

38691

l.a edizione di questa celeberrima
fara 1582, in 8.° – La presente edizione
superiore alla prima per la correzio-
ne e per la purità.

Gustave David

JOH. JACOBI WECKERI,

Basiliensis, Medici Colmar.

DE

SECRETIS

LIBRI XVII.

EX VARIIS AUCTORIBUS COLLECTI,
METHODICE DIGESTI,
ET MIZALDI, ALEX. PEDEMONTANI
ATQUE PORTÆ SECRETIS
inprimis locupletati,

NOVISSIMA HAC EDITIONE
non solùm ab innumeris mendis obscuritateque purgati,

Sed &

THEODORI ZVINGERI,
Archiatri Basiliens. celeberrimi,

ADDITIONIBUS
E PHARMACIA ET CHYMIA
UTILISSIMIS ADAUCTI.
Accessit INDEX locupletissimus.

BASILEÆ,

Apud JOH. ROD. THURNEISEN,
M DCC L.

WELLCOME
LIBRARY

VIRO

Ampliſſimo, Excellentiſſimo & Nobiliſſimo, Domino

J. GVILH. HENNET,

J. Utr. Doctori, Curiæ Epiſcopal. Bruntrutanæ Advocato meritiſſimo, atque Urbis Delemontanæ Conſuli Prudentiſſimo,

Domino & Patrono ſuo honoratiſſimo Salutem!

On infrequens eſt Medicantium vanitas, dicam an damnanda invidia, quâ quidem multi eorum, ad curandos quotidie Ægros ſollicitati, non niſi ſua jactare nôrunt, & neſcio quibus encomio-

rum lenociniis extollere Secreta, commendare Arcana, laudare Panaceas, taliumq; adeo descriptiones, ex nefanda forsan sordidi cujusdam lucri cupidine, inter sua κειμήλια studiosè recondunt, neutiquam patefacienda, si vel maximam pecuniæ vim obtuleris. Audimus, & nonnullos eo usque jam processisse, ut non tantùm publicatis ea scriptis exaggerare, sed & pro constituto ubique pretio mercantium instar venalia exponere ausi fuerint. Quod quidem an & quousque cum Medicinæ Dignitate, & Medicorum Gravitate, quæ nil nisi honestum patitur, conciliari queat, ipsi, quorum interest,

vide-

viderint Nobilissimæ Artium Asclepiadeæ Mystæ. Neque tamen sola Medendi peritia suis gaudere potest arcanis, dudum enim in aliis quoque Artibus, velut Mechanicis, mysteria quædam, & encheireses deprehendebantur peculiares, paucis perfectè cognitæ, qui proin hinc sibi famam & existimationem non levem comparabant. Cùm autem ab eo usque tempore, quo Typographica Ars florere cœpit, nihil diu arcanum manere potuerit, factum quoque est, ut tandem omnia ejusmodi secreta vel ipsi vulgo penitus innotescerent, eorumq; numerus paulatim simul valdè increscere. Unde Joh. Jacob. Weckerus,

Basiliensis, Medicus Colmariensis celeberrimus, pro eo, quo flagrabat, desiderio commodum Rei Litterariæ promovendi, plurima talia Secreta, per omnivarias Disciplinas dispersa in unum volumen colligere, publicique juris facere sategit. Nec infelix Propositi fuit eventus; compa-ruit Liber, applausumque non mediocrem invenit; disparuit tandem etiam, ut iteratâ editione recudi necesse habuerit. Cumque & hujus Editionis exemplaria à pluribus jam annis penitus distracta essent, ipsumque interea opus multoties desideratum audivissem, non abs re me facturum existimavi, si in lucem denuò publicam mitterem. Hoc autem,

tem, ut tanto majore cum fructu contingeret, de Additionibus mihi prospexi, curiosis non minùs quàm utilibus, simul ac Librum ab innumeris mendis, obscurisq́ rerum explicationibus repurgandum curavi; Laborem hunc omnem suscipiente D. Theodoro Zvingero, Medicinæ Doct. & Profess. in Academiâ Basiliensi Ordinario, Scriptis aliàs in lucem editis noto. Ut adeo sperare ausim, Tertiam quoque hanc Editionem Literati Orbis applausum merituram. Fiet & hoc feliciter, si Tuæ, Vir Amplissime, Excellentiæ placebit non tantùm serenâ fronte, quem venerabundo admodum animo Ipsi inscriptum dedicatumq́

volui, Librum excipere, ſed eundem benigno ulterius calculo probatum, inter Bonos vel commendare, vel à Theonino malevolorum dente fortiter tueri haud dedignabitur. Sperare hoc jubet Æquitas Pietasq́ Tua, meritis in me Tuis mihi perſpectiſſima, exſpectare ſimul facit inſignis ille Tuus in Rem litterariam amor. Faxit autem Deus Ter Opt. Maximus, ut in Sui Nominis gloriam hi noſtri conatus vergant! Faxit Is ipſe, ut Excellentiæ quoque Tuæ, ampliſſimis Munerum Dignitatibus ornatæ, cuncta feliciter ſuccedant, Tuq́ adeo, Vir Excellentiſſime, ſalvus & incolumis in publicæ Rei commodum vivere, at-

que omnigenâ corporis animiq; prosperitate quàm cumulatissimè, maximam Seculi hujus, quod modò per Dei gratiam inchoavimus, partem transigere queas! Ita vovet ex animo

Amplissimi & Excellentiss.
Nominis Tui

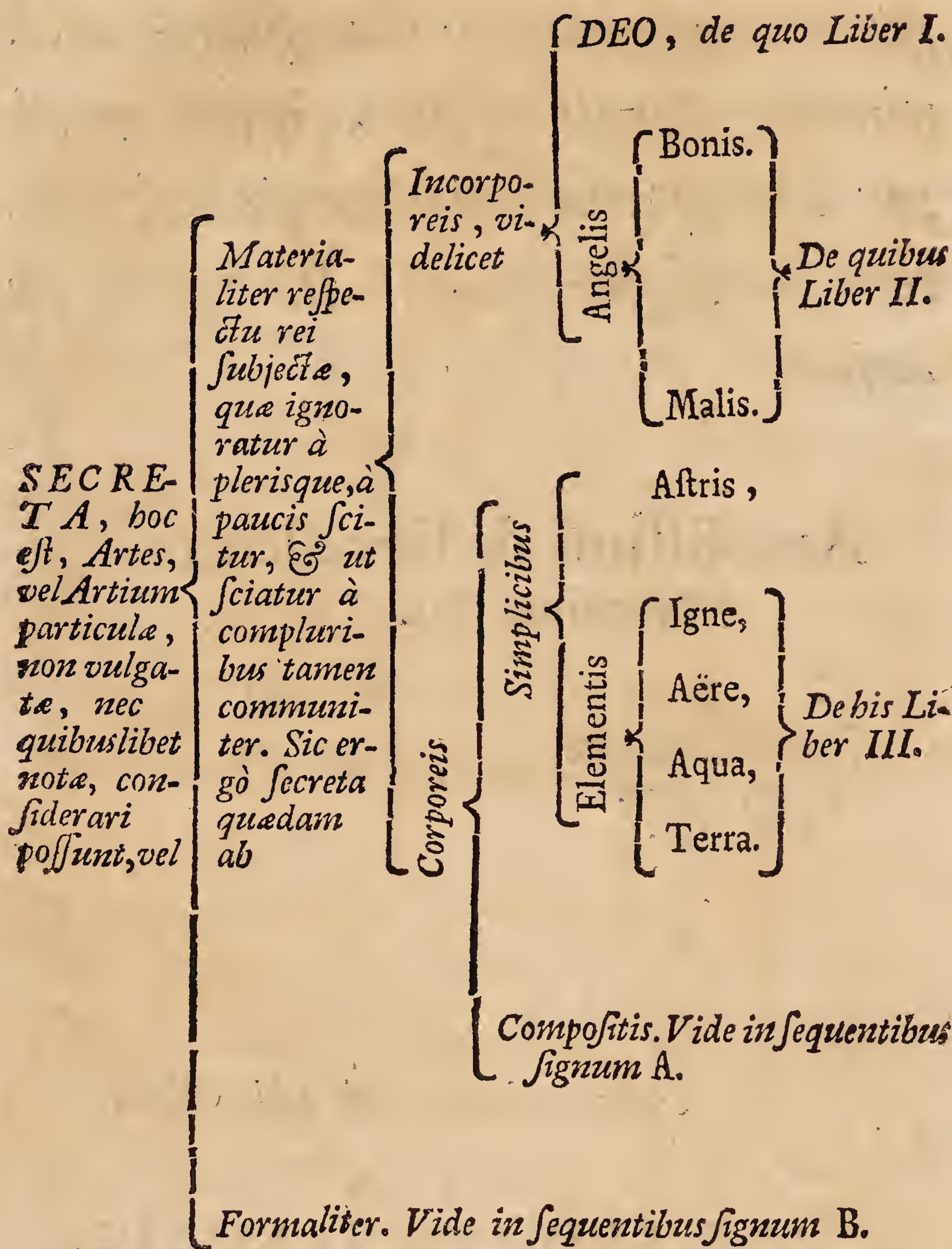
Dabam Basileæ
D. 22. Januar.
Ann. 1701.

Cultor indefessus & addictissimus

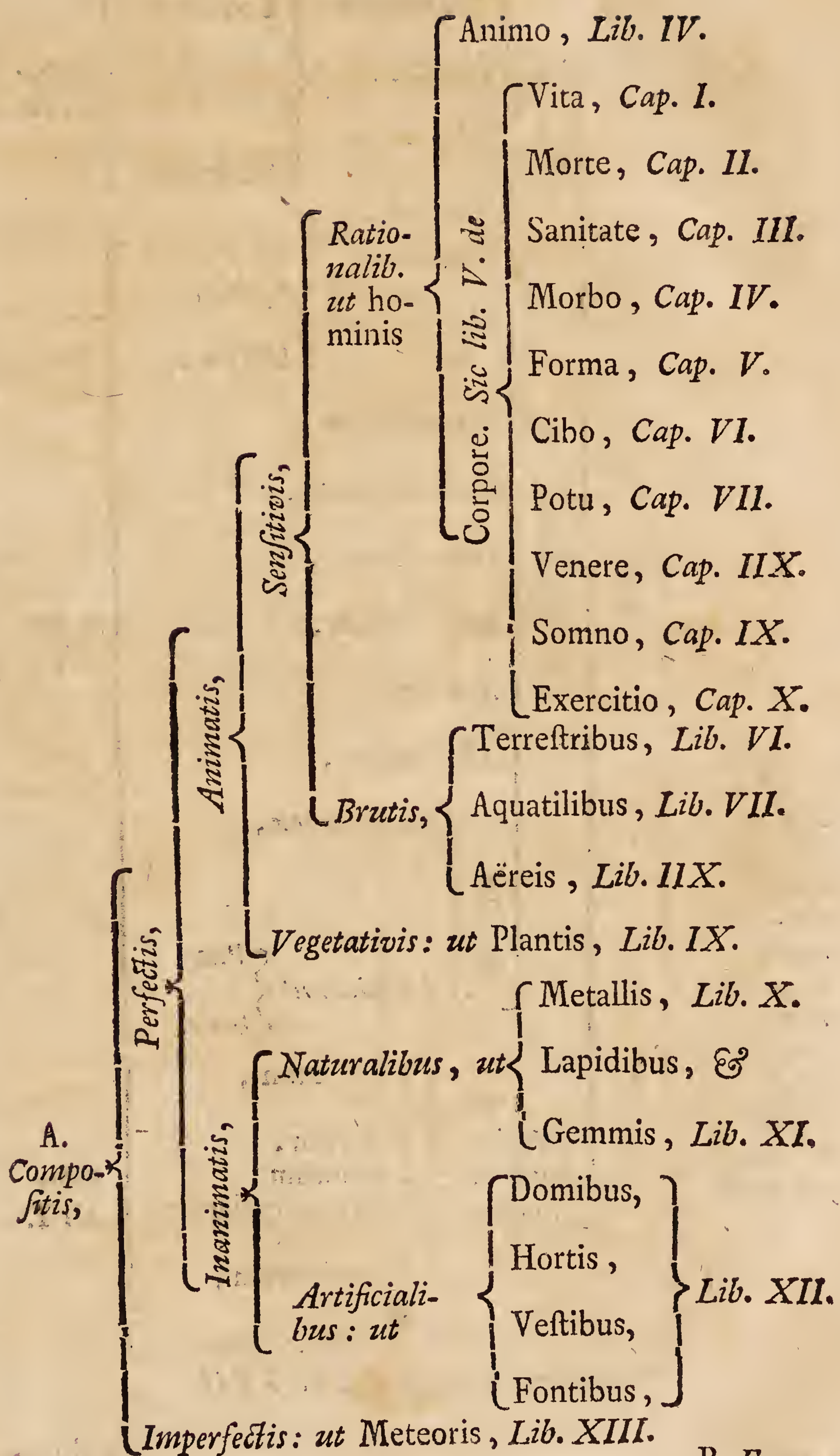
JOH. LUDOVICUS KÖNIG,
Bibliopola Basil.

OPERIS TOTIUS

Univerſalis diſpoſitio.

A. Compo-

A. Compositis,
Perfectis,
Animatis,
Sensitivis,
Rationalib. ut hominis
Animo, Lib. IV.
Corpore. Sic lib. V. de
Vita, Cap. I.
Morte, Cap. II.
Sanitate, Cap. III.
Morbo, Cap. IV.
Forma, Cap. V.
Cibo, Cap. VI.
Potu, Cap. VII.
Venere, Cap. IIX.
Somno, Cap. IX.
Exercitio, Cap. X.
Brutis,
Terrestribus, Lib. VI.
Aquatilibus, Lib. VII.
Aëreis, Lib. IIX.
Vegetativis: ut Plantis, Lib. IX.
Inanimatis,
Naturalibus, ut
Metallis, Lib. X.
Lapidibus, &
Gemmis, Lib. XI.
Artificialibus: ut
Domibus,
Hortis,
Vestibus,
Fontibus,
Lib. XII.
Imperfectis: ut Meteoris, Lib. XIII.

B. *Forma-*

B.
Formaliter respectu scientiæ, sive artis, cujus cognitioni res ipsa subjicitur. Sic ergo Secreta alia cognitionis

- *Seriæ,*
  - *Organicæ,* — Liber XIV.
    - Gramaticæ,
    - Logicæ,
    - Rhetoricæ,
    - Poëticæ,
      - Loquendi,
      - Scribendi.
  - *Philosophicæ,* — Liber XV.
    - Physicæ,
    - Magiæ *natur.*
      - *Licitæ,*
      - *Illicitæ,*
    - Metaphysicæ,
    - Mathematicæ,
    - Geometricæ,
    - Arithmeticæ,
    - Musicæ,
    - Astrologicæ,
    - Moralis
      - *Oeconomicæ,*
      - *Politicæ: ut*
        - *Pace,*
        - *Bello.*
  - *Mechanicæ: ut Secreta* — Liber XVI.
    - Molitorum,
    - Pistorum,
    - Coquorum,
    - Pharmacopolarum, & Chymicorum,
    - Fabrorum,
    - Pigmentariorum.
- *Ludicræ, de quibus Lib. XVII.*

Catalogus

Catalogus
LIBRORUM,
quos propriis Typis & Sumptibus
edidit
JOH. RODOLPHUS THURNISIUS
Bibliopola & Typographus Basiliensis.

ALvari *Eman. S. J.* Grammatica Latina, cum Interpretatione Gallica & Germanica. 8. 1742.

- - - - - Principia, seu Rudimenta Grammatices, cum Interpret. Gallica & Germanica. 8. 1729.

- - - - - Syllabus Vocabulorum Grammaticæ, cum Interpret. German. & Gallica. 8. 1742.

Basilea sepulta, retecta, continuata, sive Monumenta Basiliensia, Editio a Joh. Tonjola aucta. 4.

Bauhini *Casp.* Pinax & Prodromus Theatri botanici, sive Index in Theophrasti, Dioscoridis, Plinii & Botanicorum qui a Sæculo scripserunt Opera, Plantarum circiter 6000. ab ipsis exhibitarum Nomina cum earundem Synonymis & Differentiis secundum genera & species proponens. 4. cum figuris.

Bernoulli *Jacobi* de Arte conjectandi Libri IV. cum Tract. de Seriebus infinitis & Epistola gallice scripta de Ludo Pilæ reticularis. 4. 1713.

P. Buccellini *Joh. S. J.* Officina Epithetorum, Appellativorum, & Nominum propriorum. 12. 1735.

Buxtorfii *Joh.* Biblia Hebraica Rabbinice glossata, una cum Haphtora & Tiberiade, III. Tomi fol.

- - - - - Synagoga Judaica, de Judæorum Fide, Ritibus, Ceremoniis, tam publicis & sacris, quam privatis, 8. 1713.

- - - - - Thesaurus grammaticus linguæ Hebr. adjecta Prosodia metrica, sive Poëseos Hebræorum dilucida tractatio, 8.

- - - - - Epitome Grammaticæ Hebrææ, adjecta succincta de mutatione punctorum vocalium instructio, & Textuum Psalmorumque aliquot hebraicor. latina interpretatio. 8. 1710.

- - - - Grammatica Chaldaica & Syriaca, cum facili vocabulorum difficilium explicatione grammatica, & pravorum ad veram linguæ analogiam collatione. 8.

Celsi *Aur. Corn.* de Medicina Libri VIII. cum notis variorum, cura *Theod. Jans. ab Almeloveen*; accedunt *Joh. Rhodii*

Rhodii Vita Celsi, variæ Lectiones & Loci aliquot Hippocratis & Celsi ab Henr. Stephano concinnati. 8. 1748. Editio nova diligenter correcta.

Ciceronis *M. T.* Orationes e correctionibus Pauli Manutii, III. Vol. 12.

Cornelius Nepos de vita excellent. Imperatorum. Accedit Chronologia Imperator. Græciæ, ab Andr. Schotto concinnata, & cura J. A. Bosii interpolata. 18. 1704.

Corpus Juris Civilis Academicum, II. Vol. 4. 1735.

Corpus Juris Canonici Academicum, Editio emendata & Notis Pauli Lancellotti illustrata. II. Vol. 4. 1746.

Q. Curtii Historia Alexandri Magni, cum Supplementis, cui accedit Plutarchus de vita & fortuna Alexandri. 12. 1706.

Erasmi *Desid. Roterod.* Colloquia familiaria juxta Exemplar Frobenianum ab ipso *Erasmo* correctum, cum notis Auctoris. 18. 1706.

Ettmulleri *Mich.* Compendium Medicinæ universæ, e Scriptis probatissimorum Auctorum e. g. Sennerti, Wedelii, Bœrhavii aliorumque, singulari cura concinnatum. Editio nova Notis Theodori Zvingeri aucta & illustrata. 8. 1738. II. Vol.

Grotii *Hugonis* Opera omnia Theologica, s. Commentarii in SS. Scripturam V. & N. Test. una cum varii argumenti Opusculis. fol. IV. Vol. 1732.

Historiæ Ecclesiasticæ Centuriæ XIII. Magdeburgenses, a Christo nato ad XIII. Sæculi finem, in Urbe Magdeburgica ex optimis Historicis per studiosos ac pios Viros olim congestæ, nunc vero per Lud. Lucium recensitæ. fol. III. Vol.

Homeri Opera omnia græce & latine, cum Commentariis accuratissimis Joh. Spondani. Addita sunt Pindari Epitome Iliados versibus latinis, & Daretis Phrygii de bello Trojano Libri a Cornel. Nepote eleganter latino versi carmine. fol.

Kœnig *Eman.* Regnum Minerale. 4. 1703.

- - - - Regnum Vegetabile quadripartitum, secundum Tournefort, Bauhin, Morison &c. exploratum. 4. 1708.

Lampe *Frider. Ad.* Commentarius Analytico-exegeticus in Evangelist. Johannem. 4. III. Tomi 1728.

Leusdenii *Job.* Philologi tres, scil. Philologus Hebræus, Hebræo-mixtus, & Græcus, cum Fig. æn. III. Tomi 4. 1739.

Livii

Livii *Tit.* Hiſtoria Romana cum Sigonii, Gronoviorum aliorumque Notis. III. Vol. 8. 1740.

Martialis *M. Val.* Epigrammata cum notis Farnabii. 12.

Pexenfelderi *S. J.* Apparatus Eruditionis, per omnes artes & ſcientias. 8. 1744. Editio quinta.

Pfanneri *Tobiæ* Syſtema Theologiæ Gentilis purioris, qua quam prope ad veram Religionem Gentiles acceſſerint, ex ipſis illorum Scriptis oſtenditur. 4.

Plateri *Fel.* Praxis medica, obſervationibus illuſtrata. Editio quarta cum Præfat. Em. Kœnig. III. Vol. 4. 1736.

Pomey *Fr. S. J.* Candidatus Rhetoricæ, cum Angelo Pacis P. Nic. Cauſſini. 12. 1748.

Sautel *Pet. Juſt. S. J.* Luſus poëtici allegorici, ſive Elegiæ oblectandis animis & moribus informandis accommodatæ. 12. 1748.

Stephani *Roberti* Theſaurus Linguæ latinæ ex Emendationibus Ant. Birrii. fol. IV. Vol. 1740.

Suetonii *Caj. Tr.* Opera, innumeris Imperatorum Numiſmatibus nitide ære inciſis, & Notis Carolini Patini illuſtrata. 4.

P. Vanierii, *Jac. S. J.* Prædium Ruſticum, auct. & emendat. cum Fig. æneis, 8. 1750.

à Waldkirch *J. Rod.* Compendium Hiſtoricum à mundo condito uſque ad Pacem Badenſem continuatum. 8. 1714.

Weckeri, *Joh. Jac. Baſilienſis, Medici Colmar.* de Secretis Libri XVII. ex variis auctoribus collecti, methodice digeſti, & Mizaldi, Alex. Pedemontani atque Portæ Secretis inprimis locupletati, noviſſima hac Editione non ſolum ab innumeris mendis obſcuritateque purgati, ſed & *Theod. Zvingeri,* Archiatri Baſilienſ. celeberrimi, Additionibus e Pharmacia & Chymia utiliſſimis adaucti. Acceſſit Index locupletiſſimus. 8. *Baſil.* 1750.

Zwingeri *Theod.* Pædojatreja medica, ſ. Obſervationes de Morbis Infant. & Puerorum, cum materia medica. II. Vol. 8. 1722.

Livres François & Italiens.

Dictionaire Italien & François, & François-Italien de Veneroni, augmenté & corrigé ſelon l'Ortographe moderne, & la plus pure de l'Academie DE LA CRUSCA, par Charles Placardi, Membre de la dite Academie. II. Vol. 4. 1750.

Eſſai

Droit de la Nature & des Gens, traduit du Latin de Monſ. Sam. de Pufendorf, avec les Notes de J. Barbeyrac. II. Vol. 4. 1732.

Eſſai d'une nouvelle Theorie de la Manœuvre des Vaiſſeaux, avec quelques Lettres ſur le même ſujet par Jean Bernoulli, avec Figures. 8. 1714.

Grammaire Françoiſe & Allemande, *nouvelle & parfaite*, par Franç. Louis Poetevin, Troiſième Edition. 8. 1750.

Lettres *les plus belles* Françoiſes ſur toutes ſortes de ſujets, tirées des meilleurs Auteurs, avec des notes par P. Richelet, ſeptième Edition, avec des Obſervations ſur l'Art d'écrire les Lettres par Mr. Br. la Martiniere. 12. II. Vol. 1747.

Le Maitre Italien, ou la Grammaire de Veneroni, augmentée de pluſieurs Regles très-neceſſaires, & corrigée ſelon l'Ortographe moderne, & la plus pure de l'Academie *de la Cruſca*; avec un Dictionaire pour les deux Langues, le tout revû & corrigé par Charles Placardi Membre de la dite Academie. 8. 1747.

Memoires & Avantures d'un homme de qualité, qui s'eſt retiré du Monde. 12. VII. Vol. 1744.

Oeuvres de Jean Baptiſte de Moliere. 12. IV. Vol. avec Fig. 1741.

Penſieri, Rifleſſioni e Maſſime morali del Conte Oxenſtirn ſopra diverſe ſcelte materie, tradotto dal Franceſe in Italiano da un Membro dell' Academia della Cruſca. 8. II. Vol. 1747.

Sermons ſur des Verités importantes de la Religion, par Sam. Werenfels. 8. 1744.

- - - - - ſur les Devoirs des Sujets, par Pierre Roques. 8. 1737.

- - - - - du Pere Bourdalouë de la Compagnie de Jeſus, pour les Fêtes des Saints, pour les Vêtures & Profeſſions Religieuſes, pour les Dimanches, ſur les Myſteres, pour le Carême, pour l'Avent, la Retraite Spirituelle à l'uſage des Communautez Religieuſes, les Exhortations & Inſtructions Chrêtiennes, Nouvelle Edition, corrigée, 12. XV. Vol. *Paris*, 1750.

SECRE-

SECRETORUM CURIOSORUM

LIBER PRIMUS.

Abstrusæ veritatis arcana.

CAPUT I.

ANTIQUITATEM rerum humanarum primævam silentio atque oblivione involutam; deinceps verò secutas fuisse Poëtarum fabulas; ac denique Fabulis successisse Scripta, omni prorsus dubio carere arbitramur. Usque adeo, ut Vetustatis remotissimæ penetralia, mysteriave, à sequentium seculorum memoriâ atque evidentiâ, ceu quodam fabularum velo, quod sese medium inter ea, quæ perierunt quæque adhuc extant, objecerat, separata discretaque sint. At verò ille ipse Fabularum contextus ita versatilis est, ut in diversas huc illucve significationes trahi ducique possit, imò absurdis non raro Hominum, aliàs ingeniosorum, cogitatis applicari. Multi enim, ut inventis placitisque suis venerationem antiquitatis conciliarent, Poëtarum figmenta ac fabulas ad ea traducere conati sunt. Quæ quidem vanitas neque nuper demum nata est, neque adeo rarenter in usum tracta, cùm & olim Chrysippus Stoïcorum opiniones vetustissimis Poëtis abscribere solebat; & postremis hinc seculis Chymici vel Alchimistæ haud pauci ludos ac delicias Poëtarum in corporum transfigurationibus, ad fornacum experimenta transferre haud erubuerint. Alia enim mysteria, alia longè arcana talibus Poëtarum figmentis involuta fuisse pau-

ci admodum dubitant. Sic profectò Scientiam ſub Sphingis ac Oedypi; Naturam ſub Panis, Bellum ſub Perſei, Philautiam ſub Narciſſi fabulis elegantibus exponere, perſtringereque conſueverunt. Quin & nimiam hominum in rimandis arcanis curioſitatem duplici fabularum commento exemplove coërcere ſtuduerunt, Actæonis uno, ac Penthei altero: dum Actæonem quidem finxerunt, poſt viſam imprudenter Dianam veſte nudatam, in Cervum fuiſſe mutatum, atque hinc à propriis canibus dilaceratum: Pentheum autem fabulabantur, cùm ſacrificiorum Bacchi occultorum conſcenſâ arbore ſpectator eſſe voluiſſet, furore percitum, atque hinc rebus omnibus duplicibus viſis perpetim oberrâſſe, & circumvagatum eſſe. Atque harum fabularum prior ad Arcana Principum, poſterior autem ad Myſteria Divina pertinere videtur: etenim qui Principum arcana ipſis invitis rimantur, odium illorum certiſſimum incurrunt, & hinc vitam cervorum more timidam agunt, tandemque à propriis etiam ſervis ac domeſticis produntur, accuſantur atque ſubvertuntur. Qui verò temerario auſu mortalitatis parum memores per excelſa Philoſophiæ ac Naturæ faſtigia, tanquam arbore conſcenſâ, ad imperſcrutabilia Divini Numinis myſteria adſpirant, iis quoque pœna ſtatuta eſt perpetuæ inconſtantiæ, & judicii vacillantis atque perplexi, admodum hæſitantis, dubitantis, ac per opinionum varietates divagantis.

Divinorum operum ſecreta, vel in rebus extra intellectum poſitis, vel in ipſo intellectu conſiſtunt. Hæc, ipſâ contemplatione perficiuntur. Illa verò quidpiam efficiendo, quod miraculorum inſtar eſſe poſſit. Quæ ſuum actione finem aſſequuntur, ex certis claſſibus diſtincta, ſuo loco pòſt exponemus, & nunc ea, quæ ſubtili meditatione fovet intellectus, arcana veritatis aggrediemur. Philoſophos olim novimus, non in id ſolùm intentos fuiſſe, ut rerum naturalium vires expiſcarentur, ſed ut veritatem in eis agnoſcerent, cauſis videlicet earum intellectis. Ariſtotelis opera ferunt Alexandrum Regem ſecretorum loco non revelandorum habuiſſe. Tanta nempe fuit Philoſophiæ dignitas, ut intellectûs vires naturæ miraculis nequaquam poſtponerentur. Quamobrem ſi quæ ſcripſit Ariſtoteles, ideò cenſeantur, quòd ea pau-

ciſſimis

ciſſimis nota fuerint, hæc certè meritò ſecreta dicentur, quæ ſunt à recentioribus inventa ſubtiliſſimè. Conſtat enim Ariſtotelem quantâ modò fuerit ſubtilitate philoſophatus, à veritate tamen aberrâſſe. Subtilia verò mendacia, perinde ſecretis annumeranda ſunt. Atqui ſi dicas, Angelicæ radicem collo appenſam ſecretum eſſe, ut quis angelorum inſtar inviſibilis reddatur. Multa nobis equidem revelata ſunt divinitùs, quæ ſacra ſecreta nominantur, utpote quibus ſalutem conſequamur: verùm de iis paulò pòſt agemus, quòd ea non omnibus ſint notiſſima Chriſtianis & Theologis. Itaque primùm ea nobis exponenda ſunt, quæ cùm omnibus ferè Philoſophis & Theologis ratione ſcrutari non poſſe videantur, ſubtili tamen mentis diſcurſu eruta patefaciemus: poſtea quæ ex Rabbinis antiquis ſumta ſunt.

De Homine.

CAP. II.

HOMINEM duabus conſtitui partibus, animâ nimirum & corpore, ſatis ex ejus actionibus liquet. Hoc, cùm omnibus ipſo etiam ſenſu cognitum ſit, ſecretum quidem non eſt: ex notis tamen ea, quæ latent, inveſtigantur. Efficiens autem hominis cauſa eſt pater, & mater, naturâ mediante: nam utriuſque parentis ſemen ita conſtitutum eſſe oportet, ut ſubſtantiâ, quantitate, qualitate, loco, & cæteris circumſtantiis humanum, hoc eſt, animalem & naturalem effectum producere poſſit. Primùm ergo quæritur, an præter haſce cauſas, animum nimirum & naturam parentis utriuſque, nulla ſit alia, cui ortus generis humani adſcribatur? Hic veterum Philoſophorum ſententias expendamus. Quo nunc modo generantur homines, eo modo ſemper generati ſunt. Hæc veterum eſt Philoſophia, quæ noſtræ fidei repugnat. Rationis autem non fidei ſecretum expoſtulas; Hoc habeto. Si generis humani ſemper idem ortus fuit, qui nunc eſt, tum præter patrem & matrem, nulla eſt alia efficiens hominis cauſa: Cur ergo primam rerum cauſam excogitârunt Philoſophi? Si rerum viciſſitudo & propagatio ſemper eadem quæ nunc extitit, nulla eſt præter hominem & naturam efficiens cauſa admittenda, cùm rerum propagatio planè ſit humana, vel naturalis. Dein ſi ſpecies humana ſemper eundem ortum habuit, quem nunc habet, dum

filius à patre generatur, in infinitum usque generis humani procreatio extenditur; quod absurdissimum esse rationibus hisce demonstrari potest. Constat metaphysico rectè philosophantium axiomate, *Nihil quod prius & posterius, magis & minùs suscipit, infinitum esse.* Verùm generis humani propagatio prius & posterius suscipit, cùm pater filio prior existat. Præterea novimus, humanam speciem in individuis consistere, nec æternam esse posse speciem, cujus æterna non sunt individua. Cùm ergo nullus homo fuerit ab æterno, quî potuit humana species ab æterno fuisse? At si non fuerit ab æterno species humana, certè nec ejusdem propagatio ad æternum aut infinitum usque deducenda est. Nullum autem hominem ab æterno fuisse, liquet hinc, quòd omnes mortui sint, nec ullus eorum supersit, qui ante ducentos annos vixerunt. Itaque si moriuntur omnes, cœpisse consequitur omnes, ut nullus ab æterno fuerit: si quis enim ab æterno fuisset, idem in æternum usque necessariò permansisset, cùm interitus in æterna non cadat. Porrò generis humani propagationem aliquando cœpisse, patet hinc etiam, quòd in tempore fiat: nam quicquid fit in tempore, principium obtinet necessariò. Generis autem humani propagationem nunc in tempore fieri, nemo ratione præditus negabit. Et semper in tempore factam esse hoc pacto convincitur, quòd eadem, quæ nunc est, hactenus fuerit ratio propagationis, ut Philosophi veteres confitentur. Adhæc omnes homines ita facti sunt, ut antequam generarentur, non existerent. Cùm itaque omnes homines cœperint aliquando, certè generis humani propagationem, principium habuisse consequitur. *Nic. Taurellus.*

Homo quoniam pulcherrimum, absolutissimumque Dei opus est & imago, & minor mundus, ideoque etiam perfectione, compositione ac suaviore harmonia, sublimiorique dignitate omnes numeros, mensuras, pondera, motus & elementa, cœteraque omnia illum componentia, in se continet ac sustinet, omniaque in eo velut in supremo artificio, supremam quandam sortem ultra communem consonantiam, quam habent in aliis compositis, consequuntur, hinc antiqui omnes, digitis olim numerabant, & digitis numeros indicabant, ex ipsisque humani corporis articulis, omnes numeros, mensuras, proportiones ac harmonias inventas fuisse, probare visi

sunt.

ſunt. Unde ad hanc corporis commenſurationem, templa, ædes, domos, theatra, inſuper & navigia, & machinas, & quodcunque artificii genus, & artificiorum ædificiorumque quæcunque ſunt partes & membra, puta columnas, epiſtylia, baſes, antes, ſtilobates, & hujuſmodi cœtera omnia partiuntur, atque ex humano corpore deducunt. Quin & ipſe Deus docuit Noë fabricare arcam ad humani corporis menſuram, ut qui ipſe totam mundi machinam humano corpori ſymmetram fabricavit; unde ille magnus, hic verò minor mundus nuncupatur. Hinc microcoſmologi nonnulli humanum corpus per ſex pedes, pedem verò per 10. gradus, & gradum quemque per minutias quinque metiuntur: unde numerantur 60. gradus, qui faciunt minutias 300. quibus æquiparantur totidem cubi geometrici, quibus deſcripta eſt arca à Moſe: ſicut enim corpus humanum eſt in longitudine 300. minutorum, in latitudine 50. in altitudine 30. ſic & longitudo arcæ fuit cubitorum trecentorum, latitudo quinquaginta, altitudo triginta, ut ſit utrobique longitudinis ad latitudinem ſuperpartiens duas tertias. *Henr. Corn. Agrippa de Occult. Philoſ. Lib. 2. cap. 27.*

Quomodo cœperit humanum genus.
CAP. III.

CUM cœperit aliquando generis humani propagatio, primos parentes admittere cogimur, qui filios quidem poſteros habuerint, ſed non fuerint aliorum parentum filii. Sic enim progreſſus in infinitum uſque fieret, quem præcedenti capite confutavimus. Jam verò de primis parentibus quæri poterit, an etiam facti ſint, vel ab æterno fuerint. Factos eſſe fatendum eſt, cùm interierint, & omnium hominum natura ſit eadem, quod rebus factis, & non factis adſcribi nequit. Quomodo facti ſunt igitur, ſi non eodem, quo nos modo, facti ſint? Nec humano certè modo, neque naturali: quò fit, ut nec hominem, nec naturam primorum parentum cauſas efficientes fuiſſe confiteamur. Humano quidem modo factos non eſſe demonſtravimus antea: ſic enim primi parentes non fuiſſent, ſi parentum aliorum filii fuiſſent. At verò neque naturali modo procreatos eſſe convincitur hac ratione, quòd ea ſaltem fieri dicantur naturaliter, quæ fiunt ex commoda præexiſtente materia, hoc eſt, quæ potentiam ob-

tineant formæ ſuſcipiendæ idoneam : hominibus autem nondum exiſtentibus , nulla talis materia fuit, ex qua homines procreari poſſent naturaliter, hoc eſt, ob potentiam ei materiæ inſitam. Quamobrem rectè ſtatuimus, primos homines à principio quodam hominibus, & naturâ priore factos eſſe, modo nec humano nec naturali, ſed miraculoſo. *Nic. Taurellus.*

Hominis creatio autem mirifica eſt, cùm enim ſummus ille Mundi Artifex, orbe jam condito, hominem producere cogitaret, regemque Univerſi & ſuum ſibi legatum inſtituere, divino concilio accito ſanctiſſimæ atque auguſtiſſimæ Triadis, Faciamus, inquit, hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram, qui præſit reliquis creaturis, ex cap. 1. Geneſeos recognoſcendis. Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ, & inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ : & factus eſt homo in animam viventem, ait ibid. cap. 2. Quater autem meminit hujus creationis hominis, ut intelligamus perfectionem creationis ejus, ut Hebræi notant interpretes. Quæ forte cùm legiſſet Algazel Saracenus, æmulatus intulit. Ad compoſitionem hominis veniens natura ceſſavit, tanquam nihil honoratius componendum præ manibus haberet. Ex quo Sapientes quidam nomen Adam penitiùs ſpeculati, *cabaliſticâ vocis interpretatione*, intulerunt, per Aleph, divinitatem: per Daleth, cœleſtem naturam: per Mem denique (quibus tribus figurativis & radicalibus literis hoc nomen conſtat, & linguæ primigeniæ elementis componitur) corpus hoc corruptibile deſignari, quòd ſit homo trium iſtorum jam inde ab ortu primo præcipuè particeps. *Nicol. Nancelius*, *Analogia Microcoſmi ad Macrocoſm. Procem. pag.* 11.

Deum homines feciſſe duos.

Cap. IV.

EXISTIMET fortaſſe quiſpiam, primos parentes à principio quodam factos eſſe, quod inter primam cauſam & naturam ſit intermedium, quales ſtatui poſſint angeli, vel aliæ mentes à materia liberæ. Sed hoc falſum eſſe patet hinc, quòd præter primam rerum cauſam, nulla producere poſſit opus à ſua ipſius ſubſtantia diverſum. Præterea proprius angelorum & mentium effectus

ctus eſt intelligentia, quæ nihil per ſe ſubſiſtens efficit. Deus ergò, prima videlicet rerum omnium cauſa, primos fecit homines, & tot quidem, quot ad humanæ ſpeciei propagationem ſufficerent. Mas autem unus, & una fœmina ſatis erant, ut duobus hominibus plures à Deo non eſſe factos rationi ſit conſentaneum. At verò non plures feciſſe Deum homines, quàm qui ſufficerent ad humani generis propagationem, hinc manifeſtum evadit, quòd Deus homines ex ſeipſis fieri vellet, ut poſtea docebimus. Hoc ipſum ex eo facilè conſpicitur, quòd Deus (ut in ſacris Bibliis legitur) Evam non ex terræ limo, velut Adamum, ſed ex ipſius Adami coſtâ procreare voluerit: nimirum ut omnium hominum exortus ad unam unius hominis ſcaturiginem deduceretur. *Nic. Taurellus.*

Cur Deus homines fecerit.

CAP. V.

FECIT igitur Deus primos homines: verùm & id in dubium poni poterit, an corpora quidem fecerit; animæ verò priùs extiterint? Itaque ſtatuendum hoc eſt, nec primorum parentum, nec noſtras animas priùs extitiſſe, quàm corpora fuerint: nam præter Deum nihil ab æterno fuiſſe, & factum eſſe aliquando quicquid præter eundem exiſtit, ſuo loco demonſtrabitur. Animas autem non priùs quàm corpora factas eſſe, tum oſtendemus, ubi de hac vita diſputabitur, an fuerit ante hanc alia, aut alia poſt hanc ſit futura? Cæterùm ex humanis facultatibus fines inveſtigari licet, ob quos homines Deus fecerit. Ad hujus vitæ ſuſtentationem vires habemus vitales, animales, & naturales, quibus & vivamus, nutriamur, & noſtram ſpeciem propagemus. Cordis vigorem habemus, ut Deum amemus, nobis ſanguine junctos, & proximum quemque. Intellectum habemus, ut Deum & ejus opera contemplemur. Voluntatem, ut ſuum unicuique attribuamus, & Deo obediamus. *Idem.*

Sicuti Deus mundum propter hominem machinatus eſt, ita ipſum hominem propter ſe, tanquam divini templi antiſtitem ſpectatorem operum rerumque cœleſtium; ſolus eſt enim, qui ſentiens, capaxque rationis, intelligere poſſit Deum, qui opera ejus admirari, virtutem, poteſtatemque perſpicere: iccirco enim conſilio, mente,

prudentiâ instructus est: ideo solus præter cœteras animantes rectus corpore ac statu factus est, ut ad contemplationem parentis sui excitatus esse videatur: ideo sermonem solus accepit, ac linguam cogitationis interpretem, ut enarrare majestatem Domini sui possit: postremò iccirco ei cuncta subjecta sunt, ut factori atque artifici Deo esset ipse subjectus. *Nic. Nancelius Analog. Microc. ad Macrocosm. p.* 2122.

In omni penè dixerim elemento unus homo velut rex aliquis cœteris animantibus imperat, earumque vel servitio utitur, vel easdem ipsas edules & tergoribus pellibusque aut lanis vestitas ad cibum & vestitum sibi aptat & accommodat, unde Cicero 2. de Naturâ Deor. Terrenorum commodorum omnis est in homine dominatus, nos campis, nos montibus fruimur: nostri sunt amnes, nostri lacus: nos fruges serimus, nos arbores: nos aquarum inductionibus terris fœcunditatem damus: nos flumina arcemus, dirigimus, avertimus, nostris denique manibus in rerum naturâ quasi alteram naturam efficere conamur. *N. Nancelius libr. cit. p.* 2070.

An sint homines facti alicujus saltem temporis causâ, vel ut in æternum viverent?

Cap. VI.

DEUS, cùm bonus sit perfectissimè, omnia fecit optimè: Homines ergo fecit, non ut aliquando perirent, sed ut in æternum persisterent. Quod enim bonum est (ut sunt omnia Dei opera) id permanere melius est, quàm corrumpi. Licèt autem peccato depravata sit humana species, ipsa tamen hominis substantia per se bona est, & bonæ sunt ejusdem facultates, & actiones per se consideratæ. Virtus inculpata felicitatem postulat æternam. Poscit ergo peccatum æternam miseriam. Ut autem miseri sint homines, qui peccârunt, eosdem oportet superesse, non interire, cùm, quod non existit, miserum dici non debeat. Cæterùm quòd ex operibus Dei aliqua sint aliquando interitura, demonstrabimus idem de hominibus dici non posse, cùm mundum ostendemus esse periturum.
Nic. Taurellus.

Fece-

Feceritne Deus homines, ut felicitatem necessariò consequerentur?

CAP. VII.

DEUS certè, quòd bonus sit, perfectissimè homines fecit, ut æternâ fruerentur felicitate. Vires itaque indidit, quibus hanc ipsam consequerentur. Intellectum dedit, ut Deum agnoscerent, & quid sibi faciendum esset, intelligerent, quidque vitandum. Voluntatem fecit liberam, ut virtutes amplecterentur liberrimè, atque adeò Deum jure laudandum, sua sponte, non coacti laudarent. In hac justitia si permanerent homines, Dei consilium & voluntas erat, ut æternam consequerentur felicitatem: sin ab ea recederent, in æternum quidem persisterent, eâ tamen felicitate destituerentur. Cùm itaque peccatum sit ab omnibus, non est, ut quisquam speret, se felicitatem esse consequuturum. *Idem.*

An sit post hanc vitam alia futura?

CAP. VIII.

QUOD priùs homines ostenderimus à Deo factos esse, ut in æternum viverent, dubium non est, quin post hanc vitam alia sit. Animas equidem Philosophi statuerunt in æternum esse victuras, sed sine corporibus, cùm hæc interire viderent. Verùm quòd corpus substantialiter sit hominis pars, sine qua homo dici non potest, humanam vitam solis animabus tribuendam esse negamus. Hinc eos errare statuimus, qui hominum animas, antequam corpora nascerentur, fuisse censuerunt. Sic enim sunt ambæ partes factæ, ut nec corpus sine anima vivere possit, nec anima sine corpore suas probè actiones exercere, quod sequentia magis illustrabunt. *Idem.*

Resurrectura esse corpora.

CAP. IX.

CORPORA intereunt: Ergo si post hanc vitam victuri sint homines, solis animabus vivent. Hæc fuit veterum Philosophia: sensus enim superare non potuerunt. At nos consequentiam negamus: posset enim Deus animabus sua restituere corpora, quod planum fiet, ubi primæ causæ omnipotentiam demonstrabimus. An velit igitur Deus corpora suscitare, quærendum fuerat

philoſophantibus: ex prima hominum generatione res hæc elucefcet. Quærimus itaque, cùm Deus omnia fecerit optimè, cur homines ex corporibus & animabus conſtituerit, ſi melius foret, animas ſine corporibus vivere? Melius eſſe negamus: ſed homines imperfectos eſſe ſtatuimus, ſi alterutrâ ſui parte deſtituantur. Quòd autem nugantur Philoſophi; materiam vim mentis impedire corporis vitio, id non corpori per ſe tribuendum eſſe dicimus. Nam niſi ſucceſſiſſet peccatum, corpora mentis vim nequaquam impediviſſent. Verùm quærent ipſi quoque Philoſophi, cur intereant corpora, ſi facta ſint, ut cum animabus in æternum viverent? Reſpondemus, ut quæ ſunt in eis corruptibilia, morte ſeponantur: hæc enim corpora ob multas naturæ imbecillitates in æternum perſiſtere non poſſunt. At potuiſſet (inquient) Deus hoc ipſum exequi ſine omnimoda corporis corruptione. Verum eſt: ſed mortem ad hoc elegit, ut peccati pœnam. Urgebunt ulteriùs: Sit ergo hæc peccati pœna, ut homines ſuis corporibus in æternum deſtituantur. Paucis ita reſpondemus: Homines poſt hanc vitam, aut felicitatem conſequentur, aut miſeriam. Felicitatem conſequi non poſſunt, niſi eis peccata remittantur: ſi remittantur peccata, hæc quoque peccatorum pœna remittetur: atque ita ſua rurſum corpora conſequentur: ſin autem miſeri futuri ſint in æternum, corpora quoque conſequentur, ut cùm toti peccaverint, toti quoque non unâ ſolùm ſui parte, miſeriam ferant. Sed ex ſequenti quæſtione patebit evidentiùs, corpora poſt hanc vitam eſſe ſuperfutura. *Nicolaus Taurellus.*

Ut in eodem agro multæ ac diſcrepantes proveniunt ſementes, & ſtirpes ex diverſis coalitæ ſeminibus planè diſſimilibus, eadem aut diverſâ manu in terram projectis, huc illuc variè ſparſis, & terræ gremio exceptis; quorum unumquodque in ſuo genere plantam ſibi congenerem excitavit, neque de pluribus confuſa ſtirps una adolevit, ſed ſingula ſemina ſingulas ſtirpes produxerunt. Sic mandata humi diverſa hominum innumerorum corpora, velut diſtincta ſemina ſuum ſibi corpus unumquodque in die magni judicii de integro novum excitabunt, non hoc quidem ab illo, ut de ſeminibus dicebam, aut illud ab hoc enaſcendum: ubi ſemel tuba Archangeli inſonuerit, & horriſona vox Dei intonuerit, ut Hieronymo, ſic

ſic bonis & piis omnibus pertimeſcenda, ſurgite mortui & venite ad judicium. Tunc enim vel in momento temporis omnes diſſoluti corporis reliquiæ colligentur, aptabuntur mutuò, concreſcent, reviviſcent, atque animâ ſubeunte in novam vitam, eamque glorioſam beatis, reprobis autem ærumnoſam ingredientur. Non ſi corpora flammis olim concremata fuerint, non ſi cinis crematorum in torrentem projectus ſit, non ſi multa ante ſecula humi repoſta corpora computruerint, inque pulverem redacta ſint, non ſi aquis ſubmerſa ſubſederint, non ſi ſublimè pependerint, non ſi piſcibus, feris, aut volucribus cœli eſca fuerint, utique iſtorum reliquiæ ad juſſus Omnipotentis Dei non colligentur, ſimulque aggeſtæ & compoſitæ, ad ea corpora, à quibus quondam ſingulæ per minutiſſimas partes avulſæ & ſejunctæ fuerant, integranda & renovanda revertentur. Huc enim pertinere videtur, quod ſcribit Joannes in Apocalypſi, cap. 20. Et dedit mare mortuos, qui in eo erant, & mors & infernus dederunt mortuos ſuos, qui in ipſis erant. *Nicol. Nancelius Analog. Microcoſm. ad Macrocoſm. pag.* 2178.

Hanc vitam aliquando ceſſaturam eſſe.

CAP. X.

HUJUS vitæ finis primus & præcipuus eſt, quod ex totius mundi actionibus colligitur, ut ſpecies humana propagetur, atque adeò poſt hanc vitam homines plurimi ſuperſint: Philoſophi rerum cauſas ita inveſtigârunt, ut hujus vitæ finem non intellexerint. Animas enim non exiſtimârunt in hoc mundo naſci, & corpora poſt hanc vitam ſuperfutura eſſe negârunt: ut ex eorum decretis intelligi non poſſit, ad quid hæc modò vita proſit. Siquidem hominum propagationem ita admiſerunt, ut ſola corpora, non autem animæ (quas, priuſquam corpora eſſent, extitiſſe indicârunt) in hoc mundo propagentur. Cùm itaque vita hæc animarum cauſa non ſit, & corpora (ut ajunt) non ſint extra vitam, non video, quid Deum moverit, ut hanc vitam conſtitueret. Aliter igitur nobis philoſophandum eſt. Fecit Deus hunc mundum, ut in eo genus humanum propagaretur: humana autem ſpecies non eſt ſolo corpore, vel animâ,

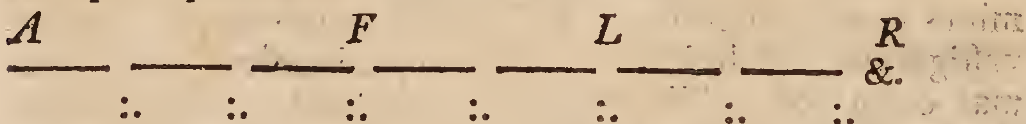
ſed

ſed utroque definienda, ut Philoſophi & Theologorum nonnulli hanc propagationem malè ſolis corporibus attribuunt. Cùm itaque Deus hunc mundum humani generis cauſâ fecerit, ut hoc in eo propagaretur, certè ſi ceſſet humani generis propagatio, mundus hic atque adeò vita hæc ceſſatura eſt. Fruſtra namque cœlorum motus, & totius naturæ viciſſitudo eſſet, ſi nulli naſcerentur homines. Verùm ceſſaturam eſſe generis humani propagationem ita demonſtratur. *N. Taurellus.*

Generis humani propagationem eſſe ceſſaturam.

Cap. XI.

HUMANUM genus cœpiſſe ſuprà demonſtravimus, ut hoc ſufficiens ſit Philoſophis argumentum, ejuſdem quoque generis propagationem eſſe ceſſaturam: nolumus tamen falſis vincere rationibus, cùm adſit ipſius robur veritatis. Novimus enim quod ceu veriſſimum aſſerunt Philoſophi, falſiſſimum eſſe, finem videlicet habere neceſſariò quod principium habuit, ut ſuo loco docebimus. Sic itaque philoſophemur: Omnium hominum eadem eſt natura, & finis idem, ut quotquot modò naſcentur homines, poſtquam nati fuerint, victuri ſint: naſcimur enim ut pòſt vivamus. Quoniam ergo nihil in æternum extenditur, quod poſterius aliquid ponitur, naſci deſinent homines, ut omnes pòſt vivere poſſint. Hoc itaque manifeſtiùs exponi poteſt. Lineam ducas ab *A* ad *F* quæ tribus punctis :. terminetur: eodem modo procedas quouſque libuerit

Linea hominum nativitates indicet, puncta verò eorundem vitam. Quòd puncta ulteriùs extendantur, quàm lineæ, fieri non poſſe patet, ut linea hæc ex multis partibus conſtituta infinita ſit, cùm aliquid poſt ſe habeat, quod ulteriùs extenditur. Eâdem ratione confutaberis, ſi dicas, hominum nativitates in infinitum uſque extendi: cùm enim omnes noſtri poſteri, poſtquam nati fuerint, victuri ſint, & pòſt etiam morituri, hominum certè nativitas in infinitum produci nequit. Nam ſi dicas ipſum naſci, infinitum eſſe, dicam ipſum vivere, & ipſum quoque

que mori, magis infinitum esse, quòd vita longiùs extendatur, quàm nativitas; & mors quàm vita ulteriùs. Cùm itaque nihil sit infinitum tempore, quo ponitur aliquid posterius, hominum nativitates tempore infinitas esse negamus, quòd eas omnes & vita & mors consequantur. Hunc nobis nodum veteres vel veterum sectatores explicent. *Idem.*

Homines non sine corporibus in æternum esse victuros.

CAP. XII.

HÆC vita suum extra se finem habet, in alia nimirum vita, in qua genus humanum vivet modò, non autem propagabitur ampliùs. Hæc enim vita eo fine constituta est, ut in ea certa hominum multitudo generetur. Hæc autem hominum multitudo generatur, ut in æternum vivat. Cùm itaque hominum generatio suum extra se finem habeat, in vita nimirum, certè hæc vita alterius vitæ causâ existit. Novimus id frustrà esse, quod suum finem non assequitur, & id frustrà esse novimus, cujus finis frustrà est. Hujus vitæ finis est hominum generatio, generationis autem æterna vita finis existit. Quamobrem si quod generatum est, hoc suo fine destituatur, frustrà generatum esse dicimus: si frustrà generatum sit, id quoque frustrà fuisse concludimus, quod fuit eo fine, ut id generaretur. An non patet igitur hanc vitam frustrà esse, si quod ejus est proprium opus, hominum videlicet, vel (ut veteribus in hoc assentiamur) corporum certa multitudo, suum finem, hoc est, æternam vitam non consequatur? Absit autem, ut Deum aliquid frustrà fecisse statuamus. *Idem.*

Cur Deus voluerit homines ex hominibus propagari.

CAP. XIII.

VOLUIT Deus certam hominum multitudinem habere, quam suæ quodammodo felicitatis participem faceret. Hanc ut consequeretur, mundum hunc fecit, hancque vitam constituit. Verùm mirari quis possit, cur hæc media fecerit, cùm æque facilè tot homines facere potuerit, atque mundum. Omnia nempe fecit Deus optimè: ut major esset hominum felicitas, eos amore mutuo conjungi voluit: ut autem amor is eò major esset, eos ex sese

ſeſe propagari voluit. Notum eſt, quantum ſanguinis conjunctio valeat, & ſtorgæ naturales vehementiſſimi ſunt amoris impetus. Hæc eſt humana ſocietas hoc amore conjungenda, ut pater filios, & filii patres agnoſcant. Hæc autem ſocietas ſine corporibus conſiſtere nequit, quocirca futurum eſſe credimus, ut corpora ſuſcitet Deus, quibus homines ſeſe invicem agnoſcere poſſint. *Idem.*

DE DEO.

Deum eſſe.

Cap. XIV.

HOMINIS fines varii ſunt, ut ſuprà ex ejuſdem actionibus oſtenſum eſt. Eorum autem aliqui hujus vitæ proprii ſunt, quibus nimirum in hac vita ſuſtentamur, & ſpeciem noſtram propagamus in poſteros. Aliqui verò duces ſunt, quibus ad aliam vitam dirigimur: ut eſt Dei & ejus operum contemplatio, & in voluntate juſtitia. De contemplatione primùm agemus, pòſt virtutes exponemus, quibus felicitatem conſequimur. An ſit Deus dubitandum equidem non eſt: ut tamen intellectus in hoc ipſo magis confirmetur, Deum eſſe, ſubtili ratione demonſtrabimus.

Cauſarum ordo finitus eſt: habet ergo primam aliquam, cujus effectus ſint inferiores cauſæ:, nullius verò effectus exiſtat, & poſtremam aliquam, quæ ſuperiorum effectus ſit, & nullius cauſa. Sin verò neges, finitum eſſe cauſarum ordinem, ſed aſcendendo & deſcendendo in infinitum uſque progredi poſſe, nec tamen primam, nec ultimam inveniri, tum hoc conſequetur abſurdum, id quod penitus non eſt, alterius cauſam eſſe poſſe, & quod infinitè exiſtit, aliquo minùs exiſtere. Cùm enim cauſa ſuo effectu potior ſit, hoc eſt, magis exiſtat, cauſæ, quæ in infinitum diſtant ab inferioribus, infinitè potiores exiſtent: hoc eſt, infinitè magis, & inferiores iiſdem infinitè minùs exiſtent: Cumque omnes cauſæ & ſuperiores habeant cauſas, & effectus inferiores, ſequetur, id quod omnia eſt infinitè nimirum exiſtens, alicujus effectum eſſe, & eodem minùs exiſtere. Quodque nihil eſt infinitè minùs exiſtens, alterius eſſe cauſam. *Idem.*

Dei exiſtentia non tantùm ex Sacrâ Scripturâ, ſed & ex ipſâ rerum creatarum naturâ demonſtrari poteſt. Sic enim

enim 1. Existentia mentis humanæ Dei existentiam infallibiter præsupponit, & à posteriori demonstrat: nam cùm humana mens propriæ existentiæ ejusque continuatæ certissimè conscia sit, multasque & egregias noscat perfectiones, quas ipsa tamen non habet, non potest certè illa à se ipsâ esse, adeoque nec se ipsam conservare: ergo ab aliâ causâ præexistente erit & conservabitur, & quidem tali, quæ sit à se ipsâ, nec opus habeat conservari ab aliâ, qualis non est nisi Deus. 2. Materiæ existentia indubitatò simul Dei existentiam probat & infert, cùm enim materia in compositis quibuscunque conspicua, non sit à se ipsâ, nec vel ab ullo corpore particulari, vel ab universa naturâ, quâ prior existit, proveniat, sicque ex nihilo necessariò producta fuerit, palam erit, factum id esse vi voluntatis efficaciæ infinitæ, & proin existentiam materiæ arguere infallibiter existentiam talis potentissimæ voluntatis, nimirum Dei. 3. Dei existentia ex materialibus corporum naturalium formis evidenter elucet, cùm enim formarum talium varietas motui partium materiæ debeatur, & verò materia ex se nulla moveri queat, consequens erit, Motorem quendam primum, eumque Omnipotentem, qui motum illum dederit, qui formarum infinitas varietates, mutationes, generationes atque corruptiones per eundem motum instituerit, existere, nempe Deum. 4. Porrò Dei existentiam fabricæ artificialium corporum evidenter probant, dependent enim hæ à voluntate hominum mediantibus instrumentis agente, & verò ipsa hominum voluntas infinitè variat, intervenientibus quamplurimis motibus, quos ipsa voluntas regere, mutareque nesciat, concluditur, motorem adhuc alium, illumque immensum, nullæ substantiæ alligatum, infinitè potentem existere, scil. Deum. 5. Dei existentia ex innumeris Machinæ hujus mundanæ usibus certa quoque redditur; cùm enim totus mundus, & singulæ ejus partes lumine, calore, mechanismo passim obvio, motu, mutationibus & vicissitudinibus in orbem euntibus &c. in certos usus constantissimè semper dirigantur, jam autem partes Mundi saltem materiales, ceu consilii ac providentiæ expertes, tales sibi fines præfigere haud potuerint, eo ipso sui Opificem omnisapientem Deum indubiè existentem arguunt. 6. Dei existentiam Oecono-

mia

mia animalis, & quidem humani corporis fabrica incomparabilis ad oculum quasi ostendit. 7. Animæ insuper rationalis unio cum corpore organico, citra comprehensibile quoddam vinculum, indeque resultantes miræ corporis actiones Dei existentiam clarissimè probant. Imò 8. Universa Natura operans mirâ varietate, dum ex se tales operationes suscipere impotens est, arguit manifestè immensam potentiam aliùs Motoris, adeoque Dei existentiam. Quam adhuc clariùs demonstrare videtur duratio rerum continuata, quæ non nisi Infinitæ potentiæ alicujus causæ immensæ abscribi potest. Hæc ex *Renato de Cartes*, *ejusque Assectis.*

Quid sit Deus.

Cap. XV.

Ex præcedentibus patet, in causarum ordine primam aliquam esse admittendam, cujus hanc esse proprietatem vox Prima demonstrat, ut rerum omnium causa sit: (hoc namque causarum ordine omnia continentur: & unus non plures sunt, ut paulò pòst patebit, causarum ordines) ipsa verò nullius sit effectus. Hanc veteres Deum nominârunt. Cùm itaque Deus eis definiendus esset, non existimârunt eùm commodiùs posse definiri, quàm si dicerent, Deum primam esse rerum causam. Haud equidem negavero, quin hæc definitio soli Deo competat, ut rectè definitio cum re definita converti possit: hoc tamen à recentioribus quæsiero, qui veterum decreta mordicùs apprehenderunt, an hæc definitio soli Deo, & semper competat? Veteres hoc ipsum affirmaverint: recentiores verò nequaquam: fatentur enim Deum ab æterno fuisse, cùm nihil omninò præter eundem existeret. Rebus ergo non existentibus, quomodo tum prima rerum causa dici potuit Deus? Sed aliâ ratione veteres confutandi sunt: non enim Deum concedunt ab æterno solum fuisse. Relationis prædicamentum Logici inter accidentia numerârunt, & rectè quidem, quòd quicquid per se subsistit, eo ipso quo est, sibi non aliis existat. Cùm itaque causam esse, sub relationis prædicamento contineatur, certè consequitur causæ nomen accidens esse rerum, quibus attribuitur. Ut ergo consistet veterum subtilitas, qui solo accidente Deum definierunt?

Plu-

Pluribus apertè confutarentur, ſed errorem, ubi lateat, patefaciamus. In hac veterum deſcriptione, quia dixerunt, Deum primam eſſe rerum cauſam, duo ſunt diligenter obſervanda: vox enim prima Deum oſtendit à ſeipſo, non ab alio quopiam exiſtere. Hæc deſcriptionis pars, quid Deus per ſe ſit, indicat: alia verò, quâ dicitur rerum eſſe cauſa, quid ipſe per accidens exiſtat, oſtendit: hoc enim eſt non ſui ipſius ſolùm, ſed aliorum reſpectu. Quamobrem ſi Deus verè & ſimpliciter definiendus ſit, altera Deſcriptionis antiquæ pars amovenda eſt, ut nihil contineat præter ſimplicem Dei eſſentiam, quâ per ſe non aliorum reſpectu exiſtit: Deum itaque eſſentiam eſſe diceremus à ſeipſo exiſtentem: Αὐτούσιον Theologi Deum vocârunt. Quòd ſi vox in abſtractum deduci poſſet, Deum unicâ voce definiremus optimè, dicentes videlicet, eum eſſe αὐτουσίαν: nihil enim genitum præter Deum exiſtit, cui vox iſta poſſit attribui, & Deo ſoli & ſemper competit, eaque complectitur omnia & ſola, quæ Deus per ſe, & ſuiipſius ſolius reſpectu eſſe dicitur. *Nicolaus Taurellus.*

Itaque *Deus* 1. eſt *æternus & immortalis*, quia neceſſariò eſt, nec unquam aut potuit, aut poteſt, aut poterit non eſſe. 2. Eſt *independens*, quia ſummè perfectus. 3. *Vivit vitam perfectiſſimam*, vivere enim eſt perfectio, & ipſe ſummè perfectus. 4. Eſt *liberrimum agens*, quia aliâs foret dependens ab eo, quod ipſi neceſſitatem agendi imponeret. 5. Eſt *altiſſimus*, ſive abſolutè ſummus maximuſve, quia majus altiuſque concipi nequit ipſo. 6. Eſt *ſimpliciſſimus*, & omnis compoſitionis expers, quia eſt independens. 7. Eſt *Spiritus*, & *materiæ expers*. 8. In eſſentiâ, exiſtentiâ, & cœteris omnibus rebus eſt *immutabilis*. 9. Eſt *omnipotens & omniſcius*, quia poſſe & ſcire ſunt perfectiones, ita ut in ſummè perfecto ſit ſummum ſcire, ſummum poſſe &c. 10. Eſt *ſapientiſſimus* in diſponendis aut dirigendis rebus omnibus. 11. Eſt *optimus*, & *ſanctiſſimus*, *juſtiſſimus*, ac *veraciſſimus*, fallere neſcius, quia vel minimus, bonitatis, juſtitiæ, ſanctitatis &c. defectus, aut fallendi alios voluntas, ejus perfectioni ſtatim repugnant. 12. Eſt *infinitus*, *immenſus*, *incomprehenſibilis*, *intenſivè* nimirum, eò quòd ejus partibus nihil addi poteſt; non *extenſivè* ad modum corporum. 13. Eſt *feliciſſimum* & *beatiſſimum* Ens, fruens eo omni, quod abſolutè boni perfectique aliquid involvit. *Metaphyſici.*

Unum esse Deum, non plures.

Cap. XVI.

EX hac definitione liquet, Deum infinitam esse, & omnipotentem essentiam: cùm enim à seipso sit, & nihil seipsum definiat, infinitus certè Deus est: cumque causam se superiorem non habeat, è qua definiri potuerit, & omnia quæcunque sunt, sub se contineat, Omnipotens utique est: siquidem nihil in eum agere potest, ut ejus actiones impediat. Cùm itaque Deus substantia sit infinita, infinitam quoque ad agendum potentiam obtinet: Verùm uno infinito plura statui non possunt; Nam si duo vel plura sint, ea vel planè non different, vel infinitè different. Si planè non differant, unum quid erunt: Nam quæ numero separata sunt, quodammodo differunt. Sin autem infinitè differant, simplex eis differentia competet, *esse & non esse*, atque ita unum simpliciter erit *omnia*, alterum simpliciter non erit, hoc est, meritò *nihilum* nominabitur. Unicum autem esse omnipotens necessariò hac ratione patet: Nam si duo sint, poterit unum alterius actiones inhibere, vel non poterit: si posse statuas, id certè omnipotens non erit, cujus impediri possunt actiones: sin posse neges, hoc ipso omnipotens esse negaveris. Quoniam ergo non nisi unum statui potest infinitum, & unum omnipotens, rectè unam, non plures causas primas esse concludimus: cumque sub hac causa quæcumque sunt, omnia contineantur, unum quoque causarum ordinem non plures admittimus. Hic tamen ordo in multos inferiores extenditur, de quibus non est nunc scribendi locus. *Nic. Taurellus.*

Quòd Deus sit trinus & unus.

Cap. XVII.

ID inter cætera recentiores Judæorum maximè nobis objiciunt. Quòd cùm Patrem, Filium, & Spiritum sanctum nos confiteri audiunt, tres Deos colere, pluralitatemque Deorum nos ponere ajunt. Quod profectò longè magis, quàm ipsi abhorremus. Eam ob rem Deum esse trinum & unum, ex Prophetarum dictis priscorumque Talmudistarum testimoniis, primùm te probare oportet. GALATINVS. Unum quidem esse Deum substantiæ ac naturæ simplicitate, Christiana credit religio. Tres

verò

verò perſonas, quæ ſunt Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus, quarum proprietates ſunt paternitas, generatio atque proceſſio: non eſſentiâ, neque naturâ tres, ſed merè unum eſſe, confitetur. Deus igitur in perſonis quidem trinus eſt, in eſſentia verò unus. Deum autem unum eſſe, non opus eſt multis probare verbis, neque ad id probandum diutiùs immorari. Cùm ipſa Dei unitas ſit ita firmiſſima, ac tam fixa mentis conceptio, ut naturaliter eſſe non poſſit, niſi unus Deus. Et Judæi quoque, & quicunque legem credunt, hoc omnes fatentur, & clamitant. CAPNIO. Satis eſt igitur hic ſi circa divinæ trinitatis ſacramentum, per vetuſtorum Judæorum ſententias, juniorum refellatur error. GAL. In re tam ardua & perdifficili, priùs quidem eorum prorſus delendum eſt fundamentum, deinde verò expoſitionum, quibus ſacras pervertunt literas, falſitas improbanda. Ratio igitur ſuper quam hujuſce erroris jaciunt fundamentum, ea potiſſima eſt, quòd malè intelligant, ac falſò exponant illud Deuter. 6. cap. ſcriptum, Audi Iſraël, Deus, Deus noſter, Deus unus eſt. Quæ licèt verba ex ſe clara ſint, ob dictionem tamen unus, quæ ibi ponitur, Judæi noſtri ſeculi, mentis cæcitate perculſi, inde potiſſimùm erroris cauſam ſumunt, ut divinæ trinitatis myſterium negent, unde maximè ipſius notionem nanciſci deberent: Ex hoc enim ita Deum unum eſſe putant, ut ab eo perſonarum pluralitatem omninò excludant. HOGOSTRATVS. Hæc quidem verba ſecùs quàm tu tranſtuleris, textus noſter habet. Sic enim dicit: Audi Iſraël, Dominus Deus tuus, Deus unus eſt. GAL. Fateor quidem ita eſſe. Sic enim & Græcus, quem noſter in omnibus penè ſequitur, textus habet ἄκουε Ἰσραὴλ, Κύριος, ὁ Θεός σου, Κύριος εἷς ἐστίν. Sed clarum profectò eſt, Hebraicum textum longè meliùs, quàm noſter, ſive Græcus ſive Latinus exprimat, contra Hebræos ipſos veritatem exprimere. Ratio autem quare, ubi noſtra tàm Græca quàm Latina editio, hoc in loco Dominus habet, Deus, ego traduxi: ea quidem eſt, quòd ibidem Hebraicus textus habet nomen Dei illud tetragrammaton, quod Deum non per effectum, ſed per eſſentiam deſignat. Sed quoniam divina eſſentia ſecundùm proprium ejus eſſe, mente nullatenus excogitari poteſt, idcirco apud Judæos nefas eſſe cenſetur, nomen ipſum ore pronunciari, uti literæ ipſæ ſonant, ex quibus componitur. Quare

ubicunque hoc nomen comperiunt, illud haudquaquam proferre audent, sed loco ejus hoc nomen Adonai proferunt, quod idem est, quod Dominus: literæ verò ipsius nominis non Dominum, sed Deum per essentiam significant. Autor igitur tam Græcæ quàm Latinæ editionis, nomen ipsum juxta prolationis significatum transtulit, scripturæ verò significatum, quod potius est, omisit. Ego autem cui vel maximè cordi est, veritatem quam Judæi negant, per eorum scripturas patefacere, illud secundùm proprium ejus significatum traduxi, ut Deum trinum & unum in supradictis verbis designari, clariùs ostenderem. Neque enim aliam ob causam Mòses ille magnus ter Dei nomen ibi posuit, nisi ut divinarum personarum trinitatem distinctè insinuaret. In dictione autem unus, quam immediatè subjecit, innuit tres personas divinas, non tres Deos, sed unum esse Deum. Hoc est (ut Damascenus ait) *μία ἐσία, μία φύσις, μία θεότης.* Id est, una essentia, una natura, una deitas. Quare personarum trinitas divinæ naturæ unitati nequaquam derogat. Quòd autem in eisdem verbis per triplicatum Dei nomen tres divinæ designentur personæ, Pater videlicet, Filius, & Spiritus sanctus, hoc Judæi minimè negare possunt, cùm R. Simeon Johai filius, in libro, qui Zoar dicitur, super textum hoc ita dicat: Audi Israël, ait R. Ibba. Hic est ô Israël antiquus Deus, qui est principium omnium rerum, antiquus antiquorum, hortus radicum, & omnium rerum perfectio, & dicitur pater, Elohenu, id est, Deus noster, profunditas fluminum, & fons scientiarum, quæ procedunt ab illo Patre, & Filius vocatur Deus: hic est Spiritus sanctus, qui à duobus procedit, & vocatur mensura vocis. Unus est, ut unum cum alio concludat, & colliget. Neque enim alius ab alio dividi potest. Et propterea ait Schema, id est, congrega Israël hunc Patrem & Filium & Spiritum sanctum, eumque fac unam essentiam, unamque substantiam, quia quicquid est in uno, est in alio. Totus fuit, & totus est, totusque erit. Hæc ille. Ait etiam ibi idem R. Simeon: Hoc arcanum filii non revelabitur unicuique, quousque venerit Messias. Quia tunc (ut dicit Esajas) repleta erit terra scientiâ Dei, sicut aquæ mare operientes. Hæc ille. Multi etiam alii per nomen Dei ter in eodem textu positum, ipsam divinarum personarum trinitatem significari voluerunt; sed quia tantum mysterium à solo Messia reve-

revelandum erat, illud explicare ſibi non licere dixerunt. Ut per R. Menahem Rakenad in libro Zochar ſuper eodem Deuteronomii textu, liquidò patet. Quamobrem Talmudiſtæ non ita expreſſè de myſterio trinitatis locuti ſunt, ſicut Cabaliſtæ: qui non ſolùm ſuper eundem textum, ſed etiam multis aliis in locis, Patrem, Filium, & Spiritum ſanctum explicitè proferunt. CAP. Cur Deus in vetere inſtrumento non ita explicitè trinitatis myſterium tradi voluit, ſicut illud in futurum per Meſſiam revelandum reſervavit? GAL. Judæorum populus (ut te ſcire non dubito) maximè ad idololatriam pronus erat, ad quam evitandam, univerſa lex vetus illa condita fuit. Ne igitur in eorum, qui plures Deos colebant, errorem inciderent, cautè à divina providentia factum eſt, ut ipſum divinæ trinitatis arcanum non explicitè eis traderetur. Sed quoniam idololatria per Meſſiam penitus explodenda erat, univerſuſque orbis ad unius Dei cultum reducendus: idcirco ſacramentum illud trinitatis explicitè atque apertè revelandum, ad dies Meſſiæ reſervatum fuit. Quod omnis quoque Cabaliſtarum ſchola planè teſtatur, aſſerens, ipſius divinæ Trinitatis arcana tantummodo uſque ad Meſſiæ tempus recondita latere debuiſſe. Tunc autem, cùm omnis idololatrici erroris ſuſpicio auferenda eſſet, & arcana etiam ipſa Trinitatis divinæ palàm retegenda fuiſſe. HOG. Cùm in præmemoratis verbis, Audi Iſraël, Deus Deus noſter, Deus unus eſt: ter nomen Dei ponatur, quid eſt, quòd ſecundo tantum nomini additur Noſter, & non primo, aut tertio? GAL. Id non abs re profectò factum. Ex hoc enim manifeſtè innuitur, quòd neque quidem Pater, qui prima eſt in Trinitate perſona, neque Spiritus ſanctus, qui tertia in eadem Trinitate perſona eſt, ſed ſolus Filius, qui ſecunda eſt ejuſdem Trinitatis perſona, per noſtræ humanitatis participationem noſter futurus erat. Cui illud quoque, quod in Pſal. 67. ſcribitur, ſimile eſt: Benedicat nos Deus, Deus noſter, benedicat nos Deus, & metuant eum omnes fines terræ. Ubi in eo quòd ter ponitur Deus, trium perſonarum divinarum deſignatur diſtinctio. In eo autem, quòd ſecundo tantum loco adjungitur Noſter, ſolum Filium per noſtræ naturæ aſſumtionem, noſtrum fore inſinuabatur. In eo verò, quòd poſtremò metuant eum, & non eos dicitur, ipſarum perſonarum unitas, quod ad naturam, atque identitas oſtenditur. Ut palàm demonſtretur,

tur, tres personas divinas, non tres Deos esse, sed unum solum Deum. Quod Esajas quoque apertè monstravit, cùm 6. cap. dixit, Sanctus, Sanctus, Sanctus Deus exercituum, plena est omnis terra gloriâ ejus. In eo enim quòd ter dicit Sanctus, tres personas divinas expressè designat. Quod per R. Simeonem Johai filium, & per R. Jonatham Uzielis filium, super textum hunc apertè probatur. Nam R. quidem Simeon, sic ait, Sanctus, hic est pater: Sanctus, hic est Filius: Sanctus, hic est Spiritus Sanctus. R. verò Jonathas inquit, Sanctus Pater, Sanctus Filius, Sanctus Spiritus sanctus. CAP. Judæorum juniores hic dicerent, hoc minimè in Jonatha haberi. GAL. Verum quidem est, in his Jonathæ libris, quos nunc ipsi frequentiùs præ manibus habent, hoc (ut ipse nosti) non haberi, cùm illud inde majores eorum deleverint, eoque in loco ita scripserint, uti libri, quos postmodum scribi contigit, continent. In vetustissimis tamen libris, qui rarissimi sunt, ita prorsus habetur, uti ego retuli, quorum ipse unum vidi cùm essem Licii, quâ tempestate Judæi ex toto regno Neapolitano, jussu regis Catholici expellerentur. Et ille quidem hoc loco sic omninò habebat, uti ipse retuli. In eo autem (ut ad verba Esajæ redeam) quòd post tria illa nomina Sanctus, sanctus, sanctus immediatè, semel duntaxat ponitur nomen Dei τετραγράμματον quod est, Deus, per quod divina essentia importatur, clarè innuitur, tres illas personas non tres Deos, sed unum Deum esse. Eam ob rem veteres illi Talmudistæ, qui hujus arcani non omninò ignari erant, statuerunt, quòd tam ista Esajæ verba, quàm illa Deuteronomii; Audi Israël, Deus, Deus noster, Deus unus est: ab uno quôque Judæorum bis saltem in die, mane scilicet & vesperi, dicerentur. Quod apud eos hucusque servatur. Ut dum Judæi ipsi hæc eadem verba ore pronunciant, & divinarum personarum trinitatem, & divinæ essentiæ unitatem, sicut verba illa designant, ita se corde quoque credere protestentur. *Petrus Galatinus.*

Trinum esse Deum non essentiâ quidem, sed personis.

Cap. XVIII.

DIXIMUS suprà in Dei descriptione duo diligenter esse consideranda, quòd nimirum Deus suiipsius sit principium, & aliorum causa. Illud ipsam Dei sub-

ſubſtantiam indicare oſtendimus, quâ ſibi ſoli non alii cuiquam exiſtit. Jam verò cùm Deus agere quidpiam, non autem quieſcere ſtatuatur, quærendum meritò fuerit, quid agat Deus. Veteres eum circa mundum, & quæ in eo ſunt, occupatum eſſe crediderunt: credunt hoc etiam Chriſtiani. Verùm etſi non hoc negaverim, aliud tamen agit Deus quâ Deus eſt ratione. Hoc enim agit Deus quâ rerum cauſa eſt ratione. Chriſtianos interrogaverim: ſi non aliam Dei actionem admittant præter hanc, quâ in mundum occupatus eſt, quid egiſſe Deum exiſtiment, mundo nondum exiſtente? Reſpondebunt ex Auguſtini ſententia, eum iis infernum præparâſſe, qui talia quærerent: Pulchrè profectò, quaſi non ſint nobis ex Chriſti mandato ſcrutandæ Scripturæ? Quid hoc eſt, quod Pater de Filio ait, *Hodie te genui?* Quid hæc vox *Hodie* ſignificet, expoſitum eſt ab eis optimè: Non enim temporis aliquam partem, ſed æternitatem deſignat: ſi quæram itaque, quid Deus ab æterno egerit, annon atteſtante Scripturâ benè reſpondero, eum ſibi filium genuiſſe? Hæc Theologis ſcripta ſint: Nobis tamen philoſophari licebit, modò quæ philoſophando volutamus, Scripturæ ſint conſona. *Nic. Taurellus.*

Quod perſonarum trinitas unitati divinæ eſſentiæ non deroget, per rationem ſuper Judæorum ſcripturas fundatam.

CAP. XIX.

ETSI cum Judæis noſtri temporis ratione pugnandum non ſit, quia cùm mentis oculos errore perfidiæ perturbatos habeant, rationis lumine, quo veritatem perſpicere queant, penitus carent. Veruntamen, quia rationem, quæ ſuper eorum fundatur ſcripturas, haudquaquam negare poſſunt: idcirco ad majorem erroris eorum confutationem, & ad clariorem Catholicæ veritatis expreſſionem, benè quidem mi Galatine ageres, ſi ratione quoque Hebraicis teſtimoniis roboratâ, perſonarum trinitatem cum divinæ eſſentiæ unitate, abſque ulla ejuſdem unitatis derogatione, eſſe poſſe probares. GAL. Faciam equidem, quàm breviſſimè. Nonne igitur ipſi concedendum ducerent, Deum in diverſis eſſe locis? CAP. Ita prorſus. Hoc enim & Talmudiſtæ paſſim affirmant, & Scriptura ſacra aſſerit. Quæ præſertim Pſalmo apud eos 139. ita ait: Si ſcandero cœlos, illic tu es, & ſi jacuero in infer-

inferno, ades. Si portavero alas auroræ, si habitavero in extremo maris, etiam illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua. Quibus ex verbis apertè liquet, Deum ubique esse. GAL. Id autem secundùm diversas partes verificari nequit. Quia cùm Deus Spiritus sit, ac summè simplex, ut ipsi etiam ajunt: omni prorsus partium diversitate atque compositione caret: In libro enim Formationis, quem ipsi Sepher iczira vocant, eo in loco ubi ponuntur decem sephiroth, id est, decem incorporei, abstractique numeri, seu potiùs decem incorporeæ secretæque unitates, quarum prima tanquam omnium abstractissima, ponitur Deus ipse, sic habetur, Spiritus Dei, sive Spiritus Deus, benedicens & benedictum nomen ejus, qui est vita sæculorum, vox, spiritus, & verbum: hic est Spiritus sanctus, cujus (ut habent alii libri) principium perscrutari nequit, & cujus finis nullus est terminus. Hæc ibi. Neque etiam eum successivè diversis in locis esse dicerent. Quia tunc secundùm locum mutabilis esset, quod ipsi omninò negant, cùm Deo nequaquam convenire possit. Quoniam cùm æternus sit, & immensus, atque summè simplex, neque secundùm tempus, neque secundùm locum, neque secundùm formam mutari potest. Quare ipsi quoque quemadmodum & nos, eum omnino immutabilem asseverant. Cùm Deus ipsemet apud Malachiam cap. 3. dicat, Ego Deus non mutor. Eapropter fateri eos oportet, Deum (etsi unus sit) totum cum suæ unitatis veritate, simul & semel in diversis locis esse. Quocirca ita quoque eos concedere necesse est, ipsam divinitatem (etsi una tantùm numero existat) totam simul in pluribus esse posse personis. Quid si illud primum concedunt, cur hoc secundum negant, cùm non magis unum quàm alterum concedendum sit? Sed hoc minimè certè negare possunt, cùm passim illud non modò prisci Talmudistæ, atque Cabalistæ (ut jam ostensum est) fateantur, verùm etiam divina quoque attestentur eloquia. Nam ubicunque in sacris veteris instrumenti literis, unius Dei essentia insinuatur, semper ferè ibidem & trium personarum pluralitas innuitur. Et contrà, quocunque in loco personarum trinitas exprimitur, semper penè eodem quoque in loco, & divinæ substantiæ unitas explicatur. Ne aut propter singularis Dei unitatem, personarum trinitas à divina natura excludatur, aut propter

propter perſonarum trinitatem, plures dii eſſe credantur. Sed ſic in altero tres ipſæ divinæ hypoſtaſes abſque confuſione ab invicem diſtinctæ creduntur, ut in altero ipſius Dei unitas omninò ſalvetur: quod in cantico quoque Moſis liquidò patet. In quo, eo in loco ubi nos habemus: Videte quòd ego ſim ſolus, & non ſit Deus præter me: Apud Hebræos hæc tria ponuntur nomina, quæ apud eos divina ſunt, Ani, Ani, Hu. Quæ ego, ego ipſe, apud nos interpretantur. Quid igitur ibi per tria hæc divina nominá, niſi trium divinarum perſonarum pluralitas ac diſtinctio deſignatur? Et quid per illud, quòd ibidem immediatè ſubjicitur, & non ſunt Dii mecum, inſinuatur, niſi quòd tres illæ divinæ hypoſtaſes, per tria illa divina nomina deſignatæ, non ſunt tres Dii, ſed unus Deus? Nam & ſi tota divina eſſentia ſit in Patre, tota in Filio, tota in Spiritu ſancto; quum Pater ſit verus & perfectus Deus, à quo omnia; & Filius verus & perfectus Deus, per quem omnia; & Spiritus ſanctus verus & perfectus Deus, in quo omnia: quia tamen ipſa divina natura una omninò eſt in tribus, ideo Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus non ſunt tres Dii, ſed unus Deus, qui fecit omnia, & à quo, per quem, & in quo omnia proveniunt, ſubſiſtunt & vivificantur, & ad quem tandem omnia reducuntur. Nam ut Gregorius ille Nazianzenus, Græcorum Theologorum facilè princeps ait, Unus Deus eſt Pater, à quo omnia, & Filius per quem omnia, & Spiritus ſanctus, in quo omnia. Hæ enim præpoſitiones à quo, per quem, & in quo, non naturam quidem dividunt, ſed unius atque inconfuſæ naturæ proprietates characterizant. Quæ quomodo fiant, Joannes Damaſcenus oſtendit, qui hoc myſterium non minùs eleganter, quàm ſubtiliter eo in libro, quem de divina traditione inſcripſit, explanare conatus eſt, ita c. 49. inter cætera dicens: In divinitate unam confitemur naturam, tres autem hypoſtaſes, ſecundùm veritatem eſſe dicimus. Et omnia quidem naturalia atque eſſentialia, ſimplicia animadvertimus. Hypoſtaſium verò differentiam in tribus ſolis proprietatibus, in improducta ſcilicet ac paterna, & producta ac filiali, & producta atque procedente, novimus. Inſeparabiles autem ipſas, indiſtabilesque ab invicem, & unitas atque in invicem inconfuſè circumincedentes, ſcimus. Et unitas quidem inconfuſè, tres enim ſunt, etſi uniantur: diſtinctas autem indiſtanter. Licet

nim unaquæque per ſeipſam ſubſiſtat, hoc eſt, perfecta ſit hypoſtaſis, ſuamque proprietatem, id eſt, differentem ſubſiſtentiæ modum poſſideat: attamen uniuntur eſſentiâ, naturalibusque proprietatibus, & eo quod eſt minimè diſtare à paterna hypoſtaſi. Ac unus Deus & ſunt, & dicuntur. *Petrus Galatinus.*

Divina Trinitas.

Cap. XX.

HÆC tria in Deo, quòd non ut reliqua quieſcens ſit ſubſtantia, ſed perpetuo vigore ſubſiſtat, patent apertiſſimè. Tria quidem ſunt hæc propriis diſtincta rationibus (quas idiomata vocant Theologi) non autem tres numero ſeparatas conſtituunt ſubſtantias, ſed *unum eſſe infinitum.* Non enim (ut ſuprà demonſtravimus) uno plura poſſunt eſſe infinita. Hujus rei aliud habemus argumentum: ſi quod fit, ab eo, quod agit, numero ſeparatum fit, ut duæ non una ſint ſubſtantiæ, tum quod fit, prima cauſa dici non poterit. Non enim prima cauſa dici quicquam poteſt, quod cauſam ſui extra ſe habet. At ſi prima cauſa non ſit, finitum quiddam eſt, extra Dei ſubſtantiam conſiſtens: non poterit igitur ejus actionis effectus eſſe, quâ Deum *eſſe* diximus: Hæc enim agit Deus ſibiipſi, non alii cuipiam, quo fit, ut actio, quâ Deus eſt, in ipſa Dei ſubſtantia contineatur, non extra evagetur. Hanc internam Dei actionem veterum nullus philoſophando animadvertit, utut de ſuo Platone glorientur Platonici. Quid autem noſtræ fidei magis poteſt eſſe conſonum, quâ Deum ſubſtantiâ unum, at perſonis trinum colimus ac veneramur; Deus agens Patrem refert, ejuſdem effectus Filium, actio id quod agit cum eo quod fit conjungens inſeparabiliter, piè Spiritus ſanctus dici poteſt.

Si quæratur ergo quid Deus ab æterno egerit: ſeipſum feciſſe dicendum eſt, tum quòd præter eundem (ut modò patebit) nihil ab æterno fuerit, quod feciſſe dici poſſit, tum quòd ſibi ipſi non alii cuiquam Deus ab æterno fuerit.

Idem.

De

De divinarum personarum distinctione, & numero per earum proprietates.

CAP. XXI.

NON parum profuturum puto, tum ad clariorem veritatis manifestationem, tum ad majorem Judæorum recentiorum confusionem, si divinarum personarum distinctionem & numerum per earum quoque proprietates, apud eos haberi ostenderis. GAL. Id quoque libenter faciam. Quòd igitur divinarum personarum tam numerum quàm distinctionem adhuc ipsi per earum proprietates apertè demonstrent, primùm ex iis facilè patet, quæ in Midras tillim, id est, in expositione Psalmorum habentur, eo in loco, ubi Psalm. 50. sic dicitur, Deus, Deus, Deus, locutus est, & vocavit terram. Ibi enim ita legitur. Quamobrem memoratur nomen Dei sancti & benedicti tribus vicibus? Ut docereris, quòd his tribus nominibus Deus sanctus & benedictus mundum creavit, juxta tres Midoth, id est, proprietates, quibus mundus creatus est. Quæ sunt, Sapientia, scientia, vel notitia, & prudentia. Sapientia unde, supple, probatur? Sicut dictum est Prover. 3. Dominus in sapientia fundavit terram. Scientia vel notitia unde? Sicut dictum est ibidem. In notitia vel scientia abyssi eruperunt. Prudentia unde? Sicut dictum est, ubi suprà, Aptavit vel ornavit cœlos prudentiâ. Et propter hoc ipse, inquit Exod. 20. Quoniam ego Deus, Deus tuus, Deus Zelator. Ecce tres proprietates loco trium, quibus creatus est mundus. Sic etiam filii Gad & filii Ruben dixerunt, Jehosue 22. Deus, Deus, Deus, Deus, Deus, Deus, ipse scit. Quidnam viderunt, ut hoc idem repeterent duabus vicibus? dixerunt primò, Deus, Deus, Deus: quia his creatus est mundus. Et deinde dixerunt, Deus, Deus, Deus: quia in his quoque tribus data est lex. Sed nunquid potuisset unus eorum ex se solo, separatimque, supple, creare mundum? Nequaquam, sed duo alii uniti, cum eo, necessariò creaverunt. Hæc in Talmud. Quæ eisdem ferè verbis ponuntur in Commentariis R. Mosis Hadarsan super illud Gen. 1. In principio creavit Elohim cœlum & terram. Quæ quidem omnia satis fidei Christianæ congruunt, hoc duntaxat excepto, quòd has tres divinas Middoth, id est, proprietates, quibus mundum creatum asserunt, dicunt esse sapientiam, notitiam atque prudentiam. Hæ namque etsi plu-

ſi plures proprietates nomine videantur, re tamen non ſunt niſi una. Veruntamen alibi tres apud eos proprietates comperiuntur, quæ ſecundùm fidem orthodoxam ſunt unus Deus. In poſitione ſiquidem R. Moſis Hadarſan in librum Geneſeos, ſuper illud 42. cap. Joſeph ipſe potens ſuper terram: ita legitur R. Eleazar dixiſſe. Non eſt creatus mundus, niſi verbo Dei ſancti & benedicti. Sicut dictum eſt in Pſalm. 33. Verbo Dei cœli facti ſunt. Ubi & R. Simeon dicit, Spiravit Deus ſpiritum oris ſui, & creatus eſt mundus: ſicut dictum eſt Pſalm. 33. Et ſpiritu oris ejus omnis exercitus eorum: hæc traditio, in quibus tria hæc, Deus, verbum ejus, & ſpiritus, diſtinctè & apertè in mundi productione concurriſſe ponuntur. Hæc autem tria, quid aliud ſunt quàm Pater, Filius & Spiritus ſanctus? Verbum enim realiter diſtinguitur à proferente, & Spiritus à ſpirante. Ergo inter Deum mundi creatorem, & verbum ejus, per quod mundus creatus eſt, & Deum ſpirantem, & Spiritum ejus, in quo mundum produxit, realem oportet eſſe diſtinctionem. Cùm igitur in Deo nullum ſit accidens, ut ipſi etiam concedunt, cùm omne accidens imperfectionem dicat, & in Deo nulla poſſit eſſe imperfectio: ſequitur ſanè quòd neque verbum Dei, neque ſpiritus ejus ſit accidens. Ergo ſunt hypoſtaſes, ſive ſuppoſita, vel perſonæ realiter diſtinctæ. Et per conſequens juxta veterum Talmudiſtarum dogma, neceſſariò fatendum eſt, tres in Deo eſſe perſonas, quibus tres Middith, id eſt, proprietates attribuuntur, Patrem ſcilicet, Filium & Spiritum ſanctum. Qui non tres Dii ſunt, neque tres creatores, ſed unus Deus, unuſque creator. Quod ex eo quoque oſtenditur, quod mox ibidem ſubſequitur, congregans velut in utre aquas maris: dans in cellariis abyſſos. In eo enim, quòd ſingulariter dicit congregans & dāns, manifeſtè inſinuat, tres perſonas divinas, quas per tria nomina prædicta dedit intelligi, unum eſſe tantummodo Deum, mundi univerſi creatorem. Quod illi Joan. 1. cap. 5. valde conſonat: Tres ſunt qui teſtimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus: & hi tres unum ſunt. Ad id quoque pertinere videtur, quod in Midras Coheleth, id eſt, in expoſitione Eccleſiaſtis ſuper illud, quod in 4. cap. ſic habetur. Et filum trinum non citò rumpitur. Ibi enim dicitur: R. Johanan dixiſſe: Meliores ſunt duo (vir ſcilicet & mulier) quàm unus, hic ſcilicet per ſe, & illa per ſe, & filum trinum

iſtud

iſtud eſt Deus ſanctus & benedictus, qui viſitat utrumque in filiis, hoc eſt, dando eis filios. Quod autem ſubjunctum eſt, non citò rumpitur: ſenſus ejus eſſe videtur, quòd myſterium trini & unius Dei, non facilè, nec citò diſcutitur. *Petrus Galatinus.*

Quòd Deus ſit verbum, & verbum Dei ſit ipſe Deus.

CAP. XXII.

ETSI in præmiſſis verbum Dei ejuſdem cum Deo eſſe ſubſtantiæ, ſatis abundè probaveris. Ex quo & Deum verbum eſſe, & verbum Dei ipſum eſſe Deum neceſſariò ſequitur: ut tamen magis juniorum Judæorum cervix duriſſima contundatur, velis obſecro Deum eſſe verbum, & verbum Dei eſſe Deum, apertiùs nunc oſtendere. GAL. Quòd quidem Deus verbum ſit, ex eo potiſſimùm patet, quòd ubi Eſajas 45. cap. ait, Iſraël ſalvatus erit in Deo (tetragrammaton) ſalvatione ſeculorum, vel ſempiternâ. Sic targum Jonathæ dicit Iſraël ſalvatus erit in verbo, vel per verbum Dei, ſalvatione ſempiternâ. Ubi ergo Eſajas dixit, in Deo (tetragrammaton) quod nomen nulli niſi Deo attribuitur, ibi Chaldaicus interpres in verbo Dei tranſtulit. Per quod Deum eſſe verbum, palàm oſtendit. Item ubi apud Hoſ. 1. cap. dicitur. Et domûs Juda miſerebor, & ſalvabo eos in Domino Deo ſuo. Sic idem interpres vertit: Et ſuper domum Juda miſerebor, & ſalvabo eos in verbo Domini Dei eorum. Illud etiam quod Eſajas 8. cap. dicit: Et addidit Deus (tetragrammaton) loqui ad me adhuc. Ita Jonathas ipſe traduxit: Et adjecit verbum Dei loqui ad me adhuc. Item quod idem Propheta 41. cap. dixit: Nec timeas, quia tecum ego, ſic ille tranſtulit: Ne timeas, quia in auxilium tuum verbum meum. Item quod ibidem dicitur, Ne timeas vermis, vel tinea Jacob, homines Iſraël, vel qui eſtis ex Iſraël, Ego auxiliator ſum tui, ait Deus & Redemptor tuus ſanctus Iſraël. Ita ille Chaldaicè expoſuit, Ne timeas tribus domûs Jacob, ſemen domûs Iſraël, verbum meum in auxilio veſtro, Dixit Deus & Redemptor veſter ſanctus Iſraël. Illud præterea ejuſdem Prophetæ 44. cap. ſic ait: Dominus Redemptor tuus ex utero, ego Dominus faciens omnia, extendo cœlos levandi, id eſt, per me ſolum firmans terram metiri, id eſt, per eum qui eſt apud me. Sic ille in Targum explanat: Sic ait Dominus

qui redemit te, & qui formavit te ex viſceribus. Ego Dominus autor omnium, extendi cœlos verbo meo, vel per verbum meum. Fundavi terram in virtute vel fortitudine mea: quod valde dicto illi Evangeliſtæ conſonat: In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum; hoc erat in principio apud Deum: omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. Illud quoque Hoſeæ nono capite dictum: Reprobabit vel abjiciet eos Deus meus, quia non audierunt eum, & erunt vagi in gentibus. Sic Jonathas in Targum exponit: Abjiciet eos Deus meus: quia non receperunt verbum ejus, & erunt vagi in gentibus. Cùm igitur in omnibus his, ac aliis permultis, in quibus Prophetæ dominum vel Deum (tetragrammaton) poſuerunt, Rabbi Jonathas prædictus vir apud eos maximæ autoritatis, verbum Dei Chaldaicè tranſtulerit & expoſuerit: conſequens planè eſt, Deum ipſum verbum eſſe, ac verbum Dei Deum: quod erat probandum. *Petr. Galatinus.*

Quid Deus ab æterno egerit.

Cap. XXIII.

SUBTILITER philoſophati ſunt veteres, cùm naturam, & quæ ſub ea ſunt, ab æterno fuiſſe ſibi hac ratione videbantur demonſtraſſe, Deum videlicet, niſi mundus ab æterno fuerit, quieſcere oportuiſſe. Si ſit hoc philoſophicum: Abſit tamen ut id admiſerim. Quæ Deus in mundo agit, ea non ſibi, ſed hominibus agit: ſi nihil ergo agat aliud Deus, Deo certè ſumus & feliciores, & nobiliores. Nam quod eſt alterius cauſâ, id eo ipſo ignobilius: ſic cœli, quòd hominum cauſâ ſint, hominibus ſunt ignobiliores. Deus autem quòd rerum omnium cauſa ſit, nullius omnino cauſâ exiſtit: ſuo namque fine quidvis perficitur, & quod alterius eſt cauſâ, hoc ipſo, quo propter id eſt, illud ipſum perficit. Effectus verò eſt, ut cauſam perficiat, non vice verſâ: maximè verò ſi cauſa ſit intelligens & voluntaria, qualis certè Deus eſt. Non enim facit aliquid ut eidem ſubjiciatur. Quòd ſi Deus hac perficiatur actione, hoc eſt, ſuum finem ſeu felicitatem conſequatur, quâ in hoc mundo agit, quæ vel agenda, vel conſervanda ſunt, ſummum certè Dei bonum non ipſius, ſed hominum erit. Hic ſiquidem mundus & quæ ſiunt in eo, ad hominem per-

perficiendum facta sunt. Nos itaque Deum (ut hæc vitemus absurda) contemplabimur aliter.

In Rebus omnibus duo considerantur, substantia & ejusdem actiones: substantia suis perficitur actionibus, quo fit, ut quies rerum imperfectionem denotet. Deum fatentur Philosophi substantiam esse perfectissimam, quod nisi concederent, multis planum faceremus rationibus: Nullam ergo quietis rationem admittit, sed actione perficitur perfectissimâ. Hæ sunt autem actionis perfectissimæ proprietates, ut ea suum finem in seipsa habeat: ut finis ille sit perfectissimus, hoc est, ut summus existat, non alii subjectus & opus exponat absolutissimum. Substantiæ perfectissimæ proprietates hæ sunt, ut nec ipsa quietem admittat, sed perpetuo vigore subsistat, & actione suâ perfectissimè perficiatur, hoc est, sola & semper, ut nec priùs extiterit, quàm perfecta esset, semperque sit perfectissima futura, nec perfectio hæc alterius sit cujuspiam. *Nic. Taurellus.*

An Deus contemplatione perficiatur.

CAP. XXIV.

SI Deus mens sit (ut cum veteribus Theologorum aliqui fatentur) contemplatione perficitur: Hoc enim proprium mentis opus est. Nequaquam verò id fuerit admittendum. Non hæc enim Dei est perfectio, sed hominis & angelorum. Felices sumus intelligendo: Deus autem est existendo felicissimus. Hæc veteres non animadverterunt. Contemplatio rebus est contemplandis posterior. Non enim quicquam contemplari potes, nisi res priùs existat, quam vis contemplari. Res etiam contemplatæ sunt ipsâ contemplatione potiores. Non enim felicem facit contemplatio, nisi res contemplatas admireris. Actio igitur, quâ res contemplatæ vel existunt, vel factæ sunt, est eâ præstantior, quâ ipsæ contemplantur. Dum itaque non contemplatione perfici dicemus, sed eâ actione, quâ res existunt, quæ beant se contemplantes. Deum videre, Theologi statuunt humanam esse felicitatem: Rectè quidem. At *Deum esse* Dei felicitas est. Hoc pluribus est comprobandum, ut Philosophis etiam fiat conspicuum, Actionis perfectissimæ hanc diximus esse proprietatem, ut suum in seipsa finem habeat: hoc est, ut quamprimum actio fuit, suum finem habuerit, & eum quidem perfectissimè

mè. Actionis etiam perfectissimæ opus esse diximus perfectissimum. At præter unum Deum nihil est, quod dicere liceat perfectissimum. Nihil quoque est præter eundem quod ab æterno fuerit (ut infrà demonstrabimus.) Deus itaque quòd ab æterno fuerit, & subsistat perfectissimè, opus est actionis æternæ, & perfectissimæ. Hinc patet, quomodo Deus sit suiipsius principium. Reliqua enim quæcumque sunt, quòd finita sint, ita existunt, ut fieri cœperunt, & fieri desierint: quò fit, ut quietè subsistant, siquidem accidentia sunt, quas exerunt actiones: Deus autem, quòd à nullo existat, non cœpit fieri: quæ causa est, ut nec fieri desierit: sunt enim quæ non cœperunt in æternum necessariò. Quamobrem Deum in perpetuo fieri subsistere dicimus: sed ita ut agens non sit extrinsecùs: causam enim non agnoscit Deus. Sunt ergo tria, quibus Deum subsistere statuimus, *Actio*, *quod agit*, *& quod fit. Idem.*

DE NATURA.

Naturam non esse primam rerum causam.

Cap. XXV.

NATURAM fortassis existimet aliquis primam esse rerum caussam, quod tamen est absurdissimum, ut multis demonstrari potest argumentis, è quibus unum aut alterum exponemus. Prima causa, quòd superiorem non agnoscat, à qua suum *esse* acceperit, ipsa suiipsius causa est: Natura verò non à seipsa, sed à principio superiori existit. Cùm enim finita sit (ut ex cœlorum motu patet) ab alio certè definita est, nihil siquidem seipsum definit. Adhæc si natura seipsam fecerit (quæ primæ causæ proprietas est) certè seipsam fecit naturaliter: quæ verò naturaliter fiunt, ex præexistente materia fiunt, ut si natura facta sit naturaliter, eam ex materia præexistente fieri oportuerit. Quod si statuatur, naturâ nondum existente, consequetur aliquid factum esse naturaliter, & naturam aliquid fecisse priusquam ipsamet existeret. Non est ergo Natura prima rerum causa. *Idem.*

Quicunque Axiomata & Epitheta Naturæ hucusque tributa, paulùm considerat, facilè deprehendet, vulgarem Naturæ notionem hâc vel simili descriptione exprimi posse: Natura est ens sapientissimum, quod nihil facit frustra,

quod

quod fine ſuo non excidit, quod facit optimum ſemper inter ea, quæ fieri ab ipsâ queunt, idque præſtat per vias maximè rectas & breviſſimas, neque redundans in ſuperfluis, neque deficiens in neceſſariis, unicuique operum ſuorum ſui conſervandi inclinationem ingenerat, utque in Microcoſmo, Homine ſcilicet, morborum ipſa curatrix eſt, ſic in Macrocoſmo, Mundo nempe, ejuſdem conſervandi gratiâ abhorret à Vacuo, quo efficit horrore, ut quædam corpora privatas contra inclinationes, bonumque boni publici causâ agant. Sed cùm hæc Deſcriptio nullatenus veram Naturæ eſſentiam explicet, aliam eamque veriorem à me exſpectas, vocis autem illius ambiguitas tanta eſt, atque à Doctis etiam ipſa ad res tam varias ſignificandas adhibetur, ut minimè tutum eſſe videatur, non enumeratis, diſtinctisque variis ejuſdem acceptionibus, illius tradere definitionem, quæ veriùs tradi omninò nequiret, aut certè ejuſmodi nequiret, quæ cenſuræ obnoxia non foret; non mihi itaque aſſumam, ut definiam id, cujus nulla certa adhuc, ſtataque apud homines notio eſt. Ut tuis tamen, quantum auſim, votis paream, ſcias velim, ſi quæ mihi quavis hactenus datâ aptior Naturæ definitio proponenda foret, quæque præcipua Naturæ notio habenda eſſet, univerſalem, particularemque rerum Naturam diſtinguerem: *univerſalis* autem *Naturæ* proponenda à me notio hujuſmodi quæpiam foret: Natura eſt aggregatum quodpiam è corporibus Mundi formam conſtituentibus conſideratum ut principium, cujus vi agunt, patiunturque, conformiter legibus motûs ab Authore Naturæ præſcriptis. Quæ quidem Deſcriptio hunc ferè in modum exponi poterit: Natura, in genere, eſt effectus quidam materiæ univerſalis, aut ſubſtantiæ corporeæ Univerſi, ſpectatæ, ut in præſentem Mundi ſtructuram & conſtitutionem efformatæ, quâ omnia, ex quibus conſtat, corpora apta fiant, quæ agant in ſe mutuo, patianturque à ſe invicem juxta ſtatas motûs leges. Hæc jam Deſcriptio viam ad aliam huic ſubordinatam notionem, cui etiam ſubnecti debet, parabit, cùm particularis corporis individui Natura poſita ſit in generali Naturâ, applicatâ diſtinctæ Univerſi portioni, aut potiùs, ſi ponamus eam, ut reipsâ eſt in Mundo, inſtar noſtri conſtitutam à Deo; & dicamus, quòd *Natura particularis* ſit conventio quædam mechanicarum affectionum, Molis putà, Figuræ, Ordinis, Sitûs,

Texturæ, Motûs localis, mechanicarum inquam affectionum partium ſive ſenſibilium, ſive inſenſibilium, quibus particulare, quod conflant, corpus in particulari ſpecie, aut denominatione conſtituatur, quatenus harum omnium Affectionum concurſus conſideratur ut principium motûs & quietis, mutationumque eo in corpore. Ut adeò Univerſalis Natura Coſmicus ſit Mechaniſmus, ſive complexio mechanicarum affectionum ad Macrocoſmi Syſtema pertinentium; Particularis verò Natura ſit peculiaris hujus & illius corporis in ſpecie conſiderati mechaniſmus, ſive eſſentialis modificatio, in complexione modorum ſive mechanicarum affectionum ſimiliter conſiſtens. *Rob. Boyle Tract. de Naturâ.*

Mundum aliquando cœpiſſe.

CAP. XXVI.

NATURA mundum non excedit. De mundo igitur agemus, ut totum, adeoque naturas omnes hoc nomine complectamur. Plures aliqui mundos admiſerunt: rident hoc Ariſtotelici, & meritò: quibus id verò confutaverint argumentis, noſtrum non eſt hîc recenſere: Alii tractent aliena. Certè confutatus eſt error hic, ut conſiſtere poſſit nihilominus. Nos autem nec ſenſu nec ratione moveri poſſumus, ut alium præter hunc mundum eſſe ſuſpicemur. Phantaſticis hoc phantaſma tractandum relinquimus.

Unum itaque mundum eſſe, & eum quidem finitum, ſatis conſtat. Hoc autem, ut diligenter examinetur dignum eſt maximè, num ſcilicet mundus hic ab æterno fuerit, aut aliquando cœperit? Nunquam cœpiſſe mundum Coryphæus obtinuit Ariſtoteles: contrarium divinâ revelatione ſumus edocti.

Quiſquis es autem, qui Philoſophum agis, & te Chriſtianum eſſe profiteris, hæc tu mihi conciliato. Promta hîc eſt philoſophantium agilitas: Mundum (inquiunt) ab æterno fuiſſe, verum eſt philoſophicè: mundum etiam ab æterno non fuiſſe, verum eſt theologicè. Duplex ecce noſtrorum Philoſophorum veritas, & ſibiipſi quidem contraria. Animum attendite Doctores: Mundum ab æterno fuiſſe, falſiſſimum eſt philoſophicè & abſurdiſſimum: Hoc vos edocebimus.

Mun-

Mundum quod finitum quiddam ſit, ab alio, non à ſeipſo exiſtere fatemini. Quærimus itaque ſit ne mundus abſolutum opus, an verò in fieri conſiſtat? *N. Taurellus.*

Enimverò omnia, quæ in Univerſo ſpectantur, creatorem prædicant, & nihil natura mortalium oculis objicit, quod non ſui Authorem loquatur, & ad ejus venerationem excitet. Quem non Mundi partium diſpoſitio ad ejus exortum aſſerendum impellit, faterique cogit, non eſſe æternum? An caſu cœcoque fortunæ ductu prodiere hæc omnia, quæ miramur. An Terra, an Cœlum, an Sidera ſponte & abſque peregrino conſilio ſua loca occupavere? Quæ Atomis vis? Quæ materiæ potentia, ut Mundum tantâ varietate inſignem efficerent? Si ſolem, ſi Terram, ſi Planetas componere valuerunt, quidni urbes, Domos, Templa, Porticus potuere? quæ minorem operam exigunt & humanâ arte quotidie eriguntur. *Le Grand Hiſtor. Natur. Part.* 3. *Artic.* 1.

Mundum non fieri, ſed factum eſſe.

CAP. XXVII.

DUPLICES ſunt effectus: Quidam enim à ſua cauſa ſeparati ſunt, ut domus ab architecto: Quidam in ſua cauſa conſiſtunt, nec ab ea ſeparatim poſſunt ſubſiſtere, ut calor in igne. Ad quos igitur effectus mundum referemus? Si dixeris, mundum à Deo (cujus effectum eſſe fatentur omnes) ſubſtantiâ ſeparatum eſſe, Deum mundo tempore priorem eſſe conſequetur: hæc enim eſt horum effectuum proprietas, id autem, quod eſt alio quopiam tempore poſterius, ab æterno nequaquam fuit. Sin verò mundum in ſua cauſa ſubſiſtere judices, ut calor in igne; noveris hos effectus ſubſtantias non eſſe, ſed accidentia eorum, quibus inſunt, ut mundus in hac effectuum ſerie nullo modo comprehendi poſſit. Verùm ut hoc meliùs intelligatur, paucis id exponemus apertiùs. Mundus à Deo ſuum *eſſe* habet, quod hac voce *fieri* exprimimus. Fieri autem effectus tum dicuntur, cùm id ipſum, quod ſunt, à ſua cauſa accipiunt: eo nimirum tempore cauſæ cum ſuis junguntur effectibus. Hæc conjunctio in prima effectuum ſerie tamdiu durat, dum opus abſolutum ſit. Dicimus itaque mundum (quòd eum ad hos effectus omninò referri fatendum ſit) non fieri; ſed factum eſſe.

Perfecta namque substantia est, & suum finem suis actionibus jamdudum est consequuta. Cùm itaque mundus non ampliùs fiat, suum esse non accipit ab alio: Quamobrem si fuerit ab æterno mundus ut nunc est, nunquam certè ab alio suum esse accepit. Dicant igitur Aristotelici, quomodo Deus mundi sit causa, si mundus ab eo suum esse nunquam accepit: sin autem accepisse fateantur, id certò non fuit ab æterno. Nam quæ sunt ab æterno, in æternum sunt necessariò; & quæ finem habent, principium habuerunt necessariò. Mundus itaque cùm à Deo fieri desierit, ab eodem quoque fieri cœpit, atque adeò non ab æterno, sed in tempore factus est. *Nic. Taurellus.*

Mundi finis est rerum vicissitudo: Hunc mundus, hominibus etiam non existentibus, consequi posset. Imperfectus tamen hic finis est, non quòd aliunde quàm à mundo perfici debeat. Ut enim genus humanum in certam multitudinem propagetur, rerum vicissitudo est ordinata. Cùm itaque mundus rerum vicissitudinem jam dudum nactus sit, perfectam & absolutam substantiam esse consequitur: suprà tamen mundum diximus suum finem nondum assequutum esse: verùm id de alio fine intelligi debere docuimus, qui rerum vicissitudines perficit, hominum videlicet procreatione. *Idem.*

Machina concinnè elaborata non nisi à perito Artifice proficiscitur, & ejus præstantiam, solertiamque arguit. At quid hâc Mundi machinâ admirabilius fingi aut excogitari potest? in quâ nihil iners & otiosum reperitur, nihil temerè aut frustra effectum est. Stirpes contemplare, omnibus peculiaris vis indita est. Animalia intuere, cuilibet suum inest ingenium, & attributa naturæ propensio. In Cœlum mente conscende, illic sidera aspicies, sed locis suis disposita, cursum suum æquali tenore perficientia, & non nisi certâ vicissitudine munia sua obeuntia. *Sicut simulacrum*, ait Mercurius Trismegistus, *aut imaginem sine sculptore aut Pictore nullus fieri dicet, hoc autem opificium sine opifice factum erit? O multam cœcitatem! Le Grand Histor. Nat.*

Sed lubet etiam Mundi originem ex antiquorum monumentis deducere, & quousque eæ, quas habemus, Historiæ porrigantur, aperire. Nulla hominum gesta ante Thebanum, Trojanumve bellum commemorantur, & quicquid Posteritas novit, nostrorum temporum Scriptoribus debet. At, si Mundus æternus est, omnique principio caruit,

ruit, quomodo factum eſt, ut, qui præextitere Poëtæ & Hiſtorici, facta ſuorum non cecinêre, & ſcriptis mandavêre? quæ tam immenſo temporis decurſu ab Heroibus ſuis patrata, aut à legislatoribus in univerſo fuere condita? Verùm cùm nihil horum extet, tacitè innuitur, Mundum creatum eſſe, & haud multò ante illa tempora ortum habuiſſe. *Idem.*

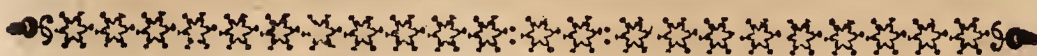
Præterea quis Mundum ſemper extitiſſe fatebitur, cùm ultra Hiſtoriarum fidem, rerum plurimarum cultus, emendatio, ſive etiam inventio recentem eſſe arguat? Cùm Barbaros primùm homines, & parùm à ferarum aſperitate abhorrentes Antiquitas memoriæ mandet, tradatque, non eundem eis, quo nunc utimur, victum fuiſſe, ſed glande priùs & baccis alitos, ut loquitur *Macrobius*, ſerò de ſulcis ſperâſſe alimoniam? Cumque exordium rerum, & humanæ nationis opinemur, ut aurea primùm ſecula fuiſſe credamus, & inde Natura per Metalla viliora degenerans, ferro ſecula poſtrema fœdaverit? Ac ne totum è Fabulis mutuari videamur, quis non hinc Mundum quandoque initium habuiſſe arbitretur, cùm ultra duorum annorum millia de excellenti rerum geſtarum memoriâ, ne Græca quidem Hiſtoria exiſtat? Quippe ſupra *Ninum*, à quo progenita *Semiramis* exiſtimatur, nihil in libros celebre relatum eſt. Si enim ab æterno, ut loquuntur Philoſophi, Mundus incepit, cur per innumerabilem ſeculorum ſeriem culturâ caruit? Cur rerum plurimarum experientiâ ad aliquas gentes recenti ætate pervenit? Hæc enim Mundi æternitati adverſantur, dum opinari nos faciunt, certo Mundi principio ſingula paulatim, ac ſucceſſivis annis principium habuiſſe. *Idem.*

Mundum quòd alterius ſit causâ, non potuiſſe ab æterno eſſe.

CAP. XXVIII.

HOMINIS causâ mundum exiſtere in confeſſo eſt: Quamobrem ſi non fuerint homines ab æterno, mundus vel non fuit ab æterno, vel fruſtra fuit. Nullos autem penitus homines ab æterno fuiſſe ſuprà demonſtratum eſt, ut cùm cœperit humanum genus, mundum quoque aliquando cœpiſſe conſequatur. Verùm hoc alio quoque modo diſcutiemus. Quæ ſunt alterius causâ non neceſſa-

riò, ſed contingenter exiſtunt: cauſam enim ſe ſuperiorem habent, à qua exiſtunt, cùm nihil ſeipſum faciat alterius causâ. Quod autem alteri cauſæ ſubeſt, ejuſdem ſubeſt arbitrio: Ea namque cauſa facultatem habet ejus quod dedit accipiendi. Verùm nihil eorum, quæ contingenter exiſtunt, ab æterno fuit. Hoc enim fatentur omnes, finem habere non poſſe, quod principio caret. *Nicol. Taurellus.*

DE SECRETIS ANGELORUM LIBER II.

De ſubſtantia, differentiis & poteſtate Dæmonum.

Cap. I.

MULTA ratione quidem & experientiâ ſolers hominum adinvenit induſtria, quæ cùm pauciſſimis comperta ſint, meritò ſecretis & miraculis annumerantur. Hæc humana ſunt, vel naturalia. Sed inexpleta hominum libido, nec arte fuit contenta, nec uſu: Dæmonum quoque fuit imploranda poteſtas. Horum ope plurima fieri ſolent, quæ pariter doctos & imperitos magno ſtupore afficiunt. Cæterùm ut hanc quoque Secretorum partem ratione, quam noſtra fides & religio ferat, expediamus, primùm quid Dæmones ſint, quibus differentiis diſcerni poſſint, & quam in res humanas poteſtatem obtineant, oſtendemus.

Quid ſint Dæmones.

Cap. II.

DÆMON quaſi δαήμων, id eſt, ſciens à Græcis dicitur: quo nomine ſimplices intelligentias (ut vocant Philoſophi) complectimur, ſubſtantias videlicet incorporeas, nullâ corporis mole irretitas, à primo rerum opifice

opifice Deo creatas, ut justâ Dei, & operum ejus contemplatione felicitatem consequerentur. Justa autem est contemplatio, quæ non invidiam, aut contemplatæ rei desiderium, sed opificis laudem parit, qualem contemplata res expostulat. Quòd verò existimant aliqui Dæmones in hominum gratiam esse creatos, id præter Philosophiæ veritatem est, ut aliàs ostendimus: licèt enim Deus Angelorum bonorum, & malorum ministerio sæpissimè utatur ad homines protegendos, aut puniendos*: non hic tamen finis est præcipuus, ob quem creati sunt Spiritus: cùm omnis intelligens substantia sibi ipsi primùm, non autem alii cuiquam, existat. Humanæ quidem animæ, cùm à corporibus separatæ fuerint, immunes sunt à materiæ contagio: sed Dæmones ob id nequaquam meritò nuncupantur, cùm earum finis sit, ut corpora informent. Hanc ob causam separatas à corporibus animas Theologi rectè conquiescere statuunt, ad extremum usque diem, quo mortuorum corpora suscitabuntur, utpote quarum operationes corporum subministratione limitentur. Sed alia est Dæmonum natura, siquidem absquè omni corporea mole finem suum & perfectionem assequuntur. Nec est ut iis moveamur, quæ Cornelius Agrippa ex Augustino, Basilio, Gregorio, Apulejo, & Psello recenset. Quamvis enim variis corporum, & formarum differentiis Dæmones quandoque conspiciantur: hæc tamen spectra sunt, aut assumta modò corpora, quibus Dæmonum substantia nullo modo definienda est: Dæmones enim, ut sese hominibus consolandis, aut decipiendis accommodent, formas quæ nostris sensibus idoneæ sint, assumunt, & eas pauló pòst nullâ sui corruptione deponunt. Porrò ad Dæmonum intelligendam substantiam, & naturam, id quoque expendendum venit: Dæmones nimirùm nec substantiâ, nec quantitate infinitos esse, quemadmodum aliàs Deum existendo infinitum esse diximus. Licèt ergo Philosophis infinitum sit, quicquid incorporeum est: Dæmones tamen, ùt alia quæcunque sunt præter unum Deum, finitos esse perhibemus: quod suo loco demonstravimus, ubi Deum ostendimus substantiâ, & unitate infinitum esse: substantiâ quidem, quòd hac ipsa omnia sit: unitate quòd solus in hunc modum existat. Quantitate autem finitos esse Dæmones hinc facilè liquet: infinitum enim est quantitate nihil, quod multum est, nec ulli, quod partem extra partem habet,

competit infinitum. At verò multos esse Dæmones, præter experientiam, hoc ipsum manifesta quoque ratio satis attestatur. Bonum enim, cujus causâ creati sunt Dæmones, non unitatem requirit, sed multitudine præstantius evadit, cùm melius sit plurimos, quàm unum modò justâ Dei laude, felicitatem consequi. *Nic. Taurellus.*

Philosophi Spiritus dicunt esse substantias cogitantes, i. e. volentes, nolentes, &c. Spiritus autem creatos hinc faciunt Animas hominum, & Angelos, nunc bonos, nunc malos, quos communiore hodie acceptione nuncupant *Dæmones.* Quanquam enim antiquitùs hoc Dæmonis vocabulum fuerit usurpatum promiscuè ad indigitandos bonos malosvè Angelos; hodiernâ tamen die nihil aliud significatum volunt eâ voce, quàm malos Angelos, à conspectu Dei proscriptos & damnatos, qui in Mortalium perniciem nihil non moliuntur.

De Dæmonum differentiis.

CAP. III.

DÆMONUM Magi triplicem constituerunt differentiam, ut refert Agrippa: siquidem alios supercœlestes faciunt, mentes nimirum penitùs à corpore sejunctas, quæ soli Deo contemplando & colendo addictæ sint, quam ob causam Deos illas nuncupant, propter divinitatis participationem quandam: quia semper sunt Deo plenæ, divinoque nectare ebriæ. Hi Dæmones circa unum Deum versantur, nec mundi corporibus præsunt, nec inferiorum ministrationi adaptantur: sed susceptum à Deo lumen inferioribus ordinibus infundunt, singulisque singula officia distribuunt. Hos ordine secundo proximè consequi volunt cœlestes intelligentias, quos Dæmones vocant mundanos, scilicet ultra divinum cultum mundi sphæris accommodatos, unicuique cœlorum, & stellarum præsidentes: undè eos in totidem ordines distribuunt, quot in mundo sunt cœli, & quot in cœlis sunt stellæ. Tertiò ponunt Dæmones quasi ministros ad ea, quæ sunt in inferioribus disponenda, quos Origenes vocat invisibiles quasdam virtutes, quibus ea, quæ sunt super terram disponenda, credita sunt: sæpè enim nemini conspicui itinera, & negotia nostra dirigunt: sæpè etiam præliis intersunt, clandestinisque subsidiis optatos amicis præbent successus:

ſus: quippe conciliare proſpera, infligere adverſa pro libitu poſſe dicuntur. Illos ſimili modo in plures ordines diſtribuunt, ut alii ignei, alii aquei, alii aërei, alii terrei. Quæ quidem quatuor Dæmonum ſpecies, juxta quatuor cœleſtium animarum vires, mentem, rationem, imaginationem, naturam ſcilicet vivificam & motricem computantur. Hæc commentitia eſt Dæmonum ſcena (ut rectè Wierus inquit:) Nam nec ratione, nec experientiâ, nec Dei vel veracium authoritate comprobari poteſt: primus equidem Dæmonum ordo veritati conſentaneus eſt. Deus enim, ut infinitæ bonitatis eſt & ſapientiæ, infinitas penè ſubſtantias intelligentes creavit, ad contemplationem, amorem, & venerationem: quarum alias corporibus ſpeciei propagandæ accommodis alligavit, alias verò nullâ materiâ definivit. Hiſce primus Dæmonum ordo conſtitui poteſt: ſed quòd hunc eorum finem eſſe volunt, ut ſingulis cœleſtium Dæmonum ordinibus ſuſceptum à Deo lumen infundant, hoc præter philoſophicam veritatem eſt, & horrendam in ſe continet idololatriam: cùm hac ratione Deos nobis obtrudant gentilitios. Quinimò ſi philoſophicè agendum ſit, facilè hujus opinionis detegetur abſurditas. Quis enim ſanæ mentis unquam aſſeruerit ſubſtantias nobiliores ignobiliorum causâ conditas eſſe? Cœleſtes autem intelligentiæ primis hiſce Dæmonibus ignobiliores ſunt: Cur ergo cœleſtium animarum causâ Dæmones ſupercœleſtes eſſe ſtatuerimus? Eâdem etiam ratione cœleſtes intelligentiæ confutari poſſunt. Cùm enim hæ nobis, & nos ſphæris cœleſtibus nobiliores ſimus, non videtur veriſimile cœleſtes intelligentias noſtri causâ, ſphærarumque cœleſtium multò minùs eſſe creatas. Cæterùm de mentibus cœleſtibus aliàs à nobis actum eſt, ubi docuimus, abſurdiſſimam eſſe Philoſophorum ſententiam, qui mentes cœleſtes hoc nomine conſtituerunt, ut materiæ primæ potentiam, quâ corruptibilia ſunt omnia corporea, cohiberent, & curſu certiſſimo ſphærarum motus moderarentur. Nam hæc opera ab intelligentiæ naturâ ſunt alieniſſima, & imperfectum opus eſt, quod externo indiget adminiculo: veluti corruitura domus fulcimento. Verùm quòd hìc à Magis cœleſtibus intelligentiis alius finis adſcribatur, nimirum ut ſuis influentiis (ut vocant) Dæmones imbuant inferiores, adeoque variis virtutibus humana negotia gubernent, non minùs hoc veris rationi-

bus adverſatur, quàm quod modò confutavimus. Nam ſi cœleſtes influentias admiſerimus, eæ tamen ſolùm ſunt naturales, nec iis animæ noſtræ afficiuntur, niſi quatenùs corporibus obnoxiæ ſunt. Sed quis mentium incorporearum effectus dicet eſſe naturales? Infimus Dæmonum ordo Genios comprehendit, qui ex geniturâ duces, & rectores humanarum actionum, pro vario cœleſtium aſtrorum poſitu contigerunt. Ecquid hâc de re ſentiendum eſt? Certè ſi vera ſit Aſtrologorum ſententia, non ſcilicet fortunis, aut infortunio virtutibusque & vitiis obnoxios eſſe, prout hunc aut illum ex cœleſtibus aſtris dominum obtinuerimus? Nequaquam tamen hoc mediantibus mundanis Dæmonibus fieri conceſſerim, cùm nullus omninò Dæmon cœleſtium corporum actionibus ſubjiciatur. Itaque cùm differentias ab ipsâ rerum dividendarum ſubſtantiâ deſumi oporteat, ut veras ſpecies conſtituant: Dæmonum differentias inveſtigare non poſſumus, utpote quorum ſubſtantiæ ſubtiliores ſint, quàm ut earum diſcrimina noſter aſſequi poſſit intellectus. Siquidem verum ſit, quod Philoſophorum aliqui perhibent, Dæmonum videlicet alios immortales, & alios eſſe mortales, hinc differentia meritò deſumetur, cùm quod mortale eſt, ejuſdem nequeat eſſe cum immortali naturæ: ſed commentitia eſt hæc hominum Philoſophiæ imperitorum opinio, ſi vel ipſe Cardanus voluminoſus inſtiterit. Incorruptibiles enim ex ſeſe ſunt omnes Dæmones, ut animæ noſtræ: nec interire poſſunt, niſi eodem, quo facti ſunt à prima causâ, modo in nihilum redigantur. Hoc autem non velle primam cauſam, ex eo Dæmonum fine, ob quem creati ſunt, evincitur. Is ſiquidem eſt, qui ſubinde magis magisque perficiatur; cùm rerum corruptibilium ea ſit ratio, ut finem extra ſe ſuum habeant, qui ſuo tempore ſuam conſequatur perfectionem, adeoque opere nacto conquieſcant actiones. Mundus ex ſeſe in æternum uſque conſiſtere poteſt: hoc tamen non feret Deus, cùm eo fine factus ſit, ut ex eo certa hominum multitudo naſceretur. Hunc finem mundus non æternitate, ſed definito tempore conſequetur, ut aliàs copiosè docuimus: tumque mundi actiones deſinent, & mundus alius in hujus locum ſubſtituetur, cujus finis ſit ab hoc longè diverſiſſimus. Sed Dæmonum & hominum finis ita ſe habet, ut nullo tempore definiatur, quin perfectus quidem per ſe, nunquam tamen abſol-

absolvendus, perpetuò magis perfici possit. Porrò licèt Dæmonum substantia nobis incognita sit, ex variis tamen eorum actionibus differentias elicere licebit. Probè quidem, si modò diversæ sint Dæmonum actiones, & eæ nobis innotescant. Constat hoc multorum experientiâ, & sacrarum etiam literarum authoritate, Dæmones alios bonum; alios verò malum operari. Differentiam hinc ergo sumemus, ut bonitate & malitiâ distinguantur Dæmones. Verùm hoc accidentis esse, non substantiæ discrimen, hinc liquet: siquidem malum, quod in malis est Dæmonibus, non ipsius Dei, sed ipsorummet Dæmonum effectus sit. Quòd verò seipsos non fecerint Dæmones, aliâs ostendimus, ubi solius hoc esse Dei, multis argumentis demonstravimus. Cùm tamen nullum hoc ipso discrimen apertiùs habeatur, ferri poterit. Cacodæmonum multos Theologi constituerunt ordines (ut refert Wierus) novem Angelorum gradibus adversantes, quorum *primi* ψευδόθεοι, hoc est, *falsi Dii* nuncupantur, qui assumto divinæ majestatis nomine, pro Diis coli volunt, sacrificiisque & adoratione honorari: sicuti Satan ille, qui Christum tentavit, *Matth.* 4. *Marc.* 1. *Luc.* 4. *Secundo* habentur loco Spiritus mendaciorum: cujusmodi fuit ille, qui egressus est Spiritus mendax in ore Prophetarum Achab. 3. *Reg.* 22. Hoc Dæmoniorum genus sese oraculis immiscet, & Pythiorum fatum divinationibus ac prædictionibus homines ludificat. *Tertio* ordine censentur iniquitatis vasa, qui Spiritus sunt malorum inventores, omniumque artium pravarum: qualis apud Platonem Theutus ille Dæmon, qui ludos & aleam docuit. Vasa furoris, *Esajæ* 13. Vasa iræ, *Jerem.* 50. Vasa mortis, *Psal.* 7. *Quarto* loco, ultores scelerum. *Quinto*, præstigiatores, qui miracula imitantur, & magis infamibus, maleficiisque inserviunt, atque ita populum seducunt, *Eccles.* 39. *Sextæ* classi assignantur aëreæ potestates se tonitruis, fulminibus, ac fulgoribus miscentes, corrumpentes aërem, pestilentias & alia inducentes mala, *Apoc.* 13. *Septimam* mansionem tenent Furiæ, seminatrices malorum, discordiarum, bellorum, & vastationum, *Apocal.* 7. *Octavam*, criminatores & exploratores. *Postremam*, tentatores, & insidiatores, qui singulis adesse hominibus creduntur, mali Genii idcircò nuncupati, *Apocal.* 9. Non dubium est quin Diabolus, quibuscunque potest artibus, generis humani perniciem machinetur. Ut ergò regnum

gnum ipſe ſuum amplificet, multis hominum myriadibus, ad ſe pertractis, veriſimile eſt, ad hanc rem certis Dæmonibus certa eſſe officia diſtributa: aliàs enim unus & idem Cacodæmon varias poteſt exercere fraudes. Verùm quòd hæc certis rationibus demonſtrari nequeant, non eſt, ut in iis immoremur diutiùs. *Nic. Taurellus.*

De Dæmonum poteſtate.

Cap. IV.

ANIMÆ noſtræ corporibus alligatæ ſunt, quo fit, ut intellectu ſolo, qui liber eſt, hanc corporum cœleſtium, & elementarium molem ſuperare poſſimus; nec, niſi quod membra ferunt operemur: ſed Spiritus ab omni corporis vinculo ſoluti ſunt, nec ullo corpore, quantumvis denſo, impediuntur, quin quò libuerit, ferri poſſint. Cùm itaque Dæmones ſubſtantiæ ſint huic mundo nequaquam ſubditæ, ſi quid agant, id mediis naturalibus alligatum non eſt: nam nihil habent naturæ contrarium, ut ab hac afficiantur naturaliter, & ſubſtantiæ non naturâ ſuperiores, ut in hæc agant naturalia, licèt ab iis nihil omninò patiantur, cujuſmodi cœleſtium eſt in hæc inferiora poteſtas. At verò limitatam eſſe Dæmonum potentiam, hinc colligere licet, quòd eorum malignitas tanta proculdubio ſit, ut ſi poſſent, omnes homines, univerſamque naturam penitùs everterent. Ut autem limitata ſit, paucis exponemus, licèt hoc arduum ſit maximè, cùm hac in re varia ſint hominum judicia. Nam infinitis penè plurimorum authorum hiſtoriis, tot tantæque Magicorum vires eſſe perhibentur, quod quotidiana quoque teſtatur experientia, ut nihil non poſſe videantur Cacodæmones. Contrarium exiſtimant aliqui, meras ſcilicet eſſe illuſiones, quæcunque Magicis, & Lamiis attribuuntur. Non equidem inficior, quin multa Dæmones edant miracula faſcinatione, ſed id tamen inficiari non poſſumus, quin reipsâ, quod agunt, quandoque comprobetur, ut pòſt incantationis exempla teſtabuntur. Dæmones itaque, licèt ob admiſſum peccatum à bonorum Angelorum cœtu repulſi ſint, eorum tamen vires eis ereptæ non ſunt, ſubſtantiâ manente incolumi. Spiritus ergo ſunt, ut ab initio, potentiſſimi: ſed duplici ratione tamen impediuntur, quominus, quicquid lubet, efficere poſſint. Prima quidem, cùm finitæ ſint ſubſtantiæ: Dein verò, cùm id ipſum, quod poſ-

possunt, id etiam, Deo inhibente, non possint. Licèt enim quidvis posse Dæmones admiserimus, non proinde tamen hoc citra limitationem intelligendum fuerit: cur solus Deus simpliciter omnia possit, nullo quod vult, impediente. Proprium definiunt esse Logici, quod omni, soli, & semper convenit. Cùm ergò præ nimiâ tristitiâ ridere non possim, ridendi tamen potentiam habeo nihilominus: quis dubitat, quin Cacodæmon hominem enecare possit, vel ei absconditissimos etiam suffurari thesauros? Quis etiam dubitat, quin velit? non fit hoc tamen, quòd hæc ejus potentia potentiori potentiâ cohibeatur. Jam verò si permittat Deus, quid possint Dæmones, inquirendum est. Finitæ substantiæ finita etiam est necessariò potentia: cùm ergo Dæmones substantiâ finitos esse constet, utique potentiam obtinebunt finitam & determinatam. Determinata autem est non ut nostra rebus naturalibus, sed rebus non naturalibus, negatione nimirum, & privatione. Quod sic intelligi volumus, ut ob negationem non possint aliquid ex nihilo facere: ob privationem nequeant aliquid ex aliquo facere perpetuò, cùm quidvis ex quovis facere pariter infinitatem denotet, atque si quid ex nihilo fiat. Materia namque nihil ad effectum inducendum conferens, nihili rationem obtinet. Hinc est, ut rectè pernegent aliqui, Dæmones quemquam in lupos transmutare posse, qua de re paulò pòst agetur. Hoc itaque de limitata Dæmonum potestate licet asserere, substantias nimirum eos facere non posse: nam nec absque, nec cum mediis: siquidem hoc ipsius naturæ proprium; illud verò facere, Dei solius est. Ex Dæmonum coitu mulierculas concipere posse, unde homines nascantur, id absurdissimum est: hoc enim Deus solis concessit hominibus. Etsi fortè Dæmon mulierculas subagitans, masculo cuipiam semen suffurari possit: ineptum id tamen erit ad generationem, cùm subitò vis ejus evanescat, ubi externum aërem offenderit. Præterea substantias etiam corrumpere nequeunt Dæmones absque mediis naturalibus: nam hoc quoque Dei solius est. Hanc ob causam, non videtur, Dæmones in cœlestia potentiam habere, quòd in ea nihil agant naturaliter, nisi fortè astrorum positus immutare valeant. Verùm nec id eos posse, hoc universali theoremate liquet: *Deus unicuique substantiæ dedit, quantum ad finem consequendum satis erat.* Sed hoc nihil ad Dæmonum finem facit, ut cœlestia

leſtia tranſmutare poſſint. De ſubcœleſtibus alia eſt ratio, in quæ Deus agi voluit naturaliter, ad rerum inducendam viciſſitudinem. *Idem.*

De miraculis Cacodæmonum.

Cap. V.

ETSI verò limitata eſt Dæmonum poteſtas, ut non quidvis poſſint; multis tamen hiſtoriis, & experientiâ quoque quotidianâ conſtat, plurima operari ſæpenumerò Cacodæmones: quæ cùm nullo rationis diſcurſu aſſequi poſſimus, inter miracula meritò recenſentur. Verum quidem eſt, ob inſcitiam quandoque miracula nuncupari, quæ non ſimpliciter, ſed alterius reſpectu, miracula ſunt, cùm fiant hæc naturaliter. Nequaquam tamen quæcunque Cacodæmones operantur, fieri ſtatuenda ſunt naturaliter: cùm enim (ut anteà dictum eſt) ſubſtantiæ ſint incorporeæ, ſuas abſque mediis naturalibus exſerunt actiones. Hinc in tenebris videre poſſunt, & pernici motu feruntur, quò libet, nullâ corporum denſitie motum impediente: ut loquantur, inſtrumentis, ad vocem exercendam aliàs neceſſariis, nequaquam indigent: ut oraculorum ex idolis reſponſa teſtantur, & Magi, quos ἐγγαστριμύθους, aut *ventriloquos* appellant. Hæc certè mentis noſtræ captum excedunt, cùm naturali modo non fiant. Aliud autem eſt miraculorum genus, quod Dæmones per Magos & Lamias exercent. Hujuſmodi ſunt opera & prædictiones. Hæ præſentia, præterita & futura complectuntur, quæ quidem inſcientibus prædici dicuntur. Etſi verò Dæmones multa lateant, (ſolum enim Deum καρδιογνώστην volunt eſſe Theologi) nec ipſi quoque nôrunt Angeli, quo tempore venturus ſit filius hominis, ad hujus vitæ conſummationem: nihilominùs tamen multa Magi prædicere ſolent, quæ res ipſa & futurorum exitus, magnâ multorum admiratione, comprobat. Opera verò Magorum varia ſunt, & quæ miraculis annumerari poſſint, licèt multi nimis ſollicitâ præſumtione Dæmonum poteſtates, neſcio quo rationis diſcurſu, naturæ viribus alligare conentur. Itaque nonnulla referemus, quæ fieri judicamus miraculoſo potiùs modo, quàm naturali. Primùm enim Magos conſtat, & Lamias per aërem motu ferri velociſſimo, & ſuper aquas inambulare: ut Odde pirata, qui abſque navi altum

altum mare pererrabat. Noxias quoque tempeſtates inferunt. Hoc aliqui pernegant obſtinatè, judicantes Cacodæmonem, ut qui bonus ſit Aſtronomus, futuras animadvertere tempeſtates, & eo tempore, miſeris perſuadere mulierculis, ut hac aut illâ ratione pluvias aut grandinem ſibi cauſare videantur: aëris tamen dominus appellatur Cacodæmon: nec veritati contrarium hoc eſſe videtur, ſi tempeſtates eum inducere poſſe crediderimus. Cùm enim alia poſſit plurima, quæ præter omnem noſtræ rationis captum exiſtunt, quî non poſſit ea, quæ fieri ſolent, etiam naturaliter? Subſtantias ipſe quidem facere non poteſt, ut anteà diximus: quod tamen non citra conditionem intelligendum fuerit, cùm ſubſtantias facere poſſit naturâ mediante. Poteſt itaque Cacodæmon nubes diſrumpere, vel aliò transferre, magno etiam ventorum turbine: aquas quoque ſursùm tollere poteſt, vel eò ubi in grandinem commutentur. Hâc & aliis rationibus, quæ nobis incompertæ ſunt, Cacodæmonis ope tempeſtates inferunt Lamiæ: Deo tamen hoc ad puniendas regiones permittente. Prætereà Magi (quò nomine complectimur omnes, qui Cacodæmonis auxilio fruuntur) præſtigiis & faſcinatione, incantatione & veneficio plurima præſtant. Faſcinatione quidem ut ſpectantium oculos circumveniant, atque adeò inviſibiles reddantur, aut varias aſſumant corporum formas: hinc Manes & mortuorum animas in corpora ab inferis revocare creduntur Necromantici, qualis ea Saga fuit, quæ Sauli deſperabundo Dæmonem effigie Samuelis obtulit. Veneficiis autem varios inferunt morbos, & curant modô, qui nobis incognitus ſit, aut certè, qui naturalem humani corporis modum ſuperet, methodicamque curandi rationem. Hinc infantes etiam, & varia pecora enecant Lamiæ, quod utique credendum nobis eſt experientiâ frequenti, & multorum fide dignorum relatione convictis. At verò ſi meras eſſe dicas Dæmonis illuſiones, quibus irretitas muliercularum mentes eò dementiæ deducit, ut ſe facere credant, & feciſſe fateantur, quæ nec ipſæ, nec Diabolus ipſe fecerint: hac, inquam, ratione ſi liceat effugere, quidvis etiam manifeſtiſſimum pernegare licebit. Cæterùm de morbis illatis, & morborum curationibus dubitari meritò poterit, an naturaliter procedant: cùm anteà dixerimus, Dæmones ſubſtantias corrumpere non poſſe, quin ad id mediis utantur naturalibus: ſiquidem

dem hoc ſolius eſt infinitæ ſubſtantiæ, ut quid abſque mediis fiat. Ad ſubſtantiarum verò generationem & corruptionem media Deus nulla, præterquàm naturalia conſtituit. De Duffo Rege Boëtius lib. 11. hiſtor. Scot. hiſtoriam refert, quam Cardanus ſatis ineptè refutavit: mendacium eſſe volunt, quod fieri non potuiſſe judicent Cardanus & Wierus, ut ex liquefactâ ad ignem cerâ veneficarum, Duffus rex tabe conſumtus enecaretur. Quis adeò mentis impos fuerit, ut hanc vim ceræ liquefactæ tribuendam eſſe judicet? de mediis magicarum artium quid ſentiendum ſit, poſtea dicetur: hîc autem quæri debet, an Diabolus Duffum regem, modo præternaturali tabe conſumere potuerit, cauſis nimirùm & ſymtomatis, quæ præter naturalem tabis rationem exiſtant? Duffus rex abſque ullo bilis, aut pituitæ, vel alterius humoris noxii ſigno, vel læſi temperamenti, noctu perpetuis vigiliis, ſudoribus, & dolore conficiebatur: integer erat arteriarum motus; ſenſuum actiones illæſæ, & frequentior appetitus. Quibus utique ſignis docetur, nequaquam naturalem fuiſſe morbum. At verò non ob id exiſtimaverim eſſe mendacium, quod hîc de Duffo ſcribitur: Diabolus enim morbos complures inferre poteſt, quorum nobis incomperta eſt ratio. Poteſt & hoc, quòd ſubtilis exiſtens, facilè corporis partes univerſas pervadat, quas conſtringat, divellat, aut aliter excruciet: viſcerum quoque actiones ad vitam ſuſtentandam neceſſarias, inhibere poteſt, ut pauló pòſt de Magorum incantatione dicetur. Quin & tetro halitu, variiſque venenis nobis incognitis, pulmones, aliáſve corporis partes inficere poteſt, unde morbi præter naturalem modum exoriuntur. Sed corporis tamen corruptionem inducere nequit, niſi mediante naturâ: cùm enim gladio vita abrumpitur, mors hæc propriè corruptio eſt, ſed tum modò, cùm corpus emortuum in aliam convertitur ſubſtantiam, aut computreſcit. Cæterùm id etiam à nonnullis in dubium vocatur, an Dæmones morbos, quos ipſi non intulerunt, curare poſſint? Hoc negant aliqui, nullis tamen rationibus, aut certè leviſſimis. Ad hanc rem confirmandam hoc argumentum nonnihil ponderis habere poterat, quòd morborum remedia, cauſis eorundem oporteant eſſe contraria: nec curari poſſint naturaliter, quæ cauſas habent præternaturales: ut eâdem ratione convinci poſſe videantur morbos, qui naturalibus ex cauſis orti ſunt, ſaltem mediis diſ-

cuti

cuti poſſe naturalibus. Utut tamen philoſophemur, id quotidiana docet experientia, nonnullos eſſe Medicos, qui magicis artibus, magno multorum ſtupore, morbos curent, quos ipſi Dæmones nequaquam induxerunt. Sed ad hoc, inquies, naturalibus utuntur remediis? Id quidem inficiari non poſſumus: quandoque tamen abſque mediis curant, & interdum etiam mediis utuntur, quæ Dæmonum afflatu magis, quàm inſitis à naturâ viribus, morbos propellunt. Etſi verò morbos naturaliter illatos, remediis oporteat diſcuti naturalibus: applicationis tamen modus, quo morbi naturales à Dæmonibus curantur, talis eſſe poteſt, qui noſtras ſuperet vires. Calculum (exempli gratiâ) qui major fuerit urinæ ductibus, confringendum eſſe novimus, vel aliâs magnâ vi opus eſſe, ut extrudatur: ſi neutrum, vel ob magnitudinum, vel ob duritiem vel ob ægrotantis imbecillitatem adhibetur, remediis fieri nequeat, morbus methodicis Medicis cenſebitur incurabilis, quem Magi tamen facilè Dæmonis ope diſcuſſerint: is enim, cùm ſingulas corporis partes citra impedimentum permeet, quid obſtiterit, quò minùs lapidem etiam duriſſimum conterere poſſit? De cæteris idem eſto judicium. Veruntamen, ut aliâs diximus, Dæmonum limitatam eſſe potentiam, id nunc etiam obſervandum fuerit: non enim quoſvis morbos abſque diſcrimine curant Cacodæmones, ut paucis oſtendemus. Morborum curatio, vel naturalis eſt per alterationem, aut generationem? vel violenta per ablationem eorum, quæ præter naturam in corpore continentur, aut reſtitutionem eorum, quæ dislocata ſunt; vel divina, quæ ſubſtantias immutat modo ſupernaturali. Diabolus equidem uſu naturalium medicamentorum, quæ nobis incognita ſunt, & violentâ curatione multos curat morbos, qui nobis ſunt incurabiles. Sed tamen alia eſt morborum curatio, quæ ſolius eſt Dei, vel eorum, quibus ex ſingulari gratiâ conceſſum eſt divinitùs: ut ſi pars aliqua vel amputata, vel corrupta fuerit, aut emortua, nullâ Dæmonum ope reſtituetur. Notus eſt in Helvetia Magus, qui gloriatur, ſe membra penitùs comminuta æquè facilè reſtituere poſſe, atque ſi leviter ſaltem eſſent confuſa. Sed vereor, ne vana ſit arrogantia. Porrò maximè admiranda ſunt ea, quæ præſtant incantatione Magi, dum corporum naturalium, aut animalium actiones præpediunt: ut Fauſtus, qui ruſticis ebriis, & nimioperè vociferantib. ora diſ-

D tenta

tenta ligavit, ut taciti consisterent. Sic quandoque Veneris opus inhibetur: ignis ligatur, ut urere non possit: sanguis profluens sistitur: animalia, ut talpæ, serpentes aut aves coguntur: vulnerantium vis impeditur, ne vulnus infligere possint. Ad eundem modum ligantur mercatores, lusores ad lucrum, fures aut latrones, fulmina, &c. ad securitatem, & alia plurima, quæ partim ementita, partim ludicra existimat esse Wierus, ut ad illusiones, aut impiam crudelitatem potiùs, quàm ad vera miracula referri debeant. Sed vereor, ne dum volumus esse creduli, vitium non effugiamus incredulitatis. *Idem.*

DE SECRETIS
LIBER III.

Præcedentibus libris duobus de Deo Homine Natura, & Angelis breviter à nobis actum est, & eâ quidem ratione, ut in his secreta exposuerimus quæ contemplatione, non autem externâ operátione noster assequitur intellectus. Cùm nunc igitur ordinis ratio postulet, ut ea quoque tradantur, quæ non sciendo, sed non scienter operando, arte nimirum dextrâ sic efficiuntur, ut plurimis ignorata meritò secretis annumerari possint, ob id hoc libro de præcipuis mundi partibus, Cœlo nimirum, & Elementis acturi sumus: sequentibus verò libris ea, quæ in hisce partibus continentur, expediemus.

DE ASTRIS.

Cap. I.

De Sole, & Luna.

SOL proprii ignis siccitate humidam substantiam exhaurit. Luna verò per se ipsam humectans, convenientem juxta sese mixturam & temperaturam operatur. Sotion illunes appellat dies, à lunâ vigesimâ nonâ, usque ad secundam, iidem interlunares, & silentis

lentis Lunæ ab aliis appellantur, in quibus sub radios Solis Luna occultatur, & hominibus non apparet. *Ptolomæus.*

Solem corpus esse Sphæricum, Lucidum, admodum fluidum & ardens, nemo facilè negabit, qui effectus illius probè consideraverit. Rotunditatem conciliare dicunt Materiam subtilissimam, Solare corpus constituentem, quæ dum è corpore Solis pernici suo motu in primâ creatione acquisito, undique rectâ lineâ ferri conatur, à circumstante fluidâ & magnam quoque partem globulosâ Ætheris substantiâ æqualiter per totam Solis circumferentiam premitur, sicque rotundam necessariò figuram conciliat. Lucidum verò est corpus Sol, quia Materia subtilis, è quâ componitur, undique ex eo, tanquam centro quodam, proruere tentans circumjacentes, sibique incumbentes cœli globulos undique premendo, præter eos motus, quos tanquam corpora fluida habent, impressionem illam addunt, quæ requisita est ad oculos nostros afficiendos, sive ad illa filamentorum extrema concutienda, quæ in fundo oculorum nostrorum reconduntur. Sol proin Corpus non est solidum, sed ex materiâ valdè fluidâ & mobili constat, quod non ratio tantùm, sed & Mathematicorum observationes suadent. *Quippe Simon Marius* testatur, se corpus Solare per Tubum opticum conspexisse fervens, non aliter quàm Aurum in Fornace liquefactum. *Athanasius Kircherus in Arte magnâ Lucis & Umbræ* scribit, se Solem spectâsse, tanquam mare fluctibus asperum, & fluctuantibus undis crispum. Nonnullos ego novi, qui mihi non semel asseverârunt, totam Solis circumferentiam ebullire, aquæ instar in lebete ferventis, non semel, dum Romæ agerent, Helioscopio spectâsse. Unde omnes hodierni alicujus notæ Philosophi asserunt, Solem esse Ignem & pro flammâ habendum. Quippe illud corpus, quod calidum simul & lucidum esse experimur, haud dubiè ignis est; verùm calorem & lucem Soli inesse experimur vel ipsis sensibus nostris, Tactu & Visu, nec aliquid in Igne reperitur, quod Soli æquo jure tribui nequeat. *Le Grand Physs.*

Quamvis Sol varias in orbe Terrarum procreet tempestates, & præsentiâ suâ calorem ubique producat, contrarium tamen sub zonâ torridâ passim contingit, in quâ Sol perpendiculariter imminens continuè vapores in altum attollit, eosque hinc in mediâ aëris regione coagulatos iterum dissolvit in imbres refrigerantes, quibus verò Sol per-

pendiculariter non incumbit, ob defectum ejusmodi imbrium calidiores longè æstates habent. Solis Eclipsis semper ab Occasu incipit, Lunæ autem ab Ortu: ratio est, quia Luna motu suo in ortum parte suâ orientali partem occidentalem tam umbræ terrenæ, quàm Solis subit. Unde fit, ut ipsa quidem sui parte orientali propter occidentalem Umbræ partem deficere incipiat. Sol verò è diverso occiduâ ob orientalem Lunæ. Et quoniam pars ultimò deficiens lucem ultimò recuperat, fit, ut defectus in Lunâ ad occasum desinat, in Sole autem ad ortum. *Idem.*

Luna Corpus est opacum è Materiâ crassâ compositum. Facies ejus semper eadem telluri objicitur, habetque areas, maculas, & umbras, quæ illam intercipiunt, quæ cùm solis radios transmittunt, vel absorbent, tenebras pariunt, & obscuriorem superficiem pariunt. An in corpore Lunæ viventia sint, scire hactenus nemo potuit, verosimile tamen aliquibus videtur, talia quoque corpora in Lunâ existere, crescere, vegetari &c. Ast certò quid hâc in re dicere non audemus. *Idem.*

Fortuna cujuscunque anni quomodo conjectari liceat.

Fortuna cujuscunque anni ex astris conjectari facilè licebit, si XII. XIX. VIII. IV. ac XXX. præcedentes quis consideraverit, & ad præcedentis anni conditionem comparaverit. *Exemplum.* Volo scire, quæ conditio futura sit anno 1554. inchoante mihi 24. die Septembris, usque ad annum 1555. eâdem die. Primùm considero annum 1542. & eo anno feci iter nullâ causâ, suscepi filium, fui infortunatus in lucro causâ meâ, non quòd multi non me quærerent: edidi quædam: igitur cùm nunc non habeam uxorem, reliqua omnia proportione habitâ correspondebunt. Similiter considero annum 1535. in quo fui infelicissimus, ut unquam in vitâ: tristis, anxius, cum timore, parvo lucro; & ita comparabo hunc annum anno 1553. sicut annum 1535. anno 1534. in quo fui satis felix. Idem ego faciam de anno 1546. in quo habui augmentum lucri, sed anxietatem magnam, & oppressus fui multùm: similiter ad annum 1550. me referam, in quo fuit etiam anxietas magna, & ita ad annum 1524. in quo suscepi in fine anni honorem cum contentione, sine utilitate, & cum anxietate magna. Causa vero horum est XII. quia Jupiter redit ad eundem locum in natalitio die, & completur ordo XII. signorum in processu: & Ptolomæus multum tribuit huic reditui: nec est

est verisimile, quòd tantùm tribuerit huic circuitui locorum principalium, nisi id experimentis multis comprobâsset: ideò hic circuitus est potentissimus, & significat supra vitam, honores, & divitias, ac magistratus principaliter. XIX. est, quia Luna redit ad eundem locum fermè, & quandoque etiam Mars, & ideò significat supra corporis statum, itinera & fortunam, animique qualitates sensusque. Octavo anno redit Venus ad locum suum, ideò significat gaudia, dona & filios, conversationem cum mulieribus fermè similem (ut dixi) comparando tamen semper statui præcedentis anni: nam nec cæcus videbit, nec pauper ditabitur, sed omnia habitâ proportione sunt metienda. Quarto anno redeunt loca aphetica ad trigonum suum, quod etiam contingit octavo anno: ideò quartus est imbecillior, & hoc processu, propter motum etiam Solis ascendens, & cuspides ad idem redeunt: ideò tales anni magnam habent similitudinem cum suis correspondentibus, in omnibus: non tamen adeò exquisitam, ut octavus & multò minùs quàm duodecimus. Sed trigesimo anno Saturnus redit ad suum locum, ideò significat easdem actiones in laboribus, & cultu rerum stabilium, sed hæc similitudo est valdè parva propter ætatum mutationem. Hæc autem non sunt semper vera, sed etiam omnes aliæ regulæ rerum naturalium, & eò magis, quòd directiones perturbant omnes istos ordines. Sed directiones significant unam rem tantùm, & non abrumpunt, nisi ordinem duorum annorum, non reliquorum. *Cardanus.*

Quomodo interdiu astra contueri liceat.

Omnibus jam est planum, exiguum lumen potiori vividiorique propinquum evanescere. Si facem, vel flammam aliquam luculento apposueris Soli, dissipatur lumen, & marcescit: delitescunt interdiu stellæ Solis fulgore nimio, quum æquè diu noctuque splendeant: eas igitur intuituri remedio non fuerint destituti. Die magno Solis defectu cùm lumine orbatur, & profunda tegitur caligine terra, nec oculi offenduntur luce, sideribus cœlum disseminatum conspicitur: quod suis accidisse temporibus Thucydides memoriæ mandavit, nostroque sæpè patuit ævo: nec oculi solùm vehementi caligine lucent, sed offenduntur, ut de Xenophontis militibus legitur, & de Dionysio Siciliæ tyranno, qui splendidissimâ luce, carceribus tetris obductos occœcabat: cùm enim oculorum acies obsistere Soli

 nequeat,

nequeat, nec ferat, hebetatur illicò, quique fuerint aliquò conſpecturi, ad cilia manus obtendunt, vel propugnaculum aliud. Hinc auſpicamur: qui ea conſpicere affectabit, uti è Galeno, & Philopona docetur, in præaltum deſcendat puteum, vel hujuſmodi ſimile, ut per tenebras multumque intervallum cœlum contueatur, ſerenum utique, nec obtectum nebulis inconvenientibus oculis, & ſine nictatione clàm intueatur aſtra, & lucentia. Plurimæ enim ibi tenebræ, noctis inſtar) viſum congregant, nec à lumine ſuperfuſo diſſipari ſinunt: non id tamen periclitaberis Sole meridianum occupante: magno enim impedieris lumine: & ſi profundiùs deſcendas, clariùs conſpicies, & celeriùs: ſin minus, obſcuriùs & tardiùs.

Si profundo cæcoque aliquis demerſus antro, in Sole candelam ardeſcere conſpiciet, quod tamen ſplendidiſſimæ lucis occurſu repentino non evenit, quia à majori Solis vetatur lumine. Sic quàm plurimos haud minimæ auctoritatis viros hallucinatos reperi, uti ſæpè legiſſe, & audiviſſe memini, ſi diu aſtra conſpectari nequeunt, tali ea contemplari aggrediuntur artificio. Speculo aquæ immerſo in meridie cœlo ſtellas ſe contueri fixas credunt, oſtenduntque. Perpendiculares enim Solis radii in aquæ ſuperficiem incidentes, ſpeculum obliquè feriunt, ex cujuſmet ſuperficie ad ſpectantes oculos bene locatos intorquentur, Soliſque repræſentant figuram: at radii obliquè aquam percutientes, inde refracti ſpeculum & viſum feriunt: videbitur ejuſdem figuræ, & minor, propter denſioris medii refractionem, aſtrumque videre putabis, Solis corpus inſequens, quod patet in opacis. Ideò Stilbon illud putant multi, quum parum à Solis corpore recedat, eumque ſemper conſequi conſpiciunt. Caniculæ aliqui ſidus, & æſtivis ideò diebus viſere properant: quòd ſi minùs demonſtrationi fidem adhibes, ſed experientiæ ſenſuique magis credis: verum illius in æquinoctiali requirito intervallum, nec eandem ſemper reperies diſtantiam, ut nunc remotiora, nunc verò propinquiora ſidera videantur: quod ſpeculo eandem ſemper diſtantiam monſtrat, ſi æquè appoſueris: non tamen inficior tali ope non modò orientem, occidentémve Solem, ſed meridianum occupantem liberiùs non poſſe contueri: prætereo luminarium defectus. Cùm enim oculi imbecilli, cominùs Solem conſpicere non ſuſtineant nimio lucis ſplendore; ſic clarâ luce, robore

re nullo, ac disci cernes similitudine, nec minùs nigro panno, vel papyro, parvo foramine pervio. *Joan. Baptista Porta, de Magia naturali.*

DE IGNE.

CAP. II.

IGNIS cùm nunquam excitetur nisi prævià corporum attritione, divisione & motu celeriore; cumque metalla purissima, durissima, & minimos habentia poros, resolvat & liquefaciat, quod certè sine efficacissimo motu particularum subtiliss. minimis illorum poris sese insinuantium perfici nequit, credendum est, Ignem esse congeriem particularum subtilium rapidissimo motu ad se invicem allidentium. *Senguerdus.*

Candela inextinguibilis.

Candelam inextinguibilem sic facies. Imple cannam pulvere sulphureo, & panniculis minutissimè fractis. Deinde cerâ quicquid est investito, ac incendito, multo flabello, aut vento non extinguetur. Præterea si ex librâ unâ ceræ & unciis duabus vivi sulphuris, calcisque vivæ tantundem, additâ olei nucum unciolâ, formetur candela cum bombace, & in aquam mittatur, ubi primùm calx ardere incipiet, reliquas materias ignis seminaria agnoscentes, ad eundem incendii actum promovebit, etiam in mediis aquis. *Antonius Mizaldus lib. Arcanorum memorabilium.*

Candela sub aqua ardens.

Longum habeto vas, & capacitatis non incommodæ, ori lignum applicetur, quo ardens candela insideat immobilis, & inverso vase lumen fundum feriat: sic totum aquis penitùs immergas, nec subintrabit aqua, cùm aëre repleatur, & sub aquâ ardebit multùm secundùm vasis capacitatem. *Joan. Baptista Porta.*

Candela mirabilis.

Referunt, quòd si partem unam halinitri sumseris, addiderisque thuris, olei communis & lactis lathyridis quintam singulorum partem, decimam sulphuris, ceræ dimidium, candelam conficies, quæ calore, odore, motu, ac strepitu erit admirabilis. Alii verò calce dimidium corticis ovi implent, partemque pyrii pulveris suprà addentes, cerâ concludunt, imponuntque aquæ frigidissimæ: nam persæpè ignis accenditur, emicatque flamma. *Card. de varietate.*

Faces, quæ ventis non extinguantur.

Earum ellychnium ſalnitro ebulliunt & aquâ, & exſiccatum ſulphure & ardenti madefaciunt aquâ, inde Candelas hâc efficiunt mixturâ: conſtat enim ſulphure, inde caphuræ, & terebinthinæ reſinæ medietate, colophoniæ duplo, ceræ autem triplo, quatuor efficiunt candelas: eas componunt ſimul, in medio autem vivum ſulphur injiciunt, & pertinaciùs omnibus reſiſtit. Si candelam aliquam nive circumtexeris, & incendes, in nive flamma ardere videbitur. *Alexius.*

Candela, quæ nequeat extingui.

Multa ſunt mirabilia, quæ tamen cùm noveris cauſam, ceſſat omnis admiratio: veluti ſulphur cum cera æqualiter diſſolutum, eam reddit inextinguibilem: oportet autem ſulphur valdè purum eſſe. Similiter ſi candela ſulphuris pulvere tum carbonis oblita in aqua mergatur hyemis tempore, ex ſuperiore parte contecta papyro, ſuſpendaturque ubi gutta cadit glacie, circumdabitur glacie craſſiore, ardebit tum accenſa, magnoque miraculo glacies aſtantibus ardere videbitur. *Card. de ſubtilitate.*

Ignes, qui aquâ non extinguuntur, artificioſi.

Aqua ſolet vehementes accendere ignes, quoniam humidum ipſum, quod exhalat, pinguius redditur, nec à circumfuſo fumo abſumitur, ſed totum ignis ipſe depaſcitur, quo purior inde factus, & ſimul collectus à frigido alacrior inſurgit, unde etiam ignes, qui aquâ excitantur, & accenduntur: conſtat autem pice navali, & græcâ, ſulphure, vini fece, quam vocant tartarum, ſarcocolla, halinitro, petroleo. Relatum hoc ad Marcum Gracchum. Additur igitur calx viva duplo pondere, & cum ovorum luteis pariter miſcentur omnia, & in fimo equino ſepeliuntur.

Aliud.

Sulphurei olei, petrolei, juniperini olei, halinitri æquales ſingulorum partes: nigræ picis, pinguedinum anſeris, & anatis, ſtercoris columbini, liquidæ vernicis, rurſus ſingulorum tantundem: aſphalti partes quinque: excipe ardentes aquâ, & in fimo equino ſepeli.

Aliud etiam.

Vernicis liquidæ, ſulphurei olei & juniperini, & olei lini, & petrolei, lachrymæ laringæ partes æquas ſingulorum,

rum, aquæ ardentis tres ac mediam, tum halinitri, ligni laurini ſicci, in pulverem redactorum, quantum ſufficit, ut omnia ſimul mixta luti ſpiſſitudinem recipiant. Hæc omnia vitreo vaſe excipe, & in fimo equino tribus menſibus ſepeli. Si igitur ex his pilæ lignis hæreant, ſponte imbribus accenduntur: ſed hoc non omninò ſemper evenit. Illud autem ſemper evenit, ut jam accenſus nullis aquis extinguatur. Pulvis autem, qui facillimè ardet, & cujus flamma vehementer urit, conſtat pyrio pulvere, & tertiâ ſulphuris ac græcæ picis parte. *Card. de ſubtilitate.*

Ne quid igne comburatur.

Si icthyocollæ & aluminis æquales partes acceperis, ac invicem miſcueris, hisque acetum ſuperfuderis, quicquid eâ miſcellaneâ illitum in igne projeceris, non comburetur. Et ſi trito malvaviſco, cum ovorum albumine manus illeveris, atque alumen ſuperinduxeris, ignem abſque læſione tractare poteris. *Albertus Magnus.*

Ignea mixtura, quam Sol accendere poteſt.

Maximè autem ferventis in meridie, & id præcipuè illis regionibus, ubi Sol flagrat, vel ſub caniculæ ortum, nec aliunde evenit, niſi accendibilium rerum compoſitione, hanc tamen ſedulò parabis, qualis eſt, quæ ex his conſtat: caphura paretur, inde vivi ſulphuris terebinthinæ reſinæ juniperi & vitellorum ovorum oleum, pix liquida, colophonia, in pulverem redacta, ſal nitrum, & omnium duplum ardentis aquæ, arſenici, & tartari puſillum. Hæc omnia benè tuſa, & remixta, vitreo condas vaſe: quod per duos menſes obrutum immorari oportet, fimum ſemper innovando, & remiſcendo, eodemque, ut docebimus, eliciatur aqua vaſe: hæc inſpiſſetur, vel noſtro pulvere, vel ſtercore columbaceo, & tenuiter cribrata, ut ſtrigmenti formam habeat, ligna delinito, vel aliqua combuſtibilia & æſtivis Sole utitor diebus. Hæc omnia Marco Graccho adſcribuntur. Vim retinet comburendi maximam columbaceum ſtercus. Refert Galenus in Myſia, quæ eſt Aſiæ pars, ſic domum conflagrâſſe: Erat projectum colu mbaceum ſtercus, in propinquo feneſtram tangebat, ut jam contingeret ejus ligna; quæ nuper illita reſinâ fuerant, cui jam putri & excalfacto, & vaporem edenti, mediâ æſtate, cùm Sol plurimus incidiſſet, accendit reſinam, & feneſtram: hinc fores aliæ reſinâ quoque illitæ, ignem concipere, &

ad tectum usque submittere, incipiunt: ubi autem à tecto semel est accensa flamma, celeriter in totam grassata est domum, cùm maximam habeat inflammandi vim. *Joan. Baptista Porta, in sua Magia naturali.*

Faces, quæ ventis non extinguantur.

Pro itineribus fiunt faces, quæ ventis non extinguantur, quod è sulphure evenit; difficulter enim extinguitur, ubi flammam concipit: unde faces cerâ & sulphure vicissim oblinitæ, & confectæ, ventis tempestatibus innoxiè feruntur. Pro ducendis autem exercitibus, vel necessariis rebus aliis, utuntur tali: Earum ellychnium salnitro ebulliunt aquâ, & exsiccatum sulphure, & ardenti madefaciunt aquâ, inde candelas hac efficiunt mixturâ: constat enim sulphure, inde caphuræ & terebinthinæ resinæ medietate, colophoniæ duplo, ceræ autem triplo: quatuor efficiunt candelas, eas componunt simul in media, aut vivum sulphur injiciunt, & pertinaciùs omnibus resistit. *Idem.*

Igne ut quis non comburatur.

Belbinnus dicit quando accipis albumen ovi, & alumen, & linis cum eo pannum, & ipsum abluis cum aquâ salis siccâ, eum prohibet ignem comburere. Dicit alius, quando accipitur arsenicum rubeum, & alumen, & teruntur, & conficiuntur cum succo sempervivæ, & felle tauri, & linit cum eo homo manus suas, deinde accipiet ferrum ignitum, non comburit ipsum. Similiter si accipiatur ex magna & alumine jamenti & talo, & aceto forti, & althea, & contriveris ea contritione bonâ, & linias cum eo manus, non lædit eas ignis. *Albertus Magnus.*

Lampas mirabilis, in quâ apparent res quantitatis terribilis, habens in manu virgam & territans hominem.

Accipe ranam viridem, & decolla eam supra pannum exequiarum viridem, madefac ipsum cum oleo sambucino, & pone ipsum licinium, & illumina cum eo in lampade viridi. Nam tu videbis nigrum statum, inter cujus manus erit lampas, & mirabile. *Albertus.*

Ignis mixtura, quæ sub aqua ardeat.

Pulvis primò paretur pyrius (ut dicunt) ad bellicas machinas, quibus ab ardenti quasi bombo, nomen bombardarum est inditum, hic mixtiones horum subintrat omnes

utpote

utpote basis & fundamentum: cui adjiciatur tertia colophoniæ pars, communis olivarum olei quarta, sexta autem sulphuris, ritè permisceantur: ex omnibus resiccatis periculum sumunt, si valentiùs uritur quàm quæritur, colophoniæ & sulphuris; si remissiùs pulveris dicti plusculum suggeratur, horum mixtura in stramentis, & linteis obvolvatur pannis, vel loculis ex iis confectis strictiùs quàm possit. Inde funiculis, & ligaminibus obvolutam ferventi immergunt pici, & resiccari curant, ac denuò straminibus munientes, illiniunt pice, ut eam ab aquæ humiditate tueatur, nec ignis vi disrumpi sinat: ubi autem ritè fuerint insolata, parvo foramine pervia, ignem immittunt, & ardere incipiente, paulo morantur tempore, tum projiciunt in aquam, nec se ab ea extingui sinit: nunc fundum, nunc aquæ superficiem petens, & in ea obvolvitur. Nec displicet, ut naphtham adjungant iis, quam petroleum vocant: rapacissimus enim ignis est, eoque longè viso dissilire cogit, ut Magnes ferrum, & comburitur, multumque bitumen hoc in aqua ardet, quod à natura artifices mutuati sunt, nec balneorum semper ebullientium alia reddi potest ratio, nisi quòd bitumine intus ardeant, & aquâ depascentur, quæ continuæ sit causa ebullitionis. Bellica sæpè instrumenta hujusmodi compositionib. replentur, inde igneas quasdam emittunt pilas eminùs, & disrumpuntur, quas sic parant: pulverem hunc obvolvunt stupâ, ac mixturâ quam diximus, illinunt, & implicant, & concavas machinas replent pulvere, pilis, & mixtura vicissim inspersis, igneque admoto, in hostium congressibus pilæ per aërem projiciuntur accensæ. Quod olei vicem expleat, & ardentiùs exuratur: immittunt aliqui suillum adipem, anserinum, sulphur ignem non expertum, quod Græci vocant ἄπυρον, sulphureum oleum, & naphthicum, salnitrum sæpè purgatum, ardentem aquam, terebinthinam resinam, liquidam picem, quam omnes kitram vocant, vulgò dictam liquidam vernicem, vitellorum ovorum oleum, & aliquando, ut molem his addat, & liquida inspisset omnia, lauri scrobem immiscent: iis vitreo vase occlusis, illud sub fimo condito, per menses duos vel tres, alternis semper denis diebus innovando fimum, remiscendo, exemtæ inde compositioni, si ignem adjeceris, ardere non desinit, nisi tota fuerit absumta: aquæ enim dispersione non restinguitur, imò accenditur: veruntamen luto, terrâ, pulvere & omninò quibusvis aridis

aridis suffocatur, si cassidi, clypeo, & armatis hominibus injeceris, igne candentes reddit, ut comburi cogantur, aut arma exuere. Aliud trademus, quod est valentioris operationis: Terebinthinæ resinæ, picis liquidæ, & vernicis inde picis, thuris & caphuræ partes potiores, vivi sulphuris sesquitertium, salnitri purgati duplum, ardentis aquæ triplum, & tantundem naphthici olei, sed salicis pollinis carbonum pusillum adjicias: hæc simul conficiantur, & in globulos effingito, vel ollulas reple: sic exurit, ut extinguere sit vanum. *Potta.*

Ignis esca.

Fomes ex minima causâ, ignem concipiens (escam vulgares vocant) sic fit: Fungi arborum maximi, exactè à lignosa parte mundantur, ac sic lixivio longo tempore decoctos siccari facies, ac cuilibet libræ ipsorum addes sulphuris uncias duas, salis nitri unciam mediam: ac sic lixivio eò usque incoques, donec absumatur lixivium, siccatosque in Sole, rorabis aquâ vitæ (alii appellant ardentem) siccabisque denuò: quantò frequentiùs efficies, eò meliores evadent: servantur aut olibano, vel vulgari sandaracâ. Aliud eo longè paratu facilius: sed minus concipit, etsi multum satisfaciat. Lintea è gossipio, præcipuè nigra, leviter combure, & dum comburuntur, suffoca, & serva. *Cardanus de varietate.*

Ignem trahentia.

Heraclitus professus est, omnia fieri per litem & amicitiam. Sic naphtha trahit ignem, prosilitque in eam undecunque visam: similiter aproxis herbæ radix, à longinquo attrahit ignem, ut naphtha. *Cornelius Agrippa de occulta Philosophia.*

Ad ignem Sole accendendum.

Ignis ex rotundâ vitri phialâ, aquæ plenâ & immobiliter Soli oppositâ, facilè excitari potest. Cùm enim directè Soli objicitur, retrò in lineâ amphoram pertranseunte, objectum illi fomentum combustibile, ignem ex radiis multiplicatis & addensatis, leviter concipit, non sine spectantium miraculo, qui ex aquâ ignem excitari vident. *Jo. Baptista Porta.*

Ut aliquo cubiculum cum accensâ candelâ ingrediunte totus inflammetur aër sine noxâ.

Sumatur quantitas magna aquæ vitæ optimè repurgatæ, & in

& in eam projiciatur caphura particulatim conciſa, quæ brevi ſpatio in eâ diſſolvetur. Jam diſſolutâ, feneſtræ & fores cubiculi claudantur, ne exhalans vapor foras exſpiret: vas ubi aquâ vitæ plenum eſt, ſine flammâ carbonibus ſubjectis ferveat, ut tota aqua in fumum ſolvatur, qui cubiculum expleat; & adeò tenuiſſimus erit, ut vix conſpici poſſit. Cogatur hinc aliquis accensâ in manu candelâ cubiculum ingredi; nam aër visâ candelâ totus accenditur, & cubiculum totum inflammatur, ut fornax accenſa videatur, maximumque terrorem introëunti incutit, ſi in Aquâ vitæ moſchum, aut minimum Ambræ diſſolvatur, poſt flammam maximus odor ſequetur. *J. B. Porta.* Si loco camphoræ aliud Bituminis aut Gummi genus, quod facilè diſſolvitur, adhibeatur, idem ſequitur effectus. Si non magnum eſt cubiculum & benè clauſum, ſufficiet ſola aqua vitæ. *J. Caſp. Schottus.*

Mixtura, quæ aquâ accenditur.

Si vis facere imaginem aliquam hominis, aut alterius, & quando ponitur in aqua, accenditur, & ſi extinxeris eam, extenuetur. Accipe calcem non extinctam, & permiſce eam aliquantulo ceræ, & oleo ſeſamino, naphthâ, id eſt terrâ albâ, & ſulphure, & fac ex illo imaginem: nam quando tu rorabis aquâ, accendetur ignis. *Albertus.*

Ignis, qui ſputo accenditur: furibus atque latronibus maximo uſui.

Recipe Olei ſulphurini, Larinici, Cedrini, Picis liquidæ — ana unc. XIV.
Salis petræ, unc. xvj.
Salis ammoniaci, Vitrioli, Tartari calcinati — ana drach. viij.
Magnetis calcinati, Calcis vivæ ex ſilicibus fluvialibus — ana unc. v.
Sevi, Adipis anatis — ana unc. vj.

Aquâ vitæ cooperta omnia ſepeliantur in equi ventre per menſes tres. Quarto quoque die conturbantur, tum igne

igne decoquuntur, quoad abeat liquor, & remaneat fex. Ea vase rupto extrahitur, ac teritur. Hoc aspersa pulvere si aqua perfundatur, igne concepto ardet. *Scaliger.*

Ut ellychnium pares, quod non absumatur.

Alumen plumæ in ellychnii modum secato: id in oleum immittito, nec unquam consumetur. *Nostradamus.*

Lapis ignem fricatione reddens.

Recipe Styracis calamitæ }
Sulphuris }
Calcis vivæ } ana drach. iij.
Picis ————— }
Caphuræ drach. j.
Asphalti drach. iij.

Pulverizata ponantur in vase terreo, optimè clauso ad ignem, donec in lapidem convertatur; qui panno aliquo fricatus, accenditur; sputo verò extinguitur. *Ruscellus.*

Candela, quam ventus extinguere non possit.

Ellychnium sumito, sulphur vivum pulverizatum ei linteolo obvolvas; dein cerâ candelam conficito. Accensa non extinguetur, dum ejus tantillum superfuit. *Nostradamus.*

Ignis ferrum detrahens, inventum filii Amram.

Recipe Picis liquidæ }
Gummi juniperi }
Olei è lacryma terebinthi }
Olei de sulphure } ana partes senas.
Olei de nitro }
Olei ex ovorum vitellis }
Olei laurini }
Pulveris lauri sicci } ana in aqua vitæ macerati partes 14.
Caphuræ }
Salis petræ ad pondus omnium.

Indito in vas vitreum oris angusti, bene lutato, & obturato, infodiantur in ventre equino per menses sex: quarto quôque die agitentur: deinde distillentur in Seraphino. *Scaliger.*

Aliud.

Recipe Recrementi lacrymæ laricinæ quod residet ex olei destillatione
Olei ejusdem
Picis liquidæ
Picis cedri
Camphuræ
Bituminis
Mumiæ
Ceræ novæ
Adipis anatis
Stercoris columbini
Olei ex vivo sulphure
Olei juniperini
Olei laurini
Lini
Cana bis
} an. lib. v.
Petrolei
Philosophorum
Vitellini
} an. lib. 5.
Salis petræ lib. x.
Salis ammoniaci unc. vij.

Imbuantur aquâ ardenti omnia ita, ut cooperiantur, tum sepulta in equi ventre tertio quoque die, & lectus renovetur. Post hæc extrahatur anima Seraphino: quam spissabis bubuli stercoris pulvere tenuissimo. In hoc Semimaurus ille canit miracula, vel Solis radiis ignem concipere. Neque id, in quo est urere, sed admotâ solâ urinâ, aut aceto extingui, injectâve terrâ suffocari posse. In ipsa aqua invictum pertinaciter ardere: tantum abesse, ut ab ea quicquam patiatur. Hos ignes in vasa conjectos etiam nunc in hostes jaculantur. Id vasis genus apud veteres Græcos ἀσιόχος dicebatur. *Scaliger.*

Multas candelas simul accendere.

Sulphur & auripigmentum cum oleo coque, & in eis postea filum ebullire sinito: resiccatum filum per candelarum ellychnia ligetur, transeatque; nam ex uno capite accenso curret per omnes candelas flamma & incendet. *J. B. Porta.* Sed *Cardanus dicit lib.* 10. *de varietate c.* 49. tam sulphur, quàm auripigmentum debere esse purgatum. Ad prohibendum tetrum odorem adjici potest Ambra, Moschus,

Moſchus, aut ſimile quid odoriferum. Candelæ omnes, antequam candelabris inſigantur, debent accendi & extingui, & carbo ellychnii extincti debet remanere in omnibus; & huic circumplicari debet filum ab unâ ad alteram candelam ductum, accensâ unâ extremitate ipſius fili poſſit ignis ab unâ candelâ ad alteram tranſcurrere mediante filo. *J. Caſp. Schottus.*

Ignis inextinguibilis.

Recipe Vernicis, quâ coria inaurantur, lib. x.
Sulphuris vivi lib. iv.
Olei reſinæ lib. ij.
Salnitri lib. j. s.
Olibani lib. j.
Caphuræ unc. vj.
Aquæ vitæ optimæ unc. xiv.

Miſceantur omnia optimè ad lentum ignem: & fiet mixtura, quâ imbutæ ſtuppæ, & in ollas poſitæ, atque accenſæ, ignem inextinguibilem reddunt, quocunque fuerint projectæ. *Fioravantus.*

Ignis inextinguibilis.

Recipe Vernicis ſupradictæ lib. xij.
Olei reſinæ } an. lib. j.
Olei ceræ }
Olei trebinthinæ un. viij.
Sulphuris vivi lib. ij.
Salnitri lib. iv.
Camphuræ lib. j.
Aquæ vitæ lib. ij.
Picis græcæ pulverizatæ lib. iij.

Miſceantur ad ignem lentum, & fiat mixtura. *Fioravantus.*

Lucernæ Sepulcrales inextinguibiles.

Lucernas olim Cadaveribus hominum, dum ſepeliebantur, appoſitas fuiſſe non inficior, cùm non paucæ præ multorum manibus habeantur fictiles lucernulæ, in cryptis inventæ; atque has crediderim potuiſſe tam exiguo ellychnio inſtrui, ut tenuem flammulam, quæ pro ſepulchri amplitudine ſuo ipſius fumo non præfocaretur, emitteret aliquandiu duraturam, fomite lentiùs abſumto. Verùm ſi fuiſſe perpetuas lucernas admittamus, adhuc in dubium revocari poteſt, utrum lucetent tantùm, an verò

verò etiam arderent. Si enim arſiſſent, vix aliter flammam illam perennare potuiſſe intelligo, quàm ſi fieret quidam materiæ in orbem reditus, quemadmodum in vaſis chymiſtarum circulatoriis, ut in Pelicano; aſcendens ſcil. fumus ad ſummum vaſis apicem, ibi iterum cogeretur in liquorem, qui per recurva vaſis brachia deſcendens ad lucernæ fundum, fomitem flammæ denuò ſubminiſtraret. Hic tamen exardeſcentis, atque poſtmodum concreſcentis materiæ circuitus ſuis non caret difficultatibus; propterea veroſimilius videtur, lucem fuiſſe ab ardore ſejunctam, cujuſmodi in cicindelis, & quernis lignis putridis obſervatur, aut in ſucco expreſſo ex vermiculis, quos vulgus Ballaros vocat, innaſcentibus ſaxo marinæ aquæ immerſo in Portu Anconitano; hujuſmodi enim vermiculos contuſos, & vitreæ phialæ injectos tantum luminis emiſiſſe, ut in obſcuro cubiculo potueris literas legere, mihi ſanctè affirmavit non ſemel Vir fide digniſſimus. *Paulus Caſatus, Diſſert. de Igne.*

Ignem ex poculo aquâ pleno conſpicere.

Recipe ovum gallinæ, à quo vitellum unà cum albumine fuerit exemtum, & imple ſequenti pulvere. Accipe ſulphuris vivi, calcis vivæ ana quantum ſufficit; redigantur in pulverem, & in prædictum ovum ponito, foramen cerâ obturato. Cùm ignem ex eo videre voles, in poculum aquæ plenum ponito. *Fallopius.*

Ignem ſub aquâ conſpicere.

Recipe Calcis vivæ, Sulphuris vivi } an. q. ſ.
Petrolei, Ceræ } an. parum.
Miſce: & in aquam ponito. *Fallopius.*

Ignem manu tractare.

Recipe Altheæ quantum ſufficit, miſceatur cum ovi albo, quo manus inungantur, & ſiccatæ ignem tractare poterunt. *Fallopius.*

Lapis ignem humido quovis excitans.

Magnetem lapidem in ollam, vel aliud conſimile vas conjice, vivâ calce immerſum, meliusque fuerit, ſi colophoniam adjeceris cum calce pari: cùm vas expleveris, figulari cretâ circumlinito ſpiramento fornaci indatur, donec

nec percoquatur: inde detrahatur, & in unam ollam conjiciatur, creta denuò illita imponatur fornaci, alterius eadem prosequendo, dum vehementer inalbuerit, & rorefiat: cùm opus fuerit, aqua vel saliva superinfusa flammam elevabit: quâ sopitâ, loco calido ad usum recondito. *Porta.*

Alia faciendi ratio.

Si vivi sulphuris, salnitri vocati repurgati pari pondere, caphuræ duplum, novæ calci addantur, ac omnia mortario conterantur usque adeò tenuia, ut in auras evolare possint, simul stricto linteolo deligata convolvantur testaceo vase clausa, superillita argilla, ferventi desiccentur Sole, figulorum imponatur fornaci: cumque figulinum vas fuerit excoctum, in quo maxima est adhibenda diligentia, in lapidis duritiem coëunt & redigantur, extracta ad usum ministrantur. *Idem.*

Aliter.

Sumatur Magnetis lapidis prænarrata calx, salnitri sæpè purgati quadruplum, æquali pondere caphura, vivi sulphuris ignem nondum experti, & terebinthinæ resinæ oleum, & vini fæcis concretæ, quas semper tartarum vocabimus posthac: hæc omnia mola vel pila trita cribrentur: quæ infracta supersunt denuò terantur cribrenturque: insuper austeri vini ardentem aquam paratam habeas, eamque infundas, ut superemineat, vitreo vase condito, & operculato, ne halitum expiret; fimo supponatur duobus, vel tribus mensibus, denis vicissim diebus innovando, donec mellis crassamentum imitetur, nec ullum divisionis indicium præbeat, flagranti inde carbone infervescat, dum humiditas omnis evolet, & penitùs siccata in lapidem coëat. Si hoc cognoveris, vas frange & exemtam iterum terito compositionem, aquâ vel humore aliquo leviter superinfuso, flamma erigetur, & inter omnes principem hæc sibi vendicat locum.

Ignis volans.

Accipe libram unam sulphuris, libras duas carbonum salicis, libras sex salis petrosi: quæ tria subtilissimè terantur in lapide marmoreo, postea aliquid posterius ad libitum in tunicâ de papyro volanti, vel tonitruum faciente, ponatur. *Albertus.*

Ut

Ut ignis Cryſtallo rotundo accendatur.

Si ſphærula perfectè rotunda, vel ſi planum vitrum paretur, uti ſpecillum, & aliquantulum ſoli oppoſitum retrò partem in adverſam radios uniens, uſtulat: tamdiu enim materiam illam ignium conceptricem removebis, & appropinquabis, dum radiorum reflexorum conum inveneris, inde paululum immorando ignis emicat, inde & præcipuè mirabimur, ſi parva magnæ extet ſphæræ portio. Medici tradunt, quæ in corpore urenda ſunt, non utiliùs poſſe, quàm cryſtallina pila adversùs Solis radios oppoſita. *Porta.*

Ligna, quæ attritu ignem concipiunt.

Quæ ligna attritu ignem concipiunt, ſunt quæ maximè calida, ut laurus, rhamnus, ilex, & tilia. Meneſter verò morum addit: & conjiciunt, quòd aſcias illicò retundant, & hebetent: ex his omnibus terebrum faciunt, ut attritu acriùs reſiſtat, & pertinaciùs opus expediat, conceptaculum verò ex molli, uti hedera, ferula, ſylveſtri vite, & ſimilib. arefactis, & penitus humore omni exinanitis: ad ſummum ea deteriora ad ignarium uſum veniunt, & rejiciuntur, quæ umbroſis contectiſque locis aſſurgunt. Et ſic commodiùs expedies: nec referre arbitror, ſi laurum lauro, vel hederâ enudatâ, ferulam ferulâ confricaverit, & quod præſtantius eſt, fune ſuper eam celeriter, & vehementer moto, & ubi fumum elevabit, adjecto minuti ſulphuris momento fomitem admoveris, vel arida nutrimenta, quæ ex materia parabis aridi fungi: foliorum excocti velleris, circa tuſſilaginis radices reperti: ociùs enim ignem concipiunt retinentque. Ex ignariis olea ut inepta rejiciuntur, pinguiori materiâ, & immodico humore referta. *Joan. Baptiſta Porta.*

Ex carabe ignis quomodo fiat.

Et dixerunt, in Carabe, quando multum teris ipſum, & ſufflas versùs lampadem cum ſufflatorio, inflammatur ex eo ignis magnus, & ab eo nihil contactum comburitur. *Albertus Magnus.*

Ignem manu tractare.

Si vis portare in manu tua ignem, ut non offendat, accipe calcem diſſolutam cum aqua fabarum calida, & aliquantulum magranculis, & aliquantulum malvaviſci, & permiſce illud cum eo benè, deinde line cum eo palmam

tuam, & fac ſiccari, & pone in eam ignem, & non nocebit. *Albertus Magnus.*

Ut quis totus videatur ignitus.

Quando vis ut quis totus videatur ignitus à capite uſque ad pedes, & non lædatur : accipe malvaviſcum album, confice cum albumine ovorum, deinde line cum eo corpus tuum, & demitte, donec exſiccetur : & deinde line te cum albumine, & poſtea pulveriza ſuper illud ſulphur ſubtile : inflammatur enim ignis in eo, & non lædit, & ſi facis ſuper palmam, poteris tenere ignem ſine læſione. *Albertus.*

Ignitus totus videri.

Prædictâ ubi te liniveris mixturâ, reſiccari curato, & tritum ſubtiliſſimè ſulphur inſpergito : flammam admoveas, ubi ardere incipiet, ignitus videberis totus. Si minùs commodum fuerit ſulphur, ardentis aquæ irroratus aſpergine, quam diximus, ignem admove, & aliquantulum ſub ea tutus deges. *Joan. Baptiſta Porta.*

Igne tueri aliquid, ne comburatur.

Ea conſiderato, quæ ſummè frigida obſtupent, & ſubtilia ſunt & ob ſubſtantiæ connexionem ab igne non vincuntur, uti Amiantus lapis, quem palmeum alumen vocant, extincta calx, ovi albumen, altheæ ſuccus, hyoſcyamus, pſylii ſemen : hæc cum ſuccis permiſcentur, dum linimenti ſpeciem aſſequantur, inde manus oblinito, & illæſus ignem detinebis : non ſic tamen, ut omninò tutus & intrepidus pertractare poſſis, vel per ignem ambulare, ex Animante lapide, mappæ texuntur : & ſi ſordidatæ, igni projiciuntur, candori priſtino reſtituuntur. *Porta.*

Ut res in igne non comburatur.

Si vis ut res projiciatur in ignem, & non comburatur, Accipe cutem piſcis partem unam, & aluminis tantundem : illi permiſceatur totum, & fundatur ſuper ipſum acetum vini, & commiſceatur cum eo quicquid vis : projice in ignem, line cum hoc linimento, non comburetur. *Albertus Magnus.*

Candela pavorem inducens.

Accipe pannum lini, novum album, & fac ex eo licinium,

nium, & pone in concavitate ejus cutem ſerpentis, & ſalem groſſum, & ſacra ipſum oleo olivæ, & da cuivis, & ſtatim cùm accenſum fuerit, ipſum trepidabit, & timebit valdè. *Idem.*

Ut homines in igne non comburantur.

Experimentum mirabile, quod facit homines ire in ignem ſine læſione vel portare ignem, vel ferrum ignitum ſine læſione in manu. Accipe ſuccum biſmalvæ, & album ovi, & ſemen pſyllii, & calcem, & pulveriza, & confice cum illo albumine ovi, ſuccum raphani commiſce, ex hac confectione illinas corpus tuum, vel manum, & dimitte ſiccari, & poſtea iterum illinas, & poſt hoc poteris audaciter ſuſtinere ignem ſine nocumento. *Idem.*

Ut filum igne non aduratur.

Cur filum ovo circumdatum, non ſolùm in prunis, ſed nec in flamma ardet? quia non ſit ignis, niſi calor ad ſummum deducatur: at ſemper prohibetur ab ovo, ne ad ſummum deducatur: quia ovum comburi non poteſt: at quod non comburitur, aliquo modo ſemper refrigerat, quod eſt maximè calidum. *Card. de ſubtilitate.*

Ignis, qui oleo extinguitur, & aquâ accenditur.

Hic ea ſunt conſideranda, quæ faciliùs in aqua ardent, vel in eâ ſpontè accenduntur, uti caphura, & viva calx. Unde ſi cerâ, naphthâ, & ſulphure mixtum compoſueris, ignemque concipiens, ubi oleum injeceris, vel cænum, extinguitur: reviviſcit enim, & majorem concipit ignem, infusâ aquâ. Hac fiunt compoſitione faces, quæ fluminum trajectu, & pluvioſis temporibus non extinguuntur. Narrat Livius, vetulas quaſdam in eorum ludis, accenſis facibus ex his confectis, Tyberim tranâſſe, ut miraculum expectantibus, & cernentibus, oſtentarent. *Joan. Baptiſta Porta.*

Aqua ardens.

Vetus, validum, & nigrum vitrum habeas: inde intùs vivam immitte calcem, tartarum, ſal, vivumque ſulphur, vitreis chymiſtarum organis aquam exugito, hæc mirè ardet,

det, nec ardere defierit, nisi tota consumetur, vel parum relinquat, si in patinam, vel aliud patentioris oris vas pones, & flammam admoveas, ilicò ignem arripit: si in murum projeceris, vel è fenestra noctu, innumeris scintillis, & igniculis accensum aërem videbis: ardet in manibus detenta, nec comburit multum, id autem advertito, si pluries distillabis, minùs ardere, id enim aceto contrarium aqua habet ardens. Si minus phlegmate redundet vis, spongiam oleo madidam vasis ori in distillatione accommodato, phlegma autem penetrare non sinit. *Idem.*

Flammam eminùs projicere.

Id commodè faciunt colophonia, thus, & succinum præcipuè: nam si flammam concipit, in altum se tollit, eminùs flammam emittens: si inter digitos candelam continebis: in palma autem pinsitum pulverem, dumque projicis, evolet pulvis per candelæ flammam. Longè efficaciùs succedit experimentum, si semen vel pulverem Lycopodii sive Musci terrestris clavati per flammam candelæ ardentis projicias, tum enim similiter ignes admodum flamma excitabitur, sed non nisi momentum temporis durans. *Idem.*

Ignis Græcus.

Ignem Græcum sic facias. Recipe sulphur vivum, tartarum, sarcocollam, picolam, sal coctum, petroleum & oleum commune, fac bullire benè, & si quid imponitur in eo, accenditur, sive lignum sive ferrum, & non extinguitur nisi urinâ, aceto, vel arenâ. *Albertus.*

Manicæ metallicæ ad durissima igne colliquanda.

Vasa longitudinis cubitorum quatuor, aut saltem trium, latitudinis dodrantis, crassitudinis digitorum trium, in imo flexa, ac ad cubili figuram fermè formata, sine fundo, ex silice nigro maculis albis insperso fiunt: in medio longitudinis foramen, atque in eo canalis ad unguem collocatus, per quem spiritus follium intus feratur: in imo foramen, per quod liquata materia descendat. Ima pars vasis obstruitur, eo (ut dixi) relicto osculo, argillâ & carbonibus tritis simul tusis, & in formam cæmenti ac tenaciorem redactis. Hæc sic dispofita, à similitudine Manicæ metallicæ dicuntur. Implentur intùs materiâ, quam liquare propositum est, atque carbonibus alternatim conclusus hic ignis summam habet vim, cunctaque necesse est, si non liquan-

liquantur, uri. Non vulgaris utilitas eſt ſpiritûs, qui per canalem ex follibus intus immittitur: hic primò, quòd palàm eſt, ignem accendit, & flammam ſuſcitat, ipſumque ignem cogit vehementiùs penetrare. Secundò cùm frigidus ſit, conceptum à metallo calorem cogit, ac intrò pellit, atque ſic materiam, in qua eſt, diſſolvit. Tertiò ſi quid liquatum eſt, ne uratur, prohibet, caloremque mitigat. *Cardanus de ſubtilitate.*

Qui fieri poſſit latex in tenebris refulgens.

Tu qui præavidus ad lectionem rerum accedis, quas larga, eademque prodiga natura humano uſui liberaliter fœneratur, abditas, & deliteſcentes, eumque curat tenebris innoxium reddere (quod non eſt profectò aſpernabile) ex iis ingenioſè requirere, quæ præſtare poſſunt: pleraque enim habes, quæ in noctibus ſenſum feriunt & cient, multa Ariſtoteles, multaque paſſim experientia demonſtrat: ſeu beſtiolæ, ex inſectorum genere, quas Græci πυγολαμπάδας, Latini nitedulas, ſive cicindelas vocant. Sunt fungi, capita & ſquamæ piſcium, ut recentis trichiæ, & vulgò harenagi dicti. Sic milvus, ſive milvagò, quòd oculi noctu ſplendeant, lucerna dicitur. Pectinum ungues in tenebris igne lucentes, & in ore mandentium. Sic luporum & ælurorum oculi. Eſtque in Germaniæ ſaltu, in Hercinia, apparens volucris, cujus lucent pennæ ignium modo, earumque ſplendore viatores, per innumeras illas ſolitudines, itinerum dubios moderantur eventus. Sic de ſpondilis, pleriſque oſtracodermorum generibus, vel ſuper eos inſidente muſco. Aglaophotidis marinæ, & terreſtris meminit Ælianus, tale nomen à ſplendore lucis inditum, aliaque maris alumna animalia. Sæpè manibus marinam aquam exagitatam, igneis ſcintillis corruſcantem vidimus. Narrat Joſephus vallem, in qua eſt locus Baraas, ex eodem radicis nomine dictus, igneo colore fulgurans. Sic nictegretum, cujus valdè miratus eſt Democritus. Jam quercus præaridi caudicis, ſituque marcidi, argenteo noctu ſplendore adſpectum movent, & vulnerant. Carbunculus in tenebris rutilat, aërem circum ſecus pro corporis modo illuminando: & multa ſunt quoque noctu lucibilia, graviſſimorum auctorum teſtimonio com-

probata. At ſeries admonet, doceamus inde humorem extrahere, ex quo latius diffuſiusque proficiſcitur lumen, & emanet, ut noctu videri poſſit. Jam infra pateſcit exemplum: Nitedulæ igneo multum colore corruſcantes, inter omnia principatum obtinent. Nos earum caudam à corpore reſcindimus: præcavendo, ne alieni quippiam nitidis partibus immiſceatur porphyretico lapide terendo, diebus quindecim, vel pluſculis ſub fimo vitro condimus: fueritque præſtantius, ne latera contingant, ſed pendeant: jam elapſis diebus, furno vel calentis aquæ balneo vaſe impoſito, & accommodato, paulatim luculentum, & ſtillatitium laticem ſubjectâ paropſide recipias, ac pellucido cryſtallino orbe condito: ſic conclavis medio, lucigena pendeat aqua, & aërem illuminabit, qui eſt circa illam, ut majuſculæ literæ noctu poſſint conſpectari: dummodo à non magis ſplendido illuſtretur: ſic enim illius penitus exiguum lumen exoleſcit, ut interdiu videri nequeat. Cui congener, nec multum diſſimilis eſt aqua, ex dictorum piſcium ſquamis ſedulò extracta, quam ſæpè ſeparari vidimus, nec à prima ferè dignoſcitur, eademque in reliquis parandi ratio jam patet, eisque utimur in dicendis. *Joan. Baptiſta Porta.*

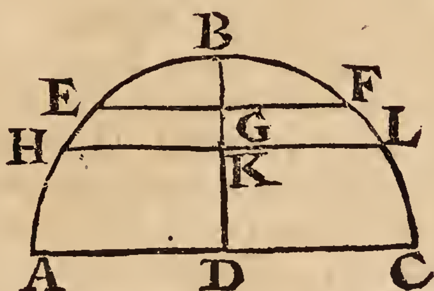
Aqua ardens.

Aquam ardentem ſic facies: Accipe ſerpentinam, quam deſtillabis per alembicum, velut aqua ardens exibit: etiam miſce vino, aut cui vis, & accenditur, ſi appropinquas ei candelam. *Albertus.*

Comburentia ſpecula.

Verùm cùm duo videantur eſſe modi accendendi ignem ex ſpeculo: primus, ut omnes radii in centrum ſpeculi incidentes, colligantur in uno puncto per reflexionem, qui fit cum cavo ſpeculo ſphærico. Secundus eſt, ut omnes æquidiſtantes colligantur, qui à Sole prodeunt, in punctum unum, qui etiam ſit parabole: extare de hoc libros Archimedis, ubi docet comburentia ſpecula parabole conſtare, Franciſcum Maurolicium Meſlanenſem ſcripſiſſe, apud Conradum Geſnerum invenio. Res autem ſic ſe habet: Cùm ſuperficies conum rectum ſecat, & ſuperficies

ficies dimetiens æquidiſtat lateri trigoni inſcripti ſuperficiei conum per axem vertice ſecantis, ſuperficies illa parabole dicitur, quæ ſit *ABC*. cujus recta à vertice *B*. dividens *AC*. rectam ſubjectam æquis lateribus, curvis *BA*. & *BC*. vocetur dimetiens *BD*. *AC*. autem diameter. baſis coni *K*. medium *BD*. dico *HKL*. talem ſemper habere proportionem ad perpendicularem quamcunque ex latere ſuper dimetiens venientem, qualis eſt ipſius perpendicularis ad partem dimetientis inter verticem & perpendicularem interceptam. Velut ſit perpendicularis *FG*. talem habebit igitur *HL*. proportionem ad *FG*. qualis *GF*. ad *GB*. & vocabitur tunc *HL*. latus rectum, & omnes lineæ æquidiſtantes *BD*. ſeu radii reflectentur in *K*. Eſt verò *HL*. ſemper quadrupla *BK*. Sed ſi propoſitum ſit facere ſpeculum, quod procul comburat, qualem feciſſe Galenus narrat Archimedem, qui hoſtium triremes deuſſerit: manifeſtum eſt

ſpecula, ſeu à parabole ſumpta fuerint, ſeu à circulo, ac ſphæra, maxima eſſe oportere, id eſt, portiones maximarum ſphærarum aut conorum maximorum, parabolis partem non tamen maximam. Velut ſi ad *M*. paſſus extendere ignem libeat, circulum deſcribemus, cujus dimetiens ſit duo millia paſſuum, hujus tantum aſſumemus portionem, ut rotunditas non lateat, partem ſcilicet ſexageſimam, cui dimetientem pro altitudine in termino uno adjiciemus, & dimetiente fixo circumagemus circuli partem, quæ nobis portionem ſphæræ deſcribet: quam cùm expoliverimus, ignem Soli expoſita procul & validiſſimum ad paſſus *M*. accendat. Nunc autem non adeò utilis ob bellicas machinas: olim verò tutiſſima. Quæ verò parabole procedit conflagratio, potentior eſt. Ea autem ſic fit. Sit locus, qui comburi debet mille paſſibus diſtans. Facio *BK*. paſſuum mille, cui rectam coæqualem adjicio *KD*. ipſi autem *BD*. æqualem ad perpendiculum facio *BA*. & ex altera parte *BC*. æqualem *BA*. & ductis *DA*. & *DC*. facio *D*, centrum baſis coni, & *AE*. axem: nam angulus *ADC*. rectus eſt, & circumvolvo *AC*. ut fiat conus, &

describetur circulus à linea *DC.* tanquam semidiametro pro coni basi: hunc divido duabus diametro ad rectos angulos se secantibus *CE.* & *FG.* in centro *D.* Erit etiam ut *B.* punctus circumferentiam circuli describat circa conum, quæ sit *HB.* Duco igitur à vertice coni rectam ad extremitatem unius diametri basis, puta ad *C.* ubi secat circuli peripheriam, ut in *B.* ex illo puncto duco lineas rectas ad extremitates alterius diametri *BF.* & *BG.* superficies igitur, in qua est trigonus *B F G.* ubi secat superficiem coni, facit duas obliquas lineas *BF.* & *BG.* quas ex chalybe optimo, ne flectantur, fieri oportet, assumptâ tantùm parte, puta *BL.* & *BM.* æqualibus, quæ sunt latera parabolis. Inde assumes molem ex gypso *N.* majorem latitudine *LBM.* in vertice, quem sensim cotibus atteres, donec imposita parabole *LBM.* circumversaque undique tangat, sineque impedimento circumvertatur. Quod cùm effeceris, huic moli vitrum candens aptabis, efficiesque parabolem, quæ à tergo super asperso plumbo radios omnes è Sole æquidistantes, qui omnium sunt robustissimi, in punctum *K.* id est, passibus mille distans reflectat, comburentque statim. Hæc autem ab Archimede planè demonstrata sunt, ut etiam Antonius Gonzaga ad nos transtulerit. *Card. de subtilitate.*

Ignis ex aqua.

Ut ignis de aquâ extra eat, testam ovi accipe, & sulphur vivum tritum impone & calcem, & claude foramen: & mitte in aquam & intenditur, & ducitur: quòd si ponatur caphura super aquam, accenditur & comburitur in aqua. *Albertus Magnus.*

Ut

Ut in somno omnia revelentur.

Suffumigatio ad videndum in somno, quod futurum est de bono & malo. Accipe sanguinem asini congelatum, & lupi cervini pinguedinem, & storacem, aggrega totum ponderibus æqualibus, & conficiantur, & fiant grana, & suffumigetur cum eis domus. Tu enim videbis in somno tuo, qui narrabit tibi omnia. *Idem.*

Candela, quæ cùm accenditur, agitatur.

Si vis facere candelam vel licinium, quæ cùm accenditur agitatur, & ambulat: accipe cutem lupi, & cutem canis, & fac utrisque licinium, & accende ipsum cum oleo olivæ, & statim movebitur. *Idem.*

Lumen pedere faciens.

Operatio lampadis est mirabilis, quam si quis tenuerit, non cessat pedere, donec dimiserit eam: accipe sanguinem testudinis, exsicca ipsum in panno lini, & fac ex ipso licinium, & illumina ipsum in lampade, da ipsum cui vis, & dic illumina: nam ipse non cessabit pedere, donec dimiserit illud, & est mirabile. *Albertus.*

Lampas, quæ cùm accenditur in loco ranarum, non cantant, sed omnes silent.

Accipe pinguedinem crocodili, & confice ipsam cum cera, albifica in Sole, & fac ex eo licinium, & illumina cum eo in loco, ubi sunt ranæ & cùm viderint istud, statim tacebunt. *Idem.*

Candela quosvis referens colores.

Lampas vitrea admodum splendida, & diaphana, quæcunque suo lumine illustrabit crocea reddet, & lutea, aut flava, si pulveri croci oleum ellychnio vicinum respergatur. De aliis coloribus idem erit experimentum: modò cubiculum aliud lumen non agnoscat. *Mizaldus.*

Coloratum cubiculum.

Viride cubiculum sic videbis. Sit viridis lampas, vitrea, & pellucida, ut pertranseuntes radii medii colore inficiantur, & (quod in hoc plurimum conducit) oleo, vel omni, quo vivit humido, immisceatur ærugo, unà ritè terantur, ut humor fiat viridis, lichneus ex linteo, coloris ejusdem, vel è gossipio paretur uncto: lampade in illa peruratur,

uratur, oppositum feriens lumen, viride omne & intuentium vultus ostentat. Nigrum autem omne si videre desiderabis, atramentum immisce omni fuliginem vel simile: melius autem è sepiis immissum atramentum, nam lucernis admotum, si accenditur, atra lucet flamma. Sic Anaxilaum lusisse fertur: sæpè enim ex atramento sepiæ astantes Æthiopes reddebat, & nigros. Flavum si teres omne, uti auripigmentum, crocum, lupinorum cortices, & oleo permiscebis, & accendes in eo funiculum, flavâ lampade, croceum conspicies omne. Viride partim, flavum partim, & nigrum si præoptabis, hæc insimul permisceto: uti quoque tradit Simeon Sethi, si quis thryallida, id est, lucernæ stupam in sepiæ atramento, & æris ærugine intinxerit, homines circumstantes videri, partim æreos, partim nigros, propter mixtarum rerum inspersionem. Sed maximè id perpendendum duco luces omnes amovere, ne lumine illo impediatur, supereturque è lampade color emanans, & frustretur illusio: si die fuerit, claudantur fenestræ, ne aliquod lumen irrumpens præstigium destruat. *Joan. Baptista Porta.*

Ut in palatio omnia videantur nigra.

Quando volueris, ut quæ sunt in palatio, videantur nigra: Accipe de spuma maris, & calcantho, & permisce ea filis, deinde humecta cum ea lichnium & illumina cum eo lampadem. *Albertus.*

Ut Lampade noctu ranæ taceant.

Narrat Albertus delphini pinguedine, ac cerâ ex Sole albâ confecto ellychnio, accenso in lacuum ripis, statim ranas omnes silere. Affricanus autem naturalius & certius in Geoponicis græcis, omne id ait evenire lucernâ: nam si accensum posueris in ipsam, obstrepentes omnes ranæ statim conticescunt. Solent impostores perforato pariete ranam immittere, inde chartâ cooperiunt, & in ea corvum depingunt, accensa extrà face, vel admoto igne, incalescens rana coaxat, ut corvi voces imitetur, sic depictum corvum crocitantem ostendunt. *Joan. Baptista Porta.*

Ut Lampada quis accendens reformidet.

Linteum fiat licium, cujus meditullio anguis senecta, ac leviter infractum senecta, sal accommodetur, alicui

cui ſuccendendum præbeto ex oleo: nam flammam ſentiens ſal diſſiliet, anguina pellis diſtorquetur cùm coquitur, ut timorem incutiat pueris: ſic canis & lupi, lupi & ovis corium obtortum ſimul oleo ſi accendes, commoventur, innatam etiamnum fugientia ſimultatem. *Porta ex Alberto.*

Ut ſine capitibus videantur homines.

Quando vis, ut quæ ſunt in palatio, videantur ſine capitibus: accipe ſulphur citrinum cum oleo, & pone ipſum in lampade, & illumina cum eo, & pone illud in medio hominum, & videbis mirum. *Albertus.*

Ut homines videantur ſine capitibus.

Accipe ſpolium ſerpentis & auripigmentum & picem græcam, rheponticum & ceram novarum apum, & ſanguinem aſini, & tere omnia, & mitte in rudi olla plena de aqua, & facias bullire ad lentum ignem, & poſtea dimitte frigeſcere, & facias cereum, & omnis, qui illuminabitur eo, videbitur ſine capite. *Albertus.*

Ut aſtantes ſine capitibus videantur.

Auripigmentum ſubtiliſſimè tritum novâ ollâ ex oleo ſinas ebullire: nec ab re fuerit, ſi ſulphur immiſceas operculo ollæ impoſito, ne croceus evolet vapor, id novâ incendes lucernâ, & aſtantes ſine capitibus & manibus videbuntur, oculos digitis comprimendo dum candela accenditur, idquè pauliſper videbis ut ut fieri poterit. *Porta.*

Ut equina vel aſinina videantur aſtantium capita.

Difficile aggredieris opus: vincat tamen operis ſedulitas rei difficultatem. Equo abſcinde caput vel aſino, non mortuo, ne languida ſit virtus, ejuſdemque capacitatis fictilem fabricato ollam, oleo plenam, ſuique pinguedine, ut ſuperemineat: os operculato, tenacique munias luto, ignem ſubde lentum, ut planè bulliens tribus ſervetur diebus oleum, elixataque caro in oleum currat, ut nuda ſpectentur oſſa: pila tundito, pulviſque oleo permiſceatur, quibus aſtantium capita perungantur, ſimiliter in lampadibus ſtupei funiculi in medio ſtatuantur, nec propè nec longè, ut res poſtulat, & monſtroſo ſpectaberis vultu. Ex iis multa diſcas componere: ſatis enim dixiſſe videor, ſi di-

ſi diligens fuerit intuitor. Ex humano capite recenter obtruncato electum oleum, animalibus faciem hominis inducit, ſic variis animalium capitibus monſtroſiora reddes corpora, ſi iis accenſis liciniis illuſtretur domus, quod fido claude pectori: nam uti arcana ab antiquis cælabantur, nec ita faciliter ex eorum eruitur dictis. Aliter tamen docet Anaxilaus, nec irritè. Equorum virus à coitu accipitur, novisque lampadibus ellychniis accenſum, hominum capita equina viſui monſtrificè repræſentat, de aſinis ſic quoque proditur. Sic illud, quod apriam vocant, in ſuibus cùm ſubant. Acceptum enim & accenſum idem præſtat. Sic animalium reliquorum auricularibus accenſis ſordibus. Si illud perures, quo dicemus ſperma eoque ſpectatorum facies perunxeris, eorundem animalium conſpicies capita, ſerva. *Joan. Baptiſta Porta.*

Ut homines videantur vultum canis habere.

Accipe adipem de aure canis, unde ex eo parum de bombycino novo, pone in lampade nova de viridi vitro, & pone lucernam inter homines, & cernent vultum canis. *Albertus Magnus.*

Ut homines videantur habere quorumlibet animalium capita.

Accipe ſulphur vivum & litargyrium, & iſtis ſimul pulverizatis, ſparge in lampade oleo plena, habeantque candelam de cera virginea quæ permixta ſit cum fece illius animalis, cujus caput vis ut videatur habere, tenens candelam accenſam de lampadis igne, & da bibere vinum cum valdimonia, & illi, qui inde potabunt, videbunt ſe habere caput animalis. *Albertus.*

Ut homines habere tria capita videantur.

Accipe de pilis aſini mortui, & fac funiculum & ſicca, ſume medullam de oſſe principalis dextri humeri, & miſce cum virga virginea, & line funiculum, & pone ſuper liminaria domûs: ingredientes domum tria capita habebunt, hi, qui in domo ſunt intrantibus aſini videbuntur. *Albertus.*

Ut caput hominis videatur caput aſini.

Tolle de ſegmine aſelli, & unge hominem in capite. *Albertus.*

Candela, quæ facit homines equinis, aliorúmve animalium capitibus videri.

Diu multumque cogitavi, utrum antiquitùs arcana hujusmodi ignorarentur, an veritati responderent, quæ de iis dicuntur, & ab impostoribus promittuntur: nec parum gavisus sum, cùm inter antiquos multos compererim, quibus hæc fuêre curæ, præsertim Anaxilao, Plinianæ assertioni fidem adhibendo: nec parum in his inveniendis desudavimus ad explendam nostram historiam, nec ab re fuerit eorum commeminisse, & in medium afferre, experientiæ accommodando, iis primò assuescat operator, ad alia paulatim deveniens: docenturque primò, quomodo videri possit omne. *Joan. Baptista Porta.*

Ut facies insignis videatur maciei & palloris.

Sic faciliter opus exequeris: vitreo amplioris cratêre, valde infundas vinum vel græcum, intus sal injice, quantum pugno quis capere posset, flagrantibus impone sine flammis, ne vas rumpat, illicò ebullire incipiet, candelam admove, & succendetur, reliqua tunc extingues lumina, & tales astantium facies reddet, ut sibi mutuò terrorem incutiant. Idem in fodinis evenit, ubi campanæ conflantur & metallica tam opertum omne diro visitur colore, ut demirari contingat labia squallore perfusa, punicea in lividum & nigrum commeantia. Accensum quoque sulphur astantium modo collocetur, & fortiùs operabitur idem. Sic quoque Anaxilaum Philosophum ludere solitum esse comperimus. Sulphur enim calici novo immissum carbonibus subditis circumferens, convivis exardescentis repercussu pallorem dirum effundebat. Id mihi sæpe casu accidit, dum Neapolitano in agro Leucogeis collibus noctu deambularem: nam sponte ardens sulphur tales dabat vultus. *Porta.*

Ut homines videantur elephantes.

Accipe speciem, quæ dicitur Alchachengi, & contere, & confice ipsam cum aliquantulo pinguedinis delphini, & fac ex eo grana sicut citri. Deinde fumiga ex eis super ignem stercoris vaccæ, quæ mulgetur, & non sit in domo locus, ex quo egrediatur fumus, nisi portas, & sit larga sub terra de intus. Nam omnes, qui sunt in mansione, videbuntur quasi ipsi sint homines magni in formis equorum, elephantum, & est mirabile valde. *Albertus.*

Ut

Ut homines videantur variâ formâ.

Accipe oculos bubonis, & oculos piſcis, qui dicitur libinitie, & fel luporum: contrita ergo ea manibus commiſcendo, & pone ea in vaſe vitreo. Cùm ergo vis operari eum, accipe adipem cujuſcunque vis beſtiæ, quod fiat hoc in forma ejus: liquefac eam, & permiſce cum illa medicina, & inunge cum oleo lichnium quodcunque vis, deinde ipſum in medio ædis, videbuntur enim omnes homines in domo illa in forma illius beſtiæ, cujus pinguedinem accepiſti. *Albertus.*

Ut homines videantur Angeli.

Accipe oculos piſcis, oculos fileæ, id eſt, frangentis oſſa, & contrita eos manibus malleando, & pone eos in vaſe vitreo ſeptem diebus, deinde in eis aliquid de oleo infunde, & illumina cum eo in lampade viridi, & pone ipſum coram hominibus, qui ſunt in æde: ipſi enim videbunt ſe in forma Angelorum ex igne accenſo. *Albertus.*

Ut homines nigri videantur.

Accipe lampadem nigram, & funde ſuper ipſam oleum ſambucinum, vel argentum vivum, & funde in illo oleo, vel argento vivo ex ſanguine phlebotomantium, & pone in illo ſanguine ſambucinum, vel argentum vivum. *Albertus.*

Lampas alia, faciens apparere homines in forma fœda.

Et terrentur homines invicem, & faciunt ipſum figentes Dæmonem, accipe pilos ex cauda canis nigri, in quo non ſit albedo, & aliquid ex pinguedine ejus: liquefac pinguedinem: deinde accipe pannum exequiarum, & fac deinde licinium, deinde line ipſum cum eo, quod feciſti, & illumina ipſum in lampade viridi cum oleo ſambucino, & accende ipſum in domo, & non ſit ibi licinium præter ipſum, & videbis mirabile. *Albertus.*

Lampas, quam cùm aliquis tenet in manu, non videt aliquos eorum, qui ſunt ibi.

Et qui erit poſt ipſum, videbit tantùm. Accipe piſcem, qui dicitur Delphinus: deinde accipe pannum lini aut funeris, & ſparge ſuper ipſum aliquid extra azimat, deinde ſtringe manum ſuper ipſum, & involve pannum, & fac ex eo lichnium, deinde accende ipſum in lampade, & eris viridis & fiet quod tibi dixi. *Albertus.*

Domum

Domum argenteam & luminoſam videre.

Si præoptabis, ſic efficies: Nigris abſcinde lacertis caudas, & ſtilla è fractura emanans lucida excipiatur: è multis tamen plures adunabis, & papyraceum licium, vel ſparteum inficies, & ſi poteris, oleo permiſceto; ſic argenteo colore omne videbis perfuſum. Idem in omnibus imitaberis. Nunc ut inſtitutum exequamur ordinem, reliqua trademus experimenta hanc ſequentia ſeriem, ne cupidos legentium animos detineamus. *Porta.*

Ut omnia alba & argentea videantur.

Accipe lacertam, & abſcinde caudam ejus, & accipe quod exit, quia eſt ſimile argenti vivi: deinde accipe lichnium, madefac cum oleo, & pone ipſum in lampade nova, & accende domum ejus, videbitur ſplendida & alba, vel deargentata. *Albertus.*

Ut domus videatur tota viridis, & plena ſerpentibus & imaginibus timoroſis.

Accipe cutem ſerpentis & ſanguinem alterius ſerpentis maſculi, & adipem alterius ſerpentis, aggrega illa tria, & pone ea in panno exequiarum, & accende ipſa in lucerna nova. *Albertus.*

Ut tota domus appareat plena ſerpentibus.

Accipe de pinguedine ſerpentis, & parum ſalis in ea pone, & accipe pannum exequiarum, & ſcinde ipſum in quatuor fruſta: deinde pinguedinem, & pone ipſam in omni panno: ſic facias quatuor angulis domûs cum oleo ſambucino, & in lampade nova, & fiet quod dixi. *Albertus.*

Licinium pulchrum, ut domus videatur tota plena ſerpentum & imaginum, donec lichnium permanet accenſum.

Accipe pinguedinem ſerpentis nigri, & ſpolium ſerpentis nigri, & pannum exequiarum, & fac licinium ex illo panno: deinde line ipſum cum illa pinguedine & pone ſpolium ſerpentis in concavitate ejus, & illumina cum oleo ſambucino in lampade viridi aut nigra. *Albertus.*

Uvæ plenum domicilium videre poteris, & omnes uvarum illuſione decipientur.

Cùm defloreſcere jam incipiet uva, vas puro plenum

oleo accommodetur infrà, cui racemum cum frondibus immergas: firmetur, ne hinc inde convellat ventus, feriat illud Sol, operculo gypſato, & pellicato, relicto tamen foramine, quo petiolus intromittatur, ita immorari ſinito: ubi perfectam receperit uva maturitatem, linteo exprimitur, expreſſusque humor ſervatur in oleo, ſolis diebus paucis, lucernis demum accenſum omnia uvis cernes plena, frondibus & arboribus circumvallari videberis, ubi fortaſſe arbores prorſus carent frondibus: in aliis verò fructibus utitor, idem enim arbitror præſtari poſſe. *Porta.*

Ut res virides volantes conſpiciantur.

Accipe pannum exequiarum recentem, & pone in eo cerebrum avis, & pennas caudæ ejus, & involvendo fac eis licinium, & pone ipſum in lampade ex nova viridi. Accende ipſam in domo cum oleo olivæ, & quæ res erunt in domo, fient virides valdè, & videbitur quaſi volent virides & nigræ. *Albertus.*

Lumen, quo aſtra vagari videantur.

Sunt qui teſtudinem vel centauream perurunt, ejusque flammæ fumo ſpectant ſtellas ſic vagantes, ac loco dimoveri videantur undique per cœlum: id quod non ab eo ſolùm, ſed à rei omnis evenit fumo: craſſioris enim loco exiſtens diaphanitatis, mobilisque imaginis forma à loco ipſo variari videbitur: ideoque fallitur viſus, ac moveri putabit. Quod ſi id mirabilius expetitur, ignem celato, ut ſpectantem lateat, & pertranſeuntes radii refrangantur: hinc multa ingenioſus aucupare poterit oculos fallentia, quæ è libris opticorum excipiet. *Porta.*

Lampas cùm accenditur, vident ſe invicem aſtantes ſicut imagines & lapides.

Accipe zimat, & tere bene, & accipe pannum funeris, & madefac ipſum cum pinguedine piſcis, aut cum oleo ſiſamino puro, pone ipſum in lampade viridi, & pone ipſum ex illo medicamine contrito rem parvam, & fit mirabile. Licinium, quod cùm accenditur, non ceſſant ſaltare & gaudere, & inſanire gaudio, & maximè mulieres: & accipe ſanguinem leporis, & ſanguinem cujuſdam avis, quæ dicitur Solon, & aſſimilatur turturi, & æquale medietatis ejus ex ſanguine turturis maris. Infunde ergo in licinium, & illumina cum eo in medio domûs, in qua ſunt canta-

cantatrices & puellæ, & eſt mirabile, & probatum. *Albertus.*

Lichnium, quo arctâ imminente manu peruratur, laxâ verò extinguatur.

E caphura aquam exugito, vitreis chymiſtarum vaſis, & ritè luto fabricentur ſpiramenta, ne vi ſpiritus evolet, tali aquâ intus perunge manus, & ſuper flammam arctam pugnum comburitur valdè, ſi aperitur, debilitatur lumen. *Joan. Baptiſta Porta.*

Aliud lichnium, quod quando eſt accenſum, & infunditur ſuper ipſum aqua, valeſcit; & quando oleum, extinguitur.

Accipe calcem, quam non invenit aqua, & permitte eam cum æquali pondere ſibi ex cera, & medietatis ejus ex oleo balſami, ex naphtha citrina, cum æquali ſibi ex ſulphure, fac lichnium ex ea, & rora ſuper aquam, & accendetur, & rora ſuper ipſum oleum, & extinguitur. *Albertus.*

De multis lampadum experientiis.

Jam aliquas lampadum experientias ſupereſſe video, quas licet viſu non tam jucundas & mirabiles, ut res poſtularet, ne quid omiſiſſe videremur, recenſere cenſuimus. Has nec otioſum, vel inutile fuerit primæ addere ſeriei. *Porta.*

Mulieres valdè lætari.

Cùm leporis adipe lampades accendantur, ac mulierum medio morentur aliquantulum: nec enim lætantur, ut ſaltent: id tamen raró operatur. *Porta.*

Ad faciendam carbunculam, vel aliquam rem lucentem in nocte.

Recipe nocticulas lucentes quàm plurimas, & ipſas contritas pone in ampulla vitrea, & claude: in fimo equino calido ſepelias, & dimitte morari per quindecim dies, poſtea diſtillabis ex eis aquam per alembicum: quam repone vaſe de criſtallo, aut vitro. Tantam enim præſtat claritatem, quòd in loco obſcuro quilibet poteſt legere & ſcribere. Quidam faciunt hanc aquam ex nocticulis, felle teſtudinis, felle muſtelæ, felle furonis, & canis aquatici, ſepeliunt in fimo, & diſtillant ex eis aquam. *Albertus.*

Recipe ceræ, ſulphuris, aceti, ana partem unam, coquantur ſimul uſque ad aceti conſumtionem, poſtea formentur candelæ, quæ accenſæ, inextinguibiles evadunt. *Roſcellus.*

Ignem ex pluviis conſtruere.

Recipe olei petrolei, ſulphuris vivi, ſulphuris flavi, calcis vivæ recentis, picis græcæ, picis navalis: miſceantur, & hæc mixtura ab humore accenditur. *Fallopius.*

DE AERE.

CAP. III.

Vas ventum projiciens.

E GLOBO terraqueo beneficio caloris Solis & ſubterranei attolluntur quotidie vapores & exhalationes, è quibus oriuntur meteora, atque illæ exhalationes cum aëre, in quo reperiuntur, conſtituunt illud fluidum, quod proximè ambit terram, & communiter *Atmoſphæra* dicitur, quæ vix ultra altitudinem unius milliaris à terrâ extenditur. Aër autem non ſolis conſtat vaporibus, ſed proprias etiam ſibi habet particulas, fluidas & ſubtiles, quæ non ſolùm, quia plicatiles ſunt, elaſticâ donatæ ſunt, quâ preſſæ conantur ſe reſtituere, ſed & inſuper gravitate præditæ ſunt, ex qua plurima naturæ phænomena commodè explicari poſſunt, ſaltem omnia illa, quæ antiqui ad fugam vacui, & quæ Liquorum æquilibrium ſpectant. *Caſp. Barthol. Spec. Phil. Nat.*

Qui terræ globo circumfuſus eſt aër, ſuâ ipſum gravitate & pondere comprimit, tumque magis, cùm altior eſt aëris moles, non ſecus ac in lanæ ingenti quodam acervo partes infimæ pondus & compreſſionem ſuperiorum partium magis ſentiunt. Ex hâc aëris gravitate ratio deduci poteſt, cur aqua intra antlias aſcendat, embolus enim antliæ quando retrahitur, aquæ locum cedit, quæ ab incumbentis aëris pondere preſſa aſcendit, ſed ſaltem ad certam altitudinem, ſcil. ad pedes 32. quia tunc fit quaſi æquilibrium quoddam aquæ aſſurgentis, & columnæ aëris prementis. *Idem.*

Vis aëris elaſtica ſive Elaterium eſt conatus ille reſiliendi, quo partes corporis alicujus compreſſæ conantur ad priſtinam redire formam, ac ſitum ſuum recuperare, qui reſtitutionis motus non aliunde proficiſcitur, quàm ab

æthereâ illâ & ſubtili ſubſtantiâ aëri permiſtâ, quæ elaterium in aliis corporibus efficit, licèt ipſa elaterio ſit deſtituta. *Idem.*

Vas ventum projiciens.

Confici poteſt ſi fiat æolipila ærea, vel reì alterius, ſit cava & rotunda, & in ventre punctum habeat anguſtiſſimum, quo aqua infunditur, & ſi foris arduum fuerit, priori utere experimento: ſi ad ignem accendens ferveſcit, cumque nullum habeat ſpiramentum, maximum inde ejicit ſpiritum, ſed vapidæ craſſitudinis humectum. *Porta.*

Ad corrigendum aërem peſtilentem.

Abſque ulla noxa emendant teterrimi odoris pleraque, ejuſmodi ſunt caſtoreum, galbanum, ſagapenum, ſulphur, coriorum cornuumque ſuffitus, & pulvis bombardicus. Qui ceu præſentiſſ. diſcutiendæ peſtis remedium, ſuperioribus annis adhibitum fuit (inquit Lemnius) quum apud Tornacenſes peſtis totâ urbe graſſaretur. Nam milites præſidiarii, qui in arce excubias agebant, tormenta bellica, pulvere bombardico, ſed abſque globis repleta, urbi obvertebant, eaque ſub diei & noctis crepuſculum explodi curabant. Hinc factum fuit, ut ſonitu violento, fumique odore teterrimo, contagium aëris diſcuteretur, & aliò depelleretur.

DE AQUA.

CAP. IV.

Aquæ marinæ concinnatio.

AQUAE marinæ quadrat. 1. ex alto ſumito, quo aqua dulcis non accedit, ſeſquilibram ſalis frigito, eodem indito & rude miſce, uſque adeò, donec ovum gallinaceum coctum natabit, deſinito miſcere. Eodem vini veteris, vel aminii, vel miſcelli albi congios 2. infundito, miſceto probè. Poſtea in vas picatum confundito, & oblinito. Si quis plus volet aquæ marinæ concinnare, proportione ea omnia facito. *Cato de re Ruſtica.*

Aqua à vino ut ſeparetur.

Quòd ſi linteum vino aquæ mixto imponatur, promineatque extra urceum, aqua è vaſe tota aſcendit per linteum, ſincerumque relinquit in calice vinum. Quo experimento

mento proditur lymphatum à puro: nec poſſet hoc fieri, ſi vinum & aqua miſcerentur. *Cardanus de ſubtil.*

Aquæ inebriantes.

Aquâ ex Avena diſtillatâ utuntur Moſchovitæ, quòd vino careant: nec minùs excalefacit, aut inebriat, quàm vinum. Cùm enim avena craſſioris ſit ſubſtantiæ, neceſſe eſt, ut ex diſtillatione incaleſcat, attenuetur, ac exacuatur, & ad naturam aquæ ardentis accedat. Cannabis folia in farinam verſa, quòd caput feriant, potum ſuaviter inebriantem efficiunt. *Cardanus de ſubtil.*

Glacies ardens.

Si candela ſulphuris pulvere tum carbonis oblita in aqua mergatur hyemis tempore, ex ſuperiore parte papyro, ſuſpendaturque ubi gutta cadit glacie, circundabitur glacie craſſiore, ardebit tum accenſa, magnoque miraculo glacies aſtantibus ardere videbitur. *Cardanus de ſubtil.*

Flumina quomodo quis tutò tranare poſſit.

Utiliùs flumina tranantur, coriaceo inteſtino craſſiore: quod ubi opus fuerit, inflatur vehementer, & concluſis capitibus ſub alis circumligatur: ita tutò equites & pedites in magnis neceſſitatibus fluminibus ſeſe committunt, quandoque hoc ſolo tranare auxilio etiam auſi. Securiùs id fiet etiam tympanis coriaceis ſub pedibus, poſitis, baculoque cui tympanum ſit ſuppoſitum. Non enim ſolùm tranare, ſed deambulare ſuper aquas, res propè oſtentum videri poterit. *Cardanus de ſubtil.*

Vas inverſum ut hauriat aquam.

Quod ſic efficies: longiſſimi colli paretur vas, & quò longius, eò mirabilius: vitreum verò & pellucidum, ut aſcendentem inſpicias aquam, hoc bullientis aquæ expleatur, & ubi totum efferbuerit, vel igni fundum admoveto, illicò ne frigeſcat, inverſo ore aquam tangat, & intro tantùm abſorbeat. Sic naturæ rerum exploratores Solis radiis aquam hauriri, & abſorberi ajunt, è terræ concavis locis in montibus, unde fontanea efficitur ſcaturigo: nec levia inſurgunt hinc artificia in ſpiritalibus mechanicis, ut tradit Hieron, ſed uti ab hoc propoſito aliena, aliò trans-

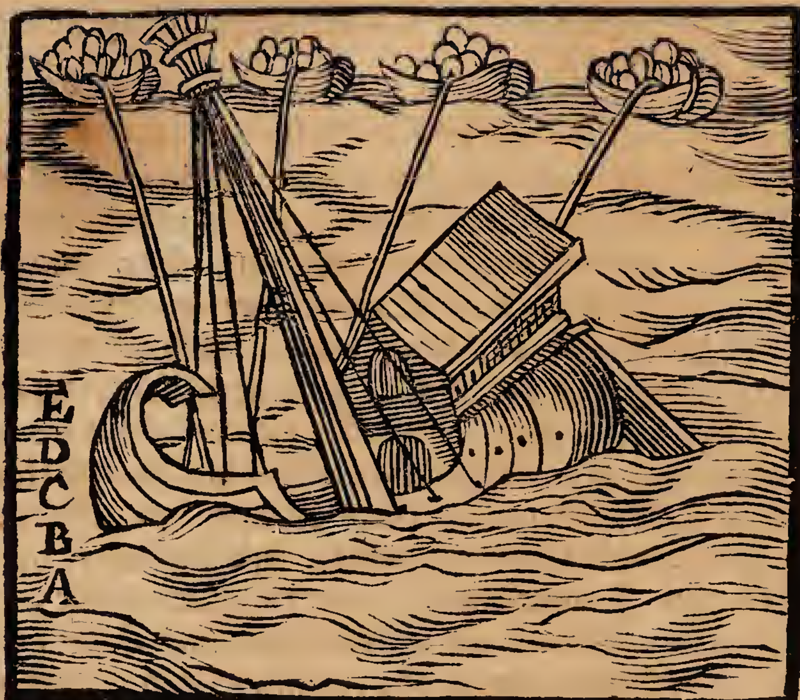
transferantur. Simile quoque à Victruvio de veterinorum ortu affertur, nunc verò in domesticum peragravit usum. *Joan. Baptista Porta.*

Aqua fortis.

Recipe aluminis & vitrioli, aut salnitri, aut horum trium simul ustorum, sing. part. j. redigantur in pulverem, misceantur & ponantur in cucurbitam, luto obductam: deinde in vas recipiens duæ unciæ aquæ in singulas libras pulveris. Quod cùm factum fuerit, collocetur ita sine operculo, cum vase recipiente ori cucurbitæ, farina, & ovorum albis copuletur, ne ullo modo respirare queat. Sitque vas recipiens in aqua frigida situm, & continuè desuper linteis madefactum. Nam sic fiet, ut spiritus cum ipsorum aqua meliùs copulentur, ne adhærescant recipienti. Quibus administratis, ignis accendatur, primò quidem lentus, & sub cucurbita tantùm, donec materia dissolvatur: deinde augeatur, atque etiam supra cucurbitam ponantur carbones accensi, augeaturque ignis, usque ad horas quinque, aut sex, tunc finito, ut frigescat: pòst eximatur aqua, & servetur ad usum, in vase aliquo probè obturato. Verùm ignis ita instruendus erit, ne vas recipiens aliquo modo ab eo corrumpi queat. Quòd si fortiorem aquam conficere voles, addito salnitri partes duas. *Alexius.*

Ad naves submersas.

Cùm naves freto merguntur, quas eruere consilium est, cymbæ onustæ saxis per funes alligantur navigio ab urinatoribus, sic ut funes, quantum fieri potest, tendantur, inde totidem cymbis vacuis lapides ex prioribus detracti excipiuntur: quo fit, ut allevatæ cymbæ navigium paululum ex profundo secum trahant. Nam aër cymbas, quæ pondere lapidum fermè mergebantur, cùm aquæ subesse nolit, in superficiem aquæ attollit, unde navigium fermè pro cymbæ altitudine superius trahitur. Trahatur igitur ex *A* in *B.* tunc cymbæ, quæ plenæ sunt lapidibus, illi annectantur funibus, transfusisque lapidibus, navigium trahetur in *C.* Rursus priores cymbæ, in quas lapides transfudisti, nectuntur tensis funibus navigio in *C.* existenti, trahentque deductis lapidibus ipsum in *D.* atque perpetuâ transmutatione, ad aquæ superficiem tandem deducetur.

tur. Sed dices: Plurimis cymbis opus erit ad triremem educendam. Verum eſt, ſed ratio ſic conſtat: quælibet navis aut cymba tantum ferre poteſt ponderis, quantum eſt pondus aquæ quam continere poteſt. Velut ſi triremis capiat in flumine mille amphoras aquæ, quarum pondus ſit decem millia talentorum, triremis illa in flumine decem millia talenta feret. Quòd ſi eadem in mari capiat, ut dixi, eaſdem mille amphoras, quarum pondus ſit duodecim millium talentorum (nam aqua maris gravior eſt aquâ fluminis) eadem in mari duodecim millia talenta ponderis feret. Atque eâ ratione manifeſtum eſt, cur navigia appellare ſoleamus à menſura, ut, navem mille vel quingentarum amphorarum. Idem enim eſt, ac ſi dicas, quæ ferre poteſt mille aut quingenta ponderis talenta. Nam qualis eſt capacitas, ut dixi, navis ratione aquæ, tantum eſt pondus, quod ferre poteſt, ſcilicet quantum eſt pondus aquæ, quam capit. Manifeſtum eſt igitur ex hoc, quòd diverſa pondera, eadem navis in diverſis aquis feret, quoniam & aquarum ipſarum diverſa pondera ſint. Juxta verò hanc rationem liquet ponderis magnitudinem eſſe pro ratione impellentis aquæ. Nam ſi (ut exempli gratiâ dicam) cymba viginti amphoras ſuſtinet: hoc eſt, quia aër incluſus ab aquæ amphoris viginti ſuperiùs impellitur, ut aqua

aqua illa ſcilicet, quæ in navi contineretur, locum ſuum recipiat. Bellè igitur convenit hoc experimentum cum ratione, quæ ſuperiùs dicta eſt, ſcilicet veſicam aëre plenam ab aqua ſurſum pelli, quòd veſica aquæ locum occupet: quare pondus pro magnitudine aquæ, quam veſica continere poteſt, in aëre ſuſtinebit: id eſt, ita veſicæ pondere ſuperimpoſito, ut ipſum pondus totum in aëre ſit, non in aqua. Verùm pondus quod in aqua eſt (ut ad navigium eruendum rurſus veniam) tantò levius redditur, quantò aqua ipſa gravior extiterit: unde paucioribus cymbis opus erit, quàm quæ pondus demerſi navigii ferre poſſent. Duplici verò ratione navigia ex gravioribus aquis extrahuntur, quàm levioribus, atque ideò ex mari, quàm ex fluminibus, vel lacubus. Altera, quòd cymbæ in mari plus ſuſtinent ponderis: reliqua, quòd navigium in ea aqua minùs grave eſt. Oportet autem hanc ob cauſam animadvertere cùm, ut dictum eſt, navigium gravius reddatur in aquæ ſuperficie (quia partim eſt in aëre) quàm in imo, ut quando magis elevatur à cymbis, eò plures ac majores cymbæ alligentur, ne decepti hac ratione non ſolùm denuò mergatur, ſed & impetu adjecto omnes ſecum cymbas in profundum trahat. Dubitabit autem aliquis, cur exoneratis cymbis *B.* impletis autem aliis, quæ per *A.* ſignificantur, non deſcendat navis, quæ elevata fuit ab *A.* cymbis vacuis? non enim plenè poſſunt ſuſtinere pondus. Cauſa eſt, quia factis jam funibus æqualibus cymbarum *A.* & *B.* quum jam vacuum ſeu inane, vel aër, qui in cymbis continetur, potentior ſit navis pondere, plus trahet inane cymbarum *E.* quàm remittet gravitas aucti cymbarum *A.* Itaque hac ratione perpetuò navis aſcendet, hoc duntaxat obſervato, ut plenarum cymbarum funes eò ſint vacuarum cymbarum funibus breviores, quantò pondus lapidum eas cymbas deprimit. *Cardanus de ſubtilitate.*

Aqua ſalſa quomodo reddatur potabilis.

Si vas cereum efformabimus vacuum, & in maris aquas immergimus, quæ per ceræ poros intrò delabitur, fiet potabilis. Sic crudo fictili vaſe obſtructo ore (quod enim intrò permeat, percolatum eſt, quod ſalſedinem facit per commixtionem ſecernitur.) Fit aliter uberiùs & celeriùs: Sabulonem fluminum in ſalſam aquam immittas,

 & pau-

& paulisper immoraberis, & lineo panno subjecti vasis ori obtento colatur, donec salsamentum amiserit omne, & dulcescet. *Joan. Baptista Porta.*

Aqua adversùs locustas.

Cluerch Scytharum Catainorum civitas, in qua stagnum, cujus præsentia locustas arcet. Olim eam ob causam inde petitis à Cypri Rege aquis. Quarum vase stanneo pleno turri appenso, factum est, ut eo tempore non sit à locustis insula tentata. *Scaliger.*

Ut aqua sine igne calefiat.

Si vas æneum, amplum, rotundum, & unico apertum foramine, vivâ calce, ac sulphure, æquis partibus exactè & integrè adimpleatur, & foramen, ne quid expiret, sedulò recludatur, & mox in fontem non excurrentem, vel puteum dimittatur, aquam ejus dies multos calidiusculam conservabit, ac palàm exhibebit. Expertum à multis. *Mizaldus.*

DE TERRA.

CAP. V.

Terra ardens.

EST inter Lazige Metanaste terra nigra bituminis & Penolei particeps, ceræ lentore & usu non absimilis: nam ut candela ardet, eam vidimus apud Archiepiscopum legatum Pannoniæ regis. Sed hæc olim mihi, & nunc aliis, qui ea, quæ de lapide ac terra Scotica scribemus, non viderint, admiratione digna dici poterunt: at cùm ipsum lapidem candelæ instar ardere viderimus, cessat admiratio. *Cardanus de Varietate rerum.*

Luti sapientiæ conficiendi modus.

Sumito cretæ optimæ, quâ vasa fictilia conficiuntur vel albæ, vel cineritiæ, partes quatuor: cineris communis partem mediam: stercoris equini, vel asinini sicci, partem unam: & si perfectius voles, adde laterum contritorum, vel scrobis ferri parum, redigantur in pulverem subtilissimum, cribrentur, & misceantur: deinde ponantur in terra, superspargendo sensim lanæ è pannis detonsæ, quod tomentum dicitur, partem unam: aquæ communis,

munis, quantum ſatis eſt, & miſceantur: deinde ponantur in terra ordinatè, ſuperſpergendo paulatim, primò tomentum, ita ut æqualiter diſtribuatur, deinde aquam, etiam ſubigatur probè primò baculo aliquo, dein palâ, & fiat maſſa. Quæ cùm benè ſubacta fuerit, ponatur ſuper ſcamnum aliquod firmum, vel murum, ſubigatur, & palâ optimè tundatur tamdiu, donec ſatis eſſe videbitur. Quò enim diutiùs tunditur, & ſubigitur, eò etiam melius evadit. Valet autem hoc lutum ad lutanda vitrea vaſa, ad formas craſſiores formandas, fornaces, aliaque quàm plurima facienda. Quòd ſi tantum laboris in conficiendo luto conſumere fortè nolis, ſumito tantùm cretam, tomentum, & ſtercus cum aliquantulo cineris. Quidam abſque ſtercore, quidam abſque tomento conficiunt, ſuum quoddam propoſitum ſecuti. Cæterùm ad lutanda ora vitreorum vaſorum, ne reſpirare queant, valet ſuprà dictum lutum, præſertim ſi addideris calcis vivæ partes duas, alba ovorum, quot eſſe ſatis videatur: nam ſic tutius eſt, atque vitri modo durum redditur, quo fit, ut minus etiam per id reſpirare poſſit. Porrò lutum tale in loco aliquo humido conſervandum erit, ita tamen, ut nec humidum nimis, nec ſiccum fiat, nam ſemel induratum, nullius eſt uſûs. Si enim aquâ remolleſcere velis, foris parùm humeſcet, intùs ſuam duritiam retinebit. Quare cùm nimium fuerit durum, optimè ſiccari permittito: deinde in pulverem redigito, conficitoque, ut priùs eſt dictum. *Alexius.*

Lateres cocti cur graviores.

Sed illud mirum, quod quidam ajunt, lateres coctos graviores eſſe, quàm antequam in fornacem ponerentur. Cauſa eſſe poteſt, quòd ubi facti ſunt, in Sole ſiccantur, concipiuntque aëris non parùm, qui intrò latens multò leviorem lapidem reddit, quàm idem fit igne exuſtus: itaque dum coquitur later, gravior efficitur, quanquam humidum abſumtum ſit. Qui etiam excoquuntur plusquàm par ſit lateres, colorem ferri imitantur: unde gravitatis & coloris cauſa eadem eſſe poteſt: parvitas pro ratione materiæ: at parvitas ipſa fit, coacta per vim, & liqueſcente terrâ, quæ metallicum quid retinet, unde fermè ſemper plus, quàm par ſit, excocti inflectuntur, atque incurvantur. Illud verò magnâ dubitatione dignum, aut intermiſſo igne

igne fornacibus, vel brevi momento lateres frangantur. Id verò non semper, sed cùm calor immodicus igne cessante contrahitur, frangit lateres. Idem cùm denuò accenditur, etiam frangit: nam quæ jam sicca sunt, cùm novo calore fervent, disrumpuntur: sicut de vitro patet. Causa est, quoniam antequam liquescat, & molliatur quod durum est, flatu distendente rumpitur. Ob eam igitur inæqualitatem magna jactura figulis. *Cardan. de subtil.*

Phosphorus fulgurans & ardens solidus.

Phosphorus est substantia luminosa, & ardens, è fermentatâ urinâ per destillationem extracta. Præparatur autem sequenti modo:

Collige bonam quantitatem urinæ recentis hominum cerevisiam ordinario potu bibentium; ac igne lento humiditatem è terreis vasis evaporari permitte usque ad consistentiam mollioris extracti, vel mellis spissioris. Omnem postea materiam uni vasi terreo amplo immitte, illudque tectum in cellâ per spatium trium vel quatuor mensium repone, ut ita probè fermentet atque corrumpatur.

Recipe duas urinæ sic fermentatæ libras, permisce quatuor libras arenæ subtilissimæ vel boli pulverisati. Mixta immitte grandi admodum Retortæ terreæ, vel vitreæ probè lutatæ; atque hinc in furno reverberii collocatæ adapta vas amplum Recipiens longiore collo præditum, cui priùs tres vel quatuor libras aquæ communis infuderis, juncturas dein luto exactè muni, atque, cùm furno superius operculum applicasti, ignem lenem subde per bihorium, ut materia insensibiliter calefiat, & simul urinæ spiritus exstillet. Dein verò ignem sensim per gradus auge, & ita prodibit sal volatile multumque olei nigri fœtidi. Auge ignem ad summum gradum, sic comparebunt in Recipiente nebulæ albæ, quarum pars sensim adhærescet parietibus Recipientis in formâ pelliculæ flavescentis; alia verò pars ad fundum præcipitabitur pulveris ad instar. Continuabitur sic ignis violentissimus per trihorium, vel usque dum nihil amplius è Retortâ prodeat.

Omnia demum refrigerari permitte, & juncturis apertis: in ablatum vas recipiens aquam adhuc infunde novam, hinc probè agita, ut separetur, quicquid parietibus accrevit, ac denique illud omne in vitrum amplum effunde, quietique trade; sic sal volatile in aquâ dissolutum erit,

erit, materia autem Phoſphori, atque oleum præcipitabuntur ad fundum. Separa dein aquam ſ. phlegma per decantationem, materiam verò reſiduam, minori immitte, affunde parum aquæ, impone arenæ, & ſuppoſito igne digere, interdum agita leniter cum ſpatulâ ligneâ. Tum Phoſphorus ſic ab oleo ſeparatus fundum petet, quem poſtea adhuc calentem in bacillos redigere potes, transmittendo ſcil. eum per collum anguſtum tenuis phiolæ aut cucurbitæ vitreæ. Cumque refriguit, immittes phiolæ aquâ repletæ exiguæ, & in hâc probè clausâ aſſervabis; abſque aquæ affuſione autem facilè in auras exhalaret.

Phoſphorus idem liquidus.

Ad eundem autem reddendum liquidum, oportet ejus fruſtulo contrito affundere Eſſentiam caryophyllorum ſatis claram & perſpicuam, ad eminentiam vel altitudinem unius digiti. Claude hinc vitrum probè, & per biduum ad Digeſtionem pone in fimum, ſubinde tamen agitando, ut diſſolutio materiæ facilitetur. Aufer hinc vitrum, & aſſerva, quicquid autem ei inerit, Phoſphorus eſt liquidus: omnis autem materia vix erit diſſoluta, ſed fortè pars remanebit in fundo.

Phoſphorus autem tam ſolidus quàm liquidus lumen in tenebris à ſe ſpargunt, quando ipſis liber conceditur per aperta vitra aëris acceſſus. Si pingas cum illis literas, ſi faciei, aliique rei eoſdem afficies, lucebunt hæc omnia in tenebris.

Obſervationes circa Phoſphoros præcedentes.

Dantur Phoſphori naturales & artificiales; naturales ſunt v. g. vermiculi lucentes, lignum putridum, aliaque plura. Artificiales fiunt cum Lapide Bononienſe, cum Cretâ, Urinâ, Sanguine, multiſque aliis corporibus ſulphureis.

Alchymiſta quidam Hamburgenſis, nomine *Brand*, Philoſophicum Lapidem Urinæ deſtillatione producere laborans, hunc caſu fortuito Phoſphorum invenit Anno 1669. Sed rationem eundem conficiendi ſecretum tenuit, mortuusque eſt eodem nemini revelato. Succeſſit dein *Kunckelius*, Electoris Saxonici Chymicus, qui ejuſdem inventioni ſeſe applicuit, & voti ſui compos tandem redditus, non

non tantum inde myſterium fecit, quin generoſo animo ſuis amicis illud candidè revelavit.

Circiter annum 1680. Illuſtris ille *Boyleus*, Londinenſis, rem hanc, Dn. *Krafft*, Bresdenſi Medico auditam, ſcripto Tractatu egregio, ſub titulo *Noctilucæ Aëriæ*, publicam reddidit. Poſtea autem Nobilis Germanus *Dn. Homberg*, Phoſphorum, quem ab ipſo inventore feliciter parari vidit, deſcripſit Lutetiæ Pariſiorum cum magno obſervationum curioſiſſimarum numero, atque Collectaneis Academiæ Scientiarum Regiæ, cujus ipſe membrum erat, inſeri curavit Menſe Aprili & Majo Anno 1692.

Oportet Urinam recentem, nondum fermentatam, quæ facilè ſulphureo-volatiles ex ſeſe particulas amitteret, in hanc rem aſſumere. In evaporatione phlegmatis, & inſpiſſatione Urinæ cave, ne materia admodum rarefacta aheni oras excedat. Materia incraſſata nigreſcens manet in ollis terreis.

Recipientis collum deſideratur longum, quò ſic illud à furno magis remotum exiſtens nonnihil frigidiuſculum maneat; nimius enim calor ipſius impediret, quò minùs nebulæ albæ, quæ Phoſphori ſunt materia, coagulentur facilè. Aqua autem Recipienti immiſſa condenſat & reſtinguit Phoſphori materiam ad fundum præcipitatam. Arena autem Urinæ fermentatæ permiſcetur, ut partes illius ab invicem magis remotæ majorem ignis vim in ſui ſeparatione experiantur. In deſtillationis principio magnum ignis moderamen eſt tenendum, ne materia craſſa integraque nondum probè ſiccata prodeat. Abſolutâ deſtillatione, Recipiens ne tollito, antequam furnus & omnia refriguerint, ſi priùs ſeparaveris, phoſphorus in flammam erumpere poſſet.

Obſervatum eſt, urinas hominum vino communiter utentium difficulter admodum exhibere Phoſphorum, idque propter ſpirituoſo-ſulphureas vini particulas facilè avolantes. Neceſſaria magis eſt ſubſtantia viſcoſa ad Phoſphorum reddendum, quemadmodum eſt Cereviſia in potu.

Phoſphorus magis Sulphureo, quàm alio principio gaudet: Aqua enim ipſum condenſat, & oleum diſſolvit. Odor ejus eſt ingratus.

Phoſphorus liquidus ob majorem ſui particularum rarefactionem plus ſtatim luminis exhibet, quàm ſolidus.

Quam-

Quamprimum enim vitrum, cui liquidus ineſt, aperitur, illico in tenebris velut tota flamma comparebit.

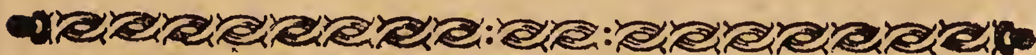
Lapis Bononienſis in tenebris lucens.

Lapis hic eſt exiguus, coloris cineritii, ponderoſus, tener, ſulphureus, pluribus in locis nitens, magnitudine juglandis nucis, planus & gibboſus, ſi frangatur, calcis inſtar fulgens: Quandoque cruſtâ albâ & opacâ involutus, qui cenſetur optimus. Reperitur circa Bononiam, & maximè quidem in radice Montis Paterni, quæ maximè ſterilis eſt. Lapis autem hic per ſe nullum de ſe ſpargit fulgorem, ſed priùs præparari debet. Præparatio hæc fit per Calcinationem Lapidum, à cruſtis ſuperficialibus priùs liberatorum, hinc Spiritui Vini immerſorum, denique pulvere ſimilis Lapidis conſperſorum, ac inter prunas in furno peculiari collocatorum, inibique relictorum, uſque dum carbones abierint in cineres. Hi lapides poſtmodum aëri expoſiti ſereno, inprimis calenti ac illuminato, lucem prehendunt, eamque poſtea in tenebris de ſe ſpargunt per aliquod tempus.

Phoſphorus Hermeticus Balduini.

Phoſphorus hic nihil aliud eſt, quàm mixtura cretæ & acidæ Aquæ fortis, certâ operatione invicem ita mixtorum, ut inde compoſitum evadat in tenebris lucens. Verùm hic minùs durabilis, ſicut & ipſe Lapis Bononienſis vim ſuam haud diu retinet.

Hæc omnia extracta ſunt è *Curſu Chymico Nicolai L'Emery Pharonacopæi Regii Parigienſis.*

DE SECRETIS

LIBER IV.

Mundi partes, quas vocant integrales, præcedenti libro expedivimus: jam verò cùm ea quæ in hiſce partibus continentur nobis exponenda ſint, omnium primò de homi-

homine acturi sumus, utpotè quòd inter cætera Dei nobilissimum opus existat, & cujus causâ non mundus solùm, sed etiam quidquid in eo est, creatum sit. Cùm tamen, quæ ad hominum secreta referuntur, multa sint, & sub diversis contineantur generibus, non uno, sed duobus libris comprehendenda fuerunt: quorum hic animi, quintus verò corporis remedia contineret. Ad animum autem referimus affectus, quos vocant animi passiones, odium scilicet, amor, & alia hujusmodi. Animæ item facultates internæ, memoria nimirum, phantasia & ratiocinatio, quæ nullum extra se opus proferunt, sed externarum actionum rectrices existunt.

DE ANIMO.

Memoria ut confirmetur.

MIRABILE est, quod referunt, dentem taxi, vel sinistrum pedem, brachio dextro hominis alligatum, memoriam roborare. Verisimilius forsan, quod tradit Simeon Sethi, scilicet vel perdicis arteriis temporum illitum, ut penetret semel in mense, ad memoriam confirmandam plurimum prodesse. Sed & melissa confirmat eam, & ingenium acuit, ut hominem commesta facit industrium: quod etiam nasturtium efficere potest. Et gallinæ cerebrum, ingenium & memoriam juvat, adeò ut aliquos qui delirare cœperant, resipiscere fecerit. Sed melissa præter hæc animi tranquillitatem præstat, & hilarem non parum curas pellendo reddit. Sic à cœna commesta, somnos jucundos facit, ut caules tristes, & phaseli turbulentos, & allia, ac cepæ terribiles. Inde ab his natam opinionem Lamiarum, quæ apio, castaneis, fabis, cepis, caulibus, phaselisque victitantes, videntur per somnum ferri in diversas regiones, atque ibi diversis modis affici, prout uniuscujusque fuerit temperies. *Cardanus de subtilitate.*

Ad

Ad Amorem conciliandum.

Scire debes, tantam esse rerum naturalium potentiam, quòd non modò cunctas res sibi propinquantes suâ virtute afficiant, verùm etiam præter hoc, infundunt ipsis consimilem potentiam, per quam hâc eâdem virtute ipsæ etiam cætera afficiant, quemadmodum in Magnete videmus: qui quidem lapis non solùm annulos ferreos trahit, sed vim etiam annulis ipsis infundit, quâ hoc idem efficere possunt, qualem vidisse referunt August. & Albertus. Simili modo ponuntur annuli per certum tempus in nido passerum, sive hirundinum, quibus postea ad amorem vel benevolentiam utimur. *Cornelius Agrippa.*

Ad dissolvendum maleficium.

Si quæ mulier te ligavit maleficiis ad amorem suum, & vis illud dissolvere: accipe camisiam illius, & per capitium ejus minge foras, & per manicam ejus dextram, & non curabis de ea. *Albertus.*

Aliud ad dissolvendum maleficium.

Si vis solvere vincula amoris, vade in sylvam, & prospice, ubi pica nidum habuerit cum pullis, & quando eris ibi, ascende arborem, & foramen ejus circumliga quocunque vis, quia cùm videt te, vadit pro quadam herba, quam ponit ad ligaturam, & statim rumpitur, & tunc cadit herba illa in terram super pannum, quem debes posuisse sub arbore, & tu sis præsens, & accipe. *Albertus.*

Ad augendam memoriam.

Thus albissimum in pollinem attritum, & cum vino, si frigus erit, vel aqua decoctionis passularum, si æstas, epotum in Lunæ augmento, oriente Sole, nec non in Meridie, & Occasu, mirum in modum memoriam augere fertur, & cerebro ac ventriculo prodesse. *Autor Rhasis.*

Ad perpetuam sponsi cum sponsa concordiam.

Orpheus in libello de lapidibus, jubet sponsum cervinum cornu gestare; sic enim perpetuam ei cum sponsa futuram concordiam pollicetur. *Mizald. memor.*

Cor masculinæ coturnicis à viro gestatum, & fœminæ à fœmina, facit ut nec lites, nec jurgia possint inter illos oboriri, aut spargi. *Mizald. memor.*

Quomodo amor conciliari possit.

Nostrum fuit ab operis initio constitutum, omnia tantùm naturaliter operari, & præsertim quæ Magorum operibus impiorum evenient, ad eorum scientiam penitus pessundandam: mortalium enim mentes his laqueis, & errorum involucris irretiunt, cùm hominum pars magna huic insistet, ac fallaci amoris illecebrâ multos divexari videam, admiratione animos capi, & ingenia ipsa ad perniciem elabi, quæ elevata, ac discendi cupidiora sunt. Nos quæ ex iis poterimus amorum illicia recensere non pigebit, à naturâ postliminiò minimè discessuros: quæso legentes boni consulant. Ut igitur exordiamur, scitu jam dignum est, quòd aliò non intenditur mens, nisi ut in hominum mulierúmve animis amoris igniculos accendere, eos mitiores reddere, nostræque voluntati obtemperaturos nitatur, cumque rebus eveniat, in quibus efficiendi potestas latet: iis utamur, quorum aliqua à majoribus nobis experientiâ comprobata, multaque recentiorum industriâ comparata sunt: & primum Hippomanes, antiquitùs ad sidera laudibus elatum, quanquam non defuerint, qui adstruxerint muliercularum figmenta, delirias esse fabulas, demonstrationibus fortasse addicti, nec prodigiosis naturæ miraculis, additisque causis fidem adhibentes: quibus evidens experientia refragatur. Quod duplex statuunt, unum virus, ex equarum obscœnis distillans, libidinis furore nimio stimulatarum, noster in Georgicis Poëta sic cecinit:

Hinc demum (Hippomanes vero quod nomine dicunt
Pastores) lentum distillat ab inguine virus,
Hippomanes, quod sæpè malæ legêre novercæ
Miscerique herbas, & non innoxia verba.

Unde apud Tibullum,

Hippomanes cupidæ stillat ab inguine & equæ.

Nec instituto inefficax, ejusque usum alibi tradidimus, & vires cùm poposcit locus: alterum autem carica est magnitudine, specie orbiculatum, latiusculum, colore jam nigricante, fronti nascentis pulli adhæret, statimque fœta partu edito secundas devorat, & laborum oblita perlambendo, & abstergendo, eum convellit, Hippomanes appellatum: quod si quis præripuerit, ad ubera partum non admittit,

mittit, odit, & alienum tanquam à se fugat, nunquam amatura: quod idem rectè sensit in Æneide vates,

Quæritur, & nascentis equi de fronte revulsus,
Et matri præreptus amor.

Meritò igitur ex carne illa amorem creari, & illius esse irreticulum, non absurdum putârunt, amatoriumque innasci veneficium. Et ut tradit Pausanias, nec Ælianus omittit, tantam in eo vim novit olympiæ Phormis Arcas, quod illo æri mixto, & effuso equam posuit, abscissâ caudâ, ubi Hippomanes incluserat, fabricâ non tam accuratâ, ut ex ea equi eatenus fallerentur, ut tantoperè ad illius conspectum furiis stimulari deberent: sic enim eos alliciebat, tantâque insaniâ ducebantur, ut ruptis frenis in ipsam violentiùs, quàm in pulchram equam & vivam insilirent. Neque enim quòd ungulæ, cùm æreæ statuæ hærent, lubrico lapsu elidantur, idcirco coitum desperant, immò ardentiùs multo hiante ore imminenteque adhinniunt: neque prius, quàm flagris & magno ductorum robore abstrahantur, ab æreo simulacro depelli possunt. Unde nomen veneno inditum ἱππόμανες, quòd equinæ cupidinis similitudine, hominibus amores inducit, & effrenatè furere in Venerem facit: traduntque non minimæ auctoritatis viri, quòd hoc cognitum pastores habent, & si amatorias alicui insidias parare velint, ut amoris flammâ conflagret, hippomanes à partu equæ præreptum in pollinem huncque esculentis permiscent, &c. *Joan. Baptista Porta.*

Ad amorem conciliandum.

Diligent te omnes, si cor hirundinis tecum habueris. Et mulier eum perditè amabit, à quo columbini cordis pulverem, in potu vel escâ acceperit. Prætereà, si quis de leporis felle sub capite posuerit, perpetuò dormiet. Excitabitur autem si acetum illi potandum dederis. Ex Alberti fabulosis narrationibus. *Mizald. memor.*

De fascinatione, & quomodo per eam illaqueari quis possit.

Jam de fascinatione est differendum, quique effascinatores fuerint, nec silentio prætereundum? nam nobis pri-

ſcorum monumenta libeat videre comperimus hujuſmodi multa poſteritati prodita jam eſſe, cùm nova recentis ævi eventa, antiquæ famæ non prorſus vanæ ſuffragentur. Nec hiſtoriis fidem derogare opus eſſe cenſui, ſi veras rei cauſas validis rationibus aptare nequimus: præterea cùm pleraque ſint perveſtigationem penitus ſummoventia. Quod autem ipſe ex aliis operationibus ſenſerim, in medium explicandum duxi: multa apud Theocritum & Vergilium reperies, unde

Neſcio quis teneros oculus mihi faſcinat agnos.

Iſigonus & Memphrodorus in Aphrica terra familias quaſdam produnt voce & linguâ effaſcinantes, quæ ſi impenſiùs fortè, quàm liceat, admiratæ fuerint, vel laudaverint pulchras arbores, lætiores ſegetes, infantes amœniores, egregios equos, pecudes paſtu vel cultu opimas, areſcere, & emoriantur repentè, hæc omnia nulli alii cauſſæ obnoxia: quod Solinus quoque ſcriptum reliquit. Idem Iſigonus Triballis, & Illyriis ejuſdem eſſe generis, qui pupillas binas in oculis habeant, atque viſu exitialem effaſcinationem faciant, ut interimant quos diutiùs intueantur, iratis præcipuè oculis tam nocenti viſu ſunt, ut impuberes maximè noxam ſentiant. Hujuſmodi fœminas in Scythia eſſe, quæ vocentur Bithiæ, tradit Apollonides Philarchus in Ponto, Tibiorum genus alterum, multoſque alios ejuſdem naturæ, quorum notas dicit in oculo altero pupillam geminam, in altero verò equi effigiem eſſe: quorum meminit quoque Didymus. Nec diſſimilis generis Damon prodidit pharmacum in Æthiopia, cujus ſudor tabem contactis corporibus afferat: ac fœminas quoque omnes viſu effaſcinare patet, quæ duplices pupillas habeant. Cicero quoque de iis ſcribit. Sic Plutarchus & Philarchus effaſcinatrices gentes Paletheobeorum Pontum incolentes non puſionibus modò, quorum habitus ſit imbecillis, ſed adultis, qui ſolido concretiorique conſtant corpore, peſtilentes eſſe, & intuitu, ſoloque habitu in morbos languere, quos perimant, & in tabem reſolvant: nec ſolùm qui continuò, ſed hoſpites, & qui ab eorum commercio alieniſſimi ſunt, concutiuntur, tanta oculis vis: & faſcinum, quanquam per contactum, & miſcellam iniatur ſæpè, per oculos tamen perficitur: uti exterminatio quædam per ſpiritus, per oculos ad faſcinati cor deveniens, totumque

tumque inficiens. Sic enim evenit, ut adolescens subtili, claro, calido, dulcique sanguine præditus, tales det spiritus, cùm à cordis calore è puriori sanguine exoriantur, quia levissimi in altiori corporis parte perveniunt, & per oculos procidunt, & jaculantur, qui maximè foraminosi & venulenti sunt, omniumque partium nitidissimi: & cum spiritu ipso unà vis quædam ignea radiis emittitur; ut rubentes oculos, & lippos spectantes obvios, simili cogantur laborare morbo: mihique accidens detrimentum attulit: inficit enim aërem, qui infectus alium inficit: sic oculis proximus, unà secum vaporem corrupti sanguinis deferens, cujus contagione spectantis oculi rubore simili afficiuntur? sic adimit lupus vocem, sic regulus vitam, qui aspectu venenum excitat, & radiis virulentos infigit ictus: cum speculo autem, reciproco jaculatu in sui auctorem retorquentur. Sic immundæ mulieris intuitum reformidat politum speculum, ut affert Aristoteles, ejusque aspectu sordescit, & fulgor hebetatur: quod evenit, quia sanguineus vapor in speculi superficiem, propter tersitudinem in unitatem coit, ut quadam eluvieculâ operiatur, & clarè demonstratur: immò sic novitium ægerrimè elues, quod ideò in panno vel saxo non evenit, quia in illo serpit, & in profundum descendit, in hoc verò ex partium inconcinnitate dissipatur. At speculum quia pertinax obstat, quia tersum infractum reservat, quia frigidum coacto aëre guttulas gignit: tali fermè pacto si in clarum vitrum respires, facies salivæ roris aspergine rigatur, tenuisque evolans pars in salivam relabitur: sic ex oculis radiorum profluvium, qui spirituum vehiculum, ad occursantis oculos perveniens transverberat, & percussi hominis interiora afficit, propriam quærens regionem, cùm è corde exoriantur: sic ipsi in cordis marginibus coguntur in sanguinem, peregrinus hic sanguis ab effascinati natura viri discordans, reliquum tabe conficit, unde ægrotat, eatenus contagione ipsâ permanente, quatenus vis tabidi sanguinis in membris viget, & cùm sanguinis affectio sit, ex nunquam interpolari contuetur febri, quæ si in bili, vel pituita esset, per intervalla fortasse sedaretur. Ut autem distinctiùs patescant omnia, id primò sciendum, duplicem apud autores fascinum reperiri: alterum amoris; invidiæ vel malevolentiæ alterum: Si verò pulchri desiderio, formæque concinnitatis fuerit desiderio irretitum, quanquam eminus jaculetur, per oculos vene-

 num

num hauritur, & venustæ spectrum formæ amantis cordi residet, igniculos succendit, unde semper afflictari solet, & quia ibi mollissimus amati sanguis vagatur, vultus repræsentat, suique ipsius sanguine relucet, in se non quiescit, & sic ab eo trahitur, ut vulnerati sanguis in vulnerantem labitur, rectè hoc sic innuit Lucretius:

Idq; petit corpus, mens unde est saucia amore,
Namq; omnes plerunq; cadunt in vulnus: & illam
Emicat in partem sanguis, unde icimur ictu:
Et si comminus est, os tum ruber occupat humor.

Si verò invidiæ, vel malevolentiæ fuerit, quem tale virus infecerit, effascinatio noxia admodum, maximeque in vetulis reperitur. Nec valet aliquis inficiari, quin animo affecto malè habeat corpus: animusque affectus corporis vires firmat, & potiores reddit: nec solùm immutat corpus proprium, sed alienum reddit, & tantò id, quantò ardores interiores vindictæ, vel cupiditatis in corde cient. Nónne avaritia, mœror, vel amor colores, & habitus immutat? Invidia nónne corpus pallore insigni, & extremâ induit macie? Nónne prægnantis aviditas inficit tenerum fœtum rei agnatæ nota? sicubi flagrantes invidia oculos, & truces deflexerit, & perniciosè nocendi cupido acriùs micat ex oculis, & intestinis ardor proficiscitur ab eis, astantium corporibus maximè speciosis malum inferunt, & oculorum acies uti telum transverberat, præcordia perurit, & maciei præbet causam. Si cholerici, & sanguinei præsertim fuerint: nam pororum aperturâ, & humorum subtilitate facilè depascitur morbus. Nec solùm ex passione tale fit corpus, sed venenum humano reperiri posse corpore facile est, quod probat Avicenna: plerique tali sunt naturâ præditi: quod mirum videri non debet, si arte fieri posse sæpius visum est. Mittitur Alexandro ab Indorum Regina insignis specie puella, serpentum veneno delibuta & depasta, ut Aristoteles tradit: & Avicenna Rufi testimonio scribit, Galenuo aũt alteram fuisse, quæ Hyoscyamum impunè sumeret, alia verò Aconitum, ut nec gallina appropinquaret, & frequenti ejus usu (ut ex antiquorum monumentis accepimus) usque adeò innoxium præbuit se veneno Mithridates Ponti Rex, ut cùm vellet veneno sibi mortem consciscere, ne se Romanis dederet, nullam ex assumto veneno perciperet noxam.

noxam. Gallinæ, anguium, & lacertorum carnibus obesæ, vel tritico cum jure decocto, si accipitri glutiendas dabis, accelerat pennarum defluvium, multaque præterea fiunt, quæ longum esset recensere: sic plerique viri suâpte naturâ sunt, qui tactu infirmitates aliquas curant: multi araneum & oleandrum comedentes, serpentumque morsus floccifaciunt, nec tabem sentiunt, si similem sortiuntur naturam: quorum obtutus vel emanans spiratio non homines solùm, sed plantulas, herbas, cæteraque emaciat, ut exarescant penitus: & sæpè ubi hujusmodi animalia resident, arentes segetes veneni participes factæ, exsiccatæ cernuntur, non nisi oculorum vi, & auram quandam eructantes. Nonne mulieres, mensium tempore cucumeres, & pepones tactu visuque inficiunt, ut marcescant? nonne pueri innocentiùs viris, quàm mulieribus tractantur, & plures fœminas, quàm viros effascinatores reperies complexionis ratione: fortiori enim lapsu à temperamento decedunt, plurimisque noxiis vescuntur, ut in singulis mensibus superfluitatibus expleantur, & sanguis ebulliat melancholicus, unde vapores orti, sursum elati, per oculos prolabuntur, & astantibus venenum expirant, & tali corpus explent. At si formosam deperis juvenem eique vis (vel mulier viro) fascinum inducere, ut si fieri possit, in amorem coarctetur, hic patet

Amatoriæ illaqueationis modus.

Sint oportet sanguinei, ex parte quadam cholerici, oculos habeant amplos, nitentes, & glaucos, & multum conducit castè vivant, ne frequenti coitu humorum succus exhauriatur, unde frequentissimo intuitu, diutissimâ imaginatione, debitâ approximatione, cum conamine facto aciem aciei dirigant, radii radiis, & lumina luminibus conjungantur, sic ex intuitu ultro citroque facto nascitur amor, & combibitur. Cur autem tui fascino detineatur non aliorum, ex superiori, & ex hac videatur ratione: Evenit enim ex fascinantis intentione, qui quidem per spiritus, sive vapores transmittitur ad maleficium, & spiritu illo affectus ei similis efficitur: existente enim maximè in passione illa, & imaginativâ virtute circa rem valdè fixa, habitus diu permanens, spirituum habet obedientiam & sanguinis: tunc exoptatâ re, potest à virtutibus devinciri, & inflammari. Quanquam animus (ut Avicennæ adscribitur, neque ab

ab hac ſententia illius abhorret auctoritas :) ſolo affectu, & imperio, tales producere poteſt affectiones. Placet Muſæo, quòd amoris fundamenta oculus jaciat : & præcipuè ad amandum illices ſint, & ex aſpectu amorem naſci dicit Diogenianus, ubi incognitum amari non poſſe inquit : & tanquam prodigii loco Juvenalis de amante refert :

Qui nunquam viſæ flagrabat amore puellæ.

Nitidus enim oculorum obtutus viſam ad inſaniam compellit, amoriſque allicitur per oculos rudimentum. Reliqua verò membra non verè dant cauſam : ſed concitant, ut formæ lenocinio cernentem remorentur viſis rebus illectum, & immorantem obtutu feriant, & ibi cupidinem excubantem ajunt ſua mittere tela, ut emiſſus ex oculis aculeus in oculos adſtantis confugiat, ac præcordia perurat. Apulejus. Iſti enim tui oculi per meos oculos ad intima delapſi, acerrimum meis medullis commovent incendium. Jam non parvam tribuimus quærentibus radicem, ni penitus, malæque mentis compos extiteris, multis corroborare poteris. Quòd ſi aliquibus fortaſſe mirum fuerit, morbis perpenſis, qui ex contagione eveniunt : uti pruritum, ſcabiem, lippitudinem, epidemiam : ſi tactu, viſu, loquelâ aſtantem inficiat, facileque tabem contrahat : cur amatoria contagio morborum omnium graviſſima peſtis, non illicò homines invadat, ac penitus conſumat? Nec in aliis ſolùm, ſed in ipſos quoque relabitur, immiſſumque faſcinum ipſi alliciunt. Veteribus quoque ſcriptis proditur de Eutelida, qui refluxionibus, aquis ſpeculo vel fonte reſilentib. in videntem imaginem retorquentibus, ſibi faſcini perniciem intulit author.

Εὐτελίδα ἀνάγη Βȣκαίρεν ἰδὼν ὀλόφησις ἄινης.
Δινήεντι ποταμῷ ἄδ᾽ αὐτίκα νȣσος ἀδίκης.

Adeò ſibi pulcer viſus eſt, ut eodem, quo alii ipſe faſcino deciderit : ſic priſtinum corporis habitum deperdit, peculiariſque morbi pœnas dedit. Sic ſe proprio pueri vitiant faſcinatu ; parentes verò veneficis & faſcinatoribus cauſam adſcribunt. *Porta.*

Ad ligatos & maleficatos à mulieribus.

Pone de egeſtione ſeu alvi excremento ipſius mulieris manè in foculari dextro maleficiati, & ſtatim cùm ipſe ſentiet fœtorem, ſolvetur maleficium. *Alexius.*

In calamum, vel avellanam vacuam pone argentum vivum,

vum, obturando cum cera: & ponatur ſub pulvinari, ſeu cervicali maleficiatorum: vel ponatur ſub limine oſtii, per quod in domum vel cameram intrat, & ſolvetur maleficium. *Idem.*

Aliud.

Ligatus ungat totum corpus ex felle corvino, & oleo ſeſamino.

Aliud.

Suffumigium ex dente hominis mortui, ligatos ſolvit indubitanter. Si vir ſecum portaverit cor cornicis maſculi, & mulier cor cornicis fœminæ, benè convenient ſemper. *Alexius.*

Philtrum.

Porrò veneficia ſunt per ſe: cerebrum murilegi, lacertæque: ſanguis menſtruus meretricis; ſtellio, cui nomen ſtincus inditum eſt; hippomanes. Hæc omnia mentem mutant potiùs, quàm ad amandum eam à qua ſumpſerint cogant. Componuntur autem plerunque ex excrementis, aut animalibus quæ putredo genuit, aut ex ſemine humano: quale illud, quod ex eo & utero catulæ ardentis in Venerem fit, cùm tamen catulus præſens diuque coram illa detentus ad eam non admittitur, tunc enim quaſi rabioſa furit. Sunt & alia philtra, quæ non eduntur, plerunque à mortuorum veſtibus, candelis, menſuris, acubus, & generaliter eorum, quæ funerum gratiâ parantur, ſumta. *Card. de ſubtil.*

Faſcini amoris curatio.

Multa enim ſunt, quæ prudens inſtituit vetuſtas. Si amoris faſcinum amoliri conaberis, ſic averruncabis. Viſum abſtrahas, ne tuis aciem oculis adigat, néve lumina luminibus copulentur: unde enim affici ſolet, inde cauſam amove: conſuetudinem interpolatim remove, otium repelle, gravibus animum adhibe curis, ſanguinem, ſudorem, & excrementa omnia largè ejicito, ut una noxia ejiciatur aura, & contraria primis extant quoque. Si invidorum fuerit maleficium, illud ſic noſcis: colorem deperdit, difficulter oculos elevat, ſemper inclinat, crebra jactat ſuſpiria, cor anguſtiis cohibetur, nec ſignum conſpicitur mali alicujus, lachrymas effundit ſalſas & amaras. Ad ipſum effaſcinandum, quia aër contagioſus, & contaminatus eſt,

odorata suffimenta substituantur, ut aërem instaurent, nec minùs aquis irrorando, cinnamomum, caryophyllos, cyperum, xylaloe, moschum, ambram. Ideo prisca ævum ad hoc nostrum se propagavit consuetudo, retinentque hoc mulieres, si noxam pueros contraxisse vident: ad expiandos thure eos suffumigant, & circumvolvunt: claro serventur aëre, ipsi pendant è collo lapides, carbunculum, hyacinthum, saphirum: alissum in domo suspensum, rhamnum,& phu opiferum putat amuletumDioscorides,Hyssopum & lilium odorato. Annulus deferatur, ex onagri vel ungulis asini domestici. Satyrion, quæ orchis & fœmina dicitur, Rutam sua dote probat Aristoteles. Hæc omnia veneficiorum vires hebetant. Quæ autem experientia comprobata, & ad veritatem propensiora visa sunt incerti generis experimenta, hoc scripsimus libro. *Joan. Bapt. Porta.*

Dementes reddere, ut facilè alienentur.

Faciliter efficiunt vino, quod sic constat. Mandragoræ radices accipiunt, & in mustum adhuc fervens, & in bullas tumens demittunt, operculum indatur, aptoque loco tribus servetur mensibus: cùm eo indigueris, potui dabis: qui id hauserit, ubi multum profundo fuerit demersus somno, mente capitur, ut per diem non parum deliret: at post somnum solvitur dementia; nec malum defert multum, multumque fuerit voluptuosum videre, periclitanti. Sic de cameli spuma ab ebrio potata fertur, ita tamen, ut dicemus, sæviùs dementant. Ex menstruorum profluvio sanguinem capiunt fœminarum, perniciosior est tamen biliosarum & sterilium, potiorem retinet in se vim, cum sylvestris cati cerebro remiscent, integram sinunt cum sua nocte diem, vitreis inde vasis, aquam eliciunt, & poculentis immiscent, & tamdiu insaniet, quamdiu perniciosum destruet virus, & abiget, quod in mense fiet: & si volunt, poterunt sopitam rabiem excitare. Vel sic: muris cerebrum, cati, ursi, canis spuma, & vespertilionis optimè cum myrrha aliquo remixta vase fimo obruunt, & exaggerant octo dierum spacio, per distillationem aquam extrahunt, quâ potionatâ, memoria veneficâ proprietate tollitur, & intellectu carere facit.
Joan. Baptista Porta.

DE

DE SECRETIS LIBER V.

Hic liber verè medicus est, utpote qui corporis humani, quatenus est mutationibus obnoxium, symptomata contineat, eorumq; remedia secretiora. In hoc itaque libro de morbis agitur, quorum divisionem brevi tabellâ paulò pòst exhibebimus. Hæc amplissima est materia, tùm quòd morborum variæ sunt species; tùm quòd unius & ejusdem morbi, multa passim à multis remedia proponantur, ex quibus tamen saltem præcipua selegimus. Cæterùm quòd mors & vita humano corpori, sanitati, & morborum rationi competerent, prius quàm de morbis ageremus, visum est de vita, morte & sanitate nonnihil exponere.

DE CORPORE.

DE VITA. CAP. I.

Vita ut producatur.

AMBROSIAM producere vitam in longissimum ævum plerique affirmant. Italia quoque hanc herbam, licèt raram, fert: sed si seratur, non recipiet: facilè dignoscitur, quo sola suo semine, quemadmodum copiosum fert vinum, suaviter redolet: racemosa est ruthæ folio, radice valdè longâ exilique, nunquam floret. Usus igitur herbæ hujus vitam producere creditur, nec ratione caret, quod ex proprietate fit. *Cardanus de Variet.*

Syrupus

Syrupus ad prolongandam vitam.

Recip. Succi recenter expreſſ. & filtrati Herbarum
Mercurialis lib. viij.
Borrag.
Bugloſſ. ana lib. ij.
Mellis anthoſat. ſive albi Narbonenſ. lib. xij.

Miſce & coque omnia invicem ad ebullitionem primam, poſtmodum cola per linteum craſſum; ac iterum
Recip. Rad. Gentian. major. unc. iiij.
Iridis noſtrat. flav. unc. viij.
Inciſis tenuiter affunde
Vini albi optimi lib. ij.

Stent infuſa per 24. horas, ſæpiùs agitando; poſtea colatum ſine expreſſione liquorem miſce cum ſuperiori Herbarum ſucco; coque invicem uſque ad conſiſtentiam Syrupi, ſpumam ſubinde auferendo. Quòd ſi de hoc Syrupo quotidie mane cochleare plenum per longum ſat tempus, imò per integros annos ſumas, inſigne tibi præſervativum contra morbos omnivarios erit; languentes vires reſuſcitat, Arthriticis, Hecticis, Phthiſicis, Vertiginoſis, Hemicraniâ, Cephalalgiâ, Nephritide, Cardialgiâ, Affectione Hypochondriacâ laborantibus apprimè confert. Vitam denique ſic ab omnibus morbis præſervando prolongat.

DE MORTE. Cap. II.

Mors ut levior reddatur.

MORS homini minùs moleſta eſt ex ſenio, ut Ariſtoteles inquit: hoc ſolo deterior, quòd antè multa perfert incommoda adeò ſenex. Proxima quæ ex viperæ cujuſdam morſu contingit, cujus meminit Plutarchus. Succedit huic, quæ ex potu meconii: nam dormientes pereunt. Quarta fit potu cicutæ, de qua aliâs, authore Theophraſto: ſed hæc torquet perſæpe, ut & meconium: viperæ autem morſus non adeò cuique in promptu eſt. Quinta fit dealbatis nuper cubiculi parietibus, accenſiſque carbonibus, cùm quis dormierit. Interrogavi enim jam deprehenſos, ac pene mortuos, qui mihi retulerunt, ſe nil ſenſiſſe mali. Ultima contingit his, qui in aqua ſuffocantur: nam quæ ſanguinis profluvio accidit, juxta finem laborioſa eſt, ut Tacitus refert. *Cardanus de Variet.*

Ut

Ut quis ridendo moriatur.

Ranæ, bufones, ſerpentes & quæcunque venenoſa reptilia gaudent in planta, quæ apium riſus dicitur, de qua ferunt Medici, ſi quis comederit, ridendo moritur. *Cornel. Agrippa.*

Ut quis ſine cruciatu exſpiret.

Crudorum porrorum ſuccum Plinius inter deleteria recenſet: nam fama eſt, Melam equeſtris ordinis reum, ex procuratione à Tiberio principe accerſitum, in ſumma deſperatione ſucco porri ad trium denariorum argenteorum pondus hauſto, confeſtim expirâſſe ſine cruciatu. *Mizaldus ſecret. hort.*

Oleum ſuo fœtore necans homines.

Recipe. Terebinthinæ lib. ij.
Sulphuris flavi libr. j.
Aſſæ fœtidæ unc. viij.
Serapini unc. vj.
Stercoris humani unc. xviij.
Sanguinis humani unc. x.

Miſceantur, & ponantur in retortam optimè obſtructam, deſtillenturque igne vehementiore, quò uſque omnes ſpiritus exierint. *Fioravantus.*

Mortem fotu allicere, & aliter doloſè.

Quis credet, quod ajunt, humani cruoris feces detractâ aquâ, & arefactas cum ſtyrace commixtas, & cubiculo in aliquo ſuffumigatas, lethalem afferre odorem? Sic verò tutus fies: cepam habeto candidam, quam excava, ut excipiendis pulveribus ſit apta: intus conjiciuntur aloës partes duæ, tres verò agarici pulveris, claudito, & filo ligato, ne dehiſcat; inde ollæ inditur, & acetum infunditur acre, cum mellis dimidio, aquæ ſeſcuplum, è rufi juvenis ſtercore, & tantundem roſmarini coronarii, ollam operculo & luto ſtipato, clibano per diei quadrantem calidis inferveſcat ignibus, & priùs quàm refrixerit, fimo quinque menſibus exaggerato: eximito demum, & per colum trajicito lineo panno, & ſervato: ſi vini malvatici cyatho guttulas abſumes, tribus diebus liberat: ſi illicò ſuccurris, ſemel tantùm ſufficiet exhibita. Alia autem ſic parant venena: Rubetam cum aſpide maximè virulento,

to, vipereoque scatente veneno, plumbeo condunt organo, quò aptiùs extrahi possit aqua; inde ambo acribus verberibus excruciantur, ut ita excandescant: intus euphorbium & cristalli immittunt spumam in tenues pulveres; inde leves subjiciunt prunas, paulatim aquam destillando detrahunt, plumbeâ servant pyxide, cujus si quotidie exhibeant guttulam, in mense necat, sensim corpore tabescente magis vel minùs, ut illius erit natura, qui venenum hauserit. Oportet autem, aquæ dum eliciuntur, cavere: pernicialem enim & strangulantem halitum eructant, & spirando noxius extrahitur aër ille, quibus succurres antidotis, quæ suprà diximus. Dolo autem necandi experimenta multa sunt, unde ignorantes sæpe necantur homines. Ut autem ab iis præcavere discant, apponemus aliqua. Æneo vase intus stanno, vel plumbo non illito veterem condunt rubetam: execrabilis enim est virulentiæ, & cum eo simul lineum immittunt pannum per dies aliquot: & ejusdem sanie inficitur, quæ ore vomitur, quo si naturæ ostium post coitum absterseris, brevi interit ictu, tibique caveto ab inimicis luxuriatis mulieribus. Surdi aspidis sputum illicò enecat, & marini canis fel. Fit & alia necandi techna: Argenteam pateram accipiunt concavam, quâ rubetam cooperias, inde lentum suprà admovent ignem, paulatimque decoquunt: orti autem vapores & virus, quod eructat noxium, per argenti poros combibitur; si in ea poculum subministrant, lethalia sumentes pocula necabit. Est & apud eos cautior interficiendi modus. Equorum è cauda setæ minutissimæ inciduntur, rebusque aliis permixtæ, esui præbentur, quas cùm digerere tentat, ventriculi & intestinorum hærent plicaturis, & putrescunt, & cautè longo occidunt tempore. Sic gallinas, columbas, mulieres, vel animal aliquod cum eo conversari solitum veneno alunt aliquo, dum paulatim in alimoniam convertatur: uti de puella dicitur Alexandro missa, & de gallinis, hyoscyamo, & de coturnicibus veratro depastis, nec dignosci potest. Hæc narrâsse sufficiant. Id tamen mirè occurrit, dum hæc agerem. Rubetæ lapidem arte quâdam electum, si quis cum veneno glutierit, innoxium ab eo servat: circuit enim cum veneno, ejusque vires hebetat, inefficaces & irritas reddit. In capite senis & magni bufonis lapis est, cujus gratiâ interficitur. Sed tali elicitur pacto. In cavea reponitur puniceo in panno,

& So-

& Soli exponitur ardenti, & aliquando verberibus aëris paulatim excruciatur, dumque ipsi feriando relaxant se, capitis onus ex ore deponunt, hoc è medii foramine in subjectum vas dilabitur, alioquin ea est aliis invidissima natura, ut lapidem, nisi tolleretur, resorbeat, sed os potiùs est, quàm lapis, fuscum, oblongum, & ex parte cavum, & probatur sic: Bufoni admovetur, hic elevatur contra illud, & si potest attingit, & saltu eripere nititur, sic ab eis experitur. *Joan. Baptista Porta.*

Plagam brevi actu inducere.

Rubetam illam accipiunt, quæ in vepribus vivit, ac veluti in tuberculis dorsum exasperat, quam bufonem aliqui vocant: hæc nocentior, tantoque erit magis lethifera, quantò in opacioribus & frigidioribus locis vitam degerit, sylvis & arundinetis: multùm enim venenis iis infamis est: eam oblongum in sacculum immittunt, & salem, qui magnitudinem Indicæ nucis impleat, manibus hinc inde captando validè exagitant multùm, dum emoriatur: inde salem exitiosum retinens bufonis virus servant. Vel Rubetam in sale sepeliunt, ac per mensis dimidium in fimo detinent, salem servatum esculentis eliquant, qui id esitaverit, internas percurrens partes, lædet, & sanguinem inficiet: & is brevi morietur intervallo. Vel humido loco ad dissolvendum tradunt, talique madens linteum aquâ, vel omne nudam carnem contingens, sævissimam inducit plagam. Hæc tamen erit veneni

Antidotus.

Sumito antequam florescat, foliorum hyperici florentium, quantùm manibus capi possint, ac veteri oleo Soli per hebdomadam apponito, tunc calentis aquæ balneo per diem immorari sinito, ac stramine prælo succum exprimito, expressumque eodem servato vase, & jugem operam impendas, & cùm flores depromserit, & semen pepererit, tria hæc misceas: & ubi inferbuerit igni, scorpiones centum projicito, viperam & rubetam, detracto capite & cruribus, id sub æstum Caniculæ igni detrahe, & operculatum vas, & pelliculatum Soli quindecim diebus apponito; cui deinde gentianæ radicis, dictamni albi, utriusque aristolochiæ, tormentillæ, & rhabarbari pares addito portiones: sic boli Armeni præparati,

rati, & ſmaragdi pulverati puſillum, vas tribus menſibus fimo obruito, nec tamen deficiat theriacæ optimæ duplum: inde per colum trajicito, & in vas ſervato ſtanno ſublitum: eo cordis perungatur regio, hypochondria, pulſus omnes & dorſum, & illicò ferarum omnium ictus facit irritos: unde in iis, & inferiùs ſcribendis non aliud præſentius exhiberi poterit remedium. *Jo. Baptiſta Porta.*

DE SANITATE.

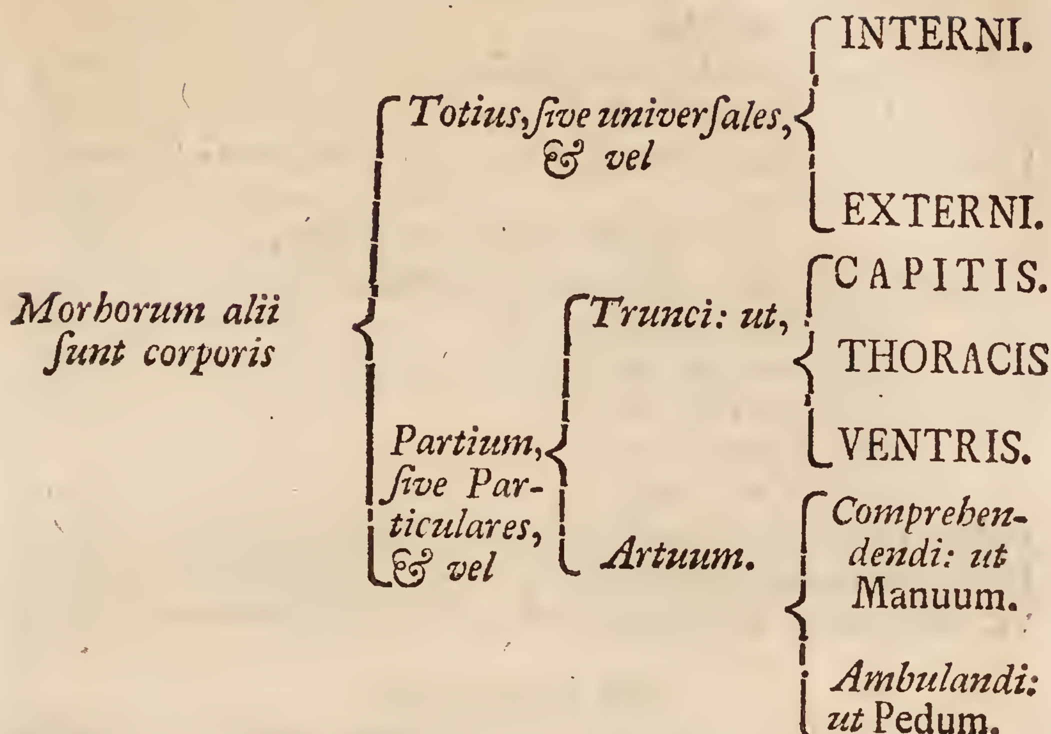
Cap. III.

Ad corporis robur augendum.

OMNIA animalia longæva ad vitam conferunt longævam: & quæcunque habent in ſe virtutem renovantia, conferunt ad noſtri corporis renovationem, & juventutis reſtitutionem, quod Medici ſe nôſſe multoties oſtenderunt; ſicut manifeſtum eſt de vipera, & ſerpentibus. Et notum eſt, quòd cervi renovant ſenectutem ſuam comeſtione ſerpentum: eodem modo phœnix renovatur per rogum, quem ſibi conſtruit: & ſimilis virtus eſt in pellicano: cujus dexter pes ſi ſub fimo calido ponatur, poſt tres menſes regeneratur ex eo pellicanus. Idcirco Medici quidam quibuſdam confectionibus ex vipera & elleboro, & ex quorundam ejuſmodi animalium carnibus confectis, promittunt reſtituere juventutem, & reſtituunt quandoque nonnunquam etiam talem, qualem Medea Peliæ ſeni promiſſam reſtituit. Creditum quoque eſt, urſi ſanguinem applicato ore è recenti vulnere hauſtum, hoc potionis genere corporei roboris incrementa præſtari: quia id animal robuſtiſſimum ſit. *Cornel. Agrippa.*

DE

DE MORBIS CAP. IV.

DE MORBIS UNIVERſalibus internis.

Recip. Opij drach. ſemis.
Sulphuris vivi.
Myrrhæ.
Agarici.
Rutæ.
Caſſiæ fiſtulæ ana drach. j.
Cum ſucco abſinthij fiant pilulæ ad ciceris magnitudinem. Doſis drachm. ſemis ante paroxyſmum. *Roſcel.*

Ad quartanam.

Recip. Aquæ theriacalis.
Aquæ gentianæ.
Liquoris tartari ana unc. j.
Olei piperis gutt. iij.
Miſce. Exhibeatur tribus horis ante paroxyſmum, corpore prius evacuato. *Innominatus.*

Ad quartanam pilulæ expertæ.

Recip. Rutæ.
Myrrhæ ana drach. vj.

Opij drach. j.
Croci.
Cassiæ fistulæ.
Sulphuris vivi ana drach. ij.
Hyoscyami drach. j.

Fiant pilul. Dosis earum drach. j. cum aqua Fumar.

Ad quartanam optimum.

Recip. Theriacæ optimæ uncias tres.
Olei juniperini unc. iv.
Olei antiqui unc. ij.
Caryophyllorum unc. j.
Spicæ nardi drach. j.
Vini electi unc. j.

Bulliant ad vini consumtionem, & adde parum ceræ, si vis, & fiat unguentum, quo inungatur spina dorsi per horam unam vel duas, ante adventum paroxysmi. *Ex libro manuscripto.*

Ad quartanam.

Recipe Piperis nigri gr. iv. cum succo gentianæ, fiat pillula una, auro cooperta. Capiat cum vino, vel aqua theriacali tribus horis ante paroxysmum. *Innominat.*

Ad tertianas & quartanas.

Narrat Plin. quòd ex ægro resegmina unguium à pedibus manibusque cera permixta, ita ut dicatur quartanæ, tertianæ, vel quotidianæ febri remedium fieri, atque si ante solis ortum alienæ januæ affigantur, remedium fore his morbis. Simili modo omnia resegmina unguium, si ad cavernas formicarum adjiciantur, nam quæ primò cœperit trahere, correptam collo subnecti, atque ita discuti morbum: è ligno fulgure icto, rejectis post terga manibus, aliquid demorbàri ferunt: & in quartanis fragmentum clavi è cruce involutum lanâ, subnectunt collo, aut spartum è cruce, liberatoque condunt caverna, quam Sol non attingat. *Cornel. Agrip.*

Ad quartanam.

Et in libro Hermetis oculi ursi ambo cùm ligantur in panno lini super adjutorium sinistrum, removet quartanam. *Albertus.*

Ad quartanas.

Quartanas bubulus unus, cum laserpitii obolo potus fertur excutere. *Mizald.*

Ad quartanam.

A quartana etiam non paucos liberavi, ſed inter alios filium Bartholomei Creſſi Piſtorienſis civis: cùm autem ſeptem menſibus eâque duplici detineretur, incredibili celeritate: ut & uxorem ejus, matremque quartanâ laborantes, & diarrhœa totidem menſium: ambo enim in lecto jacebant. Cura fuit, vomitibus, abſtinentiâ cibi in diebus acceſſionis, purgatione cum pharmaco Hamech, inunctione dorſi horâ frigoris ex oleo de ſcorpionibus, & pinguedine anſeris, & gentianæ ſucco. Alios verò curavi ſucco radicum verbaſci, in potu dato. *Cardanus.*

Ad quartanam.

Dicunt, quòd os hominis mortui, qui nunquam habuerit febres, ſuſpenſum ſupra patientem, liberat à quartana. *Cornelius Agrip.*

Ad quartanam.

Si accipiatur cor recenter extractum ex animali, & adhuc calens atque vivens, ſuſpendatur ſupra patientem febrem quartanam, tollit eam. *Cornelius Agrip.*

Ad quartanam.

Cantharides telæ aranearum indutæ, & quartanario ſuſpenſæ, eum perfectè liberare traduntur. *Mizald.*

Ad quartanam.

Vermiculi in medio echino plantæ dipſaci reperti, adverſùs quartanas plurimùm pollere traduntur, ſi in aluta clauſi brachio alligentur aut collo appendantur. *Mizald.*

Ad quartanam.

Cimices lectularii ſeptem, folliculo uvæ majoris, aut pruni ſpolio excepti, & ante febris acceſſionem vivi devorati, non ſolùm quartanariis remedio ſunt, ſed etiam percuſſis ab aſpide. *Dioſcor.*

Ad quartanam.

Succus polygoni cum ſeptem granis piperis ante acceſſionem quartanæ hauſtus, eam abolet. Sed ajunt colligendam eſſe plantam & exprimendum ejus ſuccum, die Jovis, Luna decreſcente. *Mizald.*

Ad quartanam.

Sunt medica aliqua Solſequii ſecreta paucis intellecta, quæ cum pleriſque hactenus deſideratis ex tenebris tibi in lucem aliquando proferemus. Hanc ſolſequii narratiunculam claudebam, dum medicinæ candidatus quiſpiam familiaris meus, familiariter, ut ſolet, me inviſit. Qui poſteaquàm legit hanc facultatum ſolſequii hiſtoriam, fidem mihi fecit, ſe cognoviſſe monachum quendam, qui quartanas curabat, propinato ante acceſſionem vino albo, in quo vij. grana ſolſequii detrita fuerant, repetito dies aliquot hauſtu: quod hic te ſcire libenter volui. *Mizaldus.*

Ad quartanam.

Succus plantaginis cum mulſa exhibitus duabus horis ante acceſſionem quartanæ, illam emendat, & repetitione factâ tandem abolet: ſicuti à multis obſervatum intellexi. *Idem.*

Ad quartanam.

Quando os hominis mortui ſuſpenditur in aliquo, juvat à quartana, & ſi ſuſpenditur os hominis mortui ſuper illum, qui conqueritur de ventre ſuo, ſanatur. *Albertus.*

Ad Quartanam & Tertianam Febrim intermittentem.

Primò corpus purga granis duobus Tartari emetici, cum ſcrupulo uno cremoris tartar. & granis quinque ſalis abſynth permiſti. Dein mane ac veſperi extra Paroxyſmum exhibe doſin ſequentis pulveris in juſculo:

Rec. Salis Centaur. min.
Card. bened.
Ocul. Canc. ppt.
Antim. diaph. ana drach. j.
Piper. alb. ſcrup. j.
M. F. pulv. ſubt. in 8. doſ. æqu. ad chart. dividend.

Quòd ſi Febrium Paroxyſmi minuantur & evaneſcere incipiant his remediis exhibitis, tunc repeti ipſa poſſunt. Et ſi neque tum Febris ſolvatur, protinus dabis Infuſum Chinkinæ ſ. Corticis Peruviani, ſequenti modo parandum:

Recip. Cortic. Peruvian. opt. drach. vj.
Cinam. opt. drach. ij.
Salis abſynt. drach. ij. ſem.

M. F.

M. F. pulv. ſubtiliſſ. cui affunde in vitro Vini albi veteris optimæ notæ libr. iv.

Benè muniatur vitrum, ſubinde per diem agitetur, atque hinc mane ac veſperi extra Paroxyſmum propinetur hauſtus unciarum quatuor vel quinque. *Zvinger.*

Ad febres.

Et dicunt, ſi acceperis caninum dentem crocodili ex palato ejus ſuperiore ſiniſtro, & ſuſpendis eum ſupra febricitantem, ſanat, & redibit ad ipſum nunquam. *Albertus.*

Ad tertianas.

Simili modo oculos ranarum ante Solis ortum adalligatos ægro, ita ut cæcas demittant in aquam, tertianas abigi promittunt. *Corn. Agrippa.*

Ad febres.

Cæterùm nunc in natura quantas virtutes poſſideant numeri, patet in herba, quæ pentaphyllon, hoc eſt, quinquefolium dicitur: hæc enim virtute quinarij reſiſtit venenis; pellit Dæmonia; confert expiationi; atque ejus folium bis quotidie unum vino ſumtum, curat ephemeram: tria, tertianam: quatuor, quartanam. Similiter ſeminis heliotropii grana quatuor pota, quartanis; tria verò tertianis prodeſſe dicuntur. Simili modo vebenaca febribus in vino mederi fertur, ſi in tertianis à tertio geniculo, in quartanis, à quarto inciſa fuerit. *Corn. Agrippa.*

Ad febres.

Tradidit etiam Serenus Samonicus inter præcepta Medicinæ, quòd ſi ſcribatur hoc nomen Abracadabra, videlicet diminuendo literam poſt literam, juxta ordinem regreſſionis ab ultima uſque ad primam, ſicut hic oſtenditur, quicunque æger hemitriteo laborans, ſive aliâ febri, hanc ſchedulam alligatam, & à collo ſuſpenſam geſtaverit, valere illi contra adverſam valetudinem, morbumque paulatim declinando tranſire. *Corn. Agrippa.*

Ad puerorum febres.

Si febricitanti infanti, qui adhuc lacte nutritur, paris longitudinis cucumeres dormienti apponantur, & quaſi condormiſcant, ſtatim ſanabitur; nam febrilis calor omnis illos tranſilit. *Mizaldus.*

Ad puerorum febres.

Memorabile ſanè eſt, quod in Græcis quintiliorum Georgicis legi, & à multis non infeliciter expertum audivi. Quid illud, inquies? ſi febricitanti infanti, qui adhuc lacte nutritur, aut paulò grandiori, paris longitudinis cucumeres dormienti apponantur, & quaſi condormiſcant, ſtatim ſanabitur, febrili omni ab illo preſſo, hauſto & extincto calore. *Mizald.*

Ad febrim excitandam.

Febris accenditur, ſi cornuti ſcarabei in oleo decoquantur, atque ex eo pulſus inungantur. Confert enim non parum quandoque febris ſuperveniens, ut in convulſione & arthritide, cùm ex materia frigida fuerint, nonnunquam etiam in reſolutione. *Card. de Variet.*

Ad tertianas febres.

Amat bugloſſum illud, quod tres emittit thyrſos, cum ſemine & radice tritum, potumque contra horrores tertianæ valdè prodeſſe: quod verò quatuor, quartanarios juvare in vino coctum & potum. *Autor Dioſcorides.*

Ad febres putridas.

Nolim inſuper omiſſum, quòd qui impleverit fictile floribus perſicis, & obturato ore permiſerit dies aliquot ſub terra macerari, vel in fimo putreſcere, exprimet oleum; quo ſi inungat pulſus, tempora & ſpinam, ante acceſſiones febrium putridarum, certo experimento illas curabit. Quod à Germano Medico ingenuè acceptum fero. *Mizald.*

Ad peſtem.

Addam ex Anton. Ludovico Uliſſiponenſi Medico præſtantiſſimo, quòd Lampetræ, peſtis tempore frequenter comeſtæ, innatâ vi contra tam diram luem ſummè efficaces habentur. *Mizald.*

Placenta contra peſtem.

Recipe Arſenici albi criſtallini partes ſive uncias duas. Rubei partem, ſive unciam unam. Fiat placenta rotunda craſſitudine digiti cum albo ovi, vel mucilagine Tragacanthi. Inſuatur linteolo lineo, ſuperaddito ſerico & admoveatur cordi. Nec opus eſt induſium interjici (nam etſi arſenicum intrò ſumtum ſit lethiferum, nec etiam occul-

tâ vi,

tâ vi, ſed ſolâ roſione, ut proinde venenum non ſit dicendum) tamen admotum extrà, venenis reſiſtit certâ experientiâ. *Jacobus Carpenſis.*

Ad peſtem ſacculus.

Rec. Saphyri, Smaragdi, Hyacinthi, Rubini, Corallorum rubeorum & alborum ſingulorum drachmam. Croci ſcrupulum, Margaritharum drachmam ſemis, Arſenici albi drachmas duas, Ambari grana ſex, Radicis iridis ſiccæ & odoratæ unciam ſemis, Cornu cervini uſti drachmam, Auripigmenti unciam ſemis: terantur omnia, & fiat ſacculus cum ſindone purpurea, cordiſque regioni apponatur. Nonnulli ad præſervandum propriâ urinâ utuntur. Alii odore radicis enulæ campanæ, aceto maceratæ, aut angelicæ, aut granis juniperi, vel lauri. Multi non prodeunt in publicum, niſi cibati. Si quis tamen hac lue infectus fuerit, expurgato quàm primùm fieri poſſit, ventriculo, communibuſque viis pulvere ſudatorio non priùs tamen, quàm naturæ propenſionem ad ſudorem cognoverit, & clyſtere utatur. Deinde Theriacam, Mithridatium, cæteraque remedia morbis peſtiferis adverſantia adhibeat; ita tamen ne hæc remedia ſemel, ut fit, vel continuè ſumat, ſed ter quatérve eodem die, ſemper intervallo ſex horarum interjecto. Si bubo ſeſe oſtendat, aut carbunculus, ſanguiſugas non procul à loco affecto, ſi ſit in membro ignobili, applicet: præſtabit tamen priùs cucurbitulas amplas, & magnas cum multa flamma, vel gallum, aut catulum, vel pulmones animalium ſubinde admovere. Cæterum inter initia peſtiferi morbi, antequam pharmaca ſumſerit, ſomnum fugiat, eique nullo modo indulgeat, ne veneni vis aut peſtilentiæ virus, unà cum ſanguine membra principalia invadens, protinus interficiat: cor cæteraque membra confortantia adhibeat, quantum fieri poteſt, cibis ventriculo ſuo maximè congruentibus ſe reficiat, Deoque vitam ſuam, & omnia reliqua, ardentibus precibus commendet, nec non Medici periti conſilio, reliqua committat, ut divinâ ſua clementiâ gratiâque ille; hic verò arte ſuâ ipſi ſuccurrere velit. *Rantzovius.*

Electuarium præſervativum contra peſtem, & alios morbos.

Rec. Cinamomi electi drach. dimid. Zedoariæ drach. j.

Boli Armeni. præparat. drach. iij. Camphoræ grana vij. seminis citri excoriati, Acetosæ, Corticis citri ana drach. j. & dimid. Radicis dictamni, Tormentillæ, Pimpinel. aa. drach. dimid. Rasuræ eboris, Ossis de corde cerv. aa. drachmam j. Auri & argenti præparati ana scrup. dimid. Fragmentorum Saphyri, Rubini, Smaragdi, Granatæ ana scrup. j. Misce, fiat pulvis, cui adde Conservæ rosarum, Acetosæ, Buglossæ an. drach. duas. Sacchari albi lib. unam dissoluti in aqua Buglossæ & Endiviæ, & fiat Electuarium. Modus utendi hoc præservativo contra pestem talis est. Pars magnitudinis duarum fabarum cultello accepta comedatur: incensa verò jam peste semiuncia cum vino acetosæ detur omni die. Contra pleurisin semiuncia cum accommodato jusculo, succo vel aqua bene diluta detur laboranti. Ego autem huic electuario nonnunquam addere soleo ungulæ Alcinæ, cornu bestiæ unicornis sive monocerotis, succini ana drach. j. *Priscian. de Corduba Medic. Leonis decimi, Pontif.*

Trochisci præservativi à Peste & Febribus malignis.

Rec. Radic. Angelic. drach. j.
Doron.
Cinam. elect.
Semin. Fœnic. ana drach. j.
Antim. diaph. drach. ij.
Myrrh. elect. drach. semis
Sacch. aqu. rof. solut. unc. iij.
Mucilag. semin. psyll. Aquâ rof. fact. q. f.
M. F. l. a. Trochisci d. ad scatulam, subinde lambantur, & deglutiantur. *Zvinger.*

Aliud remedium contra periculosos & pestiferos morbos puerorum.

Nostræ matronæ pueris, si malè se habere cœperint, solent exhibere paululum ossis de corde cervi, ossis bestiæ unicornis, Corallorum rubeorum, Succini albi, Margaritarum, Ramentorum auri, Ungulæ Alcinæ æquali portione. Hæc omnia in mortario contrita, miscent simul in morbis calidis cum aqua rosacea; in frigidis verò cum aqua Lavendulæ. Exhibetur autem ad mensuram cochlearis. *Rantz.*

Pilæ odoriferæ contra pestem.

Rec. Rosarum rubearum unc. ij. rad. ireos, radic. cyperi an.

an. unc. ſ. rad. Angel. drach. vj. Foliorum lauri, roriſmar. ana drach. vj. Bacc. Lauri drach. iij. Caryophyll. Lig. aloës Nuc. moſch an. unc. ſem. Union. unc. j. Styr. Calamitæ, Ladani an. unc. j. moſch. in aqua roſar. diſſoluti gr. xij. Ambr. ſcrup. ij. cum gummi tragacanthi in aqua roſ. diſſoluti fiat maſſa. *Ex lib. manuſcript.*

Ad peſtis præcautionem.

Rec. Conſervæ roſar. Conſ. violar. Conſ. bug. Conſ. nenuph. an. unc. ſ. Confect. alcherm. unc. j. rad. angel. drach. ij. zedoar. ſcrup. ij. Elect. de ovo drach. j. Theriacæ Venetæ ſcrup. iv. ſyrupi de limonibus q. ſ. fiat opiata. Utatur quotidie ſemel, vel bis. *Ex lib. manuſcript.*

Ad peſtem remedium.

Rec. Cæpam albam, & magnam, intusque excavatam, quam reple theriacâ optimâ, & aquâ vitæ; cooperiatur benè operculo ſuo, & in cineribus coquatur: deinde expreſſus ſuccus ægroto bibendus detur; quod reliquum eſt, contundatur, & buboni ſuperponatur. *Roſcellius.*

Contra peſtem optimum.

Matutinâ horâ tempore contagioſo, priuſquam à domicilio tuo longiùs recedas, os tuum aquâ & aceto ſimul mixtis collues; deinde prædicti liquoris cochlearis quartam partem hauries, nareſque ita reſtringas, quò cerebrum ab omni qualitate aëris externi liberum exiſtens, minori cum difficultate à vapore & halitu in palato detento, irrorari queat: præſidio quoque maximo fuerit, emunctoria viſcerum principalium ſubinde abluere, ut puta tempora, axillas, & inguina, partes raras, & laxas præ reliquis, ut hac de cauſa omnibus injuriis aëris infecti expoſitæ magis eſſe cenſeantur, quæ ut magis adhuc ab omni labe peſtifera præſerventur, familiaris fuerit pilæ argenteæ multis in locis foratæ uſus, in cujus cavitate fruſtum ſpongiæ continuo iſto liquore madentis detineatur. Hac enim ratione ambiente alterato, meipſum multoties à quavis epidemia in hodiernum diem (laus Superis) præſervavi. *Egidius Bruxel. D.*

Ad peſtis præſervationem.

Accipe ſacchari in aqua theriacali, per infuſionem facta, diſſoluti ad perfectionem cocti unc. tres: tincturæ

 ſulphu-

ſulphuris drachmam unam, fiant tabulæ ſecundùm artem, quarum uſu à peſte, quàm plurimos ſervatos eſſe cognovi.

Ad peſtem probatum.

Recipe Aceti acerrimi }
Succi allii } ana drach. ij.
Theriacæ Alexandrinæ drach. j.

Miſce, & offer patienti illico. Quo ſumto, ut optimè ſudet, cura. *Ex libro manuſcript.*

Ad venena antidotus.

In ſanctuariis, inquit, Mithridatis maximi Regis devicti, Cneus Pompejus invenit peculiari commentario, ipſius manu deſcripto, compoſitionem antidoti è duabus nucibus ſiccis, ficis totidem, & rutæ foliis viginti ſimul tritis, addito ſalis grano. Qui hoc jejunus ſumit, nullum venenum illo die timeat. Prodeſt eadem antidotus mirabili ſucceſſu adverſus graſſantis peſtis contagia, jejuno ventriculo devorata. Teſtes ſunt multi cùm noti, tum ignoti, hac antidoto per multas & deploratas peſtilentias me admonente & miniſtrante, ſervati. *Mizaldus.*

Adverſus venena.

Lapidem efficaciſſimum eſſe adverſus venena, teſtes ſunt magnæ autoritatis & antiquitatis Medici quamplurimi: talem gloriantur ſe vidiſſe Jul. Scalig. & Amatus Luſitanus: traduntque peſte correptis efficaciter dari cum vini momento. Nam tantus illius vi & præſidio cietur ſudor, ut penè totum corpus eliquari credas: quo uno peſtilens virus foràs truditur. Lapidem hunc Arabes Medici *Bezoard* vocant, & ab eo Alexipharmaca, remedia adverſus venena, *Bezoardica. Mizald.*

Ne quis veneno afficiatur.

His accedet ex Didymi ſententia, quòd ſi quis miliarem panem præſumſit, nunquam à veneno noxam incurrit. *Mizaldus mem.*

Medicamentum Regis Mithridatis adverſus omne venenum & præcipuè peſtiferum.

Plin. lib. 23. cap. 8. ſcribit, Cn. Pomp. in ſanctuariis Mithrida-

thridatis maximi Regis devicti inveniſſe in peculiari commentario ipſius manu conſcripto, compoſitionem antidoti è duabus nucibus ſiccis, item ficubus totidem, & Rutæ foliis xx. ſimul tritis, addito ſalis grano & ei, qui hoc jejunus ſumat, nullum venenum nociturum illo die. *Rantzo.*

Experimentum Medici antiquioris Regis Angliæ, eſtque pulvis mirabilis contra toxicum, & contra omne venenum.

Recipe Pimpinellæ, Rad. tormentillæ, Cinamomi ana unc. dimid. Lig. aloes. Gran. juniperi, zingiber. an. drach. j. Interdum additur Cardui benedicti, Radicis angelicæ, an. drach. dimid. Fiat ex his omnibus pulvis ſubtilis, & occluſus in pixide, uſui benè ſervatur. *Rantzo.*

Antidotus Nicomedis Regis contra venena.

Recipe Baccar. juniperi drach. ij. terræ Lemniæ drach. duas & obolos totidem. Hæc, ubi in pulverem redegeris, oleo aut melle commiſcebis reponesque, ac ubi opus fuerit, ex aquæ mulſæ cyathis duobus in magnitudinem avellanæ dabis. *Idem.*

Ne hecticâ quis corripiatur.

Aquam ex his præbent: plumbum in tenuem vertunt pulverem, vel in calicem, & cum ſale acetum peracre fundunt, aquam igne ſtillatim capiunt, cujus in menſe cyathum exhibent, idque ſexies innovant, & hectica eum invadet triſtis. Quòd ſi exitialem longo moliuntur tempore morbum, ſic faciunt, ceruſſam, æruginem, lithargyrium & minium, ſingulorum pares portiones capiunt: ſquillæ ſucci, quantum ſatis ſit ad ea cogenda, vitreo in vaſe ponunt, quo fimo quadraginta immoretur diebus, extrahunt: deinde hominis ſudorem remiſcent, & eſum morituro præbent, ſic diuturno languore, & in longam temporis intercapedinem exitioſam detinent vitam. Tali autem infirmitate liberandi via hæc eſt.

Antidotus.

Sic illicò morbus deprehenditur: ſi in glycyrrhizæ decocto ſcammonii puſillum redactum pulverem hauritur, liberat illicò ægrotum. Si venenum præceſſerit, ſic facito: Aquam vitreis chymiſtarum organis exſugito, è columbaceo

ceo ſtercore, & ex corticibus ovorum, quarta piperis parte, & thuris pauculo lixivii, duplo è ſarmentitio cinere confecto remiſceto, & primo menſe ſeptem diebus cyathus ſumatur, undecim ſecundo, quatuordecim verò tertio, uſque ad ſextum: & veneni extinguit vim. Maciem verò ſic pelles: Aquam haurito ex herba perſonantia cum remixtione nucleorum pinearum diebus ſingulis ante prandium, donec ſanitati fueris reſtitutus. *Joan. Baptiſta Porta.*

Ad tabem.

Ex tabe autem ſimplici innumeros ſanavi: atque inter reliquos, filios duos fabri lignarii, qui apud portam tonſam habitabat. Erat autem præter victûs moderatam rationem, ex pane cocto cum ſeminibus peponum contuſis ac colatis, aut ptiſana, cochleis, cancris, teſtudinibus & potu vini albi unicum hoc præſidium: ſanguinem ſuillum, & cochleas purgatas, & ranas cum germinibus rubi in balneo Mariæ diſtillabam, & aquæ hujus pro ætate quantitatem dabam, donec pingues efficerentur. Sic etiam ſanavi filium Jacobi Mariæ Aſtolphi, tabellionis ſummæ fidei, amicique noſtri. *Card. de Curat. admirand.*

An periclitetur æger?

Morbus, qui cœperit, cùm Luna fuerit in eo ſigno, quod maleficia aliqua tenuit genitura, ſive in quadrangulo, aut diametro ejus, graviſſimus futurus eſt: ſi autem maleficia reſpicit, periculoſus. Sin in loco, ubi genituræ tempore benefica fuerit, ſine periculo erit. *Authores Ptolomæus, & Galenus ex doctrina Ægyptiorum, & maximè Mercurii Triſmegiſti.*

Mortis vel ſalutis præſagium.

Tradunt urticam viridem horis viginti quatuor, in lotio decumbentis maceratam, ejus ſalutem præſagire, ſi ibidem viridis perſtat: ſin contrà, mortem, vel ingens periculum. *Mizaldus.*

An victurus ſit æger, necne?

Volentibus experiri victurus ſit æger necne, præcipiunt radicis chamæleontis albi diluto eum triduò perfundi ternas vices: qui pertulerit, moriturum negant. *Theophr.*

Mortis prædictio.

Addo in libris Aruſpicum traditum eſſe Servio authore,

re, abietem è cælo fulmine tactam domini aut dominæ interitum prædicere.

An convaliturus sit æger?

Illud planè non absurdum, ægros, qui imaginem è pupilla reddunt, posse sanari: qui non, non. Eorum tamen, qui sanari possunt, multi moriuntur, quòd nondum vis lethalis eò obreperit: periturorum autem vix unus aut alter servatur. Cùm etenim vitalis calor manet, pupilla reddit nitore imaginem. *Cardanus.*

DE MORBIS UNIVERSALIBUS externis.

Lepræ Cura.

Referunt, leprosos balneo ejus aquæ, in qua cadaver ablutum sit, sanari. Sed de qua lepra agatur, haud compertum est: quædam enim scabiei pessimæ species est, alia ipsa elephantiasis. Similiter neque observatum est, an semper id contingat, an forsan aliquando fortuitò: ratione tamen res ipsa non caret: nam materia, quæ ad cutim propelli solebat, antipathia cadaveris à natura non ampliùs propellitur. Indita enim est hæc ratio contrarietatis, etiam in insectis, & eò magis in perfectioribus animalibus, & maximè equis & canibus, ut odorem mortuorum sui generis refugiant: quantò magis humana natura, quæ admodum sensu prædita est, atque eo exquisitissimo. Itaque occulta in natura, non ampliùs audet transmittere exteriùs humorem peccantem: atque eò magis si hæc patiente, hæc sciente fient. *Cardanus de varietate.*

Ad elephantiasin dignoscendam.

Elephantiasi correptos deprehendes ex lotio, cui plumbi usti cineres inspersi sint. Nam si subsidunt, nullum inest contagium, sin fluitant, & in urinæ superficie hærent, certissimæ labis signum ostendunt. *Lemnius.*

Ad Elephantiasin.

Nonnulli elephantiasi ac leprâ inquinati, morbum vicerunt frequenti ranarum palustrium usu: nimirum mitigato sanguinis fervore, ac melancholiâ adustione emendata. Quod de ranis intellige quæ saliunt, & non repunt aut lentè progrediuntur, nam venenatæ sunt. *Mizald.*

Ele-

Elephantiasis remedium salutare.

Gallinæ viperis saginatæ & elixatæ, salutares sunt elephantiasi labe infectis, ex quorundam experimento. *Mizaldus.*

Ad lepram unguentum.

Rec. Terebinthinæ* lotæ, Olei laurini, ana unc. iv.
Aceti unc. vij.
Cerussæ, Lithargyrii, Aloës hepaticæ, ana unc. viij.
Albuminum ovorum N. ij.
Misce & fiat unguentum. *Roscellus.*

Lepræ cura.

Sed & balneum primogeniti filii, ubi illius sanguinis sunt reliquiæ, ut experimento vidi, leprosos mundat. Causa à sympathia mea sententia quærenda est. Corruptior enim sanguis per arterias & venas ingressus, corruptum attrahit. Est autem sanguis, qui à partu effunditur, & potentia qualis noster, & corruptior, & viribus adhuc partus ac pueri calidior: quocirca vehementer urget & purgat & extinguit, velut radii Solis ignis flammam obruunt, & evanescere cogunt. Sed qualis lepra sit, & ut ab elephantiasi ac psora scabieque differat, alias dictum est. *Card. de subtilitate.*

Leprosum hominem reddere.

Leprosi sanguis vel capitur, in quibus si triticum diu steterit, ut affatim saturetur, eoque gallinæ vel columbæ obesæ, cui esui præbentur, leprâ corripietur, & idem in morbis aliis contagiosis considerant. Vel aliter: Cantharides capiunt, amianthum lapidem, & auripigmenti quintuplum: hæc tapsiæ radicis, vel scyllæ succo conficiunt, ut linimentum imitentur: & caligas vel lineas tunicas perfricant, & inflationem, ulcerationem & lepram inducunt inevitabilem: proinde ab iis maximè caveto, & si atrociùs quærunt, ut pertinaciùs operentur, humanum adjungunt sudorem ex alis rufi viri & cholerici, aconiti succos, bufonum virus, vel consimili, brevi lethiferam inducunt plagam. Si ferrum horum maduerit succo, virulentos & insanabiles infigit ictus. Sed talis erit optima

Anti-

Antidotus.

Ad elephantiafin : panis è clibano calidus infundatur endiviæ, lupulorum, & abfinthii fucco, aceti, & fulphuris in aceto infufi & exficcati tantundem, & in eo fefquifexta fucci pars eupatorii, galangæ, id eft, rutæ caprariæ, viperæ carnium pares portiones, ariftolochiæ rotundæ duodecima pars, citri corticum fexta, feminis ejufdem dimidium, & theriacæ par pondus conjicito, hellebori, & fcammonii pauxillum: omnia remifceto, & igni apponito dum evolet humidum, ad ufum reponitur, tribus femper diebus fumatur. Si quid verò cuti remanferit, hoc uteris linimento. Viperarum adipem habeto, fevi hircini dimidium, urfi pinguedinis pars quarta, caparorum olei tantundem, vivi fulphuris pars fexta, lichenis quadruplum, acetum infundatur, & decoque dum ftrigmentofum fiat, inde cerâ linimentum effingito, & alternis diebus inungatur: dum puftularum fquamæ decidant. *Joan Baptifta Porta.*

Ad ferpiginem.

Adverfus faciei ferpiginem & aliarum partium corporis (Galli Dartas vocant) accipito radicem lapathi, feu rumicis, eamque particulatim concifam, diem unum in albo & acri aceto macera; deinde extrahe, & ferpiginofum locum ter vel quater omni die fedulò confrica, & in acetum toties remitte; vel, quod fatius erit, novas radices fubftitue. Experimento frequenti probatum. Sunt qui idem certò promittant ex radicibus borraginis à jejuno laborante præmanfis, & diu identidemque illitis. Facilis erit experientia. *Mizaldus.*

Ad fcabiem.

Rec. Pomatæ unc. ij.
Styracis liquidæ drach. vj.
Lithargyrii arg. unc. fem.
Salis communis drach. ij.
Succi limonum, quantum fufficit.
Fiat unguentum. *Rofcellus.*

Ad omnis generis fcabies unguentum præftantiffimum, *quo ipfe fcabies, lepræ fimilimas, fanare vidi.*

Majo menfe fumatur Ocimaftrum herba cum radice, fordibus diligenter expurgata, & lota, eaque contundatur,

tur, poſt ſuccum inde expreſſum in anguſto vitro probè obturato per annum conſervetur. Cumque unguentum parare volueris, tum expreſſi ſucci ceræ & olei æquis portionibus tantum accipe, quantum unguenti parandum erit, quod ubi feceris, conjunctim illa ſuper carbones decoquantur, & eò uſque temperentur, donec unguentum fiat. *Hieron. Tragus.*

Ad cancrum.

Rec. Aquæ roſarum unc. viij.
Aluminis
Viridis æris ſingulorum an. q. ſ.
Miſce & lava quotidie ter cum tela filata. *Ex lib. manuſcr.*

Ad morbum Gallicum unguentum.

Rec. Unguenti aragonis
Unguenti Agrippæ
Unguenti marciati
Unguenti dialtheæ ſingul. unc. j.
Olibani
Maſticis ana unc. ij.
Olei laurini.
Olei ſalicis
Olei liliorum ana unc. ij.
Lithargyrii
Argenti vivi ſingul. unc. ſem.
Theriacæ unc. j.
Saxifragiæ drach. ij.
Unguenti Santalini unc. ſem.
Axungiæ porcinæ veteris ſine ſale unc. xiv.
Cineris ſarmentorum unc. j.
Miſce, & fiat unguentum. *Roſcellus.*

Balneum ad conſumtos & reſolutos.

Recipe Capita vitulorum recentia N. vj. unà cum eorum meſenteriis & pedibus.

Capita ovina totidem, omnia benè mundata, acſi pro cibo pararentur. Coquantur in aqua in vaſe magno, vel duobus, & fiat balneum, quo alternis diebus utatur æger, mane per unam vel alteram horam, & totidem veſperi. Hujuſmodi autem balneum novies poſtea iterandum eſt, & ſemper recens parandum. *Ex libro manuſcripto.*

DE

DE MORBIS PARTICU-laribus.

DE MORBIS CAPITIS.

Doloris capitis præcantatio.

Miland Vah Vitalot CAPITIS dolorem levare vidi fuſpenſum chirographum, ut à latere vides, cùm patiens qui nullum ex medicina præſidium ſentiebat, ter Dominicam, quam vocant orationem, recitaſſet. *Cardanus.*

Ad capitis dolorem.

In olea mirabile eſt, quòd opem quandoque ſenſerunt, & à capitis dolore abſque ullis medicamentis levati ſunt, qui folio ejus hoc nomen (Athena) ſcripſerunt, ipſumque folium capiti circumligârunt: quemadmodum tradit Zoroaſtres in ſuis de Agricultura commentariolis. Quod unum, quia ſuperſtitionem redolet, tibi æſtimandum relinquo. *Mizaldus.*

Ad capitis dolores.

Magnes ipſe capiti admotus dolores, omneſque querelas ejus obliterat. Quod ex veterum commentariis ſe tranſtuliſſe ſcribit noſter Hollerius.

Ad capitis dolorem.

Rec. Summitatum Salicis, q. ſ.
Roſmarini parum.
Coquantur in aceto, uſque ad tertiæ partis conſumtionem, quo lavetur caput. *Roſcellus.*

Ad oblivionem & cruditates in ſtomacho pro ſenibus.

Rec. Trium piperum, Galangæ, Caſſiæ ligneæ, Calami aromatici, Croci, Spicænardi Indicæ, Cardamomi, Carpobalſ. Aſari, Zing. ſem. Myrti ſicci, an. dr. ij. Maſtic. dr. j. ſ. Trita & cribellata conficiantur cum melle optimo deſpumato, & fiat electuarium Doſis dr. j. tempore ſomni. *Ex lib. manuſcr.*

Pilulæ languenti cerebro convenientes, ſenioribus præſertim ac frigidis.

Rec. Succini odorat. ſeu ambræ delectæ drachm. j. ligni Aloës ſcrup. ſem. Cubebarum ſcrup. ij. cum vino meraciſſ. pilulas confice N. xv. Da binas ante cœnam. *Guil. Gratar.*

Catapotia ad memoriam efficacia.

R. Cubeb. Calam. Nuc. moſch. Caryophyl. ſingul. dr. j. ſ. Thuris opt. Myrrhæ electæ, Ambari orientalis, ſingulorum drach. j. Moſchi gran. quinque. Cum aqua majoranæ pilulas confice, præbe unam horâ decubitûs; duas verò in Solis ortu & horis quinque ante cibum. *Idem.*

Ad memoriam.

Tradit Simeon Sethi, fel perdicis arteriis temporum illitum, ut penetret ſemel in menſe, ad memoriam confirmandam prodeſſe plurimùm.

Gallinæ cerebrum ingenium & memoriam jùvat, adeò ut aliquas, qui delirare cœperant, reſipiſcere fecerit. *Guil. Grat.*

Antidotum mirabiliter conferens memoriæ lethargiæque vel oblivioni: ventriculum confortat, & omnia debilitata membra ex phlegmate & frigore.

R. Zingiberis
Galangæ
Maſtiches } ana drach. vj.
Cumini
Origani
Nucis moſchatæ
Calami aromatici
Aſari
Carpeſiorum, i. e. cubebarum. } ana drach. ij.
Ligni aloës
Maceris
Seminis apii
Ammios
Thuris albi
Caryophyllorum
Cardamomi
Zedoariæ
Pyrethri } ana drach. iij.
Caſtorei
Piperis longi & nigri
Coſti
Cyperi
Menthæ ſiccæ unc. v.

Teran-

Terantur & pulverifentur omnia, ac cum penidiarum, & mellis defpumati quantitate fufficienti fiat Eclegma. *Guliel. Gratarol.*

Ad memoriam.

Si fufpenditur cor upupæ aut oculus aut cerebrum fupra collum, confert oblivioni, & fubtilifat intellectum hominis. *Cornelius Agrippa.*

Ad augendam memoriam.

Si quis transglutit cor upupæ, vel hirundinis, vel muftelæ, vel talpæ, eâ adhuc vivente & palpitante, confert ei ad memoriam, reminifcentiam, intellectum & divinationem. *Cornelius Agrippa.*

Ad epilepfiam.

Tradunt eum, qui in picato vafe biberit, comitialem morbum expugnaturum. *Mizald.*

Ad epilepfiam.

Si herba, batrachion dicta, cervici lunatici vel epileptici ex filo rubro deligetur, Lunâ decrefcente, in prima parte tauri, vel fcorpionis, magnum ac infperatum levamen hinc fentiet. Sunt qui ejus radicem in vino maceratam pefte infectis propinent ad fudorem eliciendum. Quod valdè periculofum puto, fi febricitent: fin contrà, opportunum, modò vires conftent. *Idem.*

Ad epilepfiam.

Aqua ftillatitia ex floribus tiliæ, epilepticis pueris mirandum in modum confert, quocunque modo miniftretur. Sunt qui ei focient vifcum quercinum, fucceffu admodum felici & optato. *Idem.*

Ad epilepfiam.

Diffectis ante plenilunium pullis hirundinum ex prima fœtura, duo lapilli reperiuntur in illorum ventriculis, quorum unus concolor, alter verò difcolor habetur. Hi priufquam terram attigerint, fi in buculæ, aut cervi aluta includantur, & brachio, & collo aptentur, comitiales fanabunt, nedum juvabunt. Ex relatione cujufdam Itali, qui fe id expertum fuiffe, mihi afferebat. *Mizald.*

Ad epilepfiam.

Cùm primùm infantes ex utero prodeunt, fi priufquam aliquid guftent, corallii fcrupulum dimidium diligenter

tritum cum lacte nutrito hauserint, nunquam Epilepsiam incurrent. *Arnoldus Villanovanus.*

Ad epilepsiam.

Accensis utrislibet cervorum cornibus, odore illorum fugante serpentes, & comitiales deprehenduntur morbi. Idem etiam præstat lapis gagates incensus, suffitu suo: sed ne odor dispergatur, stragulis circumdari debet quisquis est. Nam tum, si epilepsiæ est obnoxius, cadet. *Dioscor. Galen. Plinius. Apulejus.*

Ad epilepsiam.

Orbiculi è visco querno, vulgari filo transfixi, idem præstant in amolienda & præcavenda epilepsia, quod pœoniæ masculæ radix, aut smaragdus è collo pendens. *Mizaldus.*

Ad epilepsiam.

Addunt Magiæ naturalis professores, verbenam Sole per Arietem spaciante collectam, & granis pœoniæ sociatam, tritam, & ex vino albo percolato haustam, epilepticos miraculo quodam sanare. Res me dictante, multis experta, quam ex vetustissimo libro de herbis septem planetarum, Hermeti ascripto, fideliter decerpsi. *Mizaldus.*

Ad epilepsiam.

Addit Conradus Gesnerus, se os illud, quod coronalem suturam describit, epilepticis exhibuisse, & optime cessisse. *Mizaldus.*

Ad epilepsiam.

Fel testudinis naribus epileptici illitum in morbi paroxysmo; prostratos statim erigere facit. Sunt qui ad ferocem hunc morbum expugnandum, tres clavos in vigilia natalis B. Joh. Bapt. fabricatos, defigant in loco, ubi epilepticus ceciderit, idque tam profundè, ut non appareant, nuncupato, dum id fit, patientis nomine. Quod pro certo mihi traditum est. *Idem.*

Ad comitialem.

Ungula Alcis magnâ vi pollet adversùs comitialem morbum. Nam ejus particula annulo inclusa, & digito, qui proximus est minimo, ita commissa, ut in palmam convertatur, collapsos in ipso paroxysmo plurimùm recreat, & confestim excitat. Idem efficit portiuncula ejusdem nuda & manui in pugnum complicatæ inserta: repentè enim

enim morbum expellit, & proſtratos erigit. Quod uno & altero experimento ſe probâſſe tradit Lemnius. Nos portiunculâ ejuſdem in aurem ſiniſtram miſſâ, & aliquandiu veluti ſcalpendo motâ, idipſum feliciter experti ſumus in verè epileptico; idque miraculi loco habitum eſt. Joh. Agric. Ammonius idem effici tradit ſuſpenſâ vel geſtatâ particula ejuſdem ungulæ, modò cutim attingat. Quod etiam amuletum ad præcautionem morbi plurimùm valere certus ſum. Audio etiam ramenta, vel ſcobem adverſùs eandem noxam in Polonia propinari. Cæterùm eligenda eſt ungula dextri pedis poſterioris, cavendumque ab impoſtoribus, qui bubulas pro alcinis vendunt. *Mizaldus.*

Ad epilepſiam pulvis optimus.

Rec. Rad. Gentianæ.
Pœoniæ
Antimonii cum urina præparati ana unc. iij.
Cranii hominis unc. ſ.
Moſchi gran. iij.

Fiat pulvis, cujus detur drach. j. ſingulis diebus. *Roſcel.*

Ad epilepſiam.

Dicitur quoque, quòd ſi radix pœoniæ cum caſtoreo & litura pannorum menſtruoſorum detur patienti, ſanari morbum comitialem. *Cornel. Agrippa.*

Ad epilepſiam.

Sic & è nido hirundinum lapillus collectus recreare confeſtim dicitur comitiales: & alligatus perpetuò tueri, potiſſimùm ſi ſanguini vel cordi hirundinum fuerit involutus. *Idem.*

Ad epilepſiam.

Aqua diſtillationis ceraſorum non multò antè ex arbore decerptorum, vi ignis mediocris excepta, ſi in os epileptici infundatur, quoties eum paroxyſmo laborare contigerit, inhibetur impetus morbi violentiſſimi. Res precioſa, & ſæpenumero probata à Johanne Manardo Ferrarienſi Medico præſtantiſſimo. *Mizald.*

Epilepſiæ remedium.

Hac ratione radicem pœoniæ maris recentem, & anagallidem rubro flore contra epilepſiæ minas ſuſpendimus. *Wierus.*

Medicamentum Regis Daniæ contra morbum caducum.

Rec. Cranium ſive calvariam hominis præſertim furis ſuſpenſi, nulliuſque morbi interventu mortui (nam huic plus efficaciæ, quàm reliquis, tribuunt) hanc calvariam in craticula toſtam ad pulverem redigito. Deinde accipito tria grana Pœoniæ, atque hæc cum una drachma prædicti pulveris & aquæ Lavendulæ ad quantitatem unius cochlearis ægroto, tempore matutino exhibeto. Poſtero & tertio die fac idem. Sumet autem ægrotus hunc pulverem jejuno ſtomacho, ac tres continuos dies domi ſe continebit, pauco potu, & cibis levis ac facilis digeſtionis utetur, ut ſunt ova. Non abs re etiam fuerit, ut ægrotus poſtea ſingulis diebus mane per aliquod tempus cochlear aquæ Lavendulæ exhauriat. Os beſtiæ unicornis etiam contra hoc morbi genus conducit. *Rantzovius.*

Ad paroxyſmum epilepticum.

Orpheus & Archelaus tradunt, Plinio Autore, morbo comitiali lapſos confeſtim liberari à convulſione, ſi in paroxyſmo eorum labra humano ſanguine irrigata fuerint, aut pollices pedum fortiter puncti & vellicati. *Mizald.*

Ad Comitiales.

Comitialibus morbis (nam nulli alii magis debentur auxilia illa, quæ Phyſica vocantur) Alexander ſcripſit, pinguedinem Chamæleontis in oleo decocti, ventreque ac dorſi ſpinâ inunctis adeò prodeſſe, ut à morbo ſtatim ſurgant, & poſt ſeptimam inunctionem liberentur. Nicolaus prodidit inſuſurrando in dextram aurem illud, Oremus præceptis ſalutaribus moniti: adjectâ dominicâ oratione poſt completam ſupplicationem antequam abſolvantur hæc ambo, ægrum à morbo ſurgere: vel forſan quandoque ita contigit, vel ſuſurrus ille in eam aurem prodeſt, vel cùm à flatu fiat, ut multi Medici credunt, interim ille conſumitur. Rinaldus magis ad rem: cùm Luna Jovi juncta eſt, dato patienti tribus diebus Maceris, Pæoniæ ſeminum, & radicis dimidium drachmæ, foliorum Caryophyllatæ, & primulæ veris (quæ eſt bellis) drach. unam, teratur, ac partiatur. *Cardanus de Varietate.*

Contra epilepſiam.

Et dicitur, quòd ſi fiat annulus ax albis ungulis aſini, qui

qui induit ipſum epilepticus, non patitur epilepſiam. *Albertus.*

Comitialis morbi præcantatio.

Annulum dicunt, quem ego vidi, ſi conficias argenteum hoc modo intus ſcriptum † Dabi † Habi † Haber † Hebr † ne comitiali morbo laborantes cadant, prohibebit, in digito poſitus. *Cardanus.*

Convulſionis à flatu remedium.

Nodos ligneos è viſco, qui quercui adnaſcitur, id genus convulſionis ſanare, quod à flatu fit, noſtri Gramphum vocant. Debet ſuperponi loco patienti, ut ſtatim diffugiat: pingui ſucco tenuique præditum eſt id lignum, aut occultâ ratione.

Ad melancholiam.

Melancholiam non parum juvat, corpus urticis perfricare. *Cardanus.*

Ad metum & phantaſmata.

Qui urticam in manu habuerit cum pentaphyllo, ſecurus erit ab omni phantaſmate & metu. *Mizald.*

Ad hydrophobiam.

Hydrophobi, qui ex canis rabidi morſu aquam appetunt, & eandem reformidant, ſi inopinato ſubitoque impulſu aquis mergantur, metus metu diſcutitur, & tali ſymptomate liberantur. *Lemnius.*

Ad hydrophobiam.

Refert *Aëtius*, quòd ſi coagulum catuli ſemel tantùm ex aceto ederint hydrophobici, ſtatim capiet eos cupiditas potûs aquæ, & ob id medicamentum hoc miris laudibus ab eo commendatur. *Mizald.*

Ad ebrietatem.

Ebrietati abſynthium, amygdalæ caules præmanſi conveniunt. *Cardanus.*

Ad ophthalmiam.

Eſt quidam piſcis, ſive ſerpens maximus, nomine myrus, cui ſi eruatur oculus, & alligetur fronti patientis, ophthalmiam ſanare dicitur, piſci verò oculum renaſci: ſed altero illum capi lumine, qui viventem non dimiſerit. *Cornel. Agrippa.*

Unguentum vel Balſamum ophthalmicum Zvingeri.

Rec. Butyri recent. non ſalit. Vino albo aliquoties loti unc. j. ſ.
Tutiæ ppt.
Lapid. Calamin. ppt.
Bezoard. miner. vel Magiſt. Ant. diaph.
Mercur. præcipit. alb. ana drach. unam.
Axung. ſerpent. drach. ij.

M. F. Unguent. d. ad ollam. Mane ac Veſperi, vel ter de die portiuncula ejus canthis oculorum inungatur.

Ad oculorum vitia.

Ad oculorum vitia, unguem, nebulam, albuginem, & alia, ſequens remedium præſtantiſſimum eſſe, mihi narratum eſt. Caput cati omnino nigri in nova olla aduritur, & cineratur, eoque ad levorem & tenuiſſimum pollinem deducto, nonnihil per tubulum pennæ mundæ, in oculum quotidie ter inſufflatur. Si quis verò ardor, noctu maximè, oculum infeſtet, folia quercûs aquâ madentia, bina vel terna ſimul oculo ſuperponuntur, & identidem invertuntur. Dicebat ſecreti hujus autor, viſum poſſe reſtitui hoc remedio poſt cæcitatem unius duntaxat anni; experientiæ proponimus. *Mizald.*

Collyrium præſtantiſſimum contra omnis generis paſſiones oculorum.

Rec. Fœniculi,
Abſynthii,
Apii,
Rutæ,
Steinwurtz, unà cum radicibus,
Euphraſiæ,
Salviæ,
Betonicæ,
Auripigmenti,
Pimpinellæ,
Carduibenedicti ſingulorum partes æquales.

Hæc omnia ſimul in mortario contuſa miſce, ac urinam pueri infunde, deinde

Rec. Granor. Piperis triti num. xiiij.
Mellis cochlearia duo,
Camphoræ drach. j.

Hæc

Hæc omnia ſimul in mortario contuſa per linteum exprime, & colaturam, ſeu ſuccum in vitreo vaſe conſerva, ac inde ſingulis diebus, veſperi & manè guttam unam in oculum patientis inſtilla. Animadvertendum tamen eſt, quòd hæc aqua per ſpacium ix. dierum Soli eſt exponenda, & deſtillanda, antequam in uſum transferatur. *Henr. Rantz.*

Aqua ophthalmica, vel Collyrium Zvingeri.

Rec. Aqu. Flor. Cyan.
Roſ. alb. ana unc. j. ſem.
Succ. Hieracii. recent. unc. ſem.
Oſſis Sepiæ ppt.
Antim. diaphor. ana ſcrup. ij. ſem.
Mercur. præcipit. alb. ſcrup. ij.
Mucilag. ſemin. Cydon. Aqu. roſar. factæ drach. j. ſ.

M. d. ad Vitr. ſubinde lintea huic liquori calefacto impreſſa oculis imponuntur.

Ad narium fœtorem.

Rec. Xyloaloës crudi,
Roſarum,
Caryophyllorum, ſingulor. unc. ij.
Spicæ,
Calami aromatici,
Myrrhæ,
Stor. Calamithæ. ana drach. j.

Confice cum bono vino antiquo aromatico, addendo moſchi grana x. fac pilulas quantitate ciceris, & diſſolvatur una pro vice cum oleo nardino, & ſtilletur in nares; aut imponatur cum tenta, factâ priùs collutione cum vino odorifero. *Alex.*

Ad narium obſtructionem.

Rec. Succi betæ,
Succi majoranæ ana unc. j.
Olei amygdalarum amararum drach. j.

Miſce, & per nares attrahantur. *Fioravantus.*

Ad ſanguinem ſiſtendum.

Sanguis ex quacunque parte corporis immodicè fluens, illicò ſiſtitur, ſi ſubtili & raro bombace involutum ſtercus ſuillum adhuc calens, in nares, pudendum muliebre, aut locum alium, ſanguine manantem, intrudatur. Quod ru-

ſticis potiùs quàm aulicis ſcriptum erit, ut ſimiles habeant labra lactucas. *Mizaldus.*

Ad ſanguinem ſiſtendum.

Si ſanguis fluat è naribus, conſtricto ejuſdem partis digito perſæpè ſiſtitur. Alii in fronte patientis ex illius ſanguine ſcribunt CONSUMMATUM eſt. *Card.*

Sanguis ut cohibeatur.

Sic mihi contigit, ut aliquando præciſo labio, ſanguis nullâ arte poſſet cohiberi; tum maximè, quia comedebam, ſalem impoſueram, perſtrinxeram, nihil proficiebat, præcantatione uſus ſum illâ, quæ à paſſione Domini ſumta eſt, & illicò, me admirante, ceſſavit, neque loquente, nec comedente apparuit ſanguis, etſi locus egregiè tum doleret, & vulnus appareret. Miraberis, neſcio ego, an fides, an verba profuerint: verba hæc ſunt; SANGUIS MANE IN TE, SICUT FECIT CHRISTUS IN SE. SANGUIS MANE IN TUA VENA, SICUT CHRISTUS IN SUA POENA. SANGUIS MANE FIXUS, SICUT CHRISTUS QUANDO FUIT CRUCIFIXUS, ter repete. *Cardanus.*

Ad ſurditatem.

Rec. Axungiæ canis
Succi abſynthii,
Olei veteris. ana q. ſ.

Miſce & in aures inſtilla. *Sextus Platonicus.*

Ad ſurditatem optimum.

Rec. Salviæ,
Majoranæ,
Flor. roriſmarini,
Hyſſopi,
Arthemiſiæ,
Mentaſtri,
Calamintæ,
Chamomillæ,
Millefolii,
Hypericonis,
Abrotani,
Saturegiæ, ana M. j.

Coquantur in aqua, in olla vitreata, ſupra quam aures collocen-

locentur ita, ut fumus ingredi poſſit, maſticando rem aliquam, ut fabas, continuò, ut pori meliùs aperiantur, & tandiu, donec decoctum frigeſcat. Quo facto, ſumito oleum colocynthidis, & unam vel alteram guttam inſtilla; mox bombace in dicto oleo imbutâ, obſtrue: demum aliquantum ſupradictarum herbarum ſupra ponito, ſomni tempore; iteretur ſingulis diebus, & perfectè ſanabitur. *Roſcel.*

Ad dentium dolorem & ſtuporem.

Dentium ſtuporem, quem Græci αἱμωδίαν vocant, portulaca manſa diſſolvit, *Aphrodiſæo* teſte. Quod etiam præſtat ſalis defricatio; vel quippiam recentis caſei ovilli dentibus ſtupefactis attritum. Addo, quòd in ὀδονταλγία ſeu dentium dolore, nullum præſentius invenias remedium emplaſtello, facto ex pice vulgari, aut reſina liquefacta, cum pulvere aluminis, & nucis, quam gallam nuncupant, modò arteriæ temporali pauló ſupra dentem excruciatum calidum apponatur, & ibidem pernoctare ſinatur, vel dies aliquot geſtetur. Sed id maximè locum habet in exſcarificatione dentium maxillarium, & ſuperioris ordinis. *Experto* (ut dicunt,) *crede Roberto. Mizaldus.*

Dentium dolor mirè ſedatus.

Nuper dolor acerrimus duos ultimos maxillæ ſiniſtræ ſuperiores dentes vexabat: unde conſenſu quodam & alios omnes ſuperiores ejus partis dentes affligebat, & maxillam totam adeò, ut os excuti videretur: tum etiam oculum & aurem, & naſi partem eandem vehementer urgebat, nec ullo auxilio abſcedebat, ſed intermittens quandoque revertebatur. Dexterâ manu dentes apprehendebam, diſtrahebam, nihil proficiebam. Tandem caſu aliquo inveni, quòd ubi ſiniſtrâ manu leviter apprehendiſſem dentem, qui magis vexabat, ita ut pollice partem exteriorem, indice interiorem comprehenderem, ſtatim non ſolùm dolor illius dentis, ſed & totius partis ſedabatur. Illud verò mirabilius, quòd quantò leviùs tangebam, tantò celeriùs ac perfectiùs dolor ſedabatur. Fiebat autem ſedatio hæc confeſtim: & hoc cùm rediret dolor, ſæpiùs pluſquam vicies ſum expertus, donec ſic ſpontè abſceſſit, & liberatus ſum. *Cardanus.*

Ad dentium ſtuporem.

Dentibus qui ſtupore obtorpeſcunt ab eſu acidorum, auſtero-

ſterorum, vel frigidorum, portulaca manſa remedio eſſe ſolet, ignibusque ſacris auxiliatur, ac Veneris impetus & ſomnia frangit, &c. *Mizald. in Horto medico.*

Ad dentium dolores.

Dente talpæ vivæ exempto, ea demiſſa, ſanari dentium dolores, inquit *Cornel. Agrip.*

Ad dentium dolorem.

Dentium dolori prodeſt plerunque, ſi dentes coxarum oſſibus bufonis tangantur: antipathia enim eſt. *Cardanus.*

Ad dolorem dentium.

Rec. Ligni guajaci M. j.
Aquæ ardentis q. ſ.
Miſce, & in ore contineatur. *Ex libro manuſcripto.*

Ad dentium dolorem.

Rec. Piperis longi,
Maſticis,
Origani,
Saturegiæ,
Xylobalſami,
Pyrethri, ana unc. ſem.
Trita in unc. j. aquæ vitæ infundantur. De hac aqua parum dentibus inſtilla. *Roſcellus.*

Ad anginam.

Adeò eſt ſalutaris humanus ſanguis, ut elephantiaſi conſpurcati ſolia in balneis ex illo temperaverint, & Orpheus atque Archelaus illitu ejus anginam curari tradiderunt.

Ad anginam.

Cataplaſma ex pulvere combuſtarum hirundinum, & nidi earundem, efficaciter prodeſt diſcutiendis tumoribus gutturis, & curandæ anginæ. *Mizaldus.*

Squinantiæ remedium.

Squinanticis bufo ſeu rubeta cocta, & pro emplaſtro impoſita adeò prodeſt, ut quendam hoc auxilio, cui jam tanquam morienti, de more candelæ accenſæ fuerant, liberaverim. Crediderim & filum, quo ſuſpenſa interierit, poſſe conferre. *Cardanus.*

Pulvis

Pulvis pro Botio vel Strumâ, Zvingeri.

Rec. Spongiar. uſtar.
Lapid. ſpongit. ana unc. j.
Piperis alb.
Macis. ana drach. j.

M. F. pulvis ſubtil. d. ad ſc. ſingulis noctibus horâ ſomni capiatur doſis drachmæ unius in juſculo, aut Aquâ ordinaria, decreſcente Lunâ.

Ad ſtrumas.

Pedes omnes magnæ rubetæ, ab ea vivente abſciſſi, dum Luna vacua ad conjunctionem properat, colloque ſtrumas patientis ſuſpenſi adeò conferunt, ut perſæpè etiam morbo patientem liberent. *Cardanus.*

Ad columellam ſuffocantem.

Si contigerit à deſtillatione columellam in gutture laxari, ſuccus crudæ braſſicæ ſummo capiti admotus, illam in ſublimem oris partem revocabit, ſolitumque locum repetere coget: quod naturæ arcanis & ſecretis abſcribendum eſt. *Mizald. in Horto medico.*

Ad Columellæ inflammationem.

Excrementum pueri aridum cum melle Attico tritum, præſtantiſſimum eſt remedium ad columellæ inflammationes, quæ ſuffocationem minantur. Sed puer ille paſcendus eſt biduo lupinis cum optimo pane, ſatis fermentato & ſalito: eique vinum vetus bibendum mediocriter dandum, ut quàm optimè concoquat. Tertio die ſumtum excrementum deſiccandum eſt, & quo dictum eſt, modo uſurpandum. Gallinarum & perdicum caro in jure elixa poſſet exhiberi, niſi excrementum magis fœtidum redderet. Hoc Galeni ſecretum eſt, à quopiam precibus magnis impetratum, ut ipſe ſcribit.

Ad infantulorum ſiriaſin.

Urticæ in mortario contuſæ, addito momento unguenti populeonis, arteriis temporum, ac metacarpii applicantur: remedio præſtantiſſimo ad extinguendum ardorem ſiriaſis infantulorum, plus minus biduo, modò ſingulis quaternis horis innoventur. *Langius.*

Infans ut non ſternutet.

In domo, in qua ciconiæ pennæ fuerint, infantem non ſternutaturum, inquit Aetius.

Ad

Ad animi defectum.

Animi defectu collapsi eriguntur vellicato articulo digiti annularis, seu medii: nec non attritu auris ad eundem cum croci momento: per hunc enim vis quædam refocillatrix, ad cor vitæ fontem dimanat. *Lemnius.*

DE MORBIS PECTORIS.

Ad tussim puerorum.

Dicit Tabariensis, quòd si suspenditur lapis spongiæ in collo pueri, qui tussit tussi vehementi, sedatur tussis ejus: & quando intromittitur in caput asini, aut anum scarabeus, sincopizat, & vertitur, donec extrahatur ab eo. *Albertus.*

Ad difficultatem spirandi.

Clavenzanus adolescens, nomine Jacobus, qui jam per septem annos spirandi difficultate laborabat, frequentibus & longis sævisquè accessionibus, desperatus ab aliis Medicis à me in duobus mensibus planè sanatus est, factusque pinguis: sed aliâ ratione. Dropace enim Pauli ad coxendicum dolores, addito melle anacardi, superimposito suturæ coronali, unâ die fermè libras duas aquæ detraxi, inde sequentibus diebus idem actum est: sed non tanta defluxit aqua: sicque liberatus est. Existimo cantharides idem posse, quod anacardi mel, & euphorbium etiam. Miscebam etiam elateri granum unum unciis tribus lactis, jubebamque eo tanquam errhino uti: & conduxit multum. Atque hæc omnia priùs præpurgato corpore cum catapotiis; siccatoque victu tenui, sed humido tamen, parumque alente, tum decocto Indici ligni pro potu exhibito. *Cardanus de Curationibus admirandis.*

Ad pleuritidem.

Scobis, vel rasuræ dentis apri uncia semis in pollinem redacta, & cum aqua hordei, vel cicerum rubrorum, aut decocto pectorali à pleuritico hausta, vero & comperto remedio illum ab imminente periculo liberat. *Mizaldus.*

Optimum facillimumq; remedium ad pleuritidem, quo, ut alios taceam, fabrum quendam semimortuum, duobus diebus mirabiliter præsanavimus.

Accipe pomum odoratum & flavum, ab interioribus nem-

nempe ſeminibus mundatum, atque olibano eum impleto: deinde operculo ejus ſuperaddito, ſub cineribus calidis coquito, donec perfectè, & abſque uſtione coquatur. Hoc pomum in quatuor partes ſecato, ægroque ad comedendum præbeto. Quod cùm ritè factum fuerit, ſtatim aperietur apoſtema, tum apoſtematis pus expuetur, & ſic æger liberabitur. Quoniam faber quidam, cujus dentes jam erant clauſi, ut inſtrumento aliquo pro injiciendo pomo aperire conaremur: qui cùm injecto pomo per ſemihoram quieviſſet, ſtatim magnam puris copiam expuit, deinde dormivit, cibum petiit, ſanuſque Dei auxilio, evaſit. *Alex. Pedemont.*

Ad pleuritidem.

Limatura ſeu pulvis dentium majorum apri, detur in cochleari cum oleo lini. *Octavius Landus.*

Ad pleuritidem unguentum.

Rec. Olei roſati unc. vj.
Terebinthinæ unc. j.
Sulphuris tenuiſſ. triti
Millepedum contuſ. ana unc. j.

Coquantur omnia ſimul per horam unam, deinde coletur oleum, quo affecta pars inungatur. *Roſcellus.*

Ad empyicos.

Si quis pleuriticus, empyicus, vel ſuppuratus, ſcrupulum pulveris ſeminum urticæ cum ſyrupo violaceo, aut alio quopiam ex iis, quos pectorales vocant, paulatim, & veluti lambendo deglutiverit, viſcoſum humorem ac tenacem nullo negotio expectorabit. Secretum cujusdam non vulgaris Medici Pariſienſis.

Ad phthiſim aqua optima.

R. Tuſſilaginis
Limaciarum purgatarum
Hyſſopi
Capillor. Veneris
Conſolidæ majoris ana q. ſ.

Ponantur in cucurbitam plumbeam, & in balneo Mariæ de-

deſtillentur, de qua ſumat patiens ſingulis diebus in aurora poculum unum, ſtomacho jejuno. *Roſcellus.*

Aliud ad idem.

Rec. ſulphuris ſublimati, & ſuper lapide porphyrio cum aqua roſarum in tenuiſſimum pollinem triti quantum ſufficit. Conſervæ roſarum quantum ſatis eſt ad conficiendum electuarium. Doſis unc. ſem. jejuno ſtomacho. *Innominatus.*

Ad phthiſin electuarium optimum.

Rec. Herb. Pulmonariæ.
Roſmarini
Betonicæ
Capill. Veneris ana drach. ij.
Mellis deſpumati lib. j.
Conſolidæ minoris unc. viij.
Tuſſilaginis unc. j.
Violarum drach. j. Miſceantur, & fiat electuarium ſecundùm artem. *Roſcellus.*

Ad phthiſim remedium probatum & facile.

Accipe Tuſſilaginis
Lardi porcini benè contuſi ana quantum ſatis eſt,
Ovorum recentium num. j.
Miſce & coque pro placenta, quâ cùm per novem dies manè uſus fuerit æger, effectum admiratione dignum videre licebit. Valet etiam ad impinguanda corpora macilenta. *Alexius.*

Ad phthoen.

Sanavi neptem adoleſcentulam à Pontificis libellis (Datarium vocant) Franciſci Alciati, poſtquam velut phthoe peſſimâ laborantem, ipſe ego pro deplorata reliqueram; aderat febris vehemens, ſpirandi difficultas, maxima tuſſis, puris ſputum copioſum: itaque cùm cætera præſidia non valerent, juſſi ut ſolâ ptiſanâ pro cibo uteretur aquâque cum ſaccharo confectâ, acciperet autem ſingulo mane unc. iiij. decocti caudarum & chelarum cancrorum in aqua hordei cum drach. ij. ſacchari. convaluitque perfectè, & ſanata eſt: hoc eodem auxilio multos admodum curavi, qui

qui integræ ſanitati reſtituti ſunt: erat autem illa, filia unius, qui ex phthoe vera obierat. *Cardanus.*

Pulvis Antiphthiſicus Zvingeri.

Rec. Pulver. Fol. Lichen. petræi. unc. ſ.
Pulmon. Vulp. ppt.
Bol. armenat. ana drach. ij.
Specif. Antihect. Poter. drach. ij. ſem.
Sacch. cand. alb. unc. j.

Miſce F. Pulvis ſubtil. d. ad chart. de quo mane ac veſperi drachma dimidia vel ſcrupuli duo ſumantur.

Ad empyema & phthiſim.

Ex peſſimo Empyemate, à Medicis egregiis derelictum juvenem, Adrianum Belgam, optimorum morum: nam neminem illo gratiorem expertus ſum. Erat autem à libellis Don Alfonſi Pezoni, regii quæſtoris. Hunc itaque febre, tuſſi aſſiduâ, ſputo ſaniei, difficultate ſpirandi laborantem, miris modis curare aggreſſus ſum, anno abhinc 4. coactusque ſum ſanguinem mittere, quod magis periculum, etiam morbum vereret, inde teſtudinum uſu, & ſyrupo etiam ex illis confecto, exquiſitâque victûs ratione: in qua alii Medici non obſervanda peccaverant, carnes & ova concedentes, tandem eum liberavi ſic, ut uxorem duxerit: & nunc etiam ſanus, mei memor vivat. Uſus autem ſum in eo diſtillatis aquis, cujuſmodi ſuprà docui: tum decocto ligni Indici, cum humectantibus & expectorantibus, melle ſiquidem, altheæ, & ſymphyti radice, ſcabioſâ, glycyrrhizâ, foliisque longæ ariſtolochiæ. *Card.*

Anhelofis bonum remedium.

Ozymi ſuccus ex ſemiuncia epotus cum dimidio croci ſcrupulo, mirum in modum confert anheloſis, ac ſpirioſis. *Idem.*

Ad interna vulnera.

Si quis internè vulneratus decoctum radicis caryophyllatæ biberit, ſanabitur. Et ſi externa vulnera eodem colluuntur decocto, ſummoperè juvabuntur. Valet præterea ad lateris & pectoris dolores, nec non ad internas cruditates diſcutiendas. *Mizald.*

K DE

DE MORBIS VENTRIS.

Ad dolores stomachi, & appetitum conciliandum.

Cochlear pulveris electri, seu ambari albi ex vino, vel brodio sumatur. *Ex Reverendiss. Nuncio protonotario Biglia Mediolanensi.*

Ad dolorem colicum, & apostemata interna.

Os calvariæ hominis radatur, vel limetur in ea parte, in qua commissura in sincipite est, in superiore velut crux: ex eo pulvere cum brodio, vel aqua aut vino, si desit febris, detur ægroto drach. j. vel semidrach. in haustu, movet vomitus vehementes, & sedes: propterea dandus est, antequam vires ægrotantis omninò labefactentur. *Idem.*

Ad os ventriculi corroborandum, & constringendum.

Rec. Pul. Coriandri præparati unc. j.
Anisi unc. sem.
Coralliorum rubrorum.
Cinnamomi ana drach. sem.
Conservæ rosaceæ exiccatæ unc. v.

Fiat pulvis, quo utatur à cibo cochlearis mensura. *Ex lib. manuscripto.*

Ad ventriculum corroborandum.

Rec. Spec. diarrhod. abbatis drach. iij.
Pul. trium santalorum drach. ij.
Pul. corticis citri sicci scrup. v.
Aromat. rof. drach. j. sem.
Sem. iv. frig. major. ana unc. sem.
Syrupi de pomis unc. j.
Sacchari albiss. q. s.

Fiant tabulæ, singulæ duarum drach. pondere, ex quibus unam quotidie sumito, duabus ante prandium horis, adjectis adianthi conservæ, aut rorismarini unc. sem. myrobal. chebul. unc. ij. *Vincent. Laureus.*

Medicamentum contra ardorem stomachi, quem Germani den Sod *vocant.*

Rec. Vetus saccharum rosar. & lapides Cancrorum quos con-

contusos & in pulverem redactos saccharo rosar. insperge, adde paululum de bolo armenat. Misce hæc omnia simul. Observetur tamen ut lapides Cancrorum dimidiam sacchari partem quantitate suâ adæquent. *Rantzovius.*

Aliud.

Rec. Sesquiunc. cretæ.
Tres nuces muscatas, sive myristicas.
Sesquiunc. sacchari electiss. quod ex Insulis Canariæ advehitur. Fiat pulvis, dos. drach. s. *Rantzovius.*

Ad pituitam è ventriculo discutiendam.

Recipe Caricarum pinguium per setaceum expressarum unc. vj.
Medullæ Carthami unc. j. sem.
Rhabarbari electi drach. iij. sem.
Caryophyllor.
Cinnamomi
Nucis moschati sing. drach. j.
Misce omnia simul, & cum syrupo de corticibus citri fiat solidioris formæ electuarium: utatur unc. sem. bis in septimana, horis tribus ante prandium. *D. Lepor. Dal.*

Ad nauseam à mari.

Absynthium & pulegium tere cum oleo & aceto, & nares interiùs frequenter frica. Idem facit semen apii cùm bibitum fuerit: prohibet enim nauseam, ne commoveatur, & sedabit eam cùm commovebitur, & absynthium similiter faciet. *Alex. Pedemont.*

Ad colicam.

Radix hyoscyami albi, quando suspenditur super patientem colicam, confert ei. *Aristot.*

Ad colicam.

Dixit Alexander, quando accipitur aliquid de umbilico infantis, qui egreditur, si inciditur, & ponitur sub lapide annuli de argento, vel auro, tunc ei, qui nescit eum, non advenit colica passio penitus. *Albertus.*

Colico cruciatui remedium.

Animalium calcanei combusti summè pollent adversùs colicos cruciatus, ut scribit *Rhasis.*

Ad idem.

Sperma ceti humidum & recens confert ad colicos cruciatus; & omnes interaneos dolores, cum aliis, quæ flatus diſſipent, exhibitum. Sed cavendum, ne quis eo vetere utatur, aut nimio uſu ei aſſueſcat: nam alioquin periculoſum eſt. *Ex quodam Medico Germano.*

Ad idem.

Novi, qui bubulum ſtercus aridum in juſculo ignarus bibit, & à colico dolore ſtatim evaſit. Audivi etiam à viris fide dignis, non paucos ruſticos ejuſdem potu liberatos. Quidam non ipſum excrementum, ſed expreſſum inde ſuccum bibunt, & meliùs habent. *Geſner.*

Ad idem.

Corculum galeritæ femori adalligatum, ſummè prodeſt adverſùs colicum cruciatum. Nec defuerunt, qui illud recens eam in rem etiam devorârunt optato ſucceſſu. *Ex quodam Hiſpano.*

Colicis doloribus experimentum optimum.

Si juvenum cervorum tenerrima cornua, dum adhuc lanuginoſâ cuticulâ operiuntur, in taleolas ſcindantur, & in fictili novo diligenter operculato, torrefacienda clibano committantur, factus ex iis pulvis, addito pipere & myrrhâ, coli cruciatibus cum vino generoſo mirificè confert. *Scribon. Largus.*

Ad colicam.

Oſſiculum hominis quodcunque appenſum, ut carnem attingat, doloribus ventris, qui certâ periodo repetunt, prodeſſe exiſtimatur. *Mizaldus.*

Ad eandem.

Illud certum eſt, lupi ſtercus, inteſtina, corium comeſta, vel etiam ſolùm geſtata, colicam tollere: confirmant enim hæc inteſtinum illud. *Cardanus.*

Ad colicam.

Umbilicus infantis, qui præciſus eſt, dum naſcitur, in argenteo annulo geſtatus, ut carnem tangeret, multis, me vidente, profuit coli doloribus afflictis, ut hoc præſidio integrâ valetudine per multos annos fruerentur: forſan illis

illis profuit fides: nam omnibus contingere hoc minimè credendum eſt. *Idem.*

Ad ventris tormenta.

Tradunt, in torminib. anate vivâ appoſitâ ventri transire morbum, anatemque emori. *Corn. Agrippa.*

Ad colicos & nephriticos cruciatus.

Recipe Acerrimi raphani unc. j.
Oſſium meſpilor. drach. ij.

Blandè conquaſſata macerentur horis octo in vini albi generoſi unciis quatuor, deinde percolata, & modicè calentia propinentur in egreſſu lecti, & ejuſdem ingreſſu: itereturque potio, ſi opus fuerit doſim ejus augendo, vel minuendo, pro corporum & ætatum modulo. Non deerunt, qui pro tam ſalutari munere, mihi ſummam ſint habituri gratiam. *Mizaldus.*

Rec. Amygdalarum amararum
Sem. Perſicorum
Allii
Lumbricorum terreſtrium ſing. lib. j.
Gentianæ M. j.
Dictamni albi
Radic. Fraxini
Rad. graminis
Rad. imperatoriæ
Rad. Pœoniæ, Croci,
Calami aromatici
Caryophyllorum
Aloës hepaticæ
Galbani, Colocynthidis
Zingiberis
Nucis moſchatæ
Cinnamomi
Piperis nigri
Piperis longi
Carpobalſami
Olibani ſing. unc. iv.
Corall. rubrorum unc. iij. ſ.
Theriacæ lib. j.

Menthæ Abſynthii
Abrotani, Centaurii minoris
Fol. perſici
Herbarum porri
Pulegii, Plantaginis
Rutæ, Marrubii
Apii, Salviæ
Anethi, Camædryos } ana M. j.
Majoranæ
Roriſmarini
Betonicæ
Foliorum lauri
Corticum mal. aurantiorum
Cort. mali granati ſing.
Sem. apii.
Sem. portulacæ
Sem. raphani
Sem. caulium
Sem. plantaginis } ana lib. ſem.
Sem. porri
Sem. centaurii minoris
Sem. mal. cotoneorum
Sem. Fœniculi
Sem. petroſelini ſingul.
Lupinorum
Baccarum lauri
Phaſeol. rubr. ſingul. ana lib. j.
Cornu cervi unc. vj.
Fellis taurini lib. j.
Aceti albi lib. j.
Olei maſtichini
Laurini
Nardini ſingul. ana lib. j.
Olei communis veteris lib. xiv.

Trituranda triturentur: contundenda contundantur, miſceantur, & ponantur in loco calido per dies quindecim: deinde coquantur uſque ad tertiæ partis conſumtionem: demum coletur, & ſervetur oleum ad uſum. Quo ſi uti voles, tempora, nares, pulſus manuum, orificium ventriculi, umbilicum inungito, iterando inunctiones aliquoties, videlicet ſingulis duabus horis. *Roſcellus.*

Ad

Ad vermes electuarium.

Rec. Seminis cinæ unc. j.
Dictamni albi unc. j. ſem.
Croci drach. ſem.
Mellis colati lib. ij. vel, q. ſ.

Fiat electuarium. Doſis unc. ſem. *Roſcellus.*

Ad vermes.

Nihil efficacius ad exigenda ventris interanea, & lumbricos ejiciendos, exiccatis in tegula ignita vermibus, exhibitoque illorum pulviſculo, verminantibus pueris. Nam confeſtim reliquos corpori inhærentes excludit. *Lemnius.*

Aliud.

Experimento probatum habeo, puerorum lumbricos, uvarum paſſarum eſu expurgari, ſi jejunis abſque ullo alio edulio, illas exhibeas. Nam ut amarulenta, ita dulcia affluenter hauſta, vermibus ſunt inimica: diſtendi enim, ac rumpi illos contingit, ſuavioris edulii copiâ. *Lemnius.*

Ad dyſenteriam.

Rec. Coaguli leporis
Sanguinis leporini ſingul. qu. ſatis eſt.

Miſce & da patienti. Omnia enim alvi profluvia compeſcit. *Alexius & Mizaldus.*

Aliud.

Multi dyſenterias exitialiter graſſantes curaverunt hauſto decocto Indicæ alceæ ex vino, ſi quidem febris aberat: vel plantaginis, hordeive, ſi præſens erat. Id fuiſſe inter arcana doctiſſimi cujuſdam Hiſpani Medici, pro certo accepi.

Ad dyſenteriam.

Dyſenterias, & alias ventris profluvies, quantumvis effrenes, compeſcunt Oſſa humana, ad lævorem pulverata, & ex vino rubro ſubauſtero ſumta. *Mizaldus.*

Ad fluxum hepaticum.

Docet *Rhaſis*, hepata anatum proprietatem habere ſiſtendi fluxum, qui ex debilitate hepatis naſcitur.

Ad icteritiam.

Juſculum ex decoctione fragariæ herbæ cum ſua radice,

ce, ab icterico jejuno dies aliquot haustum, illum perfectè sanat. Secretum hoc cujusdam est monachi, ex quo ingentes pecunias corradebat.

Ad aquas hydropicorum.

Pulvis Magnetis triobolari pondere epotus ex succo fœniculi, hydropicis aquas detrahit. *Mizald.*

Ad hydropicorum aquas.

Mirum est, quod affirmant: coluber fluviatilis funiculo à cauda præligatus suspenditur, subjecto vase, aquâ pleno, in quod dehiscat ore, aliquot pòst horis vel diebus lapidem eructat, qui exceptus vase, quod subjacet, totam aquam ebibat. Alligatur lapis hydropicorum ventri, atque in totum exhausta aqua liberat. *Hollerius.*

Ad hydropem.

Clysteria ex decoctione Cardui benedicti in urina, omne genus hydropis curant sæpiùs infusa. *Ex lib. manuscripto.*

Rec. Spicæ nardi Indicæ.
Hepatis lupini singul. drach. sem.

Trita misceantur cum syrupo de absynthio, fiant pilulæ N. 18. auro coopertæ. Capiat pilulas iij. singulis diebus stomacho jejuno. *Innominatus.*

Ad hydropem.

Rec. Liquoris tartari
Aquæ gentianæ sing. unc. j.
Spiritus vitrioli gutt. iij.
Olei sulphuris gutt. iv.
Aquæ theriacalis unc. ſ.

Misce. Capiat ante ingressum laconici, & sudet. *Innominatus.*

Ad calculum, Imp. Max. II.

Rec. Rhabarbari electi drach. ij.
Galangæ
Granorum paradisi
Anisi
Fœniculi
Agarici
Masticis
Cinnamomi ana drach. j.

Gly-

Glycyrrhizæ unc. ſem.
Lapidis Judaici drach. iij.
Mithridatii drach. v.
Macis drach. iv.
Caryophyllorum drach. ſem.
Vini ardentis part. j.
Vini malvatici part. ij.

Ponantur omnia in vitro optimè obturato per dies 14. poſtea deſtillentur. Utatur bis in hebdomade ad quantitatem cochlearis, ſtomacho jejuno. *Ex libro manuſcripto.*

Ad calculum pulvis.

Rec. Gummi ceraſorum
Milii Solis ſing. drach. ij.
Sem. Petroſelini
Sem. Melonum
Sem. Malvæ
Glycyrrhizæ raſæ ſing. drach. iij.
Sacchari candidi drach. x.

Fiat pulvis ſubtiliſſimus. *Ex libro manuſcripto.*

Ad lapidem, & phlegma veſicæ.

Rec. Rad. Fœniculi
Reſtæ bovis
Chamædryos
Betonicæ
Parietariæ
Florum Cheyri
Roriſmarini
Salviæ
Baccarum lauri
Juniperi ſing. drach. ſem.
Sem. geniſtæ ſcrup. j.
Violariæ
Altheæ
Aniſi ſing. ſcrup. j.
Sem. frig. majorum
Cinnamomi
Nucis moſchatæ ſing. drach. j.
Glycyrrhizæ raſæ drach. ij.

Fiat pulvis ſubtiliſſimus. Doſis ſcrup. j. cum decocto cicerum rub. *D. Bleſius.*

Ad calculum pulvis.

Rec. Sem. melonum drach. j. ſ.
Gummi ceraſorum unc. ſem.
Sem. Milii Solis drach. ij.
Liquiritiæ raſæ drach. j. ſem.
Sacchari candi unc. ij. ſem.

Miſce, & fiat pulvis. Doſis unc. ſem. cum brodio cicerum rub. *Iſabella Corteſa.*

Ad calculum ſyrupus.

Rec. Saxifragiæ
Milii Solis
Sem. ceraſorum
Gran. alchekengi
Gentianæ
Cicerum rub.
} ana q. ſufficit.

Coquantur in aqua cotoneorum uſque ad tertiæ partis conſumtionem, deinde coletur, & de colatura accipe lib. j. Mellis optimi lib. j. Aceti unc. j. coquantur, deſpumentur, fiatque ſyrupus; de quo patiens quotidie in aurorâ capiat cochleare unum, ſtomacho jejuno. *Ex lib. manuſcripto.*

Ad calculum balneum optimum.

Recipe Hyſſopi, malvæ, petroſelini, parietariæ ana M. j. Seminis lini unc. ſem. ſaxifragiæ M. j. Ponantur in ſacculo omnia, & in aqua ſufficienti coquantur, & fiat balneum. *Ex lib. manuſcripto.*

Ad calculum pulvis.

Rec. Sanguinis hircini præparati unc. ſem.
Lapidis Judaici
Lapidum cancrorum
Sem. perſicorum ſingul. drach. j.
Sem. petroſelini drach. ij.

Fiat pulvis ſubtiliſſimus. *Ex lib. manuſcripto.*

Ad calculum.

Granorum juniperi drach. v.
Corticum caſſiæ unc. ſem.
Aniſi drach. j.

Fœni-

Fœniculi drach. j.
Lapidis Judaici unc. ſem.
Agarici
Zingiberis
Cinnamomi
Galangæ ſingul. drach. j.
Macis ſcrup. ij.
Mithridatii drach. ij.
Liquiritiæ raſæ drach. vj.
Vini optimi part. ij.
Vini ardentis part. j.

In vaſe vit. Utatur bis in menſe cum cochl. *Ex lib. manuſcr.*

Ad calculum probatum.

Rec. Aniſi unc. iv.
Cumini Romani, in aceto per diem integrum ad Solem infuſi, & reſiccati unc. iv.
Sem. apii
Petroſelini
Sacchari albiſſimi ſingul. unc. iv.

Fiat pulvis ſubtiliſſimus, quo utatur æger ſtomacho jejuno, ſingulis diebus cochlearii dimidii doſi cum pane toſto, vel brodio ciceris per menſem integrum, curabitur perfectè. *Ex lib. manuſcripto.*

Ad calculum pulvis.

Rec. Rad. enulæ, rad. pimpinellæ, ſem. aniſi, ſem. petroſelini, ſem. fœniculi, granorum juniperi, ſem. ſaxifragiæ albæ an. unc. ſem. Fiat pulvis ſubtiliſſimus, quo utatur cum vino calido manè ſtomacho jejuno, ſingulo die ultimo plenilunii, hoc eſt, uno die ante novilunium. *Ex libro manuſcripto.*

Ad calculos.

Braſavolus vim incredibilem tribuit pulveri meſpiloum ad deturbandos è renibus calculos, & ciendas urinas.

Ad calculum probatum.

Raphani in ſalis cumulos & ſalinas projecti, vel conſepulti, in aqueam ſalſuginem maſſam totam deliqueſcere ac reſolvi cogunt. Ex quo multi adverſùs calculum & tophos arenaceos in corpore concretos, aquam ex corticibus, vel toto corpore raphanorum expreſſam, cum vino al-

albo, & pulvere terebinthinæ ex aduſtione, vel reſiccatione ad Solem ſalubriter & ſucceſſu admodum felici, exhibent. Res probata, & nullo auro æquiparanda. *Mizaldus.*

Aliud ad idem.

Ajunt nonnulli, baccas leucacanthi, ſeu albæ ſpinæ ex vino albo ſumtas, deturbandis calculis admodum efficaces eſſe. *Idem.*

Ad calculos.

Si in lamina auri puriſſimi figura leonis ſculpatur, Sole verſante in Leone: & Lunâ non aſpiciente ſextam domum, nec domino aſcendentis Saturnum, vel Martem, Lunâque ab illis recedente, valebit ſigillum hujuſmodi circa renes geſtatum, ad ſæviſſimos illorum dolores, & cruciatus. Et ſi componantur trochiſci ex pulvere ſelecti olibani cum hircino ſanguine, imprimanturque in dicta Lamina, & ſiccati ſolvantur in vino albo, quod à jejuno bibatur, mirabilem effectum habebunt adverſùs calculos renum, & veſicæ lapidem. *Andreas Cordubenſis, ad ſummum Pontif. Gregorium, & Albertus Magnus.*

Aliud ad idem.

Omnia genera lapidum, qui in capitibus piſcium repериuntur, trita, & cum vino exhibita, colicum dolorem compeſcunt; & calculum, qui in renibus defixus jacet, atterunt, & comminuunt. *Galenus & Avicenna.*

Aliud ad idem.

Adverſùs calculum multi de experientia magnificant pulverem pellis lucii piſcis cum aqua parietariæ ex vino albo hauſtum. Alii idem pollicentur de pelle piſcis barbatuli, & ſtillatitia aqua herbæ, quam argentariam vocant. *Mizald.*

Aliud adversùs calculum.

Pulvis vitri ab Abenzoare in hunc fit modum. Fruſtum vitri cryſtallini denſum & perſpicuum terebinthinâ reſinâ illinitur, & prunis imponitur, donec candeſcat. Aquâ extinctum, iterum illinitur, excoquitur & reſtinguitur. Ubi id ſepties iteratum erit, in ſubtiliſſimum pulverem atteritur. Ex eo pondus aurei, vel drachmæ unius ex vino albo, calculos efficaciter comminuit. *Galenus & Avicenna.*

Aliud

Aliud optimum.

Pafferculus troglodytes vocatus, qui omnium avicularum, excepto regulo, minimus fpectatur, & juxta fæpes ac muros victum quæritat, volatumque perbrevem facit, naturalem vim, admiratione dignam habet. Sale enim conditus, & crudus in cibo acceptus, concretos calculos lotio expellit, & ne renafcantur prohibet, ac morbum perfectè fanat. Conditur optimè pennis evulfis, atque inde largo fale adobrutus, arefactus comeditur. Si plures adfuerint, coqui poffunt more aliarum avicularum. Poffunt etiam non deplumes uri in olla operta, & cinis unius ufti, cum pauco pipere & cinnamomo exhiberi. Sunt qui vivum pennis prævulfis fale condiant, quod melius eft. Alii affatos edunt integros, ita ut nihil ex eis præter pennas abjiciant. *Aëtius & P. Ægineta.*

Ad calculos.

Gummi ceraforum in vino albo folutum, contra calculum profuiffe, certo experimento compertum eft. *Mizaldus.*

Aliud optimum.

Accipe aquæ vitæ optimæ, olei amygdalarum dulcium, fingulorum unc. ij. mifce, & bibe ftomacho jejuno. *Ab amico experto.*

Ad calculum remedium bonum.

Ononis feu Anonis (quæ & acutella & refta bovis vulgò dicitur) contra calculos plurimùm laudatur. Nam ab illorum cruciatu celerrimè liberat, ac eos expeditè educit, pulvere ex cortice radicum ejus haufto cum vino albo. *Mizaldus.*

Aliud ad idem.

Hoc loco mihi fanè quàm oportunè in mentem venit fecretum cujufdam doctiffimi Medici, facilè admodum & familiare, ad deturbandos è renibus calculos. Id folùm conftat fyrupo de Hyffopo cum duplo vel triplo aquæ parietariæ. Quo remedio per dies decem, aut duodecim hyeme propinato adolefcenti cuipiam, & aliis, jejuno ventriculo, ille mihi fidem fecit, fe multos calculos è corporibus eorum exclufiffe. *Mizaldus.*

Calculofis & podagrofis amuletum.

Illud abfque fuperftitione: radix pœoniæ mafculæ Majo colle-

collecta, & crefcente Lunâ, pro amuleto fufpenfa, podagricos, & calculofos juvat. *Cardanus.*

Ad renum dolorem, & tenefmum.

Pulli columborum occultâ proprietate renum dolori conferunt, & corruptum fanguinem emendant: fed dum interficiuntur, capite truncari debent. Eorundem carnes facultatem habent fanandi tenefmum, quem cucurbita, frequenter comefa, generare folet. *Rhafis.*

Ad veficæ lapidem.

Conftat hac ratione aquam fieri poffe, quæ lapidem veficæ per catheterem immiffa, ilicò confringet. Nam cum duo fint neceffaria, & quòd lapidem atterat, & quòd veficæ fit innoxia, primum præftabit modus ac materia: nam extremos vapores è fcorpionum cinere, vel macedonici petrofelini, vel tecolitho, aut lapidibus cancrorum excipiemus: fic enim aqua fiet, quæ etiam porphyritem comminuat. *Cardanus.*

Ad renes expurgandos.

Si femen inventum in pilulis & globulis Lappæ minoris, in leviffimum pulverem redigatur, & cum pauco vino albo generofe exhibeatur, renes ab arenulis efficaciffimè repurgabit, fed aliquanto celeriùs, fi cum aqua vitæ hauriatur. *Mizaldus ab experto.*

Ad urinam ciendam.

Rubeta difciffa & renibus fuperpofita, urinam ciet vehementer, atque adeò, ut nonnunquam afcitici hoc medicamento liberentur. *Cardanus.*

Ad urinam movendam.

Scolimi, feu cinaræ radix decocta in vino, & pota, copiofam & graveolentem urinam prolicit: eodemque modo virulentæ & venereæ gonorrhœæ auxiliatur. *Diofcorides, Oribafius, Paulus & Langius.*

Ad lotii difficultatem.

Centipedæ in cellis vinariis repertæ, lotii difficultates egregiè folvunt, fi vino albo intritæ hauriantur: vel ficcatarum pulvis ex eodem vino exhibeatur. Conftat experimento cujufdam, qui ficuti id fecreti liberè mihi impertivit; ita ego aliud ei candidè commune feci. *Mizald.*

Ad

Ad ſtranguriam.

Lapilli ex capite limacum & grandiorum cochlearum eruti, ſtranguriofis urinam moliuntur, illius meatus lubricando, ſi comminuti ex vino exhibeantur. Auxiliantur etiam parturientibus, laxando & dilatando probè muliebres locos. *Mizaldus.*

Stranguriæ remedium.

Ad ſtranguriam lingua anſeris ebibita mirabilis eſt, inquit *Cardanus.*

Ad veſicæ morbos.

Quædam à ſimilitudine miro modo liberant: à ſimilitudine, velut veſicæ bovis tres coctæ in aqua, ebibita aqua, ſiccatisque veſicis, ac cum aqua ebibitis, dicunt omnes morbos veſicæ ſanari, præcipuè verò urinæ incontinentiam. *Cardanus.*

Ad veſicæ ſcabiem.

Decoctum herbæ, quam Hippurim vocant, ſcabiei veſicæ, malo intolerabili medetur, facta in multis experientia. *Mizaldus.*

Ad gonorrhœam.

Cinaræ radicem in vino coctam, & potam, venereæ gonorrhœæ præſens eſſe remedium felici ſucceſſu ſe probâſſe ſcribit. *Joan. Langius.*

Ardoris urinæ medela.

Rec. Radicis malvæ,
Altheæ,
Petroſelini, ana M. j.

Coquantur in aqua fluviali uſque ad conſumtionem tertiæ partis, deinde coletur: cui adde butyri recentis ad quantitatem nucis, & bibendum præbe duabus horis ante prandium, ſtomacho jejuno. *A quodam Equite Ferra.*

Ad mingentes in lecto.

Accipe Succi foliorum cupreſſi,
Olei ſeſamini, ſing. unc. ij. Miſce & da in potu manè, & eundo dormitum tribus diebus, & non comedat acetoſitatem, neque olera, & valet propriè in mulieribus. *Bayrus, ſi rectè memini.*

Ad effluvium urinæ.

Veſica ovilla, aut caprina cremata, & ex poſca bibita, vel

vel leporis testiculus ex vino odorato coctus, & potus, iis qui urinam inviti reddunt, benefacit. *Mizaldus.*

Ad dolorem hæmorrhoidum.

Rec. Folior. Malvæ, Violariæ, Altheæ an. M. j. ſ. Meliloti, Fœnigræci, florum Chamomillæ, ſeminis Lini ana M. j. Tapſi barbati M. ij. Paretur decoctum in aqua & vino rubro, pari portione. *Ex lib. manuſcript.*

Ad hæmorrhoidum dolorem.

Rec. Micæ panis, ſi fieri poteſt, hordeacei & in lacte muliebri, vel caprino madeat, addito vitello ovorum, & croco. *Ex lib. manuſcr.*

Ad menſtrua alba unguentum.

Rec. Corall. rubrorum,
Myrrhæ,
Corticum thuris,
Succi roſarum,
Nucum cupreſſi,
Balauſtiorum,
Maſticis,
Olibani,
Carabæ,
Spicæ nardi,
Galliæ moſchatæ,
Coriandri præparati, ſingul. ſcrup. j.
Olei roſarum,
Olei maſtichini,
Olei nardini,
Olei rutæ, ſingul. unc. ſem. cum pauca cera, fiat unguentum. *Roſcellus.*

Ad uterum loco movendum.

Bardanæ majoris folium (quæ & Arction, & Perſonata dicitur) ſummo capite geſtatum, matricem ſurſum tollit, ſub planta pedis, deorſum. Quod remedium præſtantiſſimum habetur adverſus ſuffocationes, præcipitationes, ac dislocationes matricis. De folio braſſicæ ſcribit *Cato*, quod vertici capitis impoſitum, vulvam ex defluxu pendulam, vel aliter affectam, ſurſum rapit. *Mizaldus.*

Ad

Ad mulieres utero ſtrangulatas.

Experimento certiſſimo compertum eſt, bituminis ſuffitu, ſive crudum ſit, ſive uratur, mulieres utero ſtrangulatas extemplò revocari. Quamobrem nonnullæ hoc morbo obnoxiæ, lanâ exceptum illud, collo appendunt: ut crebro olfactu ſuffocationis paroxyſmum arceant. *Langius.*

Ut mulieres fiant ſteriles.

Si dentes pueri inprimis cùm cadunt, ſuſpendantur antequam veniant ad terram, & ponantur in lamina argenti, & ſuſpendantur ſuper mulieres, eas prohibent imprægnari & parere. *Albertus.*

Ad idem.

Si mulier accipit ſingulis menſibus de urina mulæ pondera duo, & biberit, ipſa non concipiet. *Cleopatra.*

Aliud ad idem.

Si ſemen acetoſæ ligetur in panno, & ſuſpendatur ſuper tympanum ſiniſtrum, non concipiet, donec permanet ſuper ipſum. *Albertus.*

Aliud ad idem.

Quando bibit mulier urinam arietum, vel ſanguinem leporis: vel, ſi ſtercus leporis ſuſpendatur ſuper mulierem, nunquam concipiet. *Albertus.*

Aliter ut ſteriles fiant mulieres.

Quòd ſi quis extraxerit calcaneum mulieris muſtelæ, ipſâ exiſtente vivâ, & ſuſpendatur ſuper mulierem, non concipiet, donec maneat ſuper eam: & quando removetur, imprægnatur. Vel, ſi accipiantur duo teſticuli muſtelæ & ſtringantur, & ligentur in crucem mulieris, & habeat eos ſecum, mulier non concipiet. *Albertus.*

Ut homo ſemper eunuchus ſit.

Ut homo ſemper eunuchus ſit, accipe ex vermiculo, qui in æſtate lucet, & da ei bibere. *Albertus.*

Adversùs sterilitatem mulierum.

Semen rumicis, seu sylvestris lapathi, sinistro brachio alligatum, sterilitatem in mulieribus emendat. *Africanus.*

Mulier ut concipiat.

Si mulier non potest concipere, accipe cornu cervinum pulverizatum, & misceatur cum felle vaccino, teneat mulier super se, coëat, & statim concipiet. Vel detur mulieri nescienti lac jumenti, eâ horâ coëat, & statim concipiet. *Albertus.*

Conceptum juvantia.

Juvatur natura similibus, lac equæ bibitum à mensibus, uterus leporis, hirci testiculi adjuvant ad conceptum: Quædam certa ratione, phu, scobs ligni cupressi, cortex mori, & artemisia. *Cardanus.*

Abortum prohibentia.

Existimant fœtus contineri, si vermis qui in gramine invenitur vivus, & antequam terram tangat, collo suspendatur: diximus aliàs de ætite lapide. *Cardanus.*

An mulier gravida sit?

Si experiri voles an mulier sit gravida, fac ut lotium reddat in vase æneo: & per noctem unam acum ferream, & perpolitam in illud demerge. Si prægnans erit, maculis rubris distinguetur: sin minùs, nigrescet, vel ferruginea, aut æruginosa evadet. *Expertum fuisse intellexit Mizaldus.*

Filiorum, quos habitura est mulier, numerus ut cognoscatur.

Caret autem ratione quod dicunt, nodos in umbilico ostendere filios ex eadem matre nascituros: aut enim simpliciter: atque hoc superstitiosius Astrologorum prædictionibus. Fieri enim potest, ut moriatur, aut casta vivat, quæ plures sit habitura filios: aut non simpliciter, sed quia potest, hoc autem modo plures nodos habebunt, atque uni conjuncta viro plures alteri cautiores: quod esse non potest, ut simul diverso numero comprehendatur, aut maximum numerum continebit, quomodocunque conjungatur. Cùm ergo rarissimè contingat, hanc potestatem non fru-

frustrari: aut enim non commodè juncta erit, vel etiamsi commodissimè morbis aliisque occasionibus impedietur: quomodo igitur sciri hoc potuit, quod nunquam fermè accidit? Dicendum igitur erit, fœcundos uteros plerunque plures nodos parere in umbilico, steriles autem paucos, nec ad unguem distinctos, ut eventui persæpè concordare videatur: atque hoc modo problematum veritas exquiritur. *Cardanus.*

Ad fœtus retentionem optimum.

Rec. Olei myrtini,
Mastichini,
Terebinthinæ singul. drach. j.
Sandali rubri & citrini,
Hypocystidis,
Aciæ singul. drach. v.
Spodii,
Rosarum rubr. ana drach. iv.
Boli Armeni,
Terræ sigillatæ,
Rasuræ eboris, singul. scrup. ij.
Masticis,
Myrrhæ,
Vernicis,
Sanguinis draconis,
Styracis liquidæ,
Picis Græcæ,
Mumiæ, sing. drach. j.
Picis navalis,
Picis Græcæ, ana quantum sufficit.

Fiat ceratum, quod partim supra renes, partim supra matricem, vel supra regionem vesicæ ponatur. *Roscellus.*

Ut mulier citò pariat, & sine dolore, expertum.

Rec. Gallithrici quantùm satis est, contundatur benè, & exprimatur succus: de quo accipito poculum dimidium, & cum vino mulieri parturienti ad bibendum dato. Mox herbam expressam calidam supra umbilicum ligato. *Alexius.*

Ad partum accelerandum.

Spolium ſerpentis quando ſtringitur ſuper ancham mulieris, accelerat partum; ſed cùm parit, illicò removeatur. *Albertus.*

Ad partum.

Filia quæque ſeptima nata miro modo partum adjuvare traditur. *Corn. Agrippa.*

Ad partus facilitandos.

Si ex partu laborans mulier, ocimi radiculam cum penna hirundinis tenuerit, abſque dolore illicò pariet, quod ab amico probatum intellexit *Mizaldus.*

Aliud ad idem.

Paſtinacæ piſcis radius adalligatus umbilico, fertur faciles partus facere, ſi vivente ablatus ſit, ipsâque denuò in mare demiſſâ. *Corn. Agrippa.*

Et narrat *Democritus*, linguam chamæleontis, ſi viventi erepta ſit, ad judiciorum eventum pollere, eandemque ſalutarem eſſe parturientibus circa domum: cavendum autem, ne domo inferatur, quia eſſet pernicioſiſſimum.

Ad ſecundas movendas.

Calendulæ aquam omnibus oculorum morbis conducere tradunt: adhæc capitis dolores tollere, ſuffitumque ex ejus floribus pudendo muliebri per infundibulum, vel aliter exceptum, ſecundas morantes facilè evocare, & profugas reducere. Hoc ſecreto vetulam quandam obſtetricem mirâ arte emunxi, dum meâ egeret operâ, in enixu puerperii cujuſdam locupletis matronæ. *Mizaldus.*

Unguentum purgans.

Rec. Olei roſati,
Olei violacei,
Olei amygdalarum amararum,
Olei rutæ,
Olei ſambuci,
Olei cataputiæ, ſingul. unc. j.
Fellis vervecis,
Fellis taurini, ana unc. ſ.
Fellis porcini, unc. j.
Ceræ, quantum ſatis eſt.

Miſce,

Misce, & fiat unguentum, quo inungatur ventriculus, & umbilicus, &c. *Roscellus.*

DE MORBIS MANUUM.

Ad manuum tremorem.

Artemisia in aqua rosarum macerata, tremulas manus emendat, si inde laventur. *Mizald.*

Ad extrahendas spinas è digitis.

Rec. Abrotanum quantum satis est, tere, & cum aceto misce, & superponito. *Ex lib. manuscripto.*

DE MORBIS PEDUM.

Podagræ remedium, quo Rex Daciæ utebatur.

Rec. Turpeti,
Hermodactylorum, ana drach. ij.
Zingiberis,
Salis gemmæ,
Cinnamomi, ana drach. iis.
Diagrydii,
Anisi,
Fœniculi, ana drach. j.
Sacchari candidi unc. ij.

Fiat pulvis, de quo sumatur ad quantitatem drachmæ unius, & dimidiæ, usque ad duas, si non sufficeret prima quantitas, & in æstate sumitur cum aqua endiviæ: in hyeme verò cum brodio pulli, per horas quinque, vel sex ante prandium dormiendo per unam horam pòst, vel quiescendo, & potest sumi bis in mense, vel saltem semel, & hoc penultimâ die Lunæ; præmittantur autem per tres dies omni mane unciæ sex aquæ mellis ad modum syrupi; hoc enim disponit vias pulveri: tempore verò intermedio, omni sero cùm itur dormitum, sumantur pilulæ duæ, vel tres de lua, quæ conficiuntur ex pulvere ipsius luæ, & terebinthina quantum satis est. Patiens verò pro posse sobriè vivat, ut tanto remedio gaudere possit. *Ex lib. manuscripto.*

Ad podagram.

Rec. Picis navalis lib. ij.
Colophoniæ,

Ceræ, ana lib. v.
Semin. Nafturtii,
Baccarum Lauri,
Sulphuris vivi,
Cimimi,
Croci,
Abfynthii,
Anifi,
Pulegii,
Mafticis fingul. unc. ij.
Cinnamomi drach. j.
Zingiberis drach. ij.
Caryophyllorum drach. v.

Fiat emplaftrum fecundùm artem. *Ex lib. manufcr.*

Pilulæ ad podagram.

Rec. Aloës,
Myrrhæ electæ, ana drach. j.
Rhabarbari electi,
Agarici trochifcati, ana drach. v.

Cum fyrupo rofato laxativo fiat maffa. Ex drach. j. fingantur pilulæ v. Capiat per duas horas ante cibum, fingulis quindecim diebus. *Ex lib. manufcripto.*

Ad dolores podagricos in principio.

Rec. Olei papaveris lib. ij.
Spicæ nardi unc. ij.

Mifce & macera per octo dies ad Solem, deinde exprime & ferva. Tempore ufûs adde aliquantulum aquæ ex opio deftillatæ. Idem facit oleum Hyofcyami. *Henr. Wolffius.*

Pilulæ ad Podagram.

Rec. Succi Hellebori nigri,
Succi fumi terræ,
Succi Colocynthidis,
Succi Gentianæ,
Succi Petafites,
Succi Rhabarbari,
Agarici,
Rhabarbari pulverizati,
Mafticis, fingul. drach. j.

Mifce

Miſce omnia bene, & fiat maſſa, ex qua formentur pilulæ. Doſis drach. j. ex qua tres pilulæ parentur. *Henricus Wolffius.*

Podagræ remedium.

Rec. Olei cinnamomi,
Olei ceræ,
Olei ſalis, ſing. part. j. Miſce. *Andernacus.*

Ad podagram in principio fluxionis.

Rec. Farinæ hordei unc. iij.
Farinæ lentium unc. ij.
Terræ ſigillatæ,
Sanguinis draconis ana drach. ij.

Coquantur farinæ lento igne cum poſca, deinde miſceantur pulveres, cui adde olei roſati unc. ij. Ceræ novæ unc. j. fiat in modum cerati. Et ubi fluxio ſedata fuerit, adde pulveris florum Chamomillæ unc. ſem. Croci drach. j. Vitelli ovorum num. ij. *Ex lib. manuſcr.*

Ad podagram.

Experimentum Regii cujuſdam Chirurgi adverſus podagras & chiragras: Habe manipulum Artemiſiæ, defervefacito in oleo dulci olivarum, donec decreſcat ad tertias: eo dolentem locum inunge, ſenties brevi tempore dolorem ſedari. *Mizaldus.*

Aliud ad idem.

Milvi caput deplume uſtum, & quantum capi poteſt tribus digitis cum aqua ſumtum, podagricis auxiliatur. *Mizaldus.*

Ad podagram.

Si acceperis dextrum pedem teſtudinis, & ſuſpenderis eum ſuper dextrum pedem podagrici, confert ei. Similiter ſi ſiniſtrum ſiniſtro, & ſic manus ejus confert manui, & digitus digito. *Albertus.*

Ad dolores podagricos.

Nec mirum videri debet, quòd corium calcanei dextri

vulturis ſuper pedem dextrum, & ſiniſtri ſuper ſiniſtrum podagrici levare poſſit dolores. *Cardan.*

Ad Iſchiadis dolores.

Decoctum corticis populi albæ Iſchiadicos ſummè recreat. Quod etiam præſtat ſuccus frondium geniſtæ in aceto maceratarum. *Mizald.*

Ad articulorum affectus.

Oleum, in quo decoctæ fuerint ranæ uſque ad ſeparationem carnis ab oſſibus, plurimum valet ad omnes nervorum & articulorum affectus, perfrigeratque membra, ſi eo calente ungantur. *Mizaldus.*

Ad arthritidem.

Ex arthritide autem & articulorum morbis primum Joan. Antonium Scazoſum, Joan. Baptiſtam Mareſchalcum è Senatus libellis, & filiam Joan. Angeli Linati, tum alios innumeros liberavi. Sed juvat horum trium inſigniorum curam narrare. Laborabat ergo Jo. Antonius Scazoſus biennio arthritide, nil proficientibus Medicis, quem ego exhibitione decocti ex ligno Guajaco cum betonica, & catapotiis ex hermodactylis, curavi. At Joan. Bapt. Mareſchalcus iiij. jam menſibus (eratque menſis ille, quo curare aggreſſus ſum illum, Decembris) conflictabatur: præterea duabus febribus: unâ intermittente, alterâ continuâ; & quod omnium deterrimum fuit, cibum omnem averſabatur, & fermè immobilis cùm eſſet, meritò à Medico ſuo vel pro inſanabili habebatur: vel expectandum ver ad curam contendebat, ob idque diffidebamus. Ego enim non exiſtimavi hoc faciendum, quandoquidem affectæ particulæ indies fiebant imbecilliores, neque enim in humano corpore quicquam quieſcit: ſed ſi non in melius proficiant, neceſſe eſt, ut in deterius prolabantur. Itaque colocynthidem in melle coxi puro; mel autem odoratis miſtum, velut offam devorandum dedi: decoctumque interim ligni ex aqua propinans, ante finem hyemis perfectè ſanavi, ut nunquam poſtea in eum morbum reciderit, & adhuc vivit. Filia autem Angeli Linati jam biennio experta non ſolùm omnes Medicos, ſed etiam circulatores, ſumſerat vinum, aquam, unctiones, & ſuffumigia ex cinnabari factitiâ, nec ſanari poterat. Dolebant ei crura, ac tremore vexabatur ita, ut totas noctes

noctes vigil persæpe duceret, absque spe, ut par erat tot frustra tentatis potentissimis auxiliis. Itaque exhibito vino cum optimo cortice, curandam interim particulam ipsam suscepi, excogitatoque præsidio, quod & causæ morbi, & morbo adversaretur, ipsum confirmaret membrum, lachrymæ ligni magnam quantitatem excipi jussi: quâ cum thure, ligno aloës, semine balsaminæ, styrace odorata, cortice citri mistis, & sæpe cruribus eo suffumigio calefactis (aderat & lapis gagates copiosus) sanata est perfectè, convaluitque: liberavi etiam Pet. Ant. Besutium, juxta ædem sacram Breram, non procul à Porta Beatrice laborantem arthritide, eisdem penè auxiliis, quibus etiam Scazosum, cùm hic à Medico suo, omnibus in deterius labentibus, destitutus esset.

Ne pedes aut manus à frigore lædantur.

Si quis nolit pedes, vel manus à frigore offendi, pinguedine vulpis inungat. *Mizaldus.*

Torpori sanando.

Cùm membra compressa detinentur, spirituum transitus prohibetur, unde torpent adeò, ut non tutò homo illis se committat, sentiturque stupor: at verò præter id vellicationem quandam, velut formicarum: ea fit, quoniam partes inæqualiter afficiuntur; stupidæ enim sanis cohærent: quamobrem hic affectus & ob impotentiam, & ob doloris speciem quandam, gravis persæpè homini est. Nihil autem præsentius, quàm membrum totum vehementer extendere, ac fricare, vel alterius lateris manu, pollice apprehenso, pedem patientis cruris elevare. *Cardanus.*

DE MORBIS PARTICULA-ribus externis.

Ad capitis vulnera.

Rec. Aquæ vitæ lib. ij. sem.
Masticis triti,
Myrrhæ pulverizatæ,
Aloës tritæ, sing. unc. j.

Bulliant bullitione unâ ad ignem, deinde coletur aqua, cùm vulnera fuerint lota, sequens pulvis inspergatur. Accipe Olibani, Myrrhæ, Aloës ana unc. j. Misce & fiat pulvis subtilissimus. *Roscellus.*

Aliud ad idem.

Rec. Olibani,
Myrrhæ,
Aloës,
Resinæ singul. unc. j.

Fiat pulvis, quo vulnera prius aquâ vitæ lota, aspergantur.

Ad vulnera, spasmum, & dolores, oleum.

Rec. Terebinthinæ claræ lib. j.
Olei communis unc. j.
Olibani,
Myrrhæ,
Sarcocollæ,
Masticis,
Croci singulorum unc. j.
Panis porcini,
Caudæ equinæ,
Rubiæ tinctorum singulorum unc. j.
Vermium terrestrium unc. iij.

Ponantur omnia in retorta, & destillentur secundum artem. *Fallopius.*

Ad omnis generis vulnera, oleum mirabile.

Rec. Terebinthinæ lib. j.
Olibani
Masticis
Myrrhæ
Sarcocollæ singulorum unc. j.
Aquæ vitæ unc. viij.

Misce, & destilla in retorta, postea oleum ab aqua separa, & serva. *Fallopius.*

Aliud, præsertim ad nervorum vulnera.

Rec. Terebinthinæ claræ lib. j. sem.
Ceræ flavæ lib. j.
Nucis moschatæ
Caryophyllorum singulorum unc. j.
Cineris lignorum combustorum unc. vj.
Laterum tritorum q. s.

Misce, & in retorta destillentur. *Fallopius.*

Aliud

Aliud ejuſdem, ad idem.

Rec. Olei abietini lib. j.
Albuminum ovorum coctorum lib. j.
Reſinæ unc. vj.
Gummi hederæ unc. ij.
Miſce, & deſtilla in retorta ſecundùm artem.

Balſamum ad vulnera, Ejuſdem.

Rec. Terebinthinæ claræ lib. j. ſem.
Olei laurini
Galbani
Gummi Arabici
Gummi hederæ, ſingulorum unc. j.
Olibani
Ligni aloës
Galangæ
Caryophyllorum
Nucis moſchatæ
Conſolidæ minoris
Cinnamomi
Zedoariæ
Zingiberis
Dictamni albi ſing. drach. vj.
Styracis liquidæ ſingul. unc. ij.
Moſchi
Ambræ ſingul. drach. j.

Pulverizanda pulverizentur, miſceantur: quibus adde aquæ vitæ lib. viij. pone in vaſe vitreo optimè obturato per dies octo; deinde deſtillentur primò igne lento, quouſque oleum manare incipiat, tum augeatur, donec totum deſtillaverit; deinde oleum ab aqua ſepara, & ſerva.

Oleum ad vulnera.

Rec. Terebinthinæ lib. ij.
Olei lini lib. j.
Reſinæ pini unc. vj.
Olibani
Maſticis
Myrrhæ
Sarcocollæ

Macis,

Macis, Croci
Ligni aloës ſing. unc. ij.

Ponantur in retorta, & deſtillentur primò igne lento, poſtea fortiori. *Fallopius.*

Oleum ad vulnera 24. horis curanda: & ad rupturam, &c.

Rec. Olei communis lib. vj.
Olei abietini lib. j.
Myrrhæ electæ unc. vj.
Aloës lotæ
Olibani ſingulorum unc. vj.
Mumiæ unc. ij.
Glutinis communis unc. vj.
Granorum tinctorum unc. iiij.
Picis navalis unc. vj.
Gummi arboris ſycomori unc. ij.
Amurcæ olei lib. ij.
Rad. Altheæ unc. vij.

Omnia in cucurbitam vitream robuſtam ponantur, & per horas xij. in balneo Mariæ coquantur: poſtea coletur, colaturæ addatur

Serpentariæ
Balauſtiorum
Conſolidæ majoris cum floribus, herba & radicibus,
Betonicæ,
Nicotianæ ſing. M. iiij.
Balſaminæ, cum herba & fruct.
Foliorum Cypreſſi ana M. iij.
Veſicarum ulmi n. xl.
Millefolii,
Braſſicæ marinæ ſingul. M. iiij.
Dactylorum maturorum n. xxv.
Hypericonis,
Perforatæ,
Centaurii minoris,
Burſæ paſtoris ſing. M. iij.

Coquantur iterum in balneo Mariæ per horas 18. deinde ponantur ad Solem per æſtatem integram, in vaſe optimè obturato. Quo facto, omnia eximantur, colentur, exprimendo fortiter, oleo denique addantur croci triti unc. iij. coquanturque ſimul per horas tres, & oleum ſervetur

tur ad uſum. Hoc oleo ad rupturam ſi uti voles, priùs pili abradendi, deinde per 15. dies ruptura bis quotidie inungenda: mox veſicâ porcinâ, & faſciis firmiter & ritè liganda. Curandum verò, ut in lecto æger per dies xv. quieſcat. *Roſcellus.*

Ad vulnera.

Ad vulnera quævis præſtantiſſimum eſt, ac paratu facile, ſequens remedium. Sumuntur picis Græcæ, ſulphuris & olibani albi ſingulorum partes æquales, teruntur, ovorum albuminibus excipiuntur & vulnerum labris ritè obductis, abſterſoque ſanguine, ſuper linteolo impoſita eidem vulneri applicantur, faſciâ deligantur, & dies aliquot ibidem manere permittuntur. Res mira & probata. *Mizald.*

Ad ulcera maligna.

Mirabilis & citò probabilis aqua, nullo auro comparanda, ad hunc fit modum. Aqua pura & limpida in vas, nullo anteà liquore imbutum, mittitur. Ubi effervescit ilicò in vivam & recentem calcem, alteri vaſi novo impoſitam effunditur: ac ibi tamdiu quieſcere permittitur, donec detracta ſpuma, clara & pellucida appareat ſubſidente ad imum vaſis calce, pultis modo diluta. Tum demum aqua ſupernatans excipitur per vaſis inclinationem, ſed calce immotâ, & phialâ mundâ, aut alio vaſculo diligenter obturato, ad uſum ſervatur. Vix credi poſſit, quantum habeat energiæ & miraculi in ulceribus quibuſvis, & maximè à lue Venerea obortis. Nam fotu ex linteolo in ea tepente madefacto, & vice emplaſtri poſt hæc ulceri impoſito, ac ſubinde renovato, ſaniem deterget, dolores ſedat, ulcus carne replet, ac inflammationes pauco tempore extinguit: non abſque ingenti miraculo, cùm ſui caloris vehementiâ alioquin incendat calx viva. Fruere hoc excellentiſſimo ſecreto, quod multâ prece, precioque multo, multis recuſavi. *Mizaldus.*

Precioſum oleum Balſaminum, quod inſtillari poteſt vulneribus, quæ non capiti, ſed alioqui corporis partibus ſunt inflicta.

Accipe Olei roſati uncias novem.
Rhabarbari minutim contuſi uncias ſex.

Hæc

Hæc firmiter contecta in ampulla ſive lágena ſtannea per tres dies ſtare facito. Deinde lagenam unà cum prædictis in balneum Mariæ immittito, & ad horæ medietatem probè bullire ſinito. Poſtea in lagenam injice Maſticis ſubtiliter contuſi drachmas ſex. Item thuris, bdellii, opopanacis, camphoræ, ana ſive partes æquales, verb. gr. unc. dimid. poſtea illud oleum per mundum panniculum laneum excolato, ita ut omnis virtus prædictarum ſpecierum inde exprimatur, habebisque in uſum paratum oleum præſtantiſſimum. *Rantzovius.*

Inſigne cataplaſma vulnerarium, contra quemvis ictum, quo uſus eſt Chriſtianus II. Rex Daniæ.

Rec. Ceræ uncias tres cum ſemiſſe.
Colophoniæ ſeu picis Græcæ
Aſchenſchmaltz
Mumiæ, ana ſeſquiunciam.
Myrrhæ unciam unam.
Minii unciam dimidiam.
Corallorum alborum drachmas tres.
Magnetis unciam unam.

Ceram unà cum colophonia primùm diſſolvi facito, deinde mumiam adjice, poſtea das Aſchenſchmaltz. Hæc ad lentum ignem collocato, & probè verſato. Deinde reliquis quoque prædictis ſpeciebus immiſſis, ad lentum ignem paulisper ſtare ſinito, probè frequenterque moveto, ſæpè etiam periculum facito, num ſatis ſit decoctum, & in fundo ſubſidere incipiat. Stilla ex alto guttulas aliquas ex calida ſpatula in frigidam. Quòd ſi illud infrigidari, & ſpatulæ adhæreſcere ſenſeris, ab igne removeto, tamdiuque verſato, donec ſuâ ſponte ſit frigefactum, & in ſolidam coëat maſſam, ne ſequentia tria gummi in eo adurantur. Adde inſuper Thuris & Maſticis ana unc. unam, Camphoræ ſeſquiunciam, & in olla tamdiu moveto, ut infrigidatum duritiem contrahat, & manibus tractari, prædictoque adipe ſubigi poſſit. Et hoc modo cataplaſma ritè paratum habes. Quòd ſi igitur vulnus inflictum eſt recens, panno lineo craſſiori illito, & parti affectæ applicato. Quibuslibet etiam vulneribus, ſive cæſim gladio ſecante, ſive punctim mucro-

mucrone ſint inflicta, hoc cataplaſma rectè adhiberi poteſt. *Idem.*

Potio vulneraria ejuſdem.

Rec. Limonii ſylveſtris, id eſt, Wintergrün, & Betonicæ ana drachmam unam, ſaniculæ & pedis leonis, id eſt, Sinnaw ana drachmam dimidiam, cum duabus menſuris vini in nova olla vitreata firmiter occluſa, quæ farina ſubacta probè obturetur. In medio autem operculi foramen relinquatur, per quod vapor egrediatur. Coctura hujus potionis ad ſpacium duarum horarum continuetur. Ex hac potione homini ſauciato ſingulis diebus manè & veſperi ad quantitatem unius cochlearis exhibe bibendum, & loco affecto braſſicæ folia, vel præcedens cataplaſma impone.

Alia vulneraria potio, quâ vulnera mirum in modum curantur.

Accipe duas menſuras cereviſiæ vetuſtiſſimæ, injice manipulum clematis ſive pervincæ, cauliculum artemiſiæ rubeæ, paulum herbæ, quæ dicitur Rodicheil, vel in defectum hujus ſume meram pervincam, decoque ad medietatem in vaſe fictili, operculo probè tecto. Deinde excola in ollam lapideam ſive lagenam, ſic ut orificium ejus probè obſtrui poſſit, ne aër ingrediatur, poſtea uſui ſerva. Ex hac potione dabis homini vulnerato ſive læſo mane jejuno ventriculo, in meridie poſt ſumtum cibum, veſperi cùm diſceſſurus eſt cubitum, ſingulis vicibus ad quantitatem trium cochlearium, jubebiſque ut læſus poſtea duabus aut tribus horis abſtineat à cibis, & quoties inde biberit, paululum inſtillet in vaſculum, & hoc vulnus abluat. Folium etiam braſſicæ rubrum, aut maximè fuſcum liquore hujus potionis imbutum, vulneri imponat, ita tamen ut aſperius folii latus, verſùs vulnus ſit coaptatum, quod linteo firmiter involvatur. Quòd ſi vulnus poterit conſtringi acu, fiat id quoque, ne magna cicatrix inde remaneat, alioqui nihilominus tamen vulnera conſolidat hæc potio. *Idem.*

Vulnus ut ſine dolore infligatur.

Magneti non abſimilis videtur alius magnes candidus, cujus ego experimentum tale vidi. Attulerat *Laurentius Guaſcus*

Guaſcus Cheraſcius, provinciæ Taurinenſis Medicus empiricus, his diebus hunc lapidem, pollicebaturque poſſe, ſi vel ſtylum aut acum tangeret, carnem totam abſque ullo dolore penetrare: quod cùm nobis, ut par eſt, ridiculum videretur, rem experimento in meis contubernalibus confirmavit. Ego tandem, ut tam incredibilis rei periculum facerem, acum ipſam priùs lapidi affricatam, cuti adjutorii brachii intuli, ſenſique primò leviſſimam punctionis imaginem: pòſt, cùm totum muſculum quaſi directa penetraret, acum quidem in profundum, quâ penetrabat, penetrare ſentiebam, dolorem nullum penitus ſenſi: tumque familiaribus, quod in me fueram expertus, credidi. *Cardanus.*

Cataplaſma præſtantiſſimum, quod cùm in Comitatu Tyrolenſi apud Carolum V. Oenoponti commoraretur, Joannis Friderici quondam Saxoniæ Electoris Chirurgus, Illuſtriſſimum Holſatiæ Ducem Adolphum docuit, & contra quemvis ictum, & ad vulnera à tormentorum globulis illata, mirabilem curandi vim habet.

Recipe Galbanum,
Ammoniacum,
Opopanacum,
Bdellium,
Ceram,
Olei communis ſing. lib. ij.
Argyritis ſeu argenti ſpumæ præparatæ, Silberglett lib. unam.
Olei laurini unciam dimidiam.
Myrrhæ,
Thuris,
Maſtichis,
Ariſtolochiæ,
Terræ cadmiæ, ſive lapidis calaminaris præparati,
Tutiæ ana unciam unam.
Camphoræ unciam dimid.
Terebinthinæ drach. unam.

Redige ad pulverem, quem fac igne excandeſcere, & quicquid diſſolvendum eſt, diſſolve, & in morem cataplaſmatis forma, modo ſequenti. Quatuor gummi macera no-

cturno tempore in aceto acerrimo ex vino confecto, in vaſe ex orichalco fabrefacto, aut olla incruſtata, ita ut acetum gummi quantitatem excedat, poſtea decoque gummi tantiſper, donec ſordes, excrementa aut ligna iis ſeparentur. Deinde exprime ſive excola per linteum in cacabum aut lebetem, & gummi iterum coque uſque ad conſumtionem aceti, & donec gummi à lebete ſegregentur.

Fac colliqueſcere oleum & ceram in pelvi ex orichalco, immitte argyritim ſive ſpumam argenti, & verſa rudiculâ, ut argyritis in fundum ſubſidat, & cùm colorem fuſcum induere cœperit, fac periculum lato cultro aut ſpatulâ. Quòd ſi non adhæſerit cultro tenaciter, ſed inde reſolvitur, perfectæ decoctionis eſt ſignum. Ab igne igitur remove ſtatim & paululum infrigidari ſinito, non tamen nimis citò. Poſtea de quatuor gummi maceratis in aceto ſingulis vicibus ad quantitatem fabæ, vel nucis avellanæ, immitte in decoctum cataplaſma pedetentim, donec gummi propius ingreſſa fuerint. Nam ſi ſimul injicerentur, cataplaſma nimis ebulliendo aſcenderet: fortaſſis etiam omnino effunderetur. Verùm ad majorem cautelam pelvim cum aqua in promtu habeto, ut ſi nimis forſitan bulliat, ſupra aquam teneri, & infrigidari poſſit: illudque rurſum emplaſtro adjice, quod in aquam effuſum eſt. Et poſtquam gummi planè in emplaſtrum ingreſſa fuerunt, cocturam ejus de integro repete, parumperque decoque. Deinde adjice Myrrham, Maſticem, Thus, Terram cadmiam, Ariſtolochiam. Redige iterum in pulverem tenuiſſimum paulatim ſupra ignem, non nimis calidè tamen, ne pulveres ardore conflagrent vel conſumantur. Extremò injice Terebinthinam & oleum laurinum, & cùm planè ab igne remotum, & infrigidatum fuerit, adjice camphoram. Deinde effunde in aquam calidam, donec aptum efficiatur, ut manibus tractari, & ſubigi poſſit. Poſtea macera oleo artemiſiæ, ut nitidum & purum reddatur. Immitte in pellem hinnuli benè præparatam. Tunc ad 40. aut 50. annos uſui conſervari poteſt. Conducit hoc cataplaſma adverſùs omnia vulnera ſclopetaria, contra ictus, & vulnerum inflammationem. *Henricus Rantzovius.*

Ratio conficiendi pulveris utilis contra diſſectionem nervi alcujus, qui à Chirurgo eſt conglutinandus.

Rec. Oculos cancri, ſubtiliſſimum pulverem comminutos in parvo linteolo. Hunc pulverem nervis inſperge, & ſiccis faſciis ex linteolo confectis, locum obliga, ne humiditas aliqua ad nervos penetrare poſſit. Hanc ligaturam per ſpatium 24. horarum intactam relinquito. Elapſo prædicto temporis ſpatio Chirurgus nervum inſpiciat, ipſiusque conglutinationem exploret, & deinceps vulnus illud calidis vinculis deliget, inſtar alterius vulneris recentis, & poſt diem unum aut alterum ligaturam diſſolvat. *Idem.*

Ratio certa, quâ fluxus ſanguinis ex quovis vulnere erumpentis, cohiberi poteſt.

Ineunte Vere, cùm ranæ ſemina prima ſive ova projiciunt, tunc accipe craſſioris linei panni ulnas tres, vel quatuor, plus minúsve, quantum ſatis eſt. Hunc pannum cum hujuſmodi ovis ranarum probè abluito, Solique ſiccandum exponito. Deinde ſecundò tertioque lotum, ſimilique modo in Sole ſiccatum, uſui diligenter ſervato. Cùm autem hoc uti volueris, partem vulnere duplo majorem, inde præciſam inſtar cataplaſmatis vulneri imponito, ſanguinis effuſio ſtatim ſupprimetur, quod certo experimento in plurimis eſt comprobatum. *Idem.*

Eſcharoticum ſine dolore.

Fit eſcharoticum abſque dolore facilè, quod cutem pertundit in horis 24. Si ſana eſt cutis ipſum ſolo corio circumdatum imponitur: ſin autem ſanies, ut in ſuppurationibus ſubeſt, locus aceto acerrimo lavatur. Conſtat medicamentum è tenero ſapone & calce viva tenuiſſimè mixtis, adeò ut in unguenti formam tranſeat. *Cardanus.*

Ulceris maligni prodigioſa curatio.

Gallorum Regis frater, natu minor, laborabat ulcere peſſimo, prodigioſæque turpitudinis: curatus eſt afflatu perpetuo pueri annum agentis duodecimum. Nec abſque ratione: ſpiritus enim à corde impubis, ætate firmâ tamen, ſincerus eſt, ac corruptos humores emendare poteſt. *Cardanus.*

Ad ulcera.

Novi, qui antelucano medii Veris tempore, menſe nimirum Majo, ſtratis ſuper gramina linteaminibus, rorem exciperent, expreſſum decoquerent, deſpumarent, & tum demum panniculos in ejus decocto madefactos, ſucceſſu admodum felici, ulceribus phagædenicis applicarent: & ſic aſperſa, ſiccataque roris acrimonia ad unguem conſolidarent, una incocto aluminis, & olibani momento. *Mizaldus.*

Eſcharoticum cutim celerrimè perforans.

Sæpe nobis contingit, ut cutim ſeu carnem erodere ac perforare celerrimè velimus, non ſatis fidentes ſectioni: alias molliſſimum medicamentum deſcripſimus, nunc efficaciſſimum: ex aqua enim ſaponis, aut lixivio tinctorum, quod ex cineribus fit, conficitur hoc modo, lib. xij. lixivii acerrimi ſuper calcem vivam & roboris cinerem ſuperfunduntur, permittunturque deſtillare, inde ſuper aliam calcem, & cinerem, denuò infunditur, repetiturque donec ovum ſuſtineat aqua. Inde adduntur chalcanti unc. ſingulæ in ſing. libras, aut dimidium, & in æneo lebete ſenſim ſpiſſatur, donec extractum cogatur in paſtillos: cochleari enim ſenſim extrahitur, hoc in octava parte horæ, ſi rectè præparatum fuerit, perforat. *Cardanus.*

Ut ſcias an membrum aliquod ſit ſideratum.

Si quis experiri volet, num membrum aliquod amputandum, verè ſideratum fuerit, & ſphaceliſmo tactum, partem eam porrorum, quæ vireſcit, contundat, & unâ nocte membro ſuperponat. Id ſi poſtridie livorem aut nigrorem nonnihil exuerit, ſignificabit vitale adhuc eſſe, ſin minus mortuum & juſtè amputandum, ne pars ſincera trahatur. Experimentis multis confirmatum fuiſſe mihi fidem fecit Hiſpanus quidam, arcanorum naturæ explorator indefeſſus, quod poſteris impertitum volui. *Mizaldus.*

Ad extrahenda è vulneribus ſpicula.

Sagittæ ſpiculum, vel ferrum quodvis ex vulnere detrahes, ſi ſpecillum vulnerarium ſucco valerianæ imbutum, ipſi vulneri indideris, & contuſam herbam ſuperligaveris. Sic enim non ſolùm revelletur ferrum, ſed etiam unà vulnus ſanabitur: niſi inſigniter mentiatur Italus, qui hujuſce rei periculum ſe feciſſe, mihi affirmavit. Idem præſtant folia

hormini ſativi, quæ noſtra eſt orvalla, trita, aculeos ac ſpinas corporibus detrahunt. *Mizald.*

Ad membra reſoluta.

Recipe Pinguedinis vervecis optimæ pocula duo, coquantur ad medietatis conſumtionem; deinde addatur olei roſacei poculum unum, & iterum ad conſumtionem medietatis coquantur, quo partes reſolutæ inungantur. *Roſcellus.*

Aliud ad idem.

Rec. Roſmarini
Majoranæ
Menthæ
Sabinæ
Menthaſtri
Salviæ ſing. quantum ſufficit.

Contundantur optimè, & cum medulla pedum bovis fiat unguentum. *Roſcellus.*

Ad Reſolutionem nervorum.

Rec. Sanguinis humani qu. ſ. deſtilletur ſepties ſecundùm artem, quouſque aqua omnis exierit, quâ nervi reſoluti inungantur. *Fallop.*

Ad Rupturam.

Rec. Foliorum & florum anthos.
Foliorum myrtillorum ſing. unc. ſem.
Reſinæ
Emplaſtri de betonica ſing. unc. ij.
Terebinthinæ claræ q. ſ.

Fiat emplaſtrum. *Ex lib. manuſcr.*

Ad Pediculos pudendorum.

Rec. Axungiæ porcinæ
Argenti vivi
Salviæ } ana quantum ſufficit.

Miſce omnia ſimul benè, fiatque unguentum, quo partes pediculis obſeſſæ inungantur. *Fallopius.*

Ad pediculos pudendorum.

Accipe ſaponis veneti qu. ſ. cui adde argentum vivum mortificatum. Miſce & agita probè, ut ad unguenti formam

mam uniantur, quo inunge poſtea partes pediculoſas, & quamprimum morientur. *Caſparus Schuencfeldius.*

Aliud ad Pediculos capitis.

Amaranthi flores in lixivio decocti, ſi cum illo caput abluatur, pediculos enecat, nec non furfures capitis & porriginem expellit. *Hieron. Tragus.*

Ut pars aliqua ſine dolore plurimum intumeſcat.

Si quis aquâ deſtillationis, vel decoctionis crabronum, aut veſparum cutem alicujus attigerit, ſic intumeſcet locus, ut hydropis, aut veneni, magnæve alicujus ægritudinis, ſuſpicionem ingerat, ſed abſque dolore. Remedio eſt Theriaca pota, vel loco illita. Hac fraude meretriculæ quædam geſtationem uteri, etiam apud circumſpectos, & cautos artificiosè mentiri ſolent: & ſuam miſeriam credulæ plebi falsò atteſtari, qui ſtipem vicatim emendicant. Eſt id togati Pariſienſis Archimedici, & blitteorum, canariorum, oſtiariorum, templariorumque ludimagiſtri incomparabilis & locupletiſſimi artificium, è multis unum, à quodam ejus contemporaneo, & familiari mihi indicatum. *Mizaldus.*

Ad Morſum canis rabidi.

Folia Braſſicæ, uti etiam ſemen, cum Sylphio & aceto trita, ac impoſita, morſum canis tum rabidi, tum non rabientis perfectè ſanant. His addere abſurdum non erit, quod oraculo quodam oſtenſum eſt, radicem cynorrhodi, vulgus aſglænterium odoratum nuncupat, unicum & ſingulare eſſe remedium adverſùs morſum canis rabidi, niſi Plin. & Galenum abjurare velis. *Idem.*

Ad Morſum canis rabidi, ſcorpionumq; ictus.

Homini à ſcorpionibus icto remedium eſt cinis eorundem ex vino potus. Et rabidi canis morſum curari teſtantur multis pilis ejuſdem animantis exuſtis, & ex vino propinatis. *Plin. & Lemnius.*

Ad Morſum canis rabidi aliud.

Ad canis rabidi morſum, cancri in patella deuruntur, ut pulverari poſſint. Exhibeatur cochlearis menſura cum pulvere radicis gentianæ ac thuris momento. Debet autem antidotus iſta frequenter iterari, & per ſeſquimenſem con-

continuum aſſumi, quo rabies & aquæ pavor propulſetur. Probatum audivi. *Mizaldus.*

Aliud ad canum rabiem.

Herba, quæ Alyſſum vocatur, valet certo experimento adversùs canum rabiem, & ob id (Galeno & Aëtio teſte) à λυσσῃ, id eſt, rabie, alyſſum nominatur. *Mizaldus.*

Ad morſum canis rabidi.

Cancri fluviatiles morſis à rabido cane mirificè proſunt. Sed ii poſt canis ſideris exortum, Luna xiv. cùm Sol Leonem eſt ingreſſus, vivi in patella ſunt adurendi, & in pulverem tenuiſſimum atterendi. Cujus cochleare unum ex aquæ cyatho propinatur, dum adhuc recens eſt morſus, augendaque quantitas, ſi inveteraverit. Eo remedio vim adeò efficacem ineſſe ſcribit *Galenus*, ut nullos periiſſe dicat, quibus in tempore exhibitum fuit.

Ad viperæ morſum.

Miraculo eſt trifolium, herba hyacyntho ſimilis, quando flores vere emittit, & ſemen habet κνίῳ ἀγρίῳ ſimile. Hæc enim decocta multùm, & morſibus phalangis, aut viperæ ex aquæ fotu admota, benè medetur, & dolores ſtatim ſedat. Eodem verò fotu in alio non morſo, parti ſanæ ſenſum ſimilem, & dolores ſimiles his, quos morſus invehit, omnes excitat: morſus itaque ſanat, & ferarum more partem affligit. *Jacobus Sylvius Medic.*

Ad ſcorpionum ictus.

Semen agreſtis croci manu tritum, vel collo ſuſpenſum, plurimùm pollet adverſùs ictum ſcorpionum. In quam rem etiam prodeſſe ajunt radicem lauri & ireos. *Mizaldus.*

Ad ſcorpionum ictus, aliud.

Adeò venena plerunque venenatis ſunt venena, ut aconitum ex vino tepidum datum, percuſſis à vipera, aut ſcorpione, ſalutiferum eſſe expertum ſit à nonnullis Medicis præſtantiſſimis. *Idem.*

Aliud ad eundem.

Illud de multis videtur memorabile, quòd qui raphanum prægustaverit, ſi à ſcorpione feriatur, citra vitæ aleam evadit, & ſi ſcorpionibus inſpergitur raphanus, illos ad mortem adigit. *Idem.*

Ad

Ad bubones.

Sunt qui affirmant, aquam ex humano ſtercore deſtillatam ardere: pinguior enim eſt, & ſatis tenuis, minus tamen quàm ex vino: conſtat ſanè adverſari eam bubonibus, maximè gulæ. *Cardanus.*

Ad transferendos bubones peſtiferos.

Oſtrea viva peſtiferos bubones loco transferunt, & virus omne ad ſe trahunt: ſunt autem adglutinanda brachio, quà axillaris decurrit, ſiquidem bubo in alis eſt; ſi verò inguen obſidetur, lineamentis femoris, quæ vena cruris deſcribit. *Hollerius.*

Ad bubones peſtiferos.

Hyoſcyamus peſtiferis bubonibus admotus, illos fertur diſperdere, vel, ut quibuſdam placet, diſpergere. Et ſi quis ante illorum emerſum plantam eam ſecum habuerit, nuſquàm à bubonibus corripietur. *Mizaldus.*

Ad carbunculos.

Pulvis coriandri cum melle mixtus, & ſuper carbunculum poſitus, illum deſtruit. *Arnoldus Villanovan.*

Ad anthraces peſtiferos.

Galbanum emollitum, & ex lineo panno anthraci peſtifero coextenſum, & appoſitum, ſi curabilis eſt, adeò illi adhærebit, ut revelli non poſſit, niſi radicitùs eum extirpet: ſi verò incurabilis erit, ne tantillum quidem adhæreſcet. *Idem.*

Ad ictus venenatos.

Si quis ictus, vel demorſus ab animali jobolo & venenoſo, inſtillet ilicò tres vel quatuor guttas lactis ficulnei ſupra vulnus, mirum inveniet præſidium. Poterit etiam imponere grana ſinapi, cum aceto detrita. *Mizald.*

Ad ſtrumas.

Si pedes magnæ rubetæ, ſeu buſonis viventis abſcindentur, quando Luna vacua ad Solis conjunctionem properat, & collo patientis ſtrumoſo circumdentur, adeò proſunt, ut ſæpè à morbo liberent. *Cardanus.*

Ad Scrophulas.

Mirum de ſeptenario experimentum, quòd maſculus omnis ſeptimus abſque fœmella intermedia natus, vim habet curandi ſcrophulas, ſolo tactu, vel verbo. *Cornel. Agrip.*

Ad Arthriticorum tophos extirpandos.

Si caſeus putris & vermiculoſus ſubigatur ex jure, in quo ſuilla perna diutiùs coxerit, detrahet arthriticis abſque ferro tophorum particulas, emplaſtri modo illi appoſitus, ut tradit *Galenus.* Quod etiam præſtat, (quaſi miraculo,) coccus gnidius, cum myrrha & aceto tritus.

Ad quævis Apoſtemata.

Veterem anſerem maſculum triduanâ inediâ macera: deinde illi objice fruſta anguillæ, recenter occiſæ, & excrementum ejus collige: habebis præſens remedium ad quævis apoſtemata. *Ex quodam peritiſſimo Chirurgo.*

Ad Verrucas.

Verrucæ foliis ficulneis contactæ aboleri, ac evaneſcere traduntur, ſi folia ipſa poſtea ſepeliantur. Sunt qui cordi columbi idem tribuunt. *Mizaldus.*

Ad Verrucas.

Si porros aut verrucas abolere volueris, abſcinde caput anguillæ viventis, & eas, manante illinc cruore, defrica, & inunge: deinde caput ipſius anguillæ profundè ſepeli. Ubi marcidum erit, omnes protinus decident. *Joan. Bapt. Porta.*

Contra Verrucas experimentum bonum.

Pone pedes gallinæ ſub prunis calidis, donec excorientur, & cum corio ſeparato ab oſſibus, frica verrucas ter aut quater calidè, & delebuntur. *Alexius.*

Contra Clavos.

Hermodactylus ac ſemina in pulverem redacta, atque oxymeliti ſcyllitico, vel ſucco calendulæ commixta, clavos calloſque abolent etiam in partibus pudendis, quum à fœdo concubitu contracti ſunt. *Idem.*

Ad Verrucas.

Nulla in parte Medicina superstitiosior, quàm in abolendis verrucis. *Serapio* refert, contactas singulas singulis ciceribus in mensium Calendis, ciceribusque post terga rejectis, deleri.

Ad Verrucas.

Rec. Cepam rubram, contunde optimè, & misceatur cum sale: quo verrucæ inungantur. *Roscellus.*

Aqua ad Callos & Verrucas.

Rec. Salnitri,
Vitrioli,
Viridis æris, ana unc. ij.
Aluminis Zuccharini unc. j.
Calcis vivæ unc. sem.

Destilla in retorta. Prima aqua inutilis, secunda verò efficax ad clavos & verrucas. *Fallopius.*

Ad Clavos in pedibus, probatum.

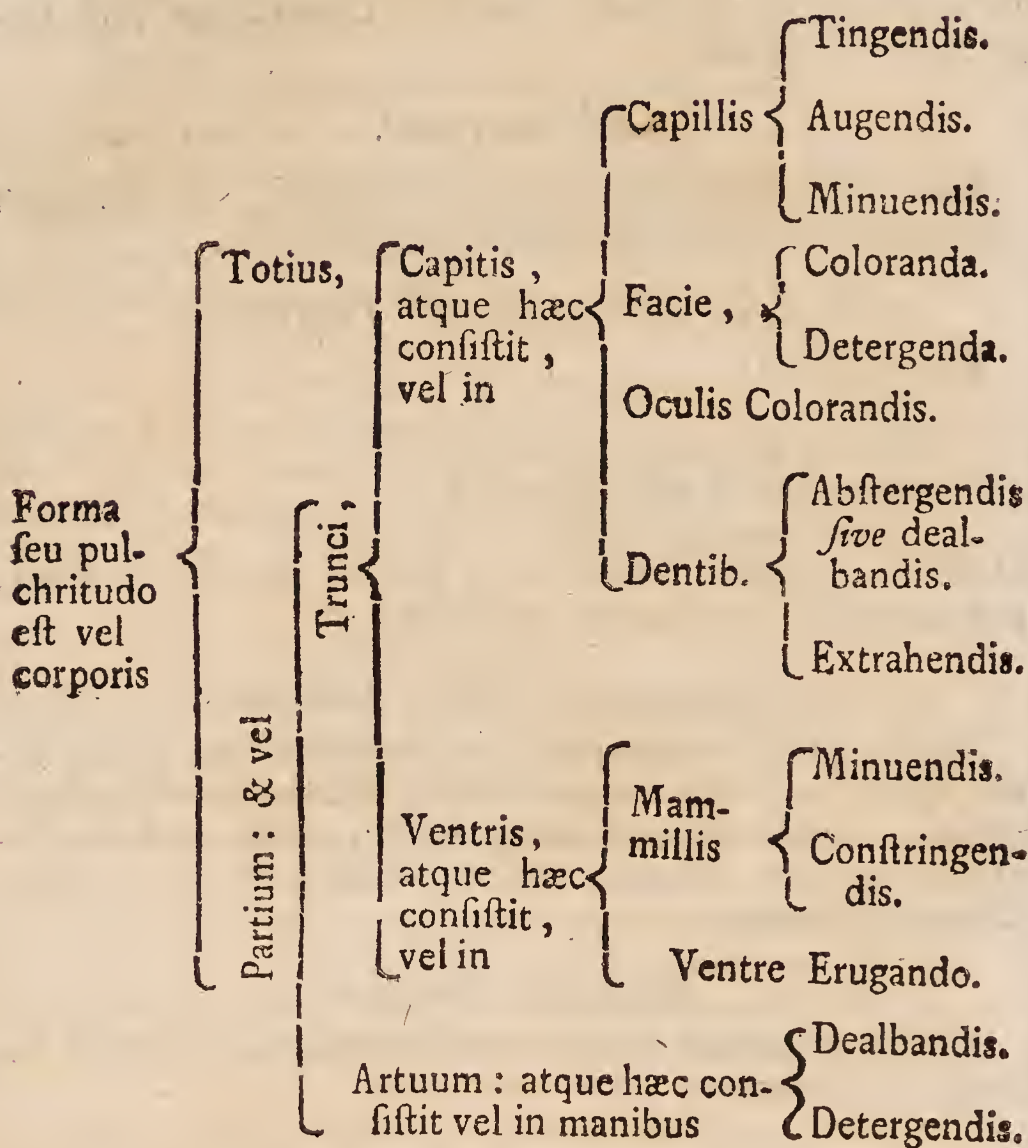
Allium contusum superligetur, quotidie renovando. Pedes autem clavosos alternis diebus lixivio lavare oportet, quibus siccatis allium superligandum, donec cadant. Foramen denique unguento aliquo abstergente & consolidante curandum.

Adversùs Cicatrices.

Cicatrices constat proprio semine abscondi, & quasi delitescere. *Cardanus.*

DE FORMA CORPORIS.

CAP. V.

DE FORMA, SEU PULCHRItudine totius corporis.

CAP. VI.

Homines ut pinguescant.

SI cum lacertæ sepo, halinitro, cyminoque farinam tritici miscueris, gallinæ hoc cibo saginatæ, adeò pinguefaciunt homines, qui eas ederint, ut disrumpantur. *Cardanus.*

DE FORMA SEU PULCHRITUDINE partium corporis, & primò de Capillis tingendis.

Ad capillos deaurandos.

Capillos aurei coloris æmulos, unà cum barba, ad hunc facies modum. Accipe frustula Rhabarbari, quæ à pharmacopæis deraduntur, & tanquam inutilia abjiciuntur. Ea in lixivium decoctionis foliorum & ramorum visci ex quavis arbore detracti, tamdiu infunde & macera, donec emollescant. Factâ expressione post levem ebullitionem, spongiam ex lixivio imbue, & capillitium identidem intinge, aut barbam, si visum erit. Tum demum utrinque calidis linteis sicca, quod tutius est, quàm igni, vel Soli exponere. Id ubi sæpius egeris, absque ulla offensa optatum assequeris. *Ex quodam Italo.*

Ad colorem argenteum capillis conciliandum.

Rec. Aquæ fluvialis lib. xxv.
Radicis & foliorum Centaurii unc. iij.

Coquantur simul usque ad consummationem tertiæ partis, deinde cùm ad Solem per dies quindecim fuerint, addantur

Gummi Arabici,
Tragacanthi,
Aluminis sing. unc. ij.
Smegmatis, sive Saponis Veneti,
Aluminis ex vini fecibus albi sing. lib. j.

Misceantur, & coquantur aliquandiu, fiatque aqua, quæ Italorum vulgò, *Bionda*, hoc est, flava Veneta appellatur. Quando autem uti voles, manè capillos tinge benè, eosque in panno linteo involvito: deinde vesperi caput lixivio, in quo herba, Vitriola appellata, cocta fuerit, lavato atque ad Solem, vel ignem siccato. Quod cùm bis térve in hebdomade factum fuerit, capilli albi, splendidi, & argento similes reddentur. *Alexius.*

Capilli ut flavescant.

Capilli ut aurum flavescent, si acceperis aluminis rupei unc. vj. vitrioli unc. iv. salis nitri unc. ij. & ex iis stillatitiam aquam

aquam extraxeris, capillitiumque, vel cæſariem ſpongiâ in ea madefactâ, & tantillum expreſſâ, tinxeris, ac identidem repetiveris. *Mizaldus.*

Ad Capillos rubro colore tingendos.

Rec. Foliorum nucis M. j. deſtillentur in cucurbita vitrea, quâ ſolùm capilli caneſcentes laventur diebus quindecim, & rubri fient: durabitque tinctura menſem unum. Faciem autem eâ aquâ ne tingito: nam nigra fieret. *Alexius.*

Capillos flavos tingere.

Flavos reddes multum mellis oleo, & vitellorum ovorum. Nec minus lixivio è ſarmentitio cinere, hordei palea, liquiritiæ corticibus, raſura, & frondibus buxi, croco & cumino, ſi ſæpius capillos laveris, maximè flaveſcent, aurique colorem imitabuntur. *Porta.*

Pili & capilli, ut virides videantur.

Capparorum aqua deſtillata virides verè pilos & capillos efficit. *Cardanus.*

Ad Capillos denigrandos.

Capillos aut barbam ſic denigrabis: Accipe lixivii communis quantum voles, cui infunde folia betæ, ſalviæ, & lauri, cum myrrha & corticibus juglandium viridium. Tum demum coque omnia, & ex eorum lixivio barbam, vel capillitium lava: aut madefactâ ibidem ſpongiâ, & nonnihil expreſſâ, identidem tinge: miraberis effectum. *Mizaldus.*

Ad Capillos nigro colore tingendos.

Nigricabunt valdè capilli, corticum ficus, gallæ, elatines, rubi, cupreſſi, & ſimilium lixivio. Hoc tamen commodè tinges modo barbam & capillos, ſi cui caneſcunt, argentea ſpuma, combuſtum æs fortis lixivii quadruplo permiſcetur, dumque levibus prunis in bullas erumpit, lavabis, & reſiccatos calidâ perlues aquâ. *Joan. Bapt. Porta.*

Supercilia nigra tingere.

Sic nigreſcunt ſupercilia: Fricantur oleo gallæ, eas ſale ammoniaci puſillo tritabis: deinde aceto immiſcebis, quo rubi, & mori cortices ebullierint, illinantur ſupercilia, & per noctem immoraberis, inde ex aqua lavabis. *Idem.*

Ad Pi-

Ad Pilos denigrandos.

Rec. Lixivii menſuras v.
Lithargyrii unc. vj.
Salviæ,
Foliorum fici nigræ, ſing. M. j.

Miſceantur, & coquantur uſque ad conſumtionem quartæ partis, & fiat lixivium, quo cùm caput bis in hebdomade lotum, deinde ſiccatum fuerit, ſequenti unguento utitor:

Rec. Succi ſalviæ quantum ſatis eſt,
Tartari nigri unc. j.
Lithargyrii unc. ſem.

Miſceantur, & fiat unguentum, quo plumbeo pectine ſæpiùs inuncto, capilli pectantur, & ſtatim nigri reddentur. *Alexius.*

Capilli ut nigri fiant.

Rec. Succi corticum nucum viridium unc. iij.
Vini rubri menſuram dimidiam.

Coquantur ſimul uſque ad tertiæ partis conſumtionem; deinde addantur olei communis lib. v. Miſce bene, & unge capillos. *Marinellus.*

Aliud ad idem, Ejuſdem.

Rec. Myrobalanorum Indorum,
Gallarum ana unc. j.
Lithargyrii drach. j.
Salis petræ,
Aluminis rochæ,
Æris uſti, ana unc. viij.
Salis gemmæ,
Tragacanthi ana unc. j.

Omnia in pulverem redacta cum aqua, in qua nuclei dactylorum fuerint cocti, miſceantur, quâ capilli inungantur.

Aliud Ejuſdem.

Rec. Succi papaveris rubri,
Succi corticum nucum viridium,
Olei myrthini,
Olei de coſto, ſing. q. ſ. eſt.

Coquantur aliquandiu ſimul, & ſervetur in vaſe aliquo ad uſum.

Lixi-

Lixivium capillos nigros tingens.

Accipe nuces cupressi, & coque in vino & aceto vini rubri, fiatque lixivium, quo caput lavetur. *Marinellus.*

Unguentum capillos nigros tingens.

Rec. Gallarum in oleo communi frixarum unc. ij.
Aluminis rochæ drach. ij.
Salis gemmæ drach. j.
Olei de costo q. s. est.
Misce, & fiat unguentum, quo capilli inungantur. *Idem.*

Lixivium ad capillos nigros tingendos.

Rec. Spumæ argenti,
Aceti, vel succi citri, ana q. s. est.
Coquantur per semihoram, fiatque lixivium, quo caput lavetur. *Idem.*

Remedium capillos nigros tingens.

Rec. Foliorum capparorum q. s. est, coquantur in lacte usque ad consumtionem tertiæ partis, & capilli inungantur. *Idem.*

Unguentum ad capillos nigros tingendos, Ejusdem.

Accipe flores nucum, contunde optimè, & cum oleo communi misceantur, fiatque unguentum, quo inungantur capilli.

Lixivium optimum ad tingendos nigros capillos.

Rec. Baccarum myrthi,
Sumach,
Salviæ,
Nucum Cupressi,
Myrobalanorum citrin.
Myrobal. chebulorum, sing. q. s.
Coquantur omnia in lixivio, usque ad tertiæ partis consumtionem, fiatque lixivium, quo caput lavetur. *Idem.*

Aliud capillos nigros efficiens.

Rec. Lumbricorum terrestrium, ustorum vel foliorum ficus nigræ, in pulverem redactorum. Olei amygdalarum dulcium, singulorum quantum satis est. Misceantur, fiatque unguentum ad capillos. *Alexius.*

Aliud,

Aliud, quo matrona quædam Veneta eſt uſa.

Rec. Olei tartari calidi quantum ſatis eſt, inungatur ſpongia vel pecten, quo capilli pectentur ad Solem, capite priùs loto. Quod cùm ter quotidie factum fuerit, fieri nequit, quin ſeptem diebus capilli nigri reddantur. Cæterùm ſi odoratos eos facere voles, poſtremò capillos, oleo beniovino inungito: quoniam capillos non ſolùm odoratos, ſed etiam nigros reddit, & eſt rarum. *Alexius.*

Ad præcavendam canitiem.

Lacte canino caput & capillos inungito. Res experta eſt. *Noſtradamus.*

DE CAPILLIS AUGENDIS.

Ut pili renaſcantur citò.

Combuſtarum apium cinis, cum ſoricis ſtercore, ſi roſaceo illeveris oleo, naſcentur, & in manûs palmâ: quibus & addere ritè poteris avellanæ, caſtaneæ, dactylorum, & reliquorum fabalium cinerem: ex omnibus enim renaſcendi vis deſtruitur, vel prodeunt meliores. *Joan. Bapt. Porta.*

Ad barbam & capillos gignendos, qui poſtea non defluant.

Rec. Apes in cinerem combuſtas, quot volueris,
Semin. lini uſti & triti tantundem,
Olei lacertarum viridium (fit autem hoc, ſi lacertæ virides vivæ in phialam aliquam vitream, olei communis plenam, ad ignem, uſque ad reſolutionem ponantur: deinde ad Solem per quindecim, vel viginti dies ſinantur) quantum ſatis eſt: miſceantur, & fiat unguentum, quo partes pilis nudæ, mane & veſperi inungantur, & ſic brevi renaſcentur capilli, & non decident. Verùm caput ſequenti lixivio priùs lavandum erit.

Rec. Lixivii ex cineribus quantum ſatis eſt,
Capillorum Veneris,
Agrimoniæ,
Hederæ arboreæ, ſing. M. V.

Miſceantur, & coquantur: deinde coletur & ſervetur ad uſum coopertum, quo cùm caput bis vel ter in ſeptimana lotum, deinde ſiccatum, mox leviter prædicto unguento illitum

illitum fuerit, fieri nequit, quin plurimi longiſſimique capilli generentur, firmiterque hæreant. *Alex.*

Ut Barba, vel Pili naſcantur.

Apes in caniſtro ad ignem exiccentur, dum in pulveres redigi poſſint: hos pulveres oleo contempera, & locum, ubi producere pilos volueris, illinito: mira experieris. *Noſtradamus.*

DE CAPILLIS MINUENDIS.

Ad partem aliquam depilandam.

Ut pili cadant ex quocunque loco, nec ampliùs renaſcantur, efficiet ſtercus felis ſiccum, tritum, & forti aceto ita mixtum, ut fiat veluti ſpiſſamentum. Quo locus piloſus multoties in die defricabitur ac inungetur, & in pauco tempore glaber, depilisque evadet. *Experimentum à ruſtico.*

Aliud ad idem.

Urina murium, ſoricumve, piloſum locum depilem reddit. Reſtituitur verò, ac emendatur talparum ſanguine, aut earundem pelle, ſi ei affricetur. *Mizaldus.*

Ad partem depilandam aliud.

Si ita glabram & depilem velis habere partem aliquam corporis, ut nunquam pilos redivivos emittat, tere formicarum ova cum hyoſcyami & cicutæ ſucco, aut veſpertilionis, & teſtudinis ſanguine, & eo linimento locum inunge. Sunt qui aureâ laminâ candente, pubeſcentem ſylvulam abſque ulla noxa ita perurant, ut pilorum, ne unum quidem, veſtigium ſuperſit. *Alexius.*

Pſilothrum, quo perlitus locus glabreſcit illicò.

Si vulgari decocto perunxeris, vivæ calcis auripigmenti tertio, fortique lixivio, & dum coquitur, plumâ experimentum capias. *Columella* verò jubet ranam luridam in aqua coquere, uſque dum ad tertiam partem decoxeris, eaque corpus ungere, ſi quod glabrum facere voles. Sunt & infinita, uti hederæ, & vitium lachryma, quæ veluti gummi eſt & pſilothri effectum habent. Sed illud ut commodum ſatisfaciet. Et ſi nunquam redivivos quæris, glabras ritè partes tali radicitùs erues illitu: uti formicarum ovorum, hyoſcyami ſucci, cicutæ, & pſyllii ſeminis, veſpertilionis, & teſtudinis ſanguinis. *Port.*

Pueri

Pueri ne pubeſcant.

Ut pueri puellæque non pubeſcant, ſanguine tynni illine pudenda: frigidus enim eſt, ac craſſus: & ſi alibi illinatur, idem præſtabit. Facit & ad hoc lomentum fabarum, ſi aſſiduè eo in loco laventur: detergit enim, atque ita prohibet, donec cutis ſolidetur humore glutinoſo: talia autem, ut omnia fermè alia, minimè ſunt perpetua.

Ad pilos expellendos.

Rec. Calcis vivæ recentis unc. iv.
Auripigmenti contriti unc. j.
Lixivii fortiſſimi, menſuras ij.

Miſceantur, & in olla coquantur, donec inſpiſſentur, vel anatis penna immiſſa ardeat, miſcendo continuè: deinde in vaſe aliquo vitreo, vitreatóve ſervetur. Quando autem uti voles, primò partes, oleo amygdalarum dulcium (quò minùs calor ſentiatur) deinde unguento leviter inungantur. Verùm ſi quis cutem ſubtiliorem habeat, ita ut ardorem aliquandiu ferre non poſſit, aquâ ſequenti partem illiniat, & ſtatim ardor ceſſabit:

Rec. Aquæ roſarum unc. ij.
Aquæ plantaginis unc. j.
Sacchari albiſſimi unc. ſem.

Miſceantur, & fiat aqua. Poteris autem hac uti alternis tantùm diebus, prout videbitur, quòd ſi à tali unguento abhorrueris, ſequenti utitor:

Rec. Salis ammoniaci,
Fellis hircini, quantum ſatis eſt.

Miſceantur benè, & fiat unguentum, quo partes hirſutæ inungantur. *Alexius Pedemont.*

Aliud ejuſdem.

Rec. Succi radicis Chelidoniæ,
Auripigmenti,
Hederæ, ſingulorum quantum ſatis eſt.
Ovorum formicarum,
Aceti ſingulorum part. j.

Miſceantur optimè, fiatque unguentum, quo ſi partes piloſæ ſæpiùs inunctæ fuerint, abſque dubio, capilli decident. Quòd ſi dolor poſtea ſucceſſerit, ſupradictâ aquâ loca affecta illini debent.

Ut Pili cadant & non renaſcantur.

Rec. Stercoris cati q. ſ. pulverizetur ſubtiliſſimè, cribretur, & cum aceto diſtemperetur ad formam unguenti, quo pili inungantur. *Ex lib. manuſcript.*

DE FACIE COLORANDA.

Roſeum faciei colorem conciliare.

Ex granis Paradiſi, Cubebis, Caryophyllis, Braſilii raſura, & Ardenti aqua ſæpiùs exſtillata (ubi aliquantulum fuerint immorata, vel igni lento, vel putri fimo) aquam elicies, quâ ſæpe facies madeat, dum operari incipit. *Joan. Baptiſta Porta.*

Ad conciliandum faciei ruborem.

Radix Polygonati, ſeu Sigilli Salomonis, pallentes virginum genas, ſolo affrictu rubicundas ac floridas efficit. *Mizaldus.*

Ad diluendum faciei nimium ruborem.

Accipe uncias quatuor nucleorum Perſicorum & ſem. Cucurbitæ excorticatorum unc. ij. tere ac fortiter exprime, ut oleaginoſum liquorem elicias, quo mane & veſperi, faciei carbunculos ac rubores tange, & paulatim diſparebunt, vel utplurimum emendabuntur. *Idem.*

Aliud Ejusdem.

Cepacei Liliorum bulbi in aqua decocti faciei ruborem tollunt, ſi matutinis & veſpertinis horis illinantur. Acceptum à quadam matrona mangoniorum artifice ad unguem facta.

Aquæ ad faciem mangonizandam, ut lævore ſplendeat.

Ovi albumina coquantur, & dureſcant, inde aquam exſtillabis, eritque uſui apta: ſic Roriſmarini, fabæque florum & limonum ſucco. Hac autem aqua omnium præſtantiſſima, ſolertique curâ excogitata: Talcum in minutiſſimum redigatur pulviſculum, & ollæ indatur, & item cochlearum multam immittes copiam, & operculato, ne fugiant, nam alimento fraudatæ, immiſſum vorant talcum, concoquunt, ubi omne voraſſe noveris, cum teſtis tuſas vitreo accommodabis organo, aquam exſtillabis, & ſervabis ad faciem. *Joan. Bapt. Porta.*

Aqua

Aqua cutem ſplendidam reddens.

Accipe Aquæ fontanæ deſtillatæ quantum voles, Myrrhæ, in ſing. hujus aquæ phialas, unc. j. Cort. ovorum non coctorum n. iv. Gummi juniperi cochleare dimidium, Medullæ panis, in lacte caprino molliti M. j. Miſceantur, & deſtillentur, quouſque omnis aqua exierit: quo facto ſumito Sevum, quod Pomatam vocant, ſi haberi poteſt: ſin minus, Adipem caprinum, vel gallinaceum, vel agninum, vel vitulinum, quæ tamen ſemel biſve in pura aqua ſunt percolanda: mox in ollam ad lentum ignem ponenda, ut liquefiant, addendo ſenſim ſupradictæ aquæ deſtillatæ tantum ut frigefactum olei unguentíve ſpeciem referat: verùm cùm aqua adipe permiſceri non poſſit, ſed potiùs olei modo ſupernatet adeps, aliquantulum tartari uſti, ſed non multum, vel ſalis alcali, vel Boracis in aqua diſſolvi oportet, quò exactè permiſceri queat. Quod cùm factum fuerit, unguentum in vaſis vitreis ſervetur. Quum verò odoratum efficere voles, addito Caphuræ, Benjovini albi, Moſchi, vel Ambræ, quæ in Aqua roſarum diſſoluta & percolata ſint, ſive oleum Jaſmini, quod idem erit. *Alexius.*

Oleum cutem pulchram, ſplendidamq; reddens.

Rec. Tartari albi, lib. j.
Talci,
Salis ſing. lib. ſem.

Miſceantur, & in fornace laterario, vel calcario ponantur, donec comburantur. Quo facto ſuper marmore terantur materies, deinde in ſacculo aliquo, in conum, ſive acumen deſinente, in loco humido, ab aëreque remoto, per quindecim vel viginti dies ponantur, ſupponendo vas aliquod, ut oleum diſtillans recipiat, & ſervetur tanquam res pretioſa. Quum autem uti voles, cutis priùs lixivio lavanda, atque ſiccanda: deinde oleo prædicto, cum panno aliquo linteo inungenda & fricanda leviter erit: quoniam omnis generis maculas delet, cutem mollem nitidamque efficit. *Idem.*

Ad faciem purpurandam.

Ad purpurandam faciem pallidulam, & decolorem venuſtandam, ſume Santali rubri, & aceti acerrimi bis diſtillati, utriuſque quantum voles, miſce & igni lento coque, addito Aluminis momento, habebis rubricam tingendæ

faciei perfectiſſimam. Quam ſi odoratam voles reddere, injice moſchi tantillum, vel odoris alterius, qui tibi arridebit. *Mizaldus ex artificiis cujuſdam Itali.*

Ad faciem decorandam.

Alumen tritum, & cum albumine recentis ovi agitatum, fervefactum, & continuò motum, in unguenti ſpiſſamentum tranſit. Quo, ſi biduo, vel triduo facies manæ & veſperi inungatur, non ſolùm emaculabitur, & erugabitur, ſed ſummè & pulchra, & grata reddetur. *Idem.*

Faciei decoratio.

Rec. Succi limoniorum unc. is.
Aquæ roſaceæ unc. ij.
Argenti ſublimati drach. ij.
Ceruſſæ drach. is.

In modum unguenti miſce, & line locum veſperi, mane butyro inunge. *Cardanus.*

Smegmata mulierum.

Smegmata mulierum, quæ nitorem, & lævorem faciebus inducunt: uti mica panis in caprinum lac aut ſerum injecta, exſtillata inde aqua faciem peniciſſabis, mirum admodum ad eam dealbandam, & nitorem cuti conciliandum valet. Nec minus aſininum candori confert; nam cutem erugat, polit & molliculam facit. Ideò non temerè Pompeja Sabina, Neronis uxor, quingentas habuit ſecum aſinas, ac balnearum ſolio lacte illo corpus totum macerabat. *Joan. Baptiſta Porta.*

Aqua reddens faciem juvenilem.

Accipe ſulphuris vivi unc. j. Olibani albi unc. ij. Myrrhæ unc. is. Ambræ drach. vj. Redigantur ſingula in pulverem, deinde commiſceantur, & additâ librâ unâ aquæ roſaceæ, deſtillentur in diplomate, ſeu balneo (ut vocant) Mariæ. Excepta aqua ſervetur in vaſe, ad unguem obturato. Cùm uti voles, tinge in ea linteolum album, quo faciem ablue ante ſomnum, & mane hordeaceâ aquâ, aut fontanâ deterge: adeò venuſta & limpida erit facies, ut omnes mirentur & exoſculari eam deſiderent. *Ex quodam lib. decoris muliebris.*

Ut cutis candore præſtet.

Recipe Aceti deſtillati lib. j.
Spumæ argenti unc. j.

Miſce,

Misce, & in phialam aliquam vitream, super laterem ad ignem per horam unam, deinde ad Solem per dies octo ponantur, & servetur, deinde sumito

Aquæ cucurbitæ lib. j.
Salis gemmæ unc. j.

Misceantur, & in phialam aliam similiter ad ignem per horam unam ponantur, ut suprà, & servetur. Quando autem uti voles, sumito hujus aquæ cum sale supradicti aceti cum argenti spuma, sing. part. j. Commisceantur, & fiat aqua lacti similis, quâ cùm cutis, vel facies spongiâ fuerit subtiliter lota, alba, mollis, & lævis reddetur. *Alexius.*

Ut facies fucata pallescat.

Crocum dentibus commanducabis, & ore propius mulieri inter alloquendum apposito flatus deturbat faciem, & subcroceam reddit: si autem nullo fuerit circumlita fuco, innoxia remanet. *Joan. Baptista Porta.*

Aqua faciem denigrans.

Juglandis calloso, herbidoque putamine illo, quod guliocam dicunt, & gallis, chymistarum organis clarissima eliciatur aqua, quâ si facies, vel manus maduerint, nigrescunt paulatim, ut Æthiopes videantur. Quod si abjicere, & pristinæ albedini restituere velis: Acetum, limonis succum, & colophoniam exstillabis, talisque lotura nigrum illud abjicit, & propulsat. *Idem.*

Ad mulierum fucos deprehendendos.

Purpureus mulierum color si fucatus est; deprehenditur commansis granis cymini, vel nucleolo allii demorso ab ipsis. Nam si nativus est, durabit: si verò cerussatus, hydrargyratus, aut citrini unguenti illitu conquisitus, statim obsolescet. *Langius.*

DE FACIE DETERGENDA & emaculanda.

Ad faciei maculas, & omnes lentigines.

Rec. Myrrhæ contritæ q. s. est.
Ovorum alb. n. j.
Aquæ vitæ parum.

Misceantur & contundantur optimè, deinde destillentur,

 donec

donec aqua omnis emanárit; cui deinde tantum lactis virginei addatur, quantum dicta aqua appenderit, & servetur in vase vitreo. Lac autem virgineum fit, quando Lithargyrium in aceto coquitur & colatur; deinde aliquid olei tartari additur, & erit aqua lacti similis. Quando autem uti voles, faciem priùs aquâ, in qua furfur aliquandiu fuerit, abluito cum linteo, vel panno rubro, quod melius est, fricando benè, deinde cùm linteo albo mundo facies exsiccata fuerit, supradicto unguento faciem ungito, manè & vesperi, & per se siccari permittito, atque hinc rem, admiratione dignam, videre licebit. *Alexius.*

Aliud ad idem.

Si aurum candens, & ignitum in vino generoso sæpiùs extinguatur, & sic cum tantillo tartari misceatur, omnes maculas, quamlibet fœdas, ex quavis parte corporis abstergit, & cohonestat: imò verò faciem leprosam ac rubicundum nasum & verrucosum emendat. *Lemnius.*

Aqua ad faciei Serpigines, nævos aliasq; hujusmodi maculas.

Rec. Salnitri,
Tartari albi, sing. lib. j.

Terantur per se singula, deinde permisceantur, cribrentur, & fiat pulvis subtilissimus. Quo facto in catinum aliquem collocetur pulvis, ex quo massa formetur, sacchari modo alta: deinde carbo accensus super acumen ejus ponatur, & sic per se comburetur. Quoniam cùm sal nitrum tenuium humidarumque sit partium, tartarum verò crassarum, per se comburi, atque in massam quandam mutari necesse est. His sic se habentibus, in scutellam aliquam massa vel placenta illa immittatur, superinfundendo aquam calidam, digitisque frangatur, quousque optimè dissolvatur: deinde cùm per philtrum colatum, & in ollam novam ad ignem, ut vix ferveat, posita fuerit, donec siccetur, pulvis (in quo vis omnis continetur) in fundo relictus servetur. Quo facto sumito ampullam, cui indantur Aceti destillati unc. iiij. Aquæ vitæ ter destillatæ unc. j. mox pulvis supradictus infundatur, permisceatur; atque ad Solem per dies tres collocetur, vase optimè cooperto & servetur. Quum verò uti voles, mane & vesperi serpigines, aliasque hujuscemodi maculas lavato, & paucis

paucis admodum diebus integrè ſanabuntur, cutisque candida venuſtaque reddetur. *Alexius.*

Aliud ad eaſdem maculas.

Rec. Feces vini albi, easque ſiccabis, & ſiccas in vaſe ferreo in cinerem rediges. Quo facto in ſacculo, in loco humido, per dies viginti vel triginta maneant, ſuppoſito vaſe aliquo vitreo, donec in oleum omnis commutetur, & ſervetur in vitreo vaſe. Quo cùm maculæ, vel ſerpigines inunctæ fuerint, citò evaneſcent, cutisque mollicula evadet. Quod ſi odoratum cupias, addito Caryophyllos n. xx. *Idem.*

Ad Maculas, Pannos, Lentigines, Vitiligines, & incipientes Impetigines.

Rec. Chalcanthi unc. iv.
Halinitri unc. iij.
Scobis chalybis unc. j.
Camphoræ unc. ſem.
Diſtilla. *Cardanus.*

Ad Maculas & Lentigines.

Maculas peculiari medicamento faciei ſic delebis: Ova recentia quindecim, aceto acerrimo cum cortice integra infunde, inde fracta excipe eodem aceto, & ſinapis unciâ additâ, vitreo vaſe deſtilla: aquam ſuperpone cotto dum dormitum vadis. Tolluntur maculæ, quas Lentigines vocant. *Idem.*

Ad Faciem lentiginoſam.

Albæ gallinæ ſanguis in faciem lentiginoſam effuſus, ibique reſiccatus, & deterſus, omnes ejus maculas obliterat. *Ex quodam Italo.*

Furfures à facie abſtergere.

Vaccinum, hircinum, & caprinum lac vel cum nitri pulvere immiſceantur, & mollis facies illinatur, & eam maximè purgat, & faciem venuſtat: Draconteæ autem ſuccus maculas omnes emendat, præcipuè ſi eis os dehoneſtetur. *Joan. Baptiſta Porta.*

Ad faciei Tubercula.

Meminit *Conr. Geſnerus* ſe vidiſſe mulierem, quæ à tuberculis faciei liberata eſt, ſolâ lotione aquæ deſtillatio-

nis fragorum: cùm tamen illa, priusquam destillarentur, sub fimo in vitreo vase essent putrefacta.

Ad faciem detergendam, maculasque omnis generis delendas.

Rec. Terebinthinæ venetæ lib. ij.
Ovorum recentium alb. n. xij.

Misceantur, & in cucurbita vitrea bis destillentur, & fiat aqua, cui addantur caphuræ contritæ scrup. x. & dissolvatur bene, serveturque. Quum autem uti voles, sumito hujus aquæ unc. ij. aquæ testudinum unc. j. misce, sæpiusque faciem lava. *Alex. Pedemont.*

Genarum livorem abstergere.

Genarum livorem abstergere sic poteris, præcipuè mulieribus, tempore quo menstrua patiuntur: Locus illinatur cerussâ, fabarum pulvere, aceto immixto, vel ovorum boletis melle mixtis. *Porta.*

Ad faciem elephanticam.

A tuberculis elephantiæ, & faciei leprosæ multi liberati sunt solâ lotione aquæ destillationis fragorum, illis prius in vase vitreo sub fimo putrefactis. *Gesnerus.*

Ad faciei pustulas, ex hepatis calore venientes.

Rec. Axungiæ porcinæ mundatæ,
Sulphuris vivi sing. part. j.
Aquæ persici, & filicis destillatæ, sing. q. s. est.

Misceantur ad ignem lentum, & fiat unguentum, quo pustulæ inunctæ sanabuntur. Verùm à vino cæterisque rebus calidis abstinendum. *Alexius.*

Mixtura odorata.

Rec. Mosch. drach. iij.
Ambræ drach. ij.
Zibeti drach. j.

Triturentur super lapide porphyrio cum oleo amygdalarum dulcium, & fiat unguentum odoratum, & pretiosum. *Isabella Cortesa.*

DE OCULIS COLORANDIS.

Oculorum colorem permutare.

Si oculorum colorem pueris permutare velis, sic assequeris:

queris: Putaminum coryli nucis cinere, ex oleo ſinciput illinatur. Puerorum albos oculos denigrari contigit, operationem iterato. Pleraque extant experimenta, albos & glaucos oculos nigrefaciendi, & varios inducendi colores: ſed hæc miſſa faciant, cum non tam leviter egentes oculis periculum capiant, nec experientiæ, uti quæritur, reſpondeant. *Joan. Bapt. Porta.*

DE DENTIBUS ABSTERGENdis ſive dealbandis.

Ad dentes dealbandos pulvis.

Rec. Coralliorum rubrorum,
Balauſtiorum,
Pumicis,
Aluminis uſti,
Gallarum,
Acaciæ,
Galliæ moſchatæ, ſing. drach. iij.
Cyperi,
Spumæ maris,
Cardamomi,
Salis Ammoniaci,
Salis mineralis,
Salis gemmæ, ſing. drach. ij.
Spicæ nardi,
Ligni aloës
Nucum cupreſſi,
Coſti,
Spodii, vel ſeminis myrtillorum,
Maſticis, ſing. drach. j.
Caryophyllorum, unc. ſem.
Fiat pulvis. *Ex lib. manuſcripto.*

Pulvis ad conſervandam albedinem dentium.

Rec. Putamina trium ovorum,
Corallorum rubrorum drach. iij.
Fili ſerici albi, in olla nova in cinerem exuſti drach. ij.
Cinamomi drach. is.
Caryophyllorum
Pirethri, ana drach. ij.

His ad ſubtiliſſimum pulverem contuſis, dentes ſingulis diebus veſperi & manè fricato. *Rantz.*

Aliud Ejuſdem.

Rec. Cornuum cervi uſtorum in ollam novam ad cinerem redactorum unc. j. ſem.
Maſticis chiæ unc. ſem.
Salis ammoniaci drach. vj. Miſce.

Alius pulvis dentifricius.

Rec. Corallorum alborum, & rubrorum an. unc. j.
Pyrethri,
Maceris,
Maſticis, ſing. unc. j.
Pumicis,
Boli armen. ſing. unc. j.
Fiat pulvis ſubtiliſſimus. *Henr. Rantzovius.*

Aliud.

Dentifricia optima parabantur antiquitùs, ex purpurarum, & buccinarum teſtis crematis, nunc autem citò poteris uti combuſtis Panis micis, Pumicis polline, Corallis rubeis, Sepiarum teſtis, Cervino cornu, & iis ſimilibus, quorum unumquodque ritè expolit, & abſtergit. Sic Cocci granulis ſeu purpura perfricabis. Omnium tamen optimè Sulphuris oleo, nam expolit, lævigat, & maculas propulſat omnes. Fit quoque aluminis & ſalis aqua exſtillata. *Porta.*

DE DENTIBUS EXTRAhendis.

Ut abſque dolore dentes eradicentur.

Tradunt nonnulli, radices Aſparagi ſiccatas, & dentibus infixas, illos abſque dolore eradicare. *Mizaldus.*

Ad dentes ſine dolore extrahendos.

Colocynthidem ſylveſtrem coque, priùs tamen tritam, & in aceto infuſam, donec mellis acquirat craſſitudinem, & ſcarifica gingivas circa dentem, & intinge hoc pharmaco circa dentem, & jube claudere os per modicum temporis: poſtea accipe dentem cum digitis, & ſequetur ſine dolore. *Alexius.*

Aqua dentes extrahens ſine dolore.

Accipe ſal Ammoniacum, & deſtilla per alembicum, tange cum ea aquâ dentem, & cadet ſine dolore. *Idem.*

Pulvis ad idem.

Pulvis coralli rubri concavitati dentis immerſus, dentem eradicat. Diſſolve ammoniacum cum ſucco Hyoſcyami, tange dentem, & cadet. *Idem.*

Dentes ut audire videantur.

Illud ſanè mirum, quod quiſque tamen poteſt experiri, lanceam ad lyram appoſitam, ut tangat vel ad hominis os, ſi quis caput lanceæ reliquum dentibus teneat, tanquam in dentibus ſit auditus, ſonum, voces, ac verba procul exaudiet, quorum nec ſonum ſecus audire poſſet. *Cardanus.*

DE MAMMILLIS MINUENDIS.

Mammillæ ne creſcant.

Meliſſa contuſa in emplaſtri formam, & mammis mulierum ſuperpoſita, earum incrementum prohibet. *Fallopius.*

Mammillarum incrementum.

Condurantur Cicutâ, ejuſque magmata cum aceto virginum uberibus imponatur, & ſic coërcet, ut creſcere non patiatur, præcipuè hoc in virginitate, quanquam ſolito lac deneget tempore. Molles autem & relaxatas ſic coërces. Alba argilla, ovi albumen, omphaticis galla, maſtix, thus, tuſa omnia calido aceto immiſceantur, & illinantur mammæ, & integrâ nocte commorari oportet, & ſinito illic eſſe: ſi parum fuerit efficax, opus innovato. Juvant & ad hoc Meſpili oſſa, immatura Sorba, ſylveſtria Pruna, Acacia, & Malicorium, Balauſtium, immaturæ nuces pineæ, ſylveſtria Pyra, & Plantago, ſi aceto ebulliantur omnia, & mammis apponantur, aut alia. *Porta.*

Ut mammæ mulierum mammis virginum ſimiles fiant.

Tradit *Rondeletius poſt Plin.* experimento compertum eſſe Squatinam piſcem mammis mulierum ſuperpoſitum, illas adeò conſtringere, ut Virginum mammis aſſimilentur. Poterit & genitalibus partibus earundem ſimiliter facere. Arrigant aures cultui & voluptati ſtudentes.

Ventris

Ventris rugas à partu abstergere.

Diu aquâ immatura coquantur sorba, ovique immiscens alborem, nec desit aqua, cui arabum gummi sit solutum, tali linteum pannum madeat aqua, & ventri accommodetur: vel combustum cervinum cornu, amiantus lapis, ammoniacus sal, myrrha, olibanum, mastix, in pulverem redacta omnia, cum melle permisceantur, & erugat omne. Sed quærens Naturæ ostium restringere: ex partu enim relaxari solitum est, quod & si viro displicuerit, sic resarcies: Omphacites gallas tritato tenuissimè, quibus caryophyllorum pulveris parum admisceatur, vino ebulliant, quo pannum madeat, & loco applicetur. Vel sic meretricum & popularium restringes & coarctabis. Gallis, gummi, alumine, bolo draconis sang. acacia, plantagine, hypocistide, balaustiis, lentisco, symphyto majori minorique, cupressi nucibus, uvarum acinis, glandium costis, vel cavo illo, quo glans prorumpit, & dehiscens nucleum ostendit, mastiche, & lemnia terra. Si hæc omnia rubro vino, vel aceto decocta sint, & sæpè madeat vulva, coarctatur & supprimitur valde. Vel hæc in pulverem redacta, intrò per arundinem trajiciatur, vel iis suffimenta substituantur. At si defloratam mulierem integræ virginitati restituere vis, tali pillulas constitues pacto: Alumen combustum, mastix, adjecto chalcanthi & auripigmenti momento in tenuissimum redigantur pulvisculum, ut ferè tactum effugiat: pluviali aquâ pillulas ubi coëgeris, digitis comprimito, & tenuem resiccari curato, ac naturalium ostio hymenæi loco accommodetur, ubi priùs fuerit rupta, senis quibúsve horis immutando, pluviali, vel cisterninâ semper aquâ fovendo, per naturalem id diem, & hinc inde vesiculas inferunt, quæ contactæ sanguinis inducunt profluvium, ut ferè dignosci nequeat. Hirundine aliqui locum mordicus capi curant, sic crustulas inducunt, & fricatæ sanguinem movent, ubi prius prælatis arctaverint. *Porta.*

DE MANIBUS DEALBANDIS.

Manus dealbandæ.

Rec. Succi limoniorum q. s. Salis communis aliquantum. Misce, quo manus inungantur: deinde per se siccari sinantur: postea aquâ communi laventur. *Ex lib. manusc.*

Ad ma-

Ad manus denigrandas.

Pulvis ejus nucis, quam gallam vocant, projectus in aquam, manibus lavandis prolatam, illas summè denigrat, tantum abest, ut dealbare queat. Remedio erit cortex, aut succus mali aurantii. *Mizaldus.*

Ad graveolentes alarum hircos.

Scolimi, seu cinaræ radix graveolentes alarum hircos, & reliqui corporis virosum odorem cocta & emplastrata emendat. Idem etiam potest decocta in vino, & epota. Nam ita copiosam & graveolentem urinam prolicit: eoque modo virulentæ & venereæ gonorrhœæ auxiliatur. *Dioscorides, Oribasius, Paulus, & Langius.*

DE CIBO. CAP. VI.

Farina ut perennet.

FARINA, quæ Augusto mense molita est, perennare in Italia solet. *Cardanus.*

Cocta uva, ut servetur.

Quum vinum coctum erit, & quum legetur, facito uti servetur familiæ primum suisque, facitoque studeas benè percoctum siccumque legere, ne vinum nomen perdat. Vinaceos quotidie recentes succernito, lecto retibus substernito, cribrum illius rei parato, eos conculcato in dolia picata, vel in lacum vinarium picatum; id bene operito, jubeto oblini, quod des bubus hyeme. Indidem, si voles, lavito, paulatim erit lorea familiæ, quod bibat. *Cato.*

Caro ut vermicularis videatur.

Liræ chordæ minutatim concisæ, nuper excoctæ carni rejectæ, vermiculari videbuntur. *Porta.*

Caro ut sanguinosa videatur.

Leporis excoctum, & congelatum sanguinem in pulverem versum, super carnem inspergendo, sanguinosa videbitur caro, ut nauseabundus ejicias, & multa, quæ gulosis relinquimus. *Idem.*

Ad facilè perferendam inediam.

Avicenna refert, quendam peregrè profecturum, libram unam olei violacei cum adipe mixti bibisse, & inediam absque

absque ulla fame decem dierum ſuſtinuiſſe. Quod & oleum amygdalarum, ac adipem vaccinum, ex viſcedine præſtare idem tradit. *Avicenna.*

Contra Famem.

Peregrinationes & bella ſæpe hominem in inopiam rerum omnium conjiciunt, ita ut ingenti vehementique fame laborandum ſit. Quare non abs re fuerit, pauca contra hanc ſubjungere. Fame igitur dominante, omnium animalium jecur aſſatum, in penuria panis ſatiat magis. Item panis coctus ex amygdalis dulcibus & ſaccharo plurimum nutrit. Panis quoque nauticus, ſive biscoctus, eò quòd propter ſiccitatem ſitum minimè contrahat, & diutius reliquo incorruptus ſervetur, in hunc uſum circumferendus eſt. Legimus quoque quendam ruinis ædificiorum obrutum, cùm nullam vitæ ſpem reliquam haberet, ſeptem dies noctesque, ſolâ urinâ epotâ, famem ac ſitim toleràſſe. *Rantzovius.*

Globuli contra famem.

Avicenna globulos contra famem compoſuit, qui ſunt conſervandi, ne Solis calore colliqueſcant,

Rec. Amygdalarum dulcium excorticatarum lib. j.
Adipis vaccini liquefacti lib. j.
Olei violarum unc. ij.
Mucilaginis, Radicis altheæ unc. j.

Terantur omnia ſimul in mortario, & fiant pilulæ, ſicut globuli nucis inſtar Italicæ.

DE POTU. Cap. VII.

Vinum corruptum ut emendetur.

SOlent corruptum vinum in vas mundum transferre, lactisque partem decimam ſenſim adjicere; inde poſt octo dies, reſerato vaſe, minutim vendere, cùmque clarum & bonum videatur, ſi tamen diutiùs moretur in calice, vel vaſe, denuò corrumpitur. Relinquit etiam, quod effuſum eſt, in calicis margine butyroſam pinguedinem, ob quam fraus detegitur. Eſt autem lucroſa fraus. Si tamen prohibere potiùs conſilium eſt, antequam conturbetur, ne putreſcat, decima pars Ardentis aquæ immixta efficit: melius longè ſulphur, ſed odore prodit dolum. *Cardanus.*

Vinum

Vinum corruptum ut emendetur.

Sed hoc loco in mentem mihi venit secretum multo argento œnopolis comparandum, quod gratis libenter illis impertiam. Si dissectum in particulas Raphanum dolio vini immergas, fœtorem omnem, ac graveolentiam (si quæ insit) ad hæc acorem in se recipiet, ac contrahet. Qui ne ibi tabescat, & vitium trahat, confestim eximendus est: & si opus fuerit, recens injiciendus. *Mizald. de Secret. hort.*

Vinum ne corrumpatur.

Ne vina corrumpantur, cutis vitis sympathiâ, & quia exiccat, nec non alumen, dum novum est, & antequam ferveat, immixta, efficiunt. *Cardanus.*

Vinum corruptum ut reparetur.

Tacendum non est, quòd sicuti è Brassica vini sapor in dolio facilè corrumpitur; ita odore Betæ, foliis ejus demersis, facilè reparatur. *Mizaldus in Horto medico.*

Vinum pendulum quomodo corrigatur.

Vinum pendulum sic corrigitur. Sumito ceræ virgineæ lib. j. vel quantum sufficit, incidatur minutim, & in vino ponatur, & brevi tempore pristinam suam naturam acquiret. *Ex lib. manuscript.*

Ad vinum reparandum.

Vinum vitiatum reparabis, si in aliud dolium illud transfundis, quod priùs derasum, & à fecibus detersum fuerit, nec non decocto calido foliorum Lauri, Myrti, Hormini hortensis, quæ nostra est Orvalla, Juglandis, aut radicis Ireos, vel baccarum Juniperi, probè ac diligenter elotum. Ubi in usum voles depromere, colorem ac saporem sanè quàm gratum exhibebit. *Mizaldus.*

Aliud.

Vinum fœtidum & corruptum emendatur, si pro vasis magnitudine, justa portio mundi Tritici ex sacculo in eo suspendatur, & exinde retrahatur. Nam quidquid erit fœtoris, ad se alliciet, ac ita vinum sincerum & clarum reddet. *Pictorius.*

Aliud.

Vinum perversum ac turbidum sic emendabis. Accipe aliquot ovorum albumina, quæ ubi diu ac multum agitaveris,

veris, & despumaveris, in dolium projice, & move. Idem assequeris, si per vetustos juglandium nucleos duodecim filo transfixeris, sub cineribus coxeris, & dum adhuc calent, pendulos in vino demerseris, tamdiuque demiseris, donec solito colore accepto, vinum tibi arriserit. Nam tum demum excludendi erunt. *Secretum hoc cujusdam est œnopolæ.*

Ad tollendum vini acorem & corruptelam.

Acorem & corruptelam omnem sic depones à vino. Accipe justam quantitatem cicerum, & ea oleo munge, coque, tere, ut fiat crassamentum, velut maza & pasta. Ex ea projice libram mediam in vinum, quod tendit ad acedinem, & sapor ille intra diem naturalem emendabitur. *Mizaldus.*

Ad vini acorem.

Vino, quod acorem conceperit, medetur ollula aquæ bonæ plena, (ut tradit *Tarentinus*) modò operta sit diligenter, & in dolium vini demergatur. Post triduum enim si pristinum robur resumserit, aqua olebit, & vinum perplacebit.

Vinum acidum ut emendetur.

Si vinum vehementer acescat, triticum tamdiu in aqua coquatur, donec crispetur, inde postquam frigefactum fuerit, immittatur in vinum, concludaturque vas, modus est ex centesima parte. *Card.*

Vinum ne pervertatur, præcantatio.

Si in vase hæc verba scribantur: GUSTATE, ET VIDETE, QUOD BONUS EST DOMINUS, vinum impositum, nunquam eo anno pervertetur. *Aphricanus.*

Vinum ne acescat.

Semen porri in vinum projectum efficit ne acescat: imò verò, ut acetum in vinum redeat, hoc est, acorem omnem exuat. *Petrus Crescentius.*

Vinum asperum lene fieri.

Vinum asperum quod erit, lene & suave si voles facere, sic facito. De ervo farinam facito lib. iv. & vini cyathos iv. conspergito sapa: postea facito laterculos. Sinito combibant noctem & diem, postea commisceto cum eo vino in dolio, & oblinito dies 40. Id vinum erit lene, & suave, & bono colore, & bene odoratum. *Cato.*

Ad

Ad gravem Vini odorem.

Coci acetum ſuis obſoniis apio, & cellarii gravem odorem vino, in ſaccis eximere ſolent. *Plin.*

Vini pravus odor ut emendetur.

Tegulæ craſſæ & puræ partem calefacito igne, ſiccatoque inde reſti alligatam in vas immittito, concluſoque vaſe, poſt biduum experieris an ſit emendatum: aliter repetes: donec oportuerit. Et odore enim & duplici calore nil mirum eſt, præſertim repetendo ſæpiùs emendari. *Cato.*

Vinum ſi voles experiri, an duraturum ſit.

Vinum, ſi voles experiri an duraturum ſit necne, polentam grandem dimidiam acetabuli in caliculum novum indito & vini ſextarium de eo vino quod voles experiri, eodem infundito, impone in carbones, facito bis, aut ter, inferveat, tum percolato, polentam adjicito. Vinum ponito ſub dio. Poſtridie manè guſtato, ſi id ſapiet, quod in dolio eſt, ſcito duraturum. Si ſubacidum erit, non durabit. *Cato.*

Vinum ne aceſcat.

Lardum è vaſis operculo ſuſpende, pinguedine & ſalſedine prohibebit ſeparationem, & attenuationem, à quibus cauſis acetum generatur.

Ad Vinum corruptum.

Vinum corruptum ac glutinoſum lacte bubulo modicè ſalito reſtauratur. Sunt qui Calce, Sulphure, & Alumine id moliuntur, quo ne homini infeſta ſint, ac noxam inferant, Iridis radicem, & grana Juniperi commiſcenda ſuadeo. *Lemnius.*

Vinum per totum annum ut duret.

Muſtum ſi voles totum annum habere, in amphoram muſtum indito, & corticem oppicato, demittito in piſcinam, poſt xxx. diem eximito, totum annum muſtum erit. *Cato.*

Vinum album ut rubrum evadat.

Alba vina in rubra abſque ullo detrimento ſtatim convertes, ſi pulverem mellis ad lapideam conſiſtentiam decocti & ſiccati, in vinum album projeceris, & tranſvaſando miſcueris. Idem minore negotio præſtabit radix omnium Lapathorum, ſi recens vel ſicca in vinum mittatur. *Mizaldus.*

Vino sapores, & odores diversos quomodo concilies.

Herbæ, semina, aut aromata quævis infunduntur in aquam ardentem per horas viginti quatuor, sic vis illorum extrahetur. Tum aquæ sic imbutæ modicum vino bibendo miscebitur. *Euonymus.*

Ut Vinum palato arrideat, atque odore & colore gratum sit.

Malum Medicum, seu Malum Citrium Caryophyllis undique stipatum cado inseras ita, ne vinum attingat: nullum nec vapidum nec mucidum saporem contrahet. *Alexius.*

Vinum novum turbidum, ut citò fiat clarum.

Rasuræ latæ subtiles, levis nemoris Fagi, quæ fiunt cum ascia, seu cum instrumento applanante lignorum inæqualitatem, ponantur in vase, & duobus diebus clarescit. *Idem.*

Ut neque tonitrua neque fulgura pervertant Vina.

Ferri lamina, cum sale, aut silicibus doliorum operculis imposita, noxam à fulgure & tonitru detrahunt. *Idem.*

Mustum ne ebulliat.

Ex Pulegio, vel Origano coronam confice, & collo vasorum circumpone. Vel interiora doliorum labia lacte vaccino perunge, detinebit enim intus bulliens mustum. *Idem.*

Ut Vinum novum vetus fiat.

Rec. Meliloti unc. j.
Glycyrrhizæ,
Nardi Celticæ, sing. unc. iij.
Aloës hepaticæ unc. ij.
Contundantur & misceantur cum vino. *Euonymus.*

Vinum ne florem habeat.

Oenanthem siccatam in Vinum inspergito, aut farinam Ervi Vino admisceto. Ubi verò infrà secesserint flos & farina, vinum in aliud vas transfundito. *Alexius.*

A vino aqua quomodo segregetur.

Vas ex hedera conficiatur, vinum injicias, & si qua mista fuerit aqua, brevi tempore foras exstillabit. *Idem.*

Vinum ab aqua quomodo separetur.

Liquidum alumen in Vini dolium mittito, deinde spongia

gia uncta oleo vasis os obstruito, & inclinans effundi sinito, & effluet solùm aqua. *Idem.*

Aliter.

Licia vel penicilli ex gossipio, vino in dolio immergantur, ut superemineant: ab ea enim aqua secernitur.

Vinum an habeat admixtam aquam.

Mala vel Pyra sylvestria vino immergantur, si perfluitantia supernataverint, meri; si verò merguntur, diluti indicium est. Vel Canna græca, vel palea, vel simile aliquid oleo inungatur, deinde in vinum ponatur, & extrahatur, quòd si guttæ aliquæ adhærent, aquam habet. *Democritus*, *Florentinus*, *& Sotio.*

Vinum an aquâ sit infuscatum.

Si voles experiri an musto remixta sit aqua, ovum imponito: si statim descendit, aquosum est: sin contrà, purum. Præterea, si vini in dolio ferventis impetum frangere voles, minimam casei particulam in illud projice, vel immitte, videbis rem miram. Cur autem id fiat, docebit *Georgius Valla Placentinus.*

Ut Aqua Vino mixta supernatet.

Sanguis gallinacei galli siccatus, pulveratus, & vino aquâ diluto mixtus, aquam supernatare cogit. *Ex relatione cujusdam Monachi.*

Ad Aquam à Vino secernendam.

Scirpus siccatus & vino lymphato immissus, quidquid inest aquosi ad se rapit, relicto vino. Quod ad exploranda vina dilutiora erit, ac utile. *Mizaldus.*

Ut Vinum reddatur gratissimum.

Vinum palato arridebit, & cum odore tum colore perplacebit, si Malum medicum, seu citrium Caryophyllis undique compunctum & armatum ita in dolio suspendatur, ne vinum attingat. Sic enim nullum saporem vapidum, aut mucidum contrahet.

Ne Vinum vappescat.

Oleum Vino, vel alterius generis liquori superinfusum, præpedit ne vappescat, aut corrumpatur. Nam omnis halitus, qui putredinem inferre posset, unà cum externo aëre, veluti quodam tectorio, excludit. *Plin.*

Aliud.

Si desit commoditas æstivis mensibus vinum in subterraneas, & profundas apothecas mittere, prohibebis ne vappescat, detrudendo in ejus dolium lardi, & suillæ carnis salsæ sesquilibram lino involutam, aut majorem capacitatem, pro vasis capacitate. Sed ita ut dum unum depromis, id unâ ad fundum usque descendere patieris, donec vas exhaustum sit. Fiet ita, ut nec vinum à se degeneret, nec vappescat. *Lemnius.*

Ad Vini fervorem citò restinguendum.

Theophrastus scribit, quòd si quis bullientem vini urceum pumicem injecerit, illius fervorem statim sedabit.

Ad Vinum refrigerandum.

Ne vinum æstivis mensibus, & per Caniculæ incendia, citò in congiis & amphoris vappescat, sed suave sit, ac summè frigidum: collocentur vasa œnophora in labro aquâ frigidâ oppleto, deinde salpetræ, aut nitrum illi inspergatur. Tantâ frigiditate vinum imbui continget, ut vix dentes ferre possint. *Lemnius & Langius.*

Vinum Græcum ut fiat.

Qui ager longè à mari aberit, ibi vinum Græcum sic facito: Musti quadrantalia 20. in ahenum, aut plumbum infundito, ignem subdito, ubi bulliet vinum, ignem auferto, cumque vinum refrixerit, in dolium quadragenarium infundito, seorsim in vas aquæ dulcis quadrantal. j. injicito salis M. j. sinito muriam fieri. Ubi muria facta erit, eodem in dolio infundito Schœnum, & Calamum in pila contundito, cujus sextarium unum eodem in dolio infundito, ut odoratum fiet. Post dies 30. dolium oblinito. Ad Ver diffundito in amphoras: Biennium in Sole sinito positum esse: deinde in tectum conferto. Hoc vinum deterius non erit, quàm Coum. *M. Cato.*

Vinum Coum ut fiat.

Vinum Coum si voles facere, aquam ex alto marinam sumito, mari tranquillo, cùm ventus non erit, dies 70. ante vindemiam, quo aqua dulcis non perveniet. Ubi hauseris de mari, in dolium fundito, nolito implere, quadrantalibus quinque minus sit, quàm plenum: operculum imponito, relinquito, quo interspiret. Ubi dies triginta præterierint, transfundito in alterum dolium puriter & leviter: relinquito in imo quod desederit, post dies viginti in alte-

alterum dolium idem transfundito: ita relinquito usque ad vindemiam. Unde vinum Coum facere voles, uvas relinquito in vinea: finito, benè coquantur, & ubi pluerit, & siccaverit, tum deligito, & ponito in Sole biduum, aut triduum sub dio, si pluviæ non erunt: si pluvia erit, in tecto in cratibus diligenter exponito, & si qua acina corrupta erunt, depurgato. Tum sumito aquam marinam q. s. in dolium quinquagenarium infundito aquæ marinæ Q. X. Tum acina de uvis miscellis decerpito, de scopio, in idem dolium, usque dum impleveris manu comprimito, ut combibant aquam marinam, ubi impleveris dolium, operculo operito, relinquito, quâ interspiret. Ubi triduum præterierit, eximito de dolio, calcato in torculari, & vinum condito in dolia lauta, & pura & sicca. Ut odoratum benè fiet, sic facito: sumito testem picatam: eo prunam levem indito suffito, serta & schœno & palma quam habent unguentarii, ponito in dolio, & operito, ne odor exeat, antequam vinum indas. Hoc facito pridie, quàm vinum infundere voles, de lacu quàm primùm vinum in dolia indito, finito dies 15. operta antequam oblinas, relinquito, quâ inspiret vinum. Postea oblinito. Post dies xl. infundito in amphoras, & addito in singulas amphoras sapæ sextarium unum. Amphoras nolito implere nimium ansarum infimarum vini, & amphoras in Sole ponito, ubi herba non fiet, & amphoras operito, ne aqua accedat, & ne plus quatriduum in Sole siveris. Post quatriduum in culleum componito, & instipato. *M. Cato.*

Ut Vinum malvatici gustum præ se ferat.

Flore hortensis Hormini, & semine in dolio vini posito, dum adhuc fervet, tanta gratia ipsi vino conciliatur, ut Cretici, aut malvatici gustum præ se ferat. Arrigite aures œnopolæ, sed neminem obsecro vestris improbis miscellaneis defraudate. *Mizaldus in Horto medico.*

Vinum Borraginatum utile melancholicis, & cardiacis lætitiam affert, amentias tollit, &c.

Rec. Florum Borraginis quantum volueris, ponantur in musto novo usque ad perfectam depurationem: deinde postquam consederit, in aliud vas sensim fundatur, & ad usum servetur. *Arnoldus Villanovanus.*

Vinum ex Halicacabi granis educit materiam calculosam à renibus & vesica manifestè, & urinam retentam ducit.

Rec. Granorum Halicacabi contritorum, quantum satis est, coletur vinum calidum, vel frigidum super ipsa aliquoties, donec saporem & vim eorum recipiat, saccharo vel melle condiatur. *Arnoldus & Dioscor.*

Vinum Cydonites prodest stomacho, dysenteriæ, hepaticis, renum vitiis, difficultati urinæ, adstringit, &c.

Rec. Malorum cotoneorum mundatorum, & incisorum lib. xij. ponantur in Musti cadum per xxx. dies; deinde reponatur. *Alexius.*

Vinum Hippocraticum.

Rec. Corticis cinnamomi interior. drach. vj.
Zingiberis unc. dimidiam.
Nucis moschatæ drach. ij.
Caryophyllorum,
Granorum Paradisi, sing. drach. j.
Cardamomi, scrup. js.
Piperis,
Calami aromat.
Coriandri præparati, ana scrup. j.
Vini optimi lib. iix.
Sacchari albi q. s. est.

Pulverizanda pulverizentur, deinde misceantur, & colentur secundùm artem. Cæterùm hoc vinum lacte amygdalarum clarificari potest. *Euonymus.*

Aliud ad Imbecillitatem stomachi.

Rec. Cinnamomi electi unc. sem.
Zingiberis albi drach. ij.
Caryophyllorum,
Piperis longi,
Nucis moschatæ, sing. scrup. ij.
Sacchari albi lib. dimidiam.

Omnia benè trita in meri albi mensuris tribus commisceto, ac percolato. *Idem.*

Aliud.

Rec. Cinnamomi electi unc. j. sem.
Zingiberis unc. dimidiam.

Caryo-

Caryophyllorum drach. ij.
Galangæ drach. j.
Granorum paradiſi drach. js.
Vini rubri menſuras js.

Miſce, & coletur ſecundùm artem, lacte Amygdalarum clarificando. *Alexius.*

Vinum Hippocraticum facili ratione.

Rec. Cinnamomi electi unc. ij.
Zingiberis unc. j.
Carpeſii unc. dimidiam.
Sacchari albi lib. ſem.

Trita hæc omnia in fiſcum ponantur, & ex eo vini optimi menſuræ duæ liquentur aliquoties, ut vinum tranſeundo quantitates eas combibat. *Idem.*

Vinum Hippocraticum laxativum, contra Quartanam, Quotidianam & Tertianam notham; concoquit & præparat humores, & eoſdem mox per alvum educit.

Rec. Cinnamomi electi,
Paſſularum, ſing. unc. dimidiam.
Zingiberis,
Zedoariæ,
Caryophyllorum,
Maſticis, ſing. unc. j.
Polypodii drach. iv.
Epithymi drach. vj.
Eſulæ drachm. j.
Sacchari, quantum ſatis eſt.

Miſce, & confice ſecundùm artem, fiat potus & benè ſervetur ad uſum. *Euonymus.*

Vinum Hippocraticum cum aqua ardente.

Rec. Cinnamomi electi unc. ij.
Zingiberis unc. dimidiam.
Granorum Paradiſi,
Piperis longi, ſing. drach. j. ſ.
Caryophyllorum drach. j.
Nucis moſchatæ drach. dimid.

Trita omnia in vas aquæ ardentis ter quatérve deſtillatæ, plenum & clauſum per quatuor dies ponantur, & bis aut ter quotidie agitentur, demum coletur, & ſervetur. Hujus

mediocre cochleare plenum immittes in generosi vini rubei mensuram & sacchari libra addatur. Si tamen vinum dulce sit, saccharo opus non est. *Euonymus.*

Malvatici apparatus.

Rec. Galangæ optimæ,
Caryophyllorum,
Zingiberis,
Macis, sing. drach. j.

Hæc omnia crassiusculè trita in vase ligneo, benè operculato, infusa in aqua ardente relinquito horis 24. deinde in linteo suspendito ex filo in vas capax sommæ ut vocant, aut dimidiæ sommæ vini clari per tres dies. Et habebis vinum tam bonum & forte, quàm ipsum nativum malvaticum. *Idem.*

Vinum malvaticum.

Rec. Moschi,
Agallochi sing. drach. j.
Cinnamomi,
Cardamomi,
Caryophyllorum, sing. drach. ij.
Sacchari candidi unc. dimid.

Contundantur leviter, & in sacculo in vino suspendantur. *Idem.*

Vinum de Romania.

Rec. Cinnamomi electi,
Succi glycyrrhizæ, ana drach. ij.
Anisi drach. j.
Macis drach. dimidiam.
Sacchari drach. iij.

Hæc omnia trita crassiusculè in sacculo suspende in vino.

Vinum Græcum.

Rec. Zingiberis,
Galangæ singul. lib. dimid.
Granorum paradisi,
Caryophyllorum, sing. unc. iij.

Redigantur in pulverem non tenuissimum, deinde in sacculo suspendantur in dolio vini mediocri (in ein Fuder) *Euonymus.*

Vinum muscatellum.

Rec. Glycyrrhizæ,

Poly-

Polypodii,
Anisi, sing. drach. ij.
Nucis moschatæ, drach. iij.
Calami aromat. drach. j.

Terantur leviter, & in sacculo suspendantur in vino. *Idem.*

Vinum sapore Rhætici.

Rec. Cinnamomi,
Zingiberis,
Caryophyllorum sing. drach. dimidiam.

Crassiusculè trita misceantur: deinde linteolo illigentur, & in vase vitreo, aquæ ardentis pleno, atque optimè obstructo, per horas duodecim suspendantur. Cùm uti volueris, linteolum exprime in magnum aliquod poculum vitreum, cui infundendum est vinum, ita ut latera poculi aromatica illa aqua ardente conspergantur, ut liquor in fundum expressus, inclinato poculo latera undique madefaciat. Deinde vinum infunde, quod habebit saporem Rhætici vini. *Idem.*

Vinum Zedoarticum.

Rec. Cinnamomi unc. iij.
Caryophyllorum,
Nucis moschatæ,
Granorum paradisi,
Cardamomi, sing. unc. dimidiam.
Zedoariæ drach. vj.
Cubebarum,
Piperis longi, sing. unc. ij.

Contundantur crassiusculè, & in sacculo, in mensura vini, quæ vulgò Oma vocatur, suspendantur. *Idem.*

Claretum.

Rec. Cinnamomi unc. ij.
Galangæ,
Zingiberis, sing. unc. j.
Granorum paradisi,
Piperis longi, sing. drach. j.
Caryophyllorum drach. ij.
Mellis lib. j. sem.
Sacchari lib. vj. vel viij.
Vini albi mens. xvj.

Pulverizanda pulverizentur, deinde miſceantur, & aliquoties colentur, cum albuminibus ovorum clarificando. *Idem.*

Claretum.

Rec. Cinnamomi unc. j.
Zingiberis,
Granorum paradiſi, ſing. drach. j. ſem.
Caryophyllorum drach. ij.
Coriandi præparati drach. iij.
Sacchari albi unc. iv.

Omnia trita & colata, reſerventur in vaſe ſtanneo. *Idem.*

Aliud.

Rec. Cinnamomi unc. dimidiam.
Caryophyllorum drach. j.
Zingiberis unc. ij.
Sacchari albi lib. dimidiam.
Mellis unc. j.
Vini albi menſ. iij.

Miſceantur, & fiat Claretum ſecundùm artem. *Idem.*

Aliud.

Rec. Cinnamomi electi unc. j.
Zingiberis unc. dimidiam.
Galangæ,
Caryophyllorum,
Granorum paradiſi, ſing. drach. ij.
Croci drach. j.
Mellis opt. deſpumati lib. ij.
Vini optimi menſ. ij.

Omnia trita per ſacculum colabis, cujus pars ſuperior linea ſit, inferior lanea. Hoc vino, ſi mulier uti debeat, aut delicatus aliquis, pro melle ſaccharum pones. *Idem.*

Claretum laxativum.

Rec. Cinnamomi unc. j.
Galangæ drach. vj.
Eſulæ,
Turbith,
Pilularum Hermodact. ſing. drach. dimidiam.

Redigantur in pulverem, & fiat Claretum cum melle, ſaccharo & vino ſecundùm artem. *Idem.*

Vinum

Vinum saccharatum, senibus frigidis & debilibus convenit, & quibus humor nativus, & calor naturalis minuitur. Nutrit enim, & sanguinem generat, & replet partes principales spiritibus.

Rec. Vini Malvatici,
Sacchari albissimi, sing. lib. iv.

Coquantur ad lentum ignem usque ad syrupi consistentiam: deinde ad usum servetur. Usus ejus est, cum duabus aquæ partibus. *Idem.*

Vinum ut alvum bonam faciat.

Vinum si voles concinnare, ut alvum bonam faciat, secundùm vindemiam, ubi vites ablaqueantur, quantum putabis ei rei satis esse vini, tot vites ablaqueato, & signato, earum radices circumsecato, & purgato. Veratri radices contundito in pila, eas radices dato circum Vitem, & Stercus vetus, & Cinerem veterem, & duas partes terræ circumdato, radicibus vitis terram insuper injicito. Hoc vinum seorsim legito. Si voles servare in vetustatem, ad alvum movendam servato, nec commisceas cum cætero vino. De eo vino cyathum sumito, & misceto aquam, & bibito ante cœnam. Sine periculo alvum movebit. *M. Cato.*

Vinum ad alvum movendam.

Vinum ad alvum movendam concinnare si voles: vites cùm ablaqueabuntur, signato rubricâ, ne admisceas cum cætero vino. Tres fasciculos Veratri circumponito circum radices, & terram insuper injicito. Per vindemiam de iis vitibus, quod delegeris, seorsum servato, cyathum in cæteram potionem indito: alvum movebit, & postridie purgabit sine periculo. *Idem.*

Vinum ad alvum movendam.

In Vinum mustum veratri atri manipulum conjicito in Amphoram, ubi satis efferbuerit, de vino manipulum ejicito. Id vinum servatur ad alvum movendam. *Cato.*

Vinum ad lotium.

Vinum concinnare, si lotium difficilius transibit, Capreidam, vel Juniperum contundito in pila, libram indito in duob. congiis vini veteris: in vase aheneo vel in plumbeo defervefacito. Ubi refrixerit, in lagenam indito. De hoc mane jejunus cyathum sumito, proderit. *Idem.*

Vinum

Vinum ad tormina, si alvus non consistat.

Ad tormina, si alvus non consistat, & si tineæ & lumbrici molesti erunt, 30. mala punica acerba sumito, contundito, indito in urceum, & vini nigri austeri congios tres; vas oblinito, post dies 30. aperito, & utitor: jejunus heminam bibito. *M. Cato.*

Ad Dyspepsiam & Stranguriam.

Ad Dyspepsiam & Stranguriam mederi malum punicum, ubi florebit colligito. Tres minas in amphoram infundito; Vini qu. c. veteris addito, & Fœniculi radicem puram contusam minam. Oblinito amphoram, & post dies xxx. aperito, & utitor. *M. Cato.*

Ad Vinum ementiendum.

Flos Amaranthi in aqua maceratus vinum ementitur, grata febricitantibus impostura. *Mizaldus in Horto medico.*

Ne quis à vini potu oleat.

Iris troglodytis manducetur, & vinum potatum non exhalabit. *Alexius.*

Ut quis citò inebrietur sine nocumento.

Lignum Aloës Indum infundatur in vino, aut coquantur cortices Mandragoræ in aqua, donec rubeat, & diluatur vinum ex eâ. *Alexius.*

Ut ex multo vini potu quis non inebrietur.

Rec. Succi caulium alborum,
Succi granatorum acrium, sing. unc. ij.
Aceti unc. j.

Bulliant simul aliquandiu, & fiat syrupus, de quo sumatur unc. j. antequam bibatur. Vel Amygdalæ amaræ quinque vel septem à jejuno comedantur. Pulmo caprinus vel ovis assatus, & comestus, & semen Caulium, & Absynthium, & Sal naphticus, & Amethystus gestatus, omnia hæc ab ebrietate præservant. *Idem.*

Vini haustu nimio ne inebrietur accumbens.

Potator vini non inebriatur, si Chamæpytios, vel Hederæ ramulis fuerit coronatus: vel si initio cœnæ crudæ Brassicæ quatuor vel quinque cymata comederit. Hirundinis rostri cinis, vel Hirundinum combustarum pulvis in vino

vino potatus cum myrrha, in æternum non finit inebriari. Idem facit ſuccus foliorum Perſici expreſſus, & cyathus jejunè ſumtus. *Idem.*

Ut ebrii rurſum ſobrii fiant.

Sobrios reddit ebrioſos Acetum affatim hauſtum, & Braſſica comeſta, & dulciaria ex melle ac Placentæ. *Idem.*

Ne quis ebrietatem ſentiat.

Qui caprinum pulmonem toſtum ederit, ebrietatem non ſentiet, etiamſi bibendi certamine provocetur. *African.*

Vinoſos abſtemios reddere.

Multi ſunt, cùm vinum liberaliùs hauriant, ut nil eis perniciofius ſit, ſed in morbos, denique in mortem incidant: at eos aſpernari, & abhorreſcere ſi voles, & Clitorius fons longè abeſt: Anguillas tres, vel quatuor vino immerſas ſinito, dum emoriantur: ebrioſo vinum propinato, & pertædeſcet, ſemperque oderit, nec ampliùs bibet, vel quam minimè modeſtius degens. Mullum quoque vino ſuffocatum (Athenæus memoriæ prodidit) ſi protinus à viro abſumatur, Veneris impediendæ poteſtatem habere: ſi à muliere, nunquam eam concipere. *Porta.*

Vinoſos abſtemios reddere, aliter.

Obſervato, ubi noctua niduletur, illius ova præripias, elixata infanti in comeſſatione præbeto, ſemper inde vina peroſuro. *Jarcas.*

An futura ſit Vini copia.

Upupa ſi cecinerit antè quàm vites germinent, futuram vini copiam præſagire ajunt. *Mizaldus.*

Cereviſia ut per totum annum incorrupta & integra maneat.

Cereviſia, apud Germanos, quæ Martio fit menſe, ſine vitio per totum ſervatur annum. *Cardan.*

Ad langueſcentem Cereviſiam.

Cereviſiam ubi à genuino ſapore degeneravit, aut ubi langueſcit, medicatis odoratiſque rebus reſtituimus, ac ſaporis gratiam conciliamus, nempe Iridis radice, Zingibere, Nuce myriſtice, ſeu moſchata, Caryophyliis, Lauri baccis, ejuſque aridis foliis, Calamo odorato, Origano, Betâ. *Lemnius.*

Aqua lactis fontanæ ſimilis.

Aqua lactis fontanæ perſimilis ſic habetur: fervefactæ veſpe-

vesperi Acetum album, aut Aurantii succum, aut Omphacium inspergito: sed cave ne bulliat, pòst linteo in sacculi formam consuto, ac spissiore percolato: turbida primùm exibit; id verò sæpiùs cùm repetieris, ut aqua fontis tandem exibit. *Cardanus.*

Acetum ut fiat acre.

Quarta aut quinta pars aceti ad ignem fervefiat, deinde reliquo addatur, & ad Solem per dies octo exponatur, & acerrimum & jucundum erit. Cæterùm Graminis radices vetustæ, & Uvæ passæ, & Pyri sylvestris folia contusa, & Rubi radix, & Lactis serum, & Glandes ustæ, Prunæ ignitæ, & Cicerum decoctum, & Testæ ignitæ, singula ex his in acetum conjecta, ipsum acre faciunt. *Alexius.*

Ut illicò forte reddatur Acetum.

Acetum validum & forte illicò reddes, si in illud recentis hordeacei Panis frustula injicias; nam intra biduum valdè acescet. *Mizaldus.*

Vinum ut illicò in Acetum vertatur.

Si illicò velis convertere Vinum in Acetum, projice in illud Sal cum Pipere & Fermento subacido confusum, & id celerrimè præstabit. Si properantiùs perfici velis, Laterem aut Chalybis partem ignitam, semel atque iterum in vas demerge: aut Raphani radices, vel immatura Mespila, Corna, Mora, aut Prunula. Idem etiam præstabit Violæ altilis, quæ Caryophyllata dici solet, flos spectatissimus vino immissus. *Porta.*

Acetum ut subitò fiat.

Si Acetum subitò facere voles, tusam Betæ radicem in vinum conjicies, post horas tres in Acetum degenerabit. *Mizaldus.*

Ut Acetum Vini naturam adsciscat.

Ut Vinum subacidum, aut Acetum Vini naturam adsciscat, Porri semine effeceris, aut injectis Pampinis, ac Capreolis vitis. *Lemnius.*

Acetum ut fiat arte.

Acetum fit sale imposito, & re quâcunque acri, quæ putrescat (expertus sum ego Piper) lucro ingenti si Siliquastrum servetur. Fit & igne: cùm enim fervet, inde expo-

exponitur Soli, aceto jam admixto, totum facilè acescit. *Cardanus.*

Acetum ut ex aqua fiat.

Pyra agrestia triduo servantur in cumulo, inde aqua superfunditur pauca, singulisque diebus usque ad dies xxx. Licet etiam post hæc repetere: nam sublatâ dulci parte, tum putredinis auxilio aqua in acetum transit. Dactyli enim & Caricæ, & Uvæ expresso dulciore succo, inde aquâ additâ, primò quidem ac secundò Vinum, tertiò verò Acetum acerrimum detrahitur. *Cardanus.*

Contra Sitim ex calore.

Contra Sitim ex calore provenientem; detineantur in ore Crystalli, Corallia, Argentum, Saccharum candidum, aut Silex, qui aliquandiu in frigida aqua fontana jacuit. Julepus etiam rosarum, & violarum cum aqua. Imo quoque radix Glycyrrhizæ recens è terra evulsa, & manducata, sive ex aqua pota, sitim sedat. Quemadmodum & vigiliæ extinguunt sitim à calore ortam; sic somnus ortam à siccitate. Frigidâ etiam aquâ os colluere prodest. Fici recentes sitim levant, caloremque refrigerant. Nuclei nucis Pineæ, Portulacæ folium linguæ subditum, Fraga, Pyra, Pruna, Cerasa, Malorum cydoniorum grana, Lactucæ & Cucumeris semina ad minuendam sitim sunt præstantissima. Perfusus aquâ frigidâ panis, & cum vino sumtus contra sitim prodest. Vinum refrigeratur, si in aquam frigidam unà cum cantharo collocetur, panisque tostus in aquam fontanam frigidissimam immittatur, cui postea inde exempto vinum infundatur, illudque hoc modo bibatur, aquâ interim sæpiùs permutatâ.

DE VENERE.

CAP. IIX.

Veneris in castris fortiter militare.

SI quis Veneris in castris fortiter militare vult, tali muniatur cibo, præcipuè bulbis: Omnes enim Venerem stimulant. Sic Eruca largè sumta, Cicer, Cepæ, Pastinaca, Anisum, Coriandrum, Pinearum nucum nuclei. Deinde Satyrion largè movet semen, & fortiùs venerea in re adstat, & mulieribus inde libido acriùs excitatur, Venerisque urtica est. Sique nobis esset herba illa, quam Indus attulerat

(cujus

(cujus meminit Theophraſtus) ut non ſolùm edentibus, ſed tangentibus jam genitalibus adeſt vis, quæ increſceret, ut valerent quoties coire vellent, & ea uſi fuerant, duodecies perfeciſſent, illum autem ad ſeptuageſimum coitum perveniſſe affirmat, ut tantum guttatim eſſet ſpermatis emiſſio, & in ſanguinem deveniret. Unde ſi ex omnibus vel aliquibus Venerèm vis ciere, tali remedio utere: Satyrii ſumito radices, Pineæque nucis nucleos, Aniſum & Erucam, ut æquali certent pondere, Scincorum medietat. Moſchi parum, ſi electo & deſpumato melle conficiantur, nec removendum Paſſerum cerebrum, Ornogloſſum, ſylveſtris Eruca, & iis ſimilia. Si quis autem certando vellet mulieris ſemen movere, coli glandem, Moſchi, & vulgò dicti Zibeti, Caſtorei, Cubebarum, & Olei benè aſpergine irrigato, vel horum unum: coëuntes enim largè movent. Uterque autem ſic delectabitur, longum Piper, Pyretium, Galanga contundantur, pulveris puſillum cum Melle conficiatur, eoque utantur. *Joan. Bapt. Porta.*

Ad Venerem excitandam.

Mirum eſt, quòd digitus magnus dextri pedis, cinere Stellionis cum oleo, vel melle inunctus, latè ſufficere poteſt iis, qui ætate, vel aliter, mortuum ferè habent penem, & rebus venereis peragendis parum ſunt idonei. Authores ſunt priſci illi rerum naturæ indagatores ſolertiſſimi, cum pleriſque recentium.

Ad Venerem fœminis excitandam.

Si teſtes Anſerum, menſibus ſedatis illicò à muliere comedantur, non ſolùm ad excitandam libidinem conferre dicuntur, ſed etiam ad ſobolem procreandam. Idem etiam effici ab utero leporis lectum eſt. *Rhaſis & Albertus.*

Ut mulier virum ſuum admittat.

Quando mulier non vult virum ſuum admittere, tunc accipiat vir ejus aliquid de ſebo Hircorum mediorum inter parvos, & magnos, & liniat cum eo priapum ſuum, & coëat: ipſa enim amabit eum, nec coibit poſtea cum aliis. *Albert.*

Ut mulier viro ſuo delectetur.

Si mulier non delectetur cum viro ſuo, accipe medullam Lupi de pede ſiniſtro, & porta eam, & nullum diliget præter te. *Idem.*

Ad

Ad Venerem augendam.

Rec. Caſtanear. vino Cretico maceratar, deinde coctar. num. xx.
Satyrionis num. x.
Pinearum mundat. unc. iv.
Scincorum num. ij.
Amygd. dulc. rec. exc.
Piſtaciarum ana unc. iv.
Sem. Erucæ unc. ij.
Cubebarum unc. j.
Cinnamomi unc. ſem.
Sacchari unc. xij.
Fiat Electuarium. *Ex lib. manuſcript.*

Ad Venerem augendam.

Rec. Caſtanearum in vino optimo coctarum n. xx.
Piſtacearum mundat. unc. iv.
Scincorum n. ij.
Satyrionis n. x.
Cinnamomi electi unc. ſem.
Sem. Caulium drach. vij.
Cubebarum unc. j.
Sacchari albiſſimi, qu. ſufficit.

M. fiat Electuarium, de quo ſumat æger ad caſtaneæ quantitatem, ante vel poſt cœnam. *Roſcellus.*

Aliud Ejuſdem ad idem.

Rec. Sacchari albiſſimi unc. iv.
Piſtaciarum unc. j.
Zingiberis drach. ij.
Piperis longi drach. j. ſ.
Scincorum drach. ij.
Pinearum mundatarum unc. v.
Contundantur optimè, miſceantur, & fiat Electuarium.

Tabulæ ad idem.

Rec. Cinnamomi, Zingiberis, Piperis.
Sem. Naſturtii, ſem. Erucæ, Sinapis ſing. drach. ſ.
Linguæ avis, ſem. Cœpæ, Scincorum, ana ſcrup. j.
Sacchari albiſſ. in aqua roſ. diſſoluti unc. iv.
Fiat confectio in Morſellis. *Roſcellus.*

Ut mares vel fœminæ gignantur.

Plantæ Mercurialis masculæ (nam in marem & fœminam discriminant) decoctum, vel succus diebus quatuor à primo purgationis die mulieribus bibitus, procreandi maris vim utero confert: Fœminæ verò Mercurialis, similis succus totidem diebus, parique modo assumtus gignendæ prolis Fœminæ vires suppeditat, si cessantibus menstruis & composito utero, vir & mulier debitè congrediantur, & mutuo amplexu concalescant. *Dioscor. & Plin.*

Ut mulieres pulchros pariant filios.

Hinc solerti evenit ex cogitatu, quonam pacto mulieres pariant filios: prodidit *Empedocles* mulieris in conceptione visionem fœtum conformare; nam subinde imagines & statuas adamarunt mulieres, quibus similes fœtus ediderunt, & sæpè scriptis proditur, mulieres nigros & villosos peperisse filios: & causam homines rimati, quæ multa divexa vera ingenia, picturas in parietibus reperiêre ex adverso existentes, quibus fœminæ dum venereo fungerentur munere, oculi detinebantur, eaque cogitatione animus affectus, similes fœturas referebant. Unde quod usu venit, memoriæ mandandum judico, & quòd maximè salutare remur esse, & sæpè occurrens omnibus præcepi, ut in earum conspectu, Cupidinis, Adonis & Ganimedis effigies pendeant, vel è materiâ parentur solidâ, inde Venerem exercentes mulieres, animo versent, ut fortissimâ imaginatione animus rapiatur, & gravidæ diutiùs contemplentur, & partus inde genitus eum imitabitur, quem ipsæ coëuntes, mente conceperint: nec parum id profuturum scio. Cùm id sæpiùs præcepissem, audivit mulier, statimque candidum marmoreum puerum, beneque formatum ante oculos sibi proposuit: talis enim exoptabat formæ puerum coëundo, & uterum gerendo, quàm sæpissimè animo eum devolvebat, enatumque postea fœtum ostendit mater obesulum, nec illi marmoreo simulachro dissimilem, ita pallentem, ut verum imitaretur marmor: & veritatis experientia patuit, aliquæ artificio sunt laudatæ, successusque fovit. Ne sint præterea inordinati coitus, néve in latera, sursumque fiant: plerisque enim hoc in causa fuit, ut diversa orirentur monstra. *Porta.*

Quo-

Quomodo discolores, & pulchri fœtus gigni debeant.

Magnus est animi effectus, vel vis imaginationis: maximus verò dum sui in excessum fertur, ut id assequi cogitatione minimè queas. Gerentes uterum mulieres, cùm avidissimè cupiunt, vehementer excogitant, spiritus immutant interiores, & in his excogitatæ rei pinguntur imagines, ii sanguinem movent, unde in mollissima fœtûs materia rei imagines exprimunt: sic partus in perpetuum maculis variisque notis inficiunt, nisi desiderio refricato quiescant. Ideò non impunè rerum exploratores exquisivêre, ita signari fœtus, uti cogitat anima, & maximè in præcipuis actionibus, ut in maris congressu, spermatis ejectione, & aliis. Ideò homini cùm insit cogitationis velocitas, animique celeritas, & ingenii varietas multiformes imprimit notas: plures idcircò in homine, quàm in cæteris animalibus differentiæ: aliis enim cùm immobiles sint animi, singulis in suo genere Similia procreandi datur facultas. Hanc animi & cogitationis vim rectè novit Jacob, uti sacræ testantur literæ.

Monstra quomodo gignantur, & de mira vi putrefactionis.

Nec ita facilior dabitur monstra producendi modus, quàm è supradictis. Si quis autem id summoperè affectârit, multas patefaciamus talia producendi vias. Principio putabat *Democritus* ex plurimorum commixtione seminum, cùm hoc antè, illud postea jactatum uteri partes subingreditur, & simul confunduntur, diffidentque membris, ut biceps homo, & multi-membra gignantur animalia. *Empedocles* autem responsa omnia præoccupando verum concepisse visus est. Ipse enim ob seminis redundantiam, aut defectum, aut ob principium motus, aut in plura distributionem, aut ob imprægnationem, monstruosa ait animalia gigni. *Straton* autem ab adjectione, ablatione, transpositione, aut sufflatione id venire tradit. At Medici quidam, id vulvæ adscripserunt, quæ sæpè flatu imbuta, subvertatur. Natura sagax in animalium efformatione membra primùm effingit, quæ in corpore principatum obtinent: postea ex impertienti materie, nunc parciùs, nunc profusiùs operatur, ut se sibi suggerit: sic defe-

ctu coërcita, vel redundantiâ superata ab incepto impeditur opere, unde partus producit monstrificâ labe affectos: ut in arte sæpiùs perspicitur: nunc mutilata, ut claudos, monoculos: nunc superflua, ut hermaphroditos, quaternis oculis, totidem brachiis, totidemque pedibus: sic quæ fortuitò, vel arte ordinantur, adjuvat ipsa, & inchoatis dat finem. Tibi autem, qui cupidus arte quadam monstra in lucem proferre desideras, ut exemplis condisces, multa horum *lib.* 6. *&* 8. trademus principia: cogitato & exoriri, quæ consequi possibilia fuerint: subscribit enim natura votis, opereque delectaberis, eaque evenient, quæ nunquam putaveris, ansamque præbent conficiendi, quæ vetitæ descriptionis, & potiùs admirandi, quàm profani sunt operis. *Johan. Baptista Porta.*

Utrum mulier intacta, an coitu, vel puerperio maculata sit, noscendi ratio.

Aliqua hujus rei experimenta attulit prisca ætas illa; aliqua verò & posterior, paratu facilia, mirandaque: ut homines visis potiùs sensum negare, & se stultos fateri, quàm veritatem comprobare audeant, quique desiderio hujusmodi demulcentur, investigationis oblectatione tenentur, & doctrinam hanc avidissimè sitiunt, capiant conficiendi normam, videantque experimentum: Gagatis lapidis (qui frequens est nobis, quo globulos effingimus in coralliis precariis, ad numerandas, vel explendas preces) rasura, vel ipse pilâ tundatur, ac setaceo cribro transmissus, in tenuissimum redigatur pulvisculum: inde ex aqua vinóve hauriatur, si ciet illicò lotium, & retinere nequit, corruptæ virginitatis indicium, eamque defloruisse prodit: si viri non adhuc congressus: vel puerperium passa fuit, eam compescit, & arctiùs cohibendi datur facultas. Nec minus invalidè id manifestat Succinum album, seu Crystallum, quod Electrum vocant, si in pulverem redactum jejunè ex vino sorbeatur, & ad interiora feratur: nam si carnis senserit maculam, movet urinam. Possumus sic expeditius hujus rei capere experimentum idem suffitu: si Portulacæ semen, vel Personatæ folia, quam vocant nostrates Lapathium, ardentibus prunis insperfa, ad suffimenta substituantur, & virginitatis fumus proditor surgat, tunc infundibulo, alióve instrumento patulo vulvæ ore sursum permeet, projiciet extemplò urinam, & mejet, nec

nec retinere valet, ſi veneream paſſa eſt labem. Si veneris ignara, fumum irritè recipit, urinam tenet, & virgo eſſe deprehenditur. Si quis autem joci gratia, non mejere ſolùm, ſed ſemen mulierem emittere volet, hoc efficito: Agallochum, quod Xyloaloe dicunt, ſerretur, vel præcidatur, ejusque ſerraturam vivis carbonibus affatim inſpergito, ac peruri curato: recipiat fumum mulier, ac vulvæ meatus ſubiens, effluet latè ſemen, nec injucundum erit ſpecimen. *Idem.*

Ad Ligatos.

Ligatum à quopiam malefico ſanare creditur Picus uvis commiſta: adhæc ſuffitus ex dente hominis mortui: & ſi corpus totum inungatur felle corvino, & oleo Seſamino. *Ex Cleopatra.*

Vel ſi Argentum vivum in calamo, aut Avellanæ nucleo vacuo cum cera occluſum ſub pulvinari maleficio læſi collocetur, aut ſub limite oſtii, per quod is in ædes, vel cubiculum intrat. *Hæc Vujerus.*

Ad Ligatos ſolvendos.

Si ſponſus, inquit *Varignana* nec non *Nicolaus & Arnoldus*, per nuptialem annulum mingat, ſolvi ab impotentia Veneris & faſcino. Quòd ſi in amantis calceum ſtercus amatæ ponatur, ubi odorem ſenſerit, ſolvitur amor: nam odioſa eſt hæc res, & ab Ovidio deducta in lib. 1. de Remedio amoris.

Illa tuas redolent Phineu medicamina menſas,
Non ſemel eſt ſtomacho nauſea facta meo.

Impotentium cura.

Quidam dum erubeſcunt aut timent, à Veneris uſu prohibentur, & ſe veneficiis petitos exiſtimant. Multa ſunt, quæ huic malo occurrere creduntur: & Formicæ volantes oleo ſambucino, ut dicunt, exceptæ, & membro virili illitæ: multaque alia, de quibus ſuprà dictum. *Cardanus.*

Ut Mulier à coitu abhorreat, Virq; ad Venerem excitetur.

Si Tauri omninò ruffi aridum genitale in pulverem convertatur, & ex eo pondus aurei unius mulieri in vino vel juſculo quopiam propinetur, faſtidium coitûs illi adferet, ſicuti ſcripſit *Rhaſis.* Idem pulvis idoneis medicamentis

 com-

commixtus languidam ac ſopitam Venerem in viris excitat. *Marcello empirico autore.*

Homines & mulieres ligare, ut ad concumbendum ſint impotentes.

Si virgam Lupi viri vel mulieris nomine ligaveris, adeò ad Veneris munus explendum imbecilles fiunt, ut ferè videantur eunuchi, donec fuerit ſolutus nodus. *Albertus.*

Mulier ut alium virum non admittat præter ſuum.

Accipe fel Hirci, & adipem, & exſicca, utraque deinde tere, & calefac ambo cum puro oleo, priapumque cum eo illine in circuitu horâ coitûs, & nullum alium expetet præter te. *Albertus.*

Veneris deſideria obtundere.

Veneris deſideria obtundere ſic poteris: Rutam commanducato, & Camphoram: deſtruit enim flatum, quo erigitur virga, ut eunuchus Vir evadat. Sic Vitex etiam inhibet Venerem, & ſi ſubſternatur, bibatur, vel manducetur ſemen deſiccat. Unde Matronæ in Thermophoris Athenienſium, foliis iis cubitus ſibi ſubſternebant, nec minus Lactuca, ſi ea continuò comeditur, coeundi adimit facultatem: ideò Pythagoras vocabat ἔυνουχον, quod verborum involucris innuunt quoque Poëtæ: Callimachus cecinit, Adonidem, cùm Lactucam comediſſet, ab apro interemptum, atque à Venere ſub Lactuca conditum, quòd olere tali (Athenæus ait) Venus elangueſcat, & impotentes Viri ad concumbendum fiant. *Joan. Bapt. Porta.*

Ne quis illicitâ Venere afficiatur.

Cor maſculinæ Coturnicis à Viro geſtatum, & fœminæ à Fœmina, facit ut nec lites nec jurgia poſſint inter illos oriri, aut ſpargi. Et ſi in corio lupi deferatur cor turturis, geſtans non capietur illecebroſo appetitu rerum Venerearum. *Mizaldus.*

An Mulier ſit caſta.

Exploraturus an mulier ſit caſta, ſic fiat: Fortè caſtitatem conjugis prodit ille Magnes lapis: diu enim ſeduli diuturnâ exploratione conquiſivimus, & experientiis clarè cognovimus, non eos temerè ſic protuliſſe, ut quædam quoque alia de lapidibus experimenta, quæ ſæpè admirati ſumus,

mus, ſæpeque irriſimus. Magnes lapis, ſi dormientis conjugis capiti ſupponatur, ſi caſta eſt, dulcibus virum detinet complexibus, ſin minùs, tanquam manu pulſa è cubili projicitur. *Porta ex Alberto.*

Ut Mulier cum aliquo adulterare non poſſit.

Mulier, ut cum aliquo adulterare non poſſit, incide de capillis ejus, & pulverem illorum tibi ſuper feretrum ſparge: ante tamen unge feretrum cum melle, & mox coëas cum muliere, & cùm volueris ſolvere ex tuis capillis, fac ſimiliter. *Albertus.*

Ut corruptæ ab incorruptis vix dignoſci poſſint.

Stillatitia aqua Aſteris Attici, vel potiùs Actici epota aut vulvæ indita, mulierum alba profluvia mirificè ſiſtit, adeò ut ejus quoque diutinâ injectione, corruptæ, ab incorruptis vix dignoſci poſſint. Quod efficaciùs & celeriùs fiet, ſi ejus decocto inſideant, ut mihi retulit, qui ſe expertum dicebat. *Mizald.*

DE SOMNO. CAP. IX.

Tabulæ ad Somnum conciliandum.

Rec. Corticum Radicis Mandragoræ M. j.
Sem. Hyoſcyami unc. j.
Sem. Papaveris albi & rubri ana unc. j.

Omnia trita coquantur in Aquæ fontanæ lib. ij. uſque ad tertiæ partis conſumtionem, deinde coletur, addaturque
Sacchari albiſſimi lib. j.

& cùm iterum ad perfectam ferè ſacchari conſiſtentiam cocta fuerint, adde

Nucis moſchatæ,
Galliæ moſchatæ, } ana drach. ij.
Ligni aloës

Corticum Mandragoræ,
Seminis Hyoſcyami, } ana drach. iß.
Sem. Papaveris albi & rubri,

Opii drach. j.

Fiant Tabulæ ſecundùm artem. *Roſcellus.*

Somnos conciliare.

Si quis ſomnos conciliare voluerit, ſic poterit: E recenti

centi opio, nudisque Allii capitibus aquam vitreis organis ſtillatim accipias, permiſceantur aliis, ac dormituro detur, quantum capiet nucis teſta: potionato enim illicò medicamento caput vaporibus oppletur, ut in ſoporem cadat: nec minus operabitur Mandragoræ aqua, fervente extracta aqua balneo, ne potator nidore offendatur. *Joan. Baptiſta Porta.*

Aliud Ejuſdem.

Aliud ad ſomnos violentius ex his fit. Opium paretur electum, cum Metellæ nucis æquali pondere, nigri Hyoſcyami ſemen, diſſolventur Lactucæ ſucco, præſtantius autem aqua ſub fimo obruta aliquantulum dimiſiſſe oportet: inde vaſis deſtillationi aptis accommodato. Ubi autem incipiet fervere, aquam elicito, feces ſervato, calidisque cineribus exſiccato, ut in tenuem vertas pulverem, cribro excutiente, dulci aquâ: deinde lixivium acre conficito, inde omnis igne vapor evolet reſidens, cùm priùs reſervata immiſceatur aqua, & eſui vel potui accommodetur, non eâdem, ſed pauciori quantitate, quàm quæ ſuppoſita eſt abundè & ſumſiſſe, nec aliquibus exhibeatur, niſi magna neceſſitas urget. Vel Mandragoræ aqua, Opium, & Papaveris ſemen cum Allio, vel rebus caput ferientibus remiſceantur; è quibus quod fabæ magnitudinem æquat, ſatis eſt ſumſiſſe.

Pomum ſomnificum.

Fit quoque ſic ex omnibus pomum ſomnificum, quod conſtat ex his: Opio, Mandragora, Cicutæ ſucco, Hyoſcyami ſeminibus, vini fecibus, quibus Moſchum adjiciatur, ut odore electum olitorem feriat: in pilas conglobato, quantum pugno quis prehendat, hoc ſæpius odorando lumina ſomno demulcet, ac ligat. Qui id autem ſtatis efficere certant horis, fruſtra conantur: variæ enim ſunt hominum temperies: qui verò effectârit, ſimilibus periculum captato, paremque operam impendendo inops fruaris. Ad retundendam eorum ſævitiem ſatis eſt præſidii, ſi tali ex aceto diſſoluto, vel deſtillato tempora, naſum, & teſticulos perunges, ut eorum vi ſomnos propellant, ac ſoporantem excitent. *Idem.*

Ut in ſomno mirabilia videas.

Referunt, ſi quis dormiturus tempora illiniat Upupæ ſan-

ſanguine, viſurum in ſomnis mirabilia, quod à ratione alienum minimè eſt. *Cardanus.*

Ad Somnum inducendum.

Somno conciliant auxilia phyſica, Hyoſcyamus poſitus ſub cervicali. Fructus Junci caulis pinguioris epotus. Oleum, in quo oculus ſiniſter Erithaci coctus ſit, in aurem inſtillatum. Vel appoſita Hirudine in angulis oculorum, atque abducta, meconium inſtilla, potens eſt. Validius adhuc, ſi ex eodem fiat ſuppoſitorium, ſed auferatur ſomno jam inchoato. Vel plantam pedis inunge pinguedine Gliris, aut unguento ex aqua & aceto roſaceis, atque Argilla. Dicitur etiam, quod vix credi poteſt, dentes inunctos ex ſorditie aurium canis, ſomnum profundum provocare. *Cardanus.*

Inſomnia clara & jucunda, & obſcura, meticuloſaq; inducere.

Cibus ex concoctione (quod pro explorato haberi debet) in vaporem ſolvitur, tabeſcitque, quem caliditate juncta in leve deſciſcere par eſt: cumque natura in ſublime feratur, aliquatenus attolli, & in cerebrum per venas redundare, ubi natura cerebri perpetuo obrigans rigore, ad inſtar imbrium generationis, ut in majori mundo ſæpe viſitur, ſit humifica, & nebuleſcit; ſic inteſtinâ reciprocatione denuò redditum incaleſcit: & ad cor defertur principis ſenſus domicilium: interim caput opplet, gravedinoſum reddit, ut profundo demergatur ſomno. Quòd ſi noctis conticinio magis ſoporari contigit, imagines deſcendendo aliorum occurſu interpolentur: ut præpoſteræ monſtruoſæque videantur: ſi matutino ubi excrementum fæculentusque ſanguis, à puro, & frugi diſcretus, & ipſe refrixit, & deferbuit, meracæ, abſolutæque viſiones demonſtrantur, & gratæ. Non ergo irrationabile duximus, cùm immoderato tumefacta potu, virtus ſopita langueat, & natura edulii vapores attollantur, & ex iis, quæ corpore abundant, in ſomno exultari, & immoderatè jactari, ut diverſa incendia, tenebræ, grandines, putredines: ex flava atraque bile, frigido putridoque humore. Sic aliquem trucidare, vel impiè cruentari ſanguinis abundantiam habere: imò temperiei ejuſdem præſagituram elici poſſe, Hippocrati & Galeno placet. Unde cibis veſcentes flatuoſis,

tuosis, eorum vi salebrosæ imagines, menstruosæque, quæ itidem attolluntur, si tenuis modicæque exhalationis, gratis animum exhilarant simulachris, & incolumes videntur. Sic extrinsecus applicando simplicia, secum illius rei phantasmata infecta sensuum principi deferunt: arteriæ enim nostri corporis (*inquit Galenus*) ad se intus quodcunque trahunt, proximè circumdans eas, dum continuò dilatantur, sic ea somniemus, quæ præoptabimus. *Joan. Bapt. Porta.*

Somnia grata excitandi ratio.

Ut non minùs pervigiles, quàm soporantes lætemur, en somnia grata excitandi ratio. Coenæ somno, cùm cubitum pergimus, si leniter mandimus Hippoglossum, Melissam, iisque simillima, consopiti variis illudimur imaginibus, quibus lætiora non percuperet animus, agros, viridaria, arbores, flores, terram in virorem conversam cernet umbrosis operculis opacam, ac denique oculos circumlustrando, vernat undique mundus, & arridet. Vel Eleoselini, populnearum novellarum frondium, Acori vulgaris, Solani hortensis, Stramonii, Aconiti, maximeque viridantium succo si tempora perunxeris, collum vel jugulum, per quem venæ adscendunt soporariæ, loca ubi maximè venæ sunt conspicuæ, manibus pedibusque. Confert & jecur perungere: nam à ventriculo sursum evaporando, permeat sanguis ad jecur: à jecinore ad cor subit: sic reciprocantes tinguntur vapores ejusdemque coloris imagines referentes. *Idem.*

Somnia obscura & tumultuosa excitare.

Si quærimus somnia obscura & tumultuosa: fabas edimus, quia siccæ ac flatuosæ, & ideò à Pythagoricis abominantur, quòd talia pariant insomnia. Plerosque legisse memini, à Fabâ abstineto, ejusque usum interdixisse, & ferè legumina omnia, Phaseolos præcipuè, quos Smilaces vocant hortenses, Lenticulas, crassum & melancholicum humorem excitantes, Allia, Cepas capitatas, Porra, Brassicam inter olera, Raphanos, & tandem radices ferè omnes: inter hæc vina, quia spirituosa, vaporulentaque sunt, inflationem calidam, mordacem, & noxium humorem parientia, insomnia ingerunt, in quibus phantasmata deluxata, lacessita, tortuosa, turbida. Sic per aëra delatus, maria, fluentaque transnare videberis, civitates multas lustrare, casus, mortes, tem-

tempestatum sævitiam, nubilos dies, videre imbres decidere, Solis fulgorem infuscari, cœlum hyemare. Sic prædicta loca illiniendo fuligine, vel omni adusto, acetoque (quod ideò addimus, ut penetrandi vim medicamentum adsciscat) ignes, incendia, fulgura, corruscationes, & omnia tenebris involuta. *Idem.*

Somnia tumultuosa suffitu edere.

Interfecti recenter Viri calcaneum in pulverem redigimus, cui Magnetis parum addimus; porrò simul commixta, si accensis carbonibus injeceris, ut locis pluribus fumus domicilii culmina petat, dormientes larvarum occursaculis, deterrimis spectris, horribilibusque afficies. Sic quoque si dormientis capiti vivæ Simiæ nuper extractum cor supposueris, non nisi feras in somnis cernet, & ab eis dilaniari, ut terriculamenta, & timorem incutiant magnum. Idem præstabit Onyches, si collo ligaveris. *Idem.*

Insomnia mala ut arceantur.

Referunt, dentes Equi masculi, seu collo appendantur, seu brachio sinistro, eos, qui mala somnia videre sunt soliti, curare. *Cardanus.*

Ut quis non dormiat.

Dicit *Psellus Platonicus*, quòd Canes, & Corvi, & Galli conferunt ad vigiliam, etiam Philomela, & Vespertilio, & Noctua, atque ex his maximè caput, cor, & oculi. Ideò dicunt, si quis cor Corvi, vel Vespertilionis super se portaverit, non dormitabit, donec deponatur. Idem facit caput Vespertilionis aridum alligatum in dextro brachio vigilantis. Nam si ponantur super dormientem, fertur non excitari, donec depositum fuerit. *Albertus.*

Ut quis dormire nequeat.

Oculus Hirundinis positus in lecto, non permittit jacentem dormire, donec auferatur. *Albertus.*

DE EXERCITIO.

CAP. X.

Ut homines longâ saltatione torqueantur.

Si vis homines longâ saltatione ut torqueantur, vel risu, plo-

ploratione, cantu, aliisque affectibus, sic ritè poterit evenire, naturalesque magis habet causas. Sed ut relinquere possit experimenti ratio, prius pauca dicenda sunt.

Est Phalangii genus quoddam, quod à Tarento in Apuliæ partibus Tarantula dicitur: universa enim regio sic eis laborat, ut perpauci sint qui evadant: eorum morsus acerbior est, quàm Vespæ ictus, & homines, qui ab eis iciuntur, diversis affliсtantur casibus: multi enim perpetuò canunt, illachrymant, delirant: sed omnes ferè saltant. Messores enim dum operi accumbunt, ignarique doli, sæpè acriter percutiuntur, musicisque adhibitis modulis, animum delinientibus permulcentur, eisque in sanitatem restituuntur. In quibusdam enim cavernulis vitam degunt, easque in segetibus condunt, sic facilè capies: Arundinum foliis ore sibilum effingas, ut muscæ voces imiteris, ubi illud animal senserit, exit illicò: nam sæpè eis depascitur, ut aranei, qui amplissimas ædificiis in nostris telas contexunt, & muscis pandunt. Captum in pulverem ritè vertas, illius pusillum, quantum quis digitis duobus prehenderit, aliis remisceto pulveribus, ne sumentem offendat: venenum est enim: ubi illud absorpserit, ad tripudium saltationemque concitabitur, præcipuè si sonis fuerit allectus. *Joan. Bapt. Porta.*

Iter facientes ne fatigentur.

Iter facientes, si secum portant Artemisiam, ex itinere non fatigantur: & ipsa Artemisia contusa cum Axungia, & applicata tollit dolorem pedum ex fatigatione itineris. *Petrus Bayrus.*

DE

DE SECRETIS ANIMALIUM TERRESTRIUM.

LIBER VI.

- *Secreta animalium terrestrium*
  - *Integrorum : vel*
    - *Domesticorum in*
      - *Genere*, Cap. I.
      - *Specie : tum*
        - *Majorum, ut*
          - Equorum, Cap. II.
          - Asinorum, Cap. III.
          - Boum, Cap. IV.
          - Taurorum, Cap. V.
        - *Minorum, ut*
          - Ovium, Cap. VI.
          - Hircorum, Caprarum, Cap. VII.
          - Porcorum, Cap. VIII.
          - Canum, Cap. IX.
    - *Sylvestrium*, Vide literam A.
  - *Partium, vel*
    - Ossium, Cap. XXVIII.
    - Cornuum, Cap. XXIX.
    - Pilorum.

A *Sylve-*

A *Sylvestrium in*
- *Genere*, Cap. X.
- *Specie*, tum
  - *Majorum*,
    - *Simplicium* : *ut*
      - Cervorum, Cap. XI.
      - Aprorum, Cap. XII.
      - Leporum, Cap. XIII.
      - Vulpium, Cap. XIV.
      - Luporum, Cap. XV.
    - *Mixtorum*, Cap. XVI.
  - *Minorum*,
    - *Gressilium*: *ut*
      - Murium, Cap. XVII.
      - Talparum, Cap. XVIII.
      - Mustelarum, Cap. XIX.
      - Formicarum, Cap. XX.
      - Scorpionum, Cap. XXI.
      - Cimicum, Cap. XXII.
      - Pulicum, Cap. XXIII.
      - Pediculorum, Cap. XXIV.
    - *Reptilium*: *ut*
      - Cochlearum, Cap. XXV.
      - Erucarum, Cap. XXVI.
      - Serpentum, Cap. XXVII.

DE

DE ANIMALIBUS TERRE-ſtribus, ac domeſticis in genere.

CAP. I.

Beſtiæ ut domum redeant.

Si vis ut beſtia ad hoſpitium ſuum redeat, line frontem ejus cum Sebo & Squilla & redibit. *Albertus.*

Beſtiæ ut Hominem ſequantur.

Ariſtoteles in libro de Animalibus inquit : Si ponat aliquis ceram contritam ſuper cornua vituli vaccarum, vadit cum eo ubicunque vult, ſine labore.

Ut Beſtiæ non ampliùs comedant.

Si lingua Beſtiarum inungatur cum Sebo aliquo, non guſtant cibum, nec comedunt, ſed priùs moriuntur fame, niſi abſtergatur cum Sale & Aceto. Item ſi cauda Lupi, aut pellis, aut caput ſuſpendatur ſupra præſepium, non comedent Beſtiæ.

Ad impinguandum quadrupedes.

Animalia omnia, non ſolùm quadrupeda, maximè & celeriter impinguantur poſt tridui inediam cibo, qui maximè illis conveniat: exiſtimant equis Hyoſcyamum & Teſtudinum carnem convenire, tum Hordeum, ac talia. Ovibus cum cibo ſalem, quia potu præcipuè impinguantur. Cauſa hujus eſt, quòd fames in his animalibus ſuperfluum humidum abſumit, caloremque auget, & appetentiam cibi per plures dies excitat. Porrò Belluæ non niſi naturali appetitu urgente cibos aſſumunt. *Cardanus.*

Jumenta ut appetant cibum avidiùs.

Amurcæ tanta vis eſt, tanta utilitas, ut etiam Boves præſervet à morbis & cibi avidiores faciat, immixta ſenſim cibis atque potui quarto quintoque die. Ita etiam exteriùs cum fece vini ac Lupinorum cremore mixta illataque jumentis, tum Ovibus ſervat pilum ac lanam, & cutim à ſcabie & ricinis, imò lanam auget etiam : præſtat autem inunctas Oves lavare ſalſâ aquâ. *Cardanus.*

Adver-

Adversùs omnia genera morborum Animalium.

Adverſùs omnia genera morborum ſalutaris confectio eſt talis:

Accipe Myrrhæ,
Thuris maſculi,
Malicorii tuſi, ſing. lib. j.
Piperis unc. iij.
Croci unc. ij.
Acaciæ,
Caſmiæ butyri,
Reſinæ uſtæ,
Abſinthii Pontici,
Pulveris ſerpilli,
Betonicæ,
Centaureæ,
Sagapeni,
Saxifragiæ,
Peucedani, ſing. ſemilibram.

Quæ omnia bene tuſa, & cribrata in Mellis optimi ſextariis tribus miſcebis, & ad carbones leviter paululum coques, pòſt in vaſe ſtanneo vel vitreo condita ſervabis, ex qua confectione morbidis, etiam ſi febriunt, ſingulis diebus cochlearia ſingula majora cumulata cum hemina aquæ tepidæ & olei floris tribus unciis dabis. Quòd ſi abſque febre ſunt morbidi, vel convaleſcere etiam cœperint, cum vino & oleo plurimis diebus dabis, donec animal liberetur, quam validiſſimam & approbatam noverit potionem. *Publius Vegetius.*

Ut Jumentorum urina reddatur.

Si Allio trito Jumentorum natura tangatur, urinam impeditam reddere, & nullo modo torqueri ajunt. *Mizald.*

Si Jumentum ſanguinem minxerit.

Si Jumentum ſanguinem minxerit, vel adſellatum fuerit, hac ratione curabitur. De ſuperiori vena ſanguis auferatur; Aphodilli quoque herbæ radix teritur, & cum Vini albi dulcis duabus cotylis per os infunditur, quæ glutinoſa videatur. Prodeſt ètiam farinam triticeam cum Adipe ſuilla, & pulvere corticis Mali granati decoquere, & non craſſas

crassas potiones, sed liquidas per os fundere: & non solùm è cursibus, sed etiam ab ambulatione abstinendum est, ut glutinetur vena, quæ interrupta est. Contingit enim cursu, vel saltu, ut intrinsecæ venæ rumpantur: quapropter rebus stypticis, & his, quæ consolidationem faciunt, curentur. Super renes hoc anacollema oportet imponere: bulbos tascedeas vivas contusas, Allia quinque, Anagallidis libram, quæ omnia pariter benè trita commiscebis, & renibus ejus impones. Quod prodest etiam illis, quibus evulsi, vel emoti sunt renes. His autem, quibus per nares effluit sanguis, poscâ frigidissimâ caput fovebis, modicum salis adjicies, post anacollema in capite, & in temporibus oblines, & in medicamento constrictis venis fluxum sanguinis reprimes. *Publius Vegetius.*

De Dysenteria Jumentorum.

Si Dysenteria jumentum prehenderit, reversatur ejus extalis, quæ ut curetur, circumsecanda est cautissimè, ne intestinum, quod præpositum est extali, frangatur. Procidit intestinum à contactu, vitæ periculum facit si tangatur: quod semel non redit, sed sic remanebit, & paululum erit extalis supra. *Idem.*

Si Animal sanguinem vomat.

Si verò sanguinem vomat, oportet Genistæ succum cum Vino, atque Porri succo, Lixivio, Oleoque permixto faucibus infundere. Aliquando animalia sanguinem vomunt, quibus hac potione succurritur: Absynthium ponticum, & Spicam nardi æquis ponderibus in cacabo novo cum aqua decoques, & dabis in potu. *Idem.*

Ad Tussim animalium.

Tussim quoque insanabilem, cura cum hemina Passi, & tribus unciis Olei, & Ovo crudo, si per triduum defundis faucibus, addito Fabæ polline, & Fœnogræco binis cochleariis. Propterea valdè tussientibus prodest Fabæ frixæ sextarius sine sale coctus, Sebi caprini unciæ tres, Butyri unc. tres, Allii purgati capita tria, decocta cum succo ptisanæ, data per triduum. *Idem.*

Ad Verrucas animalium Ejusdem.

Aliis quoque partibus corporis nascuntur Verrucæ aliquando,

quando, & vitium deformitatis important, quæ hac ratione curandæ. Lino subtili constringentur ipsæ Verrucæ, inde causticum crudum imponetur, & spontè decidunt. Ferro etiam præcidunt, & hinc cauterio leviter adusta sanantur.

Ad Spasmum animalium.

Spasmum certum est animalia sustinere, quæ necessitas his declaretur indiciis: subitò concidunt, & articuli eorum extensi sunt, & toto corpore palpitant; aliquando etiam ex ore spumam emittunt. Quibus escam dabis poscâ nitroque consperſam, Cucumeris quoque sylvatici pulverem, & nitrum tritum per septem dies in potione dabis, ut purget. Sanguinis quoque marinæ Testudinis dimidiam cotylam, aceti & vini tantundem, Laseris aliquantulum pariter miscebis & suffundes in nares. Utile dicitur terga eorum oleo & aceto, & nitro frequentissimè confricari. *Idem.*

De Podagra Jumentorum.

Podagra nonnunquam solet occupare Jumenta, cùm hominum vitium transit in pecudes: cujus passionis hæc sunt signa: nec stare potest, nec ambulare, sed si cogatur, claudicat, & sæpè se projicit, sicut indigesta ex hordeo animalia faciunt, quæ propter dolorem non coquunt cibum, & ideo fit horridum, & corpus ejus calebit, venæ etiam extabunt, natura submissa erit, in pedibus stercus hærebit propter nimium eorum calorem, sicut subtritis solet evenire: cui proderit, si non sinatur accumbere, sed minutim deambulare, & loco sicco, donec sudet, multorum manibus confricandum est, ut vehementiùs sudet: sanguinem ei detrahes à capite, à superioribus venis; sed non multum, sequenti die de posterioribus locis detrahes supra talos, tertio de gambis, vel sub ipsis dolorum locis. Memineris semper parum oportere detrahere. Aquam calidam dabis in potu, in qua abjicies pulverem nitri & triticeam farinam, pollinis quoque Thuris acetabulum plenum in vino maceratum infundes, & triduo per nares singulas cotylas: Betas etiam excoques, & aquam earum ad tres cyathos suffundes, & exercebis eum singulis diebus, ventrem quoque eodem expurgabis, ut auferatur humor pessimus qui descendit in venas. Hoc genus purgationis adhibebis: Thymi acetabulum plenum in Vino veteri dulci macerabis, & sin-

& singulas cotylas per nares eidem infundes, fœnum viride oppones. Quod si fuerit siccum, nitro aspersum dabis. Si nihil profeceris, castretur, & vitio carebit: nam Podagra raro vexat Eunuchos. *Idem.*

Ad Strumas Jumentorum.

Plerumque Strumæ, vel Parotides, aut Scrophulæ jumentorum guttur infestant, & faucium tumorem producunt. Nam & subrecto sunt capite, & tanquam à strangulia præfocantur. Hoc primùm fomentis calidis, & cataplasmate ex polline hordeaceo, & resinæ unciis tribus mero valido coctis, curari expedit: & cùm collectio fuerit maturata, scalpello secari opus est, & quicquid collectum fuerit, emittere, hinc aceto & sale & oleo infusos Lemniscos subjicere: cæteris quoque diebus traumatico, & medicamentis aptis solerter curare, si Vulnus pateat, dum sanetur. Nam in his locis ex præclusione citò solet Fistula fieri: quæ si evenerit, papyro, & collyrio poterit sanari. *Idem.*

Ad Fascinatum animal, Ejusdem.

Fascinatum animal triste est, gravatur incessu, marcescit, & nisi subveneris, incidet in morbum, Bituminis igitur, & Sulphuris parum cum granis Lauri ex aqua des fundis per nares. Præterea Coriandrum vel semen ipsius cum Sulphure & teda carbonibus circumferes, ex aqua ferventi animal consperges, & suffumigabis. Universis quadrupedibus remedium præstat ista suffumigatio: curat, atque morbis resistit.

Ad Cossos, Vermes vel Tineas.

Cossos, Vermes, vel Tineas, cæteraque animalia Ventris extinguit, si heminam cineris ex Olivæ ligno arido collectam cum hemina olei viridis per triduum dabis ad cornu. Alia quoque confectio, sed aquæ sæpè mortiferam liberat passionem: pulveris Santonici, itemque Absynthii pontici, nec non Lupini crudi, & herbæ Centaureæ, & Ervi pollinis, & seminis Raphani binas uncias mittis, addisque Cornu cervini unciam, sem. Apii unciam unam, Sinopidis pontici pastillos tres, Opopanacis semiunciam, Vini tenetani, vel alterius austeri sextarios duos, Olei viridis sextarium; quæ tepefacta ita animali infundes, ut per os cornu accipiat in clivo constitutum, quatenus succus faciliùs ad interiora

perveniat. Poſtero die idem animal conſtituatur in clivo & per clyſterem inteſtino illius tepidæ potionis ſextarius ingeratur, quatenus alternis diebus ex utraque parte injecta potio, coagulare quod appellatur, poſſit infundere, in quo illæ noxiæ beſtiolæ gignuntur, & pertuſo ventriculo excruciata doloribus animalia pereunt. *Idem.*

De Impetigine animalium.

Impetigines quoque in articulis, vel genibus inter nervos commiſſuralibus locis aliquando naſcuntur, & fit vulnus ſimile Rhagadi, & non facilè ſanatur, niſi ſtalticis, vel ſtipticis rebus, non ſine alligatura, vel interdum aduſtione curetur. Malagmas quoque convenientes oportet imponere. *Idem.*

Ut Pili Jumentorum renaſcantur.

Quòd ſi pili tardiùs creſcunt, vivam teſtudinem ſupra ſarmenta combures, & cineres ejus in novum cacabum mittes, additis unciis tribus Aluminis crudi, Medullæ cervinæ quod ſufficit, & Vino infuſo decoques, & diebus plurimis impones, revocare pilos creditur. Pulvis de Fabis combuſtis vel de Lupinis crudis, vel de foliis Fici combuſtis Sevo commixtus ſuperponitur aſſiduè. Quòd ſi nullâ præcedente cauſâ decidunt pili; Spicam nardi, Uvas paſſas pariter tundes, & ex aceto decoques, calidumque medicamentum glabro corpori impones. *Pub. Vegetius.*

Ad denigrandos Pilos albos.

Si album pilum nigreſcere cupias, atramenti ſutorii ſcrupulos ſeptem, odolaphinis, alias Rhododaphnidis ſucci ſcrupulos quatuor, Sepi caprini quod ſufficit, pariter temperabis, & uteris. *Idem.*

Ut Pili nigri albeſcant, Ejuſdem.

Si è diverſo albos Pilos facere volueris, Cucumeris ſylveſtris radicum libram unam, Nitri ſcrupulos duodecim, in pulveres coges, heminam Mellis adjicies, quibus permixtis uteris.
Idem.

DE

DE SECRETIS ANIMALIUM in specie.

DE SECRETIS EQUORUM.

CAP. II.

Ut ferox Equus mitescat.

EQUUS calcitrosus, vel quodvis aliud animal, patienter sinet se cicurari in stabulo, & ferreis apud fabrum calceari soleis, si exiguum & rotundum silicem alterutri aurium immiseris, & apprehensam auriculam manibus perstrinxeris, ac retinueris: sic enim stabit immotus, & quantumvis vorax, quiescet. Si in utramque aurem singulos silices intruseris, tam mitem habebis, quàm est ovis. Expertum accepit à quodam equisone & stabulario Regis Navarræ *Mizaldus.*

Ut Equi cursu non fatigentur.

Luporum dentes maximi, equis adalligati infatigabilem cursum illis conciliare traduntur. *Plinius.*

Ad Equum clamosum.

Si nimis clamosus erit Equus, ligetur capiti ejus lapis perforatus, sic enim emendabitur. Addo quòd equus aures retrò projiciens, plerumque est surdus, qui nunquam in turba aliorum hinnit, natus. *Autor Simoneta Cardinal.*

Equus ut fiat gradarius.

Equorum gressum, quem aliqui vocant tolutarium, alii gradarium, seu asturconem, qua ratione fiat fæcundum à Gallis, haud dubium est: cum enim equus bifariam moveatur, vel extremam pedis juncturam flectendo, vel genu. Itali ligatis binis, & binis pedibus, dextris invicem, atque sinistris invicem, cogunt eos binos & binos simul movere, spatula etiam mota, sed genu præcipuè agitato, atque flexo. Galli ultimam pedis juncturam arcto vinculo omnium pedum devinciunt: ita fit, ut cogatur equus genua movere. Atque ita patet ad Asturconis disciplinam pertinere, ut genua flectat. Nam si juncturam solam inferiorem moveat, etiamsi ambas dextras simul atque sinistras, non perfici gradarium gressum constat. Sunt igitur duo genera gradarii incessûs equorum: Gallicus & Italicus. Mollior

est incessus, quicunque sit altiore juncturâ, quoniam modico intervallo mochlii multum spatii superatur. Mulæ tum molliter incedunt, motâ inferiore juncturâ, vocaturque incessus ille Traina: cùm autem genu Asturconis concutit, magis genu flexum, quàm pes, quod altius cadat, dum figitur. *Cardanus.*

Ut Equi variis coloribus nascantur.

Varii coloris nascentur Equi, si tantisper, dum masculus init fœminam, stragulo discolore illa operiatur. Nam quales oculis equi ineuntis colores objeceris, tales procul dubio referet pullus. *Author Absyrtus.*

Illud ipsum etiam in Canibus experiri poteris, ac aliis animalibus.

Equos vel pecudes discolores progignere.

Equos vel pecudes discolores progignere quærens, id effecit, quod imitari omnes jubeo, qui idem cupiunt: ipse virgulta ac perticas populneas, amygdalinas, quæve facilè corticibus spoliari possunt, edolatas corticibus interseptas, circulis redimitas & sinuatas, uti colubros albo nigrove interstinctos colore, in canalibus juxta aquas in pascuis, & præsepibus fixit, ubi grex ovilli pecoris stabulabatur, & coitum ineundo, & oculos circumlustrando, nil nisi virgas aspiceret, ut quos dabant fœtus, diversè essent colorati, & passim candida vellera pullis infuscarentur maculis, non injucundum visu, sic lanigera omnia animalia, vel universum pecus. Valet hoc in Equis, idque plurimùm observant, qui ejus curam habent, & ad coitum equas admittunt, & equilia, ubi coitum explent, tappetis & pannis, variis depictis coloribus exornant, unde discolores equos, rutulatos, spadiceos diverseque coloratos efficiunt. *Porta.*

Equi, ut habeant parvum caput, & jubam pulchram.

Caput Equini pulli, si sæpiùs frigidâ lavetur, extenuatur & marcescit. At contrà si collum calidâ, crassescit, crinesque crescunt, jubaque pulchrior evadit. *Card.*

Ad Equos obstinatos.

Si Equus vel sessorem respuat, vel navim ingredi nolit, vel timeat rotas, aut alia, id quod maximè contingit castratis, & qui malè vident, & timidis, lapillum ex filo suspensum

ſum in aurem immittito. Si hoc non proſit, quòd illorum ſenſum perturbat, oculi vitta vinciantur; profuit hoc ſæpè. Virgâ etiam ſi cædantur crura, quæ retrò agit vel elevat: ignis quoque caudæ ſubmiſſus, tum inſtrumentum ferreum, quod dum retrò cedit, illum pungit, & ſauciat: optimum enim hoc eſt: item ſi humi procumbat, infra ventrem ſint aculei. Quòd ſi moderatè ſolùm obnitatur, non ſit autem reſes, leviter caſtigandus, & rei, quam timet, admovendus: nam acriter ubi impellatur, durior ſæpè fit, quòd majus periculum ſubeſſe exiſtimet. *Idem.*

Ut Equi ceu mortui procidant, & poſtea alacriores fiant.

Lingua Serpentis virgineâ cerâ incluſa, & in aurem ſiniſtram cujuſcunque equi dimiſſa, illum veluti mortuum humi procumbere cogit: ablata, non ſolùm eum expergefacit, ſed etiam multò alacriorem reddit, *ut retulit quidam Anglus.*

Equi ut in furorem agantur.

Certum quòd Laſeres Equi naribus illiti, eum in furorem agant, imo etiam homines. At noſtrum Laſer imbecille eſt, aut aliud: nam Laſerpitium herba olim erat. *Cardanus.*

Ne Equi vel Oves tranſeant.

Si ex Lupi inteſtino funiculum feceris, & illum ſub arena, aut terra ſepeliveris, Equos & ovile pecus hac tranſire prohibebis, etiamſi fuſte adigantur. *Albertus.*

Equi ne à muſcis moleſtentur.

Si quis ſucco foliorum Cucurbitæ pilos equorum & aliorum animalium æſtate mediâ intinxerit, & madefecerit, non parvo rei miraculo muſcarum tædiis, ac moleſtiâ carebunt. *Cardanus.*

Ad Equos clavo læſos.

Cùm uſus Equorum maximè ſit neceſſarius, contingit iter agentibus, præcipuè tædioſa jactura, ſi vel ferream ſoleam amittant, vel clavo pes lædatur. Afferre ſolent clavos, & malleolum, idem tenaculæ vices gerit. At ſi jam ex clavo Equus claudicat, exemto illo, & ungula excavata molliter, ne corona lædatur, aut ſordes aliqua lateat, Sulphur liquefactum repurgato, ulceri indito: ſoleam exterius, ne locum læſum premat, incurvato: reliqua pingue-

dine & cerâ oblinito, tum soleæ foramina, quæ clavis non complentur. Sic mihi contigit asturconem Archiepiscopi Amulthonis dono datum, confestim è claudo sanum reddi, inquit *Cardanus*.

Ad Equos clavatos, probatum.

Ferrea solea ab Equo quamprimum auferatur, affectusque vino optimè lavetur. Quo facto, sumito Sambuci mediam pelliculam, quam supra affectum locum ponito, mox aliquot guttas sevi, ferro calido liquefacti, instillato supra pelliculam, & soleam ferream probè adaptato, & equita quò voles. *Ex lib. manuscripto.*

Ad Cæcitatem Equorum.

Rec. Vitrioli romani unc. sem. Salis armoniaci drach. ij. Zingiberis triti unc. sem. Camphoræ drach. ij. Caryophyllorum unc. ſ. Aquæ rosar. unc. j. Aquæ fœniculi unc. ſ. Vini optimi drach. ij. misce, & pone in vase vitreo ad Solem per dies triginta. Cùm uti voles, cum penna molli & parva, in hac aqua intincta, Equorum oculos inunge, & cura ne equi oculos fricent. *Ex lib. manuscr.*

Ad Equorum Tussim.

Ova quinque sub vesperam, in acerrimo & forti Aceto macerata, & diluculo, ubi exteriorem putaminis callum intabuisse observabis, in fauces equi tussientis, linguâ exertâ, projecta & devorata, tussim illius curant. *Ex cujusdam Hippiatri secretis.*

Ad Scabiem Equorum, probatum.

Rec. Axungiæ porcinæ lib. ſ.
Olei laurini unc. j. sem.
Argenti vivi unc. ij.
Ellebori albi unc. j.
Misce benè. *Ex lib. manuscripto.*

Ad Unguem oculorum pulvis, hominibus & equis idoneus.

Rec. Ovum gallinæ, extrahe albumen totum, vitello adde tantum salis, quantum albuminis spacium priùs continebat, misce benè: deinde accipe lignum Alni viride brachii magnitudine, & dimidiæ ulnæ longitudine, facque in eo foramen secundùm longitudinem satis longum, ut vitellum cum sale imponi possit. Imposito vitello, foramen clavo

clavo ligneo ejuſdem arboris obtura optimè, ne quovis modo expirare poſſit. Igni impone, & ure, donec in carbonem vertatur, vel donec mixtura, impoſita à carbone ſecernatur, quam aufer, & ſerva. Quòd ſi uti voles, in tenuiſſimum pulverem redigito, & per cannulam pennæ ad ciceris magnitudinem in oculum inſufflari curato. *Ex lib. manuſcripto.*

Ad Equorum Dyſuriam.

Si Equi Dyſuriâ, ſeu mejendi difficultate laborent, foliatis Sambuci ramis undique illorum corpus diu ac blandè verbera, & tum demum folia ipſa collò eorum, & capiti, nec non corpori univerſo coapta. Nam jumentorum impedimentis arbuſcula hæc maximoperè confert. *Simoneta Cardinal.*

Ad Urinæ difficultatem Equorum.

Quidam Cepam ablato cortice circum veſicam ponunt. Alii Apii ſemen tritum cum Vini heminis duabus, aut Cepæ ſemen eodem modo cum Vino, aut Columbinum ſtercus, aut Polii folia, aut Smyrnii corticem ſiccum, aut Nitri drachmam, cum Allii capite contuſo, infundunt cum vino. Alii Vino nigro ſolo utuntur. *Abſyrtus.*

Ad Sanguinis mictum.

Si ſanguinem mingat Equus, lomento Fabæ purgato, coćto, adipem cervinum miſcebis & cum modico vino per os ad triduum infundes. Aut lactis Caprini hemina, Amyli hemina dimidia, Ova decem, Olei cyathi tres, omnia mixta ſimul per cornu infundantur. *Idem.*

De Pulmonis vitiis.

Vitia in pulmone hærentia, & conſiſtentia Acetum acre tepefactum, & infuſum ſanat: aut Urina hominis cum Adipis ſuilli liquefacti drachmis xx. Cavendum autem, ne ex muliere ſit urina, cui naturales ſubeunt purgationes. *Idem.*

De Tuſſi Equorum.

Incipienti Tuſſi, farinam hordeaceam immixtis Fabis, aut Ervo, in potu exhibere oportet. Invaleſcente autem tuſſi Mellis cyathos duos, Picis liquidæ tantundem, Olei tantundem, Butyri drachmas xxiv. calefacies, & Adipis ſuilli veteris modicâ parte adjectâ exhibebis. Quòd ſi neque ſic detur, Marrubium teres cum Oleo & Sale, Vinoque dilu-

diluta infundes. Alii Marrubii ſucco, & Oleo, & Rutæ ſylveſtris radice utuntur, quidam Thus immiſcent, aut ipſo cum Oleo utuntur. *Idem.*

Ad anhelos Equos.

Agaricus pro medicamento maximè anheloſis Equis convenit, & Fœnogræcum, ſic Equum meum curavi. Laudant veteres ſanguinem catuli, qui decem dies non exceſſerit, in potu. Item potens auxilium: ex amaris Nucibus, Hydromelite & ſylveſtris Cucumis radice fiant paſtilli, & cum melle dentur: radix quoque herbæ Linariæ pectori vel aurium, vel narium radicibus impacta, vel ex Mori radice Errhinum, & capitis frictio cum Vino, modico olei adjecto. Cæterùm familiaria auxilia acria, & valida eſſe ſolent, cujuſmodi Sulphur, Nitrum, Piper, Caſtoreum, Ruta quoque in plurimis morbis convenit: victûs plerunque abſtinentiam Equi ſibi inſtituunt. Exhiberi debent omnia cum Lacte aut Vino. Sed & Gentianæ radix utiliſſima eſt. *Cardanus.*

Ad Equorum herpetem.

Herpeti verò, quem vermem vocant Veterinarii, vermiculum, qui in Cardui fullonum vertice naſcitur, pennæ anſeris incluſum absque offenſa, diſciſſâ cute frontis, inſerito, conſuitoque vulnus: ſolet viginti poſt dies emori, totidemque diebus equus liberatur. Alii Hellebori fructum recondunt: Urtica fœtida in potu & cibo data (Scrophulariam vocant) eſt proprium hujus morbi auxilium. Curant alii igne, alii ſectione venæ atque purgationibus, quæ duo fermè omnibus morbis equorum conveniunt: cùm enim parum dormiant, plurimo verò cibo utantur, atque exercitio, tum absque ordine, utroque auxilio indigent. Ex purgationib. maximè convenit medicamentum, quod ex Myrrha, Gentiana, Ariſtolochia longa, radicibus Ebuli, & Baccis lauri conſtat. Curſu à purgatione exercentur, in qua autem ab uſtione, liberis in paſcuis ab utroque nutriuntur. Generaliter verò ſi in paſcuis non ſint, loco calido ægri Equi alendi ſunt, bonisque cibis. Sanguis caſtratis non admodum minuendus, quia minus abundant: eo & plus etiam, ſi abundent, læduntur. *Cardin.*

Ne Equi aut Boves morbis premantur.

Equi & Boves aliquo morbo non prementur, ſi illis Cornu cervinum appenderis. *Abſyrtus.*

Reme-

Remedium contra omnes morbos Equorum.

Adversùs universas infirmitates Equorum vel Boum, ubi primùm cœperint ægrotare potio ista succurrit: Radix Scillæ, radices Populi, quæ Græcè appellatur ῥάμνος (nam est fuscior, & rubellula) & sales communes quantum sufficit mittes in aquam, eamque animalibus usque ad sanitatem dabis in potu. Quòd si desperatas valetudines præoccupare volueris, ne unquam accidant animalibus tuis, incipiente Vere hanc illis præparabis potionem, & per 41. dies continuos dabis in potu. *Pub. Vegetius.*

De Oculorum Inflammatione.

Si oculus cui sit inflammatus, Thuris masculi, sive ut alii habent, Medullæ agninæ utriusque drachmam unam, Croci, Ossis Sepiæ, utriusque drachmam sem. Aqu. rosaceæ drachmas decem, candida Ovorum decem, miscebis simul, & sublines. Aliud ad oculum inflammatum medicamentum constat ex Thure, Amylo, & Melle attico. *Absyrtus.*

De Albugine Equorum.

Sal Ammoniacum tenuissimum ad mel Atticum aut aliud bonum misceatur & illinatur, aut Butyri tantundem adjiciatur. Aut Sepiæ os tritum per arundinem insuffletur. Aut Silphii radix cum oleo tusa bis in die sublinatur. Aut Erucæ semen integrum, velut est, insuffletur in oculum, & sinatur, donec semina attenuatoriâ suâ acredine extenuent & extergant ipsas albugines. *Idem.*

De Profluvio alvi Equorum.

Si Alvus fluat, sanguis ex venis in capite auferatur: bibat Aquam tepidam farinâ hordeaceâ permixtam. Si inde nihilo mitius malum fiat, oleum per nares infundatur. Cohibent autem & Mali punici putamina alvum profluam, unà cum Rhoe syriaco contusa, & per os exhibita. *Idem.*

De tormine Equorum.

Equus torminosus lavetur aquâ calidâ, & contegatur. Deinde Myrrhæ drach. v. Vini veteris heminas vj. Olei heminas iij. simul diluta, & in tres partes divisa, infundito. Venter insuper Aquâ calidâ marinâ, aut Myrthi baccis, in aqua coctis, calefiat. Polii etiam folia, aut Abrotanum, aut Amygdalæ amaræ, immixto Vino nigro austero infundantur, aut Mali punici putamina cum Aqua. Prodest & Apii

semen,

ſemen, & Cucumeris pari portione, utrumque cum Mellis & Vini pari menſura in potu datum. Aut Cardamomi ſemen tritum cum aqua; Medica etiam herba madida objicitur, itemque Hordeum. Volvuloſi porrò equi infuſo per ſedem immiſſo eluuntur, quod ex Beta aquæ incocta, & Nitri drach. 40. additis Olei drach. 30. conſtat. Eodem modo & nitrum tritum cum vino infundere per anum potes. Similiter etiam ſi ad terram minxeris, & luto inde accepto ventrem illeveris, tormina ſedabis. *Idem.*

De febriente Equo.

Febricitans Equus calido lavacro curetur; hyeme verò foveatur, ne frigeſcat. Alimentum potiſſimum Ervi, aut Tritici farinæ exhibeatur. In potu aqua tepida offeratur, Vino cum Oleo tepefacto totum corpus inungatur, venterque purgetur, & ſanguis ex collo, aut venis circa guttur, ſive pectus, aut de pede detrahatur. Genua autem calidè confricentur, ubi verò convaluiſſe videtur, aquâ calidâ lavetur. Si verò ex laſſitudine febricitet & macilentus reddatur, Lactis caprini heminam, Amyli menſuram, Olei heminam dimidiam, Ova quatuor, admixto Portulacæ contuſæ ſucco, ad dies tres, aut plures infunde, donec ſanus fiat. Si verò ob humorum impreſſionem in tonſillas, aut partes circa caput factam, febrierit, confovendus eſt ipſe, & palatum ejus ſale cum Origano tuſo, & per oleum excolato illinatur. Pedes & genua aquâ calidâ calefiant. Partes circa os Solano trito, & vini fece confricentur. Algis aut viridi gramine, ſeu fœno, abſque hordeo nutriatur. Si verò ſanguis per nares ipſi feratur, Coriandri ſuccus, aut Laſeris ſuccus dilutus, per nares infundatur. *Idem.*

Ad impinguandos Equos graciles.

Si gracileſcat Equus, frumentum torrefactum, aut Hordeum pinſitum dupla menſura ipſi objiciatur: ter in die ad potum ducatur. Si verò perſeveret macies, furfur frumento miſceatur, & levibus gymnaſiis exerceatur. At verò ſi non ſit edax, Solani & Polii folia aquâ potabili trita, & diluta, naribus infundunt. Hordeum verò & Ervum aqua macerata proponunt: aut Melanthii cyathos duos terunt, & admixtis Olei cyathis tribus, cum Vini hemina faucibus ingerunt. Nauſeantem curabis Allio trito, & Vini hemina af-

na affuſa, ac data. Si urinæ emittendæ teneantur, ovorum decem candidum ad prædicta admixtum per os infundimus. *Conſtantinus Cæſar ex Abſyrto.*

Malagma ad nervos claudos Equorum.

Accipe Sebi hircini libr. j.
Mollicidinæ ſemilib.
Reſinæ libr. j.
Æruginis ſemilib. Miſce. *Pub. Vegetius.*

Compoſitio Pulveris quadrigarii.

Quadrigarium pulverem vocant qui ex diverſo pigmentorum genere mixtus, & per ſe adjuvat equos, & alia animalia, & aliis potionibus pro modo, vel curatione miſcetur. Hujus Chiron talem compoſitionem ſaluberrimam credit:

Rec. Tragacanthi pondera iij.
Aloë unc. vj.
Myrrhæ unc. vj. & ſcrup. j.
Coſti unc. j. & ſcrup. j.
Armoniaci unc. j.
Caſſiæ unc. j. & ſcrup. j.
Gentianæ,
Ariſtolochiæ longæ,
Centaureæ,
Betonicæ,
Saxifragiæ,
Sambuci,
Opii,
Abrotani, ſingul. lib. j.
Eupatoriæ unc. vj.
Cardamomi unc. vs.
Folii unc. iij.
Spicæ nardi unc. iis.
Spicæ Celticæ unc. vj.
Aſari lib. j.
Dauci unc. iij.
Caſtorei,
Opopanacis,
Galbani,
Strutii, ſing. unc. vj.
Panacis radicis unc. j.

Liqui-

Liquiritiæ unc. vj.
Abſynthii faſces iij.
Succi herbæ periſterei ſiccæ & cribratæ unc. v.

Hæc omnia pariter conteres, & diligentiſſimè in vaſe vitreo, vel ſtanneo ſervabis. Cùm opus fuerit ſingula Cochlearia, vel amplius, ſi vires patientur, Equis vel Jumentis ſingulis dabis, addito Vino & Oleo. Interdum aliis potionibus miſcebis, ſi ratio artis, vel cura mandaverit. *Publ. Vegetius.*

Ut Equæ abortiant.

Ariſtoteles dicit, quòd Equæ, quando odorant fumum lampadis extinctæ, abortiuntur, & indignantur: ſimiliter hoc accidit quibuſdam mulieribus prægnantibus.

DE SECRETIS ASINORUM.
CAP. III.

Ut Aſinus non rudiat.

ASINUS lapidem habens caudæ alligatum rudere non poteſt. *Simoneta Cardin.*

Aſini animo delinquentes.

Illud ſilentio nequaquam involvam, quod Plutarchus tacitum noluit, quid illud, inquies? Aſinos & Equos linqui animo, qui ficos dorſuarii comportarint, ſed majore miraculo dignum eſt remedium, quo & ipſis, & hominibus quoque ſuccurritur. Exanimata ferè jumenta, extinctoſque penè deliquio virium homines objectus panis revocat: namque ſi pauxillum hujus voraverint, protinus cibo ſeſe recolligentes roborantur, & priſtinum iter proſequuntur. Nec ſecus in hominibus eveniſſe idem prodidit *Plutarchus.* Brutum, inquit, per altas nives in Apolloniam proficiſcentem cùm animus defeciſſet, panis ab hoſte muros urbis defendente projectus ex tempore recreavit.

Claudicatio Aſinorum ut ſanetur.

Cæterùm claudicantes Aſinos curabis, ſi aquâ calidâ totum pedem circumlaveris, & ſcalpello expurgaveris: quod poſtquam feceris, Urinam veterem calidam, in qua Adeps maximè caprinus eliquatus ſit, aut ſi is haberi nequeat, bubulus, circumfundes, atque hoc facies uſquequò ſanitatem adipiſcatur. *Conſtantinus Cæſar ex Abſyrto.*

DE

DE SECRETIS BOUM.

CAP. IV.

Boum cicuratio.

NOVELLOS cùm quis emerit juvencos, ſi eorum colla in furcas deſtitutas incluſeris, ac dederis cibum, diebus paucis erunt manſueti, & ad domandum proni. *Varro.*

Boves ne pedes ſubterant.

Boves ne pedes ſubterant, priuſquam in viam quôquam ages, Pice liquidâ cornua infima unges. *M. Cato.*

Boves ut valeant.

Boves ut valeant, & curati benè ſient, & qui faſtidient cibum, ut magis cupidè appetant, pabulum quod dabis, amurcâ ſpargito, primò paululum dum conſueſcant, poſtea magis, & dato rarenter bibere commixtam cum aqua æquabiliter quarto vel quinto quoque die. Hoc ſi facies, Boves & corpore curatiores erunt, & morbus aberit. *Idem.*

Boves ut non fiant debiles.

Ervum maceratum tritum ſingulis menſibus in potu exhibe, plagam boum curabis Malvâ ſylveſtri tritâ. *Democr.*

Boves laborantes ut non laſſentur.

Oleo & Terebinthinâ invicem coctis cornua illinito. *Idem.*

Boves ne à muſcis infeſtentur.

Lauri fructum tenuiſſimè tritum, & in Oleo coctum Bobus illinito, aut ex ſaliva propria ipſorum Boum eos inungito. Tauri illinito naribus roſaceo oleo, tenebris offuſis vertiginoſi fiunt. *Aphricanus.*

Boves ut pingues fiant.

Boves pingues facies, ſi redeuntibus à paſcuis primâ die Braſſicam conciſam, & acri Aceto maceratam objeceris: deinde paleas excuſſas, & furfuribus triticeis mixtas, ad dies quinque. Sextâ autem hordei moliti heminas quatuor, & ſex ſequentibus diebus paulatim alimentum auxeris. Et hyeme quidem circa gallicinii horam nutries, deinde circa diluculum, & quando potum dabis. Reliquum alimenti circa veſperam. Æſtate autem primum pabulum ſub diluculum: ſecundum ad meridiem offeres, deinde novum exhibebis, & ſic tertium pabulum circa ho-

ca horam nonam dabis: & rurſus potum hyeme quidem aquam calidiorem, & æſtate autem tepidam. At verò ora ipſorum urinâ colluunt incumbentem pituitam extrahente, & linguam à vermibus purgant volſella exemtis. Naſcuntur enim vermes in linguis ipſorum, quos deinde ſale confricant. Sed & ſtramenti ipſorum curam habere oportet. *Sotio.*

Bos ſi ægrotare cœperit.

Bos ſi ægrotare cœperit, dato continuò ei unum Ovum gallinaceum crudum, integrum facito ut devoret. Poſtridie caput ulpici conterito, cum hemina vini, facitoque ebibat, ſublimiter terat, & vaſe ligneo det, Bosque ipſius, & qui dabit, ſublimiter ſtet. Jejunus, jejuno bovi dato. *M. Cato.*

Bobus medicamentum.

Si morbum metues, ſanis dato

Salis micas iij.
Folia lauri iij.
Porri fibras iij.
Ulpici ſpicas iij.
Allii ſpicas iij.
Thuris grana iij.
Herbæ ſabinæ plant. iij.
Rutæ folia iij.
Vitis albæ caules iij.
Fabulos albos iij.
Carbones vivos iij.
Vini hem. iij.

Hæc omnia ſublimiter legi, teri, darique oportet jejunus ſiet, qui dabit. Per triduum de ea potione unicuique bovi dato. Ita dividito, cùm ter unicuique dederis, omnem abſumas. Bosque ipſius, & qui dabit, facito, ut uterque ſublimiter ſtent, vaſe ligneo dato. *Idem.*

Boves ut pingueſcant.

Bobus ex equis roboreæ plantæ cum ſtramine ſupponantur: ſic enim jacentibus molle, ſtantibus durum fiet. Pingueſcunt boves dulcibus frondibus Ulmi, Sale, & lotione aquæ. *Cardanus.*

De capitis dolore Boum.

Dolorem capitis Bovis priùs cognoſcere oportet. Quando

do igitur demiſſis auribus non comedit, capitis dolor adeſt. Lingua igitur ipſorum Thymo trito cum Vino & Allio & ſale tenui confricetur. Ptiſana etiam cruda vino diluta prodeſt. Quin & Lauri foliis manûs plenæ menſurâ acceptis, & in os immiſſis, aut Mali punici putaminibus medeberis. Et Myrrhâ magnitudine fabæ in duabus Vini heminis dilutâ, & per nares infuſâ curabis. *Democritus.*

De Profluvio alvi Boum.

Rhamni folia contuſa, & bitumine intecta edenda dato. Alii Mali punicæ folia tuſa, Polenta obducta in cibo exhibent. Alii farinæ Frumenti ſive Tritici torrefacti heminas duas, cum aquæ menſura dimidia ſubactas exhibent. *Idem.*

De Tormine Boum.

Qui Torminibus vexatur Bos, in uno loco non perſiſtit, neque cibum attingit, ſed ſuſpirat, ac gemit. Modicum igitur alimentum ipſi objiciendum eſt, & caro circa ungues perpungenda, ut ſanguis inde promanet. Quidam circa caudam aperiunt, ut ſanguis effluat; & panniculo obligant. Alii Cepas, & Salem ſimul uniunt, & coacta in ſedem, quàm penitiſſimè protendunt, & ad curſum cogunt. Alii Nitrum tuſum per os ingerunt. *Idem.*

De febriente Bove.

Bos febriens non admittit cibum, deorſum nutat, lachrymatur, ſordes in oculis habet, circa oculos cavatur. Eum curabis hoc modo: Ex opacis locis Gramen capito, & lavato, eique edendum præbeto, aut Vitis folia. In potu exhibeatur aqua quidem frigidiſſima, verùm non ſub dio, ſed maximè loco umbroſo, aures verò & nares ſpongiâ aquâ imbutâ detergantur. Quidam cauterio faciem ipſius perurunt; & partes ſub oculis itidem, eaſque ſpongiâ urinâ veteri calidâ imbutâ bis per diem confricant, donec cruſtæ excidant, & vulnera cicatricem recipiant. Lancinantur etiam aures, ut ſanguis effluat. Quidam Polentam vino ſubigunt, & edendam præbent: alii Muria diſſolvunt, & amiculis concalefaciunt: alii Cytiſum præbent cum vino, id quod non Bobus tantùm, ſed & alii pecori auxiliare eſt. *Didymus.*

R De

De tussiente Bove.

Hordeum molitum maceratum, & palearum tenerrimas partes repurgatas, & Ervi moliti heminas tres, in tres partes divisas, singulatim edendas præbeto. Quidam Artemisiam herbam tritam, ac dilutam aquâ exprimunt, & ante pabulum ad dies septem infundunt. *Constant. Cæsar.*

De suppuratis Bobus.

Si ulcus suppuratum collegerit Bos, Urinâ bovis veteris calidâ ipsum purgare ac eluere oportet, & lanis extergere, deinde emplastra ex Sale tenui, ac Pice liquida imponere. *Idem.*

Ad Boves claudos.

Si ob perfrigeratam partem Bos claudicet, pedem lavare oportet, & affectam partem scalpello aperire & Urinâ veteri fovere: deinde salem inspergere, & spongiâ aut panniculo extergere: postea Adipem caprinum, aut bubulum, ferro calido affrictum dolenti parti instillare. Si ex calcata spina, aut ejusmodi quopiam claudicaverit, alia quidem similiter facienda sunt: Verùm Cera cum Oleo vetere, & Melle, Ervique farina colliquata, & refrigerata ulceri indatur, deinde testa tenuis cribrata, ad Ficus aut Mala punica tusa admixta imponatur, & panniculo integatur, obligeturque diligenter, ut nihil temerè subeat, donec stare potuerit, sic enim sanus evadet. Tertiâ autem die resolve, eademque adhibe. Si verò ob influentis materiæ impetum claudicârit, pars ipsa cum oleo & passo cocto calefiat: deinde cruda hordeacea farina calida imponatur. Quum verò matura facta fuerit & mollis, dividatur ac eluatur: elotæ autem parti divisæ Lilii folia, aut Scilla cum Sale, aut Polygonum, aut Marrubium tusum imponatur. *Florentinus.*

De Scabie Boum.

Scabiem & Eruptiones Urinâ bubulâ veteri, & Butyro quidam oblinunt; Alii Resinam aut Picem liquidam cum Vino cataplasmatis modo imponunt, & sic ipsos sanant. *Constantinus Cæsar.*

De Vermibus Boum.

Aquâ frigidâ quidam irrorant Ulcera, & sic enecant vermes. *Idem.* Melius est, si Oleo Absynth. ac Tanaceti cum Essentia Aloës & Myrrhæ subinde extergas.

Ad Pediculos Boum.

Bovem supinum dejicere, ac prosternere oportet, & capite sursum spectante, linguam contemplari, an bullas habeat. Has autem ferramentis acutis & ignitis inurere oportet, deinde sylvestris Oleæ foliis contusis cum Sale ulcera illinire, aut Sale tenui cum Oleo, aut Butyro cum Sale: aut Cucumeris sylvestris aridi radix contusa, simul cum Ficubus ad edendum præbeatur. Aut Polentæ heminæ duæ & farinæ frumenti torrefacti tantundem, Vino madefacta exhibeantur. *Idem.*

Si Bovem serpens momorderit.

Si Bovem serpens momorderit, Melanthii cætabulum, quod Medici vocant Smyrnium, conterito in vini veteris hemina. Id per nares indito, & ad ipsum morsum stercus suillum apponito. Et idem hoc (si usu venerit) homini facito. *Marcus Cato.*

DE SECRETIS TAURORUM.

CAP. V.

Ut Tauri cicurescant.

TAURI indomiti & feroces fico alligati cicurantur, & immobiles conquiescunt. Quod & Caprifico illorum collis circumdato Plin. adscripsisse mihi videtur.

Taurus ut mansuescat.

Ælianus tradit Taurum mansuescere, si dextrum ipsius genu fasciâ deligetur. Accedat ex Senecâ, quòd sicuti Tauros rubicundus color excitat, ita mappa alba Ursos ac Leones proritat.

DE SECRETIS OVIUM.

Cap. VI.

Ut Oves aliquem ſequantur.

OVES eum ſequi ſolent, ut ſcripſit *Didymus*, qui vellere illarum aures obturaverit.

Ut Aries non incurrat, ac impetat.

Cornua ipſius propè auriculas ejus perforato. *Conſtantinus Cæſar.*

Ut prægnante Ove cognoſcatur, qualem colorem habeat fœtus.

Aperito prægnantis os, & ſiquidem inveneris linguam ipſius nigram, nigrum agnum pariet. Si verò albam, album. Si autem variam, varius erit & partus. *Didymus.*

Ut Agni non ægrotent.

Hederam ad dies ſeptem edendam exhibe, & non ægrotabunt. *Idem.*

Oves ne ſcabræ fiant.

Oves ne ſcabræ fiant, Amurcam condito, puram benè facito, aquam ubi Lupinus deferbuerit, & fecem de Vino bono inter ſe omnia commiſceto pariter. Poſtea cùm detruſeris, ungito totas, ſinito biduum aut triduum conſudent, deinde lavato in mari: ſi aquam marinam non habebis, facito aquam ſalſam eaque lavato. Si hæc ſic feceris, neque ſcabræ fient, & lanæ plus, & meliorem habebunt, & ricini non erunt moleſti. Eodem in omnes quadrupedes utitor, ſi ſcabræ erunt. *M. Cato.*

Oves ut à cibo deterreantur.

Lupi ſtercus in ſtabulis pecudum occultatum, non ſolùm eas à conſueto cibo deterret, ſed etiam veluti œſtro quodam maleficii actas, ultrò citroque exagitari, balare, & continenter trepidare cogit, ac ſi præſens eſſet, aut cum eis diverſaretur infenſiſſimus, ac voraciſſimus illarum hoſtis lupus. Quem vel ex ſolo odore latitantis ejus fimi ſibi inſidiari putant. Nec iis rebus deſiſtunt, donec ablatum ſenſerint dictum ſtercus. Hoc ſanè aucupio vidi quoſdam impo-

impoſtores circumforaneos jactitantes, ſe pecoris ægrotantis, vel aliter affecti, ſummos eſſe Medicos & magnâ pecuniâ ſimplices ruſticos emunxiſſe, vel pro pecuniâ præpinguem oviculam ſecum aſportâſſe. Idem poſſe Lupi caudam tradunt *Rhaſis & Albertus.* Imò verò quidvis ex eo animali ad caudas translatum, tanta eſt ejus antipathia, & naturalis diſcordia cum ovillo pecore univerſo. *Mizald.*

Ad Ovium morbos mirum remedium.

Ventriculum Arietis in aqua & vino coctum, pleroſque Ovium morbos ſanare in potu datum, haud immeritò proditum eſt; nam ſympathia eſt. *Cardanus.*

Quando, & quomodo Oves tondendæ.

Neque frigore adhuc exiſtente, neque æſtatis tempore, ſed medio Vere oves tondere oportet. Vulnera quæ inter tondendum contingunt, Pice liquidâ illinantur: reliquum corpus ex vino & oleo, aut ſucco Lupinorum amarorum decoctorum. Præſtat tamen vinum pari amurcâ mixtum, aut oleum & vinum album, cerâ & adipe commixtâ, illinere. Hoc enim & lanæ nocumentum non affert, & ſcabiem fieri non permittit, & ulcerationem fieri prohibet. Obſervare autem oportet, ut probè deterſæ, poſt primam diei horam, reſiccato rore, per noctem in lanas illapſo, tondeantur, magis utique in Sole. Exudante enim dum tondetur, oviculâ, ſudor lanis excipitur, lanaque coloratior & mollior redditur. *Didymus.*

Ut Oves & Capræ peſtilentiâ non laborent.

Si Ciconiæ ventriculo aquâ contrito, cochlearis unius menſuram ſingulis infuderis, peſtilentiâ non tentabuntur. *Conſtantin. Cæſar.*

Ut Pecora multum lac faciant.

Omnia pecora immenſum lac dabunt, unaque fœtum nutrient, ſi Cytiſum comederint, aut Dictamnum ventribus ipſarum alligaveris. *Aphricanus.*

Peſtilentiæ Ovium medela.

Providere oportet, ut Oves primùm in peſtilentem morbum non incidant. Vere itaque incipiente Salvia montana, & Marrubium herba, ſimul tuſa in potu miſceantur, ad quatuordecim dies. Idem & autumno totidem diebus faciendum

dum est. Si verò eas corripiat morbus, iisdem remediis utendum. Cytisi quoque fœnum prodest in pabulo sumtum, & Arundinis radices tenerrimæ in potu maceratæ. Ægrotantes insuper in aliam regionem transferendæ sunt, ut neque sanæ ipsis permisceantur, & ipsæ aquâ & aëre alio participantes convalescant, & corroborentur. *Leontius.*

Ad Ovium scabiem.

Scabies ne ab initio quidem accesserit, si quis post tonsuram ex his, quæ diximus, illinat. Si verò negligentiâ tuâ contingat, curabis ipsam hoc modo: Amurca insulsa excolatur, & aqua in qua Lupini amari macerati sunt, & fex Vini albi, singula pari copiâ mixta in vasculo calefiant: & his illita Ovis ad biduum permaneat. Tertiâ deinde ex aqua marina calida lavatur, & postea etiam ex aquâ potabili. Alii Cupressi pilulas simul cum aqua affundunt. Alii Sulphur & Cyperum, cum Cerussa & Butyro tusa illinunt. Quidam mingente Asino in via, id quod consistit lutosum illinunt. Quidam adhuc diligentiores meliùs faciunt, & non priùs quicquam prædictorum remediorum scabiosæ adhibent, quàm pars affecta sit detonsa, & Urinâ veteri confricta. Scabiem porrò Ovium curabis etiam Urinâ lavando, & Sulphur illinendo.

Ad diversos Ovium morbos remedia.

Si Solis ardor Oves læserit, cadantque assiduè, & non edant, Betæ sylvestris succus exprimatur, & infundatur: coganturque etiam Betas edere.

Si difficilem haberent Spirationem, aures retro incidantur, & in alios locos transferantur.

Si Tussis vexet, Amygdalæ purgatæ, & tusæ, Vini cyathis tribus mixtæ per nares infundantur.

Si ex nocentiore pabulo venter intumescat, sanguinis detractione curabis ipsas, lancinatis & apertis supra labra venis, & his, quæ sub cauda sunt, juxta sedem, sed & hominis Urinam sesquiheminæ mensura infundere oportet.

Si Vermes cum herba comederint, idem faciendum est.

Si Hirudinem glutiverint, Acetum acre calidum, aut oleum infundatur.

Si Abscessum in superficie habeat, dividatur, & in vulnus Sal tenuis torrefactus cum Pice liquida imponatur.

Si à reptili quopiam morsa sit, aut percussa, Melanthium cum

cum vino præbeatur, fiantque & objiciantur ea quæ in Bobus & reliquis prædiximus.

Lupi in pecora non faciunt incurſum, ſi Scillam ei, qui dux gregis appellatur, alligaveris. *Anatolius.*

DE SECRETIS HIRCORUM. & Caprarum. CAP. VII.

Ne Hirci fugitivi fiant.

HIRCI fugitivi non erunt, ſi barbas illis præcideris. *Florentinus & Zoroaſter.*

Ut Capræ multum lac præbeant.

Herbam Quinquefolium, Pentaphyllum Græcis dictam, antequam bibant, ad dies quinque edendam præbe. Capræ multum lac faciunt, ſi Dictamnum circum ventres ipſarum alligaveris. *Florentinus.*

DE SECRETIS PORCORUM. CAP. VIII.

Ad impinguandos Porcos.

PINGUESCUNT Porci furfuribus frumentaceis, & quiſquiliis arearum, & frumento. Hordeum autem ſupra hoc, quod pinguefacit, etiam ad generationem indifferens animal facit. *Florentinus.*

Peſtilentiæ Suum medela.

Porci peſtilentem affectionem non incurrent, aut illapſi ſanabuntur, ſi in aquam, unde bibunt, Aſphodeli radices conjeceris, aut etiam ubi frequenter lavantur. *Idem.*

Sues ne ægrotent.

Sues non ægrotabunt, ſi novem Cancros fluviatiles edendos præbueris. Cognoſcuntur ægrotantes Sues, evulſis è cervice pilis. Si enim ipſi pili puri fuerint, ſani ſunt. Si verò cruenti aut ſaniem quandam craſſiorem circa pilos habuerint, ægrotant. *Democritus* igitur Phyſicus Aſphodeli radicis modicè tuſæ minas tres, ſingulis Suibus in cibo admiſcere jubet, & ante ſeptimum diem firmam ſanitatem inde recuperare teſtatur. Si febricitent, ſanguis ex cauda detrahendus eſt. Si tonſillæ infeſtentur, ex ſcapulis ſan-

ſanguis auferatur. Si verò ignotus morbus occupet, per diem & noctem totam includantur, neque cibus neque potus ipſis offeratur. Verùm radices Cucumerum ſylveſtrium tuſæ in aquam mittantur per diem ac noctem, ipſaque aqua poſtridie in potu præbeatur: poſtquam enim largiùs biberint, paulò pòſt morbi cauſam ſimul evoment. Quandoquidem verò edax animal eſt, ſpleneque maximè ægrotat, prunas Tamaricis in aqua extinctas in potu exhibe. Sed & homines vinum pro aqua ſupra Miricæ prunas fuſum, ac potatum ſanabit. Cui rei evidens teſtimonium *Democritus* præbet. Idem *Democritus* hominis ſpleni medelam promittit, ſi ferrum prunis candefactum aquâ extinguas, deinde aquam aceto miſceas, & bibendam dolenti ſplenem præbeas. Quum verò à reptilibus commorſæ fuerint Sues, iiſdem auxiliis, quæ ad pecora prædiximus, curabuntur. *Didymus.*

DE SECRETIS CANUM.

Cap. IX.

Canis ut quemvis ſequatur.

PINGUEDINEM de matrice canis ſumito, & cum pane ad comedendum cani præbeto & ſequetur. Eâdem etiam pinguedine calceamenta inuncta efficiunt, ut canes omnes ſequantur. *Fallopius.*

Canis ne te deſerat.

Cani, ſi Ranam coctam dederis, efficies, ut nunquam à te diſcedat. Verùm ego Ranas plures dediſſe canibus coctas obiter me exiſtimo, qui tamen mihi non paruerunt. At ſi cùm diſcedunt, ab alio verberantur: ſi cibum à te ſolùm accipiunt, non deſerent. Exiſtimant quidam, exhibito pane ſub ala contento, ita ut ſudore maduerit, fieri obſequentiores amantioresque Domini. *Cardanus.*

Canes ne latrent.

Si vis Canes non latrare, nigri canis oculus viventi adhuc ipſi detrahatur, ſi tecum detinueris eum, alii canes tibi adhærenti, vel juxta eos ambulanti, nec allatrabunt, nec foras voces emittent: quod fortaſſè evenit odore oculi. Violentiùs operabuntur, & tutiùs deges, ſi oculis vel luporum corde comitaberis. Sic quoque dicitur de Hyænæ lingua in manu

manu detenta, nec ſolùm illa canes elingues, ſed geſtantem ab eis incolumem reddit. *Joan. Bapt. Porta.*

Canes ut obtumeſcant.

Similis virtus eſt in oculis Hyænæ, quæ quodcunque animal luſtraverit, è veſtigio hæret, ſtupeſcit, & movere ſe non poteſt: ſimilis virtus eſt in oculis Luporum quorundam, qui ſi quem priùs viderint, ſtupeſcit, & rauceſcit adeò, ut ſi clamare voluerit, non habeat vocis miniſterium. *Agrippa.*

Ut aliquem canes fugiant.

Cor canis habentem fugiunt canes. *Idem.*

Canes ut quàm celerrimè venationi ſe accommodent.

Primùm reſolvendum eſt, cui generi eos applicare velis, & eorum animalium, quæ venationi ſunt deſtinata, ſanguinem cum oſſis ſtatim poſt ablactationem ſubminiſtres: nempe ſi ad Cervos, & Lepores, cervinum, vel leporinum: ſi ad Apros & Vulpes, aprinum & vulpinum ſanguinem dabis. Si ad Perdices, cor & inteſtina, & caput porriges. Hac ratione fiet, ut ſtatim horum animalium veſtigia inſequantur, nec aliis aviculis, aut animalibus obviis animum applicent, & à recta venatione avertantur. *Ex libro manuſcripto.*

Canes ne Rabie corripiantur.

Subeſt linguæ Catellorum nervus, vermiculi effigiem præ ſe ferens, rotundâ & tereti formâ: qui ſi eximatur, eos à rabie immunes reddit, facitque ut minimo latratu ſint infeſti, nec quenquam lethali morſu impetant. *Colum. & Plin.*

Ad Canum rabiem.

Rabientes Canes concludantur, cibuſque non præbeatur ad diem unum, deinde ex Veratro quippiam in potum miſceatur. Quum fuerint purgati, hordeaceo pane nutriantur. Eodem etiam modo commorſos à rabioſis canibus curabis. *Theomneſtus.*

Canum morbi curatio.

Canum venena ſunt, Spongia frixa cum adipe, devoratur quidem ſed reddi nequit (tumet enim,) nec concoquitur, (eſt enim contumax.) Eâdem ratione, ſed minùs oc-

cidunt pelles animalium: nux item illa, quam Vomicam vulgus vocat levis, atque duratum vitrum: nam reliqua venena vomere ſolent, curantur autem Oleo copioſo ebibito, quod & in morbis ſponte naſcentibus plerunque utile eſt. *Cardanus.*

Ad Canum pulices, ſcabiemq́;.

Pulices Canum perdes aquâ marinâ vel muriâ, deinde Cyprino illito cum Veratro, aquaque & Cumino, & Uva acerba. Aut Cucumeris radice illitâ cum aqua. Præſtat autem Amurcâ corpus illinire, ſcabioſis enim medebitur. *Theomneſtus.*

DE SECRETIS ANIMALIUM ſylveſtrium in genere.

CAP. X.

Animalium feritas ut mitigetur.

CRATEVAS *Hippocratis* herbarius tradit, aſperſu plantæ Oenotheræ ex Vino, omnium animalium feritatem, nedum hominum, mitigari. Quod de radice intellexit *Theophraſtus.* Sic *Ælianus* Oenuttam Cervos, & Canes inebriare ſcribit.

Feras ut arceas.

Ut à feris tutus ſis, præter arma, hæc ſunt auxilia. Ignis, eum enim horrent: non ita Serpentes, nam quidam ſeu ob lucem, ſeu ob calorem ſponte accedunt. Funis attractus: vel ſi deſit, figat lignum in medio: nam ubi viderint, inſidias timent. Retro etiam euntes verſùs illos, abſconſo capite, ſed jumenta præcipuè timent. Et cornu, ſi quis inſonet vehementiùs. Conſtat ergo machinas igneas quadrifariam illas arcere, aſpectu ignis, ſtrepitûs auditu, fœtoris olfactu, tum demum ſi attingas. Odore etiam maximè tetro abigerentur, ſi vis odoris, aut ſonitus, aut lucis augeri adeò poſſet. *Cardanus.*

Ut à Feris tutus ſis.

Si quis Leonis pinguedine perunctus ſit, à feris eſt tutus, cùm odorem illum ſeu viventis, ſeu mortui expaveſcant.

Hoc

Hoc autem maximè intrepidus obviam iveris: nam ſi fugam arripueris, vix odorem percipient. *Cardan.*

DE SECRETIS ANIMALIUM ſylveſtrium in ſpecie.

DE SECRETIS CERVORUM.

CAP. XI.

Cervi quomodo ſenectutem renovent.

NOTUM eſt, quòd Cervi renovant ſenectutem ſuam comeſtione Serpentum: eodem modo Phœnix renovatur per rogum, quem ſibi conſtruit. *Corn. Agrip.*

Ad Cervos fugandos.

Cervi formidant funiculum, qui pennas quaſdam circumſitas & appenſas habet, nimirum pennarum motum imaginantes. Contemnunt autem ejuſmodi terriculamenta, ubi homines ipſis aſtantes viderint. *Democritus.*

Ad Cervos alliciendos.

Cervi tibias, & fiſtulas concinnas audientes, non aufugiunt, ſed jucunditate tonorum capti permanent, atque ſic capiuntur. *Idem.*

DE SECRETIS APRORUM.

CAP. XII.

Ut quis à ſylveſtribus Suibus ſive Apris ſecurus ſit.

SI velis ab incurſu ſylveſtrium Suum ſecurus eſſe, Cancri ungulas, ac pedes pro amuleto alligatos habeto. *Democritus.*

DE SECRETIS LEPORUM.

CAP. XIII.

Ætas Leporum quomodo ſciatur.

ANNORUM quot ſint Lepores, ſi quis velit ſcire, inſpicere oportet foramina naturæ: quòd ſine dubio alius alio habet plura. *Archelaus.*

Lepo-

Lepores quomodo impinguandi.

Hoc nuper institutum, ut saginarent plerique, cùm exceptos è leporario concludunt in caveis, & loco clauso faciunt pingues. *M. Varro.*

Ad Lepores congregandos.

Succus Hyoscyami cum sanguine juvenis Leporis mixtus, & in leporina pelle consutus, fertur omnes lepores congregare, qui fuerint in eo tractu, ubi sepultus jacuerit: non secus quàm matrix Canis alios canes. Ex vetustissimo commentario. Sunt qui mihi affirmârint id verum esse.

DE SECRETIS VULPIUM.

Cap. XIV.

Ne Vulpes gallinaceos vorent.

VULPES gallinaceos non attingunt, qui vulpinum jecur comederint. *Corn. Agrippa.*

DE SECRETIS LUPORUM.

Cap. XV.

Ad arcendos Lupos.

QUOD si Lupi cauda in villa sepeliatur, prohibet ab introitu ejus Lupos. *Rhasis & Albertus.*

Lupi ne bestiis noceant.

Si cauda Lupi supra præsepio vaccarum, aut pecudum suspendatur, non appropinquabit Lupus, donec auferatur. *Albertus.*

Ad Lupos capiendos.

Lupos venaberis hoc modo. Blemmi pisces sunt parvi marini, quos aliqui Lupos appellant: hi venationem terrestrium Luporum perficiunt hoc modo. Vivos ipsos quàm plurimos piscaberis, & conteres in mortario, aut pila, & prunam plurimam excitabis in monte, in quo Lupi versantur, vento videlicet spirante; accipiesque ex his piscibus, & in ignem mittes, cruorem deinde, & carnes agninas tenuiter concisas, probè permiscebis, & ad contusos pisces adjicies, secedesque ex illis locis. Postquam enim rogus gra-

graviter olere cœperit, Lupi ejus regionis omnes congregabuntur. Ubi autem participaverint de carnibus, aut odore, tenebris offusis vertiginosi redditi soporabuntur. Itaque velut torpentes ipsos reperiens mactabis. *Diophanes*.

DE SECRETIS ANIMALIUM.

Cap. XVI.

Animal è diversis commixtum.

ANIMAL è diversis commixtum sic generare possumus: Animalia quære multipara, id est, quæ plures edunt uno nixu fœtus, & quæ maximè salacia sint, & in quibus vincat coëundi voluntas, mares fœminis obsequia sollicitent, commiscere inter se curabis, quibus par quoque sit corporis magnitudo, gestationis tempus æquum, vel sanè non longè diversum: sic ex alienigenorum inter se animalium congressu, diversa prodeunt semifera monstra, multiplici naturæ varietate. Ex Lupo enim & Cane generatur fera, quæ Crocuta dici solet, producendique ejus modum docet *Aristoteles*. Leæna cum Pardis coit, unde ignobiles generantur Leones, non jubati, & maculosi fœtus, ut refert *Philostratus*. Cum Pantheris quoque coeunt Lupi, sic animal gignitur bigenere, quod Thoes dicitur, maculosâ pelle Pantheram referens, facie autem patrem, quod tradidit *Oppianus*. Sic à Vulpe, Lupo, Tygride, Simiâ, Leone & similib. talia fiunt. Ut crebrò græcè dici soleat, semper novi aliquid Africam afferre; ob aquæ enim inopiam egestatemque siticulosis in regionibus, è longinquo coguntur bibendi gratiâ in unum congregari, vi aut voluptate ad commiscendum cogente, & inibi è varia seminum mixtura, varias subinde animalium nasci formas. Nec tales fœtus Africæ in regionibus tam prodigiosi habentur, cùm familiares sint incolis illius partus. In novis igitur procreandis exemplis utitor. Item in Æliano legi, apud Sybarim pastorem fuisse nomine Crathin, qui cùm Capellam omnium formosissimam deperire cœpisset, & libidinis œstro acriùs excruciaretur, eandem mirè inibat, ac uti amicam amplexabatur, non citra suaviationem crebram: idemque capellarius amator, pabulum lætius amœniusque objiciebat, ut illi suavior fieret anima: inde ex concubitu brutino natum ferunt infan-

infantem, cruribus matrem qui referebat, facie autem patrem. Pullus autem è diversis commixtus sic eveniet: marem Palumbum cum gallinâ coire curabis, pullusque emerget non injucundus visu. Sic quoque è Perdicibus, Gallinis, Phasianis eveniet, diversisque Accipitribus & Pavonibus. Dabit mixtum fœtum Gallina, sibique similem admodum, eique à quo prolificum acceperit semen. *Johan. Baptista Porta.*

DE SECRETIS MURIUM.

Cap. XVII.

Mures ut necentur.

MURES necantur Veratro cum Polenta objecto, aut sylvestris Cucumeris semine cum Veratro nigro, Colocynthide, & Polenta. Si verò Calcanthus, & Origanum, & Apii semen, & Nigella suffumigentur, fugabuntur. Si porrò cinerem quercinum cavernæ apposueris, incinerati scabie infestantur & necantur. Si ferri limaturam, hoc est, ramenta lima detrita, fermento immixta posueris, ubi abundant, ea gustata morientur. *Paxamus.*

Mures ut excæcentur.

Si libeat Mures excæcare, Tithymalum contusum & cum Polenta, & Vino mulso mixtum, ipsis appone: ubi enim ederint, excæcabuntur. *Idem.*

Mures ut fugiant.

Si unico Mure apprehenso caput ipsius excoriaveris & dimiseris, reliqui fugabuntur. Item Mures fugantur Hæmatites lapidis suffitu, & Myricâ viridi suffumigatâ. *Paxamus.*

Mures ut congregentur.

Anatolius Amurcam in pelvim æream infundere jubet, & in media domo noctu deponere, eoque pacto omnes Mures etiam in aliis domibus congregari adseruit.

Ad congregandum Mures.

Habe duos Mures vivos vel plures, quos in prælatum fictile missos, igni ex fraxineo ligno excitato expone. Ubi con-

concalescet fictile, jucundo spectaculo videbis ad pippitum & sibilum incarceratorum, Mures è proximo omnes accurrere, & se in ignem rectà præcipitare, ac si obsessis auxiliatum venirent. Quod Fraxini fumo adscribendum arbitrarer. *Mizald. ex Alberto.*

Adversus agrestes Mures, nec non domesticos Auxilia.

Mures jacta semina nullo modo persequi tradit *Apulejus*, si Bubulo felle macerata fuerint, antè quàm spargantur. Necabuntur, si foliis Rhododaphnes illorum aditus clauseris. Non desunt ex Græcis, qui sylvestris Cucumeris, aut Hyoscyami, vel Amygdalarum amararum, & Veratri nigri pares portiones contusas Polentæ immisceant, ac Oleo subigant, agrestiumque Murium, aut domesticorum cavernis, & cuniculis apponant. *Plinius* abigi scribit Cinere Mustelæ, aut Felis diluto, & seminibus resperso.

Ut Mures à Cinaræ radicibus arceantur.

Cinaræ radices à Muribus summè expetuntur: quarum voluptate allecti semel turmatim, vel è longinquo accurrunt: sicut in suis Agriculturæ selectis præceptionibus adnotavit *Varro* Græcus: sed non absque auxilio, & remedio. Tradit enim insultantem illorum aciem lanâ radicibus obvolutâ arceri, aut stercore Suillo, vel cinere Ficulneo eisdem apposito.

Ne quem Mus araneus mordeat.

Ne Mus araneus animal mordeat, Mus ipse vivus captus cretâ circumdatur: quæ cùm induruerit, suspenditur in collum, & sic non contingetur à morsu, certissimum est. *Vegetius.*

Ne caseus à Muribus edatur.

Si cerebrum Mustelæ coagulo addatur, negant à Muribus attingi caseos, nec corrumpi præterea vetustate: tantum inter Mures & Mustelas est dissidium. *Corn. Agrip.*

Ne Mures literas vorent.

Atramentum librarium diluto Absynthii temperatum, literas à Muribus tuetur. *Dioscorides.*

DE SECRETIS TALPARUM.
CAP. XVIII.

Talpæ quomodo capiendæ.

SI Talpas capere voles, illorum foraminibus & oſtiolis Porrum, aut Cepam debes objicere. Nam forâs ac ſi ſtupidi eſſent, confeſtim proſilient. *Albertus.*

Talpæ ut congregentur.

Talpa fictili incluſa cum accenſo Sulphuris pulvere, ſocias ad ſe evocat alias, ceu flebili voce illarum auxilium implorans. *Albertus*, *ſi rectè memini.*

Talpæ quomodo expugnandæ.

Paxamus Nucem, aut vaſculum quodpiam anguſtum & ſolidum perforari jubet: ibique paleas & cedriam, vel (ut legit *Palladius*) ceram quantum opus fuerit, cum ſulphure includi, omnesque Talparum aditus, & ſpiramenta diligenter obſtrui, ne per ea fumus penetret. Ita tamen, ut unum tantum os vel foramen relinquatur, quod amplum ſit: in cujus oſtiolo, dicta nux, aut vaſculum intus accenſum ſic collocabitur, ut ab una parte flatum poſſit accipere, qui cedriæ & ſulphuris nidorem in Talpæ tumulum diffundat. Eo artificio impletis fumo cuniculis, talpas omnes vel protinus fugere, vel enecari deprehendes. Sunt qui Veratrum album, aut Cynocrambes corticem tuſum, & cribratum, & cum Polenta, & Ovis rigatum, Vinoque & Lacte ſubactum in offas, & paſtillos cogunt, ac eos Talparum cavernis immittunt. Plerique ad has abigendas Feles in hortis educant, ac Muſtelas cicurant, ut ſuo venatu peſtem hanc arceant, cuniculorum faucibus ac ſpiraculis admotæ. Alii foramina earundem Rubricâ, & ſucco Cucumeris ſylveſtris implent, ac ſaturant: vel captam unam cum accenſo Sulphure in ollam projiciunt; putantes eò convenire alias omnes. Non deſunt, qui illarum oſtiolis laqueos ſetaceos adhibent. Ruſticis ſatis eſt virgam, aut foliaceum Sambuci ramum defixiſſe. *Plinius* autem ſolâ Amurcâ necat.

DE SECRETIS MUSTELARUM.

CAP. XIX.

Ut Mustelæ & Sciuri cicures fiant.

MIRABILE quippiam occurrit, quod hoc loco non tacendum: mirum quòd Mustelæ & Sciuri tentato Allio dentibus, non audent in posterum mordere, cicuresque hoc modo fiunt. *Mizaldus.*

Mustelæ quomodo necandæ.

Mustelas vel occides, vel fugabis, si Salem ammoniacum, & frumentum, seu (ut alii legunt) fermentum commaceraveris, & ad locum, ubi frequenter discurrunt, projeceris. Vel captam unam, caudâ & testiculis amputatis, vivam dimittunt, unde reliquæ emigrabunt. *Africanus.*

Mustelæ ne noceant.

Mustelarum genus omne pellitur nidore Felis exusti, quâ ratione insecta omnia à sui generis. *Cardan.*

Ad Mustelas congregandas.

Fel stellionum in aqua tritum, fertur congregare mustelas, ut inquit *Cornelius Agrippa.*

Feles ut ab aviariis arceantur.

Feles ab aviariis arceri traduntur pullis gallinaceorum succo Rutæ perfusis: aut illâ, ut multis placet, undequaque armatis. *Mizaldus.*

Felis ut sine masculo concipiat.

Non solùm animalium inter se amicitia est, sed etiam cum aliis rebus, ut cum metallis, & lapidibus & cum vegetabilibus: sic Felis, sive Catus gaudet Nepetha herba, ad cujus affricationem concipere traditur, & defectum masculi supplere. *Agrippa.* Credat Judæus apella.

DE SECRETIS FORMICARUM.

CAP. XX.

Ad Formicas fugandas.

SI Formicas captas usseris, reliquas formicas fugabis, quæ res experimento constat. *Diophanes.*

Formicæ ut expellendæ.

Expelles Formicas è cavernis suis, si Cochlearum tegmi-

na cum Styrace usseris, & contusa in agmen ipsarum consperseris. Similiter expelles Formicas Origano, & Sulphure tritis, & circum acervos ipsarum adspersis. Penitus autem intereunt Formicæ, si succum cyrenaicum, oleo dissolutum, ipsis affuderis. *Idem.*

Formicæ ut plantas non contingant.

Formicæ non contingent plantas, si truncos obleveris Lupinis amaris cum Amurca tritis, aut coctis. *Idem.*

Formicæ ut mellarium vas non contingant.

Vas mellarium non contingent Formicæ, etiamsi operculo caruerit, si albam lanam circumdederis, aut terra alba, aut rubrica circumscripseris. Quidam succum Laseris Aceto dilutum truncis illiniunt, & in foramina ipsarum infundunt. *Idem.*

Formicæ ut interimendæ.

Intereunt penitus Formicæ radice sylvestris Cucumeris suffumigatâ, aut Siluri, maximè Alexandrini, suffitu ad lentum rogum. *Idem.*

Formicæ ut arceantur.

Arcebis Formicas Felle taurino & Pice cum Amurca mixtis, indeque illito trunco. Idem facit & Rubrica, & Pix, mixta & illita. Quidam piscem appellatum Coracinum ex arbore suspendunt, atque Formicas disperdunt. Quòd si Formicæ exurantur, aliæ odore ipsarum diffugient. *Idem.*

Formicæ quomodo abigendæ.

Palladius contra Formicarum agmina hoc monstrat propugnaculum. Si Formicæ, inquit, habent in horto foramina, cor Noctuæ admoveto: si foris veniunt, omne horti spacium Cinere aut Cretæ candore vel Oleo obsignato. Et paulò pòst: Formicas abiges, si Origanum & Sulphur trita ad illarum foramina resperseris. At *Plinius* præstantissimum adversùs Formicas remedium esse ait limum marinum, aut Cinerem pro obturandis illarum foraminibus, si non sint rigui. At omnium efficacissimè Heliotropio herbâ necantur. Quidam aquam diluto latere crudo eis inimicam putant.

Aliter.

Accipe Sulphuris libram dimidiam, liquescat ad ignem in vase terreo, adde salis Tartari, vel salis Cinerum unc. iij. vel

vel iiij. Misce benè agitando, donec subrubeum acquirat colorem, auferatur ab igne & fundatur supra asserem priùs aquâ humectatum: & cùm induratum fuerit, tere minutim & superfunde aquæ fontanæ quantum sufficit, relinquaturque in vase vitreo, donec aqua fiat colorata. Hac tincturâ acervi ipsarum aspergantur, vel arborum trunci, & peribunt, ac diffugient. Probatum. *Alexius.*

Formicæ ut locum suum amittant.

Accipe Origanum siccum, pulveriza subtiliter, & super locum, ubi degunt Formicæ, asperge, & deserent locum suum. *Albertus.*

Formicæ ne arbores ascendant.

Ne Formica arbores conscendat, Lupinus cum Fracibus teritur, eoque ima linea circumlinitur. *Columella, Plin. & Palladius.* Simili modo Formicæ fugiunt, ex corde Upupæ, non ex capite, pede, vel oculis. *Agrippa.*

Aliter.

Lupinum cum oleo terito, arborum ac plantarum radices, sive caudices illinito. Plurimi solâ Amurcâ necant. Optimum penè, si caudices arborum vasculis è laminâ confectis circumdentur, juncturæ vasculorum cerâ muniantur & hinc vascula aquâ repleta semper teneantur; ita enim Formicæ in caudicem assurgentes vasculum præterire nequeunt, nisi in aquam delapsuræ. Alii papyro caudices circumvolvunt, Formicæ enim papyrum transgredi surgendo nequeunt. Alii iterum cretâ caudicis partem circumquaque fricant; dum Formicas non credunt cretâ obductos locos transcendere.

Adversùs Formicas.

Cor Vespertilionis prohibere exitum Formicarum affirmant, sed Sulphur illas magis prohibet, credo odoris magnitudine & pravitate. Nihil, ut expertus sum, in arboribus aquâ tutius: circumdantur cerâ cavatâ, quæ dein aquâ impletur. *Cardanus.*

DE SECRETIS SCORPIONUM.

CAP. XXI.

Adversùs Scorpiones.

SI Scorpionem unum captum exusseris, etiam reliqui fugabuntur. Si quis autem Raphani succo manus suas dili-

diligenter illinat, intrepidè & citra periculum ſcorpiones, & reliqua reptilia, apprehendere poteſt. Ipſi verò Raphani Scorpiis impoſiti, ſtatim ipſos interficiunt. Scorpii plagam curabis argentei annuli ſigillo ad locum appreſſo. Sandaracha cum Galbano & Butyro, ſive Adipe caprino ſuffita, Scorpios & omnia reptilia fugat. Si quis Scorpiones in oleo coquat & locum à ſcorpione percuſſum inungat, dolorem ſedabit, ictumque curabit. *Diophanes.* Præſentiſſimum contra ictus Scorpionum eſt remedium, ſi vivum hoc animalculum puncto loco affricetur, apprimatur, & ita compreſſione necatum aliquandiu in parte vulneratâ teneatur; ſic enim feliciſſimè virus omne educitur, vulnusque inflictum promptè ſanatur.

Scorpiones ut domicilia non obrepant.

Scorpius in domicilia non obrepit, quoties Coryli nucula laquearibus appenſa cohærebit. *Plutarchus.*

Ad Scorpiones fugandos, & interimendos.

Si locum in quo verſantur, ſurculo aut ramulo veri Heliotropii circumſcripſeris, illos hinc egredi poſſe negat *Plinius.* Si verò herba ipſa imponatur, aut reſpergatur, protinus emori tradit. Idem fieri ajunt tactu radicis herbæ, quam *Scorpioidem* dicunt: imò verò à Scorpione minimè lædi, qui herbam geſtabit. Afri promittunt, ad manipulum Ocymi cum Cancris decem marinis, vel fluviatilibus tritum, è viciniâ omnes convenire. Tradunt iidem, ſi à Scorpione quiſpiam percuſſus, aſino inſideat, ſpectans ad ejus caudam, pernicioſum ſeſſoris virus in aſinum tranſire. Indicium erit, ſi deflaverit, & pepederit Aſinus. *Mizaldus.*

Scorpiones ut innocenter tractes.

Si quis Sideritim, vel Scorpium herbam tenuerit, Scorpios innocenter tractare poterit. *Tarent.*

Ad ictus Scorpionum.

Scorpionibus contrarius eſt Stellio, in tantum, ut viſu quoque pavorem eis afferat, & torporem frigidi ſudoris: itaque in oleo putrefaciunt & interficiunt, cum eo ictus inungentes Scorpionum. *Corn. Agrippa de Philoſophia occulta.* Vide alia remedia contra ictus Scorpionum etiam ſuprà pag. 182.

Crocodilus ut reddatur immobilis.

Si quis Crocodilum Ibidis penna tangat, immobilem reddet. *Idem Agrippa.*

DE SECRETIS CIMICUM.
CAP. XXII.

Cimices necantia.

PIX liquida, & ſylveſtris Cucumeris ſuccus, in lectos miſſa Cimices necant. Similiter & Scilla conſecta, atque aceto trita, ſi inde lectus per ſpongiam illinatur. Similiter Citriorum folia cum oleo coquito, & lectorum commiſſuras illinito. Aut fel Tauri, vel Hirci acri aceto dilue, indeque lectum & parietes illine. Idem contingit, ſi Oleum antiquum, & Sulphur vivum triveris, ac lectis illeveris. Non erunt Cimices, ſi gluten piſcium coctum, grabatis illeveris. Eos verò, qui jam ſunt, perdes, ſi Amurcam coctam felle Bubulo mixtam cum oleo ipſis adſperſeris. Aut Hederæ, aut Capparis folia oleo diſſoluta lectis illeveris. Hoc medicamine, etiam qui in pariete ſunt Cimices tollentur. Efficax autem pharmacum præparatur hoc modo: Staphidis ſylveſtris acetabulum, Scillæ in tenues partes ſectæ tantundem, Aceti acris cochlearium unum: ſimul teruntur hæc, deinde calefiunt, & ſic locis illinitur. Vel Cedriæ partem unam, paſſi partibus quatuor permiſce, ac illine. Idem facit & Capræ aut Vituli fel, cum pari doſi paſſi ac aceti. *Didymus.*

Ad Cimices perimendos.

Cimices ſuffitu Hirundinum necantur, ſi grabatum operimentis contegatur, ut vapor tranſpirare non poſſit, & viceverſa Hirundines interficiuntur Cimicum ſuffitu. Scolopendria etiam ſiccata, & ſuffumigata idem facit. Et Hederæ folia trita admixtis Hirundinibus decem. *Florentinus.*

Cimices ut perimendi.

Pedes Leporis aut Cervi circa fulcra lecti alligati, juxta dorſum, quo te reclinas, non ſinunt Cimices naſci. At verò in profectionibus, ſi vas aquâ frigidâ plenum ſub lectum poſueris, cimices te non contingent dum dormis. Etenim calidæ effuſio, qua omnes utuntur, eos quidem qui occurrunt, perdit: verùm non eſt impedimento, quò minùs velociter regenerentur. *Democritus.*

Ad Cimices.

Facias fumigium cum fimo bovino, & fugabit Cimices. Omnium autem optimum ad fugandos Cimices remedium eſt, ſi lectum viridi colore probè tingas, & undiquaque perungas. Alii Tanacetum, Abſynthium, Helleborum, Centaurium minus, Perſicariam, Folia nucum oleo incoquunt, hinc Terebinthinam permiſcent, & lectos inungunt.

Ad Cimices necandos probatum.

Accipe Abſynthii, Rutæ, Olei communis, Aquæ ſingulorum quantum ſufficit, coquantur omnia benè uſque ad conſumtionem aquæ, deinde coletur oleum, cui miſceatur Axungiæ quantum ſatis eſt, & fiat Unguentum, quò lecticarum juncturæ inungantur. *Alexius.*

Aliud ad Cimices interficiendos expertum.

Accipe Axungiæ porcinæ, Argenti vivi, ſingulorum quantum ſatis eſt, miſceantur optimè, ut fiat unguentum, quo lecticarum juncturæ & rimæ inungantur. Idem facit tinctura Sulphuris, de qua ſuprà in capite Formicarum mentionem fecimus. *Idem.*

Ad Cimices.

Recipe Abſynthii M. j. Ellebori albi unc. j. Coquantur in lixivio, uſque ad tertiæ partis conſumtionem, quo juncturæ lectorum inungantur. *Roſcellus.*

DE SECRETIS PULICUM.

CAP. XXIII.

Pulices quomodo perimendi.

SCROBEM facito: & Rhododaphnes contuſas in ipſum mittito, iſticque omnes concurrent. Abſynthium, aut Cucumeris ſylveſtris radix, aquâ marinâ vel ſalitâ quavis irrigata, ac reſperſa, pulices necat. Diſperdit autem ipſos penitus Melanthium aquâ maceratum, ac reſperſum. Aut Conyzæ coctæ decoctum irroratum. Diſperdit eoſdem ſimiliter ſemen Sinapis, & Rhododaphnes, ambo fervefacta, & in domo reſperſa. Calcem vivam cribrato, & poſtquam locum verteris, inſpergito, indeque necabuntur. Idem continget ex Amurca pavimentis aſſiduè irroratâ. Cyminum item ſylveſtre tritum, & aquâ mixtum, ac ſeminis Cucumeris ſylveſtris

veſtris drach. x. triti & in aquam demiſſi, indeque domo reſperſa pulices emori faciunt. Idem Chamelææ radix, & Populi nigræ folia tuſa, & aquâ macerata, & Tribulus ex aqua cocta. Pulices etiam muria acris vel aqua marina pavimentis inſperſa enecat. Quòd ſi in medio domûs quis pelvim deponat, & circulum machærâ penitus ferreâ circumſcribat (præſtat autem ad hanc rem machæra, quâ homo occiſus eſt) & reliquam domum præterquam locum circumſcriptum cremore Staphidis ſylveſtris, aut Lauri foliorum tuſorum conſpergat, aut etiam muriâ, aut aquâ marinâ coctâ, omnes Pulices in pelvim congregabit. Fictile quoque vas defoſſum, ita ut labra æqualia pavimento habeat, & adipe taurino oblitum, omnes Pulices in ſeſe congregabit, etiam eos, qui adhuc in palliis deliteſcunt. Sub lecto parvulum ſcrobem facito, & in ipſum ſanguinem caprinum mittito, congregabitque Pulices iſthic, & ex aliis veſtibus ad ſe alliciet, ac evocabit. Cæterùm ex Amphimallis, & denſiſſimis tapetibus, in quibus plurimi pulices deliteſcunt, eximi ac evocari poſſunt, ſi ſic in urna aut dolio ipſe Sanguis caprinus deponatur. *Pamphilus.*

Ad Pulices & Cimices necandos.

Abſynthium, Ruta, Abrotanum, Mentaſtrum, Saturegia, Juglandis folia, Filix, Pſeudonardus, quæ nobis Lavendula dicitur, Nigella, Coriandrum viride, Pſyllium, Anagyris: omnia, vel aliqua culcitris ſupponantur: aut coquantur in Aceto ſcillitico, ac inde toralia conſpergantur. *Alexius.*

Aliud ad Pulices & Cimices, Ejuſdem.

Decoctio Tribulorum, aut Perſicariæ, aut Colocynthidis, aut Rubi, aut foliorum Caulium, ſparſa per domum, fugat eos.

Pulices omnes in unum locum ut conveniant.

Inunge parvum baculum ex pinguedine Ericii & planta eum in medio cubiculi, & omnes Pulices baculo adhærebunt. *Alexius.*

Adverſùs Pulices.

Si ſanguis vel pinguedo Urſi in ſcrobe aut vaſe ſub lecto ponatur, convenient in eo loco Pulices, ac morientur. *Arnoldus de Villa Nova.*

Ad Pulices.

Cum Lixivio, in quo Perſicaria, Ruta, & Tanacetum cocta ſunt, & lacte Caprino ſimul mixtis, cubicula conſpergito per aliquot dies, & Pulices diſparebunt. Quòd ſi ſimum Equinum per cubiculum diſpergas, & poſt aliquot demum horas iterum auferas, ſimul omnes pulices tolles. *Zvingerus.*

Pulices quomodo depellendi.

Rec. Lupinorum fabas, & Abſynthium, quæ duo in aqua coquantur, quâ cubicula inſpergantur. Idem præſtat aqua, in qua Abſynthium, Colocynthis, folia Perſici, Verbena, & Coriandrum fuerint cocta. *Fallopius.*

Adversùs hortenſes Pulices.

A Pulicibus plantæ non lædentur, ſi naturali auxilio Erucam herbam pluribus locis admiſcueris. Juvat etiam acre acetum, ſucco Hyoſcyami contemperatum & beſtiolis illis inſperſum. *Anatolius.*

DE SECRETIS PEDICULORUM.
CAP. XXIV.

Ad Pediculos Palpebrarum.

PALPEBRÆ cum aquâ maris, vel aquâ ſalsâ, aut ſulphureâ fricentur, aut epithementur: vel ex Aceto ſcillitico cum Alumine & Aloe liniendo pilos palpebrarum. *Alex.*

Ad Pediculos pudendorum.

Accipe Pomum ad mollitiem coctum, & mundatum à corticibus ſeminibusque, Argenti vivi parum, miſceantur ſimul ad formam unguenti, quo partes pediculoſæ inungantur, & purgentur. *Ab Italo quodam.*

Ad Pediculos & Lendes capitis.

Interficit eos hoc unguentum: Accipe
Olei communis unc. iij.
Ceræ unc. j.
Staphiſagriæ,
Argenti vivi extincti cum ſaliva jejuni hominis, ſing. drach. iij.
M. Fiat unguentum, quo utamur loco Saponis, quando caput lavatur. *Bayrus.*

Aliud

Aliud ejuſdem ad Pediculos & Lendes.

Accipe Sandarachæ, Nitri, ſingul. drach. j. Staphiſagriæ, drach. ij. cum Aceto & Oleo confice, & unge. Helleborus albus, Nitrum, Staphiſagria, Sumach, radix Lapathi acuti & oleum Sabinæ, conjunctim & diviſim valent.

DE SECRETIS COCHLEARUM.

CAP. XXV.

Ad Limaces.

QUOD ad Limaces attinet, ſi vel Amurcam recentem, vel ex caminis Fuliginem illis inſperſeris, oleribus non minus commodabis, quàm ſi inter illa Cicer conſeveris, ad hortenſium multa portenta utile. *Mizaldus.*

DE SECRETIS ERUCARUM.

CAP. XXVI.

Adversùs Erucas.

QUOD ad Erucas & Campas attinet, ſunt nonnulli qui reſperſo ficulneo cinere illas perſequuntur; ſunt qui in hortis Scillam areatim ſerunt, aut hinc inde ſuſpendunt. Alii fluviatiles Cancros clavis, pluribus locis affigunt. Si verò obſtinatè reſtiterint, & præſcriptis auxiliis repugnaverint, hanc oppones machinam. Urinam bubulam, & amurcam æqualiter miſta, igni, donec ferveant, admovebis, & ubi refrixerint, illorum imbre olera ac arbores conſperges, quod Anatolii eſt experimentum. *Plinius* Virgis ſanguineis, quæ his ſunt obnoxia, tangenda præcipit. *Palladius* fuſticulos, vel faſciculos alliaceos ſine capitibus, per omne horti ſpacium comburit, non ſecus ac Veſpertilionum ſtercora, ut nidor è fumo pluribus locis excitetur, quæ res præſtantiſſimum habet miraculum. Eaſdem tradit *Plinius* ab oleribus arceri, ſi Cicer unà ſeratur, & illis remiſceatur: aut Cancri ramis arborum à cornibus locis pluribus ſuſpendantur. Naſci quoque prohibentur, imò verò præſentes collectim perduntur, ex Græcorum obſervatione, ſi aliquot de vicino horto ſublatas, in aqua cum Anetho coxeris, eaque perfrigeratâ herbas aut arbores

res resperseris, quæ nidulantes Erucas, & ad fotum incubantes, sustinent. Sed valdè cavendum erit, ne aqua illa faciem, vel manus contingat. Porrò remedium certum ac paratu facile erit, si circa arborum crura, aut arborum brachia Bitumen & Sulphur incendas. Vel fungos sub nucis arbore nascentes, fumum dare ibidem cogas, Galbanumve aut Caprarum ungulas, vel cervinum Cornu, à venti flatu aversus, comburas. Sunt qui cinerem urtigineum per triduum in aquam mittant, qua postea olera, & arbores copiosâ aspergine lustrant. Multi in ficulneo lixivio projicienda semina præmacerant. Nostrates hortensium coloni, arte admodum facili easdem sic hodie passim expugnant. Ubi apricis locis illæ post pluvias incesserunt, matutinis horis frutices olerum, aut ramos arborum succutere solent: sic enim, dum adhuc nocturno torpent frigore, facilè decidunt, nec ampliùs ad superiora perreptant: præbentque occidenti viam admodum pronam, ac præsentem. Cæterùm si cujuscunque generis animalcula oleribus & arboribus nocentia, perdere voles, Diophanem Græcum ausculta. Ventriculum Vervecis (inquit) recentissimè mactati, & suis adhuc sordibus excrementiis pleni, diligenter tibi comparato: eumque spatio illo, quo bestiolis scatet hortus, terrâ leviter adobruito. Peracto biduo, ibi blatas, & animalcula alia gregatim congesta reperies: quæ vel aliò deportabis, vel eo loco altissimè defodies, ne resurgant: id cùm bis, vel ter feceris, genus omne, quod nocebat, extingues, ac verè perdes. Rustici apud nos paleis intortis arborum truncos armant, & crura coronant: quibus summa arborum petentes Erucæ implicantur, veluti objectis laqueis, & compedibus, vel profligantur, vel sic à cœpta via actutum revocantur. *Hæc ex Mizaldo de Secretis hortorum.*

Adversùs Erucas.

Animalia noxia ab oleribus arcentur, aquâ insolationis dierum decem Cancrorum, aut Pagurorum. *Card. de Subtil.*

Adversùs hortensia animalcula.

Stercus omnium optimum herbis ac oleribus censetur esse Cinis tenuissimus, naturâ calidus. Nam Pulices hortenses, Vermes, Erucas, Limaces, ac animalcula alia, stirpes depopulantia, occidit vel abigit. *Mizald.*

DE

DE SECRETIS SERPENTUM.

CAP. XXVII.

Adversùs Serpentes auxilia & ſecreta.

FLorentinus rerum agri interpres, apud Græcos ſummus, & diligens, ſcribit, ſerpentes in hortis, aut alibi nequaquam ſtabulaturos, ſi Abſynthium, aut Artemiſiam, Abrotanumve per ambitum plantaveris, vel in angulis commodè diſpoſueris. Qui ſi alicubi verſari fuerint aſſueti, ſuffitu radicis Lilii aut Cornu cervi, vel Ungulæ caprinæ actutum abigi tradit. *Palladius* omni auſteritate eoſdem fugari, nocentesque ſpiritus, graveolentis fumi innocentiâ exagitari ſcribit. *Democritus* mori penitus affirmat, ſi quercina folia ſuperinjiciantur, aut ſi quis jejunus in illorum os expuerit. *Apulejus* Arundine ſemel duntaxat percuſſos obſtupeſcere contendit: ſæpius verò roborari. *Tarentinus* Græcæ agricolationis peritus, eum à Serpente affici poſſe negat, qui ſucco Raphani oblitus fuerit, aut Raphanum ipſum geſtaverit. Quod *Athenæus* & *Galenus* cum plerisque aliis, malo Medico, ſeu Citro aſcribunt, & pulcherrimâ hiſtoriâ confirmant. Præprimis Ruta, in angulis & finibus hortorum, pratorumque hinc inde ſata & culta, procul Serpentes arcere obſervetur. Sed ſerpenticidam Florentinum rurſum audire moleſtum non erit. Serpentes (inquit) nunquam accedent, ubi Cervi adeps jacuerit, aut Centaureæ radix, aut Gagates lapis, aut Aquilæ, vel Milvi ſtercus; fugabiturque omne reptile, ſi Nigellam, Pyrethrum, Galbanum, Cervi cornu, Hyſſopum, Sulphur, Peucedanum, & Caprarum ungulas miſcueris; deinde triveris, & Acetum acerrimum affuderis: compoſitisque ex ea miſcellâ ſphærulis, fumum ac vaporem excitaveris. Nam diffuſo per aërem rerum iſtarum nidore, reptile quodvis, ac ſi flagello ageretur, procul fugere, vel expirare animadvertes. Quidam prodiderunt, Punicæ ramum venenata omnia, nedum ſerpentes, fugare. Quapropter ſtragulis conſultò imponi ſolet iis ædibus, in quibus verſari ſolent ſerpentes, & venenoſa quævis animalcula. Quorum agmina in unum locum, ceu piſces in naſſam, idem Florentinus cogebat, dolio à ſalſamentis inveterato, & circa hortum, agrum,

aut

aut locum alium, Serpentibus ac venenatis beſtiolis obnoxium, defoſſo. Nam in id reptile omne confeſtim accedebat, accedensque ultrò illabebatur. *Plinius* de Silere loquens hæc tradit: Serpentes & hunc fruticem refugiunt, baculumque ruſtici ob id ex eo gerunt & circumferunt. Cæterùm experimento certiſſimo probatum, & confirmatum eſt, uſtis & accenſis coriis, quæ veteramentorum ſunt, Serpentes efficaciter fugari: neque eos modò, qui in hortis, agris, aut domibus oberrant, ſed & qui in hominum corpora ingrediuntur, dum per æſtatem alto ſomno oppreſſi, aperto ore in campeſtribus obdormiunt. Quod Marcus Gatinaria Medicus celebris memorat accidiſſe cuidam homini, ſuo tempore. Cui cùm fruſtrà adhibita eſſent innumera medicamenta, & præſidia, alioquin efficaciſſima, de omnibus præſentiſſimum & mirabiliſſimum fuit veteramentorum fumus, & nidor infundibulo hauſtus, & exceptus. Nam cùm primùm immanis fera (erat enim vipera prægrandis) fumi nidorem præſenſit, viſa eſt à circumſtantibus egredi per anum, magnâ omnium admiratione, & incredibili ſtupore. Quod hîc ſcriptum, & annotatum volui, ceu ſecretum magnum, & paratu facile multisque profuturum. Sed hic non eſt omittendum, quòd ſerpentes ignem valdè oderunt: non ſolùm, quia oculos illorum hebetat, ſed quòd natura ignis veneno adverſatur. Oderunt etiam validum odorem exhalantia, qualia ſunt Allia & Cepæ. Aliâs amant Sabinam, Hederam, & Fœniculum: ſicut Biſontes Salviam, & Viperæ Erucam. Omnium peſſimè, & infenſiſſimè averſantur ac oderunt Fraxinum, adeò ut ne matutinas quidem occidentaléſve umbras ejus, quàm ſunt longiſſimæ, attingant, ſed procul fugiant. Quin experti prodimus (inquit Plinius) quòd ſi gyro ex fraxinea fronde claudantur Ignis & Serpens, in ignem potiùs, quàm Fraxinum ſtatim fugiet ille: mirâ naturæ benignitate, quæ priùs quàm ſerpentes prodeant, ſicuti florere Fraxinum permittit, ita ante conditos illos folia nequaquam deponere ſinit. *Virgilius* omnis eruditionis parens, Cedro vel Galbano incenſis, illos perſequitur & exagitat:

Diſce (inquit) *& odoratam ſtabulis incendere cedrum,*
Galbaneoque agitare graves nidore chelydros.

Hæc Mizaldus ex Priſcis ſuprà nominatis.

Ad

Ad Serpentes stupefaciendos.

Aristolochia rotunda cum campestri Rana diligenter trita, additâ Atramenti scriptorii parte aliquâ, facit ut Serpentes ceu mortui illicò subsistant, & hæreant, si ex illa miscella aliquid scribatur, & coram illis projiciatur. *Autor Albertus.*

Serpentes ut absque periculo tractari possint.

Succo Raphani perunctis manibus diligenter, facit ut tutus tractare possis serpentes. *Cardanus ex Tarentino.*

Ad ictum seu morsum Serpentum.

Si à Serpente quispiam demorsus fuit, nisi febricitet, bibat succum è foliis Fraxini, Vino albo generoso exceptum: foliisque ipsis tegat morsum: miraculum à multis felici successu probatum & expertum demirabitur. Nec temerè, nam certam contra serpentes *antipathiam* habet Fraxinus. *Mizaldus.*

DE SECRETIS OSSIUM.

CAP. XXVIII.

Ossa ut molliantur.

REFERUNT, ossa molliri succis Apii, Millefolii, Raphani, Prasii cum aceto, si in his immersa, fimo obruantur equino. *Cardanus.*

Ossa ut dealbentur.

Ossa dealbantur mirum in modum, decocta cum aqua & calce, si perpetuò despumaveris. *Idem.*

Ossa ut mollia reddantur.

Rec. Vitrioli Romani.
Salis communis, ana quantum satis est.

Trita destillentur aquaque ad usum servetur. Cùm uti voles, ossa in dicta aqua macerentur, & mollia reddantur. *Isabella Cortese.*

Ossa viridi colore tingere.

Rec. Aceti acerrimi mensuram j.
Viridis æris,

Lima-

Limaturæ orichalci ana unc. iij.
Rutæ M. j.

Terenda triturentur, contundenda contundantur, & misceantur: in quo ossa per dies xv. macerentur. *Isabella Cortese.*

Ossa alba nigro colore tingere.

Rec. Lithargyrii,
Calcis vivæ ana unc. vj.
Aquæ fontanæ quantum sufficit.

Misce. In hac aqua ossa coquantur, & nigro colore tingentur. *Isabella Cortese.*

Ad tingenda ossa quævis, & ligna, probatum.

Accipe Acetum fortissimum, ponatur in vase vitreo, cui addantur limaturæ Æris, Vitrioli Romani, Aluminis, floris Æris, singulorum quantum satis est. Misceantur, & relinquantur sic per dies septem: deinde ad ignem bulliant in vase recipiente ossa, vel ligna, addendo parum Aluminis, & quo volueris colore tingantur. *Alexius.*

Ad Ebur emolliendum.

Si Ebur molle ad omnem impressionem recipiendam vis facere, elixatur in aqua cum radice Mandragoræ sex horis aut minus, & fiet molle sicut cera. *Idem.*

Ad Ebora polienda.

Sed ne omittamus, quod Ebora perbellè expoliri fertur, & Salis cumulos in aqueam salsuginem transmutari, & redigi, si raphanis consepeliantur. *Mizaldus.*

DE SECRETIS CORNUUM.

Cap. XXIX.

Cornua ut molliantur.

EST & chymicæ artis opus mollire Cornua, quod longâ coctione fit, addito præsertim Cineris modico in aquam: contingit hoc non ante octavam horam, fiunt ex his capuli ac manubria gladiorum, pectines, latrunculi. Aromatariæ autem pyxides, thecæ, vasaque alia etsi eodem modo fiant, aliud tamen est Gallorum hac in arte inventum, ac longè præstantius. *Cardan.*

Cornua quomodo denigrentur.

Manifestum est, quòd Aceto & Aquâ ardente, & Calchanto

to cornua frigida, vel molliter tepida denigrantur. Adduntur etiam, quæ coloris ſubſtantiam retineant. *Cardan.*

De Secretis Pilorum, vide ſuprà de Secretis Equorum.

DE SECRETIS
LIBER VII.

De Homine dictum eſt hactenus, quantum ſecretorum nobis exponendorum ratio poſtulavit. Cùm itaq; de reliquis etiam animalibus nobis agendum ſit, hoc libro eorum ſecreta proponemus, quæ in aquis degunt, ſed ſequenti volucrum, & eorum quæ aëris attractione vitam ſuſtentant.

DE SECRETIS PISCIUM in genere. CAP. I.

ACCIPE Origani, Thymbræ, Sambuci ſing. drach. iij. Corticis Thuris, Myrrhæ, Sinopidis, ſing. drach. viij. Polentæ vino odorato diſſolutæ minam dimidiam, hepatis Porci aſſati unc. iij. Adipis caprini atque Allii ana tantundem. Singula ſeorſim tundito, deinde arenam tenuem admiſceto, & horam j. aut alteram in locum antea immittito, retiaque circumdato. Alii Delphinium herbam maſculam contuſam & cribratam immittentes provocant piſces, ut manibus prehendant. Quidam Allii minam dimidiam, & Seſami torrefacti tantundem, Pulegii, Origani, Thymi, Sambuci, Thymbræ, Staphidis ſylveſtris ſing. drach. xxxij. Polentæ minam, Alicæ tantundem, corticis Thuris drach. xvj. cum terra & furfuribus commiſcent ac injiciunt. *Florent.*

Piſces omnigeni, ut in unum locum cogantur.

Accipe Sanguinis bovini, Sanguinis caprini, Sanguinis Ovini,

Ovini, ſtercoris Bovini tenuium inteſtinorum, ſtercoris Caprini tenuium inteſtinorum, ſtercoris Ovini tenuium inteſtinorum, Thymi, Origani, Pulegii, Thymbræ, Sambuci, Allii, Vini odorati fecis, ſing. part. j. Adipis aut medullæ eorundem animalium, quantum ſatis videbitur. Omnia ſingulatim, aut ſimul contundito, in maſſas redigito, easque locis ante horam injicito, retibuſque eoſdem cingito. *Democritus.*

Fluviales piſces ut capias.

Accipe Adipis ovilli, Seſami torrefacti, Allii, Vini odorati, Origani, Thymi, Sambuci aridi, ſingul. moderatas portiones, tundito, & pane exceptas injicito. *Didymus.*

Ad omnes Piſces capiendos.

Accipe Sanguinem Capræ nigræ, Vini odorati fecem, Polentæ maſſam, ſimul miſceto, & pulmonem Capræ tenuiſſimè conciſum, ſimul ſubigito, ac utitor. *Democr.*

Piſces ne quis capiat.

Si circum funiculum piſcatorium ſalem aſperſeris, nemo piſcem venabitur. *Idem.*

Ad Piſces capiendos ineſcatio.

Accipe Siluri viroſi unc. j. Paphorum fulvorum volatilium, Aniſi, Caſei caprini, ſing. drach. iv. Opopanacis drach. ij. Sanguinis porcini drach. iv. Galbani drach. iij. Omnia diligenter terito, & ſimul mixtis Vinum ſincerum auſterum affundito, & collyria inſtar ſuffimentorum formato, atque in umbrâ ſiccato. *Tarentinus.*

Ad fluviales Piſciculos capiendos ineſcatio.

Accipe Sanguinem vituli, & vitulinas carnes valdè conciſas, in vas fictile mittito, ac ſinito per dies decem, poſtea pro ineſcatione utitor. *Idem.*

Ineſcatio, quâ piſces in promtu habentur, Ejuſdem.

Polentam ſubige, & maſſas inde factas ipſis objice.

Ad Piſces pelliciendos.

Semina Roſæ cum grano Sinapis, & pede Muſtelæ circa retia poſita, aut his appenſa, piſces ad ſe pelliciunt. *Albertus.*

Ad Piſces capiendos.

Cicindelas, id eſt, muſcas noctu lucentes in cucurbita vitrea

vitrea igne lento deſtilla, donec aqua omnis exierit: deinde aquâ extractâ, unà cum Argenti vivi unciis quatuor in phialam, vel aliud vas vitreum rotundum, & optimè obturatam, ne aqua ingredi queat, ponatur. Quo facto, vas in rete aliquo collocetur diligenter, ne frangatur: deinde cùm in aquis demerſum fuerit, ita ſplendebit, ut piſces, lumine allecti, cumulatim concurrant. *Alexius.*

Ad alliciendos piſces.

Si Urtica cum Pentaphyllo teratur, & cum ſucco Sempervivi, ſeu Aizoi, & ex eo manus inungantur, projiciaturque magma in aquam piſcoſam, miſſæ manus in eam piſcium agmina ad ſe allicient. Idem fiet, ſi in piſcatoriam fiſcellam, vel ſagenam, aut reticulum imponantur hujuſcemodi miſcellanea. *Hermes.*

Piſces quomodo alliciendi.

Piſces agminatim confluent, pacato flumine, aut maris littore, ſi aquam decoctionis Ariſtolochiæ rotundæ admixtâ calce reſperſeris. Quòd ſi ejuſdem pulverem deguſtent, velut exanimati ſupernatantes comprehendentur. *Plin.*

Ad Piſces capiendos.

Si ex Cocculis ab oriente allatis, cum Cymino, Caſeo vetuſtiſſimo, Farina tritici & Vino in ſpiſſamentum coactis, formentur ſphærulæ magnitudinis piſi, & piſcoſis omnibus quietâ aquâ, injiciantur, quotquot piſces deguſtabunt, illico ſtupefacti, & velut inebriati ad ripas diſſilient, & ita manibus capi facilè poterunt. Experientiâ multoties probatum eſt. *Ex Mizaldo.*

Piſces ut facilè capiantur.

Piſces cibo capiuntur: cibus igitur quatuor debet habere conditiones: ut ſit odoratus, nam procul allicit eos; qualia ſunt Aniſum, Panacis ſuccus, & omnibus melius Cyminum. Sit jucundi ſaporis, ut edentes invitet, & fallat; talia ſunt ſanguis, præſertim ſuillus; Caſeus præcipuè caprinus; panis, maximè triticeus; papiliones, melioreſque inter eos fulvi. Sit caput feriens, ut celeriter vim veneni ad illud ferat: aut aqua ardens, fex vini. Sit demum veneficum, quod attonitos reddat: ex quo genere eſt Calthæ flos (calendulam vocant) quòd ſingulo menſe floreat: nam herba hæc, cujus lutei ſunt flores in fruſta conciſa, prægrandes etiam

horæ ſpatio reddit attonitos. Eſt calx, quæ etſi aquam corrigat, occidit tamen piſces. Eſt Tithymali cujuſcunque ſuccus, eſt utraque nux Vomica, & quæ *methel* ſeu *ſomnifera* dicitur. Sed nihil præſtantius eo fructu, qui ex oriente vehitur, *quem vocant Cocculam:* nigra bacca eſt, perſimilis laurinæ, ſed minor ac rotundior. Compoſitio noſtra ad piſces capiendos experta ſequens eſt; Baccarum orientalium, ſive Coccularum quadrans unciæ, Cymini & Aquæ ardentis, ſing. ſextans, Caſei uncia, Farinæ unciæ tres, digerantur contuſa in paſtillos. *Cardanus de Subtil.*

De Naſſis.

Recrementum, quod ab expreſſa Myrobalano reliquum eſt, ſtercus humanum, panem purum, ſingula ſeorſim terito, indeque hæc tria ſimul miſceto, & in naſſam mittito, utitor & ſuccedet. *Tarentinus.*

Aliud de Naſſis.

Inceſcatio, velut ſcriptum reperi, Ichthyophagorum qua piſcantur, cape opercula ſive teſtas, & caruncuIas in petris naſcentes, & cum his venare. *Idem.*

Ad capiendos omnis generis Piſces, omni tempore.

Accipe Nardi celticæ folia iv. Cyperi unum, Smyrnii magnitudine fabæ Ægyptiæ, Cumini, quantum tribus digitis prehendi poteſt, ſeminis Anethi puſillum, tuſa ac cribrata in Arundinem indito. Viſu verò expetiente, lumbricum ſive inteſtina terræ ablue, & in vaſculum mitte, & ſoleam de loco humidam in manum exprime, & ex pharmaco, quod ſatis eſt, admiſce, & adjectis lumbricis ad maſſam tere, & ineſca. *Idem.*

Ut Piſces in mari in unum locum conveniant.

Accipe Teſtas marinas iij. quæ circa petras naſcuntur, & expreſſâ ipſorum carne, in teſtam ipſorum inſcribe ſubſcripta, & è veſtigio videbis piſces in unum congregatos, ut admireris. Sunt autem omnia: Jao, ſabaoth, hoc nomine Ichthyophagi utuntur. *Idem.*

DE

DE SECRETIS PISCIUM.

CAP. II.

Ad magnos piſces capiendos, omniaq; marina, velut Glaucos, Orphos, & ſimiles.

GALLI teſticuli cum Nucibus pineis torrefactis ac tritis commiſcentur, ita ut ſint teſticulorum drach. viij. nucum Pinearum drach. xvj. teruntur autem in farinæ ſpeciem, fiuntque collyria, quorum eſcâ piſces illectantur. *Tarentinus.*

Ad Mullos Scarosq; magnos capiendos.

Accipe Phœni fluvialis carnis drach. viij. Lentis integræ torrefactæ drach. vij. Squillorum fluvialium drach. iv. Malabathri drach. j. trita hæc albumine ovi gallinacei excipe, & collyriis utere. *Idem.*

Ad Murænas capiendas.

Accipe Siluri fluviatilis drach. xvj. Seminis Rutæ ſylveſtris drach. viij. Adipis vituli drach. vij. Seſami unc. xvj. ex tritis collyria facito ac utitor. *Idem.*

Ad Polypos ac Sepias capiendas.

Accipe Salis ammoniaci drach. xvj. Butyri caprini drach. vij. terito, & collyria liquida facito, eaque ſeminibus, aut linteis non fimbriatis illinito. Sic circum depaſcent, & non diſcedent. Tu verò celeriter attrahe & Locuſtas, & Murices, & quæcunque habes, in ſcapham mitte. *Idem.*

Teſtudines & teſtacea quomodo capienda.

Accipe Salis ammoniaci drach. vj. Cepæ drach. j. Adipis vituli drach. vj. ferramenta formâ fabarum facito, eaque pharmaco illita admoveto, & ſponte ad odorem progredientur, ſeque ipſa tradent. *Idem.*

Ad Mugiles capiendos.

Accipe Hepatis Thymalli drach. iv.
Squillorum marinorum unc. j.
Seſami drach. iv.
Fabæ freſſæ unc. j.
Hamiarum crudarum drach. ij.

Trita hæc, ſapâ adſtillatâ excipe, & collyriis inde formatis ineſcationis loco, utere. *Idem.*

Aliud, ad Mugiles marinos capiendos.

Accipe Arietis membrum, in ollam crudam mitte, & aliâ ollâ impositâ obturato, ut nullibi transpirationi sit locus, & in fornacem vitriariam mitte, ut assetur, à matutino in vesperum, & reperies ipsum molle redditum velut caseum, ex eo itaque inescabis. *Idem.*

Ad capiendos Mugiles marinos, Scaros, Mullosq́ ejusdem.

Accipe Sepiarum testam cum Sisymbrio viridi, quod est muscus, & aqua & polline, & caseo bubulo, mixta, utere.

Ad Mugiles marinos capiendos.

Accipe Folii Malabathri pilulam unam, Piperis grana x. Melanthii grana iij. Floris junci odorati, Allii internæ partis parum quid. Omnia trita misceto, deinde medullam panis puri in vini Mareotici hemina una madefacito, aridaque eo excipito, unitisque inescato. *Idem.*

Ad Mugiles Capitonesq́ capiendos.

Accipe Panem ex polline, Caseum caprinum, & Calcem vivam ana quantum satis: misce simul, tundeque, ac marinam aquam affunde, collyriisque inde formatis inesca. *Idem.*

Ad Pagros marinos capiendos.

Accipe Melanthii decoctum cum locustis & lumbricis, tere, additoque polline frumenti, & affusâ aquâ, ad mellis spissitudinem redige & utere. *Idem.*

Thynni quomodo capiendi, ex eodem.

Accipe Nuces juglandes, ad cinerem exurito, & cum Majorana terito, & cum pane puro aquâ madefacto, & caseo caprino in massas cogito, atque utitor.

Ad Cerros capiendos, ejusdem.

Accipe Allium tritum cum pane, & caseo vitulino, ac caprino, & polline tritis simulque mixtis, in massas redige, & locum inesca.

Pastinaceæ marinæ, ut capiendæ.

Accipe Hirundinis fimum, & cum similagine madefactum subigito.

Aliud.

Lactucæ semen coquito, affusoque butyro, & similagine, simul terito.

Ad

Ad Scapas.

Accipe Muſcum viridem ex petra, in oleo coquito, eoque ineſcato. *Idem.*

Ad Glaucos capiendos.

Amias & pulchros itemque aloſas aſſato, ipſosque exoſſato, & adjecto muſco, & hordei farinâ craſſiore, maſſas facito, eisque ineſcato. *Idem.*

Ad Trachuros, Melanurosq; capiendos.

Aſininum ſtercus in Coriandri ſucco madefacito, & cum ſimilagine maſſas ineſcatrices facito. *Idem.*

Ad Polypodes ejuſdem.

Vocarim, Mormyras, aradas, circumligato, & ineſcato.

Ad Sæpias capiendas.

Fecem vini ſine aqua cum oleo terito, & ad locum progreſſus in mare mittito, ubi videbitur Sæpia atramentum dimiſiſſe, & progredientur in locum, in quo apparuit oleum, & ſic ipſas prehende. *Idem.*

Ad Locuſtas capiendas.

Mormyram ad robuſtum quiddam alligato, & Purpuras numero decem terito, modicoque muſco admixto, in petram exponito, & ſic prehendes. *Idem.*

Ad capiendos Melanuros, ex eodem.

Hepar caprinum accipe, eoque hamos tuos ineſca. Si verò aliam quandam prædam in mari reperimus. Itemque ad multos alios piſces. Ungulâ caprinâ, aut aſininâ pro eſca uteris.

Ad Gryten fluvialem capiendam.

Accipe Furfuris hordeacei minas duas, Lentis integræ chœnicem unam, miſce, & garo ſincero ſufficienti macera, & ſeſami chœnicem adde, indeque paululum diſperge, & circum circa objice. Simul enim ut diſperſeris, omnis tenuis Gryte adveniet, imò etiamſi ſtadiis quinque abſit in unum convenient omnes. Cæterùm magni piſces ab odore diffugient. Sic igitur utaris, & ſuccedet. *Idem.*

Ad Porcos capiendos.

Accipe Seſami drach. iv. capitum Alliorum drach. ij. Coturnicis ſalſæ carnis drach. ij. Opopanacis drachmam unam, excipe parietum gymnaſiorum ſtigmentis, & collyriis inde formatis, utitor. *Idem.*

Ad capiendas Anguillas.

Accipe Scolopendriæ marinæ drach. viij. Squillorum fluviatilium drach. vij. Sesami drach. j. excipe, utere. *Idem.*

Anguillæ ut reviviscant.

Anguillæ defectu aquæ mortuæ reviviscunt, si corpore integro existente ponantur sub fimo in aceto, & addatur de sanguine Vulturis, post paucos dies omnes recuperant vitam. *Cornelius Agrippa.*

Cancri quomodo capiuntur.

Cancri capiuntur virgulis divisis in summitate, quibus intestina aliqua, aut Ranarum corpora inserta sint, ordine dispositis, juxta gurgites, aut loca quæ habitare solent, denis duodenisve: inde reticulo circumit piscator virgas singulatim elevans, subjectoque reticulo, cùm cancer non adeò celeriter possit se explicare, decidit in reticulum, ita piscator magna cum voluptate centum aut ducentos refert domum benè robustos, & vivaces ac magnos: nam parvi ad escam sublimem non tam facilè accedunt, sed & quæ avertant. *Cardanus.*

Ad Cancros capiendos.

Accipe Ranas, in partes divisas, quas in plures immitte nassas: colloca in loca, ubi cancri degere solent, & ingredientur nassas. *A quodam piscatore.*

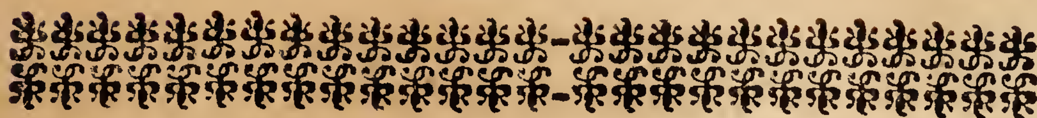
Ad Ranas congregandas.

Referunt sepulto Capræ felle, Ranas ad illum congregari. *Agrippa.*

Ad molestum Ranarum clamorem.

Cessabit Ranarum garrula coaxatio, ac nocturnus ululatus, & clamor plerisque ingratus ac molestus, si lacuum, & fluminum ripis, ubi inhabitant, accensa adhibeatur una lucerna, vel plures, pro loci amplitudine, & ranarum copia, quemadmodum *Aphricanus* in Geoponicis testatur, & nos Parisiensi cuipiam præsidi de illarum molestia conquerenti, certo & optato experimento confirmavimus. *Mizald.*

DE

DE SECRETIS
ANIMALIUM AERIUM, ſeu volatilium.
LIBER IIX.

Secreta animalium volatilium, in
- *Genere, Cap. I.*
- *Specie vel*
  - *Integrorum*
    - *Terra contentorum*
      - *Domeſticorum.*
        - *Majorum, videlicet*
          - Gallinarum, *Cap. II.*
          - Columbarum, *Cap. III.*
          - Pavonum, *Cap. IV.*
        - *Minorum, ut*
          - Hirundinum, *Cap. V.*
          - Veſpertilionum, *Cap. VI.*
      - *Sylveſtrium*
        - *Majorum: ſcilicet*
          - Phaſianorum, *Cap. VII.*
          - Perdicum, *Cap. IIX.*
          - Turturum, *Cap. IX.*
          - Coturnicum, *Cap. X.*
          - Turdorum, *Cap. XI.*
          - Graculorum, *Cap. XII.*
        - *Minorum, Cap. XIII.*
    - *Amphibiorum: videlicet*
      - Anſerum, *Cap. XIV.*
      - Anatum, *Cap. XV.*
  - *Inſectorum, vide ſignum* A.

A. *Inſectorum : ut*
- Apum, *Cap. XVI.*
- Fucorum, *Cap. XVII.*
- Veſparum, *Cap. XIIX.*
- Muſcarum, *Cap. XIX.*
- Curculionum, *Cap. XX.*
- Locuſtarum, *Cap. XXI.*

DE SECRETIS ANIMALIUM volatilium in genere.

Cap. I.

Ad Aves congregandas.

VISCUM quercinum ſylphio conjunctum, & ad arborem quampiam cum hirundinis alâ ſuſpenſum, aves ad ſe congregat. *Albertus.*

Ut Aves manibus comprehendas.

Accipe grana quævis in fece vini; & ſucco cicutæ imbibita, & avibus objice: omnis avis, quæ inde guſtat, inebriatur, & perdit vires. *Idem.*

Avicularum jucunda educatio.

Docentur mirum in modum aviculæ canere, & maximè Cardueles. Filum pedi annectitur, ſicque alligatur ſemicirculo ligneo, ſemicirculus ſpeculi tabulæ intruditur, alius infrà ambitu majore, ita ut aſcendere deſcendereque poſſit: ludit cum propria imagine, ſibi ſimilem in ſpeculo eſſe exiſtimans, à lateribus ſuperioris circuli, duæ parvæ ſitellæ altera milio vel panico, vel nucibus: altera aquâ plena, eâque ratione conſtructæ, ut unâ dimiſsâ altera trahatur: miraberis aviculæ induſtriam, cùm nunquam aliàs hoc ſtudio opus fuerit ei. *Cardanus.*

Aves ut capiantur.

Veratrum album cum cibis avibus conſuetis mixtum, atque eo cibo aves paſtæ, moriuntur, & ſic capiuntur, & tamen tutò edi poſſunt. Certius, quòd aviculæ ſi panicum, aut milium cum auripigmento albo coquatur, ſtatim intereunt: & tum tutò eduntur; bis enim infringitur vis veneni. Sed experto crede Roberto.

Ad Aves à fructibus arcendas.

Allia arborum ramis ſuſpenſa, accedentes ad fructuum deprædationem aviculas longè arcent, ut in Græcorum georgicis adnotavit *Democritus.*

Ad Alites à ſemente fugandos.

Magi putant Rubetam fictili novo incluſam, medioque defoſſam agro, arcere alites à ſemente. Verùm inſtante meſſis tempore effodiendam eſſe volunt, & extra limites agri abjiciendam, ne fruges fiant amaræ. *Plin.*

Aves

Aves quomodo capiantur.

Nux vomica aves reddit attonitas, ſi cibis earum immiſceatur. Memini aliquando cornices manu cepiſſe, cùm inter carnes nucem illam tritam miſcuiſſem. Aviculæ ſi edant grana, quæ vel in fece vini cum Cicutæ ſucco, vel in aqua ardente, vel etiam in fece ſola potentioris vini, vel in decocto albi Ellebori cum felle antiqui bovis, attonitæ redduntur. Quæ verò gregatim incedunt, gregatim etiam capiuntur: ùt Perdices, magis his Anſeres, omnium maximè Anates. Cicuratas enim ex ſuo genere præciſis alis juxta aquas vallo circumducto alere oportet copioſo jucundiſſimoque illic cibo. Id Anatibus inter reliqua eſt Sorgum incoctum aquæ: nocte cùm cicures clamant, agreſtes deſcendunt ad cibum: nam animalia omnia conſenſum habent in quatuor vocibus, cibi, venereorum pugnæ ac timoris, ſeque mutuo intelligunt. Retibus igitur, quæ coopertoria vocant contractis, hærent enim palis involuta, clauduntur, ut quandoque mille uno impetu Anates captas referant. Et quanquam mirum videatur, certum tamen eſt, nullum eſſe felicius aucupium. Eliguntur verò è cicuribus, quæ colore agreſtibus ſint ſimillimæ. *Cardanus.*

Aves quomodo doceantur loqui.

Loqui docentur aves tenebris, ac lucernâ, fame, ac Vino, eliguntúrque juvenculæ, & linguâ latiore, & ex Pſittacis, qui quinos habent in pedibus digitos: aptiores enim hi ad ſermonem. Porrò fames præcipuum eſt neceſſitatis diſcendi vinculum, ut *Perſius* dixit:

Quis expedivit Pſittacum ſuum χαῖρε,
Picasque docuit noſtra verba conari?
Magiſter artis ingeniique largitor
Venter negatus, artifex edi voces.

Tenebræ aves magis reddunt ſolicitas, ac ſenſum & memoriam colligunt. Unde etiam homines meliùs in tenebris recordantur & cogitant atque deliberant. Lucerna verò adhibetur, quia in exquiſitis tenebris aves dormiunt, timentque, ut ſenſus excutiatur, non augeatur. Tenui igitur lucernâ opus eſt. *Idem.*

Ad Avium pediculos.

Si Aves pediculis detinentur, oleo lini illito, curantur. *Idem.*

Avium voces ut intelligantur.

Si vis Avium voces intelligere, aſſocia tecum duos ſocios in quinto Calendas Novembris, & vade in quoddam nemus cum canibus, quaſi ad venandum, & illam beſtiam, quam primò inveneris, defer tecum ad domum, & præpara cum corde vulpis, & ſtatim intelliges voces avium, vel beſtiarum, & ſi vis, ut aliquis intelligat, oſculare eum, & intelliget ſimiliter. *Albertus.*

Rapaces aves, ut pennas mutent.

Quòd ſi plumas mutare velis ac pennas, carnes Muris cum pulvere piſciculorum dato; vel carnes Gallinæ, Serpentum carnibus nutritæ. *Cardanus.*

DE SECRETIS ANIMALIUM volatilium in ſpecie.

DE SECRETIS GALLINARUM.

CAP. II.

GALLINAS ſic farcito. Gallinas teneras, quæ primùm parient, includas, polline vel farinâ hordeaceâ aquâ conſpersâ rotundos globulos facias, ſicces, hinc eos in aquam intingas, Gallinarum faucibus ingeras, paulatim quotidie addas; ex gula conſideres quod ſatis ſiet. Bis in die farcias, & meridie bibere des. *Cato.*

Gallinæ & Capones, ut pingueſcant.

In culina facias tibi fieri capſam, pluribus interſtinctam capſulis, ſingulis cum ſuis foraminibus, per quæ capita foràs extrudere poſſint Gallinæ, cibumque capere. His itaque capſulis Gallinæ juvenes, vel Pulli vel Capones incarcerentur ſingulis: cibusque ſingulis horis offeratur, parum pro vice, potu interdicto. Cibus autem ſit Triticum in aqua modicè elixum. Oportet autem capſulas inferiùs eſſe pervias, ut excrementa permeare poſſint, quæ ſingulis diebus diligenter ſunt auferenda. Cæterùm ultra tres hebdomadas incluſas eſſe Gallinas non oportet: præ nimia enim pinguedine interirent. *A quodam Hollando.*

Gallinæ ut pingueſcant, aliter.

Pingueſcunt maximè Gallinæ, & craſſiſſimæ fiunt, in domo

mo tenebricosa, & calida nutritæ, pennis præpetibus, quas Græci ὠκύπτερα vocant, evulsis, oblatoque cibo farinæ hordeaceæ, aquâ subactæ. Alii hordeaceâ & loliaceâ farinâ utuntur, aut Hordei & seminis Lini crudâ farinâ. Quidam etiam polentam admiscent. Aliqui his & Vinum affundunt. Quidam panem frumentaceum bonum, madefactum præbent. Plurimi Milio enutriunt. *Florent.*

Ova ne comedant Gallinæ.

Ovi candidum evacuetur, ad vitellum autem, hoc est, croceum ovi gypsum liquidum infundatur, ut in testæ duritiem transeat. Etenim à gulositate stimulabuntur, & si nihil ampliùs reperient, citò abstinebunt ab ovorum comestione. *Florent.*

Gallinæ ut magna pariant ova.

Si cupias ut Gallinæ magna tibi pariant ova, Rubricam dissolutam cibo earum admisceto, & majora ova gignent. Item magna ova parient tibi gallinæ, si testam laconicam tusam furfuribus & vino admiscueris, & subacta gallinis objeceris. *Leont.*

Gallinæ quomodo sine strepitu capiantur.

Sunt, veluti mendici Ægyptii, qui Gallinas, Anates, Anseres, Cuniculos hamo suffurantur, dum statim trahunt: neque enim concutiendo aut voce furtum prodere possunt, dum sensim ac celeriter ad se trahunt. *Cardanus.*

Gallinæ ut à Pulicibus defendantur.

In cubilibus cùm pepererunt Gallinæ, tollere substramen oportet, & recens aliud subjicere, nè Pulices, & cætera animalia nascantur, quæ gallinam conquiescere non patiuntur. *Varro.*

Gallinæ ut sint à Vulpibus securæ.

Referunt, decoctam Vulpem, & in frusta divisam, datamque in cibis Gallinis illas securas reddere à Vulpibus per bimestre temporis spatium: idemque in Anatibus atque Anseribus: Id verò expertum in valle Angusciæ nomine Glemores in Scotia, cùm Vulpium maxima sit copia. *Cardan.*

Gallina ut non sit gravedinosa.

Origanum madefacies, & cremorem in potu exhibebis aut

aut urinâ lavabis, aut allio nares illines, aut in aquam conjectum allium potandum præbebis. *Leontius.*

Gallinæ ut non abortiant.

Gallinas non abortire facies, ſi ovi candidum aſſatum, & Uvæ paſſæ toſtæ tantundem, ſimul triveris, & propoſueris ante alium cibum. *Pamphil.*

Gallinæ tenebris offuſis, ut fiant vertiginoſæ.

Laſer & Mel miſceto, & in ipſis frumentum macerato, idque gallinis objicito. *Berythius.*

Gallina ut à fele non lædatur.

Felis Gallinam non continget, ſi ſub Alam ipſius ruta ſylveſtris ſuſpendatur. Similiter autem neque Vulpes, neque aliud aliquod animal ipſas continget, & multò magis, ſi Vulpis aut Felis fel cibo admixtum exhibueris. *Africanus & Democritus.*

Ad vitia oculorum in Gallinis.

Oculum Gallinæ curabis muliebri Lacte, aut Portulacæ ſucco, oculis forinſecus illitis. Aut Salem Ammoniacum, & Cuminum, & Mel æquis portionibus contuſa ſimiliter illinito. Ipſas verò ſub umbram deducito. *Paxamus.*

Ad Gallinarum profluvium alvi.

Alvi profluvio medeberis, polentæ manus plenæ menſuræ, & ceræ pari copia, vino admixtis, & in maſſas coactis, ſi has ante reliquum cibum præbueris. Aut Malorum, ſive Cotoneorum decoctum in potu exhibueris. Eadem etiam aſſata proſunt. *Idem.*

Ad Gallinarum pediculos. Ejuſdem.

A morbo pediculari Gallinas liberabis Cumino toſto, & Staphiſagria paribus portionibus tuſis, illita inde gallina ex vino: & ſi lupinorum ſylveſtrium decoctorum aquâ ipſas prolueris.

Ad Gallorum gravedinem.

Gravedinem inducit eis ſordidus potus, quare potus puræ mundæque aquæ quotidie exhibeatur. Medeberis autem gravedini ſive muco, ac pituitæ, allio in fruſta conciſo, & in oleum fervens conjecto, ita ut perfrigerato oleo os eluatur. Quòd ſi etiam ederint Allium ipſum, magis ſanabuntur. Staphiſagria autem & per ſe, & Ervo ammixta pro-

prodeſt. Item Scilla purgata, & Aquâ macerata, deinde cum Polenta objecta. Quòd ſi graviùs infeſtet Gravedo, partes ſub genâ ferro lancinantur, & partes circa oculos exprimuntur, & Sale tenui confricantur ipſa ulcuſcula. Quidam Origanum & Hyſſopum, ac Thymum ſuffumigant, caputque Gallinæ ſupra vaporem detinent, roſtrum item Allio confricant. Alii in lotio hominis Allia coquunt, & roſtra quàm acutiſſimè defricant, ut oculos non contingant. *Paxamus.*

Gallus ut non calcet Gallinam.

Si quis inungat anum Galli oleo, non calcabit Gallinam, nec poterit. *Idem.*

Ut Gallus non vociferet.

Si quis vult ut Gallus non vociferet, caput ejus inungat oleo, & frontem. *Idem.*

Ut Pulli ſine Gallinæ fotu excreſcant.

Pulvinaria duo reple ſtercore Gallinorum tenuiſſimè trito, inde Plumas gallinarum annecte conſuendo utrique molles àc denſas, Ova verò capite, tenuiore ſupra extante, colloca ſuper alterum pulvinar, deinde reliquum ſuperpone in loco calido, permitteque immota duobus diebus, pòſt verò ad vigeſimam uſque diem illa ſic verte, ut undique æqualiter foveantur, inde ſtatâ die, quæ juxta vigeſimam primam eſt, Pipillantes jam ex Ovo ſenſim educito. Nec mirum, cùm Ariſtot. narret Syracuſis ſub terra foveri: in Ægypto verò nullo auxilio prorſus. Noſtrâ ætate compertum eſt, ſuppoſito igne levi atque fimo edi Pullos, ſed è pluribus tamen paucos. Supponunt ignem, ne fimus refrigeretur. *Cardanus ex Democrito.*

Ovorum excubatio citra Gallinam.

Ova tepido demergas fimo, ſeniſque diebus recens ſubjicito, ne ſeneſcat, ſed tempore ſuo foveat, & Gallinæ calorem imitetur, vertendo ſemper, donec excludant, qui quæruntur Pulli. Sic & tepente clibano. *Joan. Bapt. Port.*

Utrum ex Ovis mares, vel fœminæ ſint orituri, dignoſcendi ratio.

Si quis cognoſcere affectârit marem progigni, an fœminam, ſic cognoſcet. *Ariſtoteles* ait & probat *Avicenna*, ex

ex orbiculari brevique ovo mas; ex oblongis acutisque fœmina progignitur: suffragatur ratio; nam virtutis perfectio in masculis ovis æqualiter abit, & continet extrema: in oblongis à centro longiùs abit materia, in qua est vitalis calor. *Idem.*

Ut pullus fiat visu jucundissimus.

Si palumbum marem cum gallina coire procurabis, aut Perdicem, vel Phasianum, pullus emerget, non injucundus visu. Et albam sobolem dabunt Pavones, Phasiani, Perdices & alites hujusmodi, si aviaria vel caveas, quibus includuntur, congrediuntur, pariunt, incubant & excludunt, undiquaque & ex omni parte albis velaminibus obtenderis, & ornaveris. Artificium hoc acceptum fero Ornitotropho cujusdam Principis viri, licèt etiam à multis descriptum fuerit, sed nescio an probatum. *Mizaldus.*

Ut Pullus quaternis pedibus & alis nascatur.

Quònam fiat modo ut Pullus gallinaceus quaternis alis enascatur, quaternisque pedibus. Quod docet *Aristoteles.* Ova illa seligito, quæ bina comperies retinere boleta, pelliculâ quadam non tenui intercursante, sed albumina continuentur, quæ fœcundiores sæpè gallinæ assolent parere, ex magnitudine cognosces, patetque intuentibus Soli exponendo, exsuperante jam materiâ productum, ex plurium seminum commixtu, semenque habeat pullorum, glocienti gallinæ jam excubanda supponas, ut suo insessu foveat ea, elapso jam debito tempore, tales excludet fœtus pedibus, alisque quaternis, curabisque ut commodè educentur. Si autem membrana disterminabitur, gemini discreti pulli generantur, sine ulla supervacua parte. Sic enim & biceps nascetur serpens, & animal omne, quod ovo excluditur: si tale evenerit, non mediocris erit admirationis: sæpiùs enim monstra in prolificis animalibus & multiparis quàm in minùs fœcundis & imperfectioribus animalibus, in aliis verò facilitas generationis prævalet: unde in vilioribus animalibus faciliùs monstra prodeunt, quàm in nobilibus. *Porta.*

Animal visu & tactu inficiens.

Nec inficior artificio ingenioque enasci posse animal visu & tactu inficiens, ac si Regulus vel Catoblepa esset, caveto-

vetoque, qui producere tentas, ne in te periculum recidat, quod facilè eventurum judico, si illicò nefanda lues in lucem prodiens, vi tabidi aëris matricem infecerit. Fœcunda mergito ova, ubi Arsenicum, vel Serpentum virus eliquaveris, venenaque cætera mala, per dies aliquos immorari sinito: validiùs operatur intus, si ritè apposueris, glocis subjicienda curato; manibus ne conquasses, ne inutile perdas, quod prævaliturum speras. Nec dabitur occasio major monstra producendi diversa, quàm ovis: & hujusmodi sæpe gallinæ partus inter cætera efficiunt, atque etiam ex se fiunt: ideò *Leontius* ferri laminam aliquam, clavorum capita, laurique ramulos, ubi nidiculantur, afferre jubet, ne prodigiosos & monstruosos edant partus. Fimo commodè uti possumus; est enim naturali calori simillimus, nec spernendam retinet putrefactionis vim, mirabilium rerum parens: totque genera ex putrefactione animalium proveniunt, quot ea, quæ putrefiunt: quod si quis rectè consideraverit, & mente perpenderit, non minimorum eliciet secretorum principia. *Joan. Baptista Porta.*

Caporum mores ut variè mutentur, & pinguescant.

Capos & gallos referunt, & jure, edito Allio ferociores reddi ad pugnam. Capi etiam deplumati & urticâ tacti, pullos fovent, & curant: consutis etiam oculis mirum in modum impinguantur. *Cardanus.*

Ut Pullus etiam jugulatus sanguinem non mittat.

Referunt, collo pulli cinerem Bufonis suspensum efficere, ut jugulatus sanguinem non mittat. *Idem.*

Ut Pullus in mensa saltet.

Si vis ut pullus saltet in disco: Accipe Argentum vivum, & pulverem Calamenthæ, & mitte in ampullam vitream sigillatam, & illam pone intra pullum calidum: cùm enim Argentum vivum incalescit, movet se, & faciet ipsum saltare. *Albertus Magnus.*

Ova ut serventur.

Ova ipsa servabis hyeme quidem in paleis, æstate in furfuribus. Alii aquâ abluta ova sale tenui integunt, & sic conservant. Quidam ad iij. aut iv. horas in muriam tepidam mer-

mergunt, deinde extracta in furfures, aut paleas deponunt. *Leontius.*

An Ova sint plena, vel vacua dignoscendi modus.

Cæterùm plenum Ovum, aut non plenum, cognosces ex immissu in aquam, defectuosum enim innatabit; plenum deorsum demergetur. *Idem.*

Ovorum excubatio citra Gallinam.

At si defecerit matrix, sic dabitur Ovorum excubatio citra Gallinam, ut docet *Democritus*: Gallinarum vel columbarum stercore tuso, atque in cerniculo subtiliter succreto obruantur Ova, non irrita tamen, ne simul collidantur, substratis eorum pennis, & circumpositis cubilia extruantur: turbinatior ovorum pars sursum vergat, & vicenis quaternisque horis, alternis vicibus innovato circumvolvendo, ut æquabiliter concalefiant, sic effœtæ efficere sunt solitæ, loco calido, & tepente serventur: ubi bis deni dies elapsi, & completi fœtus, & Pulli rostris Ova percutere incœperint, ausculta num pipiant: sæpe enim propter eorum putaminum crassitudinem erumpere nequeunt, vel rimis fatiscunt testa tollito, & gallinam inducito. Et si collibuerit aliter potes: Ova tepido demergas fimo, senisque diebus recens subjicito, ne senescat, sed tempore suo foveat, & gallinæ calorem imitetur, vertendo semper donec excludant, qui quæruntur pulli. Sic & tepente clibano. *Joan. Bapt. Porta.*

Ova ut mollescant, & ampullis includantur.

Ova acri Aceto infunde tamdiu, donec cortex eorum mollescat, deinde cùm in angustum urceum fuerint immissa aqua frigida superinfundatur, & pristinam duritiem acquirunt. Acetum enim emollit ovi corticem, ut in angustum urceum immitti possit: aqua verò durescit. *Cardanus.*

Ova ut inscripta facies.

Gallas & Alumen cum Aceto terito, donec Atramenti spissitudinem habeant, & ex hoc quicquid libuerit, Ovo inscribito, & postquam Scriptura in Sole fuerit exiccata, Ovum in muriam acrem demittito, & resiccatum coquito, & decorticato, & reperies inscriptionem. Si verò cerâ inte-

intexeris ovum, & ſtylo inſcripſeris, donec teſta apparuerit literas exarando, deinde permiſeris aceto macerari per noctem, & ſequenti die ceram abſtuleris, reperies literarum figuram de aceto conſpicuam, & tranſparentem redditam. *Africanus.*

Ovum ut hominis caput magnitudine ſuperet.

Decem vel plura boleta & albumina invicem ſeparabis, boleta leviter commiſceto, & in veſicam immittito, rotundamque ligando imitaberis figuram, in ollam aquæ plenam immittas, & cùm bullis intumeſcere cernis, vel cùm duritiem traxerint, exime, & albumina addito, accommodando ut in medio inſideant, & iterum coqui ſinas, ſi corticibus enudatum habebis, quas ſic effinges. Ovorum cortices albos & elotos conteres, ut in tenuiſſimum pulviſculum volent, forti aceto, vel deſtillato emacerari ſinito, dum molleſcant: nam ſi ovum in aceto diutiùs fuerit appoſitum, cortex ejus diſſolvitur, & tenereſcit, ut facilè per ſtrictum os phialæ (ut antea dictum) poſſit immitti: ubi fuerit intromiſſum, clarâ aquâ in priſtinam redit duritiem, ut demirari contingat. Cortices cùm unguenti formam præ ſe tulerint diſſolutæ, penicillo aliquo ſuper excoctum ovum corticem inducas, & clarâ dureſcit aquâ, tunc verum & naturale habebis ovum. *Joan. Bapt. Porta.*

Ovum ut in aërem aſcendat.

In Majo menſe Ovi corticem vacuum rore impleto, Solique in meridie apponito, & ab eo elevabitur: & ſi difficilis aliquando fuerit aſcenſus, baculi vel tabulæ adminiculo dum aſcendere incipiat faciliùs elevabitur. *Idem.*

DE SECRETIS COLUMBARUM.

CAP. III.

Ut Columbæ non fugiant, ſed ſobolem amore complectantur.

JANUAS & feneſtras, & angulos columbarii oleo Balſamino illine, & manebunt. Non fugient Columbæ, ſi Cuminum & Lentem in aqua mulſa macerata objeceris. Et ſi aquam mulſam dederis in potu, aut Lenticulam per ſe paſſo coctam edendam præbueris, amorem prolis in ipſis excitabit. *Didymus.*

Columbarum philtrum, ut non fugiant.

Præparatur, ut Columbæ non fugiant, ejusmodi philtrum. Testæ tusæ, ac cribratæ, & Costus, & Vinum vetus odoratum simul mixta exhibentur prodituris ad pascua; Quidam farinam hordeaceam coctam ficubus aridis admiscent, & additâ Mellis parte proponunt. Alii Cuminum ad pascua ituris offerunt. Columbæ permanent, si Vespertilionis caput supra turrem posueris, aut Vitis sylvestris ramos unà cum floribus pro temporis occasione in columbarium deposueris. *Idem.*

Esca ad alliciendas Columbas, ut alias secum ducant ad columbarium.

Rec. Argillæ antiquissimæ & in furno pistoris usque ad rubedinem combustæ, vel Luti antiqui ex furno unc. j.
Verbenæ fœminæ unc. sem.
Tritici in vino sublimato macerati & triti drach. iij.
Cardopatiæ drach. vj.
Camphoræ drach. sem.
Cumini drach. iij.
Vini sublimati unc. j. sem.
Mellis quantum satis ad formandas pilulas ad magnitudinem pisorum, quæ inter Columbarum edulia ponantur. Quidam addunt Urinam & Sanguinem humanum: deinde recipe herbæ Verbenæ quantum volueris, & impendatur in domicilio columbino. *David Vezelius Pharmacopœus Colmariensis.*

Ut multiplicentur Columbæ.

Si Cranium hominis senis in peristerotrophio, seu columbario suspendatur, multiplicabuntur ibi Columbæ, ac quietè vivent. Idem præstabit lac mulieris puellam à bimatu lactantis, si in vitreo vase ibidem suspendatur. *Albertus.*

Columbæ ut ad columbaria trahantur.

Columbæ alliciuntur hoc pastillo: Maizi, seu Sorgi lib. 40. Cymini lib. vj. Mellis lib. x. Costi lib. j. seminis Viticis lib. v. Coquantur omnia in aqua ad illius consumtionem, inde additur Vini odorati optimi quantum sufficit, cum lib. xv. cæmenti vetusti, & fiat tumulus in columbarii medio: Columbæ aliæ cùm odorem senserint, ad locum veniunt:

niunt: ſentiunt enim, & cum ipſis commiſcentur indigenis columbis: cùm ſemel adierint locum, relinquere nequeunt, ſuavitate cibi allectæ. *Cardanus.*

Columbæ ut maneant, & alias peregrinas ſecum adducant.

Si unguento illeveris Columbas, & alias externas inducent. Si verò Cuminum objeceris ad paſcua exituris, tum ipſas retinebis, atque alias multas cum ipſis venire facies, unguenti odore ductas. Si verò Viticis ſemen acceperis, & vino veteri per triduum maceraveris, deinde autem Ervum vino illo rigaveris, & Columbis objeceris, ipſasque ſtatim evolare permiſeris, externæ Columbæ ſpiritûs fragrantiâ perceptâ, omnes in columbarium venient. Citiùs autem ingredientur, ſi Salviam cum Thure in columbario ſuffumigaveris. *Didymus.*

Feles ut Columbas non infeſtent.

In feneſtras & ingreſſus, aliosque plures columbarii locos Rutæ ramulos deponito, & ſuſpendito. Habet enim Ruta naturalem quandam contrarietatem adversùs beſtias. *Idem.*

Serpens ut non accedat ad columbarium.

Serpentes non infeſtabunt columbarium, ſi in quatuor angulos columbarii inſcripſeris Adam. Quòd ſi feneſtras habuerit, etiam in ipſis ſcribes. Serpentes autem eliminabuntur Peucedani ſuffitu. *Democritus.*

Feles ut Columbas non lædant.

Neque feles, neque aliud animal Columbis inſidias ſtruere poteſt, aut eas aggredi, cùm non ſint domus in propinquo, è quibus inſidiari queant. *Quintil.*

Reptilia ut columbarium intrare non poſſint.

Neque poſſibile eſt reptilia per columnas aſcendere poſſe, cùm ſint valdè diligenter oblitæ, tectorioque inducto explanatæ. *Quintiliorum.*

Columbæ ut conserventur adversus noxia animalia.

Lupi caput seu odore seu specie creditur suspensum in columbario arcere Viverras & Mustelas. *Card. & Agrip.*

Palumbum recentem sic farcito.

Palumbo recenti, cùm prensus erit, fabam coctam tostam primùm dato, ex ore in ejus os flato item aquam; hoc dies septem facito. Postea Fabam fresam puram, & far purum facito, & fabæ tertia pars, ut infervescat, cùm far insipiat, puriter facito, & coquito benè. Id ubi coxeris, depsito benè, oleo manum ungito. Primùm pusillum, postea magis depses, oleo tangito depsitoque, dum poteris facere rotundas. Ex aqua dato escam, & temperato. *M. Cato.*

DE SECRETIS PAVONUM.

Cap. IV.

Pavones reliquiq; pulli ut albi generentur.

PAVONES reliquique pulli albi generantur, si aviaria vel caveas, quibus includuntur, eorumque cubilia tectorio inalbentur opere, vel albis linteis & velaminibus protegantur & exiguis cancellis præpediantur, quò minùs iis locis fugiant: rectè pavimenta sunt everrenda, ne nisi alba penitus conspiciant: cùm coitum ineunt, excubant, ovaque fovent, sic albicantem dabunt sobolem: idem in aliis facito. *Joan. Bapt. Porta.* Cæterùm natis Pavonibus biduo cibus non est dandus. Tertiá verò ex hordei farina vino subacta, & tritico pinsito, Zea pinsita, in aqua pura macerata, cibantur, & nutriuntur. *Didymus.*

DE SECRETIS HIRUNDINUM.

Cap. V.

Hirundinum pulli ut albescant.

OVA Hirundinum oleo illita, cum quindecim diebus jam cubaverit Hirundo, pullos edere albos: qui tamen processu temporis, mutatâ plumâ, more aliarum hirundinum nigrescunt. *Cardanus.*

DE SECRETIS VESPERTILIONUM.

Cap. VI.

Ad Vespertiliones.

IN viis publicis Platani folia suspendas, & Vespertiliones non

non ingredientur. Occidit quoque ipſas Hedera ſuffumigata. *Africanus.*

DE SECRETIS PHASIANORUM.

CAP. VII.

Phaſiani ut fiant pingues.

PINGUESCUNT incluſi, ita ut primâ die accipiant cibos, ſequenti verò aqua mulſa, aut vinum potens apponatur. Cibus ſit cruda hordeacea farina, quâ ſubactâ, particulatim autem apponatur, & paulatim, deinde Faba freſa molita, & Ptiſana, & Milium integrum, & ſemen Lini coctum, & ſiccum crudâ hordeaceâ farinâ mixtum detur. His etiam oleum adjicere potes, maſſasque ex ipſis facere, easque cibi loco offerre, ut inde ſaturentur. Quidam etiam Fœnum græcum ad dies quinque aut ſex objiciunt, bilem purgare ex volucribus his cupientes. Pingueſcunt utplurimum diebus ſexaginta. Curantur autem & hæc gallinarum genera, medelis ac remediis domeſticis gallinis datis. *Varro.*

DE SECRETIS PERDICUM.

CAP. IIX.

Ad Perdices capiendas.

PERDICES naturâ calidiſſimæ, ad coitum ferventiſſimæ exiſtunt: unde mares ipſarum zelotypiâ moti inter ſe decertant. Quandocunque igitur fœminis præſentibus duo mares reperiuntur, ſtatim ad pugnam deveniunt, neque priùs certamen diſſolvitur, quàm alter ipſorum ſuperatus ſecedat. Qui igitur ſuperior apparuit, hunc omnes fœminæ de cætero ſequuntur, atque hic ſuperbiens victam velut fœminam ſalit, & de cætero ille in fœminarum ordinem redactus ſequitur victorem. Perdices facilè venaberis, ſi farinam vino madefactam objeceris. *Berytius.*

DE SECRETIS TURTURUM.

CAP. IX.

Ad impinguandum Turtures.

PINGUESCUNT quidem Turtures Milio & Panico, itemque largo potu. Gaudent autem & Tritico, & purâ aquâ. *Didymus.*

DE SECRETIS COTURNICUM.

Cap. X.

Coturnices ut pingues fiant.

COTURNICES Milio, Frumento, Lolio & aquâ purâ ſaginantur. Quandoquidem verò Coturnices Veratro veſcentes non tutè ſatis in cibo accipiuntur, quia earum eſus, & diſtenſionem, & vertiginem inducit, eâ ſanè gratiâ Milium cum ipſis coquere convenit. Si verò quis ab earum eſu jam prehenſus ſit his affectionibus, Milii decoctum commodè biberit: eandem verò vim & Myrti baccæ habent, quæ etiam in lethalibus fungis acceptis magnificè proſunt. Verùm Milium quoque aliam quandam virtutem habet naturalem. Si quis enim panem miliarem comedit, nunquam à veneno noxam incurret. *Idem.*

DE SECRETIS TURTURUM.

Cap. XI.

Turdi quomodo impinguentur.

TURDI in calida domo nutriuntur, Perticis domunculæ ejus partibus infixis, & Lauri ramulis, aut etiam aliis in angulos poſitis. Verùm in pavimento puro cibus objiciatur, hoc eſt, Ficus aridæ aquâ maceratæ & expreſſæ, tuſæque, & farinæ triticeæ aut hordeaceæ admixtæ. Myrti etiam baccæ & Lentiſci, & Hederæ fructus, itemque Lauri & Oleæ, & quæcunque ejuſmodi. Pinguiores autem ipſos reddet Milium, & Panicum, & puriſſima aqua. *Idem.*

DE SECRETIS GRACULORUM.

Cap. XII.

Ad Graculos fugandos.

GRACULOS fugabis, ſi unum captum ſuſpenderis: reliqui enim eo viſo fugient, laqueis in poſſeſſione eum teneri, putantes. Graculos, omnemque aliam avem prohibebis accedere, ſi Veratrum nigrum madefactum unà cum Hordeo objeceris. Rectè facies, ſi priuſquàm deſidant Graculi in arvo, ipſos ſtrepitu quodam propulſaveris. Sufficiens eſt autem ex crepitaculis & taurino tergore ſtrepitus ad has aves perterrefaciendas atque abigendas. *Leontius.*

Acci-

Accipitres quomodo capiantur.

Accipitres columbarii interficere ſolent duabus virgis viſcatis defixis in terram, inter ſe curvatis, cùm inter eas poſuerint obligatum animal, quod idem petere ſolent accipitres, qui ita decipiuntur, cùm ſe obſeverint viſco. *Varro.*

DE SECRETIS PARVARUM avium. CAP. XIII.

Aviculæ ut pingueſcant.

PARVÆ aviculæ milio & panico gaudent. Avicularum præcipuè Philomelarum, & melanocephalarum cibus medicinalis, *Paſton* Italicè dictus, Cicerum excorticatorum & ſubtiliſſimum in pulverem redactorum, lib. ij. Butyri unc. v. Mellis unc. iij. Amygdalarum unc. vj. Croci dimidium quadrantis: ſunt qui cum Ovorum luteo conficiant. Si ægrotent, abſciſſâ puſtulâ, quæ ſuper caudam jacet: ſi intumuerit, effluente ſanie, cibum oblatum capiunt, debent autem loco ſatis libero, & calido emitti: ſic ſæpè ſum expertus. Calidum enim omnibus parvis animalibus ſanguineis, & præcipuè avibus utile. *Cardanus.*

DE SECRETIS ANSERUM. CAP. XIV.

Anſeres quomodo ſaginentur.

Anſeres ipſi pingueſcunt in domibus calidis Polentæ partibus duabus, & Furfurum partibus quatuor aquâ calidâ ſubactis, & objectis, ut inde, quantum velint edant. Ter autem in die cibum ſumunt,& circa mediam noctem. Bibunt largiter. Verùm poſtquam magni evaſerunt, Caricas ſiccas in tenuia ſegmenta conciſas, & aquâ ſubactas, per dies viginti in potu exhibe, ut magnum faciant hepar, indeque fiat Anſer pinguis ac nutriens: incluſis nimirum frumentum maceratum objiciunt, aut hordeum eodem modo; Frumentum enim citò pinguefacit, Hordeum verò carnem albam facit. Paſcantur autem prædictis ſpeciebus ſingulatim, aut etiam utriſque, ad dies viginti quinque, bis per diem oblatis, & collyriis inde factis, ita ut ſeptem collyria ſingulis primis quinque diebus offerantur, conſe-

quenterque paulatim numerus augeatur usque ad dies viginti quinque, ut sint dies ex toto triginta. Quibus impletis Malvas fervefacias, & decocto isto adhuc calido fermentum madefactum exhibebis, atque id facies per quatriduum. Iisdem etiam diebus aquam mulsam offeres, ter singulis diebus ipsam permutans, & non eâdem utens, & sic in sequentibus usque ad sexaginta dies. Aridis Ficubus contusis cum prædicto fermento utaris in eorum alimentum; contingetque tibi post dies sexaginta, & ipso Ansere, & hepate ejus tenero ac albo uti, quod sanè exemtum in vas amplum mittendum est, in quo calida sit aqua, quæ etiam iterum atque iterum est permutanda. Præstant autem fœminarum tum corpora, tum jecinora. Sint verò Anseres non anniculi, sed duorum annorum usque ad quatuor. Porrò statim ut ex ovis prodeunt pulli, Polenta & Frumentum madefactum cibi loco objiciantur, & Nasturtium viride. *Quintilii.*

Anserum saginatio.

Eodem modo Anserem, quo Gallinam farcito, nisi priùs dato bibere, & bis in die, sicut bis escam. *Cato.*

Ad saginandum eligunt Pullos anserinos, circiter sesquimensem qui sint nati: eos includunt saginario, ibique Polentam, & Pollinem aquâ madefactum dant pro cibo, ita ut perinde se saturent. Post Cibum, largè ut bibant, faciunt potestatem. Sic curati duobus circiter mensibus fiunt pingues. Quotiescunque autem sumserunt, locus solet purgari, quòd ipsi ament locum purum, neque tamen ullum, ubi fuerint, relinquant purum. *Varro.*

Anser vivus excoctus.

Anser, vel Anas, vel aliud vivacius animal (sed in hoc Anser omnibus antestat) sit toto corpore implume, capite colloque relicto, sit hinc inde obvallatus igne, & circumseptus non arctè, ne suffocetur fumo, néve igne torreatur citiùs: non largè, ne impunis evadat: intus passim pocilla & ollulas aquâ plenas, cui sal & mel adjicias, ibique lances elixatis malis sint plenæ, & tessellatim disco concisis, ipse cùm est totus liquamine obductus & laridatus, ut esculentior sit, & faciliùs decoquatur, ignem admove. Festinare nolito, ubi calore effervere cœperit, circumambulando & fugiendo præsepit ignis, & iter includit, sic improbus aquam absorbendo com-

compescitur, cor, cæteraque membra refrigerando, medicamenti vi laxat alvum, abstergit, & exinanitur: & ubi inferbuerit, interiora decoquet, spongiâ continuò cerebrum, & cor humectato: ubi verò insaniâ ferri, & cespitare conspexeris, deficit cordi humidum: remove hinc, convivis appone, evulsis semper partibus vociferantem, ut ferè priùs comessatus, quàm mortuus videatur. *Joan. Bapt. Port.*

DE SECRETIS ANATUM.
CAP. XV.

PINGUESCUNT Anates largiore alimento, quemadmodum pleraque volucrum genera, Frumento, aut Milio, aut Hordeo. Cæterùm aliqui magis cicures habere Anates volentes, ova ipsarum circa stagna perquirunt eaque Gallinis supponunt, exclusosque pullos educant, & mansuetos habent. *Didymus.*

Anates ut manibus facilè capiantur.

Si quis locum observet, ex quo potum sumunt Anates, & eversa aqua vinum nigrum immittat, ubi id hauserint, cadent, & prehendi facilè possunt. Idem & vini fex facit. *Idem.*

DE SECRETIS APUM.
CAP. XVI.

De Apibus, & morborum earum medelis.

LOCUS in quo Apes futuræ sunt, ad hybernum, aut vernum Solis exortum conversus esse debet, quo & hyeme & æstate calefiant, & auræ inspirantes ipsas recreent. Aqua optima Apum examinibus est, quæ per asperos calculos defluit, incorruptaque ac minimè turbida existit. Nam & sanitatem, & bonum Mel facit. Verùm petrarum saxa, itemque ligna collocare oportet, aquæ paululum supereminentia, quibus insidentes absque labore bibant. Si verò non sit fluens à terra aqua, à puteo exhauriatur, aut è fonte, & per canales inducatur. Sint autem hi prope Apes, ne ex aquæ gestatione ægrotent. Pabulo Thymi maximè gaudent, & ex eo abundè pastæ, & plurimum Mel conficiunt & sobolem pariunt. Salvia quoque & Thymbra, ac Cytisus, jucundissima sunt apibus pabula, & recentia examina

na Cytiſo maximè adhærent, eoque minore labore fruuntur. At verò clauſtra, hoc eſt, vaſa, quibus excipiuntur, optima ſunt ex tabulis oxineis, aut ficulneis, ſimiliter & ex pineis, aut fagineis. Latitudo ſit cubitalis: longitudo duorum cubitorum. Forinſecus autem calce, & bubuli ſtercoris tectorio oblinantur: minùs enim ſic putreſcent. Perforantur ea ipſa obliquè, quò venti leniter inſpirantes, tum aranearum telas, tum alia marceſcentia reſiccent, & perfrigerent. Gaudet maximè quiete hoc animal, & ægrè fert hominum acceſſum. Quare oportet Apum cuſtodem murum circum extruere ex raris lapidibus: quo ipſæ per cavernas involantes, tum aves inſidiantes, tum rorem effugere poſſint. Amant conſueta paſcua, & ſi habitationes innovent ac mutent, non volentes ad pabulum exeunt, & ob id in regione ipſas ſervare oportet. Porro Tithymalum depaſtæ, & ſucco guſtato ex alvi profluvio laborant. Quare ſi quis in vicinia naſcatur, extirpandus & evellendus eſt, ipſæque curandæ Mali punici tegmine, hoc eſt, cortice tuſo, & tenui cribro excuſſo, admixto Melle, ac Vino auſtero. Pedunculos autem ipſarum curabis, ramulis Mali arboris & Caprifici incenſis ac ſuffumigatis. Hebetudinem verò videndi ſanabis foliorum Origani ſuffitu. *Florentinus.*

Apium comparandarum formula.

Cùm Apum examen exiturum eſt (quod fieri ſolet cùm adnatæ proſperæ ſunt multæ, ac progeniem veteres emittere volunt in coloniam: ut olim crebrò Sabini factitaverunt propter multitudinem liberorum) hujus quòd duo ſolent præire ſigna, ſcitur. Unum, quòd præcedentibus horis dierum maximè veſpertinis, Apes multæ ante foramen, ut uvæ, aliæ ex aliis pendent conglobatæ. Alterum, quòd cùm jam evolaturæ ſunt, aut etiam interceperunt, conſonant vehementer, perinde ut milites faciunt, cùm caſtra movent. Quæ primò tum exierunt, in conſpectu volitant, reliquas, quæ nondum congregatæ ſunt, reſpectantes dum conveniant. Cum à mellario id feciſſe ſunt animadverſæ jaciundo in eas pulverem, & circum tinniendo ære perterrefaciet eas & manere coget, præprimis ſi non longè ab hinc ramum, vel quid aliud oblinunt Erithace, atque Apiaſtro, cæteriſque rebus, quibus apes delectantur. Ubi conſederunt, afferunt alveum propè eiſdem illiciis illitum intus, in

in quem propè appositum fumo levi circumeundo cogunt eas intrare, tanquam in novam coloniam: cùm introierunt, permanent adeò libenter, ut etiam si proximam posueris illi alveo, unde exierunt, tamen novo domicilio potiùs sint contentæ. *M. Varro.*

Apes quomodo transferendæ.

Si emptori cuipiam, aut etiam ob aliam causam necesse sit apes transferre, noctu ante diem & placidè, obligatis cum pellibus vasis, eas tollat. Hac enim fallaciâ neque favos perturbabis, neque animalia contristabis, ipsa molestando. *Florent.*

Apes ut non fugiant.

Apes non fugient, si Vituli recens nati stercus loculorum osculis obleveris. Fixo autem, inhabitante adhuc examine regem leviter alis prehendito, ejusque extrema infringito. Ipso enim intus manente, non discedent. Non fugient apes, si sylvestris & sativæ Oleæ folia simul trita alvearibus ad vesperam illeveris, aut aquâ mulsâ parietes & alvearia obleveris. Recens porrò editis, cibum in pelvibus apponere oportet, Vinum mulsum, in quo sint Thymi, & Thymbræ multum floridæ, ne suffocentur. Alii ex Uvis passis contusis, & modica Thymbra admixta, massas faciunt, eisque examina optimè enutriunt, quum propter Hyemem, aut æstum domi manentes famelicæ sunt, prætergressis autem decem diebus vernis, fimi bubuli aridi fumo ipsas ad pascua expelles, & purgabis atque evertes ipsa vasa. Stercoris enim fœtor segnitiem eis inducit, & Aranearum casses ipsas impediunt. Si verò multæ favorum structuræ in vasis fuerint, deteriores eximere oportet, ne ob loci angustiam ægrotent. Favos autem ex uno vase plures quàm duos auferre non oportet. Macilentæ enim & debiles evaderent. *Didymus.*

Quo tempore Apum mel in alvearia congestum eximere liceat.

Optimum tempus vindemiæ Mellis & favorum est Pleiadum ortus, secundùm Romanos verò mensis Maji principium. Secunda vindemia est incipiente Autumno. Tertia Pleia-

Pleiadibus occidentibus circa Octóbrem mensem. Non tamen definitis, ac certis diebus, sed juxta favorum perfectionem. Si enim antequam perfectè concepti sunt favi, mella eximantur, ægrè ferunt, & cessant præ siti. Idem faciunt etiam si avarior omnem fructum ademeris, & alvearia penitus evacuâris. Oportet enim decimam partem ipsis relinquere tum vere, tum æstate: hyeme verò duabus relictis ipsis partibus, tertia tantùm est auferenda. Sic enim neque præ tristitia animum despondebunt, & alimentum abundè suppetet. Cæterùm bubuli fimi fumo ipsas expellere oportet, aut Malvæ sylvestris masculæ suffitu, quam *Dendromalachen* Græci appellant. Ejusdem succo vindemiatorem illini oportet, ob ipsarum morsus. Prodest & *Melitteon*, quæ & *Molittena*, & *Melissophyllon* vocatur, illita, & flos Lentisci. *Idem.*

Ne Mellis vindemiator ab apibus pungatur.

Ad farinam Fœnigræci torrefacti Malvæ sylvestris succum affundito cum Oleo, factaque Mellis spissitudine, faciem & nudas corporis partes largiter illine. Indidem etiam sorbeto, & in alvearia ter aut quater insufflato. Fimum item bubulum aridum in ollula accendito, & admotum fenestellæ alvearii fumum ad dimidiam horam irrumpere sinito, & postea elevatam ollam foris teneto, quò fumus foris redundet, atque sic vindemiam perfice. Similiter autem & fucorum nidos ac cellas extirpabis, si ad bubulum fimum farinam fabaceam admiseris. *Paxamus.*

An Mel sit adulteratum, dignoscendi ratio.

An adulteratum, aut integrum sit Mel, ipso accenso cognosces. Quod enim adulteratum non est, purè ardebit. *Diophanes.*

DE SECRETIS FUCORUM.

CAP. XVII.

Ad tollendos Fucos.

SI Fucos tollere libeat, vesperâ incipiente opercula vasorum intrinsecus aquâ irrorato, & circa diluculum vasa aperito, inveniesque fucos guttis operculorum insidentes.

dentes. Semper enim Melle repleti ſiticuloſi ſunt, & aquæ appetentiâ inſatiabili ab humore operculorum non diſcedunt. Quare poſſibile fuerit ipſos omnes diſperdere, ita ut ne unus quidem aufugiat. Sunt autem magni, aculeoque carentes, & ignavi. *Democritus.*

DE SECRETIS VESPARUM.

CAP. XVIII.

A Veſpis ne impetaris.

MALVÆ ſylveſtris ſucco adversùs veſparum impetum illinaris. *Paxamus.*

Ne quis à Veſpis pungatur.

Si quis ſylveſtris Malvæ ſucco perunctus erit cum Oleo, vel plantam ipſam ſecum habebit, à Veſpis non pungetur. Quòd ſi recenter punctus fuerit, etiam infixo aculeo, idem opitulabitur ſuccus, aut oleum ſimplex. *Mizaldus.*

DE SECRETIS MUSCARUM.

CAP. XIX.

Ad Muſcas.

MUSCAS *Berytius Græcus* hoc flagello procul arcere docuit. Si Veratrum (inquit) addito Auripigmento cum lacte maceraveris, & illius rore ac imbre locum à Muſcis obſeſſum reſperſeris, omnes vel fugabis, vel perimes. Quod etiam præſtabit Alumen cum Origano, & Lacte tritum, quâ miſcelâ quæcunque illita fuerint, à Muſcis non contingentur. Prodeſt etiam Laurus, cum nigro Veratro tuſa, & in lacte, aut aquâ mulsâ macerata: ejus enim aſpergine, ceu quodam toxico necantur, aut nunquam rediture aliò confeſtim evolant.

Generalis ratio fugandorum, & arcendorum Inſectorum.

In univerſum Inſecta omnia quinque modis arcentur: aut prohibendo generationem; ſic in Locuſtis ova conterere ſolemus: aut ad ventum, locis concluſis, clauſis feneſtris, quoniam Muſcæ obſcuro loco non volant, ut ab earum

tædio

tædio ſimus tuti. Quædam apertè Inſecta pellunt, & occidunt, ut duo extrema illa, ignis & præſertim flamma, ac immenſum frigus. Inde ſapor acris, & amariſſimus, velut Acetum, Fel tauri, decoctum Cucumeris aſinini, Ellebori albi, Colocynthidis, Lupinorum. Quædam odoris propriâ quadam vi, ut Sulphuris, Atramenti, Calcanthive, florum & foliorum Sambuci, utriuſque Coriandri, Cornuum & Ungularum. Quædam multiplici genere incommodi illa afficiunt: ut Ruta, Ærugo. Antiqui verò duobus maximè, quorum nunc obliti ſunt homines commodiſſimè ad omnia ſervanda utebantur, Pice atque Amurcâ olei. Pix ab aëre tutatur, Amurca ab animalibus. Invenio inter odorata Styracem ſuffitu omnia fermè Inſecta animalia pellere. *Card.*

Ad Muſcas congregandas.

Si Muſcas in unum locum congregare velis, ſcrobem facito, & Rhododaphnes contuſas in ipſum mittito, iſticque univerſas congregabis. *Anatolius.*

Ad Muſcas, Araneas, Scorpiones, aliaq; ſimilia ædibus expellenda.

Pennas Upupæ quot volueris in cubiculo accendito, ita ut fumum ſentiant. Quæcunque enim fumum percipient, effugient, & nunquam redibunt. *Alex.*

Contra Muſcas.

Si vis ne approximent Muſcæ domui, miſce decoctum Hyoſcyami, Colocynthidos, vel Centaurii minoris cum Calce, & inde albifica domum, ſic non ingredientur Muſcæ.

Ne Muſcæ Boves infeſtent.

Muſcæ non infeſtabunt Boves, ſi Lauri fructum oleo incoquas, & hinc ipſos illinas. Ex toto autem Brutis non inſidebunt, ſi Leonino adipe illinantur. *Anatolius.*

Ad perimendas Muſcas.

Veratrum cum Lacte, aut Sapa, Auripigmento addito, maceratum & reſperſum, Muſcas perimit. Si verò Alumen, & Origanum trita illeveris, non inſidebunt. *Idem.*

Ne Muſcæ Equos & Mulos moleſtent.

Si quis ſucco foliorum Cucurbitæ, Mulorum aut Equorum pilos intinxerit æſtate mediâ, non parvo rei miraculo Muſcarum moleſtiâ immunis erit. *Cardan.*

Ut

Ut Muſcæ congregentur ac moriantur.

Arſenicum pulveriſatum in Aquâ ſolvatur, & hæc aqua Melle ulteriùs edulcoretur, hincque exponatur in apertis vitris hinc inde per conclavia, ſic bibent omnes Muſcæ de hâc aquâ & morientur.

Vel Bacillos viſco illitos expande ſuper ollam Aquâ ad medium repletam, hanc verò in Cubiculum ſepone, ita videbis paulatim muſcas numerosè advolantes, ipſique viſco adhærentes, è quo ſeſe extricare ampliùs nequeunt.

Ad Culices.

Cuminum manſum probè in ore, ſuccum gignit, quo ſi facies, manus, totumque corpus (ſiquidem fieri poteſt) inunctum fuerit, minimè tibi moleſti erunt. Nam hujuſmodi odor eis valdè adverſus eſt. Cæterum, ſi Vino, in quod Cuminum contritum injectum ſit, feneſtræ, vel cubiculorum portæ, atque etiam parietes aſperſi fuerint, cubicula minimè introibunt, odorem, ut antea dictum, vitantes. Quòd ſi Muſcas quoque è domo depellere voles, ſumito Saturegiæ, foliorum Sambuci, Cumini ſing. quantum ſatis eſt, miſceantur & coquantur in aqua, quâ, cùm domus, vel cubicula aliquantulum madefacta fuerint, Muſcæ omnes evolabunt. Verùm nihil cibi eis permittendum, ne eo allectæ odorem alterum contemnant. *Alex.*

Ad Culices.

Si Cannabis humidæ ramum florentem juxta te pones dormiturus, Culices te non contingent. *Democritus.*

Ad Culices.

Culices perdit pilus equinus extenſus juxta januam, & per mediam domum, & non permittit ipſis introire. Expellit eoſdem Calcanthum & Nigella ſuffitu. Si ſpongiam acri Aceto imbutam de capite ſuſpenderis, & ſub pedes, Culices te non contingent. Fugabis eoſdem ſi Rutæ vel Conyzæ decocto parietes domûs & lectorum reſperſeris: vel ſi Galbani, Sulphuris aut Cumini ſuffitu eoſdem imbueris. Fugantur item Aceti ſimplicis, & Origani vapore ac nidore. Stercus bubulum vel muris illitum vel ſuffitu admotum Culices eliminat. Idem continget ſi Muricum uſtorum Bdellii, vel Sagapeni pulvere amicula ſuffumigaveris.

Spon-

Spongia aceto imbuta ſi ex faſtigio domûs ſuſpendatur, omnes Culices illic congregabit. Culices moleſti non erunt ei, qui Cannabem in lecto ſubſtratum habet. *Democritus.*

Muſcæ & Apes ſubmerſæ, ut reviviſcant.

Muſcæ ſubmerſæ ſi ponantur in cineribus tepidis, reviviſcunt: & Apes ſubmerſæ ſimiliter vitam recuperant in ſucco Nepetæ. *Corn. Agrip.*

DE SECRETIS CURCULIONUM.

Cap. XX.

Ad Curculiones perimendos, expertum.

ACCIPE Salſuginis, Allii ſingul. quantum ſatis eſt, coquantur ſimul, & hac ſalſugine pavimenta ac parietes irrigentur. *Alex.*

Aliud, Ejuſdem.

Accipe Sagapeni, Amurcæ, Caſtorei, Sabinæ, Sulphuris, Cornu cervini, Hederæ, Galbani, ſingulorum quantum ſufficit, miſce & contunde in pulverem, cujus ſuffitus Curculiones fugabit.

Frumento ne Curculio noceat, néve Mures tangant.

Lutum de Amurca facito, Palearum parum addito, ſinito ut marceſcant benè, & ſubigito, eo granarium totum oblinito craſſo luto, poſtea conſpergito Amurcâ benè omne quod lutaveris. Ubi aruerit, eo frumentum refrigeratum condito. *Cato.*

DE SECRETIS LOCUSTARUM.

Cap. XXI.

Adversùs Locuſtas.

SI quaſi nebula Locuſtarum accedat, vel omnes in terrâ manebunt deliteſcentes, vel præteribunt regionem, & nihil attingent depaſcentve, ſi Lupinis amaris, aut Cucumeribus ſylveſtribus in muria fervefactis conſpergantur, è veſtigio enim morientur. Similiter præteribunt ſub

ſubjectam regionem, ſi captas Veſpertiliones, è ſublimibus regionis arboribus ſuſpenderis. Si autem captas Locuſtas exuſſeris, ab odore vertigine afficiuntur reliquæ & partim morientur, partim demiſſis alis venatorem expectant, & à Sole corrumpuntur. Fugabis Locuſtas, ſi confecto ex ipſis garo ſcrobes effoderis, eosque garo reſperſeris, ac madefeceris. Antequam enim præterierit dies, ſi acceſſeris, reperies ipſas in ſcrobibus ſomno aggravatas, quomodo verò ipſas perimas, tuæ curæ relinquo. Nihil omninò eorum contingent Locuſtæ quæ Abſynthio, aut Porro, aut Centaureâ, aquâ tritis reſperſeris. *Democritus.*

DE SECRETIS
PLANTARUM.
LIBER IX.

Secreta plantarum tum in
- *Genere.* De his agit, Cap. I.
- *Specie vel*
  - *Integrarum*
    - *Arborum: in*
      - *Genere.* Cap. II.
      - *Specie:*
        - Hortenſium, Cap. III.
        - Sylveſtrium, Cap. IV.
    - Fruticum, Cap. V.
  - *Partium videlicet:* vide ſignum A.

- A. *Partium: videlicet*
  - Radicum, Cap. VI.
  - Foliorum, in
    - *Genere*, Cap. VII.
    - *Specie*, Cap. IIX.
  - Florum, in
    - *Genere*, Cap. IX.
    - *Specie*, Cap. X.
  - Fructuum in
    - *Genere*, Cap. XI.
    - *Specie: tam*
      - Arborum, Cap. XII.
      - Fruticum, Cap. XIII.
      - Herbarum, Cap. XIV.
  - Seminum in
    - *Genere*, Cap. XV.
    - *Specie*, Cap. XVI.
  - Lignorum, Cap. XVII.

DE SECRETIS PLANTARUM in genere. Cap. I.

Plantæ ut majores evadant.

GENERALITER ſata ſemina Lunâ creſcente robuſtiores plantas, & inſipidiores generant: ſicut contrà Lunæ Lumine deficiente; id eſt, ab oppoſitione, tenuiores, & acriores proferunt. Hinc natum exiſtimo, cur magni fructus, aut radices, ſeu herbæ, raro odore & ſapore præſtent. *Cardanus de varietate rerum.*

Plantæ ſteriles quomodo fructiferæ reddantur.

Si omninò ſterilis planta ſit, *Ariſtot.* conſulit, ut diviſæ radici lapis interponatur. Nam ſi denſus ſit Cortex plantæ, temperato calore fructifera redditur.

Plantas ut à rubigine tuearis.

Cornu & ſtercus bubulum crematum tuetur (ut dicunt) plantas à rubigine. *Cardan. de ſubtilit.*

Plantæ ut à Vermibus tutæ maneant.

Si plantæ Vermibus laborent, æneo clavo purgandæ: Æs amarorem firmum in planta relinquit, similiter Fel bubulum super radices sparsum: vermes enim dulci aluntur, fel autem illud amarissimum. *Idem Cardanus de Varietate.*

Quæ plantas emori faciant.

Referunt Nucis florentem ramum, dentibus morsum ab eo, qui priùs lentes manderit, totam arborem interimere. Cujus rei non alia est ratio, quàm quòd his temporibus tota planta violetur, aut cortex medullave ejus vehementiùs lædatur. Evidentior tamen causa est, cur viva calx radicis trunco principaliori infixa mortem plantæ inducat. Sunt qui Fabarum putamina juxta radicem sparsa, interitum arboribus plerisque parere existiment. Cæterùm arbores seu plantas occides, si terebrâ sub diebus caniculæ ad medullam perforaveris, Petroleumque cum Sulphure, aut Argentum vivum injeceris: nam æstu sauciæ faciliùs pereunt: quamobrem & cortice circumsecto, vel serrâ circumcirca diviso, similiter sub eodem tempore intereunt. Certum est enim, animam plantæ vel in cortice, vel in medulla contineri: hæc autem utraque, & in trunco, & in ramis, & in radice. Si etiam alias herbas vulneraveris magis sylvestres ac inutiles his temporibus, sulphurque ac cinerem insperseris, similiter morientur. *Idem.*

Ut Planta fiat Draconi similis.

Lini semen radicibus Raphani immissum, & mox terræ optimæ stercoratæ mandatum, plantam Draconi similem producit. Cujus gustus acetum & salem præ se fert, & ob id mirè expetitur in acetariis. Nam eâ præsente nec aceto, nec sale opus est: quemadmodum mihi retulit Regiorum hortorum Præfectus quidam. *Mizaldus.*

DE SECRETIS ARBORUM IN genere. CAP. II.

Arbores ut citò crescant.

CIRCUM arbores, quas plantaveris, quotis mensibus, usque dum trimæ erunt, fodere oportet, si voles ut citò crescant. *Cato.*

Arbores ut reddantur fœcundæ.

Semina Rosæ, cum ſeminibus Sinapis & pede Muſtelæ, ſuſpenſa inter ramos infœcundæ & parum feracis arboris, illam mirum in modum recreare, ac fœcundare traduntur. *Mizaldus.*

Ut omnes Arbores fructus multò majores ſolito ferant.

Sumito bracteam antiquam, & æruginoſam, hancque in cornu Bovis effigiem conformato, ita ut, quâ in acumen deſinit, parvum foramen habeat. Ea ergo Bractea cùm intrinſecus muriâ lota fuerit, vel Mali, vel Pyri, vel Perſici, vel alterius fructûs ſemen immittito, ſed ita, ut ea pars ſeminis, quâ germinare incipit, ad foramen tendat. Deinde alteram bracteæ extremitatem ampliorem aliâ bracteâ optimè claudito, ne alia ex parte, quàm parvo foramine exhalare queat. Quibus factis, forinſecus quoque eadem muriâ irrigetur: deinde Septembri, vel Octobri plantetur, ut terra interim aliquo modo ferrum bracteæ exedere poſſit: cùm enim ſemina incluſa humiditatem percipere incipiunt, ac deinde ſatis humectata fuerint: foris emittunt germina & radices, hinc inde per bracteam repentes ac flectentes tamdiu, donec ipſam permeent. Quoniam radices naturâ duræ & acutæ hinc inde repentes pungunt, donec (adjuvante etiam terrâ, quæ exedendo perforat, attenuatque) foramina aliquot, per quæ radices erumpunt, effecerint. Germen autem creſcendo, & circumoberrando ſaporem muriæ, tum etiam colorem ferri in ſe recipit. Cæterùm cùm germina egredi coguntur, ſimul in unum coeant, & agglutinentur neceſſe eſt, & ex pluribus unum germen efficiatur maximum, & per conſequens fructus ſuos multò majores ſolitis proferat, quod viſu pulcherrimum erit. *Alexius.*

Ut Arbores feraces fiant meliores.

Amurcâ cum aqua mixtâ Arbores feraces circumfundito, & meliores fient. *Cato.*

De Arborum inſitione, quæ fit ſub cortice & in trunco.

Tres ſunt modi Inſitionis, & unus quidem ex eis propriè *Inſitio* appellatur: alter verò *Infoliatio:* tertius denique *Inoculatio.*

culatio. Arbores igitur crassi corticis, & humiditatè refertas, quarum cortex multam humiditatem ex terra haurit, qualis est Ficus & Cerasus, & Oleæ planta, juxta corticem inserere convenit. Oportet autem ante insitionem paxillum ex forti ligno præparatum habere, ut eum inter corticem & lignum paulatim demittamus, & ita infractus permaneat cortex. Hoc enim maximè observare necesse est, deinde sensim ablato paxillo, surculum statim adhibere. Vocatur autem hic modus *Infoliatio.* In arboribus verò tenuis corticis, & siccis, nimirum quæ non in cortice, sed intra medullam humiditatem habent, qualis est Citrus & Vitis, & quæcunque ejusmodi, ipsam partem succulentam mediam findunt, & surculos immittunt. Appellaturque hic modus *Insitio.* In utrisque autem prædictis modis compendiariam Insitionem facere oportet, ne surculus, qui inserendus est, dilatione factâ, resiccetur. Oportet autem surculos ex generosis, & vigorosis, ac fructuosis arboribus, acutis falcibus auferre, idque à partibus Boream spectantibus, sintque teneri, & leves, & densis oculis, tria cacumina habentes, aut duo: ad fundum verò unimembres, habeantque crassitudinem digiti parvi, & sint duorum annorum: anniculi enim promtè quidem excurrunt, verùm sunt infructuosi. Acuantur autem surculi acutâ falce ex una parte ad medullam usque, quemadmodum scriptorium calamum exacuere solemus, cavendo tamen, ne medullæ imminutio contingat. Adhibere autem surculum oportet eâ figurâ, ut lignosum quidem ad lignum, corticosum verò ad corticem vergat. Sitque derasus & exacutus surculus paris magnitudinis ad fissuram, & cavitatem, in quam est immittendus. Sit igitur derasus ad digitos duos. Post insitionem verò nihil de surculo auferendum est, sed sinendum, quicquid habet. Locus insitionis dein luto infracto argilloso integatur. Fulva enim terra ad hanc rem inepta est, truncos quippe exurit. In tantùm verò utilis est Insitio, ut etiam si quis ipsas plantas in se ipsas inserat, habitiores, & præstantiores fiant. Cæterùm surculi desinente Lunâ accipiendi sunt, decem aut pluribus diebus ante insitionem, deponendique in vase cooperto, ac probè munito, ne perflentur & transpirent. Oportet enim surculos acceptos conclusos esse per aliquot dies, arbusculam verò in quâ insitio fit, jam ad germinationem festinare. Causam verò, ob quam non statim, ut accepti sunt surculi, ipsos inserimus, discere con-

convenit. Si enim adhuc fervens, & tumidus ſurculus, ſtatim in id, quod eum ſuſcipiet, immittatur, hinc neceſſe eſt, antequam unitio fiat, parum quid de ſurculo marceſcere, & laxationem fieri inter immiſſum & ſuſcipiens lignum: & de cætero aër in locos intermedios cavos ingrediens, concretionem fieri non permittit. Si verò ad dies aliquot ſurculi in vaſe quopiam antea deponantur, tum in ipſo vaſe ſuſtinent, quod aliàs paſſuri erant poſt citam nimis inſitionem; & de cætero, ubi tardiùs inſiti ſunt, neque amplius laxatio fiet vinculorum, neque aër ingredietur, ſed citò & faciliter coaleſcent. Surculi præterea non Boreâ ſpirante inſerendi ſunt, ſed Auſtro. Atque illud prorſus manifeſtum eſt, quòd imber inſitioni quidem commodus eſt, Infoliationi autem inutilis. Noſſe item expedit, quòd poſt Æquinoctium autumnale, uſque ad Solſtitium hyemale, Inſitio ritè fieri poteſt: item poſt Favonii flatum, hoc eſt à ſeptima Februarii menſis die, uſque ad Solſtitium vernum. Quidam verò optimum tempus Inſitionis eſſe ajunt, ſtatim poſt Caniculæ ortum, & rurſus in æſtate poſt ſubcaniculares æſtus. At verò ſi ex longinqua aliqua diſtantia locorum afferantur ſurculi, portentur ſanè in vaſe aliquo in lutum infixi, ipſumque vas diligenter oblinatur, ne perflentur, & tranſpirent dum apportantur. *Florentinus.*

De Inſitione, quæ fit per Inoculationem, ſeu Emplaſtrationem.

Inoculatio ante Solſtitium æſtivum commodè, & opportunè perficitur. Ego verò etiam circa Æquinoctium vernum in die ſerena, cùm in principio germinationis eſſent arbores, inoculavi, & vehementer ſucceſſit res. Purganda eſt arbor, in quam Inoculatio fit, à ſobole, hoc eſt, propaginibus, & comâ, relictis perfectioribus & adultioribus ramis, in quos infoliaturus eris; deinde accipienda arboris fructuoſæ progenies, & anniculum germen, ex eoque oculus inſerendus juxta exactam ſcalpturam præparati trunci. Ipſum autem corticem purum exactè excoriare oportet: lignoſum verò integrum, & intactum ſinere, ac ſervare, hoc enim valdè neceſſarium habetur. Præſtat autem oculum, qui eſt in immittendo germine, in oculum, qui eſt in trunco, incidere. In ipſum enim poſitus omnino coaleſcit.

lescit. Licet etiam citra oculum in alteram trunci partem in loco levi Infoliationem facere. Oportet autem & cortices utrorumque truncorum æqualis crassitudinis esse. Factâ autem concretione, statim quod supra commissuram est, rescindo, ne in hoc ipsum alimentum edat, sed in id, quod est coaptatum. At verò ubi surculi insiti tria folia adepti fuerint, vincula dissolùta auferantur. Ego verò sæpenumerò non ipsum oculum ex anniculo germine acceptum ipsum per se ipsum infoliavi, sed relicto oculo in ipso germine illæso, & parte retro oculum sitâ corticem derasi, & conspicuâ ligni parte, quemadmodum in calamo scriptorio fieri solet, sculptâ, sic oculum cum parte ligni residuâ infoliavi, & generosiorem ex hujusmodi Insitione arborem adeptus sum. Cæterùm, si sinistræ ramorum partes Inoculationem susceperunt, duplum fructum producent. *Didymus.*

Ad transferendas & transplantandas Arbores.

Quod ad Arborum positionem attinet, raris intervallis ponendæ sunt arbores, ac plantandæ: ut cùm creverint, spatium habeant, quo ramos extendant. Nam si spisè posueris, nec infra serere quid poteris, nec ipsæ fructuosæ erunt, nisi intervulseris. Dum transferre volueris, antequam id aggrediaris, sedulò tibi notandum erit, quibus ventis expositæ erant, ut simili situ illas componas, & implantes. Quod dum facis, in imum usque scrobem sarmentorum fasciculos crassitudine brachii debes demittere, ita ut supra terram paululum extent. Nam æstate parvo labore aquam radicibus per illos subministrare poteris. Sed optimum erit medium, antè quàm plantare voles, scrobem fodere, ut terra Sole & pluviis opportunè maceretur, & quod positum est, citò comprehendat. Quòd si eodem anno & scrobem facere, & arbores serere voles, minimum ante menses duos scrobem fodies, postea stramentis incensis calefacies. Quem si latiorem patentioremque feceris, lætiores uberioresque fructus percipies. Scrobem verò clibano similem aperies: cujus imum summo patentius sit, ut latiùs radices vagentur, ac minus frigoris hyeme, minusque æstate calidi vaporis per os angustum penetret. Generatim autem sic arbusculas, & arbores dispones, ne imbecilla à valentiore prematur: quia nec viribus, nec magnitudine par esse potest, imparique temporis spatio adolescit. Porrò summè cavendum est, ne post rigidas tempestates, & violentas

cœli injurias, arbores ferro vulneres, & amputes, præsertim quæ fructiferæ sunt. Cavendum præterea, ne una arbor alterius stillicidium quatiente vento excipiat, præsertim si diversæ fuerint genere. Adhæc ne æstate radices contra Solem nudentur, ut ab eo feriantur, & ne hominis manu cacumina duriter tractentur: aut à pecoribus prærodantur: nam in posterum capere incrementum nequeunt, maximè si tenellæ fuerint. Arbusculæ omnes priusquàm transferantur, rubricâ sunt notandæ, ut cùm transponentur, easdem cœli partes aspiciant, quas in suo seminario videbant: alioqui frigore, vel calore laborabunt ab his partibus, quas præter consuetudinem, sub alio tractu expositas habuerint. Erit ergo plaga cœli in translatis similis retinenda, ne aquiloniæ partes Meridianis oppositæ Solibus findantur, aut algeant meridianæ aquilonibus obversæ. Plerique arborem nec minorem bimâ, nec majorem trimâ transferri præcipiunt, censentque non negligendum ne radices morâ inarescant: néve à Septentrionibus, aut ab ea parte cœli usque ad exortum brumalem, vento flante, effodiantur arbores: aut iis ventis radices exponantur: nam ita emoriuntur, ignaris causæ agricolis. Proderit etiam quàm plurimùm terræ, in qua vixerint arbores, radicibus cohærere, ac totas cespite circumligari. Rigari debebunt, quoties cœlestis imbris negabitur arrosio, & ingens æstus perseveraverit: nam ita majoris incrementi fructus dabunt, ac vegetiores, lætioresque evadunt. *Mizaldus ex Columella, Catone & Plinio.*

Ad instantem Arborum Rubiginem & Pruinam.

Si instanti & prævisæ Rubigini, ac Pruinæ obviam ire voles, paleas multas, si adsunt, aut horti, vel agri evulsas herbas, frutices, & spineta, pluribus locis combures: maximè quâ parte ventus spirabit: ita enim impendens malum averti scripsit *Diophanes*. Berytius in Græca Geoponicon Schola celebris, ubi illam in aëre congregari animadvertebat, Bovis cornu sinistrum cum bubulo stercore illicò incendebat, & fumum multum per horti vel agri ambitum excitabat, ventoque opponebat. *Apulejus* fumum trium Cancrorum ustorum cum bubulo vel caprino stercore, aut paleis, auxilium præsentissimum esse scripsit. Quòd si illa anticipaverit, rubigo inquam, damnum hoc modo resarcies, ut tradit *Berytius*. Cucumerum sylvestrium, aut Colocynthidis radices, vel folia contunde, & aquâ

aquâ macera: indeque à rubigine prehenſa vegetabilia ante Solis exortum irrora, ac reſperge. Idem aſſequeris ficulneo aut quercino cinere, aquæ infuſo, & quo dictum eſt modo, aſperſo. Proderit (eodem *Apulejo* teſte) ramos Lauri multos per hortum, vel agrum defigere, ac plantare: nam in illos, ſicuti & plurivariam obſervavi, rubiginis noxa omnis tranſit, & abit. Quæ frequentiſſima ſolet eſſe in roſcido tractu, convallibuſque ac locis perflatum neſcientibus. *Mizaldus.*

Adversùs Carbunculum & Pruinam arborum.

Adversùs Carbunculum, qui Vitibus peculiaris eſſe ſolet, *Plinius* tres Cancros vivos cremari jubet, Vitibus aut arboribus appenſos. Græci contra Pruinam in horto, vel agris fabas intus & extra ſerunt. *Idem.*

Ad Arbores ægrotantes.

Quòd ſi ægra fuerit arbor quævis, illius radicibus affundi debet Amurca aquæ remiſta æqualiter: item ſummum præſidium eſſe ajunt, fecem Vini aut aquam Lupini decocti circumfundere, vel Lupinum ipſum circa radices ſerere. *Didymus & Plin.*

Ad Arbores emaciatas & languidas.

Si emaciata fuerit arbor, & languida, habitior fiet, ſi radices circumfoſſas, & item truncum, veteri urinâ humanâ, eaque virili, vel pecorum lotio, imbueris. *Paxamus.*

Ut Arbor ſtet illæſa.

Illæſam, & à vitiis arborariis immunem habebis Arborem quamvis, ſi Bubulo, Taurinóve felle radices illius perfuderis, aut Fabarum, vel aliorum leguminum paleis circumpoſitis, aceribúsve frumenti reſperſis, eaſdem radices veſtiveris & regeſtâ terrâ adjuveris. *Mizaldus.*

Adversùs Caniculæ æſtum, & ſiderationem.

Si Caniculæ æſtu fatigatur arbor, & ob id ſiderari periclitatur, trium fontium ſingulos ſextarios poſt ſolis occaſum radicibus jube influere: ſed ita, ne remedium Luna deprehendat. Vel herbam Symphoniacam, (quæ *Apulejo* eadem eſt cum Apollinari, & Hyoſcyamo) circa truncum arboris, coronæ modo intorque. Vel ex ea juxta imum caudicem cubile facito. Si fuerit ſiderata arbor, & veluti tabe ægrotans, unguento delibutam, quaſi reviviſcere obſervabis, ut ſcripſit Democritus. *Idem.*

Aves ne arborem impetant.

Arbor ab Alitibus non impetitur, quæ Alliorum fasciculum suspensum habet: aut falce putatoriâ Allio perlitâ, expurgata est. *Democritus.*

Ad Arbores infrugiferas.

Si florum largo proventu luxuriando Arbor nullum ferat fructum, querno, vel fagineo palo radicum foramini impacto, & terrâ occultato, velut inita fœcundabitur. Prosunt & fabaceæ paleæ trunco radicis circumjectæ, ut scripsit *Zoroaster. Columella* arborem terebrare præcipit, & in foramen viridem Oleastri taleam demitti: nam ita arbor velut inita fœcundo semine fertilior evadet. *M. Cato* Amurcam æquis partibus cum Aqua remiscendam censet, deinde arbori circumfundendam. Quæ si maxima erit, commisti amphora una sufficiet: si minor, pro ratione fundendum erit. Si arbores etiam feraces fuerint, hac miscella meliores quoque fient. *Africanus* Portulacam & Tithymalum probè contusa, & mista, arborum truncis illinebat, ut fœcundiores adolescerent: hisque Columbinum fimum nonnunquam addebat. *Mizaldus.*

Ad Arbores habentes fructus defluos.

Arbores si veluti ægrotantes, fructum defluentem habebant, nec retinere poterant, *Sotion*, Græcorum hortulanus diligens & peritus, Lolium, quod zizaniorum nomine venit, cum radicibus evulsum in coronæ figuram efformabat, & arboris trunco circumdabat: vel marinos Cancros, Paguros nuncupatos, eidem circumligabat: aut plumbeâ eundem coronâ amplexabatur. Præterea radicem ablaqueabat, eamque perforabat, & cuneum ex Corno immittebat, terrâ circumaggestâ. Quidam nudatas radices aliquot crassiores ac majores findunt, & fissuræ Silicis fragmentum immittunt; deinde ligant, & accumulatâ terrâ rursus adobruunt. *Palladius* Rubricâ, aut Amurcâ insulsâ, aquæ remistâ arborem illinit. Vel Cancrum fluvialem cum Rutæ ramo, aut Lupinorum fasciculum eidem suspendit. *Idem.*

Ad Arbores, quæ deciduos flores vel folia habent.

Arboribus si Flores, aut Folia decidant, hunc in modum auxi-

auxiliaberis ex Quintiliorum Græcis Georgicis. Circumfoſſis radicibus, palearum fabearum, aquâ temperatarum, & maceratarum menſuram magnam magnæ arbori, parvam verò parvæ circumpones, & ita defluvio laborantem curabis. *Idem.*

Adversùs Vermes arborum.

Si à Vermibus infeſtabitur arbor, *Florentis* conſilio ſic illam defendes: Lemniam terram, quam ſigillatam vocant, & Origanum cum aqua tere, eâque miſcellâ radices illine, aut Scillam in circuitu planta. Si verò piceos paxillos circa arborem defixeris, tabeſcent vermes, ac decident. A quibus etiam Suillum ſtercus vino dilutum illæſam ſervabit, ſicut ſcripſit in ſuis Græcis Georgicis *Didymus*, modò illud circa arborem frequenter injiciatur, quod etiam præſtare poteſt Columbinum ſtercus, nudatis radicibus circumpoſitum. Adhæc Taurinum fel, iiſdem frequenter ingeſtum: nam ita neque citò ſeneſcet arbor, neque vermes facilè producet. *Palladius* feces veteris Vini per triduum affundit. *Hæc ex Anton. Mizaldo. Auxilia verò contra arborum vitia lib. 6. alia videbis.*

Arbores ne à Jumentis lædantur.

Cancros & fortè etiam Gammaros, Salicibus ſuſpenſos, tum etiam aliis arboribus, jumenta ab illarum injuria arcere, pro conſtanti traditum eſt: id verò contingit partim formæ abſurditate, partim odoris fœditate: nam jumenta odorem omnem animalis mortui, plerunque etiam viventis, ſi ejuſdem ſpeciei, refugiunt. *Cardanus.*

Ad Arbores necandas.

Arbores necare ſi volumus, Corticem in orbem detrahamus, cortice enim ſpoliata, interit omnis arbor, ſed tardiùs & celeriùs: ut Tilia, & Robur ociùs, tardiùs autem infirmiores. Refert quoque quibus fiat anni temporibus: Martio & Februario ſtatim emoriuntur: hyeme autem robuſtis arboribus diuturnior eſt interitus. At Subere corticem detrahere oportet, ne deterior fiat. Sic Paſtinacæ marinæ radius omnium caudici præfixus occidit. Et menſtruatus pannus radicibus admotus, præſertim Juglandi Nuci, ut placet Democrito. *Porta.*

Ad Arbores extirpandas.

In trajectam terebro arborem Puerile lotium, vel Cepa, vel cuneus myrtæus immittatur, præſertim dum floret: vel radici ablaqueatæ Dictamnus, Faba vel pannus menſtruo muliebri imbutus admoveatur: nam ita arbor tabidâ ariditate conficietur. Sunt qui in terebratam medullam Vivum Argentum injiciant. Sylvæ extirpandæ rationem Democritus prodidit, Lupini flore in ſucco Cicutæ uno die macerato, & radicibus ablaqueatis reſperſo.

Arbores necare.

Oleum commune radicibus fundatur: & peribunt brevi. Vel fac foramen uſque ad medietatem, ſeu medullam, in quo infundatur Argentum vivum & Oleum, & obturetur cerâ & cretâ, brevi temporis ſpatio ſiccabitur. *Fallopius.*

Arbores ne à Pecoribus lædantur.

Cancros, hoc eſt, Paguros fluviales, aut marinos, non pauciores quàm decem in aquam conjectos ad dies octo ſinito, & concluſos ſub dio exponito, ut ad dies decem inſolentur, & aquam hanc inſtillato ſuper ea, quæ illæſa manere velis, ad dies octo, & admiraberis efficaciam. Idem facit Caninum ſtercus urinâ putridiſſimâ mixtum, & circumſperſum. *Democritus.*

DE SECRETIS ARBORUM HORtenſium. CAP. III.

Adverſus Vermes arboris Mali.

MALUS omnium maximè vermiculationem ſentit, hoc eſt, vermium eroſionem. A quibus immunis erit, ſi Scilla circumpoſita fuerit. Quos ſi hæreditarios habuerit, felle Bubulo vel Suillo ſtercore miſto Humanæ urinæ, & radicibus affuſo extinguentur. Si verò negotium exhibere perrexerint, cortex æreo clavo, vel ſcalpro fodicandus, atque vellicandus, donec mucrone vermes tacti radantur, & deturbentur: ſed ulceratum locum Bubulo ſtercore obducere licebit. Porrò ſi generoſiſſimæ quæque Malorum plantulæ Taurino felle radicibus admoto, ita ſcrobibus imponantur, ut Cacumen tantùm ſuper terram extet, à ver-

à vermibus immunes prorſus erunt, cum fructibus, qui inde naſcentur. *Mizaldus ex Palladio, & Anatolio.*

Ut Malus ſobolem proferat numeroſam.

Si fructum multum eam parere cupis, & ſobolem numeroſam proferre, ſectum plumbei tubi ſeu canalis os patulum, ſic ut circulum ducat, caudici altitudine pedis à terra circumducito: & cùm Mala cœperint adoleſcere, vel arbor ipſa floreſcere, torquem illum, & circulum eximito: idque quotannis facito, ut fœcunditatem arbor concipiat. *Mizaldus.*

Ne Pomifera Arbor rumpatur pondere gravata.

Quia Pomiferis arboribus, uti etiam aliis, frequenter uſu evenire ſolet, ut degravatæ fœtuum pondere, laborare videantur, adeò ut nonnunquam rumpantur incurvati rami, furcis ſuppoſitis oneri portando impares fulciendæ erunt. *Idem.*

Ad Mala caduca.

Si caduca fuerint Mala, fiſſæ radici lapis impactus illa retinebit.

Ad Pyros ſteriles.

Si ſterilis fuerit Pyrus & languida, fœcundabitur eo artificio, quod ſuperiùs expreſſimus. Plerique ubi adoleverit arbuſcula, altè ſolent ablaqueare, & juxta radicem truncum findere, ac fiſſuræ cuneum Tedæ pineæ, aut ex Fago, vel Quercu adigere, atque ita obruere. *Idem.*

Ne lapidoſos fructus pariat Pyrus.

Si lapidoſos fructus emittit Pyrus, jubet *Quintilius* agricultura arborem ad imas uſque radices retegi, & quicquid lapidoſum invenitur, ſecerni ac excludi: alterâ terrâ cribro excretâ, alterius loco ſuffusâ, & addito ſtercore repoſitâ, quod ſummè proderit, ſi rigare non ceſſaveris. *Idem.*

Ut Pyrus copioſum & dulcem ferat fructum.

Si dulciora & copioſiora Pyra arborem tibi exhibere voles, trunco proximè radicem terebrato, cuneum ex Fago, vel Quercu, ut ſcripſit *Diophanes*, defiges, aut Vini fecem nudatis radicibus inſtillabis.

Reme-

Remedium ægrotantis Pyri in flore aut à Vermibus infestatæ.

Si dum floret ægrotabit Pyrus, curabis fece Vini veteris affusâ radicibus ablaqueatis per triduum: regestatum demum terra. Si à Vermibus infestentur arbor & fructus, radicibus felle Bubulo, vel Taurino frequenter imbutis & perunctis morientur omnes, ac in posterum gigni prohibebuntur. *Mizaldus.*

Remedium pro ægra aut sterili arbore Cotonei, vel aliter laborante.

Si ægra fuerit arbor Cotoneorum, Amurca æqualiter aquæ remissa, radicibus affundatur. Aut Calx Viva cum creta & aqua temperetur, arborisque trunco illinatur. Si sterilis fuerit, infœcunda, vermiculosa, aut aliter laborans, recurre ad ea, quæ superiùs tam generali, quàm particulari secreto scripsimus.

Pruni languidæ, & minus feracis remedium.

Si languida fuerit Prunus, & minus ferax, Amurca æqualiter cum aqua temperata radicibus infundi debet. Vel Bubulum lotium solum, aut Humanum, idque vetus, mistum æquis partibus aquæ. Vel cineres è furno, maximè sarmentorum. *Palladius.*

Adversùs vermes Prunum infestantes.

Prunus si à Vermibus vel Formicis infestatur, Rubricâ & Pice liquidâ illini debet.

Cerasi putrescentis remedium.

Quòd si humore nimio concepto putrescere observabitur, foramen in trunco excavari debet, quo ille possit educi. Si Formicas patitur, succum Portulacæ licebit affundere, cum Aceti media parte mistum: aut fecibus Vini truncum florentis arboris illinere. *Pallad.*

Cerasa ut fiant præcocia.

Præcoces fructus dabit, si ante florum exortum Calx viva radicibus circumponatur, aut aqua calida sæpiùs infundatur: sed postea parvo temporis tractu inarescit.

Cerasus ut Uvas ferat.

Si quis Ceraso nigram Vitem inserat, verno tempore uvas proferet. *Florentinus.*

Morus

Morus ut fiat feracior, & candidos ferat fructus.

Nonnulli ſcripſerunt arborem Mori feraciorem & proceriorem fieri, ſi forato prorſus trunco, cunei inſerantur Terebinthi hinc inde, vel Lentiſci. Eadem ſi Populo albæ inſeratur, vel inoculetur, candida mora proferet. *Berytius.*

Perſica Malus, ut lætior evadat.

Habitu multò lætior evadet, ſi ſimul atque poma Perſica ederimus, illorum oſſa ponamus, & conſeramus, carnis parte aliquâ in eis relictâ. *Florent.*

Languidæ & tabeſcentis Perſicæ remedium.

Perſica ſi languida videbitur, veteris Vini feces aquæ miſtas oportebit infundere: & frequenti aggeſtione cumulare, veſpertinoque humore juvare, ac objectis umbraculis defendere, ſi ardore Solis ſiccata contabeſcat. In quam rem etiam proderit ſerpentis ſpolium appendere. Si Vermibus infeſtatur, cinere Amurcæ miſto extinguentur: vel Bovis urina cum Aceti tertia parte confuſa. Si à Pruinis periclitatur, ſtercus illi ingeratur, vel Vini feces cum aqua permiſtæ. Vel quod magis prodeſt, aqua, in qua Faba fuerit incocta. Contra vitia omnia proſpicit Spartum alligatum: vel ſuſpenſa ramis ſpartea. *Mizaldus.*

Ne caduca & deflua ſint Perſica.

Si caduca & deflua fuerint Perſica, nudatis radicibus cunei lentiſci vel terebinthi adigantur: aut arbori terebratæ in medio talea ſalicis imprimatur. *Idem.*

Ut è Perſico, & Nuciperſico Malum componas.

E Perſico & Nuciperſico Malum componere benè per Inſitionem poteris, quam *Emplaſtrationem* vocant agricolæ, ut ſi è Perſico, & Nuciperſico ramos abſtuleris novellos feraces, & qui adoleſcendi, magnumque germinandi præſagium dabunt, ipſis duobus digitis circumſignatis, gemmæ ut in medio collocentur, ſic cortices acuto ſcalpro à ligno leniter, ne lædantur, evellas: has per medium findito, ut ſimul compactæ ritè coaleſcant, & cicatricis locus non appareat, ſed gemma una videatur, alterutrum inſerere ex ea arboris parte, quæ maximè nitida, ac præcipuè hilaris conſpicitur, reliquis amputatis, ne alimentum ſurripiant,

piant, ut omne insito serviat: corticem aperi, ne ligno ferrum inferat plagam, ac circumcidito ejusdem gemmæ quantitates, ac ita gemmam aptato, ut circumcisæ parti par sit: circa eam vincito, ne lædas: ac luto munire plagam oportet, supra aliquid imponendo, ne pluvia dilabatur, sic germinabit, & sobolem dabit mediam retinens ab utroque genitore naturam, quam nunquam arbores peperêre: erit enim Malum persicum, & Nucipersicum æmula facilè repræsentans. Sic Mala Punica ex uno dulcia, ex alio latere acida videntur. Et Mala Pyris odoratis comprehendi jubet *Diophanes* & ea *Mirapidia* nominari. Et Mala cotoneis misceri observantur, & pulcherrima eveniunt Mala, apud Athenienses *Melimela* vocata, ut *Diophanes* quoque scriptum reliquit. Et invicem diversis generibus commixta, Citromala Limonibus, & Medica mala cum Acidis, sic semiacida, & semidulcia. Persicum ex sanguineo, & albo sic mellita mala, & reliqua multivario proventu evenisse constat. *Joan. Bapt. Porta.*

Amygdalo-persicum.

Exoritur summa quoque cum diligentia Malum, quod foris Persicum æmulabitur, intus verò dulcem mentitur Amygdalam, quod rectè nominare possumus Amygdalopersicum. E Persico arbore decerpas surculum, quem si dulci Amygdalæ inserueris, inde enatum germen, denuò inserueris alteri, idque ter, quatérve effeceris, Malum dabit intus dulcem nucleum continens, pleraque poterit ingeniosus artifex componere: mihi viam ostendisse sufficiat. *Idem.*

Mespilus quomodo à Vermibus sit expurganda.

Vermibus in senecta crebrò infestatur Mespili arbor: qui prægrandes, & majores, quàm in cæteris arboribus diversis cernuntur: purgandi æreo stylo, atque Amurcâ, vel Humanâ urinâ veteri, aut vivâ Calce perfundendi, sed parciùs, propter arboris noxam. In quam rem plurimùm etiam proderit decocti Lupini aqua. *Mizaldus ex Palladio.*

Ne labantur poma Mespili & molestæ sint Formicæ.

Si labuntur poma Mespili, frustum de ejus radice præcisum in media trunci parte figatur. Si molestæ sunt Formicæ,

micæ, Rubricâ cum Aceto, & Cinere temperatâ necabuntur. *Idem.*

Quomodo nuciferæ arbori, quæ ætatem tulit, ſuccurratur.

Quòd ſi Nuciferæ arbori, quæ ætatem tulit, voles ſuccurrere, eamque fertiliorem reddere, lixivio per annum continuum ter in menſe rigabis. *Idem.*

Quomodo ex amaris dulces fiant Amygdalæ.

Theophraſtus tradit, & poſt illum *Plinius*, ex amaris dulces fieri amygdalas, ſi ſtipite circumfoſſo, & ab ima parte perforato, defluens undique pituita detergatur. Quod *Africanus* in ſuis Georgicis Græcis etiam monuiſſe videtur, hunc in modum ſcribens: Ex amaris dulces fient Amygdalæ, ſi circumfoſſo ſtipite quatuor digitis à radice cavernula imprimatur, per quam lachryma quotannis effluat, donec dulceſcat fructus.

Ut fructum copioſum ferat Amygdalus.

Quòd ſi Amygdalus perſeveraverit folia ferre, fructum verò nullum dare, partem trunci juxta terram forato, vel potiùs radicem, & pinguis tedæ cuneum in foramen transfigito, Humanaque urinâ affuſâ obruito: aut ſilicem ſic inſere, ut libro tegendo claudatur. Item copioſorem fructum dabit, ſi ferreus palus arbori adigatur, impreſſoque foramini querneus inſeratur paxillus. *Mizaldus ex Palladio & Theophraſto.*

Adversùs pruinam Amygdali.

Ubi à pruina metus erit, antequam floreat Amygdalus, radices nudentur, & albi lapides minutiſſimi, arenis remiſti congerantur: atque ubi jam tempus videbitur, ut debeat germinare, effoſſi ſubmoveantur. *Idem.*

Ficus ne fructus amittat.

Arietis cornua circa radices obturentur. Vel truncus ipſius arboris, quâ parte turget, ſcarificabitur, ut poſſit humor effluere. *Idem.*

Adversùs vermes Ficuum.

Si vermibus laboraverit Ficus, ramum Terebinthi, vel Lentiſci taleam cum plantis Fici, cacumine inverſo ponemus. Perdentur verò Calce vivâ radicibus inſperſâ, vel in

cavas trunci partes miſſa. Sunt qui æreis uncinis illos tollant. Alii Amurcam, alii veterem Urinam ablaqueatis radicibus miſcent; vel etiam Bitumen & Oleum. *Idem.*

Fici ut groſſos teneant.

Fici ut groſſos teneant, facito omnia quo modo in Oleâ dicetur, & hoc amplius: cùm ver appetet, terram adaggerato benè, & groſſi non cadent, & Fici ſcabræ non fient, & multò feraciores erunt. *Cato.*

Olea ut fructum ferat.

Oleam ſi fructum non feret, ablaqueato. Poſtea ſtramentum circumponito. Ad hæc Amurcam cum aqua commiſceto æquis partibus. Deinde ad Oleam circumfodito, ad arborem maximam urna commixti ſat eſt. Ad minores arbores pro ratione indito. Et idem hoc ſi facies ad arbores feraces, eæ quoque meliores fient. Ad eas ſtramenta ne addideris. *M. Cato.*

DE SECRETIS ARBORUM Sylveſtrium. CAP. IV.

Ad Arbores ſylveſtres extirpandas.

LUPINI florem in ſucco Cicutæ uno die macerato, & ablaqueatis radicibus reſpergito. Vel ſub diebus caniculæ illas ad medullam perforato, & Petroleum cum Sulphure injicito. *Democrit. & Plin.*

DE SECRETIS FRUTICUM.

CAP. V.

De Vitium inſitione.

QUI Vitem inſerere velit, craſſum truncum deligat, qui unum atque alterum ſarmentum ſuſcipere queat. Quidam in terra inſerunt, ad ſemipedis altitudinem deſcendentes, & ferè in Vitis fundo inſitionem faciunt. Quidam in planicie inſerunt, id quod optimum exiſtit. Quod verò in alto inſerunt, difficulter coaleſcit, à ventis agitatum. Si autem neceſſitas cogat in alto Inſitionem facere, propter levitatem exiſtentem in profundo, præparatum palum habeto, cui alliges, quod in alto inſitum eſt, propter ventos. Quidam etiam in humeros

ros trunci insitionem faciunt. Quòd si in Cerasum Vitem inseras, valdè præcoces Uvas habebis. Quo tempore enim Cerasus proprium fructum ferre solet, eodem & Uvas dabit, hoc est Vere. Tempus Insitionis Ver est, glacie jam cessante, quando dum inciditur Vitis, humorem neque multum, neque aquosum, sed crassum & glutinosum remittit. Sarmenta ad Insitionem accipienda sunt rotunda, solida, densis oculis, maximè è brachiis. Sufficiunt autem sarmento oculi duo, aut tres. Si verò terra obruatur, tres aut quatuor. Cæterùm ab uno sarmento plures quàm duos surculos secare ad Insitionem non convenit. Quod enim post primos septem oculos superest, sterile & inutile existit. At verò firmiùs coalescent nova sarmenta perisyni sarmenti partem habentia. Neque verò statim, ut ablata sunt à Vite sarmenta, inseremus, sed post sectionem obtectâ plagâ, in dolio deponemus, ne transpirent priusquam tamen germen fundere incipiant, & dum adhuc clausa sint, inseremus. Quæ igitur ad terram ad ipsum Vitis fundum inserimus, firmiùs utique inserentur, elevatâ simul terrâ ad ipsorum enutritionem, verùm fructum tardiorem reddent, velut alia in terra plantata sarmenta. Quæ verò in altiore parte insita sunt, difficulter coalescent à ventis conquassata: citiùs tamen fructum producent. Oportet autem ea, quæ in alto inseruntur, esse levia & plana, crassitudine pollicari: aspretudinem verò à serra, acutâ falce lævigare expedit. Porrò sarmentum, quod inserendum est, ad duorum & dimidii digiti longitudinem ex una parte detrahere oportet, quemadmodum videmus sculptos, & formatos calamos, cum quibus scribimus, ita ut ex una parte medulla appareat illæsa, ex altera verò ipse cortex. Deponendum est autem sarmentum totum, quatenus derasum est, ne, quod inter truncum & sarmentum medium est, hiet, explendumque Calce, aut Argillâ. Prohibebitur enim ita ut humor effluat, & is, qui in ipso est humor, custodietur. Cæterùm pars trunci, quæ ad plagam spectat, vinculo liganda est, simplici quidem, sed infracto, deinde luto glutinoso illinenda. Quidam etiam Bubulum stercus ad lutum admiscent. Quæ igitur hoc modo insita sunt, eorum vinculum aquâ per spongiam irrigamus, sub crepusculum vespertinum in æstatis maximè vigore. Ubi autem jam germinans quatuor digitorum fuerit, ridicam juxta defigere oportet,

tet, & alligare, ut à ventis ſit immunis. Quum verò germen auctum fuerit, vinculum falce diſſecare convenit, ut à coarctatione liberetur, & humor ex trunco in ſarmentum diſtribuatur. At verò Lunâ deficiente ſarmenta decidere oportet ad inſitionem. Ita enim robuſtiora erunt. Quidam non ſolùm Vere, ſed & poſt Vindemiam Inſitionem faciunt. Tunc enim Vitis intenſiorem impetum & concitatiorem habet. *Florentinus.*

De Inſitione per terebrationem.

Optima mihi eſſe videtur Inſitio per terebrationem. Neque enim Vitis, in qua Inſitio fit, interim ocioſa manet, ſed ſimiliter fert fructum: & ſarmentum coalitum ſimul augeſcit, Vite nihil offenſâ ex terebratione, neque compreſſâ ex coarctatione. Fit Inſitio per terebrationem hoc modo: Truncum Vitis terebrâ, gallica appellatâ, perforato & præſtantioris in proximo ſitæ Vitis ramum attractum in foramen immittito, non ab antiqua matre deciſum. Sic enim ſarmentum vivet, tum à veteri parente nutritum, tum Viti, quæ ipſum ſuſcepit, coalitum & concretum. Intra duorum verò annorum ſpatium unietur. Tunc igitur poſt cicatricem inductam, ſarmentum decidere oportet, quod adhuc ex veteri matre detinetur, & truncum Vitis, in quam Inſitio facta eſt, quantum ſupra terebrationem extat, ſerrâ deſecare. Et de cætero ſarmentum inſitum principalis Vitis pars exiſtet.

Ut idem Racemus diverſos habeat acinos, hoc eſt, ſingulares uvas, alios albos, alios nigros, aut fulvos.

Accipienda ſunt duo differentia diverſi generis ſarmenta, eaque findenda per medium, cum animadverſione, ne in oculos fiſſura perveniat, neque quicquam de medulla excidat, atque ita alteri alterum jungere oportet, & adglutinare ut oculi coincidant, & quantum poſſibile eſt ſe mutuò contingant, & duo oculi quaſi unus fiat. Inde verò validè conſtringere ſarmenta cum papyro oportet, & argillâ integere, aut glutinoſiſſimâ terrâ, atque ita plantare, & interjectis diebus tribus, aut quinque irrigare, uſque quò germen producant. *Didymus.*

Vitis ut ſerotinas uvas proferat.

Racemos qui primùm enati fuerint auferre oportet, rurſus

ſus enim alii pro ipſis naſcentur. Inſuper & plantæ multam curam habeto, iterumque racemos producet, hi verò maturi facti ſerotini erunt. Eos itaque racemos in vaſa fictilia infernè perforata imponito, & ſupernam partem diligenter contegito, ipſaque vaſa ad Vitem alligato, quò à ventis immota permaneant. *Tarentinus.*

Uva ut abſque vinaceis generetur.

Uvam abſque vinaceis quidam ſic faciunt: Sarmenti quod plantaturi ſunt tantam partem, quantam terrâ adoperire oportet, leviter ex æquo findunt, & auriſcalpro medullam omnem eximunt; deinde papyro humida obligatum ſarmentum deponunt. Præſtabilius tamen fuerit, totam ſarmenti partem, quæ in terram deponitur, Scillæ inſertam deponere. Scilla enim tum ad naſcendum, tum ad uniendum conducit. Alii ipſas vites jam fructiferas incidunt & ſarmenti fructiferi medullam auriſcalpro eradunt, quantum fieri poſſibile eſt, eam ex alto eximentes, ſarmento non fiſſò, velut eſt indicatum, ſed integro dimiſſo, & Laſeris Cyrenaici ſuccum aquâ diſſolutum, ad ſapæ ſpiſſitudinem coctum, infundunt, & erecta ſarmenta ad radices alligant, ne videlicet ſuccus effluere poſſit. Singulis autem deinde octonis diebus ſuccum eundem ſarmento infundunt, donec germen emittat. Idem facies & in Punica Malo, ac Ceraſo, ſiquidem & harum poma abſque granis ac nucleis naſci velis. *Democritus.*

De Vite Theriaca, & purgatoria.

Quòd ad multa conferat Vitis Theriaca manifeſtum eſt, & maximè ad Serpentium plagas. Modum autem quo paratur nunc dicemus. Ramuli Vitis, quem plantare volumus, inferiorem partem findimus ad trium aut quatuor digitorum menſuram, & exemtâ medullâ, Theriacam antidotum in ipſum ſarmentum indimus, deinde papyro obvolutam fiſſam partem plantamus. Qui diligentiores circa hanc parandam haberi volunt, etiam in radices antidotum diffundunt. Similiter autem & purgatoriam Vitem eodem modo faciemus. Veratrum videlicet in fiſſum ſarmentum ſubdentes. Verùm noſſe oportet, quòd ſarmentum à Theriaca Vite ad plantandum acceptum, non eandem vim habet. Elangueſcit enim tranſplantatum, aut translatum & inſitum, nimirum antidoto per tempus tranſpiran-

ſpirante. Quapropter convenit antidotum opportunè radicibus illinire. *Florentinus in ſuis Georgicis.*

Ut Vitis pedunculos aut Erucas non acquirat, neque à glacie affligatur.

Urſino adipe corticem illinito & vitis pedunculos non producet: aut adipe Urſino falces ungito, nemine ſciente, quibus videlicet vitem putaturus es, & neque pedunculi, neque glacies vitem injuriâ afficient. Aut falces oleo, in quo Allium contritum ſit, illinito. Si verò Erucas, quæ in Roſis reperiuntur, in oleo coxeris, & inde falces illeveris, neque ab alio animalculo, neque à pruina Vitis injuriam perpetietur. Aut adipe Hircino, aut ſanguine Ranarum falces ungito. Aut coticulâ cinere cum oleo prælitâ falces acuito. Vitis ſarmenta uſta, & vitis lachrymâ permixta, cum vino in mediam vineam deponito, & Vermes non enaſcentur. *Aphricanus.*

Vites, ut neque à pruina, neque à rubigine lædantur.

Stercus aridum per diverſa ſpatia in vinea deponito, ſecundùm vineti ventum: & ubi incumbentem Pruinam videris, ſtercus ſuccendito. Fumus inde elatus pruinam diſpergit. Quæ verò facilè à pruina aduruntur Vites, tardiùs putare oportet, quum ad germen fundendum concitantur. Sic enim tardiùs efflóreſcent. Quemadmodum igitur & Hippuris Vitis credita eſt pruinam minùs curare, quòd ut opinor, tardè germinat calido jam Sole exiſtente. Quidam Fabam in vineta ſeminant, & vites à Pruina illæſas futuras credunt. *Diophanes.*

Adversùs pruinam Vitium, Ejuſdem.

Si contigerit Vites à Pruina lædi, & manifeſtum eſt fructum periiſſe, incidendæ ſunt, & valdè breviter præſecandæ, ut vis earum permaneat. Nam & ſequenti anno priorem fructum reddet. Quidam experientiâ in Bithynia edocti affirmant, quòd ubi ſuſpecta fuerit Pruina, conveniet Myricæ quidem maximè, aut ſi haberi non poſſit, cujuscunque tandem ligni cinerem in Vinea diventilare. Sic enim nſidens oculis Vitis cinis illabentem pruinam depellit.

Adversùs Rubiginem Vitium.

Simul ut videris Rubiginem in aëre congregari, ſtatim Bovis

Bovis cornu finiftrum unà cum Bubulo ftercore urito, & fumum multum per ambitum arvi, fecundùm ventum facito, quò ventus omnem fumum ad rubiginem ferat. Difperget enim omne aëris vitium fumus. *Apulejus* tradit trium Cancrorum uftorum cum bubulo ftercore aut paleis, aut ftercore caprino, fumum fufficienter juvare. *Berytius.*

Ad Vites fteriles.

Truncum fcalpro, aut ferrâ, aut quod melius eft, cuneò quercino findito, & lapidem in fiffura indito, ut partes trunci ab invicem difparentur, & in ipfum urinam humanam veterem infundito, ad menfuram heminarum quatuor, ita ut eam fenfim omni trunco circumfundas, fic etiam radices inde perfufæ in integrum reftituentur. Deinde injice ftercus terrâ mixtum. Oportet tamen eos, qui lapidem in truncum imponunt, defodere, & verrere ea, quæ funt circa radicem. Hanc verò curam Autumno facere oportunum eft. *Democritus.*

Ad Vites fideratas.

Sideratas vites cognofces quidem ex eo quòd folia valdè fubrubra habent. Curabis autem, fi terebro truncum valdè perforaveris, & per foramen quernum paxillum indideris, aut fi parum de radice abruperis, fimiliterque palum intruferis, & terram circumaggefferis. Atque fic fanè vitem curabis. Alii autem hujufmodi Vites marinâ aquâ rigant: alii & has, & quæ à quocunque inftrumento percuffæ funt, Oleo cum Bitumine coĉto òblinunt. Alii velut in Bithynia experimento deprehenderunt, quomodo fideratis fit fubveniendum, clavò nimirum truncos penetrant. Alii verò urinam humanam trunco, & radicibus affundunt. *Caffianus.*

Ad Vites ægrotantes.

Ægrotantem Vitem cinere farmentitio, aut quercino cum aceto mixto ad truncum confperfo, curabis. Valdè prodeft & Urina hominis radicibus affufa. Quidam verò ægrotas Vites exfcindunt juxta terram, deinde leviter obruunt terrâ adjacente, modico ftercore ipfi admixto, & quum turiones egerminaverint, debiles quidem extirpant, generofos verò fumunt, & rurfus fequenti anno commodiorem ex reliĉtis eligentes, reliquas tollunt. *Demageron.*

Ad Vites lachrymantes.

Vites multam lachrymam emittentes, quantum vix credi

par eſt, & in totum corpus Vitis non diſtributum abjiciunt. Falce igitur truncum incidemus, & exulcerabimus, ſinu videlicet in ipſo facto. Si verò nihil profuerit hoc factum, etiam radicum craſſitudinem exſculpemus, aut aliquo modo ulcerabimus, & Amurcâ ad medietatem coctâ, ac perfrigeratâ plagas illinemus, ſubjectum verò cæſuræ oculum foris inungemus, quod multò melius eſſe experimento conſtat. *Sotion.*

Ad Vites defluas, quas Rhyadas Græci appellant.

Vites Rhyadas, quæ latinis defluæ ſive fluxæ vocari poſſunt, ex foliis cognoſces ſubalbidis & ſubarefactis, ſed & ſarmentum latum, & inſtar lori tractile, ac molle habent. Medeberis igitur cinere Aceto acerrimo ſubacto illinens ſtirpes, & irrorans, quæ in ambitu ſunt trunci. Ipſæ etiam vites cinere liquido facto reſpergendæ ſunt. Quidam verò marinam aquam radicibus affundunt. Alii racemorum ſummas partes auferre, & impedire ſtudio habent. Vocatæ autem ſunt Rhyades fructum non continentes, à defluxu. *Idem.*

Ad Vites fructum putrefacientes.

Sunt quædam Vites, quæ fructum recens productum putrefaciunt, priuſquam racemi connutriantur, & matureſcant. Talibus igitur medeberis Portulacæ folio. Alii autem Polentam Portulacæ folio admixtam trunco circumlinunt. Alii Portulacâ dimidiam racemi partem illinunt. Quidam cineris veteris heminas quatuor radicibus injiciunt, aut etiam arenam. *Varro.*

Ad præſciendum, utrum Vini ubertas, & bonitas, aut contrà pravitas futura ſit.

Acinum, hoc eſt, uvam particularem de racemo leniter per digitos detrahito. Siquidem igitur quiddam exilierit. ubertatem oſtendit. Quidam ſi multum fermentum provenit, etiam liquidum fructum abundaturum pollicentur. Cæterùm vinum bonum & potens futurum conjectamus, ſi per vernum tempus imbres plures fiant. Idem futurum indicant imbres oborti quum Ervi magnitudinem Uva habet & adhuc acerba exiſtit. At verò quæ ad ipſum vindemiæ tempus oboritur pluvia, non ſolùm aquoſum, ſed & depravatum vinum ac vappam faciet. *Democritus.*

DE

DE SECRETIS RADICUM.

CAP. VI.

Rapæ ut maximæ fiant.

RAPÆ maximæ evadunt, ſi profunditate digiti germen eruatur, inde ſulcis rariores obruantur, atque terrâ injectâ calcabis. *Cardanus.*

Raphanus ut dulceſcat.

Si Raphanos dulces habere cupis, ſemina mulſo, vel paſſarum Uvarum ſucco, aut ſaccharatâ aquâ biduo præmacerare debes, & ſiccata terræ committere. *Florentinus.*

Raphani ut majores fiant.

Si Raphanos majores fieri peroptas, ſublatis foliis omnibus, ſolo caule tenui demiſſo, terrâ ſæpè operies. *Pallad.*

Ad agreſtes Pulices Raphanos infeſtantes.

Quia ab agreſtibus Pulicibus infeſtantur plurimùm Raphani, ne illis noceant, remedium eſt, Ervum interſerere. *Theophraſtus.*

Allium ut dulceſcat.

Allia dulciora fient, ſi in plantando Olivarum nuclei illis commiſceantur, & conſerantur: aut fractæ leniter Spicæ, terræ tradantur: vel in pangendo, Olearum fraces adhibeantur. *Sotion.*

Allium ut odoris virus deponat.

Si Allia terræ committantur, & ex eadem eruantur, Lunâ ſub horizonte latente, virus odoris exuent, & mandentium halitum nullo modo vitiabunt. *Sotion & Palladius.*

Tædium halitûs è manducatis Alliis conciliatum quomodo aboleatur.

Tædium halitûs à manducatis Alliis conciliatum, aboletur, ſi cruda faba illis ſuperedatur. Alii Betæ radicem prunis toſtam ſupermanducant. *Didymus.*

Porrum ut ad prodigium usque excreſcat.

Si Porri caput acutâ arundine, vel ligneo ſtylo pupugeris, & Raporum, vel Cucumerum ſemen in foramine oc-

cultaveris, adeò intumeſcet Porri caput, ut prodigium videatur. *Mizaldus.*

Ad tetrum Porrorum odorem.

Qui Cuminum prægustaverit, fœdum & tetrum Porrorum odorem nunquam exhalabit, etiamſi largâ manu Porrum ipſum manducaverit: nam ejus eſu gravis halitus extinguitur. *Sotion.*

Mandragoram fingere.

Factitiam illam, quæ ſæpè mulierculis ab impoſtoribus, & circulatoribus venditur, Bryoniæ radicem habeto ingentem, acutaque ſcalpri acie fœminam vel virum effingito, adjectis genitalibus, cùm abſolutam noveris, inguina, vel pilorum loca ſtylo perforato, ibi Milium, vel aliud condito, quod radiculas projiciens, pilos imitetur, brevique effoſſâ ſcrobe, tamdiu ibi ſinito, quamdiu & cortice quadam fuerit induta, & radiculas projecerit illa. *Joan. Baptiſta Porta.*

DE SECRETIS HERBARUM in genere. Cap. VII.

Herbæ ut à Pulicibus non corrodantur.

OLERA à Pulicibus non corrodentur, ſi ſeminibus ipſorum parum Ervi in ſeminando admiſcueris. Hæc verò vel maximè Raphanis & Rapis conveniens exiſtit. Alii magis naturali auxilio utuntur, Erucam ſimul ferentes, aut plantantes, & præſertim cum Braſſicis. Hæ enim magis à Pulicibus infeſtantur. *Anatolius.*

Adversùs herbarum Erucas.

Cinerem vitigineum per triduum in aquam mittito, & olera inde aſpergito. Aut Bitumine & Sulphure vivo olera ſuffumigato. Similiter non erunt Erucæ, ſi ſemen in lixivium cineris ficulnei miſſum maceraveris, & ita ſeminaveris. Cæterùm Erucæ, quæ jam ſunt, perdentur Urinâ, & Amurcâ ex æquo mixtis, & igne fervefactis, deinde refrigeratis, & ſic oleribus adſperſis. Si verò etiam alterius horti Erucas acceperis, & in aqua cum Anetho coxeris, & refrigeratam aquam oleribus irroraveris, præſentes Erucas perdes. *Anatolius.*

Ad Herbas juvandas.

Omnia olera in univerſum juvantur, ſi Eruca juxta ipſa conſeratur. *Fronton.*

Ad Olera diſperdenda.

Anſerum ſtercus muriâ diſſolutum, oleribus aſpergito, Eſt enim Anſerum ſtercus oleribus nocivum. *Idem.*

DE SECRETIS HERBARUM in genere. CAP. IIX.

Lactuca ut lata fiat.

IN latitudinem ſeſe diffundet, ſi vel rarior pangatur, vel cùm caulem faciet, eo leniter inciſo, glebâ, aut teſtâ prematur, quò minùs in ſcapum erumpat. Nam eo ponduſculo velut coercita, cùm non poſſit in altum ſurgere, in latum perreptare, effundique cogitur. *Mizaldus, Florent. & Columella.*

Lactuca ut fiat candida, & ſpecioſa.

Si Lactucas bonâ ſpecie velis habere, duobus diebus antea, quàm es ablaturus, comas ipſarum, hoc eſt, ſupernam partem ligato. Sic enim albæ & ſpecioſæ erunt. Inalbat ipſas etiam arena ſupernè infuſa. *Florentinus.*

Lactuca ut ſeſſilis ſeu pomata fiat.

Seſſilem facies, quæ in caulem pomat, ſed convolutis foliis in globum extuberet, vel in orbem circumagatur, (*Pomatam* noſtrates nuncupant) ſi translatæ radix, ubi in palmæ altitudinem adoleverit, ablaqueata, bubulo Fimo recenti oblinatur, & congeſto aggere irrigetur, dumque ad incrementum venerit erumpens germen, ferri acie præſcindatur: & ei fictilis teſta non picata, imponatur, ne longitudinis, ſed latitudinis augmentum capeſcat. *Idem.*

Lactuca ut fiat ſuavis.

Suaviores habebis Lactucas, ſi coercitis caulibus, reſtibili pullulatu prodire compuleris. *Idem.*

Lactuca ut fiat odorata.

Odoratæ naſcentur Lactucæ, ſi illarum ſemen in Citri ſemen imponatur, & ita terræ committatur. Quam rem etiam præſtabit lactucarium ſemen diebus aliquot in aqua odorata maceratum. *Florentinus & Mizaldus.*

Lactu-

Lactuca ut sapore & formâ multiplici fiat.

Caprinum aut ovillum stercus accipito, & quantumvis parvum sit, perforato, & industriè evacuato, semenque Lactucæ, Nasturtii, Ocymi, Erucæ, Raphani aut quæcunque velis in evacuatam partem densè indito, & in profunditatem non minorem duorum palmorum parvorum deponito, stercore tenero ac raro præsubstrato, deinde tenui terrâ aggestâ, sensim aquâ rigato, atque etiam ubi enatum fuerit semen, irrorato, assiduè stercus inspergendo, & postquam in caulem excreverit, multò plus diligentiæ adhibeto, nasceturque Lactuca cum injectis simul seminibus concreta. Alii duas aut tres caprini aut ovilli stercoris pilulas confringunt, & semina ipsis admiscent, eaque simul in linteolum mittunt, & rigata defodiunt, aliaque item curâ adhibitâ Lactucam multiplicem, & variarum specierum habent. *Didymus.*

Lactucam seminibus multis consitam nasci.

Si Lactucæ folia, quæ juxta radices sunt, evellimus, singulisque gradibus semen condimus, Ocymi scilicet, Erucæ, Nasturtii, & similium, admixtoque fimo obruimus: enascetur ita ab omnibus coronatus Lactucæ thyrsus. *Joan. Bapt. Porta, ex Palladio.*

Beta ut albidior & major fiat.

Si majores & albidiores facere Betas velis, radices ipsarum fimo Bubulo recenti intege, & quemadmodum in Porro, germen finde, & lapidem latum, aut testam impone. *Sotion.*

Brassica ut fiat sapore & magnitudine insignis.

Brassicam & sapore & magnitudine præcipuam reddes, si omnium primò cum Pastinacâ seras: deinde si terram fugientes cauliculos seces & à terra proceritate luxuriosâ attollentes se, exaggerando aliam accumules: ita ne plus quàm cacumen emineat. Sæpius sarrita, & stercorata meliùs convalescit, pleniorisque incrementi cauliculum facit, & cymam. *Mizaldus.*

Apium ut folii latissimi fiat, & crispum.

Magnum evadet Apium, si seminis ejus, quantum tribus digitis apprehendi potest, in panniculum vetustum illigaveris: deinde stercore intectum statim rigaveris. Similiter ma-

maximum erit Apium, ſi circumfoſſis radicibus paleas adjeceris, & rigaveris. Criſpum autem erit Apium, ſi ſemen ejus priuſquam plantetur, in pila leniter tundatur, atque cylindrus ipſi inducatur. *Florentinus.*

Apium hortenſe ocyſſimè producere.

Sint ſemina hornotina, ac æſtate ingruente, aceto immerge, ſine immorari aliquantiſper tepente loco, ſubinde ſemina, in ſolutam terram convolve, cui combuſtarum fabarum cinerem admiſce: ubi verò levi imbre ardentis aquæ irroraveris, etiam crebris irrigationibus panno operi, ne calor evaneſcat: ſic pauculo temporis curriculo, paucis elapſis horis terram diſcutiet: amove pannum, irriga, & caulis elongabitur, maximamque ſpectantibus admirationem ingeres. *Joan. Bapt. Porta.*

Aſparagi ut in magna copia proveniant.

Si velis Aſparagum multum provenire, Arietum ſylveſtrium cornua tenuiſſimè contuſa, ſulcis committito, & rigato. Quidam magis præter opinionem tradunt, quòd ſi integra Arietum cornua non in tenues partes tuſa & ſecta, perforentur, & pangantur, Aſparagum producent. *Didymus.*

Aſparagi ut toto anno edules inveniantur.

Si velis Aſparagum per totum annum habere, cùm fructum adimis, ſtatim ſarcito in ſuperficie radices. Sic enim tractata planta brevi Aſparagum rurſus emittet. *Idem.*

Convolvulus in vinea ne fiet.

Convolvulus in vinea ne fiet, Amurcam condito, puram benè facito, in ahenum indito congios duos, poſtea igne levi coquito, rudiculâ agitato crebrò, uſque adeò dum fiat tam craſſum, quàm mel. Poſtea ſumito Bituminis tertiarium, & Sulphuris quartarium. Conterito in mortario ſeorſum utrunque. Poſtea infriato quàm minutiſſimè in Amurcam calidam, ſimul rudiculâ miſceto, & denuò coquito ſub dio. Nam ſi ſub tecto coquas, cùm Bitumen & Sulphur additum eſt, excandeſcet. Ubi erit tam craſſum, quàm viſcum, ſinito refrigeſcat. Hoc Vitem circum caput, & ſub brachia ungito, Convolvulus non naſcetur. *M. Cato.*

Gramen ne germinet.

Referunt, bidente cupreo extincto in sanguine hirci, gramen erutum, non ampliùs repullulare. *Cardanus.*

DE SECRETIS FLORUM in genere. CAP. IX.

Flores & fructus temporiùs adducere.

ELIGE florem, quem vis: nam quod uni convenit, omnibus aliis credendum est convenire. Si autem Rosa fuerit, tempore anticipato circiter Octobrem, calcem inter fictilia vasa in terram serito per cribrum transmissam, eamque pinguiorem mollioremque admixto stercore factam bis quotidie calidâ fovebis aquâ: & si aër vento exagitatus, vel immoderata pluvia erit, in contectam inferes domum, aliàs noctu sub dio relinques. Ubi verò gelicidia, & hyberni temporis imbres cessavêre, atque hinc aëris moderata temperies redit, Solis radiis, si diei permittet apricitas, expones. Cumque primum ver affulserit, & Rosarum calices germinare incipient, calidiore tum aquâ perfundes, jugi enim & lentâ scaturigine gaudent. Sic prima erumpet, quæ erat inter vernos flores novissima. Considerandum præterea, intempestivam fieri germinationem placidâ hyeme, austrove sequente; non horridâ & nivali, uti è Theophrasto elicitur, cùm vis generandi, humorque fœcundus aggregatur, aliàs per se, aliàs ex parte residua humoris, quò fructus prodierant. *Porta.*

Flores ut vernos aut æstivos ad brumam deferas.

Si florum plantulas cum radicibus, in vinaceis, quibus cortices sunt exempti, sepeliveris, aut in fimo equino identidem reparato, flores pulcherrimos tibi edent sub brumam. *Mizaldus.*

DE SECRETIS FLORUM in specie. CAP. X.

Ut Rosæ vegetæ serventur.

LEGANTUR Rosæ, reliquique flores, non tam sativi, cùm jam patefacti perennant; sed flore jam dehiscente, cæsuram sic liquidam in picem immergito, & arundine fissâ condantur, ritè picentur, & sub dio obruantur

tur acclivi loco, ne labens aqua pluvia noxam afferat. Vel arundinem jam viridem findito, Roſam vel florem intus condito, & fiſſuram ut coeat, curato, ſic ovans habebis quod optas. Vel ſic aliter: Vas fiat quernum, floribus reple, & Roſis, quæ nondum oſcitant, benè operculato, & picato, ne intrò fortaſſe aqua permeet; hinc putei vel ciſternæ aquis immergito, vel currentibus, quò minùs putrefiant; ibique multum durabunt virides, occluſis. Cùm omnes dehiſcant velis, pediculum in Malum figito, aut aceto immergito, ſicque Soli exponito. *Joan. Bapt. Porta.*

Roſæ ut vegetæ ad annum uſque ſervari poſſint.

Roſas vegetas ſervabis hoc modo. Rec. Vini & Salis q. ſ. in ollam fundito, pòſt Roſis, quas ſervare vis, eam impleto: (oportet autem ut colligas Roſas adhuc clauſas) ollam operculo obturato, & in cellam reponito. Quibus cùm uti voles, eas vaſe detecto eximito, & ad Solem vel fornacem exponito, ut dehiſcant. Habebis autem Roſas tam pulchras & odoratas, quaſi recenter eſſent decerptæ. *Caſpar Schwenckfeld.*

Roſa ut odoratior fiat.

Roſæ odoratiores fiunt, ſi Allium juxta eas plantaveris: nam quæ ex frigiditate langueſcunt, calore exacui ſolent. *Didymus.*

Roſa ut præcox fiat.

Si præcoces Roſas habere velis, duabus palmis in gyrum effodies, & calidâ aquâ mane ac veſperi irrigàbis. *Idem.*

Roſa ut omnibus menſibus comparetur.

Si menſibus omnibus Roſam tibi comparaturus es, menſibus omnibus plantare, ſtercorare & rigare debes. Verùm id in borealibus Regionibus haberi non poteſt. *Idem.*

Roſa præcox.

Præcoces Roſæ aliter fiunt, tum in cophinis, tum in fictilibus plantatæ, ſi eâdem curâ tractaveris, quâ præcoces Cucurbitas & Cucumeres ſuo loco tractari debere dicemus. *Idem.*

Roſæ ut recentes & virides ſerventur.

Conſervabis Roſas recentes, & in vigore, ſi ipſas in Amurcam

cam immiſeris, ita ut liquor eis ſupernatet. Alii herbidam adhuc Hordei ſegetem unà cum radicibus avulſam, in dolium non picatum mittunt, & Roſas clauſas adhuc imponunt, tegunt, ac conſervant. Alii viride Hordeum in pavimentum conſternunt, & Roſas ſuperinjiciunt. *Idem.*

Roſa ut Januario menſe fructum ferat.

Si Roſa in æſtate media bis per diem rigetur, Januario eam menſe fructum ferre, ait *Democritus.*

Roſa ut tempore Malorum fructum ferat.

Si Roſa cortici Mali inſeratur, & inoculetur, tempore Malorum Roſas naſci ait *Florentinus.*

Roſæ ut albæ fiant.

Roſas dum aperiri incipiunt, Sulphure ſuffimigabis, & candidas, ſed & mortuas è veſtigio habebis. *Didymus.*

Roſæ & Gelſemini ſive Jaſmini flores ut flaveſcant.

Inſitione doceamus, quomodo Roſa & Jaſminus flaveſcant: quia Geniſtæ flos inter cæteros maximè flavus enitet, nos cum Roſa & Jaſmino æmulari rem contendimus; & cùm Sociatio non ſit jugabilis per ſurculum, vel inſoliationem, ideò Roſam juxta Geniſtam ſerimus, hinc eam cum genitali terra transferimus, libentiùs enim flores in ſinu parentis, quàm novercæ adoleſcunt: poſtea terebramus plantam, cumque plagam purgavimus, ipſam undique abraſam inſerimus, luto circumlinimus, & ligamus: mox ubi creſcentis trunci vi fuerit coercita, à radice ſeparamus, & ſupra inſitionem truncum reſcindimus; ſic Roſa non illepidâ venuſtate flaveſcet. Ita quoque Jaſminum apud nos adeò eleganti, lucentique colore lucet, ut oculorum aciem perſtringat, ac undique diverſis quibuslibet coloribus delectet, quibus ſcilicet adaptabitur. *Joan. Bapt. Porta.*

Roſa ut fiat viridis, lutea, & cœrulea.

Nunc perſcrutemur, an fieri poſſit Roſa viridis, lutea, & cœrulea? Id ſic exequemur; foris caudicem Roſæ juxta radices, & ramos omnes findimus, & colore ubertim infarcimus, quem ſi deſideramus viridem, Ærugine, ſi cœruleum Indico, vel Lapide ſic dicto, ſi flavum Croco, priùs tamen in pollinem redactis, inſpergimus: præcave tamen, ne

ne Auripigmenti, vel alterius rei hujusmodi quidquam immisceas, enecat enim virus plantam: mox stercore, & limo bonum quippe nutrimentum afferentibus plantam inficies.

Ad Rosas, vel Caryophyllos, vario colore brevi tempore tingendos.

Sumito terræ pinguissimæ quantum volueris: siccetur ad Solem probè, donec in pulverem tenuissimum redigi queat, deinde cùm in vas aliquod posita fuerit, germen aliquod florum arborum implantetur. Verùm cavendum, ne terra aliâ aquâ, quàm sequentibus madefiat. Itaque si ex albis floribus rubros efficere voles, sumito ligni Brasilii minutim incisi quantum sufficiat, & coquatur in aqua, usque ad consumtionem tertiæ vel quartæ partis, & fiet aqua rubra; quâ refrigeratâ terra bis in die, manè scilicet & vesperi, paulatim humectetur. Hoc autem tamdiu faciendum, donec crescere incipiat plantula; nempe per quindecim, aut viginti dies. Quòd si virides cupis, sumito loco Brasilii Spinæ cervinæ acinos maturos: si flavos, Spinæ cervinæ acinos immaturos: si nigros, Gallas & Vitriolum, & coquantur in aqua, quâ terra, ut jam antea est dictum, madefiat. Cavendum autem ne sub dio noctu relinquatur, propter rorem, quem facilè imbibit. Verùm undequaque flores non tinguntur, nisi partim naturali, partim eo colore quo inficiuntur, ita ut duobus coloribus immersi videantur. Quòd si tribus coloribus eos tingi voles, manè altera pars terræ aquâ, colore aliquo infectâ, humectetur; vesperi verò altera pars eâdem aquâ: sequenti verò die, manè, rursus altera aquâ, alio quodam colore tinctâ madefiat: deinde altera vesperi, eadem idem sic, ut manè & vesperi duobus coloribus madefiat, sed ita, ut latera varientur: quod fiet, si quam tinctam, & manè positam, in eodem latere vesperi non ponas, sed aliam, & sic planta hæc, unà cum proprio suo colore tres acquiret colores: de qua deinde plurimæ aliæ possunt propagari. *Alexius Pedemontanus.*

Betonicæ coronariæ flos, ut in cæruleum commeet.

Intubum, vel Cyanum, sed meliùs Intubum erraticum, antiquum, crassum, & pollicarem excedens latitudinem; radicem tenus secamus, ac per medium findimus, ut in ex-

centriſmo, & ſobolem floris radice vulſam inſigimus, vimine conſtringimus, ac terram putri fimo circumaggeramus, ſic florem pariet, qui cyaneo blandietur colore, quo gratius nil oculis viſitur. Sic ſi Anchuſæ radici album aliquem inſiges, florem purpureum habebis, inde in puniceum vergentem. *Port.*

Betonica ſeu Vetonica ut hyeme floreat.

Si ad Calendas Octobris Vetonicæ, Violarum, & ſimilium plantulas cum radicibus, in vinaceis, quibus cortices ſint exempti ſepeliveris, aut in fimo equino identidem reparato, flores pulcherrimos tibi edent ſub brumam: atque ita de Fragis ac Melonibus ſe res habet. Sed à frigore externo ſervari debent, plurimum enim cum fœtibus emoriuntur. *Cardanus.*

Vetonica ut uno ramo diverſos flores emittat.

Vidimus ramum eundem niveum, purpureum, ac vermiculatum florem expromere. Quod culto ſtudio, aut ſoli commutati ubertate fieri ſolet. Quanquam multos id aſſecutos vidi, defixis in ovillam, aut caprinam baccam, vel cannulam fragilem, detritúmve linteolum, diverſis Vetonicæ ſeminibus arte compoſitis, & terrâ, ac ſtercore diligenter opertis. Nam ſemina illa in unam coaleſcent radicem, quæ ramos florum varietate illuſtres emittit. *Mizaldus.*

Unica Violarum planta ut omnium colores referat.

Si omnes omnium colores unam plantulam Violarum referre cupis, ſingularum ſemina confuſa, in tenuem cannulam, aut detritum linteolum include, & terræ optimè ſubactæ, ac ſtercoratæ, ut fieri ſolet, immitte. Experimentum mihi ſæpenumero probatum, ſumma cum voluptate, & pari admiratione miraberis. *Idem.*

Lilia ut fiant purpurea.

Si Lilia purpurea facere velis, dum florent, cauliculos ipſorum acceptos decem, aut duodecim ſimul colligato, & ſuper fumum ſuſpendito: remittunt enim ex caulibus radiculas parvas ſimilitudine bulborum. Ubi igitur plantandi tempus affuerit, cauliculos ipſos in fecem Vini nigri immiſ-

immiſſos macerato, donec purpurea, & probè tincta appa-ruerint tibi ipſa diſtrahenti. Deinde hoc modo illos plan-tato ſingulis fece ſufficiente affuſâ, hinc Lilia producta pur-purea florebunt. *Anatol.*

Lilia rubra ut fiant.

Rubrum Lilium facies, ſi intra cortices Cinnabarim fundas, cavendo ne bulbos ſaucies. Si verò etiam alio colore ipſa oblinas, cujuſcunque coloris volueris Lilia gi-gnentur. *Florentinus.*

Lilia ut per annum recentia permaneant.

Lilia per totum annum recentia permanebunt hoc mo-do: Auferunt ipſa unà cum ramulis nondum aperta, ſed adhuc concluſa, imponuntque in vaſa fictilia nova non pi-cata, deinde vaſa cooperta reponunt, atque ſic recentia totum annum durant. Si quando autem medio tempore quis eis uti velit, Soli exponat, quo concalefacta aperien-tur. Quò verò alio atque alio tempore Lilia florem pro-ducant, dum bulbos ipſorum plantas, alios in altitudinem digitorum xij. alios iix. alios v. deponito & diu Lilia habe-bis. Idem etiam in aliis floribus facere licet. *Anatolius.*

DE SECRETIS FRUCTUUM in genere. CAP. XI.

Fructus ut habeas præcoces.

UT fructus habeas præcoces, irriga ſæpe calidâ aquâ, Soli expone, ſtercore columbino, equinoque fove, aut calce, quæ illam admittunt, ut Ceraſia & inu-tiles ramos ſenſim ac inutilia quæque præcide. *Cardanus.*

Fructus ut ſerotinos habeas.

At ſi ſerotina velis, contrariâ ratione ages, in umbra, & multis operta foliis ſinito, præcidito jam natos fructus cum ramis, antequam matureſcant; denuò enim flore-bunt, & alios fructus mittent: quos ut ad maturitatem deducas, hyeme vaſis fictilibus, quæ ex arbore pendeant, includito. *Idem.*

Fructus ut ſuaviores odoratioresq; fiant.

Semina vel grana triduo Mulſo, lacte Ovillo, vel Aquâ,

 ubi

ubi Saccharum eliquaveris, quod veteres præſtare exiſtimarunt, ſunt maceranda, & inſolata ponenda, & majorem fructus contrahent ſuavitatem. Si odoratiores quæris: Semina Nardino oleo, ſucco vel ſtillatitio Roſarum liquore, aquâ diſſolutis in ea Moſcho & Zibetho appellatis, ubi aliquantulum madefeceris, jam ſiccata ſerito, & ſuaveolentes fructus, mirâ quidem illius odoris fragrantiâ delibuti orientur, cujus ſemina combiberint. Sed ſi ſeminum cacumina confringes, pauculo ibi morantur tempore. *Porta ex Florentino.*

Fructus omnes ut augeantur.

Si fructus velis fieri majores: Fictilis olla aquæ plena circa radices obruatur, in ea flos cum ramo ſequaci flexu imponatur annexus, néve dimoveatur, arctè ligetur: ollam in terram conjicies, & obteres circa ramum, ne extrinſecus afflet ſpiritus: ſic completis fructibus elapſo tempore miræ magnitudinis pomis exuperabit, & majoribus, quàm in arbore unquam pependerint, nimiâ corticis craſſitie: humorem enim, quem Sol & aër ab eo ſurripiunt, ſervat olla, & coercet, ſurgenteſque vapores fructus incraſſant, & augeſcunt.

Fructus ut formam quam voles, aſſequantur.

Formam quam aſſequantur deſideras, finge in ligno magnitudine fructûs perfecti: huic circumpone gypſum aquâ diſſolutum craſſitudine digiti minimi, bifariam diviſam. Siccam hanc figuram (celeriter enim ſiccatur) auferes à ligno: id facilè fiet, ſi priùs lignum oleo illeveris. Detractam hanc formam cavam è gypſo bifariamque diviſam, fructui creſcenti, qui juſtæ magnitudinis medium exceſſerit, arctiſſimè circumligato, demittitoque donec fructus ad juſtam pervenerit magnitudinem. Habebis fructum formâ eâ, quâ lignum dedolatum erat, liceat & inſcribere quæcunque volueris: ut verè dicere poſſis:

Creſcite, & in titulos ſurgite ritè meos. Cardanus.

Fructus ut vim purgandi nanciſcantur.

Si ad radices Helleborum, aut Cucumerem ſylveſtrem, vel Scammoneam poſueris, Pruni aut Ceraſi, magis etiam Vitis cùm ablaqueatur, fient fructus illarum purgantes. *Cato.*

Fru-

Fructus è diversis compositus, quomodo fiat.

In monstrificis naturæ compositionibus, ac transmutationibus, haudquaquam meliore, quàm Insitionis viâ proceditur. Atque suprà hanc satis laudavimus, longè secus laudaturi posthac, mutuò postquam diversorum complexu indissolubilem unum efficiat nexum, mirandique præbeat rationem: & si Insitiones laboriosas, ac impossibiles aliquis existimabit, facilè convincetur eventu sive effectu laboris. Quin imò ferè impossibiles insitiones solerti emendabis curâ, nec te ab eo rudis agriculæ, & inscii artificis dimoveant dicta in eo, quod demonstratur experientiâ, sed animo volve, quæ à priscis memoriæ prodita sunt, v. gr. Ficum Platano inseri, & Moro, Morum Castaneæ, Terebintho, & albæ Populo, inde alba nasci Mora: Castaneas Nuci & Quercui. Punicam variis gaudere adulteriis, & omnibus immisceri lætatur; Cerasum Persico, & Terebintho; sicut vicissim Ceraso Terebinthum, & Persicum. Cotonea oxyacanthæ: Vitem in Oleâ fructus dare, & Elæostaphylos appellari, quos *Olivam* latinè dicimus: Talem Florentinus se apud Marium Maximum vidisse perhibet, fructum gustâsse, & æstimâsse, quòd verè Acinum & Olei baccam simul gustaret. Myrtum Salici insertam, & Punica quoque retulisse mala ferunt, & cæteris, quas intueri par est, longè tamen nostris difficiliores: & tandem omne genus surculi omnibus arboribus inseri posse autumat *Columella*, docetque. Hinc omnis fructuum compositio, hinc omnis eorum adoptatio, hinc insueti subinde producuntur per naturam arte mutatam fructus. *Joan. Bapt. Porta.*

Fructus crescentes ut figuras omnes, vel impressiones sumant.

Si Humanum caput, Equinum, aliorúmve animalium mentiri affectas, magnitudine perfecti fructûs Argillâ, Gypso molli, ac siccescente formabis, & styli acie findito, ut archetypum ejicias, & iterum possit aptè conjungi. Si lignea erit persona, sit intus excavata, si ex argilla, ubi torrueris, & fructus validi sint incrementi, fictilibus typis (aperto loco, quà petiolus intromittitur) claudantur, ac forti ligentur vimine, ne pomi auctu aperiantur, idque ab ipsis eorum incunabulis, & in eam adolescere, ubi impetraveris,

ris, & ad debitam fructus fuerit restitutus magnitudinem, figuras, & effigies dabit, quas effingere placuit, valetque id maximè in Cucurbitis, Piris, Struthiis, ut placebat *Democrito*, Citreis, punicis, & Malis insanis. Ex *Quintiliorum* placitis scriptum video: si arundine in longum fissâ excavabimus internodia, in ea nuper Cucumeris, vel oblongæ Cucurbitæ partus editi includantur, improbo crescens auctu, arundinem implebit, in oblongam, & teretem figuram nimirum protensus. Quòd si inter duos discos compressam apposueris Cucurbitam, in orbem planum excrescit, & maximè figuras præstat omnes, quibus cogitur. Si in vitilem vaginam, postquam defloruerit, conjeceris revolutam ostendet anguis figuram. *Joan. Bapt. Porta ex Aphricano & aliis priscis.*

Fructus quomodo exos, & enucleatus evadat.

Vetus est Philosophorum dictum, præcipuè qui selecta agriculturæ præcepta tradidere, si inserendis surculis, vel vivis radicibus medullam auriscalpro, vel osseo abstuleris cultro, fructum exossem, ac sine ligneis nucleorum putaminibus proditurum, siquidem altrix ipsa, ac parens est osseæ substantiæ. Arcades autem huic refragantur opinioni; omnis enim, ajunt, arbor, cui aliquatenus demta est, vivit: sed omninò si medulla subtrahatur, non solùm non enucleatos fructus protuberare, sed vitâ viduari, ac exarescere penitus necesse est, ratione hac suffulti, cùm pars illa humidissima, maximeque vitalis sit: alimentum enim quod à solo ministratur, transcurrit, dum ad omne alimentum viventis, quasi quædam anima, per trunci medullam, veluti per siphonem hauritur: id monstrat materies expers medullæ, quæ recurvatur, & in orbem redigitur, usquequò omninò resiccetur: idque prisci pertinaciter reformidârunt. Nobis autem, quos *Theophrasti* veritatis & experientiæ commovent placita, multum erit usui, nec parum commoditatis affert. *Idem.*

DE SECRETIS FRUCTUUM in specie. CAP. XII.

Poma ut in vigore diu maneant.

PRÆCOCIA Pyra, Mala, Cotonea, sed mustea spernenda,

da, Ficus, Tuberes, & Zizipha, cum ſuis frondibus legito, omnia immatura, non tamen percruda, caduca ſunt ſeparanda, undique diligenter inſpiciendo ſintne integra, nec manibus quaſſentur, inciſos eorum tenaces calidâ cures amburi pice, parum tangendo: nam faciliùs principium putrefactionis exhiberent, inde cannabi ſtupáve involvendo, ferventi cerâ circumline, & circumlita melle demergantur, ut ſint omnia ſubmerſa, & ſeparata cuſtodi, ne ſimul commiſceas, ne ſe mutuò contingant: alterum enim ab altero corrumpitur operculo impoſito, operculatumque vas pellicolato, & per annum viridia ſemper habebis: & ſic omne pomum in melle ſervari poteſt, quod in vetuſtatem reponitur. *Joan. Bapt. Porta.*

Mala ut diu conſerventur.

Mala in multum tempus durant, ſi in vigore ſunt decerpta, id quod manu faciendum eſt, & cautè, ne quaſſentur, ſingula verò in algas, hoc eſt, maris muſcum, ſeorſim involvantur, ut undiquaque ſint cooperta, & imponantur in ollas crudas, apponantur etiam algæ unà cum lignis Malorum, ut ſe mutuò non contingant: deinde ollis opercula obdantur, & deponantur in loco ſublimi perfrigerato, extra fumum, & omnem graveolentiam. Si algæ non ſint, in valde minutas ollulas crudas ſingula mala indantur & addito operculo reponantur. Quidam terrâ figulinâ ſingula mala oblinunt, ſiccant & reponunt. Servantur etiam integra mala, ſubſtratis ipſis nucum foliis. Melius autem feceris, ſi ſingula mala in folia nucis involuta repoſueris. Conſervabis etiam Mala, ſi in ollas intrinſecus inceratas repoſueris, & diligenter ipſas cooperueris. Imputrida perdurant Mala, ſi in Hordeum immittantur. Conſervabis eadem & hoc modo: Accipe vas fictile non picatum in fundo perforatum, idque Malis manu decerptis, incolumibus, non inveteratis exple, & vas Myacanthâ, aut aliquo alio ſecurè obtura, & in quacunque arbore ſuſpende & per totam hyemem ſine, & talia permanebunt, qualia ſunt injecta. Quod ipſum etiam experientiâ condidici. Servantur etiam Mala ſic: unumquodque Malum ficulneis foliis ſiccis involvito, inde luto vel argillâ albâ intege, & perfrigerata in Sole repone. Permanent etiam conſervata à vini fece, & ipſum quoque Vinum conſervabunt omnium mira-

miraculo. Sed in ollam novam immiſſa, & olla in dolium vini immerſa, ita ut ei innatet, & dolium oblinatur, recentia erunt Mala, & Vinum ipſum odoratum. Quin & in ſinuoſas capſas componuntur cum tomentis puris, & conſervantur. Hyemalia Mala optimè in ſeminibus ſervantur. *Apulejus.*

Mala quomodo ſervanda & reponenda.

Mala circa autumnale æquinoctium ſunt legenda pro cœli, ſoli, & arboris cujuſque naturâ, nec ante xv. Lunam, ut ſcribit *Plinius*: idque cautâ manu, ne contuſione, aut vulnere aliquo lædantur, ſeparatis cadivis, putreſcentibus, ac vermiculoſis, à præſtantibus & generoſis. Servabuntur optimè tabulatis extra fumum, & graveolentiam in loco frigido, & ſeptentrionalibus feneſtris aperto: quæ ſereno die patentes lucem accipere debent, excluſis auſtris: nam aquilonibus multò nocentiores fructibus eſſe ſolent: à quibus poma quæque rugis deturpari certum eſt. Servantur præterea in frigido & arido loco ſupra paleas, ut ſcribit *Varro*. Ideò qui oporothecas faciunt, ad aquilonem, ut feneſtras habeant, & aëre perflentur ſummè curare debent. *Mizaldus.*

Poma ut in arbore diu immorentur.

Ramulos intorqueri jube, ne matureſcens humor in ipſa dilabatur, ea incolumia ſervabuntur contra æſtiva caloris blandimenta: tali maximè pacto Punica ſervantur, ne hiantia diſperdantur. *Joan. Bapt. Porta.*

Poma ut imaginem quamvis referant.

Gypſo, aut figulari luto, quamcunque voles inſculptam imaginem tege: & in duas partes apto inſtrumento, eâ induſtriâ ſeca, ut iterum illæ ritè conjungi poſſint ac committi. Deinde in figulina excoque: cumque Malum, ad dimidium peculiaris incrementi pervenerit, hiſce formulis include, validisque vinculis firmiter obſtringe, ne fictiles typi divellantur incremento obvoluti Mali. Quod ubi capacitatem illorum expleverit, tales animalium figuras repræſentabit, quorum & habitum & imaginem ibidem mentiri viſum tibi fuit. Quæ res in effingendis Malis non ſolùm locum habebit, ſed etiam in Pyris, Cotoneis, Perſicis, Citriis, Punicis, Aurantiis, & reliquis pomorum generibus. *Mizaldus ex Aphricano.*

Malis lineamenta imprimere.

Si ex cocto gypſo, ac liquidiore aquâ redacto, ſupra Mali cortices, notas graphio deſcripſeris, cùm ad debitam ipſa creverint craſſitiem, atque decerpſeris, graphidis veſtigia depreſſa extabunt ac refricata nobis erunt perſpicua. *Joan. Bapt. Porta.*

Mala ut fiant dulcia.

Si dulcia fieri deſideras, ſtercus caprinum uriná humanâ diſſolutum cum veteris vini fece, radicibus infunde. *Mizaldus.*

Mala ne putreſcant.

Si imputrida mala habere voles, felle viridis Lacertæ inungatur caudex: erit & hoc adverſus Formicas remedium præſtantiſſimum. *Idem.*

Mala ne caduca evadant.

Si caduca fuerint mala, fiſſæ radici lapis impactus, illa retinebit. *Aphricanus.*

Mala ut fiant rubra.

Arbor uriná rigetur, & rubeſcet fructus. Quidam verò malorum fructus hoc modo rubicundos efficiunt. Palos in terram depangunt, & incurvatos ramos, qui fructum habent, citra conquaſſationem palis religant, & ſcrobes in propinquo ipſorum, aut alia vaſa aquâ implent, conjectatione factâ, ut in meridie Solis ſplendor in aquam illabens, calidumque vaporem remittens, & per refractionem in fructum incidens, coloris bonitatem, & rubedinem operetur. Quidam roſas ſeminant ſub plantas, hoc modo fructus rubicundos efficientes. *Berytius.*

Poma ut fiant rubra, Aliter.

Si Citri Mali vel Pyri ſurculum rubro inſeramus Moro, inde enata rubra dabunt Poma. Sic Rhodacena inſigni calore ſanguinea ex Mori inſitu eveniſſe conſtat. *Porta.*

Pyra quomodo fiant rubicunda, & effigiata.

Pyrus Moro inſita, rubicunda Pyra feret, ut tradit *Tarentinus.* Modum effigiandi Pyri, in quas volueris formas, requires ſupra ex Pomis.

Pyra quomodo legenda, & cuſtodienda.

Legenda ſunt Pyra eo modo, quo Mala, eaque methodo, nimi-

nimirum die ſereno, & blandâ manu, ne vulnerentur, caducis & vitiatis, à ſanis & integris ſecluſis decreſcente Lunâ, & vegeto Solis calore. Quod ubi factum erit, in picato vaſe diligenter includentur: cujus os deorſum reclinabitur: atque brevi ſcrobe eo loco obruetur circa quem perennis aqua decurrit. Alii optimè ſervari affirmant, ſi illitis pice ſurculis vel pediculis ſuſpendantur. Alii Sapâ, vel Paſſo, aut dulci Vino merſa, vaſis plenis cuſtodiunt. Sunt qui inter ſcrobes obruant. Plerique ſiccatis frondibus juglandis involuta reponunt. Nonnulli in vinaceis diſcreta, ne ſe contingant, ſepeliunt. Ruſtici inter paleas, aut frumenta ſervant. Alii ſtatim lecta cum tenacibus ſuis picatis urceis condunt, & oribus vaſculorum gypſo, vel pice clauſis, ſub dio obruta, ſabulóve tegunt. Servantur omnium optimè, ut reliqui fructus, Melle, modò ſe non contingant. *Mizaldus ex Democrito & Palladio.*

Cotonea quomodo fiant effigiata.

Mala cotonea animalium ſpeciem præ ſe ferent, ſi in formas typorum indita augeſcere ipſis permiſeris. *Democritus.*

Cotonea quomodo legenda, & conſervanda.

Imprimis Cotonea mala quàm maturiſſima & integerrima, ſine macula, ſereno cœlo, ac decreſcente Lunâ colligere debes: & in lagena nova, quæ ſit patentiſſimi oris, deterſa, quâ caneſcunt lanugine latè ac leniter componere, ne collidi poſſint. Deinde cùm ad fauces uſque fuerint compoſita, vimineis ſurculis, aut circulis ſic erunt arctanda, ut modicè premantur, ne cùm humore fuerint imbuta, ſuſtollantur. Tum quàm optimo, & liquidiſſimo Melle vas uſque ad ſummum ita replebitur, ut Pomum quodvis ibi ſubmerſum videatur. Sed ſummoperè tibi cavendum erit, ne immaturum illud & crudum reponas, alioquin ita indureſcet, ut uſui eſſe non poſſit. Audio nonnullos Cotonea oſſeo aut ligneo cultro (quod ferrum metuunt) aperire priuſquam Melli ſervanda committant: adhæc ſemina eximere, à quibus Pomum vitiari putant. Res ridenda potiùs quàm audienda. Alii lecta Cotonea doliis muſti ad fecem uſque mergebant atque ita claudebant, vinum hinc odoratius reddi promittentes. Alii in novam ollam dolio vini innatantem illa recondunt, & dolium oblinunt. Sunt qui

qui foliis Fici obvoluta custodiant. Plerique stupis, tomentóve mundo vestita, in cistis concinnant, & disponunt. Multi in scrobe, vel Milio, Hordeo, aut Avena longo tempore incorrupta servant. Sed in domo nec sunt condenda, nec reponenda, ubi reliqui fructus fugaces, vel alii quoque tenelli custodiri solent. Nam illos suo acerrimo odore vitiant, ac labefactant. Non desunt, qui Ficis, aut Nucis foliis involuta servent. Alii Cretâ figulinâ illinunt, siccataque in Sole, suspendunt, & dum usus postulaverit Cretam deluunt. Plerique arculis ligneis separatim includunt, & in tabulato siccissimo, ac frigidissimo loco, ubi neque fumus, neque teter sit odor, collocant: ita ut flosculi sursum, pediculi verò deorsum spectent, nec alterum ab altero corrumpatur: deinde scobe populneâ vel abiegnâ interpositâ, luto paleato opercula munita superponunt, ne introire possit spiritus. *Mizaldus ex Democrito, Catone, Varrone, Columella, Palladio & Plinio.*

Pruna ut sine ossiculis nascantur.

Prunum absque ossiculis tibi comparabis, si tenellam arborem ad binos pedes recisam usque ad radicem findas, abrasâque & excavatâ scalpro utriusque partis medullâ, confestim sejunctas partes vinculo constringas, superioremque partem ac divisuras laterum fimo, vel argillâ, ceráve obducas, & chartâ madidâ munias: elapso anno obfirmatâ cicatrice omnia coaluisse perspicies. Hanc deinde arborem surculis, qui fructum non tulerunt inseres, & sine ossiculis Poma proferet: sive illa fuerint Pruna, sive Cerasia, Persica, Mespila, Palmulæ, lapidosáve Corna. *Idem.*

Cerasia quomodo ossiculis carentia fiant.

Si exossata habere cupis Cerasia, teneram adhuc arborem ad binos pedes recides, & usque ad radices findes, abrasâque ferro partis utriusque medullâ, illicò sejunctas partes vinculo perstringes: & summitatem ac divisuras laterum fimo oblines: post annum ductâ cicatrice dum divortia coalescent: eidem arbori surculos, qui adhuc fructum non tulerunt, inseres, & hinc sine ossibus Cerasa recipies. *Idem.*

Mora ut fiant alba.

Mora ipsa si alba reddere optabis, in albam inserantur Popu-

Populum, vel inoculentur, & albeſcentia dabunt Poma. *Berytius.*

Mora ut reponenda, & ſervanda.

Mora in vitreo vaſe diligenter condita plurimo tempore durant, proprio ipſorum juſculo, & vino demerſa, ac diligenter operta: modò non fuerint nimium matura, vieta, & flaccida ſeu languida. *Idem.*

Perſica ut inſcripta & figurata naſcantur.

Perſica inſcripta ſic faciemus. Poſtquàm Perſici fructum comederis, oſſiculum ad dies duos ſive tres aquâ macerato, & leniter aperito, & repertam intra os amygdalam ſive nucleum accipito, in ejusque cortice ſtylo æreo inſcribito, quicquid tandem libuerit, non profundè, deinde papyro involutum plantato. Quicquid ſanè in amygdalâ inſcripſeris, hoc ipſum dein in fructu reperies. Quidam etiam hoc ipſum in verâ amygdalâ faciunt eodem ſucceſſu. *Democr.*

Perſica ut fiant rubra.

Rubra facies Perſica Roſis ſub ipſas plantas conſitis. Facies & juxta alium modum rubicundum fructum. Si enim obrutum Perſici os poſt dies ſeptem detexeris. In his enim diebus ſua ſponte aperitur, & Cinnabarim intra oſſiculum infuderis, & hoc ipſum rurſus obrutum curâ & diligentiâ dignatus fueris, inde rubra Perſica habebis. Fortaſſis etiam alium colorem ſi infundere libuerit, eundem quoque ſimiliter fructui affricabis. *Idem.*

Perſica ut fiant miræ magnitudinis.

Ut Perſica miræ magnitudinis tibi compares, Amygdalas item & nuces, & ſimilia, accipies tres, vel quatuor nucleos ex illis, quos ita coaptabis, ut corpus unum conſtituere videantur. Hos junctos, & ſi opus fuerit, colligatos, in vas aliquod terrâ ſtercoratâ plenum immittes, plantabis, ac ſepelies: ſed ita ut vas illud foramen habeat in operculo, per quod nucleorum germen exire cogatur. Sic fiet, ut nuclei illi in unam coaleſcant arborem, quæ ſuo tempore fructus eximiæ magnitudinis ac pulchritudinis edet ac profert. Sunt qui nucleos non in vas, ſed fiſtulam, aut tubulum terrâ ſaturatum mittant. Sed id multò leviùs & faciliùs tibi ſi com-

ſi comparare ſtudes, diligenter interlegenda erunt Perſica illa, quæ parva & languida apparebunt, nimiaque ubertate matrem onerabunt: ut arboris ſuccus ad reliquorum nutrimenta convertatur. Sic enim ſalivæ copia in pauciores fœtus ſe conferens, illos altili ſaginabit incremento, ac majores reddet. *Mizaldus.*

Perſica ut ſine oſſe producantur.

Perſicum ſine oſſe producere poſſumus, novo inſitionis modo. Circa Salicem Perſici plantam ſerimus, loco riguo, humido, & ſuperfœtante: ſin minus aquationibus adjuva, ut lignum turgeſcat, & ſibi, & advenis ſurculis ſuccum porrigat ſuperfluentem. Si ſalix brachii magnitudine in medio terebretur, Perſici capite relicto, ramos omnes amputabimus, ac per foramen ſaligni trunci inducimus: foramen luto diligenter operimus, ac vinculis aſtringimus: anno ſubinde elapſo, ubi jam cohæſerunt, ut è duabus arboribus una fiat, quantum mox prominet ſupra terebrationem, & compagem, reſecamus, ne eò feratur alimentum: & ab Inſitionis coalitu ſuccus avocetur, & arbos alia gravata ſtirpe adaptatis frugibus incurvetur. Vel capite ſalicis in terram demerſo, in arcûs ſimilitudinem flectatur, & coalitis Perſica malus ſucciditur, transfertur, & in terra exaggeratur, ſic Perſicus Salici nupta, & maritata mirâ jucunditate ſine oſſibus fructus pariet. *Joan. Bapt. Porta.*

Perſica ut ſine oſſe proveniant, aliter.

Truncum arboris infernè perforabis, & medullâ exciſâ, Salicis aut Corni paxillum impinges. *Aphricanus.*

Nux ne lignoſum fructum progignat.

Si prædurum & lignoſum fructum nux progignat, cortex in orbem vulnerandus erit, ut noxii humoris vitium deducatur. Alii radicum ſumma præcidunt. Plerique terebratæ radici buxeum cuneum imponunt, aut cupreum, ferreúmve clavum. *Mizaldus.*

Nuces ut abſque putaminibus gignantur.

Nuces nudas ſine putaminibus facies, ſi contractâ nucis teſtâ, internoque nucleo illæſo conſervato, ei ipſi lanam, aut recentia vitis ſeu platani folia, ne nudus exiſtens fructus à formicis corrodatur, circumdederis & ſic plantaveris.

Idem

Idem in Amygdala *Florentinus* tradit, si cinis assiduè trunco & radicibus circumfundatur. Imò & in reliquis fructuum generibus, quæ testam forinsecus habent, si juxta eundem modum fuerint plantati. *Aphricanus.*

Aliter.

Loco, quo Juglandem plantare destinaveris scrobem defodito, & pulveratam imponito terram, ac Ferulæ semen pangito: cùm enata increverit, aperi, & in ejus medullam nudum Nucis nucleum cælato, & sic habebis longo tempore præoptatos fructus. Sic possumus & Tarentinam efficere, alii *Molusca* vocant: Nam & Tarentinam dicunt, quæ est molli ac fragili putamine, ac manibus attrectata facilè frangitur. Hanc lixivio per annum sæpè irriga, & cinerem radicibus injice, ut prodidit *Damageron.* Et arborem quoque penitus perforando, duras & masculas nuces friabiles facies. Sic de Avellana nuce, & Amygdala, antequam florem protruserint ablaqueatis radicibus, per dies aliquot calida infundetur aqua, & teneras dabunt Nuces, ut *Africanus* ait: fit priori modo, ut nudum nucleum, & friabilem testam afferat, ut non putamine, sed veriùs integatur cute adeò tenellâ, ut simul mandatur, & tandem de fructibus omnibus qui testâ integuntur. *Joan. Bapt. Porta.*

Amygdalæ amaræ ut fiant dulces.

Dulces autem facies amarulentas Amygdalas antea, si perforato trunco in quadrangulo palmi parvi altitudine lachrymam quotannis effluere sinas, donec dulcescant. Quidam melius faciunt, & circumfodiunt, suillum stercus apponentes, & urinam affundentes, deinde aggestâ terrâ rigant singulis annis, donec dulces fiant. Omnis autem truncus Amygdali excisus fructum abjicit. Teneram verò & dulcem ex dura, & amara facies, si truncum usque ad radices in superficie existentes nudaveris, & aquâ calidâ assiduè rigaveris, antequam flores emittant. *Aphricanus.*

Amygdalæ inscriptæ ut fiant.

Amygdalæ testam industriè confringito, ita ut internum nucleum integrum conserves, apertâque testâ in nucleum quicquid libuerit, scribito, rursusque colligatam papyro plantato, lutoque circumlitam ac intectam stercore suillo aggesto obruito. *Idem.*

Puni-

Punica mala ne hient.

Dum Punicam Malum plantas, Tilices in ſcrobem præmitte. Si verò priùs plantatæ fuerint, Scillas juxta plantato. Hæ enim contrarietate naturali ipſa Mala hiare non permittunt. Similiter autem ſi ſecundùm caput plantatæ fuerint, non hiant. *Aphricanus.*

Punica mala ut dulceſcant.

Radices arboris circumfodito, & ſtercus Suillum aggerito, & ſuperingeſta terra, cum Urina hominis rigato. Vel Mala ſic dulciorem efficiunt fructum, ſi Urinâ aſſiduè, Caprino ſtercore, & Vini veteris fece radices plantæ rigaveris. *Paxamus, & Anatolius.*

Malum punicum, ut ſine granis facias.

Si exemeris quemadmodum in Uva, conſpicuam medullæ partem, & fiſſum lignum obruas, & poſt tempus reciderís ſupereminentem Plantæ partem, quæ jam germen emiſit, fructum ipſum ſine granis Punica Malus producet. *Aphricanus.*

Punica mala, ut fiant rubicundiora.

Si Punicum malum rubicundius efficere velis, plantam aquâ cum lixivio balnearum permixtâ rigabis. *Idem.*

Ut ſciatur, quot grana habeat Malum punicum.

Unum punicum Malum aperias, & numeres grana, & quot in ipſo grana reperies, tot in ſingulis eſſe judica. *Idem.*

Punici mali acinos augere.

Punici mali acinos augere ſic poſſumus, ut nimio videantur mirabiles incremento. Punicam juxta Cornum ſerito, Cornique truncum terebrato, ac per foramen immittito Punicam: ubi autem trimatum expleverit, è radicibus ſeparabis, inde Cornum juxta coalitum reſecabis, ne advenæ arbori ſuccum adimat, & evocare poſſit, ut ne cui magis, quàm inſito ſerviat: ſic enim fructum præbebit, cujus acini Corni fructus æmulabuntur, ſaporeque inſignes, ut ſpecioſiores videri nequeant. *Porta.*

Punica quomodo in miram magnitudinem excreſcant.

Tradunt, in miram magnitudinem Punica mala protuberare, ſi olla fictilis circa arborem ita aptetur, ut ramus cum flore in illa claudatur, ad palum, ne reſiliat, alligatus, ipſaque olla contra aquarum incurſus operta mu-

ta muniatur: nam ſuo tempore poma ejuſdem magnitudinis quâ fuerit, opportunè reddet: imò verò ad illius rei figuram efformata, quam ollæ aut vaſculo impreſſeris. *Mizaldus ex Gargilio Martiali.*

Punica, ut in arbore ſerventur viridia.

Cùm matura fuerint Punica, antequam rumpantur, petioli, quibus dependent ſunt intorquendi, toto anno viridia in arbore ſervantur. *Pallad. & Plin.*

Punicorum multitudo quomodo comparetur.

Punicorum multitudo comparabitur, ſi Tithymali & Portulacæ ſuccus æqualiter miſtus, trunco arboris, antequam germinet, illinatur. *Palladius.*

Punicorum acini, ut candidi fiant.

Candidi fient Punicorum acini, ſi argillæ & cretæ miſcueris quartam gypſi partem, & toto triennio hoc genus terræ radicibus inſperſeris. *Gargilius Mart.*

Punica ut ad hybernos uſus ſerventur.

Punica ad hybernos uſus ſervabuntur, ſi leni manu decerpſeris, ne tactu aſperiore vitientur, aut vulnus ſentiant, deinde pediculis in coctam & liquidam picem demerſeris, refrigerata ex ordine ſuſpenderis. Sunt qui tota in picem mergant, & ubi refrixerint, ſuſpendant. Item ſi integra collecta in aqua marina, vel fervente muria tamdiu demergantur, ut liquorem combibant, & madeſcant: deinde Sole triduo reſiccentur (ſed ita ut nocte ſub dio non maneant) poſtea loco frigido ſuſpenduntur: cùm volueris uti, aquâ dulci macerabis. Alii argillâ, vel figulari cretâ induunt, ſiccata, loco frigido ſuſpendunt: atque cùm uſus exegerit, in aquam demittunt, & cretam reſolvunt. Alii fœno, vel culmo ſingula involvunt, & inſuper luto paleato craſſè linunt: atque ita majoribus ramis alligant, ne vento commoveantur. Alii in ſiccam arenam diſtincta, & ſecreta deponunt: aut in frumentario acervo ad umbram, donec rugoſa fiunt, diligenter condunt. *Mizaldus ex Berytio, & aliis.*

Malum citrium, ut effigiatum naſcatur.

Citrii fructum ſimulachri formam reddere facies, vel humanæ faciei, vel alterius animalis, hoc modo. Gypſo aut luto quicquid voles integis, perfrigeratum in duas par-

partes inſtrumento quopiam acuto ſecas, ita ut anterior, & poſterior pars coaptari & committi queant, indeque ſiccatum in figulina torres. Quum verò fructus ad dimidiam partem ſui augmenti pervenerit, formas illas circumdatas vinculis diligenter munies, ne ab augmento ejus, quod circumdatum eſt, divellatur, & ſuſcipiet omnino circumdatas formas. *Aphricanus.*

Citria quomodo fiant rubra, & medium illorum dulce.

Si rubra Citri poma voles efficere, ſurculum Moro inſerito, & rubrum pomum dabit. Medium pomi dulce fiet, ut tradit *Palladius*, ſi truncus obliquo foramine ab imo terebretur, ut alterâ parte non exeat: ſic humor effluere permittetur, donec poma formentur: mox foramen luto replendum erit. Idem fieri affirmat, ſi ſemina, priuſquam ponantur, ovillo lacte, aut mellitâ vel ſaccharatâ aquâ maduerint. *Mizaldus.*

Citria mala quomodo conſervanda.

Si Citri fructum gypſo ſubacto probè illeveris, illæſum, & per totum annum integrum conſervabis. Citria in Hordeo occultata, & obruta non putreſcunt. *Sotion.*

Citria mala ut per totum annum habeas.

Citria ſi toto vis habere anno, eum ſervabis morem, qui in Aſſyria peculiaris, multiſque etiam locis frequens eſt. Quum legendi tempus aderit, partem à genitali reſcindes ſtirpe, & luxuriem ferro corripies: partem relinques, qua parte ſtrinxeris genuina arboris ferocitate, alia ſubſtituet, eiſque adultis, poterunt & priora illa decerpi, atque nova fœtura invitari. *Porta.*

Ficus ut inſcriptæ fiant.

Oculum Fici, quem infoliaturus es, inſcribito, quomodocunque velis, & Ficus inſcriptæ germinabunt. *Democritus.*

Ficus quomodo fiant præcoces.

Matureſcent Ficus ante tempus, ſi Columbæ ſtercus & Piper, & Oleum juxta adjeceris. *Idem.*

Ficus ut fiant purgatoriæ.

Quum Ficum plantas, ad ſummas radices Veratrum nigrum contuſum ſimul cum Tithymalo mittes, & habebis Ficus ventrem emollientes. *Idem.*

Ficus quomodo æquè alba, & nigra fiat.

Diversa sarmenta accipito, & priùs colligatos ramos ejusdem temporis ac ætatis existentes, in scrobe deponito, stercoratoque & rigato. Cùm verò germinaverint, rursus utrosque oculos in idem colligato, quò in unum truncum coalescant, & post duos annos, si ita visum fuerit, transplantato, & gemini coloris Ficus habebis. Quidam majori securitate idem faciunt hoc modo: Duorum ficorum diversorum semina sive grana linteolo illigata plantant, & transplantant. *Leontius.*

Caricæ ut durent.

Ad multum tempus bonæ perdurant, si in sportis in clibano suspendantur, ubi panis est extractus, & in fictile novum non picatum indantur. Oportet autem Ficus decerpere unà cum fundo & pediculo, ex quo dependet, & muriam cum Oleo fervefactam in Sole irrorare, & in vas mittere, idque luto oblinere. Noctem tamen unam antea rori exponere, & postea vasi committere. *Paxamus.*

Ficus ut virides serventur.

Ficus servari possunt virides, si in melle ita disponantur, ut neque se invicem, neque vas contingant: quod operculo diligenter tegi debet. Idem continget, si singulæ intra cucurbitam viridem claudantur, loculis unicuique cavatis, & suspensâ in umbroso loco cucurbitâ, ubi nec ignis, nec fumus inspiret. Verùm cum petiolis legi debent: nam sic diutiùs integræ durant. *Aphricanus & Palladius.*

Olivæ ut dulcescant.

Accipe Cineris quercini sextarium unum: Calcis vivæ recentis tertiam sextarii partem, misceantur benè, addendo aliquantulum aquæ ut humectentur nonnihil, coeantque in unum: deinde cùm sic per horas duas relictum fuerit, in vas aliquod ligneum cum foramine in fundo ponatur, subigendo benè, & superinfundendo situlas tres, vel quatuor aquæ, & per foramen coletur lixivium. Quòd si ad duas situlas non pervenerit lixivium, alias duas aquæ superinfundito, ut duas lixivii colligere queas. Quibus sic se habentibus, olivas virides recentes, & incorruptas sumito: deinde cum lixivio tamdiu, donec fundum petant, vel dentibus caro ab ossibus flavis secernatur, in aquam frigidam injicito, mutando aquam ter quatérve. Cavendum

dum omninò, ne absque aqua remaneant: quoniam subitò nigrescunt, coloremque illum suum nativum cum sapore amittunt. Præter naturam enim videtur, atque idcircò jucundissimum est videre, ut tam folia, quàm fructus, naturalem colorem conservent. Cæterum per tres aut quatuor dies in aqua recenti sinendæ sunt. Quòd si autem aqua quotidie quater, aut quinquies mutetur, biduo dulces evadent, ita ut cum sale & aceto edi queant. His peractis, muria erit superinfundenda, & sic quoque bidui spatio esui erunt aptæ. Verùm hoc notandum, Olivas, quæ aquam non tetigerint, pelliculam tenuiorem obtinere, esuique jucundiores esse. Si verò tetigerint, diutiùs erunt macerandæ, nec tamen unquam adeò erunt delicatæ, propterea quòd pelliculam sive corticem habebunt asperiorem, etiamsi virides pulchræque existant. Porrò aliter etiam Olivæ parari possunt: Olivæ siccæ, aquam nunquam ingressæ, in muriam per mensem unum ponantur: deinde in aliam per dies xv. vel xx. postea rursus in aliam efficaciorem, & erunt dulces: sed modus hujusmodi rarus est. *Alexius.*

DE SECRETIS FRUTICUM.

CAP. XIII.

Uvas Vere producere.

SI verno tempore Cerasum arborem suos gerere fructus conspicimus, nos tunc Uvas optamus, sic non deerit copia, uti è *Tarentini* & *Pamphili* elicitur dictis. Quando ab iis gummi effluere desiit, ne putrescat, & vermiculetur, emuscari jube lanuginem quandam, quæ obvallat arborem: officiet enim insitis multum. Sit Insitio, quam *Emphylismon* vocant: sic enim faciliùs coalescit: Arboris inde cortex relaxetur, & tenuis, & validus cuneus inter lignum & librum adigatur, sed sensim levi manûs libramento, ne corticis fascia lædatur, cuneo subducto surculus præacutus nigræ, & feracis vitis immergatur: & ligetur: sic Vere, consueto Cerasorum tempore, fœnerabitur Uvas, cùm cogatur subjecti trunci alimoniam surripere. *Joan. Baptista Porta ex Tarentino & Pamphilo.*

Uva vinaceis vacua.

Sarmentum & flagellum obruendum ex æquo diducto,

to, lapilloque diſcuneabis à ſummo capite; hinc inde medullam omnem oſſeo ſtylo eradendo in parte illa, vel quam abſcondet terra: vel quantum fieri poſſit altè excavato: ſubinde arcto vimine, vel papyro diligenter alligato humido, ac præpingui ſolo unam defodito ſcrobem, & deponito, illudque fixo ligetur calamo, ne poſſit intorqueri, ſic compages una, ut priùs coagmentatur: & præſtabilius fuerit, ſi quantum ſarmentum erit excavatum, in ſcillæ bulbum demerſeris: veluti enim glutino quodam adjungit, humore humectat, & calore fovet, ut Inſitio quædam. Vel idem etiamnum eveniet, ſi inſerendo ſurculo univerſa medulla ſubtrahatur. *Idem ex Democrito.*

Vitis ut Botryones albos afferat, & nigros Acinos.

Palmes idem, ut Uvam candidam ſimul, & nigram afferat, & in eadem uva, acina alia nigra, alia candida, & ea æquè diviſa appareant: Malleolos tres, quatuor, vel plures diverſorum generum & colorum ſumito, facileque auctiles, quos æqualiter compoſitos, atque arctiſſimè colligatos, in tubulum, vel arietinum cornu inſerito, ut ab utraque parte ſupereminean t, ſubter ſarmenta reſolvito, ac in ſcrobe ſtercoratâ terrâ obruito, dum germina agant, rigato: at biennio vel triennio exacto, cùm una compages ex illis coagmentata fuerit, tubulum frange, ſi cornu jam emarcuit: ubi maximè cohæſerunt, ſerrâ præcidito, ac pulveratam terram ſupra exaggerato, terraque pinguis truncum operiat, & cùm coles germinaverint, unum relinque, reliquos amputa, ne relictis omnibus, ſarmenta ſuccum miniſtrare nequeant: tunc ex compoſitarum virgarum coitu, arbor una exurgit, verſicolores uvas præbens. *Joan. Bapt. Porta.*

Aliter.

Sint ſarmenta, ut nigrum alterum, candicans verò alterum: & cùm putantur, per medium ſunt findenda, præcavendo, ne quicquam de medulla excidat, & ſic inter ſe junges diviſa, ut utriuſque oculos æquando coincidant, ut duo ferè unum fiant: inde arctiùs ligabis, & glutinoſâ terrâ adlinire curabis, terniſque diebus crebra ſibi ſuccedat irrigatio, donec ex utroque unicum erumpat germen,

uvaſque

uvasque producat, in quibus diversi generis, & coloris sint acini. *Didymus.*

Uvæ ut ad Ver usque serventur in vite.

Circa ipsam vitem, quæ fructu plena est, loco umbroso scrobem fodies, altitudine trium pedum, latitudine duorum, & mittes arenam, & ibi calamos figes, in quibus recoques assiduè sarmenta fructibus plena, & illæsis botryonibus alligabis, ut solum non contingant: etiam cooperies, ne imber eò penetrare possit. *Berytius.*

Uva ut fiat odorata.

Si odoratam Uvam facere volumus, Sarmentum obruendum ac odoriferum omne conjicimus, vel unguentum quo volumus Uvam olere, & aliquantulum maceratur ejusdem odoris aqua, & Uvam dabit absorpto humore olentem. *Paxam.*

Uvas ut ab avibus & gallinis tuearis.

Ut Gallinæ atque ejusmodi aves Uvis abstineant, Labruscæ acinos edendos dato: idem enim fermè contingit, quod hominibus qui acerbos fructus devoraverint; obstupescunt enim dentes. *Cardanus.*

Uvas & alios fructus ne Vespæ contingant.

Oleum sorbeto, & velut insufflans ad Vites, & Uvas atque alios fructus accedito. *Democritus.*

DE SECRETIS FRUCTUUM herbarum. CAP. XIV.

Cucurbitæ quomodo fiant longæ & vastæ & crassæ.

SEMINA de collo Cucurbitæ sumta recto cacumine feres, stercorabis, ac rigabis. Si vastioris incrementi optas, de medio ventre extractum semen, inverso cacumine, telluri depone. *Columella, Palladius & Plinius.*

Cucurbitæ ut latæ & amplæ fiant.

Si latas & amplas habere tibi cordi fuerit, semina quæ in fundo latitant, inversis cacuminibus terræ mandabis. *Idem.*

Cucurbita ut sine semine nascatur.

Non habebunt semen Cucurbitæ intra se, hoc modo:

Sarmentum, aut virgultum primum, mox ubi increverit, cucurbitæ, ſive Cucumeris in terram defodito, quemadmodum Vitis ſarmenta ſolent, ut ſumma pars tantùm virgulti emineat, & poſtquam auctum fuerit, rurſus idem iterum ac tertiò defodito, & exortus juxta medium, & ſuper terram extantes ſecato, ſolumque poſtremum tertium videlicet relinquito, & habebis tum Cucurbitas, tum Cucumeres ſemine carentes. Similiter ſine ſemine eadem facies, ſi triduo antequam ſemines, ſemen ipſum oleo Seſamino maceraveris. *Quintilius.*

Cucurbitæ ut fiant præcoces.

Præcoces Cucurbitas & Cucumeres ſic reddes: In cophinos, aut in fictilia inutilia terram cribratam mittes, ſtercore admixto liquidiorem factam, & anticipato conſueto tempore. Vere videlicet inchoante ſemina implantabis, & cùm ſol fuerit, & calor, & moderata pluvia, cophinos ſub dio expones, circaque Solis occaſus eos in domum contectam inferes. Atque hoc aſſiduè facies, aquam irrorans, quando uſus poſtulârit. Poſtquàm verò perfectè ceſſabunt frigora, & glacies, cophinos, ſive dolia in locum ſubactum & excultum deportata defodies, ita ut labra æqualia ſint terræ, & deinde reliquam curam adhibebis. Si verò abſtuleris ipſorum virgulta, citiùs fructum producent. *Quintilius.*

Cucurbitæ, aut Cucumeri quomodo formæ variæ & characteres imprimantur.

Transfigurabuntur Cucurbitæ in quamcunque velis figuram, ſi teſtacea feceris vaſa, eaque parvis adhuc circumpoſueris, & obligaveris: formas enim & characteres implebunt. Quare & Arundine in longum ſectâ, excavatâque & compoſitâ, ac coarctatâ, ſi in eam Cucurbitam, aut Cucumerem, dum adhuc parva eſt, immiſeris, augeſcens per omnem longitudinem Arundinem explebit. *Quintilius.*

Cucurbitæ quomodo fiant purgatoriæ.

Purgatorias facies, & dejectorias, ut alia pleraque, ſi illarum ſemen noctem ac diem, cum Rhabarbaro, Agarico, Scammonia, Colocynthide, aut aliis purgantibus medicamentis ſimplicibus præmaceraveris, deinde ſeminaveris. *Idem.*

Cucur-

Cucurbitæ quomodo conserventur.

Cucurbitas servabis sic: Has teneras acceptas concide, deinde aquam fervefactam affunde, & per totam noctem sub dio perfrigera, indeque muriæ acri impone, & diu permanebunt. Hodie per hybernos menses omnes laquearibus & tabulatis ædium appensæ, virides & cibis non ingratæ à nostratibus ubique custodiuntur: maximè quæ *Citrulli* nuncupantur. *Quintilius & Mizaldus.*

Cucumeres ocyssimè producere.

Si eorum semina recentia, æstivo tempore humano cruori immiseris, non infirmi, sed sani, adulti, & fulvi fient, retinent enim in se calidiorem efficacioremque vim. Crebrò permuta, ne contabescant, ut autem immarcidi maneant, oportet remorentur per hebdomadam: sic insolata semina scrobiculis effossis, in fœcundam & pulveratam terram pangantur; & cave ne inversa. Nec obfuerit, si viva Calx substernatur: subinde calidâ aquâ, vel ardenti rigatus caulis foris emicabit: pannis tege, ne calor elatus evolet, eum serpere spectabis, si propiùs non admiseris, cui caducus hæreat, & in immensam monstrificè crescet magnitudinem: quamquam brevi temporis processu vitam ascititiam expirabit. Idem de Peponibus & Melonibus faciendum est. *Joan. Bapt. Port.*

Cucumeres & fructus omnes serotinos facere.

Si velimus Cucumeres & fructus omnes serotinos efficere: scimus eos maximè gelicidia, & imbres horrere ac frigora pertimescere: unde semina in æstate plantabis lætamine circumaggerata, sic frigori maximè obstabunt, nec ab eo necabuntur. Aliter quoque vegetes perdurare valent, si apud puteum serantur, & tam tempestivos in puteos dimitte, ac suprà rectè operi, ne Sol, ventique noxam exsiccando deferant: juvant & aquæ surgentes vapores, ut diu viridi maneant habitu. Vel stercoroso loco, & aprico, ubi semina positurus eris. Si rubros aut ferulas habere volumus post autumni æquinoctium his juxta terram recisis, excavatis, & ligneo stylo inter medullas lætamen immittimus, atque Cucumeris semen addimus: hinc nasci apparet fructus, qui possint & inter frigora non necari. *Idem.*

Melones quomodo dulces & odoratos reddes.

Melones Rosarum fragrantiam spirare facies, si semen

ipsum cum Rosis aridis posueris, & mixtim plantaveris. Dulces verò efficies, si semen ipsorum Lacte & Melle maceraveris, & refrigeratum seminaveris. *Florentinus.*

Cinara ne spinis horreat.

Cinaræ spinis non horrebunt, si pangendorum seminum lapidis attritu retundantur cacumina. Vel si Lactucam scindamus in partes, & singulis singula condantur, sic non hispidæ nascentur Cinaræ. *Varro.*

Cinaræ quomodo fiant odoratæ.

Suaves & odoratas habebis Cinaras, hac videlicet viâ ac modo: si semina in odorato liquore aliquo, aut succo triduo præmaceraveris, & siccata terræ commiseris: nam saporem eum referent, cujus humorem combiberint. Unde Laurum redolebunt, si illa cum Lauri foliis maceraveris, aut in Lauream baccam intruseris, & ita plantaveris. Simile erit experimentum in reliquis. *Mizaldus.*

Cinaræ quomodo fiant dulces.

Dulces provenient Cinaræ, si semina in Lacte, Melle aut Aqua saccharata, vel Vino aromatite maduerint, & siccam tellurem intraverint. *Idem.*

DE SECRETIS SEMINUM in genere. Cap. XV.

Semina quomodo à frigore, pruina, & ardore defendenda.

SI timor fuerit, ne frigoribus, pruinis, ardoribusve perurantur semina, paleis contegi poterunt: quibus transversæ virgæ imponentur, & virgis arundines, aut sarmenta. *Idem.*

Semina quomodo innoxia in terra serventur.

Si semina terræ mandanda succo Sempervivi paulò ante sationem madefacta fuerint, ab avibus, formicis, agrestibus muribus, & aliis hortorum prædonibus non solùm illæsa servabuntur, sed quæ inde nascentur, etiam præstantiora evadent. *Aphricanus.*

Sata ut incolumia serventur.

Satis omnibus incolumitatem tueri licebit, si collecta fuligine, quæ supra focos hæret, pridie quàm satio fiat, cum seminibus misceantur: vel Portulacæ aquâ semina ipsa

ipſa conſpergantur, ut totâ nocte ſuccum trahant, ac ebibant. *Mizaldus.*

Semina ne Aves depopulentur.

Ait *Plin.* eſſe Allium in arvis, *Alum* nuncupatum, quod adverſùs improbitatem Alitum ſemina eruentium ac depopulantium, coctum (ne poſſit renaſci) utiliter objicitur: Hoc quæ devoravére, ſtupentes manu capiuntur. *Aphricanus* ad eam rem modicum Frumentum, vel Hordeum vino incoctum, aut infuſum Veratro admiſcet, ac foris per arearum horti ambitum diſſeminat, ſata quævis ab Avium injuria hoc modo vindicans. Sed eas mortuas, vel inebriatas Arundini ex pedibus ſuſpendi jubet. Nec omittit Cancrorum fluvialium decoctum, quo ſi ſemina conſperſeris, ab Alitibus (res mira) nunquam aggredientur: imò verò quæ ex his naſcentur, durabunt ſalva & immunia ab omnibus beſtiolarum injuriis. Sunt qui plantas ſolâ decocti hujus aſpergine, felici ſucceſſu tantùm perfundunt. Quæ res mihi & amicis plus millies fuit probata, ſed certâ lunari periodo. *Mizaldus.*

Semina ut ab omni corroſione liberentur.

Nonnulli contuſa Cypariſſi folia ſeminibus remiſcent, eamque miſcellaneam ſubactæ & ſtercoratæ terræ committunt, & ita ab omni corroſione inde naſcentia liberant. Alii Cervi, aut Elephantis cornu ſiccum & conciſum, vel deraſum, aut limatum, ſeminibus remiſcent: vel aquâ madefactionis illorum ſpargenda ſemina imbuunt. Sunt qui Cucumeris ſylveſtris radices totam diem & noctem aquâ macerant, eamque ſeminibus, repetitâ aſpergine ſuffundunt, & poſtridie, pallio velata ſemina illa terræ committunt: hinc arbitrantes meliora evaſura, & à malis omnibus certò eripienda.

Sata ne à jumentis & pecore lædantur.

Paguros, ſeu Marinos cancros, vel fluviales, non pauciores quàm decem, in vas aliquod aquâ plenum miſſos, legito, & ſub dio exponito, ut diebus decem inſolentur: poſtea ſemina, quæ voles in terrâ illæſa permanere, aquâ illâ ad dies octo perfundito, idque octonis diebus peractis repetito, donec quæ optaveris ſolidi adoleſcant, experimentum miraberis. Nam ex ſeminibus illis quæcunque

 naſcen-

nascentur, non solùm à se jumenta & pecora arcebunt, sed etiam bestiolas quasvis. *Mizaldus ex Palladio & Aphricano.*

Fertilitatis prædictio.

Quod attinet ad prognosticon fertilitatis, aut sterilitatis seminis cujusque, tam sati, quàm seminandi, hac viâ procedes ex Zoroastris, & veterum Ægyptiorum experimento. Diebus xx. aut xxx. ante Caniculæ exortum, in quopiam loco diligenter subacto, de unoquoque semine legitimo & recenti, probationis gratiâ, divisis spaciis, ac signatis paululum seres, & si aëris urgebit incendium, opportunè rigabis: projectum in aridam commodiùs pullulabit, & ante cosmicum dicti sideris exortum tempestivè se prodet. Hoc peracto, sedulus observabis exorto Procyone, quodnam è jactis seminibus incolume, vegetum ac illæsum emerserit, & duraverit: atque illud fertile ac fœcundum evasurum prædices: reliquum verò, quod non prodiit, aut vietam, languidamque, & flaccidam plantulam emisit, inutile ac sterile futurum tibi persuadebis. Nam certo certius est, insanum & æstuans Caniculæ sidus per illa sua canina incendia, quædam satorum lædere, alia minimè. Ex quo noxæ, vel beneficii indicium per annum futurum unicuique sementis generi sidus naturâ aridum ac fervens, præsenti exitio, vel salute nunciabit, ac prædicet. *Zoroaster.*

Fertilitatis præsagium.

His utcunque positis non prætermittam pulcherrimum fertilitatis, vel sterilitatis præsagium, & prognosticon, quod ex nucis arbore *Virgilius* posteritatem latere noluit; licèt Amygdalæ adscribant:

Contemplator item [inquit] *cùm se nux plurima sylvis*
Induet in florem, & ramos curvabit olenteis.
Si superant fructus, pariter frumenta sequentur
Magnaque cum magno veniet tritura calore.
At si luxuria foliorum exuberat umbra;
Nequicquam pingueis paleâ teret area culmos.

DE

DE SECRETIS SEMINUM in ſpecie. CAP. XVI.

Frumentum ut valdè excreſcat.

FRUMENTUM ſupra menſuram augmentum ſumet, hoc modo: Nitrum & ſpumam nitri terito, tenui terræ admiſceto, & ſic acervis adjicito. Eadem res etiam integrum & illæſum frumentum ſervabit. *Aphricanus.*

Farina ut incolumis ſervetur.

Farinæ incolumes perſeverant ad tempus, tædis pinguibus contuſis, & in ipſas injectis. Quidam verò Cuminum & ſalem ex æquo terentes, & maſſas aridas inde facientes, eas farinæ imponunt.

Hordeum quomodo incolume ſervetur.

Hordeum incolume ſervabunt Lauri fertilis folia ſicca, & omnis cinis, præſertim è Lauri ligno, impoſitus. Similiter ſervat Hordeum Sempervivum herba ſiccata cum Calamentha, & unà cum gypſo Hordeo admixta. Quidam vas aceto plenum & contectum operculo in medio Hordei ponunt. *Damageron.*

Faba ut incolumis ſervetur.

Fabæ marinâ aquâ rigatæ, & reſperſæ, integræ, & illæſæ permanebunt. *Didymus.*

Fabæ ut ad cocturam commodæ fiant.

Quò ad cocturam Fabæ commodæ fiant, pridie quàm conſeras ipſas, in aquâ nitroſâ macerato. *Idem.*

Cicera ut majora fiant.

Quorundam ſupervacanea cura eſt, qui majus Cicer eſſe volentes, cum corticibus ipſum ſimiliter præmaceratum addito Nitro in aquam ſerunt. *Florentinus.*

Cicer præcox.

Quòd ſi præcox Cicer habere velis, ipſum circa Hordei tempus ſeminato. *Idem.*

Lentes ut citiùs melioresq; naſcantur.

Lentes bubulo ſtercore arido ante ſementem oblitæ, meliores, & citiùs naſcentur. *Idem.*

Lentes ut majores naſcantur.

Lenticula in vaginulis major fit, ſi aquâ tepidâ, addito Nitro, macerata ſeratur. *Idem.*

Lupini ut dulceſcant.

Lupinum dulce fit aquâ marinâ, & fluviali, ad triduum maceratum. Ubi verò cœperit dulceſcere, ſiccatur & deponitur, pecoribusque cum paleis pabuli loco exhibetur.

Legumina ut facilè coquantur.

In ſeminando unà cum ſtercore & Nitrum admiſcebis. Sic enim parata ipſa ad cocturam facies. Quod ſi non ſuccedat, ubi hoc feceris velisque legumina brevi percoqui, parum Sinapis in ollam injice, & ſtatim quæ coquentur, diſſolventur, ſive carnem, ſive legumina coxeris. Si verò ampliùs quid de Sinapi injeceris, penitus diſſoluta evaneſcent. *Democritus.*

DE SECRETIS LIGNORUM.

CAP. XVII.

Ne ligna igne ardeant.

LIGNA & tabulata Alumine illita, non ardeſcunt, ut nec poſtes, fores aut lacunaria Ære viridi imbuta, modò cruſta durior iis obducatur, & Alumen, Plumbique albi cineres, pigmentis copioſè miſceantur. Cujus rei ſpecimen edidit *Archelaus Mithridatis præfectus* in lignea turri contra Syllam, quam fruſtra incendere conabatur, eo modo quo Cæſar caſtellum ex larigna materia conſtructum circa Padum, ut tradit. *Plinius.*

Pulcherrima ratio ligna tingendi variè, quibus fabri lignarii utuntur ad menſas conficiendas variis teſſellis & figuris inſignes.

Manè ſumito ſtercoris equini recentis, & adhuc humidi, cum ſtramine, quantum ſatis eſt, ſupra quod ligna aliqua tranſverſa collocentur, cui ſubjicito vas aliquod, liquorem recipiens. Quòd ſi uno die tantum, quantum ſatis eſt, extrahi non poſſit, altero, & tertio, & quarto die colligas,

colligas, donec ſatis eſſe videatur: deinde coletur addaturque in ſingulas menſuras ejus liquoris, Aluminis, & gummi Arabici, ſingulorum fabæ inſtar. In eo liquore, quos voles, colores temperabis, variaque vaſa facies, ſi varios colores habere velis. His comparatis, fruſta lignorum in vaſis, ut lubet condes, eaque ad Solem, vel ignem pones: pòſt ubi uti voles, fruſta aliqua extrahito, reliqua ſinito. Nam quò diutiùs in vaſis manent, eò magis colorem mutant. Et ſic habebis ligna variè colorata, alia reliquis clariora & dilucidiora, alia magis fuſca, alia media, qui colores nullâ unquam elui ratione poſſunt. *Alexius.*

Modus conficiendi Hebeni, ut videatur naturalis.

Omnis generis ligna Hebeni formam acquirere poſſunt, præſertim dura, quæ ſunt lucidiora, ùt Buxus, Cedrus, Morus tam alba, quàm nigra: quæ ligna omnium ſunt ad hoc opus præſtantiſſima, quamvis nigra Morus aptior. Sumito itaque hujus generis ligna, atque in aqua aluminoſa per tres dies, vel ad Solem, vel propè ignem ponito, ut tantùm calefiat: deinde in oleo communi, vel Seſamino, in quo Vitrioli Romani, Sulphuris, ſingulorum tantum, quantum Avellanæ reſpondeat, ſit ſolutum, coquito aliquandiu: nam quò magis coquuntur, eò etiam nigriora fiunt, modò ne nimiùm coquantur: Nam tunc & ambuſta, & fragilia fiunt. Ritè autem cocta ſi fuerint, nihil pulchrius deſiderari poſſe videtur. *Idem.*

DE SECRETIS METALLORUM.

LIBER X.

- *Metalla in*
  - *Genere.* De quibus Cap. I.
  - *Specie: vel*
    - *Metalla verè: atque hæc vel*
      - *Liquida:* ut Argentum vivum, Cap. II.
      - *Dura & vel*
        - *Pura ſive perfecta: ut*
          - Aurum, Cap. III.
          - Argentum, Cap. IV.
        - *Impura ſive (vide A.)* — *Duriora: ut*
          - Æs, Cap. V.
          - Ferrum, Cap. VI.
    - *Metallica & hæc vel*
      - A. *Minus perfecta & vel* — *Molliora: ut*
        - Plumbum, Cap. VII.
        - Stannum, Cap. IIX.
        - Stybium, Cap. IX.
      - *Ardent: ut*
        - Sulphur, Cap. X.
        - Cinnabaris, Cap. XI.
        - Auripigmentum, Cap. XII.
      - *Non ardent: cujuſmodi ſunt*
        - Chryſocolla, Cap. XIII.
        - Sal, Cap. XIV.
        - Vitrum, Cap. XV.

DE

DE SECRETIS METALLORUM in genere. CAP. I.

Metalla ùt in calcem & aquam transmutantur.

QUÆ metalla in aquam transmutantur, primò in calcem reducta (deducuntur autem igne in fornacibus, sola vel aceto superinfuso ardenti materiæ, vel sale juncto, dum coquitur) inde aqua sublato sale, vel liquido æri trita, & infusa, sed & metalla sale, & igne in calcem transeunt, vel aqua separationis, vel attenuata, & Hydrargyro copulata, post trita cum sale, inde igne sublata Hydrargyro & sale cum aqua. *Cardanus.*

Metallo quomodo friabilitas adimitur.

In calcem redigito, sub fimo condito: post hæc facito, cùm incanduerit igne, ut restinguatur: vel liquatum projiciatur, ubi ardens aqua sæpè purgata, Terebinthinâ resinâ, ipsius Oleo, Cerâ, Sebo, Euphorbio, Myrrhâ, factitiâ Chrysocollâ, quâ utuntur Aurifabri, ut celeritatem dent fundendo, aurique ferrumini: nam si inhabile metallum fuerit tundendo, quia unctuosa sæpè corpora præmollire solent: Si omnibus, vel aliquibus iis liquore subacto in pastillos digerimus, & ubi metallum vi follium ignibus cedit, intus projiciemus. Vel hæc limi modo crassescant, & uti luculenta reddantur, metallum igni apponito, ut accensis carbonibus ignescat, & exemtum restinguatur, ac finito semissem horæ combibere. Vel canicula perungantur, illaque infundantur, & supprimen fragilitatis multum, & hujus adminiculo malleo cedunt, & sub eo extenduntur, ubi priùs tacti in partes dissiliunt multas. *Joan. Bapt. Porta.*

Metalla in corpus reducere.

At si volueris Metalla in corpus reducere, quia in calcem versa, non denuo levi junguntur artificio, consentaneum fore duximus id docere, cùm crebro in nostris operationibus usu veniat. Hæc hujusmodi retinent vim: Chrysocolla, Tartarum, Alumen, ovorum Vitella, Sal Alcali, Ammoniacum, Salnitrum, & quem Saponem vocant, ex omnibus iis, vel eorum quibusdam globulos effingimus, ac fusorio in vase, ubi

ubi calces liquefcunt, igni injiciuntur, & in priftinum revertuntur ftatum: cùm hoc probè noveris, extrahito. Id tamen animadverfione dignum eft, fi calx Auri fuerit, cum Ovorum vitellis & fimilibus: cum Albumine & Tartaro Argentum: Amurca verò olei maximè in hoc prævalet, id ne ex corporum reductione coloris nitore defraudentur, fed magis concinnum præbeant. *Idem.*

Metallum nobilius in cutem trahere.

Nunc verò reliquum dicturus video, quonam modo posfit quis nobilius metallum in cutim trahere, quod idiotæ dicunt Chymiftæ: putant enim fe partes in meditullio pofitas poffe impofturis foras elicere, ac extrahere, & internas partes folis vilioribus conflare. Sed à veritate difcedunt, quia in fuperficie tantùm remiffiores exeunt partes, & aliquantulum vivum Argentum foras elicitur. Res enim corrodunt omnes, quæ medicamentum fubintrant, duriores relinquuntur, expoliunt, & dealbant: antiquorum fortaffe numifmatum fide ducti, intus meracum Æs, foras autem fimplex Argentum confpicientes: fed hæc fimul ferruminata funt malleis tufa, tum demum typis excufa, id tamen artificio fimili fic fieri poffe penitus eft arduum, nec fieri poffe judico. Quæ tamen expoliunt, hæc funt: communis Sal, Alumen, Calcanthum, Sulphur vivum, & pro Auro tantùm Ærugo, & Sal ammoniacum: cùm opus obeundum eft, eorum partem in pulverem redigunt, & cum metallo vafi alicui immittunt, fictili luto circumlito, & operculato, exili pervio fpiramine lento igni accommodant, ac peruri permittunt, & ne Metallum liquetur, follibus ignem haud vexes: cùm pulveres perufti refident, quod fumo dignofcunt, laxato obthuramento vifunt, fed metallum igne accenditur, donec ignefcat, & ignitum iis immergunt. Vel aliter: Aceto metallum accommodant, dum ftrigmentofum fiat, & ubi circumlitum opus linteaminibus involveris, conjectum in fictile acetum continent, diu hinc decoquunt, extractum in urinam conjiciunt, Sale & Aceto ebullire finunt, donec nulla prorfus fordes emergat, & fœdæ metallorum maculæ aboleantur: & fi candidiffimum non deprehenderis, idem munus rurfus obeas, dum perficitur. Vel fic aliter ferietim procedas: opus cum Sale, Alumine, & Tartaro ex aqua in olla finas ebullire, quum tota fuperficies inalbuerit, finito

tri, Salis, æquis portionibus ebulliant tribus horis, ut in eorum pendeat medio, nec vasis latera contingat, eximito: & cum arenula perfricabis, dum Sulphuris virus evanuerit: demum ut priùs ebullias denuò, & sic inalbescit, ut ab igne se tueatur, nec uti vitiosum improbabitur: utile reperies, si ritè peregeris, & gaudebitis, nisi in vestram perniciem eritis abusuri. *Idem.*

Ad Metalla inauranda.

Aureum colorem Metallis ac Lapidibus sic induces. Accipe Salis ammoniaci; Calcanthi albi, singulorum partes quatuor æquales, Salis lapidei, & Æruginis partes tres ex unoquoque. His in tenuissimum pulverem redactis, annulum, lapidem, aut metallum quodvis ita obrue, ut à dicto pulvere circumtegatur. Postea sic in ignem per horam impone, & extractum recenti urinæ immerge, ablue & deterge. Ex cujusdam ingeniosi artificis experimento. *Cardanus, & Mizaldus.*

Ceratum seu Elixir ad Metalla transmutanda.

Sume inprimis de Sulphure extracto à specie, quam tu voles, albificato, vel rubificato, & tere ipsum benè in tabula vitrea die uno, aut duobus, & imbibe ipsum ex oleo illius speciei destillato & albificato quatuor diebus vel quinque, cùm desiccabitur: tere & imbibe ipsum, & assa inter duo vasa; & ita facias donec fiat sicut cera. Deinde sume ipsum sicut ceratum, & pone super omnes duas partes ejus, & mediam, quatuor partes Argenti vivi de lapide, ex quo extraxisti Sulphur, & fac unamquamque speciem cum sua specie, & quodcunque genus cum suo genere, neque diversifices ea; quoniam errabis. Tuum quoque Argentum vivum sic congelatur cum Aqua lapidis: Ambo verò cerata simul junge, & tere benè imbibeque ex oleo, & diu tere, & assa ea cum igne parùm fortiori, fient enim dura. Deinde tere rursus ea benè, & pone super ea Salem ammoniacum, qui fuit rubificatus cum igne lapidis, & imbibe postea benè, & renova quaque die stercus inhumando, solvetur enim, & fiet aqua rubicunda, sicut sanguis, fac ipsum congelari in vase vitreo cum tenui igne, & quum congelabitur, tere ipsum probeque imbibe ex aqua Sedinæ, hinc dissolve & postea congela ipsum, & ita facias ter: proveniet enim tibi Ceratum, quod super Lunam projice, quoniam ipsa fiet Sol,

aut projice ſuper duo Plumba aut ſuper Ferrum, & convertet ea in Solem. Et hæc quidem eſt via, quâ coloramus rubificando. Scias ipſum. Via autem quæ albificando colorat, eſt iſti oppoſita: Et hæc eſt, ut ſumas de ejus Argento vivo albo ſublimato quatuor partes, & de Sulphure albo partes tres, tere ea benè, & pone ſuper ea de Sale ammoniaco albo extracto ex lapide partes duas: iterum tere hoc totum benè, & imbibe ex aqua Salis ammoniaci probè ſoluti, & aſſa ipſum levi aſſatione, & hoc fac ter, ſed qualibet vice ſit aſſatio vehementior. Deinde poſt hæc tere illud denuò benè, & imbibe ex aqua ſalis ammoniaci, ſine ſtare cum ſuo humore, & pone in vaſe vitreo, pòſt inhuma & muta ſtercus quoque die, hocque age, donec ſolvatur. Poſtea tere ipſum & congela: ignis verò ſit tenuis, donec congeletur, & fiat album, ſive cineritii coloris. Et ſi color ille fuerit in eo, redi ad terendum, aſſandum, & congelandum, donec congeletur, & evadat album: priùs tamen ipſum ſolve, ut fiat aqua currens, & non ſit maſſa, neque turbidum, & egredietur ceratum multùm album. Cujus unam partem ſuper decem millia veneris rubeæ projice, & fiet Luna. Hæc eſt ſententia eorum, qui operati ſunt cum Argento vivo & Sulphure. Eorum verò, qui cum Argento vivo ſolùm operantur, operatio talis eſt, ut ſequitur. Sume de Argento vivo ſublimato fixo, & de Argento vivo ſoluto partes æquales, fixum verò tere, & imbibe ex ſoluto, hinc tere ipſum benè, & aſſa leviter: hoc fac, donec bibat illud ſolutum totum: deinde tere ipſum, & imbibe ex ſoluto terendo, donec fiat ſicut medulla, & tamdiu imbibas ipſum donec tantum bibat, quantum ipſe eſt, & aſſa ipſum inter duo vaſa cum igne forti: & ſi emiſerit fumum, redi ad terendum ipſum, & reduc ipſum ad opus ſublimationis, donec fundatur in vaſe inferiori: fiet enim rectum, & non emittet fumum. Ex ipſo projice, quoniam colorem bonum efficiet: poſtea imbibe ipſum etiam ex ſua aqua, tere benè, & ſolve. Solvetur parvo tempore, poſtea congela ipſum: & projice ex ipſo ſuper quodcunque corpus volueris: faciet enim mirabilia, & præcipuè ſuper Ferrum, utpote quod mollificabit & convertet in Lunam veram. Eorum verò, qui cum ſolo Sulphure operantur, operatio eſt talis: ſume de albificato & ſublimato quatuor partes, & imbibe ipſum ex ſua aqua, aut ex aqua Argenti vivi. Quòd ſi

volueris,

volueris, ut ipsum solum sit ex sua aqua solummodo: fac de ipso sicut fecisti, & non diversifices: ipsum enim faciet Plumbum, Stannum, Æs, & Lunam: & ipsum similiter facit Argentum vivum ac Lunam in sua hora. Scias autem quòd Argentum vivum congelatur in duobus Plumbis, videlicet congelatur Sulphur præparatum in Ferro. Scias ergo quomodo, quia est magnum arcanum: modus autem operandi cum Sale ammoniaco est, ut sumas ex eo destillato & Cerato partem unam, & imbibe ipsum ex sua aqua fortiter terendo: solve ipsum, & si ejus solutio difficilis fuerit, imbibe ipsum ex sua aqua, & tere benè: solvetur enim; & quum factum fuerit aqua clara, fac ipsum congelari in vase vitreo cum igne debili in Sole, aut cineribuc calidis, & hoc est maximum secretum. Et isti sunt quatuor modi albificandi. Quòd si rubificare volueris, ponas pro quaque re alba rem rubeam, terere verò & imbibere, & assare, & solvere, & congelare est in hoc unum, ut in alio. Et si conjunxeris Argentum vivum Sulphuri, & præparaveris ea cum Sale ammoniaco, erit optimum. Et iterum si conjunxeris Argentum vivum, sulphur, atque Salem ammoniacum, & præparaveris cum suis aquis, erit bonum. Lauda ergo Deum. *Hæc Rhasis in libro experimentorum.*

Ad quævis Metalla inauranda.

Accipe Vernicis liquidæ libram j. Terebinthinæ, olei Lini, singulorum unc. j. Misceantur omnia optimè, & servetur ad usum. *Alexius.*

Thesaurorum inventio.

Referunt, Candelam ex Sevo Humano accensam, delatamque loco, ubi thesauri reconditi sint, strepitu illos detegere; inde etiam dum proxima fuerit extingui. Quod si verum est, ex sympathia contingit; Sevum enim ex sanguine, sanguis autem sedes animæ atque spirituum, quæ ambo cupiditate Auri & Argenti, dum homo vivit, tenentur, & ob id etiam sanguinem perturbant. Itaque velut in corii Arietis atque Lupi antipathia viget, quanquam mortuis: ita hic sympathia. Melius tamen Hispanus quidam absque Candela Thesaurum reconditum invenit. Itaque nulla certior ratio rerum, quàm quæ principiis prudentiæ constat: proxima naturalibus longè petita: reliquæ, quæ à proprietate sumuntur, aut falsæ omninò, aut raræ: velutillud, quòd

panis frustum in aquam projectum, è directo cadaveris humani conquiescat, si id sub aqua lateat. Sed ad priorem historiam redeamus. Oportet autem generali methodo perquirere veritatem. Si igitur Candela hæc ob Aurum Argentum & Gemmas sepultas agitatur, par est etiam ab insepultis hoc fieri, itaque hac ratione talia quærantur. Est autem Magnetis quoddam genus, quod Argentum trahit: ergo tenuis virgula argento eo infecta fuerit, ubi versorium constiterit, Argentum, præsertim multum, licèt sepultum, convertetur. Oportet autem optimum esse lapidem, qualem nondum vidi. Alius modus sumitur à sonitu. Subsidet enim plerunque, & maximè ubi vacuum relictum fuerit, resonat. Et rursus ubi murus plus æquo crassus est: nam ibi absconditum aliquid esse significat: atque hoc facile animadvertentibus, aliis incomprehensibile. Item terebris prælongis chalybeis loca prætentantur, talia candelæ præstant. *Cardanus.*

Modus veræ Artis proplastices, ad Numismata, aliasq; omnis generis mediocriter extantes formas, ex Metallo quovis, aut etiam Crystallo, Vitro, Marmore, fingendas.

Ante omnia terram, in qua formæ imprimuntur, in promptu esse oportet: quæ cùm variè conficiatur, nos tantùm varia genera, eaque omnium optima ponemus: ut si unum haberi non possit, his quæ haberi possunt utamur. Illud tamen primùm sciendum est, ex iis, quæ hic ponemus, singulis perse, aut ex aliquot mistis, aut omnibus simul, nos uti posse. Sunt enim omnes optimæ. Caput totius artis est, ut materia in qua formæ imprimuntur, sit subtilissima, & ferè impalpabilis: quoniam effigies in ea exprimuntur nitidiùs: deinde etiam faciliùs in se omnis generis metalla recipit absque corruptione, optimeque cum magistra permiscetur: ita ut siccata durior evadat. Potest denique ad plurimas fusiones sufficere, ita ut non statim à prima fusione frangatur, sitque alia materia paranda. Cæterùm ad plumbeas formas fingendas, quælibet terra commoda est: modò tenuissima, beneque cum magistra subacta sit, ut dicetur.

Terra prima, in fundendis Metallis apta.

Accipe lapidis Smyris, quo omne armorum genus extergi-

tergitur, quantum ſatis eſt, conteratur optimè, & in igne candeat, ut inferiùs docebitur: deinde madefiat ad modum paſtæ, fiant typi ad fingenda Numiſmata. Poſſunt autem hi typi in multos annos incorrupti eſſe, ſi diligenter conſerventur: qui ſi tandem frangerentur, rurſus conteri debent atque cum magiſtra miſceri: eâ enim ratione ſubinde meliores evadunt.

Secunda.

Sumito fruſta vaſorum, ex Argilla Valentina, vel Treguendana, quibus vaſis Vitriarii vitrum liquefactum in fornace continere ſolent. Erit autem melius, ſi quis eorum vaſorum fundum, aut vas ipſum à medio ad fundum, abjecto tamen priùs vitro circumhærente ſumat: vel ſi hæc haberi non poſſint, ſumantur ea, quæ poſſunt. Sumito igitur Aurificum crucibula nova, tot, ut eorum vaſorum, quæ dixi, fruſta, pondere æquent: hæc omnia ſimul in æneo mortario conterentur: deinde ſuper lapide Porphyrite, ut colores ſolent, cum aquâ molantur: ſubinde recoquendo attenuetur pulvis, ut infrà dicetur, ſervetur in ſcorteis ſacculis, aut ligneis arculis concluſis, ne ſuâ tenuitate in aërem volet.

Tertia.

R. Teſtarum tellinarum, vel Charmarum marinarum.
Corticum ovorum, ſing. part. æqual.

Accendantur & in igne candeant, & ut priùs dictum eſt, de alia argilla, terantur ſæpiùs, & eodem modo ſerventur.

Quarta.

Ferri ſcobem, aut ſquamam, aut utramque puram & mundam in ferrea caſſide, alióve firmo vaſe, ad ignem collocato, acetum optimum ſuperinfundito, ad ignem per horas octo habeto. Quo facto, rurſus acetum infundito, ignis ſubdatur ut incandeat, molatur pòſt, atque eadem iterentur, ut in aliis eſt dictum, & ſerventur.

Quinta.

R. Pumicis candentis, quaterque in aceto extincti, part. j. Scobis ferri part. ij. miſceantur, & igne candeſcant ut ſuprà: deinde trita aliquoties recondantur ut alia.

Sexta.

Sumito oſſa Vervecis, præſertim capitis, quæ meliora

 ſunt,

ſunt, combuſta: deinde trita, & cribrata, quantum ſatis eſt, ponantur in vaſe aliquo ferreo ad ignem tamdiu, donec optimè candeſcant, tum addito tantum Sevi, quantum manu comprehendi poteſt: miſce benè ferro aliquo, ut Sevum unà cum pulvere comburatur: deinde ſic ad ignem relinquatur, per horam dimidiam. Quibus factis auferatur ab igne, conteratur, igne candidum fiat, humecteturque, quibus ſæpiùs iteratis, ſubtiliſſima perfectiſſimaque evadet.

Septima.

Rec. Oſſium Sepiarum uſtorum, tritorum, & cribratorum, quantum ſatis eſt, & fiat modo quo jam dictum eſt, de Vervecis oſſibus. Fit præterea Argilla hæc, ex quadam terra, quæ Tripoli affertur: item ex Vitium cineribus, ex Charta combuſta, ex Equino ſtercore arido, atque uſto, ex Lateribus, Bolo armenâ, Terra rubra, atque hujuſmodi aliis, quæ nunquam igne liqueſcunt, neque diſſiliunt, neque ſquamas, ſive cruſtas faciunt, ſed perpulchrè quaſvis formas recipiunt.

Modus reducendi prædictas terras ad tantam ſubtilitatem ut fermè tactum ipſum non recipiant.

Sumito pulveres prædictos, ſive terras, quas primò optimè conterito, & cribrato; deinde in vaſe aliquo firmo ad ignem ponito, tamdiu donec candeſcant, rurſusque conterito ut priùs, cum aqua vel aceto. Quod cùm ſexies factum fuerit, ponatur in catino vitreato, ſuperinfundendo tantum aquæ, ut ad quatuor digitos emineat: miſceantur parum baculo aliquo mundo, ut turbida fiat aqua: deinde pauxillum ſic relicta, aqua auferatur ſenſim, ponaturque in alio vaſe mundo. Quo facto, recens aqua ſuper materiam infundatur, miſceaturque ut priùs, donec turbida reddatur: deinde cùm rurſus aliquantulum quieverit, ſenſim auferatur, priorique aquæ ablatæ addatur. Hoc autem tamdiu faciendum, donec tenuiores pulveris partes, aquâ fuerint omnes ablatæ. Quòd ſi quid in primo catino craſſioris pulveris fuerit relictum, conteratur rurſus, ut priùs, atque ſupra dictæ aquæ depoſitæ jam addatur. His omnibus factis, relinquantur aquæ tamdiu, donec ſcobem reſiduum fecerint: deinde aquâ ſenſim ablatâ ſiccetur pulvis, mox ſemel tantùm, ſed optimè conteratur, cribroque ſetaceo, vel etiam ſerico denſiſſimo transfundatur, & habebis pulverem

rem omnium ſubtiliſſimum, quem in vaſe aliquo optimè clauſo recondes; ne quo modo in auras evaneſcat.

Aqua, quam Magiſtram appellant, ad prædictos pulveres contemperandos.

Ut prædictæ Terræ formentur, & formatæ, ſiccatæ cohæreant, nec diſſiliant, aut reſolvantur in pulverem, talis aqua, quam Magiſtram vocant, componenda erit, quæ in hunc modum ſe habet:

R. Salis communis quantum ſatis eſt, eumque lineo panno, aquâ imbuto, involutum, vel in crucibulo inter carbones, vel in ollâ parvâ benè lutatâ, in loco, ubi follibus per horam ignis probè poſſit excitari, ponito: mox ubi refrixerit, teratur, tritum in ollâ vitreatâ collocetur; deſuperque tantum aquæ communis effundatur, ut ad quatuor, vel ſex digitos emineat, miſceaturque tamdiu ad ignem, quouſque diſſolutum & frigefactum eſt, coletur bis per pannum è lana, quem filtrum vocant, optimum. Hujus aquæ uſus eſt ad humectandum, tenacemque faciendam terram, ut inferiùs dicetur. Fiat quoque hujuſmodi aqua vel magiſtra, ex albumine Ovorum, ſiquidem optimè baculo aliquo ex Fici arbore concutiantur, donec ſpumam reddant: deinde cùm ſic per noctem unam ſteterint, coletur aqua ſub ſpuma contenta; ſervetur ad pulveres, in paſtæ formam redigendos. Eſt quidem hæc aqua melior: quoniam Argilla fit tenacior, & formæ expreſſiores, nitidioresque figentur. Unde quidam prædictæ aquæ, ex ſale confectæ, aliquantulum hujus aquæ addunt. Quidam verò aquam è Gummi addunt, prout judicio, & uſu edocti, magis expedire exiſtimant.

De rebus, quæ ad fundendi artem in promtu eſſe debent.

Cùm quodlibet boni Artificis opus abſque inſtrumentis ſuis propriis perfici nequeat, operæ pretium eſſe videtur, ut ea, quæ huic arti inſtrumenta ſunt neceſſaria, doceamus. Itaque primò diligentiam adhibere oportet, ut carbones ex lignis recentibus, duris, ſiccis habeantur, quemadmodum & crucibula abſque fractura neque alba, neque nigra, ſed cinericii coloris eſſe oportet. Præterea charta aliqua craſſior non deſit, ad ventilationem crucibulorum: ita quoque vacua arundo, ad exſufflandas ex crucibulis ſordes. In-

ſtrumentum quoque aduncum, ad extrahendos carbones ex crucibulis: & prælum quo formæ ipſæ, quas etiam ſtaſetas vocant, comprimentur, ut injici metalla fuſa commodiùs poſſint. Ad hæc tabulæ binæ, vel plures, politæ, & leves, ex Nuce, Robore, Buxo, vel ære, inter quas formæ conſtringantur, vertique valeant, item duæ aut plures plagæ laneæ ad manus ſint, quibus vacua illa ſpacia in comprimendis formis, impleantur. Opus præterea eſt circino, & regulâ ad partiendum, & ad certam menſuram, exigendas formas & canales per quos metalla decurrunt. Ferrum inſuper, ligonis formâ, ſed in acumen tendens, ac utrinque ſcindens, ut typorum viæ, per quas metalla fuſa ingrediuntur, expediantur: quòd ſi hoc deſit, fiat cultello aliquo, magna cum diligentia. Olei quoque & Terebinthinæ parum, quo charta, vel bombycis fila imbuta ſint & accenſa, ut intrinſecus ſiccati jam typi optimè fumo afflentur, & hinc metalla meliora fiant. Quoniam verò aliquando nimium loca cava fumo implentur, ita ut inæqualia reddantur, leporinus pes appoſitus erit, cùm ad alia, tum ad fuliginem detergendam. Duæ quoque ſcopæ, altera è filis æneis condenſatis, altera ex ſetis, cujuſmodi ſunt illæ, quibus ad pectines tergendos utuntur, quibus opus ante informationem, & pòſt, tanquam pectatur & extergatur.

Ratio Numiſmata conflandi, & exprimendi.

Primò ſumito Numiſma illud, quod exprimendum eſt, atque in aceto, cui aliquantulum ſalis, paleæque uſtæ additum fuerit, immittito: deinde lavato, fricatoque benè ſupradictis ſetaceis ſcopis, tum aquâ abluito, & panno aliquo mundo ſiccato. Quo facto alteram formæ partem, nempe fœminam, ſuper tabulam, vel è robore vel ex ære, ut diximus, collocato: atque ita, ut pars media, quæ ſcilicet alteri formæ conjungitur prona, deorſumque ſpectet, Numiſmata, aut quicquid fingere paras, priùs purgatum, ut eſt dictum ponito recto tramite ad viam, per quam metallum liquefactum decurrit, præſertim ſi unicum fuerit Numiſma. Quòd ſi duo ſint, ponantur ad alteram formam, ita ut iter in medio, per quod metalla fundi poſſint, relinquatur. Si verò numiſmata plura duobus fuerint, ſui ſint ſingulis canales, qui ab ore ſive medio canaliculo, metallum ad ſingula numiſmata deferant. Nam illud cavendum eſt, ne à Numiſmate in aliud Numiſma metallum tranſeat. Quibus factis,

factis, sumito prædictæ terræ, optimè cribratæ, quantum volueris, ponatur in catinum maximum, superinfundendo sensim aquam magistram, donec tantum humescat, ut inter manus compressa minimè adhæreat, sed siccæ farinæ instar, pugno compressæ, remaneat. Hanc in hunc modum subactam, super Numisma in ipsis typis ponas, comprimendo optimè digitorum parte carnosâ, deinde manibus: id quod melius fiet, si alteram quoque tabulam superimponas: deinde instrumento aliquo scindente & regulâ, terra circa formam adhærens, & redundans æqualiter diligenterque auferatur. Quo facto pannus è lana superponendus, hinc tabula; & sic strictè ambabus manibus typi invertendi: inde ablatâ tabulâ superiore, si quid adhæserit, pede leporino, probè & leviter eximendum. Pòst altera formæ pars sumenda, atque eadem terrâ implenda, comprimenda optimè, ut priùs, ferroque ad æqualitatem reducenda. Postea ferri acumine superior formæ pars, parùm attollatur, manibusque dextrè auferatur, ita ut Numisma eximi possit. Quòd si facilè auferri non possit, subtili pennæ aculeo circum leviter attollatur, vel etiam cultelli acumine decussatim percutiatur, quo obverso typo auferri queat. Si verò Numisma perfectè expressum non videretur, rursus sub prælo inter duas tabulas, ut priùs, comprimatur. Quibus omnibus factis, ferro aliquo curvo scindente, circino & regulâ, canalibus dispertitis, ad ignem siccentur, mox bombyce, oleo, & terebinthinâ imbutis, atque accensis afflentur fumo: postea si quid fumi superflui relictum sit, leporino pede tollatur. Quòd si Metalla infundere voles, inter duas tabulas unà cum pannis sub prælo ponito, comprimendo aliquantulum: deinde metallum liquatum injicito, si fuerit Argentum, vel Æs album, cognoscitur ex suo splendore, & claritate: si verò Stannum, stuppa, vel charta injecta comburitur, optimè hinc inde fluet, nisi Stannum fuerit: tunc enim Sublimati centesima, & Antimonii octava pars injicienda erit: sic enim non solùm optimè fluet, sed durius quoque metallum efficiet. Porrò frigefactis typis, Numisma dextrè eximatur, ac servetur. Quòd si alia efficere voles, iterum formæ fumo erunt afflandæ: deinde sub prælo comprimendæ, ut antea jam est dictum: hocque faciendum toties, quoties alia Numismata efficere voles. Cæterùm si formæ nondum videantur fatigatæ, sed adhuc ad alia metalla infundenda aptæ, in

loco aliquo ſicco conſervari debent. Si verò fractæ, rurſus conteri, pulvisque melior, ut ſuperiùs eſt dictum, fiet. Porrò Numiſmata, ſive recentia, ſive vetera, tum coqui, tum in aqua alba poni debent: præſertim, ſi non fuerint ex ſtanno, ut infrà docebitur.

Ad Numiſmata ex cretâ liquidâ, penicillo formanda, quod multò facilius eſt, quàm typis ſuperioribus, ſed formæ ſemel tantùm utiles ſunt: nec res paulò ſubtiliores his effinguntur: quæque penicillo denuò tangi non poſſunt.

Sumito Numiſma nitidum, beneque ablutum & ſiccatum, ut priùs eſt dictum: deinde oleo illitum ſequenti ungito miſturâ, quæ ſic ſe habet: Recipe ſupradicti Luti ſapientiæ ad Solem, vel ad ignem ſiccati, atque in pulverem tenuiſſimum redacti, cribratique quantum ſatis eſſe videatur: quò deinde aquâ communi liquefacto, altera Numiſmatis pars illinatur: deinde ſiccata rurſus prædicto luto, ſed ſpiſſiore, inungatur, ſicceturque. Quod cùm quater vel ſæpiùs fuerit factum, altera ſimiliter pars oleo priùs illita inungatur, ita ut totum Numiſma luto obducatur, maximè ſi ad auferendum Numiſma per mediam formam ſcindere noles. Sin minùs, antequam altera Numiſmatis pars inungatur, priùs lutum Numiſmati adhærens contritis carbonibus aſpergendum, quo altera pars ſuperaddita minimè adhæreſcat, ſed facilè removeri poſſit. His factis, altera quoque Numiſmatis pars, ſupradicto luto humectato, penicillo illinatur, & iterum ſiccata, ſpiſſiore luto liniatur, & ſiccetur, hocque quater, vel, ut voles, quemadmodum feciſti, quum primam formâſti. Verùm antequam benè ſiccetur lutum, partes cultello aliquo ſemper oportet leviter redundantes reſecare, ne coaleſcant: ejus, inquam, partes, quæ carbone aſperſæ fuêre. Cùm autem jam probè fuerit ſiccatum, commiſſuræ illæ cultello leviter tractentur attollendo, ut altera formæ pars à Numiſmate extrahi queat. Quâ ablatâ, altera quoque auferatur, quod fiet, ſi lutum modicè cultello percutiatur, Numiſmate deorſum tendente. Quibus omnibus factis, ſumito ambas luti partes, atque primo foramen, per quod liquefacta metalla decurrere debent, ad latera utraque fingito: deinde filo aliquo ferreo, partes ſimul colligato probè, coquitoque in fornace, vel ſub carbonibus accenſis, donec conſumen-

ſumentur carbones. Quòd ſi coquantur, antequam conjunctæ fuerint partes, non erit abſurdum, modò poſtea filo ritè colligentur. Cùm autem Metalla liquefacta infundere voles, inter duas tabulas, vel ſub prælo ponito, metallumque infundito: deinde frigidum exigito, & invenies Numiſma egregiè formatum. Verùm ſi ex Argento fuerit opus aliquod, erit dealbandum, ut deinceps dicetur. Si ex Stanno, dealbare nihil opus erit, ſi verò ex Auro, Æris flore & Urinâ eſt colorandum. Sed neque ex Argento, neque ex Auro Numiſmata, non in his cretaceis formis, ſed in ſuprà dictis fundenda ſunt. Hoc luto ſic parato, aliter & quidem faciliùs conflari Numiſmata poſſunt, nempe hoc modo. Sumatur id quod formandum eſt, atque id ex cera, & terebinthina commiſta conſtet: mox ea cera cretâ ſive luto congeratur, ut antè diximus: deinde foramen inducatur: pòſt ad ignem ponatur, ita ut foramen in ima ſit parte, per quod cera omnis liquefacta exeat. Quo facto metalla liquefacta infundantur. Illud ſemper tenendum eſt, ut formæ, quocunque modo ſint, cùm eſt fundendum, caleant.

Album ad Numiſmata, aliaq; opera dealbanda, argentea opera antiqua expolienda, & tanquam renovanda.

Sumito Numiſmata, vel aliud quodvis opus antiquum, vel novum, & ponito ſuper Carbones accenſos, tamdiu verſando, donec cineris colorem ſuſcipiant: deinde extergente ex æris filis ſcopâ, cùm optimè exterſum fuerit, in ſequentem ponatur aquam, quæ hujuſmodi eſt:

Rec. Aquæ marinæ, vel communis q. ſ. eſt.
Salis albi M. j.
Tartari,
Aluminis ſing. q. ſ. eſt.

Miſceantur & coquantur in vaſe aliquo vitreato. Quòd ſi opus ex ære, ſophiſticâ ratione dealbatum fuerit, ſumito Argenti, in tenuiſſimas bracteas deducti, ſive foliorum Argenti denarium unum.

Salis Ammoniaci unc. j. ſem.
Salnitri drach. ijs.

Miſceantur, & ponantur inter carbones accenſos, in vaſe aliquo cooperto, ſed cum operculo in medio perforato, tamdiu, donec vapores omnes evanuerint; deinde frigida

da conterantur optimè, & fiat pulvis. Cùm autem uti voles, hujus pulveris unc. j. prædictæ aquæ addito, & per octavam horæ partem coquito: deinde Numiſmata, vel alia opera immittito. Quo facto, aquam, & opera ipſa in aquam claram, tepidamque effundito, tartaroque & aliis in fundo reſiduis opus optimè fricato, demum aquâ frigidâ abluito & ſiccato.

DE SECRETIS METALLORUM in ſpecie.

DE SECRETIS ARGENTI VIVI.

CAP. II.

Argenti vivi congelatio cum odore Metallorum.

ARGENTI vivi congelatio cum odore metallorum, & præcipuè Plumbi, fit hoc modo. Purgetur Plumbum, & à ſcoriis ſeparetur, liquatum in foveam projicito: ubi jam frigeſcere incipiet, ligni præfixa cuſpide, & detracta, fluidum immittito Argentum, & congelatur, pilâ tundito, & multoties reiterabis, ubi durum jam habes, ſæpiùs colliquato, & in claram aquam immergito: tamdiu opus iterabis, donec durum, & ſub malleo ductile habeas, nec tamen inutile fore cenſeas. *Joan. Bapt. Porta.*

Argenti vivi congelatio cum caſſide ferrea, vel patina.

Fit & alia Argenti vivi congelatio cum caſſide ferrea, vel patina, projiciendo cum eo aquam, quâ fabri ignitum extinguunt ferrum, ac illi duplum immittatur ammoniaci Salis, Calcanthi, & Æruginis: vehementique igne ſinas ebullire, ferreâ ſemper ſpatulâ verſando: & ſi abſumitur bullitione aqua, calida paretur alia, & projiciatur, nec ſinat ebullire: ſic diei quadrante congelatum habes, inde linteo filo, vel corio ſtrictè manibus congelatum exugito, ut exudet; quantulumcunque habet expreſſum denuò congeletur, dum omne perficiatur, ſic in præfatum fictile dimittatur cum fontana aqua, detractis, quod peſſum ierat ſordibus, in

in eandem fideliam miſceto, & confundito, donec lotum clarum habeas, ſub dio tribus noctibus ponito, & in teſtæ duritiem craſſeſcet. *Idem.*

Mercurii coagulatio lutea, Auri Rhenani colorem induens.

Rec. Æruginis, Salis communis ana drach. ij. quæ conterendo mixta diligenter, pone in lebetem ferreum ſuperinfunde aquam ac tamdiu bullire ſine, quoad aqua fiat purpurea. Tunc lebeti immitte Mercurii unc. j. ebulliant rurſus ferreâ ſemper verſando ſpatulâ, quæ exemta & probè abluta exſicca. Pòſt accipe Tutiæ partem unam, & Curcumæ radicis partem unam cum ſemiſſe, contundantur diligenter, & in pollinem tenuiſſimum, donec nigreſcant, redigantur. Quo facto, ex hoc pulvere nigro cum Mercurio coagulato fac ſtratum ſuper ſtratum, vaſe obturato, & luto obducto, igni ad horas vj. rurſus apponito, ita ut ignem carbonibus ſemper exaggeres, quo lebes totus incandeſcat. Tandem liqueſcant, & ſic habebis Mercurium, auro Rhenano ſimilem. *Ex lib. quodam Germanico manuſcripto.*

Argentum vivum congelatum in Aurum tingere.

Illud autem Argentum vivum congelatum in Aurum tingere ſi vis, & pulchrè: Infractis particulatim partibus, cum Cadmiæ terræ pulveribus alternis fuſorium vas, & teſtaceum mediam partem impleas, hinc Uvis, & Cyperi radice Indicâ illâ, quam Officinæ *Curcumam* dicunt, contuſis in expletum vas luto circumlines, & in Sole exſiccabis, vel igne, qui Solis vicem penſet. Sic verò igni appones, ut ferveat horis vj. & incandeſcat, inde follibus perfletur, & maximè vexetur, ut fluxum faciat: & ubi fluxerit, frigeſcat carbonibus tumulatum: ſic Aurum coloratum, & ſplendidiſſimum reperies. *Porta.*

Argentum vivum cum æneis pilis fixum reddere.

Et aliter Argentum vivum cum æneis pilis fixum reddere poſſumus, & congelare: Ærea duo hemiſphæria fabricemus, ut ſe invicem penetrent, ne exſpirare poſſint: intus vivum Argentum cum cryſtallini Arſenici æquali portione, &

& Tartari ritè contuſorum, & cribro ſecretorum immittantur: luto foràs commiſſuræ perlinantur, ne reſpirent: ſic reſiccefcant, & carbonibus exaggerabis, & obrues quartâ diei parte, poſtremo incandeſcat totum, inde extrahas, & aperias, & totum æneï vaſis concavo coalitum inhæreſcere videbis, malleo percuſſum decidet, liquato, & projicito, & optimum dabit Argenti colorem difficileque ab eo ſecernitur. Si Æri immiſcere placet, cum eliquato Æris triplo immiſceas, & ſine Argento optimum oſtendet album, dulce, & malleabile. Vel aliter: Fictili ollæ æneum operculum imponatur, ac accenſo igne mirè vivum Argentum in operculo congeſtum reperies, & mirabilius congelabitur: alii è Ferro, Chalybe, Argento, ac denique Auro conficiunt, diverſiſque utuntur modis, in aliquibus utile fuerit ſciſſe, nec meminiſſe obfuerit. *Idem.*

Purgatio Mercurij.

Allium in fruſta conciſum tunde probè in cataplaſmatis formam, exprime hinc ſuccum per linteum, cujus parum ſuper porphyritem funde, adjice hinc Mercurium vivum, & continuâ triturâ tamdiu ſubige Allii ſucco, donec nullum ampliùs videas Mercurium currentem. Fac hoc & repete aliquoties cum alio Mercurio, uſque dum ejus expetitam habeas quantitatem. Omnem poſtea vitreo immitte ſive catino, ſive mortario, tere probè cum piſtillo ligneo, affuſo ſimul aceto & ſale, acetum hinc, quod nigricans erit, decanta, novum acetum affunde, tere iterum, opuſque hoc tamdiu repete, donec acetum non ampliùs nigrum evadat. Tandem decantato aceto, mercurialem maſſam cum Sale vitreæ cucurbitæ immitte, igni impone, ac paulatim maſſam ſiccari permitte; reddetur ſic maſſa dura, quam dein benè in vitreo mortario cum ligneo piſtillo, affuſâ ſimul aquâ, contere, aquam poſtea decanta, novamque tamdiu aquam calentem affunde, donec omnem Mercurius nigredinem exuerit; tum verò eum ter per lineum mundumque pannum, hinc per corium, & tandem iterum per lineum pannum tranſmitte, & ſic purus erit Mercurius. *Ex manuſcripto Alchymico Bibliothecæ Zvingerianæ Baſilienſis.*

Oleum Mercurii corpora ſolvens, & in Lunam tranſmutans.

Mercurium viventem crudum immitte crucibulo candenti, cumque incipiet odorem ſpirare, effunde in catinum ſufficiente aceti quantitate repletum; & opus hoc toties repete, donec Mercurius in aceto ſic extinctus in pulverem abierit, ipſumque Acetum inſtar lactis evaſerit. Permitte hinc Acetum ſuper lenem ignis calorem ſenſim evaporare, uſque dum craſſiuſculum ſit redditum; tum fimo impone equino per 14. dies, poſtea ſuperaffunde Aquam communem, in quâ Sal culinaris vel Alumen fuerit ſolutum; abſtrahe porrò hanc aquam per deſtillationem. Superaffunde denuò, & tertiâ denique vice novam aquam ſalſam, & abſtrahe, ſic habebis Oleum Mercurii, quod omnia corpora ſolvit calcinata limatáve. Signum verò ſolutionis eſt amarities, quam producit. Quòd ſi verò corpus ita ſolutum ſit, ut meliùs ſolvi nequeat, tum quieti id trade, ac deinceps oleum Mercurii inferiùs, oleum verò corporum ſupra profunde, vitro immitte, ac tamdiu quieſcere permitte, donec olea à ſeinvicem ſeparentur ac ſecedant: Sequens tamen mecum fuit commendata procedendi methodus:

Rec. Olei Mercurii drach. iij.
Olei corporum drach. j.

Miſce & fimo impone, ut putrefiat, tum coagula, & ſolve bis ad minimum; & hinc drachma una centum corporis drachmas in Argentum convertet. *Ex eodem Manuſcripto.*

Mercurium malleabilem reddere.

Libram unam Nitri puri ollæ vitreatæ immitte, affunde aquam fontanam puram, eandemque ſuper ignem lentum denuò evaporare permitte. Tum verò Nitrum ſuper marmorem aliumve lapidem in medio nonnihil cavum expone in cellam, & ita ſolvetur illud bidui vel tridui ſpacio, quod in pelvim ſuppoſitam depluere curato, & vitro immiſſum obſervato. Dein contunde minutim quatuor uncias Sulphuris, inde in Cucurbitam, atque Nitrum in Aquam ſolutum ſuperaffunde, pone in arenam,

arenam, injice alembicum, ſubde ignem, & aquam abſtrahe, ſervaque. Poſt hæc Mercurii crudi aquâ forti ſoluti & in calcem præcipitati libram unam vitro immitte, ſuperaffunde Liquoris Nitri in aquam fuſi libram unam cum dimidiâ, ac Salis alcali ſemunciam, Ardenti verò duas drachmas, quas priùs Aquâ forti ſolviſti, inſuper adde; hinc Vitrum arenæ impoſitum relinque apertum, ac ignem ſubdito, ut arena caleat, ſic maſſa ſenſim in vitro exiccabitur ac indurabitur, quo facto, vitrum frange, maſſam à vitri fruſtis ſeparatam crucibulo immitte, adde drachmas duas Salis cujuſdam Alcali, fluat hinc maſſa, quæ ſic igne ſubdito probè fuſa in excipulum effundatur; frigefacta enim atque indurata malleabilis erit, Lydioque lapide candidas Argenti inſtar lineas affricta dabit. *Ex eodem manuſcripto.*

Mercurium coagulare & figere.

Mercurium vivum immitte in cucurbitam, cooperi vel tege ipſum probè Herbâ Chelidoniæ majoris contusâ, pone ſuper ignem, ſic paulatim coagulabitur Mercurius. Vel Mercurium pone in Sanguinem Fœminæ cujuſdam menſtruum, atque tantundem ſucci è Floribus Papaveris rheados expreſſi, parumque Euphorbii pulveriſati adde. Linque ſic infuſum tridui ſpatio vel diutiùs Mercurium, & ipſum videbis coagulari atque ita indurari, ut etiam malleari poſſit inſtar Argenti. *Ex eodem manuſcripto Zvingeriano.*

Argenti vivi congelatio cum Oleo.

Fit & Argenti vivi congelatio cum oleo alia, & ſic factitatam à multis reperio, retinet tamen aliquid, & ingenioſa eſt valdè. Ex Argento, rubro Arſenico & Aurichalco, vas efformetur in ſcyphi ſpeciem, quod ritè operculo cooperias, ne reſpiret, vivo Argento reple, & juncturæ luto muniantur cum aliquo Ovi albumine, vel reſinâ Pini, ut fit, & in ollam ſuſpendatur, lini Oleo plenam, & naturalis diei medietate ſinas ebullire, extrahe, & exemptum corio vel ſtramine exprimito, & ſi quid incongelatum fuerit, cum eo opus iterato, & ſimul coagulari cogito. Si vas tardè coagularetur, quantum ponderis amiſiſſe vides, ex Aurichalco & Arſenico rependas, è pondere enim dignoſcere nos poſſumus, & demum utere. *Porta.*

Argen-

Argenti vivi coagulati fixatio.

Jam poſcit ordo fixationes aliquas apponere, cùm ſemper coagulationibus ſubſequantur, quæ plus aliquando, minúſve retinent partium. Unde Argenti vivi coagulati fixatio hæc ſic procedit, nec abſque ratione: Teſtaceum vas, quod igni reſiſtat, parato, cujus fundo, Sambuci radicum raſuram ſubſternas, manibus calcando, & accommodando, aliud deinde ſternito pavimentum è cryſtallino vitro, in pilâ tuſo, & per incerniculum trajecto, & ſubtiliſſimo: inde Piperis, Zingiberis, & Cinnamomi aliud, malagma illud, vel congelatum Argentum vivum imponas: inde vas reple pulveribus eiſdem ordine præpoſtero, operculum imponito, ac luto munito. Solíque interdiu credendum, ut ad candorem reducatur. Si vas invertas, & levibus ſubjectis prunis ſupra primam incandeſcat per horam, inferius poſtea, & colliquetur, & purum reperies Argentum, ſi quid remanet alienum, omne non congelatum evolat, & ex omnibus, quas videre contingit, & experiri feliciſſima hæc ſucceſſit, omnibus uti poteris, vel in corpus illuc fixat, quo fuerit congelatum. Eſt & alia Argenti vivi fixatio, non utilitate inferior, & uti poteris, ſi placuerit: Sal nitrum & Tartarum triturentur, in pollinem redigantur: igne intus admoto, flammam erigens comburitur, remanens in aquam vertatur, & levi flammâ evolet humidum, & ſal remanens cum Chryſocollæ factitiæ combuſtæ (comburitur enim ut Alumen) triplo permiſceatur, Salis alcali duplo, hoc congelatum involve vaſe duro, ignis ſupra admoveatur, inde circum, tandem inferius ſenis quibuſve horis, & partes retinent congelati aliquas. *Joan. Bapt. Porta.*

Argentum vivum ut cogatur.

Fumus metallorum, præcipuè Plumbi, cogit Argentum vivum. *Cardanus.*

Modus Mercurium præparandi indurandiq; , ut ſub malleo ductilis & fluidus fiat, variisque modis elaborari poſſit. Ex quo argento innumeræ ſtatuæ Viennæ & Neoſtadii in Auſtria confectæ ſunt.

Liquefac Saturnum, quem adhuc calidum in vas rotundum ponito, lapillum imprimito rotundum, ut foveam nanciſcatur, tinge linteolo, ſuper quod collocetur Mercurius, & in cineribus calidis, donec dureſcat, relinquatur:

infractis dein particulatim Mercurii partibus in Acetum forte conjicito, coquito ad horæ quadrantem: vel partes Mercurii confractas cum succo Buglossæ, pauxillo aceti, & olei ebullire finito, ut suprà dictum. Nam hac ratione mortificatur. Quibus factis, adde salis Ammoniaci drach. ij. Aceti mensuram semissem: Mercurium in vase operculo obducto & probè lutato ad octo aut decem dies relinque, quò acetum Mercurio surditatem adimat omnem: postea Mercurium in vase circumlutato ad ignem ponito, donec sensim incandescat, & fragorem edat. Tandem Mercurium in ollam cujus fundus sulphure tectus sit, suspendito, eamque luto munitam lento igni apponito, ut sensim calescat, & Mercurius à Sulphure fumum recipiat. Hoc fac per mensem semel in die, & Mercurius fusilis ductilisque erit. *Wilhelmus & Martinus Friderici Imp. Chymici.*

Ex Plumbo Argentum vivum ut fiat.

Sumito Plumbum in tenues laminas redactum: ponantur in vase vitreo, unà cum Sale communi interposito; deinde cooperiatur optimè, & sub terra relinquatur per dies novem: & Argentum vivum reperies. *Fallopius.*

Modus sublimati Mercurii, sive Argenti vivi, quo utuntur Chymistæ & Aurifices.

Accipe Argenti vivi libram unam, ponatur in scutellam ligneam, addito Aceti & Salnitri pusillo, miscendo benè, atque mortificando, quibus factis addito Salis communis contriti libram semissem, Salnitri in pulverem redacti drach. iv. Aluminis usti, & triti libram j. cum dimidia. Misceantur benè, & ponantur in cucurbitam lutatam, ad collum usque, & alembico superaddito destilletur in cineribus, primò igne lento, quousque humiditas omnis exierit, quæ conservanda erit. Valet enim ad multa & varia, præsertim ad macerandum Argentum vivum. Humiditate exemptâ, augeatur ignis continuè, donec Argentum vivum conspiciatur album, id est, donec videatur supra feces manare, ut albus panis. Quòd si velis ut plus ascendat ad collum usque, papyrum circum eam partem, quæ foris nuda apparet, ponito: deinde igne plus aucto, videbis paulatim ascendere ad superiora Mercurium ipsum, ad formam campanæ. Quibus deinde frigefactis, atque alembico ablato, eximatur cucurbita, ac mundetur forinsecus,

cus, ne fractâ aliquo modo Argentum vitietur: demum frangatur cucurbita, ut Argentum colligi queat, verùm ita ut à fumo non lædatur. Cæterùm hac ratione possunt fieri massæ ducentarum librarum in una cucurbita, modò debita materiarum proportio servetur. Porrò materia in fundo relicta, nempe feces terantur, & in aqua ferventi dissolvantur, colenturque, deinde coquantur & siccentur. Remanebit enim in fundo materia sali similis, ex Sale & Alumine mixta. Valet enim hoc Salnitrum ad sublimandum Argentum vivum recens, addito aceto, vel loco aceti, aquâ per sublimationem destillatâ. Porrò supradictum Argentum vivum sublimatum, cum Alumine, vel Vitriolo denuò & facilè sublimari poterit, si modò pro qualibet librâ sublimati Argenti, addantur Salis, vel Aluminis usti, vel Calcis vivæ libra semissis, deinde in cucurbitam ponantur ad sublimandum ut priùs. Nam si citiùs sublimabitur, pulchrius meliusque evadet: quantò enim sæpiùs sublimatur, tantò citiùs pulchrius evadit. Alchymistæ præcepta *Geberis*, *D. Thomæ*, aliorumque Philosophorum sequentes, tantùm sæpè laboris in sublimando sumunt, ut id fixum reddant: suntque qui centies, atque etiam ducenties sublimârunt: quorum omnis labor irritus tamen fuit: quod quidem certum est evenire, quòd semper feces, nempe Alumen, vel Sal, vel Vitriolum, ut dictum est, addiderint: & cùm ignis natura sit, volitantia sistere atque constringere, constat, quò sæpiùs sublimata fuerint, eò etiam duriora effici: Verùm ea pars, quæ paulatim constricta erat, cùm ferè fecibus permisceretur, nusquam apparebat. Quare hi, cùm caussas, & modos, ut par est, non considerarent, viderent autem sublimatum paulatim deficere, aut evolâsse, aut igne consumtum credebant potiùs, quàm fecibus esse permixtum. Itaque cùm philosophicè quis fixando sublimato, progredi vult, oportet ut ter vel quater, cum Sale, vel Alumine usto, vel Calce vivâ, vel Talco, ut antea dictum est, sublimetur. Nam sic, non solùm ab omni terrestri materia, verùm etiam à qualibet redundanti humiditate purgabitur. A materia quidem terrestri expurgatur: quoniam remanent in fundo cucurbitæ unà cum reliquis fecibus, id est, cum Sale, Alumine & Vitriolo. Ab humiditate verò superflua, quoniam partim per evaporationem, unà cum aceto resolvitur, partim per iteratam sublimationem ignis naturam aliquo modo assumit: quæ caussæ potissimùm sunt,

ut fixus reddatur, quæ duo fixationis præcipuè sunt partes, aut potiùs solæ. Neque quicquam in hoc proposito, rem esse fixam intelligimus, quantum excoctam esse, tantamque cum igne habere societatem, ut neque fugiat ampliùs, neque quovis modo igne absumatur. Quare cùm ter quatérve sublimatum fuerit, ut dictum, sublimatur per se, absque reliquarum additione, toties, donec in fundo fixum remaneat, neque ignis ullâ jam vi fugiat, & minuatur. Verùm si citiùs, faciliusque parare voles, hac securissimâ, ac philosophicâ viâ procedito: nempe ter, aut quater sublimatis, ut dictum est, adjungatur quarta pars Argenti purissimi calcinati, ut suo loco docebitur: quib. deinde optimè mixtis, & sublimatis, misceantur simul: nempe illud, quod sublimatum est, cum illo, quod in fundo relictum est, & conterantur: deinde rursus sublimentur. Hoc quidem toties faciendum, quoties non ampliùs ascendat, sed in fundo maneat, etiam igne vehementi. Atque sic erit perfectum: album, mundum, fusile, & penetrabile. Quòd si quis majorem copiam facere velit, neque Argenti optimi, quartam partem addere possit, sumat partem aliquam ter, aut quater sublimati: cui addatur deinde quarta Argenti puri pars, & sublimetur, ut dictum est. Quibus factis, sumatur hoc Argentum fixum, cui addantur Argenti vivi, priùs sublimati, non fixi, partes tres, misceantur, & sublimentur, ut suprà dictum est, donec fixum remaneat. Quòd si adhuc majorem copiam facere voles, rursus partes tres non fixi, huic addito, atque rursus, ut priùs facito, donec fixum evadat, atque sic deinceps procedendo, donec satis magnam habueris copiam. Modus autem hic melior est quàm si semel totum sublimetur. Quoniam sæpiùs volatile fixum redditur & fixum volatile, id quod Philosophi commendant: nam fusibilius, penetrabilius, & majoris virtutis efficitur. Atque omne secretum consistit in hac via sublimandi, ut nunc diximus, quam primi Philosophorum, & excellens ille *Geber*, sequuntur, nisi quòd occultè admodum teneant, utrum sublimari debeat, quamvis Argentum vivum dicat, tamen aliud quiddam intelligit, quod etsi similitudinem cum Argento vivo habeat, tamen naturâ ad perfectiorem gradum adductum esse constat: quemadmodum exempli gratiâ, pasta ex farina constat, non primâ ratione, sed ad perfectius reductâ. Cæterùm hæc alta scientia aliunde esse non potest, quàm à solo Deo, qui non omni-

omnibus, quibus vult (ut omnes teſtantur Philoſophi) eam largitur, & ſubtrahit. *Alexius.*

Hydrargyrum ut ex corpore foràs evocetur.

Oleum Sulphuris demerſum corpori Hydrargyrum foràs allici volunt, ſtatim illito à balneis. *Hollerius.*

Cæterùm admiratione dignum eſt, quòd ex morbo Neapolitano inunctus, ſi aureum annulum, vel numiſma in ore teneat, & linguà hinc inde volutet, Argentum vivum, quod corpori ex illitu & unguine innatat, ab Auro rapitur, & in annulum devolvitur: nec priſtino reſtituitur nitori, niſi igni admotus. *Lemnius.*

Argentum vivum è Plumbo extrahere.

Poſſumus quoque Argentum vivum è Plumbo extrahere, in hunc modum. Tenuiſſima Plumbi ramenta in ardentem aquam, nullo plegmate redundantem projiciantur, adjecto Tartari, & Salis momento, vel quòd medietatem æquet, & aqua ſuper Plumbum quadrante ſupereminneat, os operculato, & per menſem ſub fimo obruito, pòſt detrahe, & vitreo in vaſe obtorto, ne multum aſcendendo laboret, ignis ſubjiciatur, & aquam extillans vivum Argentum in guttulas verſum aſcendere conſpicies: ubi hæ notæ comites apparuerint, aucto igne recipias: Vel aliter Argentum vivum è Plumbo uberius faciliori ſic detrahes viâ. Sit fictilis ollæ fundum crebris foraminibus laceſſitum, & exiguis, in aliam ſubintret ollam ac tenaci luto commiſſuras ſtipabis, brevi, ejuſdemque capacitatis effoſſâ ſcrobe obruatur, ſolâ undique terrâ pedibus conculcatâ, ſuperiorem vacuam mediotenus vivâ repleas Calce, nec aquam expertâ, inde lima quæſitum plumbum, & tenue tritum diſſeminabis, vivâ Calce reple totam denuò, ut in medio collocetur Plumbum, & puerorum urinam expergificabis, ſupra ſic opercula impoſito, omnique oblinito ſpiramento, ignem adhibe vehementem: & undique tumulabis, & per diem immoretur, fortiſſimi enim vi ignis per aperta fundi foramina in ſubjectum vas vivum decidit Argentum, ſextæ illius reſpondens parti. *Porta.*

Ad tingendum & figendum Mercurium.

Mercurium, vel ſi mavis Argentum vivum, unâ eâdemque via fixum & tinctum ſic habebis. Sume Salis nitri & Vitrioli Romani, utriuſque drach. iij. mitte in vas diſtillato-

 rium,

rium, seu Chymicum organum, ut aquam elicias: priorem adjice, posteriorem serva. Ea est, quæ stillabit dum alembicum, ut vocant, rubescere incipiet. Hæc absque ulla difflatione seduló tibi custodienda erit. Usus sic erit: Accipe Mercurii optimi, & ut par est, purgati unc. j. Sulphuris unc. ij. & aquæ prædictæ uncias tres: permitte omnia simul stare, donec aqua limpida evadat. Hanc cum sua hypostasi & sedimento rursus destilla, & in fundo alembici reperies Mercurium extinctum, fixum, rubrum, & completum. Audivi à quodam, quem hujus secreti participem feceram, se absque secunda destillatione Mercurium reddidisse, qualem hic proponimus, nisi quòd plus satis rubicundo tingebatur colore: erat nihilominus corpore adeò duro & fixo, ut nec igni, nec malleo vinceretur, quibus illum examinandum præbuerat. At si bonus iste vir me seriò consuluisset, & rogasset, saturatum, ac profusum colorem cum unâ & solâ coctione facilè emendâsset, ac diluisset. Hic qui habet aures audiendi eas arrigat, & pro tam gratuito arcano mihi gratias saltem agat, partemque lucri hinc emersuri, in pauperes libenter eroget. *Mizaldus.*

Argenti ex vivo Argento faciendi modus.

Argentum vivum purgatum, cum Sale ammoniaco & urinâ bis, aut ter subigatur & fricetur optimè, deinde cum salina inferiùs dicenda: postea iterum bis aut ter cum urina fricetur, singulis vicibus per pannum linteum colando. Quo facto, Argentum vivum sic præparatum in crucibulum ponatur ad ignem temperatum: & cùm incaluerit, carbones candentes imponito: & cùm ignis flammam, colorem mutare perceperis, ignem paulatim augeto, donec flamma apparuerit cœrulea: tum ignem plurimùm augeto cum folle aliquo, diligens pro more in hac arte artificium. Quod verò si firmum seu fixum, & minimè fumosum conspexeris, ab igne auferatur, & habebis Argentum optimum. Salina conficitur hoc modo.

Rec. Salis communis q. s. dissolvatur in Aqua fontana; deinde coletur per filtrum: demum coquatur, donec in fundo salina apparuerit, quâ ad supra dicta utere. *Fallop.*

Argentum vivum ut in calcem, sive pulverem rubrum redigatur (Præcipitatum *vocant.*)

Hydrargyrum repurgatum à sordibus ampullæ inditur,

tur, & in æquali aquæ validæ pondere ſupra cineres modicè ſolvitur: deinde per arenam paulatim evocatur, dum pulvis rubicundus in fundo remaneat. Is poſtea catillo imponitur, & leviter incaleſcere ſinitur: vel in patella fictili vitreata, vino ſubtiliſſimè deſtillato aliquoties perfunditur incenditurque, hoc exuſto, pulvis Aquâ roſaceâ diluitur, exiccaturque, tandem iterum Vinum admiſcetur, accenditur, collocaturque in locum calidum, donec ſiccus evaſerit. Quidam unc. iv. Hydrargyri in unc. vj. aut octo Aquæ validæ deſtillatæ ex Salis nitri & Aluminis pari menſura, ſolvunt: mox aquam ad pulveris ſiccitatem extillant, & in catillo modicè exurunt, reſervantque in loco calidiore: ne humore infectus, tandem in priſtinam ſuam formam convertatur. *Andernacus.*

Oleum Hydrargyri, ſive Balſamum.

Fit autem, dum Hydrargyrum in Calce fecularum Vini exiccatarum purgatur: deinde per Calcanthum, Salem Nitri & Alumen in altum elevatur: poſtea Vini ſpiritu correcto digeritur, donec in mucoſam pinguedinem tranſeat: hinc liquor extrahitur, & in arena igne fortiſſimo urgetur quoad humor lactis inſtar exſtillet: hinc iterum affunditur, & oleum albiſſimum ſuaviſſimumque, omnis erodentis facultatis expers provenit: quod omnium metallorum olea præſtantiſſima ſuperat. Ex eodem ſi cum Auro digeratur, congeleturque poſtea, ſummum artis Magiſterium, ſive Elixir confici tradunt. *Paracelſus.*

DE SECRETIS AURI.

CAP. III.

Aurum excreſcere & augere.

SI optabis Aurum excreſcere plurimum, & augeri: Si in vas fuerit efformatum, aliudve, ſi ponderi magnitudo non reſpondet: Aurum fluido argento manibus digitisve perfricabis, dum illud bibat, donec quæſitum expleat pondus ſuperficiei cohæreſcens: deinde validum parato lixivium ex Sulphure & Calce vivâ, & cum Auro in ollam patentioris oris conjice, levibus ſubjectis prunis tamdiu indeſinenter bulliat, dum ſuum jam colorem contraxiſſe perſpexeris: ſic eximito, & habebis. Vel ex Ovorum boletis, Lythargyrio aureo aquam valido exigito igne, & in

eo ignitum Aurum extingue. Si autem unumquodque excrescere volueris, sic habes aliud optimum: si ritè peregeris Aurum satis ponderosum reddes, nec cælaturæ formæque erit impedimento: sedulus tamen esto. Antiquorum laterum ruberrimi Salis nobis ubique venalis ac flagrantissimus Calcanthi pulvis paretur, aptoque inspergas vase: Argentum pulverabis, vel forti Aquâ, vel ex Calce, vel levi artificio aliquo: inde Aurum vicissim cum pulvere inspargendo accommodabis, ac præposterè vas explebis, & obturabis, igni accommodato per tertiam diei partem, nec ignem follium vexes spiritu, detrahe, & solis pulveribus sine Argenti calce innovabis & explebis. Si Aurum colorem deperdet, sic resarcies: salnitro, ammoniaco Sale, Calcantho, & Laterculorum pulvere, cum urina strigmentum facies Aurum operi, & lento condes igni. Est & loturæ genus aliud, uti fieri consuevit: Aceto ebullire curabis, Sale ammoniaco, Ærugine, Tartaroque, dum amissum recuperet colorem. Si fulgentissimum nitet, & remissius optas, remedio est, ut urinâ madefactum in candentem laminam refrigerari sinas. Sic Calcanthum concremabis, ut flagrantissimum reddas: in vas conjectum, carbonibus obrutum decoquatur, dum in florentissimum & flagrantissimum colorem permutetur, ex invito & recondito, nec in malum suscipies usum. Possumus Æris ramentis aliter opus explere, Argenti vicem explens, nimiumque ponderis suscipiet. Et fit aliter: Antiquos lateres ignitos in oleo restingues, inde terito, & cum vivo Argento remisto, marmore simul lævigato, ac vitreo in vase ad ignem imponito: eliciatur oleum, cujus igniti operis extinctione augescit pondere. Aliter autem, & perfectius aurum augebitur: Si Æris duplum cum Argento colliquetur, inde in tenues ducatur bracteas, ac parvulas. Parato interea è fortis Aquæ fecibus pulverem Salnitri scilicet, & Calcanthi, & Forti in vase fusorio lamella, pulvis, inde augendum Aurum accommodetur, & præpostero ordine vas explebis, postremò os luto munito, & igni lento committito per diei medietatem, detrahe, semper idem innovando, dum ad statum pervenerit pondus. *Joan. Bapt. Porta.*

Ad Auri & Argenti pondus augendum.

Aqua ex stercore humano chymicis organis destillata, Auro & Argento pondus adauget. *Mizaldus.*

Aurum ex Argento extrahere.

Quæritur & apud Chymiſtas Aurum ex Argento extrahere: nec tam parum, quin ſumtibus reficiens, multum non ſuperlucreris, hæc eſt ejus conficiendi norma: Tenuis elimata Ferri ſcobs in fuſorium vas, & durum igni tamdiu incandeſcat, dum ſolvatur: inde factitiam Chryſocollam, qua Auri ferrumini utuntur aurifices, & rubeum Arſenicum paulatim inſpergito, & poſtquam inſperſeris, æquali Argenti pondere injecto, exquiſitè purgetur, vaſe cineribus parato & forti, jam excluſis ſordibus omnibus auri in ſeparationis aquam immergito, & Aurum deorſum vaſis fundo procumbit, colliges, nec veredicum magis è multis, & peculioſum, & laborioſum reperimus, laboribus ne parcito, & ritè miniſtrato, ne tempus & oleum teras. *Porta.*

Ad faciendum Solem.

Accipe Sulphuris vivi & Salis nitri ana, tere omnia ſeorſim: poſtea miſce pulveres, & pone in bocia vitrea benè lutata, ad ignem lentum appone per horas duas, poſtea ignem auge, donec fumus ceſſet: poſt fumum veniet flamma extra collum bociæ & aſcendet per ulnas, ſeu brachia duo, vel tria: & ceſſatâ flammâ remanebit Sulphur in fundo, quaſi albus & fixus, tunc extrahe, ac recipe dictum Sulphur fixum, & tantundem Salis ammoniaci, & tere omnia, & benè in pulverem redige, ac commiſce: deinde omnia pone ad ſublimandum, dando primitùs ignem lentum, deinde fortiorem, donec aſcendat per horas quatuor, ſublimatum extrahe, & omnia, nempe tam ſublimatum, quàm feces ſimul incorpora, & iterum ſublima, ut primò uſque ad ſex vices, & Sulphur remanebit in fundo vaſis: quod accipe, & tere, ac ſuper marmor, aut vitrum in loco humido pone, & convertetur in oleum: de quo pone duas vel tres guttas ſuper uno ducato in crucibulo liquefacto, & fiet oleum, quod pone ſuper marmor, & congelabitur: de quo pone partem unam ſuper quinquaginta Mercurii purgati, & fiet Sol optimus. *Cardan. Hiſpanus.*

Pulcherrimum opus ad multiplicandum Solem.

Ad honorem & laudem Dei tractetur hoc, quod ſequitur, de aliquibus metallorum tranſmutationibus. Et primò dicimus, quòd Luna de ſe eſt verum Sol, & illi aliud

non convenit, quàm perfecta decoctio. Et ideò fac, ut habeas uncias tres Lunæ finæ, & fiat cineritium ex duabus partibus cineris Vitis, aut lignorum benè recocti, & loti, & unâ parte ossium Equi, vel Bovis, benè combustorum, ut alba sint, & in pulverem redacta subtilem, & misce cum dictis cineribus, & irroretur aqua, pòst fac tuum cineritium in patella terrea forti, aut in fovea in terra, quæ debet esse magna benè æqualis, & benè lævigata, & benè exsiccata. Postea fundatur tua Luna in dicto cineritio, & sit benè purgata, & affinata, ita ut tua Luna sit ut cupellata. Postea cape tuam Lunam ita mundificatam, & percute in laminas tenues, spissitudinis albi duplicis, vel circa. Postea habeas de sale communi præparato per modum qui sequitur. Capies poculum terreum & impleas sale, postea detine in tuo hypocausto, & facies circumcirca, & usque desuper fortem ignem carbonum, per spacium quatuor, aut quinque horarum. Et cùm terminus dictus præterierit, permitte quiescere quantum vis, vel coagulari, extinguendo tuum ignem. Postea cape tuum Salem, quando est benè albus, & pone in uno alio vase, cum aquæ mundæ magna quantitate & permitte totum liquescere circiter per diem unum, & move sæpiùs, ut citiùs fundatur. Postea cape linguas filtri, & destilla paulatim dictam dissolutionem in aliud vas, postea cape patellam terream plumbatam, & intus pone aquam destillatam, superiùs dictam, pone super parvum ignem, & coagula paulatim, postea habeas patellam stanneam planam & mundissimam, cum qua colliges tuum Salem eâ mensurâ, quâ congelabitur, & serva tuum Salem, quoniam est præparatus, postea cape tuam Lunam ita purgatam & percussam, ut superiùs dictum est, & habeas duos *gliodes de Barbier* (Gallicè) & in uno fac unum stratum tui salis, postea unum laminarum: postea salis, & ita alternatim, donec duo tua vasa sint plena, postea conjunge unum alteri, & luta juncturas, postea habeas furnellum ventosum, factum ad tuam discretionem, qui habeat craticulam ferream, super quam pones tuum vas in fossam, in bonum ignem carbonum, ita ut sit semper ut rubeum, per spatium 5. horarum. Et supra tuam fornacem erit cappa, vel tegumentum terreum, quod tuum furnellum totum teget, & in fundo (aut superius) habebit unum parvum spiraculum. Et cùm terminus tuæ materiæ transierit, remove vas, & permitte frigescere, postea cape tuam

tuam materiam, & pone tuum Sal ad ſiccandum, & cape tuas laminas, & videbis, quòd erunt ex imperfectione ſua nigræ factæ. Ergò frica eas benè, de tuo poſſe, ut prohibeas eorum obſcuritatem, poſtea repone in novo ſale in tuo vaſe, ut antea feciſti, hinc & in tuo furno, ut ſupra: & ita toties fac, ut invenias, quòd tua Luna nil plus nigredinis teneat. Et tunc habebis tuam Lunam præparatam, ut facias opus tuum. Tunc ergo funde, & facias virgam rectam, & politam, & pondera, ut ſcias juſtè quantum habeas. Et facias inde ſexaginta partes æquales: poſtea habeas de fino Auro quantum de Luna, & purga per modum qui ſequitur. Cape de craſſo ſale aliquantum, ſicca ad ignem, ſed non nimis, poſtea cura ut habeas mortarium æris, aut aliud benè lævigatum, & intus tere dictum ſalem ad extenuandum: poſtea habeas ex magis vetuſtis tegulis, & magis rubeis, quàm ſit poſſibile: & tere benè minutim, & cribra optimè, & munda, poſtea cape duas partes tuarum tegularum ita præparatarum, unam partem tui Salis antedicti, & benè ſimul miſce, poſtea cape aurum ſuperiùs dictum, & percute in laminas tenues, ut feciſti de Luna, & cape duo vaſa, ut feciſti cum Luna, & intus facies ſtratum tui cæmenti, & poſtea ſtratum tuarum laminarum, &c. quouſque totum ſit plenum utrumque vas, poſtea junge ſimul, & luta, poſtea pone in tuo furno ardente cum bono & forti ignè per ſpatium xxiv. horarum. Et in octo primis horis dimittes tuum ignem, tectum ſuo coopertorio, ut moderetur calor ejus: & aliis octo horis removebis cooperculum: & ultimis octo horis facies ignem fortiſſimum, qui fieri poſſit. Et in omnibus ſupradictis terminis tenebis tua vaſa rubefacta, ut de Luna feciſti, poſtea cape tuum Aurum, quoniam eſt præparatum, & pondera, & fac ut tantum habeas, quantum de Luna æqualiter, poſtea habeas vas factum ex optima terra, benè politum, & funde tuum Aurum intus, poſtea da illi ad comedendum peciam unam, vel fruſtum Argenti tui ſupradicti. Et ad primum fruſtum quod dabis, habebis peciam nigri Smalti, vel encauſti (eſmail) latitudinis tui crucibuli, quam pones intus, tenendo tuam materiam in fundo, & ſtatim fundetur, & cuſtodiet tuam materiam ut nihil diminuatur, poſtea habebit tuum vas unum cooperculum, quod teget, & tegumentum pyxidis. Et in fundo dicti cooperculi erit foramen (buhat) parvum, quod ſuperabit, aut ſupereminebit igni, per quod ſcies num tua materia

materia ſit fuſa, & per quod tu illi dabis quotidie, id eſt, ſingulis viginti-quatuor horis ſtructum tuæ Lunæ, poſtea claude, vel obtura cum parvo cuneo, vel obturaculo terreo. Et non eſt oblivioni tradendum, quòd oporteat, ut tua materia ſemper ſit fuſa die noctuque. Et ſcias, quòd tota Luna præparata, ut dictum eſt, quam intus projicies, convertetur in purum Solem. Et ita potes projicere uſque ad numerum infinitum, & probatum eſt. Et ne obliviſcaris, quòd ſub tuo vaſe oportet ponere ſub craticulâ tui furni paropſidem, ſive ſcutellam terream, ne ſi tuum vas frangeretur, tua materia nimis amitteretur. *Raymundus Lullius.*

Alio modo ſubtilius Ejuſdem.

Capiatur Luna affinita, ut ſuprà dictum eſt, & limetur limaturâ benè mundè, poſtea miſceatur cum ſui ponderis Sale communi præparato, ut ſuprà, poſtea pone in crucibulo clauſo, & lutato in uno furno, ut ſuperiùs dictum eſt, per quatuor dies (fortaſsè horas) poſtea extrahatur aqua, & lavetur cum dulci aquâ calidâ: fundetur Sal, & ita toties lavetur, ut aqua exeat dulcis, & clara: & ſingulâ vice permitte tuam Lunam reſidere, antequam aquam extrahas, & Salem, poſtea exſicca: poſtea iterum miſce cum ſui ponderis novi ſalis præparati, ut ſuprà, & coque per terminum, ut ſuprà, poſtea lava ut dictum eſt. Et ita habebis tuam Lunam præparatam & albam: quam pone in uno perot, (vas eſt) benè polito ad furnum tanquam ad minium faciendum, & calcina per ſpacium ſeptem dierum, per modum faciendi minium ex plumbo, & octodecim horas pro quolibet die, faciendo ignem cum flamma benè clara deſubtus ſine fumo. Et ſæpiùs converte dictam calcem Lunæ cum cochleari ferreo parvo, & qualibet vice claude & obtura os tui vaſis cum ſuo cooperculo benè juſtè: & quolibet die irrora tuam calcem Lunæ cum aqua ſequenti: Et ita tua calx fiet admodum pulchra & naturæ Solis. Et tunc habeas tuum fermentum ex fino Sole, & imbibe, & coque in Furno ventri, ut dictum eſt ſuperiùs, præterquam quòd iſtud nutritur ad trigeſimum, & aliud ad ſexageſimum. Et nota, quòd ſuper tuo fermento fuſo ad fornellum ponatur parum viti, aut nigri ſmalti (eſmail) ut ſuperiùs dictum eſt, & non decreſcet aliquid. Et reverſio,

ſio, ſeu recurſio, ſeu recurſus tui operis eſt, quòd quando converteris tantum pondus Lunæ in Solem, ut tuum fermentum ponderat, capiatur tua maſſa, & funde pro Marcha v. eſtrelius (Gallicè) finiſſimi Æris cum tua maſſa, poſtea fac accudere in tenues laminas, & pone in cemento ſtratum ſupra ſtratum alternatim per placentulas craſſas, ſicut panis denarii, vel oboli (in Picardia vel Gallia) & nutrias in igne rubeum, ut eſſe poteſt ſine fuſione, & per integrum diem, & ita erit ſinum, & admodum bonum: poſtea permitte frigere, & aperi. Et cementum ita fiat. Recipe partem Salis communis præparati, partes duas Tegularum veterum, & magis rubearum, quàm inveniri poſſint: poſtea terantur in mortario æneo, cum piſtillo ferreo, & fac tanquam lutum cum aceto fino, & utere, ut vis. Et tua crucibula ſint fortia, benè polita, & ex forti terra macinata: ex aliis crucibulis, aut ſimilibus, & oſſibus uſtis, albis, tritis in tenuem pulverem: Cementum Solis aliter etiam ſic fit (ut in margine erat) Duæ partes tegularum ſarracenicarum, tertia ſalis miſta in fundo crucibuli poſitæ, Auri tenues laminas ſuperpone, iterum pulverem ſuperponens, ſic donec fuerit crucibulum plenum, pone ſuper tripodem in olla perforata, & imple ollam carbonibus priùs in loco, ubi non ſit ventus & ſic affinabit Aurum.

Aurum & Argentum quomodo clàm deferatur.

Aurum & Argentum aquâ ſeparationis ſolve aut ſolutum denigra, inde Aurum plumbo, Argentum pice liquefactis immiſce, aut arenæ: & ſic occultè deferes. *Cardan.*

Aqua Aurum ab Argento ſeparans.

Rec. Salis petræ unc. viij.
Vitrioli unc. iv.
Sulphuris unc. j.

Trita, & deſtillata, aqua ad uſum ſervetur. Cùm uti voles, Argentum cum Auro imponito, & Argentum in aquam reſolvetur; Aurum verò in cineres redigetur. Coletur aqua à cineribus. *Fallopius.*

Aqua Aurum ab Argento ſeparans, alia.

Accipe Halinitri partem unam, liquidi Aluminis, quod *nochæ* vocant, partes tres, arenæ mediam, ſiccata diligenter,

ter, & purgata igne diſtillatur vitreis vaſis. Colligitur autem ſeorſim quod priùs effluit, cùm crocea demum videtur vaſis facies: auctis ignibus alia ſuccedit, quæ priore excipitur plerumque. Separatur autem ſic: Aquæ extractæ partem modicam accipe, cui Argenti puriſſimi pondus oboli, id eſt, xij. granorum impone, ac impoſitam cineribus tamdiu permitte, donec diſſolvatur Argentum. Hæc purgamenti calci tenui ſimilia in imum vaſis demittet: quibus ſublatis, quod reliquum eſt aquæ purioris, toti aquæ, à qua jam detraxeras, addes, quæ ſimili exemplo, & ipſa purgamenta illis ſimilia in imum demittet: quibus ſublatis aquam totam puriſſimam, ac magis habebis ad Argentum, ac cætera metalla, præter Aurum, diſſolvendum efficacem. *Cardanus.*

Ut Aurum ab Argento ſeparetur.

Solem, ſeu Aurum, ſic à Luna, ſeu Argento ſeparabis. Corpus rei deauratæ Oleo lini inunge, & pulveres Aluminis rochæ vocati, ac Salis ammoniaci deſuper inſperge: deinde calidâ omnia in aquâ extingue, remanebit in eis Aurum ſeparatum. Ex quodam perito Aurifabro. *Mizaldus.*

Liquor ſive Aurum potabile.

Auri per regale cæmentum, ſive Stibium purgati lamellæ, ex viridi Salis liquore in pulverem reſolvuntur: is deinde aquâ pluviali diſtillatitiâ tamdiu abluitur, donec nulla ampliùs ſalſedo ſubeſſe percipiatur. Aut ſi celeriùs idem expedire cupias, Auri laminæ cum plumbo in lamellas redacto obteguntur, & per horas 24. cæmentantur ut vocant, læviganturque, dum calx Auri ſubtiliſſima fiat. Poſtea tantum Spiritûs vini ſuper elotum pulverem, vel Calcem repurgatam funditur, quantum ſex digitos tranſverſos ſupereminēat: ac juncturis vaſis probè oblitis, macerantur in aqua temperatè calidâ, ſive balneo Mariæ, diebus viginti, aut triginta. Tum liquor citrinus, relicto in fundo vaſis pulvere candido effunditur, & Spiritus Vini ex ampulla vitrea per operculum à flavo Auri liquore modicè ex balneo ſeparatur. Poſtremò idem liquor Auri extractus, ad ſummum gradum uſque elevari, hoc eſt quinquies per ampullam incurvatam (*retortulam* appellant) urgeri debet: atque tunc quinta Auri eſſentia abſolutè parata dicitur, ſummum Chymicorum myſterium. *Paracelſus.*

Aurum

Aurum potabile.

Aurum in folia redactum, cum Aceti ſpiritu diſtillatur, ſeparaturque, & ex aqua vitæ præparata menſem digeritur, dum ſuccus appareat, cujus ſcrupulus ex ſpiritu, vel humore alterius rei propinatur. *Andernacus ex Paracelſo.*

Aurum diaphoreticum.

Vas Vino rubro nigroque optimo repletur, & in aquam frigidiſſimam collocatur: dein duæ habentur patellæ aureæ, quarum uni, quæ alteram excipere poteſt, linteola rara, & exigua induntur: atque ſic illa vino imponitur, poſtea his incenſis, altera alteri ſtatim immittitur, finiturque, dum omnia comburantur. Vaſculis jam refrigeratis, ſemotoque cinere, oleum colligitur: idque toties repetitur, dum ſatis collectum fuerit. Tandem omnis liquor ampullæ inditur, & ex cineribus calidis per operculum ſtillatur: hoc multi pro Auro potabili utuntur, & ſecreti loco habent, atque hunc in modum ex aliis etiam metallis olea elicere poſſumus ut ex Argento ad Oculorum affectus: ex Ære, ad cutis vitia. *Paracelſus.*

Auri balſamum.

Sic Oleum, ſive Balſamum Auri paratur, quod *Paracelſus* Butyrum & Axungiam Solis nominat: quod tum intrò ſumtum, tum foris inunctum, quævis ulcera maligna, etiam Elephantiaſim, ejusque ſpecies curare, & (ut ſummatim dicam) plus præſtare ſcribit, quàm humana mens comprehendere poſſit: habet hoc modo. Auri in lamellas tenuiſſimas redacti drachma, cum Olei è Pino ſemunciâ miſcetur, inditurque vitro, & digeritur per menſem: deinde oleum abluitur, & pulvis, qui in fundo vaſis remanet, ex Melle adhibetur. Vel ſic rectius: foliorum Auri drachmæ Olei maſtichini deſtillati drachmæ ſex miſcentur, macerarturque in fimo equino diebus triginta, deinde Oleum ex calida aqua abluitur, & Aurum Spiritu vini perfunditur, digeriturque diebus duodecim: poſtea per balneum extillatur, dum Oleum in fundo Butyri inſtar remaneat, quod ter in ſeptimana ulceribus inungitur: quin etiam membris convulſis, & quovis modo debilitatis ſubvenit illud. *Andernacus ex Paracelſo.*

Aurum vitæ ſive præcipitatum cum Auro.

Hydrargyri per Acetum & Salem purgati unc. ij. Auri orien-

orientalis optimi, in lamellas tenuiſſimas redacti drachma, in catino triangulari calido ad mixturam ſubiguntur (Barbari *Amalgama* appellant:) hæc in aquam frigidam funditur, & ſi quid ex Hydrargyro reliquum fuerit; illud per corium exprimitur, ipſaque ex Sale, & Aceto lavatur, donec nullæ appareant ſordes, curâ interim adhibitâ, ne hydrargyri quantitas imminuatur. Quod ſi accidat, augeri ea debet ita, ut ad auri drachmam illius drachmæ ſeptem vel octo remaneant: deinde ampullæ luto obductæ induntur, affunduntur que aquæ calidæ unc. ij. & operculo ſuperimpoſito, eadem rurſus evocatur per arenam calidam: omnibus refrigeratis aqua protecta iterum infunditur, deſtillaturque, ut anteà: idque repetitur quinquies: atque tunc pulvis rubicundus provenit, quem *Aurum vitæ*, & *Aurum præcipitatum* vulgò nucupant: poſtea idem in catillum ponitur, cooperiturque, & inter carbones candentes ſinitur, dum excandeſcat: mox idem eximitur, & ubi refrixerit, Aquâ roſarum humectatur, rurſusque exſiccatur. Junioribus denarii dimidii, adultis verò integri pondere datur; Peſti medetur; Morbum gallicum curat; Elephantiaſim, Aquam intercutem, alioſque morbos difficiles abigit; Viſcerum obſtructiones reſerat; iis qui Venenum hauſerunt, opitulatur; ulceribus malignis curandis tum intrò ſumitur, tum extrinſecus Unguentis, & Emplaſtris quæ purgant, feliciter ad ſordida cavernoſaque non autem ſerpentia curanda admiſcetur. *Andernacus ex Paracelſo.*

Sulphur Solis.

Rec. Auri tenuiſſimè laminati drachm. ij. Mercurij purgati unciam j. M. fiat Amalgama in tigillis candentibus, & fundatur in Aquam; deinde per corium exprime reliquum Mercurium. Tum verò ſimul amalgama tere cum ſalis communis manipulis duobus, & pone ſimul ad exiccandum, per duas horas in carbonibus, exime & rurſus tere, vel ſi placet, in Aquâ calidâ ſolve, donec Sulphur reſideat; dein Aquam effunde, & Sulphur collige, quodque reliquum eſt Auri, exicca; ex eoque cum novo Mercurio fac amalgama, teraturque ut priùs factum eſt, donec totum Aurum in Sulphur ſolvatur. Hoc Sulphur primò exicca, ſecundò in Aquâ fervente ſolve, tertiò iterum ſicca, & ita ſubfuſcus probeque calcinatus pulvis evaſit. Ex hoc autem fit *Aurum* potabile ſequenti modo:

Aurum

Aurum potabile.

Sulphur Solare in Aquâ Salis in cineribus calidis ſolvitur ; abſtrahe denuo liquorem in Balneo Mar. ad oleoſam conſiſtentiam, cui novam Aquam ſalis affunde, iterumque abſtrahe, hocque ſexies vel octies repete. Hoc tandem Oleum Solis in Arenam pone, recentem Salis aquam affunde, lentè iterum abſtrahe, in fine adde fortiorem ignem; ſic Aurum ſimul Alembicum tranſcendet. Si quid Auri retromanebit, ei Aquam ſalis affunde, & ſimiliter ſenſim abſtrahe, idque toties fac, donec omne Aurum fuerit ſolutum; poſtea pone in B. M. & univerſum Sal accuratè hinc per edulcorationem ſepara. Remanens tum Oleum Solis lento cinerum candentium igne coagula; coagulatum lapidem ſolarem ſolve in Quintâ eſſentiâ Vini, & habebis Aurum potabile bonum. Si Oleum cupias habere, abſtrahe Quintam illam eſſentiam in Balneo, & Oleum in fundo reperies. *Ex Manuſcripto quodam Chymico Bibliothecæ Theod. Zvingeri Medici Baſilienſ.*

Aurum Potabile verum Theophraſti Paracelſi.

Solve Aurum perfectè in Aquâ Regiâ, hanc dein rurſus in Balneo abſtrahe, ita tamen, ut ſubſtantia retromanens aliquantulum humida ſit; cui dein frigefactæ Acetum deſtillatum purum affunde, & hoc iterum lentiſſimo ignis gradu in Balneo Maris abſtrahe, uſque dum liquor exſtillans inſipidus evaſerit: tunc autem in fundo reperies Butyrum Solis; Huic affunde dein Spiritum Vini alkooliſatum, ſtet per 14. dies in calore putrefactionis; poſtmodum deſtilla in B. Mar. lentiſſimo gradu, ſic remanebit in fundo verum rubrum Oleum Solis, ſive Aurum potabile. *Ex Manuſcripto Theodori Zvingeri, cui Arcanum fuit communicatum ab Adamo à Bodenſtein.*

Modus terendi Auri.

Sumito foliorum Auri tantum, quantum volueris, ponantur in crucibulum, vel teſtam ad ignem: deinde ſumito Argenti vivi quater tantum, & ſimiliter in alium crucibulum, vel teſtam ponatur ad ignem, ſed non prope, ut tantùm calefiat. Auri verò folia tamdiu ad ignem relinquenda, donec rubeſcere incipiant, ſed non liqueſcant. Quibus factis auferantur ab igne crucibula, & miſceatur Argentum vivum cum Auri foliis, miſcendo aliquantulum ſimul ligno ali-

quo: deinde ſubitò in ſcutellam aquæ plenam injiciantur, & fiat malagma. Verùm ſi aliter facere voles, folia Auri cum Argento vivo, ſuper lapide porphyrio conterantur, donec optimè fuerint mixta, atque contuſa: deinde bis, térve aquâ communi laventur, quòd ſi parum Aceti, vel ſucci Limoniorum addas, optimè feceris: nam meliùs citiuſque permiſcentur. Itaque hoc malagma quocunque modo paratum ſumito, atque per pannum lineum non rarum exprimito, ut pars aliqua Argenti vivi exeat: vel exprimatur per Barnæ, ſive Agni candidam pellem, quod melius eſt, deinde quod in pelle hæſit, conteratur cum Sulphure vivo optimè priùs contrito, adeo ut dimidiam maſſæ menſuram non excedat. Quibus factis, ponatur in vaſe aliquo ferreo ad ignem, optimè cooperto, ibique relinquatur, donec totum Sulphur combuſtum, & quod relictum, flavum fuerit: deinde frigidum in ſcutella aquæ plena, toties lavetur, donec Auri colorem ſumat, & ſervetur ad uſum. Quando autem quis uti volet, addat tantum Aquæ roſarum, vel communis, in qua gummi Arabicum diſſolutum ſit, quantum ſatis eſt, hæc miſce, & fiat liquor aureus ad ſcribendum & pingendum. Quod cùm ſcriptum pictumque fuerit, fricentur literæ dente aliquo leniter, quod cum alio mollito Auro, quo omnes ferè Pictores utuntur, fieri nequaquam poteſt. *Alexius.*

Magiſterium Auratum perlatum.

Rec. Margaritar. Oriental. Unciam dimidiam; Diſſolve in Aceto deſtillato. Poſtea Recip. Auri fini purgati drachm. j. Diſſolve in Spiritu Nitri aurei coloris, tum miſce ſolutiones ac præcipita Oleo tartari per del. filtra, & dulcora Aquâ roſar. Tandem in Crucibulo calcina parum, atque ſic factum Magiſterium aſſerva. *Zvingerus à Scretâ.*

Modus terendi ſive molendi Auri alius.

Sumito folia Auri, quæ in ſcutella aliqua vitrea cum Julapio roſaceo conterito, & miſceto digito medio, ut optimè miſceantur, deinde ſuper lapide prophyrite, aut marmoreo poſitis, rurſus probè conterantur, addendo aquam ſenſim: poſtea auferatur atque in ſcutellam colligatur, lapide benè loto aquâ, ut ritè colligi poſſit. Quibus ſic ſe habentibus, Aurum bénè digito lavetur: deinde cùm in fundo reſiduum fuerit, aqua ſenſim auferri debet, aliaque ſuperinfundi calida, ac denuo lavari, hocque toties faciendum, donec

donec Julapium, lavando probè ablatum fuerit, aquaque dulcis ampliùs non apparuerit. Poſtea exiccatum Aurum, in vaſe aliquo vitreo ſuper cinerem calidum poſitum, tamdiu ſinendum erit, donec optimè calefiat: atque colorem ſuum naturalem recipiat: quo facto, contemperetur aqua gummi: & fiat liquor ad uſum. *Idem.*

Ad reparandum Auri colorem.

Si Aurum à ſuo colore degeneraverit, ſic illud emendabis ac reparabis. Ex Sale ammoniaco, Calcantho, Nitro, & Laterculorum pulvere, fac cum Urinâ ſpiſſamentum, & eo obductum opertumque Aurum lento igni impone. Idem fiet, ac multò leviùs, ſi cum Sale ammoniaco, Ærugine & Tartaro, tamdiu in aceto ferveat Aurum, donec deperditum colorem recuperet. Gratis mihi nequaquam acceptum, tibi tamen gratis, ut alia multa exhibeo. *Mizaldus.*

Cimentum optimum ad Aurum expurgandum.

R. Laterum pulveriſatorum & Salis nitri ana partem j. humectata Aceto q. ſ. pone in crucibulum ad medietatem, dein adde Aurum laminatum, eumque replendo fac ſtratum ſuper ſtratum, cavebis tamen ne ſe invicem attingant. Quo facto, vas totum obſtrue lutatoque benè, ne vapor evolet, crucibulum ſuper lapidem, palmæ altitudinem non excedentem, locato, ita ut cum lapillis, non duris admodum, totum circumdes, donec crucibulum nullos ampliùs capiat. His factis ſubſternito ignem validum per horas xxiv. Et habebis Aurum repurgatum. *Ex libro Germanico.*

Calcinatio Terræ Vini & ejus candefactio pro Auro potabili conficiendo.

Pone tres aut quatuor menſuras fœcum Vini optimi ad Solem, ut totus humor exhalet, donec appareant ſiccæ & lividæ (Cucurbita ponatur in arenâ, & infra perlutetur) Eam terram lividam calcinabis in vitro perlutato, & alembico ſuperpoſito, & applicato receptaculo ad tres vel quatuor horas, donec vitrum ſicut terra ferveat, ut extrahatur ſuperfluitas Olei aquoſi, quæ adhuc in terrâ fuit, quia ablata terra erit valde acuta & ignea. Sunt tamen alii, qui eas fœces priùs digerunt in Balneo Mar. cum Aquâ vitæ rectificata, hinc deſtillant, & poſtea exiccant eas fœces in pulverem, & tunc reverberant in furno reverberationis,

 donec

donec albificetur. Dealbabis autem terram ipsam cum Aquâ suâ propriâ rectificatâ imbibendo eam & distillando, donec finaliter terra dealbetur, & etiam pars aliqua aquæ in terram figatur. Quibus peractis pones terram tuam in sublimatorium, super ignem, & sublimetur materia quædam clara & alba non nimis altè, quam vitri lateribus adhærentem diligenter colliges. Et illa materia alba dicitur Sulphur vegetabile, quæ solùm debet in Aquâ vitæ rectificari, & iterum coagulari, (vide quænam dosis requiratur Aquæ vitæ ad solvendum Sulphur) & cum eâ aquâ solves Calcem Solis in *Aurum potabile*, vel in *Oleum rubicundissimum*, quod est verissimum *Aurum potabile*. Sunt tamen aliqui, qui terram non sublimant, sed quum est dealbata, destillant eam pluribus vicibus, donec dissolvatur, & cum eâ aquâ dissolvunt Auri calcem in Aurum potabile. Post terram Vini dealbatam sæpiùs destillabis, in Aquam vitæ rectificatam, ut posuimus. Et quantò sæpiùs destillaveris hanc Aquam per lapidem Philosophorum, i. e. per terram suam dealbatam, eò acutior & acrior efficitur ad solvenda folia Auri in Oleum Solis, vel Aurum potabile, quoniam omnem fortitudinem & acrimoniam succi solvendi, hinc congelandi capit à terrâ, & hoc tanquam sacrosanctum recondes pectore secretissimo: illa est Aqua, quam petunt Philosophi, hæc Aqua est aqua nostra vegetabilis & calorifera, quæ te, si diligens fueris, ab omni calamitate eripiet, teque sanitate, atque divitiarum ubertate donabit in perpetuum. *Ex Manuscripto Bibliothecæ Zvingerianæ Basiliensis.*

De Quatuor Secretis Philosophorum ad Metallorum transmutationem.

Arcana Philosophorum & Complementa quadrifariam dividuntur. *Primum* Secretum Philosophorum est Elementorum ad naturam Ignis deductio: *Secundum*, in Aquam resolutio: *Tertium*, in Aërem elevatio: & *Quartum*, in terram compressio. *Primum* Fit calcinando: *Secundum* solvendo; *Tertium*, per Alembicum destillando; & *Quartum*, igne levi coagulando. De his Arcanis particulatim tractabo. Ubi notabis statim, ea quatuor secreta debere fieri in Auro vel Argento, si ad albam tincturam laborare velis. *Primò* enim debet fieri calcinatio Auri, i. e. sub-

i. e. ſubtiliſatio, aut in calcem tenuiſſimum deductio, & tunc fit Naturæ igneæ, quod per ignem calcinetur. Et quando factum eſt Aurum igneum & ſubtile, tunc facilè ſolvitur in Aquam clariſſimam, & tunc habes *ſecundum* Arcanum; quo ſoluto deſtillari & aſcendere poteſt, quemadmodum omnis Aqua ſolet deſtillando aſcendere, & tunc *tertium* habebis Secretum. Deſtillatum autem & ſublimatum iterum congelatur in Terram, vel Oleitatem, & tunc peractum eſt quartum Secretum. Et notabis, quòd ſi Aurum non fuerit calcinatum, non ſolvitur: quare calcinationem Auri fundamentum reputabis, de quâ ſermo noſter ſic ingreditur: *Calcinatio* eſt mortificatio, quæ multipliciter fieri ſolet; melior tamen fit cum Mercurio, licèt non fieri poſſit per Salia præparata, aut Aquas fortes. Multum juvant Salia in primordio, perfodiunt enim corpus, ut Mercurius profundiùs in Aurum vel Argentum, & quoque citiùs agere poſſit. Tene hoc tanquam Secretum maximum: Mercurius eſt clavis potiſſima, quæ corpus per calcinationem aperit, ut eò meliùs ſecunda clavis ſcil. Aqua vitæ rectificata ipſum Aurum in humidam Subſtantiam reducere poſſit: hoc petunt Philoſophi, hoc petunt Reges & Principes. Tunc enim facilè Aurum mundificari & claudi poteſt aliâ Clavi, Congelatione videlicet. Nunc in Calcinationem deſcendimus; deſtilla Aquam fontis vel pluvialem ſemel per alembicum, & pone Sal commune ad ignem carbonum in tigillo, fluat, & ſæpiùs moveas ipſum Sal, poſtea impaſtabis cum aquâ pluviali diſtillatâ, bullito ipſum Sal; dein & impaſtabis folia Auri puri, ſuper puriſſimo lapide cum prædicto Sale ſemper parum imbibendo cum Aquâ fontis vel Pluviali; vel etiam, ſi velis, cum Aceto, terendo benè, donec videas calcem minutiſſimam. Quo facto, pone in concham, vel vitrum, ut reſideat ad fundum. Tunc effunde aqueam ſubſtantiam ſubtiliter, donec nihil ſalſedinis in Aquâ per guſtum deprehendas: & pulverem, aut calcem ſolarem calcinabis in furno reverberationis ad diem unum. Sed poſteaquam triviſti cum prædicto Sale, & ſalſedo penitus eſt per Aquam ablata, amalgamabis unam partem illius pulveris ſolaris cum quatuor partibus Mercurii purificati, non in igne, ut communiter laborantes faciunt, quoniam ita ſolveretur, & Spiritus ſubtiles Mercurii evolarent per ignem fortem. Cùm verò amalgamâ-

gamâſti, pone eam amalgamam ad calorem lentum in furnello ad 7. dies, ſemper excipiendo in quatuor & viginti horis ſemel illam amalgamam, & terendo benè ſuper duro lapide. Quo facto pones iterum ad calorem lentum, & poſt 7. dies da ignem fortem, ut Mercurius fugiat à Calce Auri. Eam calcem calcinabis in Furno reverberii ad diem unum, & ſic erit benè præparata ad ſolvendum in Aquâ vitæ rectificatâ, quemadmodum in Secreto noſtro tibi manifeſtavimus. Et nota, quòd iſtæ contritiones & calcinationes fieri debent, quia Aurum tam fortiter eſt naturali decoctione compactum ac digeſtum, ut nunquam ſolveretur, niſi priùs per Mercurium ac per Salia acuta perfodiatur, & per ignem calcinetur, quibus factis poſſumus illum ſolvere ad voluntatem noſtram. *Ex eodem Manuſcripto.*

Compoſitio Auri potabilis, vel Tincturæ rubeæ; Solutio Solis, Sublimatio & ejus Congelatio.

Accipe partem unam Calcis ſolaris, & adjunge partes duas Aquæ vitæ prædictæ, pone ad calorem lentum, vitris obthuratis, ut nihil expirare poſſit, ſic ſolvetur Calx Solis viſibiliter: Nimirum Aqua incipit citrineſcere, Aurum verò palleſcere ac luneſcere; & cùm videris totam Calcem ſolutam, deſtillabis Aquam illam citrinam in vitreo Pelicano pluribus vicibus ad calidos cineres, ut Aurum ipſum aſcendat de terrâ ad cœlum, donec nihil de Sole in fundo maneat: hoc eſt Arcanum omnium Arcanorum: & ſi prædicta Aqua vitæ non ſufficeret ad totam Calcis ſolaris ſolutionem, & facta eſt ſpiſſa, plana ac viſcoſa, effundes ſuaviter eam aquam auream ſine turbulentiâ aliquâ in vitrum, & ſuperfundas aliam Aquam vitæ, donec tota Calx ſolvatur: poſtea deſtillabis, & ſublimabis, ut jam propè dixi. Deſtillatum verò pones ad vitrum primum cum parvo Alembico, & lento igne coagulabis, donec efficiatur Oleum. Et ea ſuperfluitas Aquæ vitæ, quæ non videtur utilis, Oleo Solis per alembicum aſcendat, remanebitque tantùm ſola Eſſentia Vini inſegregabiliter ab Oleo Solis. Et illud Oleum Solis, ſi cum Aquâ Vitæ ſolveris, erit *Aurum potabile*, quod omnia elementa purgantia in corpore ſuo ad proportionem reducit, naturam hominis reſtaurat deperditam, & Vitæ oleum i. e. humi-

humidum radicale, ejusque igniculum in æquabilitate conservat. Atque est prædictum oleum super omnes Medicinas *Galeni*, *Avicennæ* & *Hippocratis*. Imò istud præterea Oleum figit Mercurium in Aurum optimum, quod tandem ad Tincturam rubeam ducitur, eo modo, quo in augmentatione & multiplicatione ponetur. Oleum Solis iterum solves cum Aquâ vitæ nostrâ, & iterum coagulabis, donec ampliùs non maneat tenue Oleum. Sententia Philosophorum est, quòd oportet Solem per Alembicum ascendere cum Aquâ vitæ, toties Aquam vitæ superfundendo, donec totum ascenderit: & tunc in Balneo lento deponitur per Alembicum Aqua vitæ superflua, & manebit in fundo Oleum Solis, Essentia tantum Vini. *Ex eodem manuscripto.*

Multiplicatio Olei ad Tincturam Philosophorum.

Huic Oleo Solis debes addere Mercurium sublimatum eo modo: *Rec.* Unam partem hujus Olei, & adjunge septem partes Mercurii sublimati per Vitriolum, & Sal commune, ut moris est, & imbibe easdem partes Mercurii in Oleo in calore temperato, donec Mercurius non ampliùs ascenderit (incipit figi) Sed efficiatur Pulvis rubicundus instar Vermilionis, & tandem ex verâ siccitate incipit fluere, (i. e. figi). Isto pulvere tinges Lunam, Venerem & Mercurium in optimum Aurum sine omni falsitate, & eo modo multiplicabis Tincturam tuam in Infinitum. *Ex eodem Manuscripto.*

Augmentum Perpetuum.

Rec. Unam partem istius Olei solaris, & appone ei septem partes de Mercurio crudo, postea mundificato in Cucurbitâ vitreâ & stent per octo dies in calore lento, ita ut ipsa Solis oleitas, quæ est sperma generativum, non figatur, (quod si fieret, ampliùs non augeretur eo modo) Post dies octo excipe partem unam, pone ad ignem fortiorem, ut figatur in corpus. Et hoc Oleum dicitur augmentum, quo semper augmentare poteris novum Mercurium crudum, applicandum ut priùs. *Ex eodem Manuscripto Zvingeriano.*

Aurum potabile Leonhardi Thurneiseri, Alchymistæ præstantissimi.

Rec. Coronatos aureos q. v. (*Thurneiserus* plerunque acce-

 cepit

cepit duos, interdum multum) & Antimonium minutim tritum. Antimonium quidem injice tigillo fuſorio in furno venti poſito, ſine fluere, in fluxum projice coronatos; Si parum invicem ſoluti fuerint, effunde in formam, vel catinum fuſorium, quem malleo tundes parum, ut Regulus Solis fundum benè petat. Hinc refrigerari permitte atque indurari materiam, quam poſtea effundes, ac Regulum Solis ab Antimonio cautè & diligenter ſeparabis. Tum novum Antimonium tritum & cribratum in eodem candente tigillo fluere permitte, Regulumque Solis ſimul dein injectum funde probè, iterumque in catinum fuſorium effunde, Regulumque ſepara, quem tertiâ ulterius vice fuſum atque purificatum Cupellæ immitte in Furno exploratorio, igneque hinc fuſorio aliquandiu continuato Aurum finiſſimum, & Ophirinum planè ſive ad 24. Carat. gradum aſcendens redde. Hoc Aurum limetur ſuper pelvi, Limaturam ſolve in Aquâ Regis ſuper cineribus calidis vel arenâ, quod uno atque altero die fit. Solutione factâ abſtrahe deſtillando Aquam regiam, Calcem Solis retro manentem repone in ſcutellâ vitreâ mundâ, cavendo ne ſordibus vitietur: ac eandem poſtmodum in terreo tigillo ſuper ignem lentum colloca, ut Aqua fortis à Calce evaporet, & ſubſtantia Solis ſicca remaneat, (manet autem ſicut Minera Auri fuſca vel carnei coloris, ſub finem ſicca, eleganter flava) & candeſcat ſine liquefactione tamen, tunc ſine refrigerari. Ignitione peractâ & exiccatione, ita ut patiatur trituram, Calcem in mortario lapideo tere diligènter cum Sale petræ, paulò magis, quàm Aurum ſit, tandem Salem petræ lava à Sole per Aquam fontanam, donec Aqua hinc dulcis evaſerit. Hic nunc in promtu ſint Olea Caryophyllorum, Cinamomi, Aniſi, & Camphoræ. Priora tria ſint quàm maximè clarificata, adſint etiam duo vitra oblonga, pura, ac illibata, ſupernè mediocriter ampla, propter affuſionem ultra citraque inſtituendam, non tamen longiuſculo magis ſpatio, quàm par ſit, pars enim præſtantior evaporat. His ritè comparatis Solis calcem (ignitam) projice in alterum vitrum, & confeſtim Oleum Camphoræ digiti tranſverſi altitudine ſuper affunde, ſic illicò ſed blandè tamen Solis calcem aggreditur, eumque ſolvit non ſine magnâ efferveſcentiâ, ac ebullitione materiæ, quam eapropter ſtatim è vitro in vitrum ſæpiùs transfunde, & ſic refri-

refrigera. Cùm verò incipiat nimis fervere, tùm guttatim ac ſenſim Oleum Aniſi deſtillatum per vices leni motu inſtilla, & ita bullitio, paulatim ſubſidente materiâ, ceſſabit. Niſi hæc feceris, certè & vitra tandem maximè fervida evadent, ut manu tenere ampliùs haud poſſis, & ipſa tandem ebulliens materia è vitro effluet. Quòd ſi non poſſis omnem ex uno vitro in aliud transfundere materiam, tum Oleo Aniſi conſperges Calcem Auri. Cumque tandem in alterutrum vitrum omnis materia, poſt turgeſcentiam finitam, probè collecta erit, vitrum operculo tegatur probè, filoque fortiter ligetur & claudetur, ne quid expirare queat; denique in locum tranquillum, quô neque Solis radii, neque Venti accedunt, pone, aciculâ ſupernè foramen reſpiratorium facito (hoc enim niſi fiat, rumpitur vitrum) Sinas ita quieſcere, donec Calx Solis ſolvatur. Oleum Cinamomi tum non additur, quamprimum enim id accedit, calx Solis ampliùs non ſolvitur. Tandem calce Solis hoc modo ſolutâ (expectanda autem ſolutio) vitrum, cui materia ineſt, aperi, hinc Oleum Cinamomi pari quantitati Olei Aniſi probè miſtum, affunde Auro potabili ſimul, tunc totum in vitro probè commiſce & confunde. Olea, ut ſuprà dictum, ſint limpidiſſima. Claude iterum probè, ſed non ſine foramine reſpiratorio in operculo cum acicula facto, ac ita Potabile Aurum perfeciſti.

Nota, poſtquam Olea ad Aurum potabile acceſſere, nullo alio metallo tangenda ſunt: antè quidem licet, poſt conjunctionem non. Nota porrò, quòd Color hujus Auri potabilis ſit ex nigro aureus (ſchwartz Goldgelb) ſapor penetrantiſſimus, absque ſenſu uſtionis. Nota tertiò vim Olei Aniſi, quâ reprimit fervorem ſolutionis. Cogita, num hæc Auri ſolutio cum Spiritu Vini per alembicum ducenda, ſit vel magis fiat ſubtilior & volatilior. Non minoris efficaciæ futurus videtur liquor, ſi oleis illis aromaticis conjungatur Oleum Camphoræ; (rectius vel ſaltem non incommodum omnino futurum eſſet, ſi Oleo ſolis jungeremus hæc olea, & ſimul circularemus in Pelicano melioris conjunctionis causâ: Vel ſumeretur Crocus Solis, ac Olea illa aromatica ordine affunderentur, ſicque unà circularentur in Aurum potabile nobilius, convenientiore aliquo modo, quàm per ſpiritum factum.) Credo enim, Oleum hoc Camphoræ multum adhuc habere ſecum Aquæ fortis (quod deſignat fervor poſt affuſionem proprius Aquæ fortis, quando me-

talla ſolvere incipit) eſſeque corroſivum, ideoque uſûs non ubique ſecuri: adhæc olea admixta, aliâs aurei coloris, à Spiritu aduri quodammodo, quod conjecturabile videtur ex colore hujus Auri potabilis, ex nigro enim obſcurè flaveſcit. *Theodorus Zvingerus, Philoſ. & Medicus Baſilienſis*, fuit Baſileæ inſpector αὐτόπτης præparationis, ut & reſolutionis, atque hinc etiam reductionis Camphoræ, nec non Tincturæ nummorum duorum Baſilienſium, quos Rappen vulgò vocant, in Aurum, quorum unum dicto *Zvingero* dedit ſemitinctum, alterum integrè tinctum *Baſilio Amerbachio, Jureconſulto.* Primò duo olea invicem miſta affundebat Calci Solis, neutrum efficere quidquam potuit; cùm tertium adderet (oleum puto Camphoræ) vel in momento arrodere, ac ſolutionem præſtare incipiebat cum fervore bulliente, addebat tandem quartum, & ſubſidebat. Dixerat *Thurneiſerus*, ſe illud Aurum redigere ſeu reducere poſſe in priorem formam, quod facilè credo, ſeparatis per deſtillationem oleis: Aurum enim hoc pacto non fuit verè reſolutum. Primò fuſcum habebat colorem, pòſt quieti tradebat per 6. circiter horas, ut ſubſideret; hinc perſpicuè flaveſcentis portionem mihi dabat, quam exploraturus ero. *Ex alio Libro Manuſcripto Chymico Theod. Zvingeri, Medici Baſilienſis, Academici Curioſ.*

Aurum Fulminans.

Auri limati partem unam in partibus tribus vel quatuor Aquæ Regiæ intra Cucurbitam vitream arenæ leniter calenti impoſitam paulatim (ignem non augendo, ne vitrum rumpatur) ſolvito. Solutione factâ guttatim inſtilletur Oleum Tartari per deliquium, vel Spiritus Salis armoniaci ex aa. Salis armoniaci & Cinerum clavellatorum factus, tamdiu, donec ſolutio non ampliùs flava appareat. Hinc turbidus liquor quieſcat, uſque dum ad fundum ſubſedit Aurum præcipitatum fulminans; tum verò decantetur omnis aqua, & remanens Auri calx exiccetur, vel priùs aliquoties aquâ ſimplici probè edulcoretur, quanquam ita multum de ſuâ vi fulminante deperdat, quam ſine edulcoratione retinet integram. Si per ſe ſiccetur Calx, in Hypocauſto fieri debet, citra ignis, vel caloris admiſſionem, quoniam levi calore admiſſo, inprimis ſi trituretur quoque, calx accenderetur, & perderetur; quod verò periculum evitare ſo-

ſolent Artifices admixtione aliquot granorum florum Sulphuris, vel nonnullarum Spiritûs Salis vel Sulphuris guttularum, inter triturandum adſperſarum. Præterea ferreo inſtrumento hoc Aurum non eſt tangendum, ſi vim retinere velis fulminantem; & Aqua regia ad Auri ſolutionem eſt adhibenda, quæ ex Aquâ forti & Sale armoniaco invicem citra deſtillationem miſtis & ſolutis ſit parata. Ita denique ex Auri drachma unâ acquires ſcrupulos quatuor Auri fulminantis.

Hoc Aurum fulminans ad aliquot grana ſuper candelam ardentem vel prunas poſita, poſt aliquantillam moram inſtar Pulveris tonantis fulminabit, & fragorem edet. Prodeſt etiam in Medicinâ adverſùs Epilepſiam, Convulſiones, Tympanitidem, Cachexiam, Anaſarcam. Doſis à gr. j. ad gr. 10. vel 12. Operatur per diaphoreſin, & urinam; imò & leniter per Alvum, ſi non edulcoretur. *Zvingerus.*

Calx vel Crocus Auri.

Amalgama Auri calcinetur ſub tegulâ leniter, ut omnis Mercurius avolet, & aurum in pulverem redactum relinquatur, ſuper hunc pulverem fruſtulum unum aut alterum Sulphuris deflagretur, ſic elegans Crocus Auri rubicundus habebitur. *Barckhauſen.*

Vel Amalgama Auri & Mercurii cum duplo Sulphuris commiſce, & ſub tegulâ leniter deflagrare Sulphur ac Mercurium permitte, continuè ſtylo ferreo commovendo, ſic tandem remanebit Crocus ſive Sulphur Auri.

Vel Rec. Auri fulminantis part. ij. Flor. Sulphur. part. j. vel part. æqual. miſceantur probè, & in tigillo, vel ſub tegulâ in patellâ ſive catino, inter continuam cum ſtylo ferreo agitationem Sulphur omne deflagret, igne non nimis forti, ne Aurum fundatur, ſubdito. Sic remanebit Calx Auri purpurea, ſive Crocus. Quòd ſi hæc calcinatio aliquoties, additis novis Sulphuris floribus, repetatur, Calx tandem magis magisque ſubtiliſata, imò ſpongioſior reddetur.

Vires Crocus hic ſudorifero-vel diaphoretico-cordiales habet, atque in Mixturis Cardiacis, vel per ſe ſub doſi gr. ij. ad gr. 10. præſcribi poteſt.

Bezoardicum Solare.

Rec. Reguli Martis ſtellat. uncias tres cum dimidiâ, Auri finiſſimi ſemunciam, fundantur ac effundantur in Catinum fuſorium, ut Regulus habeatur Solaris ; hunc dein Regulum pulveriſa, ac miſce cum Nitri depurati, ſicci atque benè pulveriſati unciis duodecim; tum hanc materiam in crucibulo valdè ignito detona, atque calcina, cavendo ne addito fuſionis igne in fluorem atque Regulum redeat; detonatam materiam in lagenam aquâ frigidâ plenam projice & extingue per vices: poſtea evaporando aquam, exicca materiam, iterumque in crucibulo liquefac, & calcina; poſt calcinationem iterum extingue, ac more debito edulcora & ſicca. Quòd ſi quædam Auri coagulata grana inter edulcorandum obſervabis, ſeorſim colliges, & cum novo, ſi placebit, regulo aliâ vice liquabis atque calcinabis in tale Diaphoreticum ſive Bezoardicum Solare.

Vires hoc Bezoardicum obtinet egregias diaphoretico-cardiacas, veneno reſiſtentes; utiles proin in Febribus continuis, malignis, Peſtilentibus, Lipothymiâ, Cephalalgiâ, obſtructionibus Viſcerum. Doſis à gran. iij. ad gr. 12. In Mixturis quoque utiliter permiſcetur diaphoretico-cordialibus.

DE SECRETIS AB ARGENTO ſumtis. Cap. IV.

Hiſtoria antiqua de Argento in Aurum verſo.

QUIDAM Maurus in terra Maurorum acceſſit ad quendam fabrum, & eidem portavit xx. argenteos, ut eos ad ignem crucibulo immitteret: quibus fuſis, Faber ærarius ſuper ipſis projecit pulverem, quem dedit ſibi Maurus. Erat autem pulvis viridis, fumum citrinum in igne faciens, Argentum tunc converſum eſt in Aurum, & illud Aurum ærarius vendidit Aurifici precio Auri precioſiſſimi. Ærarius inde rediens dedit precium Mauro: tandem Maurus miſericordiâ motus erga Ærarium, dixit ei: Hanc confectionem pulveris te docebo: Recipe Auri calcinati, vel pulverizati, Æris uſti, Croci ferri, ſingulorum unciam unam, Salis ammoniaci rubificati unc. tres, alibi additur

Vitrio-

Vitrioli rubificati uncia: solvatur Sal ammoniacum, & eo soluto in cera, id est, cum sua aqua imbibe dictos pulveres Auri, Æris, Vitrioli, Croci, & Ferri, super porphyrite aut marmore, molendo, & terendo per longam contritionem. Postquam pulveres biberint totam istam aquam salis, pone in phiala vitri habente collum longum sub fimo equino calido per dies xxj. mutando fimum calidum de quatuor in quatuor dies. Postquam solutum benè fuerit, & in aquam conversum, congela ipsum in aliqua phiala in furnello super cineres calidos. Quo congelato, pone partem unam super decem partes Argenti fini præparati. Nota quòd si aliqua pars remanserit insoluta, molias adhuc cum aqua Salis ammoniaci, quousque sit totum solutum: hoc fac ut non perdas Aurum tuum, semper reiterando imbibitionem cum aqua Salis ammoniaci. Si autem dictam congelationem resolveris iterum, & omnia per ordinem, ut superiùs feceris, una pars tinget viginti: & sic multoties multiplicare poteris: augebis enim decem singulâ vice. Illum Ærarium vidi in Toleto, qui mihi ista retulit, & cuidam consanguineo suo seni: & Ærarius ille erat senex, & ego, & Magister operati sumus secundùm modum prædictum. Aurum sic debet pulverizari cum odore Plumbi, vel cum aqua in qua sæpiùs sit extinctum Plumbum. Vel fac aliter: Solvatur Plumbum vase quod superiùs habeat foramen modicum ad quantitatem unius Aurei, & superponatur Aureus, ita ut recipiat odorem Plumbi ex illa parte, deinde verte & aliam, & cùm sic factum erit aliquoties, Aurum poteris conterere. Æs ustum autem cum Sulphure vivo calcinari debet: & antequam in illis misceatur, debet ablui cum aqua pura, vel aqua & sale, donec ab eo exeat aqua limpida. Crocus Ferri fiat cum Aceto, ad ignem lentum, ut fiat ruber, sic verò fit: Limaturam ferri Aceto forti imponas, & fit Acetum rubrum & clarum, & ponatur ad Solem duobus vel tribus diebus: postea effundatur leniter Acetum, ac servetur, & aliud Acetum limaturæ superponatur ad Solem: & fiat ita, donec tota Limatura solvatur, vel redigatur in pulverem tenuissimum: & iterum totum Acetum desiccetur ad Solem. Sal ammoniacus solvatur per frigidum & humidum, vel per calidum & humidum.

Rec. Solutionis ejus partes ij. Æris usti partem js. Croci ferri partem j. Salis ammoniaci ad quantitatem omnium: sol-

ſolvatur Sal ammoniacum, & ex eo imbibantur pulveres, per longam contritionem, illa poſtea ponantur in fimo equino calido ad ſolvendum quindecim diebus, potes iſta reſolvere in fovea mutando ſæpè fimum calidum: deinde coagula ſuper cineres ad lentum ignem. Hujus coagulationis, ſeu congelationis pars una tingit decem de Luna præparata. Et ſi ſolveris ſecundò, modo prædicto omnia faciendo, pars una tingit viginti, & ſic augmentare potes. *Hæc ex practica Magiſtri Odomari.*

Argentum in Aurum tingere.

Argentum in Aurum tingere dabitur ſic facultas: lixivium primò tale parabis acre. Calx immittatur in ollam, cujus fundum crebris foraminibus ſit apertum, tenuibusque pervium ſupra lignum, vel tegulam accommodabis: inde pulverem, & aquam paulatim infunde calidam, ac per arcta fundi foramina in ſubjectam fideliam mundam defluat, ac iterabis, ut acerrimum fiat, in hoc tritum immittas ſtibium, ut in tenues auras evolare poſſit, otioſo igni ebullire ſinas: nam ubi inferbuerit, purpuraſcet aqua, tunc per lineam laciniam in purum vas exprimito, in reſidentes pulveres denuò lixivium immittas, & in prunis ſuffervefacias tantiſper, donec non ampliùs cruentata videatur aqua, coloratum lixivium confervefacito ſubjectis ignibus, donec evanuerit aqua, reſidentem verò reſiccatum pulverem, cum Tartari oleo deſiccato, & diſſoluto, & ex Auri, & Argenti ponderibus æquis, lamellis fictili fuſorio vaſe viciſſim inſpergito, carbonibus celato tantiſper & opus innovato, donec perfecti coloris prærogativâ Aurum æmulari videbitur. *Joan. Bapt. Porta.*

Argentum ut in Aurum tingatur, tam completè, ut verè credatur Aurum.

Ex Argenti elimatâ ſcobe, cum Argenti vivi triplo in igne malagma confice, ac vitreo in vaſe carbonibus infervescat, dum illud Argenti vivi evolet, quo Argentum ſuperatur, inde Sal ammoniacum, & vivum Sulphur æquali Argenti pondere triturentur, ac vitreo in vaſe aliquo duas horas flagrantibus prunis immoretur, dum ejus vis Salem ammoniacum, Sulphur inde vivum Argentum ſublimet, & vaſis collo inhæreat: vas frange, & Argentum aureo colore inſignitum, ſuique ponderis vel majoris ſervato, talemque illicò parato aquam: Romanum Calcanthum cum duplo rubei optimi

optimi Cyprii Calcanthi ſtillatitii, quod vocant Coparoſam, Salis Nitri triplo, Æruginis parte tertiâ, ac Cinnabaris ſextâ ſume, è vitreis organis aquam ſtillatim exugito: cujus partes duæ cum ſervato Argento per naturalem diem lento igne bulliant, inde aucto diſtillationis igne aqua omnis evaporet, & quod in fundo remanet, cum Chryſocollæ calce teſtaceo in vaſe fuſorio accommodetur, ore aperto, & luto obſtructo colliquationis ignem adhibeto, & habebis: luteſcit enim Argentum maximè, colore nunquam cariturum, vel eum permutaturum, ut examinibus omnibus Auri expoſitum, coloris parum, vel nil amittat. Sic aliter colorem Auri æmulabitur perfectè, & peculiosè. Meminiſſe jam debes è Stibio confecti Æris uſti, id cum Argenti medietate colliquatum, perfecti Auri dabit colorem, ut videri poſſit. Si Auro commiſces, meliorem dabit, ut aliquorum patiatur examen. Aliter quoque fit optimè: ſi Argenti vivi congelationem, quam cum Caſſide diximus, tertiæ Argenti parti remiſcebis, Argentum aureo colore inſignitum reperies, cum æquali Auri portione colliquabis, in ollam impones & peracre acetum fundas, ac per diei quadrantem ebullire ſinas, & colore augebitur magis: hoc autem extremo impones Auri examini, ex communi ſcilicet Sale, & Laterum pulvere, addito tamen Calcantho, Aurumque ſic purgatum accipies, & examinibus obſtat omnibus, ac non ſolùm in ſecundum, ſed etiam tertium migrat ordinem. *Idem Porta.*

Coloratio Lunæ.

Rec. Acetum bonum, factum ex Vino rubeo, & habeas Limaturam ferri, & pone in vaſe terreo de Raviax: poſtea habeas Acetum, in quo ſit ſoluta ſexta pars Salis ammoniaci: deinde pone ſuper dicta Limaturâ, ut ſuperemineat unum, aut duos digitos. Poſtea obtura tuum vas, & pone ſuper cineres tenues per ſpatium octo dierum, & move quotidie bis, aut ter cum virgula lignea, & fiet totum rubeum, aut vermilium, ut ſanguis, poſtea cola, & munda benè, & adjice Acetum novum pariter ut ſuprà: & ita toties fac, ut de hoc Aceto ſatis habeas, & antequam hoc facias, vel hoc facto, habeas libram Argenti vivi ſublimati, & libram Salis ammoniaci, & tere in pulverem, & miſce ſimul, & ter ſublima ſimul & qualibet vice miſce: quod aſcenderit, cum eo, quod in fundo remanet, & tuus Mercurius manebit

nebit niger in fundo tui vasis: & tum Sal ammoniacum adscendet altè ad vas. Postea misce tuum dictum Mercurium cum tantundem sui ponderis Limaturæ ferri, & pone super marmor, & fundetur in aquam: quam materiam ita fusam projicito totam in Acetum ita rubeum in vase clauso, & ponito per tres dies super calore tenui. Postea purum destilletur per filtrum, & ponatur in alembico, & per balneum Mariæ separetur humiditas. Postea super cineribus in fornace recipe in alia phiala, per modum Aquæ fortis oleum, vel aquam exeuntem vermiliam, & serva seorsum: & super feces ponatur de Aceto novo, & solvantur, postea destillentur per filtrum, & congelentur per balneum, postea per cineres separa Oleum rubeum, & hinc pone cum alio, & ita fac toties, ut totum habeas separatum, postea reservetur. Et ne obliviscaris, quòd hoc facto misceatur tuum Sal ammoniacum cum tantundem Calcis vivæ, & ponatur super marmor, infundetur in aquam, quam recipe & pone cum sua quarta parte, aut tertia Salis petræ. Sic facias Aquam fortem, & per alembicum in cineribus super furnello destilla aquam: in qua Aqua forti solve purissimum Solem in foliis, quantum solvi poterit. Postea cape tuum Oleum rubeum, & si est libra una, pone libram semis tuæ Aquæ solaris simul. Et pone in phiala super cineribus tenuibus per viginti quatuor horas, deinde per alembicum in balneo congeletur, & postea ponatur ad putrefaciendum in fimo equino calido in phiala vitrea benè firmata, & clausa per quindecim dies: postea congela, ut sit tanquam mel. Et habeas Lunam finam albam, & cæmentatam, & unge hoc unguento ab utroque latere, & pone in uno crucibulo stratum supra stratum, quoad sit plenum, & ad decem uncias sit hujus unguinis uncia una, & clausum, ac lutatum tuum crucibulum pone in calore quatuor dierum: post fac ignem fusionis, ut totum fundatur, & habebis Solem ad viginti quatuor charatos, qui si tibi non placet, recude tenuiter in laminas, & unge ut suprà. Et si nimium colorem habebit, noli tantum apponere, & ita erit tua Luna perfecta (additio in margine) Rec. Unam quantitatem Limaturæ ferri, & unam Æris usti, & benè loti, & cape de Sale ammòniaco ad quantitatem omnium dictarum rerum, & fac omnia simul benè bullire, postea desicca super cineribus calidis, aut super prunis, vel ad Solem, & fac pulverem, & projice unum estrelin illius

illius pulveris ſuper tres eſtrelins Argenti fini fuſi, & hoc videbitur Sol. Item una fini Auri, una fini Argenti, una fini Æris, fuſa ſimul faciunt Aurum octodecim carat. cum una Æris uſti fuſi. Æs uſtum ſic fit: Limaturæ Cupri unum pondus & quartam partem ponderis Sulphuris vivi, & miſce: deinde pone hoc in crucibulo, & cooperi cum tegula, & luta cum luto ſapientiæ, ne aliquid vaporis inde poſſit exire. Deinde pone os crucibuli inferiùs, & cooperi ipſum cum carbonibus, & ita dimitte per aliquas horas, deinde extrahe ab igne, & invenies Æs uſtum, quod lava, ut decet. *Raymundus Lullus.*

Argentum in Aurum commutare.

Rec. Argent. vivi unc. iij. ponatur in ampullam vitream optimè perlutatam ad ignem, donec ferveſcat, cui cùm Auri foliati uncia una permixta fuerit, ab igne auferatur, & addantur

Salis ammoniaci unc. j.
Salis Elebrot unc. ſem.
Boracis drach. is.
Argenti vivi purgati unc. ij. Miſce probè.

Quo facto, ſigillo Hermetis ampulla claudatur optimè, ne quovis modo exſpirare poſſit, & ponatur ad fornacem ignis per tres dies continuos: poſtea ab igne auferatur: & cùm frigidum fuerit, ampulla, ſive cucurbita aperiatur: materia eximatur, & in pulverem ſubtiliſſimum redigatur, qui Philoſophis dicitur *Elixir.* Et cùm Aurum facere voles, ſumito Argenti finiſſimi unc. v. & cùm ad ignem liquatum fuerit, illud ſupradicti Elixiris unc. j. addito, & in Aurum optimum commutabitur. Sal autem Elebrot ſic conficitur:

Rec. Salis communis purgati, }
Salis gemmæ, } ana unc. j.
Salis alkali, }

Quibus tritis addantur ſucci Menthæ, ſucci Caryophyllorum ana unc. ij. Aquæ fontanæ libræ ij. miſceantur omnia optimè, & erit factum. Lutum verò ſapientiæ fit è luto optimo ſicco, & cribrato, & cum Albuminibus ovorum mixto. Argentum denique vivum cum Aceto acerrimo purgatur, lavando ter aut quater, deinde per linteum colando. *Fallop.*

Argentum ut inauretur.

Argentea vaſa Auro incruſtari, & obduci nequeunt, niſi

 Argen-

Argenti vivi miniſterio cui uni ſe obſequioſum præbet, ac tractabile Aurum. Nam cùm omnia metalla reſpuat, ſoli tantum Auro, ceu amico, & familiari libenter ſociatur, maritatur, & agglutinatur. Hinc Argento ægerrimè adhæreſcit, ægrè Plumbo, difficillimè Ferro, Æri mediocriter. *Lemnius.*

Argentum in calcem vertere.

Si vis Argentum in calcem vertere vel aliud, ſic fiat: ex Argenti ramentis, & vivo Argento triplicato malagma confice, inde communi Sale ſuper porphyreticum marmor multum lævigabis, ubi ad perfectam unionem perveniſſe ſcies, in obtorto vitreo vaſe locato, quòd facilior ſit adſcenſus: igni appone, ejusque vigore vivum Argentum per fiſtularum colla in receptaculum dilabatur, quod vaſis imo remanet fundo, dulci aquâ confricato, novam ſubinde affundens, dum nullum ſalſuginis veſtigium excernatur, & amarorem amiſerit omnem, dulceſcente aquâ in calcem habebis. Eſt & parandi ratio alia: Argentum forti Aquâ ſolvatur, ut aſſolent Aurifabri, & fontis immiſceas Aquam, quæ communem Salem exederit, ſic Argentum ad imas vaſis partes procumbere videbis, penicillis aquam exugito, & calcem teſtaceo vaſe, flagrantibus carbonibus appones, detrahe, dulcique aquâ ſalſedinem amoveas, quod denuò ſemper exercebis, dum totum abiiſſe cernes, & modus lavandi ſit, quem in priori reddidimus. Sic Argentum in calcem & ceram vertes. Ejus ramenta cum ſublimato vivo Argento permixta vitreo apto condantur vaſe, & flagrantibus prunis exponantur, ut vis ignis vivum Argentum expellat, & in ima vaſis parte fixum Argentum, uti ceram reperies, gemmis aptum, quod pyxiculâ ſervetur. *Joan. Bapt. Porta.*

Bezoardicum Lunare.

Recipe Reguli Martis ſtellati uncias quatuor, Argenti fini ac puri uncias duas; funde invicem in crucibulo, adſperſo ſubinde Nitro ſiccato: liquatam ac probè fluentem materiam effunde in conum fuſorium, & fiat Regulus Lunaris, hunc verò in pulverem tritum cum Nitri puriſſimi ac ſiccati unciis octodecim benè miſce, hinc per cochlearia ignito crucibulo immitte, ac more ſolito detona, tandem materiam detonatam, & parum ſine ulla fuſione calcinatam, in Aquam projice lagenâ contentam, & ita extingue, poſtea linque, donec Pulvis bezoardicus Lunaris fundum petierit;

Aquam hinc claram decanta, atque novam aquam calentem pulveri affunde, iterumque decanta; hocque repete; donec pulvis ab omni Nitro probè liberatus ac ita edulcoratus fuerit; quem denique ſuper chartam emporeticam, vel in vitro ſupra cineres calidos ſiccatum uſui repone, ac in loco ſicco aſſerva. Vires habet egregias Diaphoretico-Cardiacas, acidum acre corroſivum deſtruentes, adeoque in Cephalalgiâ, Epilepſiâ, Incubo utiles. Doſis eſt gran. decem.

Argenti liquefaciendi mira ratio.

Illud mirum eſt, quod referunt, quoddam genus Argenti minimè liqueſcere follibus: cumque omnem circa hoc curam expoſuiſſent, edocti piorum Principum exemplo, vaſa illa, in quibus Argentum liqueſcere conſueverat, cum Argento ſupra, & carbonibus in imo perforata, à lateribus montium cacuminibus imponebant vento flante, atque ita liquefactum, denuò poſtmodum, cum follibus in parvis vaſis repurgabant. *Cardanus.*

Lunæ Augmentum.

Rec. Argenti fini unc. j. Mercurii vivi puri unc. ſex, pone in Phialam cum collo oblongo, ſuper amalgama funde oleum tartari altitudine duorum digitorum, pone in furnello ſuper cineres calidos, & fac ut bulliat 30. diebus naturalibus, & invenies amalgama fixatum, funde & habebis Lunæ finæ uncias quatuor in omni judicio. *Ex Manuſcripto Bibliothecæ Theod. Zvingeri, Med. Baſilienſ.*

Ut Argentum excreſcat, vel ponderoſius reddatur.

Sale aliqui, & antiquis teſtis Argentum in tenues bracteas deductum igni detinent, ut ibi ab humiditate vindicent aliqua, & denſentur partes, quæ pondus adducunt. At ſic expeditiùs idem efficies: Argentum in ſubtiles lamellas ductum Cinnabari, ac ſublimato vivo Argento viciſſim inſpergito, in vaſe igni contumaci, & ſupra luto, & vinculis munito, ne vim ſuſpiret, carbonibus circumſeptum per naturalis diei medietatem detineto, & friabiles exemtas laminas in cineritium alveolum igne candicantem, & in colliquatum Plumbum immittito: & eximiè vi follium flatu, quod peſſum iit, Plumbum ad receptaculum foras expellito ut ſecum contrahat ſordes, & purgatum relinquat Argentum: quæ ſolet probatio commentitia, vel cupellaria omnibus nominari, quòd commentum omne purgetur. Quòd ſi ponderoſum non reperies, multoties

toties rem perage, dum Auri expleat pondus. Possumus sic & aliter Argentum augere: Stillatitium & forte acetum in labellum infunditur, confractum Stibium, ac limâ quæsitum Plumbum tundantur, & succernantur, quidquid non transmeat, denuò molitur, tenuius cribratur: hinc in distillatum Acetum injicitur, & sub fimo conditur, dum soluta conspicias omnia; igni postea demittito vas, & opus intus extinguito sæpè. Vel ex iis aquam extrahito, & idem præstabit. Cum Sulphure, ut docet *Geber*, in calcem, & corpus reducendo, multum acquiret ponderis. *Joan. Bapt. Porta.*

Argentum vel Aurum diminuere.

Nunc verò restat, quomodo possit, & sine forma quoque ac cælatura Argentum, vel Aurum diminui. Forti aquâ assolent multi, opus autem tuberculis, & depressionibus scabrum reddit. Sic autem facies: Sulphuris pulvere asperges opus, & circumquaque candelam admovebis, vel sub opere incendes: paulatim exardescens consumitur, malleo decute in adversam partem, & superficies cadet, quantitatis ejusdem, cujus volueris, uti Sulphure, uteris. *Idem.*

Tinctura Lunæ optima.

Recipe Salis volatilis Urinæ uncias duas, Lunæ probè cum Plumbo cupellatæ atque finissimæ redditæ, tandem in subtilissimam scobem redactæ unciam unam; hæc invicem probè mixta immittantur phiolæ parvæ, quæ benè occlusa reponatur per tempus, donec in massam cœruleam redacta sint, cui postmodum affunde Spiritum Vini tartarisatum, repone in digestionem per plures dies, sic emerget Tinctura Lunæ egregia, per chartam emporeticam filtranda, cœrulea prorsus, & in vitro exactè clauso usui asservanda. Vires habet eximias in Vertigine, Incubo, Epilepsiâ, Convulsionibus, Cephalalgiâ, Hemicraniâ, Lipothymiâ, Affectione hystericâ, Palpitatione Cordis, Obstructione Hepatis ac Lienis. Dosis gutt. 20. ad 31. *Iüngken.*

Ad Lunam dealbandam.

Lunam seu Argentum ita dealbabis: Accipe Salem ammoniacum, Alumen Rochæ vocatum, & plumæ, Salem gemmæ, Tartarum, & Vitriolum Romanum, singulorum partes æquales. In pulverem redacta simul misce, & in aqua limpida dissolve: deinde Lunam quamdiu visum erit, ibidem ferve-

fervere permitte, videbis eam ad miraculum uſque dealbari. *Ex ſecretis & experimentis cujuſdam Chryſopœophili Mizaldus.*

Vaſa ut argenteis ſimilia reddantur.

Hydrargyrum forti Aceto remixtum, vaſa argenteis ſimilia reddit, ſi eo illinantur. *Mizaldus.*

Aqua Argentum colore aureo tingens.

Rec. Salnitri libras ij.
Aluminis rochæ libras v.

Trita & mixta deſtillentur, aquaque ad uſum ſervetur. Cùm uti voles, Argentum igne liqueſcat, in dicta aqua fundatur, & extinguatur, & Auri colorem acquiret. *Fallopius.*

Aqua Argentum diſſolvens.

Rec. Vitrioli Romani libram j.
Salis Ammoniaci libras v.
Salis nitri unc. iv.
Cinnabar. unc. iij.

Mixta & Trita diſtillentur ſecundùm artem.

DE SECRETIS AB ÆRE SUMPTIS. CAP. V.

Æs coquere, ſive urere.

REMANET, ut doceamus & Æs coquere, quod à multis traditur: Stibium tamen nullibi, quod ſciam, traditum eſt, talique expedies pacto: Æs fuſoris in vaſe liquato, cum æquis Stibii portionibus ſimul colliquatis, tantundem ſuperaddito Stibii, & ſuper planum marmor projicias, ut in ejus ſuperficie frigeſcat, ut aptius in lamellas ducantur: duos deinde excavabis lateres, ut intus commodè accommodari poſſint laminæ: ubi accommodâſti, operculetur alio, ac ferreis vinculis, & luto ſtipetur, reſiccatum vitrariorum fornaci inditur, ibique per hebdomadam immorari ſinito, ut perfectè comburatur, detrahe, & ad uſum accommodato. *Joan. Bapt. Porta.*

Æs aureum reddere.

Ære combuſto ſic aureum colorem affinges. Si ex Calcantho, Salnitro, Alumine, Cinnabari, & Ærugine Fortem extilles aquam ac ſolutum fatiſcat in ea combuſtum Æs, in corpus reducendo, aurei coloris multum retinebit. Fit quo-

que Cyano ſæpiùs Argentum inſpargendo, & ignibus committendo. *Idem.*

Æs argenteum reddere.

Si verò quæris Æs argenteum reddere, vel cyprium, uti ſæpè Pueri, & Circulatores aſſolent, ut illicò vaſa Argenti nitorem capiant, conficiendi hæc eſt ratio: Ammoniacum ſal, Alumen, & Salnitrum pari pondere miſceantur, & cum modica Argenti ſcobe, & limâ quæſitâ, igni admoveto, ut infervefcant, & ubi fumare deſierint, reſperſa pulvere, vel ſaliva oris madefacta, vel paulatim adjecta digitis fricando tractabis, argenteum colorem imitari videbis. *Idem.*

Aliter.

Argenti puſillum forti Aquâ ſolvatur, Tartari tantum mergito, & ammoniaci Salis, dum ſtrigmenti craſſamentum imitetur, inde in orbiculos digere, & inareſcant: ſic eis Æs vel aliud conſimile genus digitorum tractatione crebrâ, ac ſalivæ complexu frianti argenteum videbitur. Nec minus idem evenit cum Argento vivo, mireque dealbabitur. Serventur hæc argentata, ne ab acribus noxam ſuſcipiant, veluti Urinâ, Aceto, Limonum ſucco & ſimilibus: facilè enim colorem perdunt, coarguuntur, & deprehenduntur. Sic quoque ſi Æs ſolvatur Aquâ forti, vel ejus ramenta, ferrum quod immergitur, recipiet colorem æris. Sic idem in Auro, Argento, & aliis metallis diverſimodè colorabimus, & fricabimus. Sic tactu Argentum poſſumus inficere, ut infectum rejiciatur: Manibus ſublimatum Argentum vivum pertractato: inde Argentum vel argentea Numiſmata manibus verſans inficies, ut nil penitus valere videantur. Hoc porrò minimè prætereundum, quod præcipuum in colorandis metallis eſt, ut ſint ea ſæpiùs defœcata, elota ac recrementis omnibus expurgata, ſic enim præſtantiora erunt: uti aceto Æs extinctum, in calcem cum Sale redactum, ut defœdantes tollantur partes, quouſque eorum appareant notæ, & profundiùs fiat commixtio: ſit vaſis fundum crebris foraminibus laceſſitum, & per ea colliquatum metallum deſcendat, ut recrementa, & ſpurcitias ſuprà relinquat, nullæque extent ſcoriæ, eoque præſtantiora fuerint, quò minùs excrementi in eis fuerit, infrà purum dilabatur, cujus tamen meminiſſe ſemper oportebit. *Porta.*

Vene-

Venerem Lunæ tincturâ imbuere.

Stanni fini Anglici partem unam funde in Crucibulo, fluenti Stanno adfunde Mercurii vivi partes duas, agita invicem probè, hinc effunde fuper lapidem, refrigerari concede, ac tum in mortario marmoreo in fubtilem pulverem tunde. Poftea fume Gummi arabicum & Alumen, mifce & redige in pulverem quoque fubtilem, quam fuper porphyritem aliumve politum lapidem in cellam humidam repone, vitrum lapidi fupponendo, ut pulvis, fenfim in liquorem folutus aqueum, in vitrum defluat. Quòd fi ergo Cyathum vel aliud Vafculum cupreum argenteo colore inficere cupias, illud priùs mundum reddito, ac liquore ifto probè lavato, idque etiam cum aliquo rigidiore verriculo bis vel ter facito; ad ficcationem femper reponendo, ut fundamentum fic bonum, aptaque admodum Cupri fuperficies reddatur ad tincturam Lunæ recipiendam. Tandem pulverem è Stanno & Mercurio confectum affrica locis omnibus Cuprei vafis, quæ quidem Argenteo colore infecta cupis, fic tincturam recipient, & in argentum mutata credentur. *Ex Manufcripto Biblioth. Zvinger. Bafil.*

Ens Veneris, Helvetii Medici.

Mifce Salis armoniaci depurati uncias octo cum Colcotharis Vitrioli edulcorati unciis quatuor, atque hinc reple tertiam partem Retortæ vitreæ. Sublima per arenam adhibitis ignis gradibus per 10. aut 12. horas, ac flores exurgent è flavo rubentes, quos *Helvetius* nomine Entis Veneris dotavit. Vires habent in Epilepfiâ, Convulfione, Vertigine,atque Incubo haud fpernendas.Dof. à gr.ij. ad viij. vel x.

Tinctura Veneris Lunatica Helvetii.

Salis ammoniaci purioris uncias 9. cum Vitrioli Veneris fefqui unciâ permifce, pulverifa ac deftilla per Retortam ex Arenâ. E capite mortuo per affufum Spiritum Vini extrahatur Tinctura viridefcens, & cùm filtratur, injiciatur filtro nonnihil Calcis vivæ, & fic defluet Tinctura Saphirina elegantiffima. Vires habere creditur infignes in Affectu Hypochondriaco, Epilepfiâ ac biliofis fanguinis & Spirituum turgefcentiis; nec non Ifchuriâ, Stranguriâ &c. Dofis gutt. 10. ad 15.

Æs eximiè dealbare.

Si Salem ammoniacum, & Ovi cortices fimul trituraveris, fi ex iis aquam chymico organo exceperis, in eaque Æs ignitum extinxeris, miram fufcipiet albedinem. Adde quòd

ex Antimonio extractum Hydrargyrum, seu vivum Argentum, Æs eximiè dealbat, si super eo projiciatur, vel defricetur. Quod non facit fossile, & metallicum, à Plinio *Vomica perpetui liquoris* nuncupatum. *Mizaldus.*

Ut Æs, vel Cuprum Argenti nitorem induat.

Si Sal ammoniacum, Alumen & Nitrum pari pondere misceantur, additaque Argenti paucâ scobe, igni admoveantur, ut fervescant, ubi fumare desierint, pulvere illorum asperso, vel salivâ oris madefacto, confricetur Æs, vel Cuprum, illicò Argenti nitorem induet. *Joan. Bapt. Porta.*

Ad Æris metalla colore Argenteo tingenda.

Rec. Aquæ fortis únciam unam, in quam denarium optimi Argenti, priùs malleo attenuatum, deinde in partes minutas concisum injicito, & ad ignem in vasculo idoneo, donec in aquam resolvatur Argentum, ponito. Quo facto, auferatur ab igne, addaturque Tartari albi contriti tantum, ut totam aquam imbibere queat, & fiat massa, quâ cùm opus aliquod æreum confricatum fuerit, album, & Argento simile reddetur. *Alexius.*

Cuprum ut citò fundatur.

Qui Cuprum citò fusibile, & ductile habere volunt, Equi ungulas inter liquandum, & fundendum unà ei addunt. *Ex Italo, & quodam experto fusore accepit Mizaldus.*

Æruginis parandæ modus.

Rec. Scobis Orichalci vel Cupri in pulverem tenuissimum redacti quant. volueris, humectetur Urinâ veteri, & cum Sale Ammoniaco, Soli siccandus exponatur, madefac eum rursus, ut antea, donec viridis appareat, idque iterando, donec sufficientem Æruginis copiam habeas. *Ex lib. Germanico.*

Aliter.

Laminas Cupri melle illinito, saleque usto salito, postea in Acetum suspendito, ac sub fimo ad duas septimanas relinquito. *Ex lib. Germanico.*

Aliter.

Vel accipe laminas Cupri perpulchrè politas; dein Atramentum sutorium cùm Urina in lapide porphyrio tere, cum quo line undique Cuprum, & in Sole exsicca. Laminas exsiccatas

catas & in ollam vitro obductam positas igni valido apponito ad spacium duarum horarum, ut benè incalescant. Operculo interdum detecto vaporem evolantem considera, quem cùm deprehenderis nigrum, vas remove ab igne, ut infrigidetur, laminas Cupri exime, manibus contere, & si quas conterere non potes, opus iterato, & ut quoque pulverisentur, cogita. His factis abluatur pulvis Aquâ calidâ vel Urinâ in pelvi, & cùm in fundo materia resederit, Atramentum effunde, quod ei Cupro innatat, reliquum à Sole exsicca. De hoc pulvere accipe libram unam & Tartari in calcem redacti unc. ij. conterendo invicem benè misce & exsiccari sine. Ponatur tandem in ollam antè dictam, ignem substernendo, & carbonibus exaggerando, donec fumum deprehendas viridem. Infrigidetur olla detecta, Ærugo optima extrahatur. *Ex lib. Germanico.*

Vitriolum Veneris, sive Æs viride Crystallisatum, juxta Le Febvre.

Viridis Æris subtiliss. pulverisati libris 4. vitreæ cucurbitæ immissis affunde Aceti destillati optimi ad eminentiam sex digitorum transversorum: Cucurbitam arenæ calenti impone, materiam ligneâ sæpiùs spatulâ agitando, & si Acetum conspexeris probè tinctum, tum illud decanta, novumque affunde, utque priùs, digere sæpiùs movendo, & decanta: hocque opus quater repete, aut quousque superaffusum Acetum tingi multùm desiit. Tum remanentem Viridis æris massam cum Aceto hoc non satis tincto immitte aheno cupreo, & coquendo solve atque extrahe quod solvi potest, ultra uncias 5. vel 6. autem non relinquitur, idque nil nisi terrestris est materia, nullius valoris. Omne verò Acetum tinctum confundatur, ac frigidè per chartam filtretur, filtratum in patellâ forti probè vitreatâ, leni igne evaporetur, & in frigore ad Crystallisandum reponatur: id quod in filtro remanet, novo Aceto destillato solutum filtretur frigidè, & ut priùs exhaletur atque crystallisetur. Liquor post crystallisationem relictus de novo ulteriùs evaporetur; & crystalli inde colligantur, ac ita procedatur, usque dum omnis liquor tinctus in Crystallos abiit. Si verò Crystalli hæ non sint pulchræ satis ac pellucidæ Saphiri instar, tum de novo solvantur in Aceto destillato, cujus tamen non plus requiritur, quàm ut Crystalli frigido in loco ab illo

ſolvantur. Solutio autem hæc relinquatur ſpacio 24. horarum, ut ſi quædam fœculentiæ adfuerint, fundum petant. Poſtea clarus liquor leniter decantetur, turbidus hinc filtretur: liquor verò omnis tinctus, & ſic depuratus de novo evaporetur, ac in Cryſtallos redigatur, quæ ſuper chartam emporeticam leniſſimo calore ſiccantur, ne ſui ſpiritus volatilis jacturam patiantur. Notabis porrò Cryſtallos has tamdiu novo Aceto deſtillato ſolvi poſſe, donec inter evaporandum Acetum prodeat, ſicut affuſum eſt: tum verò Cryſtalli perfectæ erunt, ut Spiritus inde elicere liceat, qui ſeſe tandem huic Vitriolo Veneris incorporârunt. Cryſtallis autem ſic paratis affunde Spiritum Vini alkooliſatum ad 3. digitorum eminentiam, pone in digeſtione per horas 20. hinc abſtrahe Spiritum in Balneo Maris, atque hoc opus ter repete, ut eò meliùs iſtud Vitriolum Veneris recludatur, atque ad reddendum Spiritum volatilem aptetur.

Ærugo ſive Æs viride juxta eundem.

Fit ex Lamellis Cupri cum Uvis ab expreſſione relictis, invicem ſtratificatis, & ita in loco calido relictis; donec laminæ Cupri in Æs viride converſæ obſerventur. Nullibi verò, ait, meliùs parari hoc Æs viride atque in Galliâ Narbonenſi, Monſpelii, utpote cujus diſtrictûs Uvæ Tartarum obtineant ſingulari acido volatili præditum.

Modus Cuprum ita præparandi, ut Auri colorem referat, & optimè elaborari poſſit.

Rec. Cupri, Lapidis calaminaris ana unc. ſem. Tutiæ drach. ij. incandeſcat Cuprum, extinguatur in Urina iterando bis. Idem facies de Lapide calaminari, & Tutia. De ſoluto Cupro accipe unc. ſem. addendo Mellis unc. j. decoquantur invicem, donec Mel nigreſcat, & ſiccum fiat, ut contundi poſſit, pòſt Melle cum Lapide Calaminari & Tutia contuſo, ad ignem ebulliant rurſus, quoad Cuprum liquefactum fuerit, & habebis. *Ex lib. Germanico.*

Aurichalcum argenteo colore tingere.

Rec. Argenti vivi ſublimati,
Salis ammoniaci, ſing. q. ſ.

Coquantur in aceto, in quo Aurichalcum priùs calefactum extinguatur, & Argenti colorem adipiſcetur. *Fallopius.*

Æs

Æs ut fiat dulce Argenti inſtar.

Æs uſtum funde cum Borace in crucibulo: poſtea extingue in Oleo Pictorum (*de peintre* Gallicè) pone ſuper incude, & ſenſim, ac lento modo plana, & iterum coque in crucibulo, & extingue in oleo Pictorum, atque hoc repete quater, vel quinquies, ita ut ſit dulce ſatis: & illud Æs uſtum eſt finum æs ad alligandum Aurum, & duplo plus poni poteſt quàm alterius Æris, eritque inde Aurum pulchrius, quàm alterius Æris. *Raymundus Lullus.*

DE SECRETIS FERRI.

CAP. VI.

Ferrum Auri colore tingere.

FERRI laminas fictili in olla, vivo intermiſto Sulphure & luto munitâ, igne cremabis, deinde extrahes, & friabiles reperies: tertiò, & in vas patuli oris ponito, cui diſtillatum acre Acetum infundito, ſub Caniculæ ſidus exponito, ſi ad ruborem nondum pervenerit, rurſus ſub Sole habendum: vel ferventis aquæ balneo, dum rubeſcat, ſinito, penicillo exugatur, vel in vas aliud transfundatur, rurſus Acetum addatur, & eadem ſequantur, dum Ferrum ſolvatur totum: per vitreum vas evaporet humidum, & reſidens pulvis ſuper Argentum, vel aliud album projectus Auri colorem imitabitur. *Porta.*

Ad Ferrum inaurandum.

Accipe Aquæ communis libras iij.
Aluminis unc. ij.
Vitrioli Romani unc. j.
Floris æris denarium j.
Salis gemmæ unc. iij.
Auripigmenti unc. j.

Miſceantur, & coquantur. Quando autem bullire incipiunt, addito Tartari è vini fecibus, Salis communis ana unc. dimidiam, ferveant aliquantulum: deinde auferantur ab igne: atque eâ aquâ ferrum pingito, mox igne calefacito probè; deinde lævigetur. *Alexius.*

Ad Ferrum aureo colore tingendum.

Accipe Olei lini unc. iij.
Tartari unc. ij.
Vitellorum ovorum, ad duritiem coctorum & contusorum unc. is.
Aloës unc. dimid.
Croci grana v.
Curcumæ grana ij.

Coquantur omnia aliquandiu in olla nova, & fiat Oleum ad Ferrum pingendum. Quòd si jam dictæ species Oleo non benè cooperirentur, adde ut cooperiantur. Hoc oleo Ferrum imbutum ac diligenter lævigatum, aureum colorem suscipiet. *Idem.*

Martem in Argentum convertere.

Limaturæ Chalybis & Argenti vivi cum Sale & Aceto probè loti, ana partes æquales, misce in Crucibulum prunis impositum, adde æquale pondus Stanni fini in tenues valdè bracteas contusi; ita ut Mercurius probè absorbeatur; agita interea probè materiam super ignem; tandem exime, ac super porphyritem cum quartâ parte Salis armoniaci optimè tere, iterumque crucibulo immitte, ac super ignem prunarum probè circumagita, calcinetur sic per horam integram, vel diutius, donec videas rectè exiccari; exime tum, atque cum Aquâ muriaticâ sive salsâ lava, & sic habebis Argentum bonum, non contemnendum. *Ex Manuscr. Bibliothec. Zvingerianæ Basiliensis.*

Aqua ad Ferrum Auro foliato obducendum, vel Auro Argento vivo resoluto, quo Aurifices ad Argentum inaurandum utuntur.

Accipe Vitrioli Romani unc. j.
Aluminis unc. ij.
Salis ammoniaci unc. j.

Redigantur in pulverem tenuissimum, coquanturque in Aqua communi, quâ cùm Ferrum priùs mundatum, lævigatumque, ac tinctum fuerit, superaddantur Auri folia, deinde siccetur ad ignem, lævigeturque Lapide Hæmatite, ut mos est. Si verò Auro Argento vivo resoluto, Ferrum inaurare velis Aurificum more, adde supradictæ aquæ flo-

ris

ris Æris drachmam j. Sublimati unciam dimidiam: miſceantur, & cùm aliquandiu efferbuerint, Ferrum in dicta quoque aqua ferveat. Quòd ſi præ magnitudine Ferrum aquâ tegi non poſſet, optimè cum dicta aqua fervente fricetur, & ſic ad Aurum Argento vivo diſſolutum, accipiendum accendetur. Hoc autem quomodo fiat, in libro præcedente, capite de Auro conterendo, docuimus. Cæterùm Ferrum jam Auro obductum, ad ignem lucernâ, vel Sulphure, more Aurificum, vel cerâ, ut in Germania fit (quod longè melius eſt) infumetur. *Idem.*

Ad Ferrum Argentumq; Æris colore tingendum, quod ad inaurandum multò melius eſt, diutiusq; Auri colorem retinet.

Certiſſimum eſt, Aurum in album Ferrum Argentúmve inductum non ita benè apparere, quàm in Æs: propterea, quòd ubi vel tantillum Ferrum detegi, ſive Aurum abſumi incipit, illicò Ferri Argentíve color apparet, in rubro autem colore non ita detegitur. Itaque quidam periti, & judicio præditi, lignum, aut hujuſmodi materiam non Rubricâ, ut plerique omnes faciunt, ſed fulvo quodam, aureóve colore ſolent contegere. Nam tametſi Aurum cum tempore aliqua in parte vaneſcat, non ita ut in rubro, multò etiam magis in albo facilè dignoſcitur. Hoc quoque ipſum in Ferro, Argentóve inaurando commodè fieret. Verùm ut hæc nunc miſſa faciam, ad Æris colorem Ferro Argentoque inducendum age hoc modo: Accipe floris Æris, Vitrioli, Salis ammoniaci, ſingulorum quantum ſatis eſt. Redigantur in pulverem ſubtiliſſimum: deinde in Aceto forti coquantur per ſemihoram, mox ab igne auferantur, immittaturque Ferrum, vel Argentum, vaſe optimè cooperto, tamdiu donec frigeſcat: atque ſic habebis Ferrum Æri ſimile, aptiſſimum ad Aurum recipiendum. *Idem.*

Ferrum quomodo molleſcat.

Ferrum molleſcit ſuccis corticum Fabæ, aut Malvæ, ſi in his, non aquâ extinguatur. Ut verò cùm foditur ductile fiat, torretur gleba, ac ſub dio exponitur: imbribus molleſcit, quod terreum eſt, Sole colliquatur, quod eſt humidum, ignibus acrior pars, & quæ quaſi illi venenum eſt, abſumitur. Ita dum ſæpiùs torretur, dio exponitur, molle fit,

fit, ac quantum vis tractabile. Fila etiam ferrea, si ignita per se refrigerari permittantur, adeò ductilia evadunt, ut vice Lini ad vinciendum uti possis. *Cardanus.*

Ferrum quomodo cæletur.

Molle itaque Ferrum hoc modo cælatur: pingitur quod fingere cupis in Ferro, ex adverso Pila plumbea subjicitur, inde malleolo tunditur pars, quam compressam cupis: quæ prominere debet, plumbo excepta non subsidet: ita animalium & plantarum subtiliter imagines referunt, ut cerâ expressas & elaboratas acutis scalpellis diceres. Si verò aquâ frigidâ ferrum, dum candet, extinguatur, & durum & minimè ductile, & fragile evadere necesse est. Nam aquæ frigore cogitur ignis, qui intus est, humidumque innatum Ferri celeriter absumit: quo, cùm ductile esset, ac ob id molle, sublato, fragile & durum evadere necesse est. *Idem.*

Ad rubiginem Ferro eximendam.

Ferro rubiginem è vestigio adimit, illique splendorem conciliat Oleum Tartari, quod ipsum etiam Lentigines emaculat in facie, omnesque pustulas fœdas, quæ frontem mentumque deformant, abolet vi abstersoriâ. *Alexius.*

Ferrum ut purgetur.

Arte Ferrum repurgari, & nobile reddi, *Aristot. in Meteoris* docet, dicens: Ferrum sæpiùs excoctum repurgatur: & quod illi inest terrei, transit in squama, ipsum verò transit in Chalybem.

Ferrum in Æs commutare.

Si Ferrum in Æs commutare desiderabis, ut nil Ferri prorsus retineat, Alumine & Atramento sutorio tingi potest: in Carpeto enim monte Pannoniæ Smolinitio oppido, fertur puteus esse, in quo aqua in tres canales hausta effunditur, Ferrum illis impositum vertitur in Æs, & si tenuia erunt frustula, in lutum transeunt, quod ignibus excoctum, in purissimum Æs transit. Sed sic faciliter commutatur: Fusorium in vas Ferrum conjicito dum vehementi excanduerit igne & fluere incipiet, vivi Sulphuris aspergine saturabis, paulatim remove, in virgas projice, & tere: facilè enim friatur, forti demum solvatur Aquâ, ex Salnitro, Aluminеque confectâ, calidis refervescat cineribus, dum in vapores soluta evanescat, remanens pulvis in corpus redigatur, & habebis Æs. *Joan. Bapt. Porta.*

Ferrum

Ferrum ut in Chalybem mutetur.

Cortex mali Punici, Ferrum mutat in Chalybem, ſi invicem in aquâ diu coquantur. *Cardanus.*

Chalybem ex Ferro conficere.

Laminas ſume Ferri optimi, hinc & Ungulas Equi, ac Sal commune, vel Cineres clavellatos, aut Sal è lixivio cinerum qualiumcunque excoctum. Fiat ex his in vaſe terreo Stratum ſuper Stratum, ita ut fundus & ſuprema pars vaſis ungulis & ſale cooperta ſint: operto tum vaſe ignis ſenſim augeatur ad plenam incandeſcentiam per aliquot horas, ſic ob duritiem Chalybis nomen induit, tantoque id magis, ſicubi in Aquâ frigidâ, vel in liquore Vermium, aut decoctione Ungularum, aut Solutione Salium lixivialium extinguatur.

Ut Ferrum ita induretur, ne aliud Ferrum facilè ſcindat.

Terræ Lumbricos diſtilla: ſeorſim Rapas etiam & radices Peponum diſtilla. Miſceantur pari menſurâ. In his aquis Ferrum madefiat. Durius evadet Ferrum, ſi bis id infuderis. *Noſtradamus.*

Crocus Ferri ſeu Martis aperitivus.

Scobs Chalybis ſubtiliſſima, Aquâ fontanâ primùm à ſordibus repurgatur, & ſiccatur: deinde in Aceto frotiſſimo maceratur diebus tribus aut quatuor, poſtea exſiccata patinis fictilibus imponitur, & in fornace flammis flagrantiſſimis lævigatur, dum Croci detriti inſtar ſubtilis evaſerit. Interea verò patinam eximere, & quod jam lævigatum ſuprà apparet, pennâ modicè auferre; mox illam iterum fornaci immittere convenit. Doſis ejus eſt à gr. 5. ad gr. 20. In Viſcerum Obſtructionibus, debellando acido qualicunque, Scorbuto, Hydrope, Cachexiâ.

Crocus Martis adſtringens.

Calcina Limaturam ferri in Igne reverberii, donec in tenuiſſimum pulverem rubrum abierit, quem ad uſum ſerva. Valet autem ad Dyſenteriam, & quaſcunque Hæmorrhagias. Doſis eſt à gran. 5. ad gr. 20. ſæpiùs dando.

Vitriolum Martis.

Limaturæ Ferri ſemilibræ affunde Spiritûs Vitrioli non recti-

rectificati libram integram, sed hunc per vices Limaturæ in vitro capaci fortique immitte, ne, si unâ vice nimis infunderes, effervescentia nimia excitata vitrum disrumperet. Quòd si calor evaderet admodum vehemens, vel si Limatura cum Spiritu ad coagulationem tenderet, Aquæ fontanæ unciam unam vel alteram affundere posses. Affuso omni Spiritu, solutioneque tandem factâ, etiam per interfusam subinde aquam, tum filtrabis liquorem, evaporabis parum, & ad crystallisandum in loco frigido repones. Crystallos verò ad usum servabis.

Tinctura Martis aperitiva volatilis.

Affunde Floribus Salis armoniaci Martialibus Alkool Vini ad eminentiam duorum vel 3. digitorum, digere per aliquot dies in loco calido, atque Tinctura decantata usui reponatur. Vires habet aperientes, antiscorbuticas. Dos. gutt. xx.

Tinctura Martis aperitiva Zvvelferi.

Paribus portionibus Vitrioli Martis & Terræ foliatæ Tartari super ignem lenem in patellâ ferreâ in massam rubeam conversis, adde Spiritûs Vini boni octuplum, digere hinc per aliquot dies, pòst Tinctura filtrata usui reponenda. Dosis guttæ 20. ad 30. mane ac vesperi in Cachexiâ, Hydrope, Lienis, Hepatis atque Renum obstructionibus.

Tinctura Martis antiscorbutica Wedelij.

Rec. Vitrioli Martis & Florum Salis armoniaci martialium ana partes æquales, affunde Spiritûs Cochleariæ optimè rectificati sextuplum, in phiolâ ebulliant aliquantisper, ita tamen ut nullam partium Spiritûs penetrantiorum jacturam patiare, quibus peractis Tinctura decantanda, & ad usum reponenda.

Tinctura Martis aperitiva Zvingeri.

Coque Limaturam Martis in Succo Acetosæ, vel Acetosellæ & Fumariæ per horam integram, in fine coctionis adde Liquorem Nitri fixi, vel Oleum Tartari per deliquium, sic liquor evadet nigricans, quem ceu veram Martis Tincturam filtrabis, atque usui reservabis. Dos. 12. 15. ad 25. guttas, cum vehiculo conveniente sumendæ, in Scorbuto, Obstructione Lienis, Hepatis, Cachexiâ, Scirrhis Glandularum internarum, &c.

Ferrum ut durescat, & molle rursus fiat.

Verbenam cum cauliculis & foliis conquassa, succum per lineum pannum exprime, eumque in vitro reserva ad usum. Quando ferrum durum reddere voles succum Verbenæ pari portione cum Urina humana, eaque virili misceto; poteris etiam addere succum Curculionis, Germani vocant Engerling: incandescat Ferrum eâ parte, quam vis durescere, in succis his immergito, donec maculæ aureæ appareant. Et si multum coloris cærulei deprehenderis, nondum satis durum esse agnoscas. Vel in aqua stercoris extracta Ferrum extinguitur. Quidam distillant aquam ex Testudinibus rubeis, & in ea Ferrum extinguunt. *Ex lib. Germanico.*

Ferrum ut mollescat.

Excipe vase quodam, vel pelvi sanguinem Humanum, seponatur, donec sanguis crassus subsideat, serum sanguinis effunde & usui diligenter serva. Post arma calefacta sero hoc obline penicillo, ut imbibat serum, & mollia fiant arma. *Ex lib. Germanico.*

Aliud.

Sume Mel despumatum, recentem Urinam Hirci, Alumen, Borram, Olivum, Baumöl & Salem ana q. s. His invicem singulis commixtis immergito Ferrum & extinguito. *Idem.*

Aliud.

Sterne super corium ramenta Cornu & Sal ammoniacum lotio aspergendo, involve corio Ferrum, quo corium à Ferro comburatur & sic mollescat. *Idem.*

Chalybs quomodo indurescat.

Chalybs durescit aquâ frigidâ, si in hoc extinguatur, & si aciei color est cæruleus, Chalybem calorem suum naturalem adeptum scito. *Idem.*

Chalybs quomodo mollescat, ut cælari possit.

Chalybem mollem redde lixivio ex cinere Roboris & calce non extinctâ parato, & colato per horas duas. In hoc lixivium Chalybs conjiciatur & diebus quatuordecim relinquatur: sin verò vis, ut rursus eam duritiem, quam antea habuit, recipiat, in aquam frigidam pone. *Idem.*

Aliud.

Rec. Salis Ammoniaci, Calcis vivæ ana qu. ſ. his adde Saponis veneti paulatulum, miſce benè agitando, Chalybem cum Moſcho immitte, ut ab his humectetur, relinquatur ibi tribus vel ad ſummum quatuor horis, effundatur paulatim. Hic modus duntaxat pertinet ad particulas Chalybis. Potes autem magna fruſta mollia reddere ſi immiſeris ſtercori Vaccino, Albumini & Glutini Aceto humectatis, ut antea dictum. *Idem.*

Cultrorum aciem duram ac denſam reddere.

Aqua ex contuſis Lumbricis per pannum expreſſa, & ſucci Raphani æquis portionibus mixta, uſque adeò duram & denſam reddit aciem Cultrorum, Enſium, & aliorum inſtrumentorum, quæ bis aut ter, dum cuduntur, in illa extincta fuerunt, ut Ferrum aliud, ac ſi Plumbum eſſet, facilè incidant. *A quodam Pariſienſi Machæropœo accepit Mizaldus.*

Regulus Antimonii Martialis ſtellatus.

Apicum Clavorum Equinorum dimidia Libra Crucibulo immittatur, inter prunas in Furno venti locato; quòd ſi hinc probè candentes obſervaveris clavos, paulatim libram integram Antimonii optimi, pulveriſati atque ſiccati ſuperinjicito, utque materia omnis probè fundatur, etiam Nitri optimè depurati, ſiccati ac pulveriſati libram integram per portiones ſenſim inſpergito, igneque fuſionis forti dato exſpecta, donec in fluorem redacta fuerit materia, quam dein in Catinum fuſorium calefactum, intusque ſebo illitum, effundito, malleo leniter percutiendum, ut Regulus probè ſubſidat, fundumque catini petat. Coagulatam hinc maſſam è Catino exime, aquâ ſi placet frigidâ conſperge, ac mallei ope Regulum à ſcoriis ſuperincumbentibus excute atque ſepara. Hunc Regulum dein, qui ſtellam in ſuperficie nondum repræſentabit, craſsè contuſumCrucibulo adhuc candenti iterum injice, per vices Nitri puri ac ſicci uncias tres adſperge, ſicque in fluorem optimè redactum iterum in catinum ſive conum fuſorium, uti priùs factum, effunde, Regulumque collige; quem dein tertiâ, quartâ vel quintâ etiam vice de novo cum adjectâ ſemper unâ vel alterâ Nitri unciâ funde, donec in baſi ſuâ ſtellam ſatis bonam oſtenderit, ac præterea fractus pulchrè nitidus candidusque apparuerit.

Diaphoreticum ſive Bezoardicum Martiale.

Apicum Clavorum equinorum, vel ſi mâvis, Limaturæ

Mar-

Martis libræ dimidiæ in fervente Crucibulo candefactæ adjice Antimonii crudi, pulverisati ac ficcati libram integram: Agita hinc materiam aliquandiu & continuè donec in fluorem redacta, iterumque solida reddita fuerit, nec ullatenus in Regulum versa: hanc materiam siccam dein è crucibulo exemptam, refrigeratamque pulverisa, per cribrum trajice, atque cum Nitri puri, siccique triplo permixtam in candente iterum Crucibulo paulatim, super ignem fortem, qui tamen materiam non fundat, detona, detonatam probè calcinatamque materiam per vices aquæ frigidæ immitte, atque per sexies institutam novæ aquæ affusionem, quando pulvis subsedit, probè edulcora, ac in umbrâ sicca, & ita habebis pulverem ex fusco rubicundum, quem in vitro benè clauso, locoque sicco usui asserva. Vires habet aperientes deobstruentes, acidum qualecunque destruentes, in Scorbuto, Cachexiâ, Hydrope, Mensium suppressione, Hepatis Lienisque obstructione proficuas. Dosis à gr. v. ad gr. xij. *Zvingerus.*

Specificum Stomachicum Poterii.

Rec. Regul. Antimonii Martialis stellati uncias octo, Nitri depurati uncias 24. Benè invicem mixta & contrita, uti Antimonium Diaphoreticum, in crucibulo ignito detonentur, calcinentur, edulcorentur atque siccentur. Vires habet, Acidum exorbitans destruendi, liquorem stomachi chylificatorium depurandi, atque resuscitandi, appetitum movendi, obstructiones viscerum reserandi, menses movendi, diaphoresin denique blandam excitandi, Dos. à gr. 6. ad 12. vel 15.

Pulvis Cachecticus Zvingeri.

Rec. Limatur. Martis cum Sulphure calcinat. ac subtiliss. tritæ unciam j.
Radic. Vincetox.
Ebul. ana drachm. iij.
Gemmar. Sambuc. torrefact.
Fol. Card. benedict.
Ocul. cancr. ppt.
Ebor. philos. calcin. & ppt. ana drachm. ij.
Succin. alb. ppt.
Semin. Anis.
Cinam. optim. ana scrupul. iiij.

 Saccha-

Sacchari ad pondus omnium.
Misce. F. pulv. subtil. cujus dosis est à scrup. j. ad ij.

Tartarus Chalybeatus De L'Emery.

Misce libram unam Tartari albi subtiliter pulverisati cum Rubiginis Ferri unciis tribus; immitte ferreo cacabo unà cum Aquæ pintis 5. vel 6. Fac ebullire per horam dimidiam, vel donec solutum fuerit Tartarum, trajice hinc Liquorem per manicam Hippocratis, calidum adhuc. Requiescat dein in Ollâ ferreâ vel terreâ per 10. aut 12. horas, & in ejus fundo Crystalli fusco colore præditi concrescent. Liquor per inclinationem effundatur, Crystallique colligantur, & siccati asserventur. Effusam verò Aquam salibus adhuc turgidam in eadem Ollâ igni admotâ mediam circiter partem evapora, evaporatum, ut priùs, quieti in loco frigido expone, sic denuò Crystalli prioribus similes concrescent, quas exemtas reliquis adde; novamque iterum cum residuâ aquâ exhalationem atque crystallisationem institue. Crystallos tandem omnes Solis radiis siccandas expone, atque usui asserva. Optimum remedium præbent in Jecoris, Pancreatis, Mesenterii, Lienis, atque Renum obstructionibus, adeoque in Cachexiâ, Hydrope, Melancholiâ, Nephritide, Febribus Intermittentibus utile. Dosis à gran. 15. ad gran. 30. vel 40. ex jusculo vel alio liquore conveniente.

DE SECRETIS PLUMBI.

CAP. VII.

Saccharum vel Sal Saturni.

LAMINIS tenuibus Plumbi, vel ejusdem Cineri sive Calci, aperto igne sine alius rei adjectione, præparatæ affunde Acetum destillatum, cum quo super lenem ignem Sal spatio aliquot horarum extrahe, filtra dein Acetum & evapora ad pelliculæ apparentiam, hinc in loco frigido, per aliquot dies pone, sic Sal sive Saccharum Saturni crystallinum in parietibus vasis accrescet, quod dein exemptum, in chartâ emporeticâ siccatum usui asserva. Vires habet extus quidem acidi destructorias, traumaticas, detersorias, adeoque valdè utiles in Ulceribus sordidis, cancrosis, phagedænicis, & malignis; imò & in Erysipelate, Inflammatione,

tione, Ophthalmiâ, Puſtulis faciei rubicundis, & ſimilibus: Intus verò in Gonorrhœâ virulentâ, Pollutione nocturnâ, & Salacitate ad gr. 6. 8. vel 10. cum fructu ſubinde uſurpari ſolet. Quòd ſi Acetum illud Sale Saturni imprægnatum evaporando prorſus exiccaveris, habebis ſic vocatum *Magiſterium Saturni.* Utrumque & Saccharum & Magiſterium Saccharinâ dulcedine gaudet. *Zvingerus.*

Tinctura Antiphthiſica.

Rec. Sacchari Saturni, Vitrioli Martis opt. ana drach. ij. Spiritûs Vini, Aceti deſtillati, ana unciam dimidiam. Miſceantur & per aliquot dies digerantur, liquor rubicundus filtretur, ac uſui aſſervetur in Vitro benè munito. Datur m. ac veſp. à gutt. 10. ad gutt. 20. in Phthiſi, Hæmoptoë, Alvi Fluxibus, Dyſenteriâ ac Hæmorrhoidibus.

Plumbum uſtum ac lotum.

Plumbum in lamellas diviſum cum Sale communi, quod liquato Plumbo ſenſim adſpergendum eſt, calcinatur, ſpatulâ illud continuè agitando, donec Plumbum in pulverem abierit, qui beneficio Aquæ ſimplicis à Sale liberatus, colorem cineritium acquirit. Prout etiam Plumbum liquefactum & ſpatulâ ferreâ agitatum, ſine alterius rei additione in pulverem abire ſolet. Uſurpatur extus in Unguentis & Emplaſtris Vulnerariis.

Plumbum in Aurum tingere.

Plumbum in Aurum ſic facilè tingere poteris: Combuſtum Æs lapideâ prius pilâ ſubtiliter pinſito, & tenuiter cribrato, identidem cryſtallinum vitrum inde Plumbi bracteis, alternis his inſperſis repleatur fictile fuſorium vas, ut utrinque combuſtum Æs contingat, adhibe paulatim ignem, inde follium flatu liqueſcat: ubi autem refrixerit, adhærentias ſeparabis, & ter quaterque eandem operam impendas, & colorabitur, inde Cadmiam terram tenuiter tuſam, & rubeam habeas, ac paſſis Uvis, aridis Ficubus, & Dactylis remiſtis in vaſe ſubſternito, inde Cyperi radicem, vel Curcumam dictam adhibeto: ſemicoloratas bracteas viciſſim inſpergito, ac operculo inhibeto: tenui tamen foramine pervio, tamdiu lentum adhibendo ignem, donec humiditatem exhalaverit, inde vi follium

 ignem

ignem vexando colliquetur, & in virgam projiciatur: nec auri patitur ſocietatem. Cadmia autem terra ſic purpuraſcet: Ferri ramenta in lebete igneſcunt, Ammoniacum Sal inſpergito, remiſceto, in pilam projicito, & conterito, deinde in ignem quater revocato & in vas demum projicito, deſtillatum peracre Acetum infundendo per menſem in fimo condito; Acetum detrahito, & fecibus Cadmiam terram ſæpiùs imbibas, & rubeſcet; in aliis utitor. Alius extat tingendi modus: Ferri, quod diximus, crocum habeto, in pilam Calcanthi par pondus injicito, Hæmatitis lapidis & Sulphuris, æquis portionibus tantundem, Auripigmenti ſeſquitertium, Cadmiæ terræ rubificatæ ſextum, omnia in minutiſſimas partes concidito, aptoque vaſe ignibus indito, dum evolet humiditas: vigorato poſtea, & vis ea ſublimet omnia, cujus pars una ſuper Plumbi quatuor in Auri colorem convertet. *Porta.*

Arcanum Philoſophorum, ut ex Saturno facias Aurum perfectum.

Rec. Libram ſemis Mercurii Philoſophorum, & uncias duas Sulphuris eorundem: amalgama utraque ſimul invicem, ita ut de alterutro nil appareat, ſed remaneat pulvis niger ex his duobus: quem recipe, & pone in phiala ſtricti oris, & pone ſuper fornaculam, ſeu furnellum ollâ mediante cum cineribus cribratis, ut ſcis: & fac, ut cineres non aſcendant ad materiam, & da in principio ignem levem per octo dies, ad hoc ut ſpiritus non aſcendant, & ſi quid aſcenderit in illis octo diebus, reduc cum illo, quod in fundo vaſis remanebit, frangendo vas ſingulis octo diebus poſt primam materiam factam, quæ erit nigra: & ſic frangendo vitrum, tere materiam tuam, & repone in alio vitreo vaſe: & ſic facias omni octavo die, donec videas materiam tuam, in colore cineris: tum diminue cineres per unum digitum, ita ut non remaneat de cineribus niſi per duos digitos, & ſuperpone igni, & tamdiu permitte, donec materia ſit rubea. Et quando videris eam rubeam, diminue iterum de cineribus per digitum & ſic per conſequens, quouſque ſit albiſſima ut nix, & ut poſtea revertatur in colorem rubeum, de qua medicina recipe unciam unam, & projice ſuper octo Saturni præparati, & fiet Saturnus niger, & durus ut Ferrum: de quo ita duro & nigro, projice unciam unam ſuper uncias octo Saturni & fiet

fiet rubens: de quo rubeo projice unciam unam ſuper octo libras Saturni præparati, & habebis Aurum perfectum. Laus Deo. *Magiſter Odomarus.*

Aurum ex Plumbo.

Rec. Plumbi purgati libram j.
Salis Ammoniaci pulverizati unc. j.
Salis Elebrot triti drach. ij.
Salis nitri in pulverem redacti unc. ſem.

Ponantur omnia in crucibulum ad ignem vehementem per horas duas: poſtea auferatur, & habebis Aurum ſincerum. *Fallopius.*

Aurum ex Plumbo facere.

Calcanthi Cypriani libra una cum aquæ fontanæ libra commiſceatur: deinde per filtrum, poſtea per alembicum deſtilletur, & ſerva aquam in vaſe vitreo ad uſum, poſtea uncia una Argenti vivi in crucibulum ponatur ad ignem, & cùm fervere incipit, adde Auri foliati optimi unciam unam, & ab igne ſemove. Quo facto, ſumito Plumbi optimi purificati atque liquefacti libram j. cui præſcriptum Aurum cum Argento vivo miſceto ad ignem benè cum ferro aliquo: & cùm omnia optimè permixta fuerint, adde ſupra dictæ Aquæ vitrioli unc. j. & refrigerari permittito, & habebis Aurum optimum. Plumbum autem hoc modo purificatur. Plumbum liqueſcat ad ignem, & in aceto fundatur, & extinguatur acerrimo: iterum liqueſcat, & in ſucco Chelidoniæ: poſtea in Aqua ſalſa: mox in aceto, cui Sal ammoniacum fuerit permixtum: demum in cineribus fundatur, ut priùs ſemper ad ignem liquefaciendo: & optimè purificatum erit. *Fallopius.*

Saturnus & Jupiter ut tranſmutantur.

Primò fundatur in crucibulo, & ſuperpone tantum Mercurii vivi, quantum ponderat, & erit tanquam pulvis. Poſtea benè lavetur cum ſale & aceto, dein cum aqua, quoad nigredo ſit tota remota, poſtea exſicca: & miſce, cum ſuo ſale communi arſo, & calcina per quatuor dies, & noctes ad ignem, cum clara flamma: abhinc lava ut antea cum illis, ita ut nigredo tota removeatur. Poſtea funde, & deduc in corpus per deſcenſorium, ſic ſunt purgata ab eorum ſorditie. Pòſt ad hunc Saturnum ita purgatum

debes addere ad marcham quinque esterlins fini Solis: & ad Jovem duo cum dimidio finæ Lunæ. Et opus est, ut istud fermentum sit amalgamatum cum vivo Argento, & factum ita subtile, ut queat transire per medium panni duplicis. Postea pone super igne in crucibulo, & calefac paulatim, donec totum receperit. Postea pone in uno thes (vas puto) ad bonum ignem, movendo cum virga ferrea, quoad vivum Argentum discedat, & Saturnus maneat: calcinetur ita, ut sit ita vermilium, ut scarlatum, aut album, & tunc est roboussez: postea habeas pro libra Saturni unum quartum Vitrioli rubificati, dimidium quartum Ocreæ (d'occre) unciam unam Tutiæ Alexandrinæ, & dimidiam libram Calcis vivæ, & omnia simul pulverizentur terendo tenuiter. Postea calcina septem dies ad flammam, simul reduc in corpus cum Sale petræ, & Euphorbio, & Resina, & cape quod finum erit: ita Solem, aut Lunam habebis. Et pro Jove cape dimidiam libram Calcis, unum quartum Calaminæ albæ, Alumen (aereum) unum quartum, fac ut dictum est anteà, & erit perfectum. Item nota quòd fieri potest specialiter Saturnus, sine levamento, vel fermento Solis. Et ita fit; capiuntur laminæ ferreæ, subtiliter cusæ, vel fabricatæ, & toties calefac rubeas, & extingue in aceto rubeo, & in vino, semel in uno, & semel in alio, ut relinquat suas squamas, & mundetur, ut Venus & Vermilium. Postea amalgama cum Argento vivo, & fac ut dictum est supra de Sole ex Luna, & perfectum est. *Raymundus Lullus.*

Plumbum in Stannum vertere.

Tantam Plumbum cum Stanno affinitatem habet, ut facilè possimus vertere Plumbum in Stannum, quod simplici evenit lavacro; dum enim sæpius lavabitur, ut pars illa aboleatur terrea, in Stannum transmutari vidimus: Argentum enim vivum illud, quo in puram reducebatur substantiam, & non fœdam, semper in Plumbo remanet vel ejus pars, unde facilè stridorem adducet, & in Stannum convertet. *Porta.*

Plumbum & Stannum in calcem vertere.

At Plumbum & Stannum in calcem vertere si volumus Stannum vase liquescat aliquo, & in tenuissimum salem projicito, Coryli caudice vertendo, ut adhærentes partes sepa-

ſeparentur, & in granula Milio proxima vertantur. Vel eliquatum per arcta cribri foramina trajicito in frigidam aquam, ac veluti vermiculos effinges, denuò opus repetendo, dum tenuiſſimum efficias: inde pulverem in ferventem aquam mergito, tantiſper mutatâ aquâ, & colatâ, donec victo ſale dulceſcat, & ſalſilago abierit tota, & in fictilem ollam condito, & laterum, vel vitrariorum fornaci condes diebus tribus, & in calcem redactum reperies totum. Vel alio modo, ut granulorum vicem expleat, ut docet *Geber*: Aperto liqueſcat cratere oris ampli, unco ferreo ſuperficiem erodendo, ut cutim detrahat ſuperficialem, excoriando ſemper, donec omne cinefactum, vel pulveratum habebis, ollæ imponitur, & fornaci inditur, & laxato obturamento viſitur, dum in calcem vertatur candidam. Vel aliter: Fictili cratere amplo, lutoque munito colliquetur Plumbum, ferreâ ſpatâ verſando, per diei quadrantem, nulla dum in pulverem vertatur, interpolatione, quod in ollam injice, ac forti reverberationis igni per diem apponito, & candicans reperies, ſetaceo cribro tranſmiſſum ſervetur. *Idem.*

Ad Plumbum liquefactum manibus tractandum.

Si ſucco Malvæ, aut Mercurialis manus oblinas inoffenſè citraque læſionem Plumbum liquefactum tractare poteris, modò celeri motu id perficias. *Alexius.*

DE SECRETIS STANNI.

CAP. IIX.

E Stanno ſpiritum elicere.

STANNI elimata ſcobs cum Salnitri æquali pondere, ollæ inditur, cujus ſuperiùs ſeptem, vel multas pertuſas accommodabis ollas, ac ſpiramenta luto claudas, & munias: ſupra vitreum vas inverſo ore accommodabis, vel aperto canali cum ſubjecta paropſide: inde ignem adhibe, & incandeſcentis rumorem audies, evolat in fumo ſpiritus, eumque in ollarum cameris, & vaſis vitrei fundo compactum reperies. Temporis ne nimium teras in elimando Stanno: in liquatum Stannum medietas vivi mergatur Argenti, & pila

la tundatur, & habes illicò: & citiùs evolat Spiritus, & fixum Argentum vivum habes. Organum ſi terreum à latere perforabis, commodiùs paulatim injicies, & obturabis. *Joan. Baptiſta Porta.*

Diaphoreticum ſeu Bezoardicum Joviale.

Rec. Reguli Antimonii Martialis ſtellati
Stanni Anglici optimi ana libram unam.

Miſce ac funde in Crucibulo ignito, deſuper inſpergendo, ni brevi fluat, aliquot drachmas Nitri puri ac ſicci. Liquefactam materiam effunde in Catinum fuſorium calefactum, ſeboque intus perunctum, relictis in crucibulo, hincque abjectis Scoriis. Paululum refrigeratam dein illam Maſſam, quæ Regulus eſt ex Joviali & Martiali mixtus, in mortario minutiſſimè contuſam per cribrum trajice, cribratam pondera, triplum dein Nitri mundi probè ſiccati ac pulveriſati admiſce, hancque miſcelam per vices ignito crucibulo immiſſam, detona, calcina, calcinatamque adhuc ferventem per partes aquæ frigidæ injice, & aliquoties recenti aquâ affuſâ Nitrum omne elue, atque ſic edulcora; tandem pulverem coeruleſcentis coloris inter chartam emporeticam in loco ſicco exicca, atque in Vitro probè clauſo, iterum ſicco in conclavi ad uſum aſſerva. Nota, ſi benè elaboratum ſit, nullas oſtendet regulinas nitentes, vomitumque facilè excitantes particulas, quas in præparatione evitabis, ſicubi ignem ſaltem calcinationis, non autem fuſionis, ſub quo in Regulum facilè abit, dederis. Datur cum fructu in Ulcere Pulmonum, aliorumque viſcerum internorum, in Acido acri debellando, fibris demulcendis; Obſtructionibus reſerandis. Hinc in Tabe, Atrophiâ, Hecticâ qualicunque Febre, Scorbuto, Paſſione Hypochondriacâ, ac Hyſtericâ, Menſium ſuppreſſione & Cachexiâ uſurpari ſolet. Doſis à gr. vi. ad gr. 15. *Zvingerus.*

Specificum Antihecticum Poterij.

Reguli Antimonii unciæ ſex fluant in crucibulo ignito, tum injiciantur Stanni puriſſimi unciæ tres, invicem hinc liquata effundantur, ſolideſcere permittantur, atque in pulverem redigantur; cui poſtmodum Nitri puri ſiccique triplam quantitatem admiſce, hancque miſcelam in

in crucibulo detona, calcina, edulcora, & exicca in pulverem, vitro probè munito, locoque ſicco adſervandum. Doſis eſt à gran. 6. ad gran. 12. in Phthiſi, Tabe qualicunque, Febri Hecticâ & Lentâ, Paſſionibus Hyſtericis, &c.

Stanni ſtridorem tollere & mollitiem.

Stannum eſt & Argenti æmulum, ſimulque multum colore communicant, hærentque: ſuapte naturâ Stannum talem ſortitur colorem, ut alia maximè dealbet corpora, ſed & frangat ea & friabilia reddat, præter plumbum: quique artificio aliquo commiſcere callet, non minimum nanciſcitur opus. Pro viribus ergo Argentum imitari conemur, quod facilè præſtabitur, ſi quæ inficiunt, infirmitates aboleſcimus, ac funditus eruimus ſtridorem, videlicet ſurditatem, livorem, & mollitiem: non enim prius ignitum liquatur, ſed igni adhæreſcens eximiè velox fluxum facit: has impingunt notas, nec in meditullio conjunctæ, ſed uti adventitiis illud ſpoliare poſſumus, & primò docebimus Stanni ſtridorem tollere, & mollitiem. Non deſunt, qui id evenire tradant cineribus, calce, oleis, & deſtillatis aquis, ſi colliquatum extinguitur, nec minùs bullitionibus. At ſic perfectiùs, & commodiùs expedias. Igne ſtannum poſtquam fuerit ſolutum, Argentum vivum injice, amove, & in vitrea cucurbita accommodato, cui venter in orbem turgeſcat, & collum in longum porrigatur, atque curvetur, inferveſcat igni, ejuſque vi Argentum vivum ſublimet, & per vaſis collum ſuſpendatur, & deſcendet ſtillatim ut prorſus abſumatur: remanet in fundo Stannum hoc identidem ter, quaterque efficito, dum penitus, uti glacies, nullum exhibeat ſtridorem. Sic verò aliter rectiùs expedies: In calcem redigito, uti ſuprà docuimus, ut fugitivam illam, & non fixam Argenti vivi ſubſtantiam deleat, vel Sulphuris potiùs illius cauſam: & ſi primam, & ſecundam poſt vicem non eveniet, viciſſim tertiò proſequere, in corpus eum debitè reducens, voti fies compos, & ſic dureſcit, ut priùs igne candens videatur, quàm ſolvatur: nam vehemens ignis vivi Argenti humidum conſumit, quod facilem præbet fuſionem, ut durius igne ſolvatur, ut igniantur, ſed manifeſtius in Stanno, quàm in aliis metallis id experitur. *Idem.*

Stanno

Stanno ſurditatem adimere.

Si vis Stanno ſurditatem adimere, quia per ſe molle eſt & ſurdum, dum cedit percutienti; metallis verò reliquis aſſociatum, fit magis durum, & ſonorum. Sed hoc opus, hic labor erit: conſortium enim pervicax omnium reſpuit, niſi Plumbi, & omne aliud reddit fragile. Sed tali perficies artificio. Forti aquâ ſolutum fatiſcat, ſic Argentum ritè purgatum Plumbo, aliúdve unà miſceatur aquæ, & levi igne vas inferveſcat, & vi redundantis caloris in vaporem ſoluta ad ſumma elata devolet aqua: reſiccatam extrahito, & in aliud transferatur vas, forti denuò infuſa tantiſper Aquâ donec conjuncta, ac per minima complexata videantur: vel utrumque in aquam ex Calce redigatur, & permiſceatur: ſpirituum enim (ut ajunt) corporumque fit mixtio. Si contingat ipſius lucem hebetari: Igne liquatum Cyclamino demergatur: ſic dulce, ſonorum, fulgens, & optimum quod vocant, habebis ac album. Commiſceri quoque poterit Argento, & aliis Stannum, per vivum Argentum, quod aliquos ſenſiſſe video, & optimum parant Pſeudargyron: In liquatum cum vivo Argento Stannum immiſcent Argentum, & diutius igne detinent, detrahunt, & ſic fragile in figulariæ Cretæ pilam involvunt, & per diem ſub igne detinent, vel calidis cineribus. *Idem.*

Stannum in Plumbum vertere.

Facilè quoque Stannum in Plumbum vertere quiſque poterit, ſi ſæpiùs in Calcem reducet, & præcipuè, ſi convenientem in reductione illi adhibuerit ignem: ſtridorem enim amittens, facilè in Plumbum vertitur. *Idem.*

DE SECRETIS STIBII.

CAP. IX.

Regulus Antimonij.

Rec. Antimon. electi libras duas,
Tartari crudi ſubtiliter triti ſeſquilibram.
Nitri puri, ſicci & tenuiter pulveriſati uncias 16.

Miſceantur, atque in crucibulo ignito detonentur; poſtea adhibito igne ſuppreſſionis in fluorem redigantur, quo facto in conum fuſorium calentem intusque ſebo illitum effundantur,

dantur, conum, ut fundum petat Regulus, concutiendo, tandem Scorias ab eo ſeparando, & Regulum aquâ abluendo. Ex Scoriis verò Aquâ ablutis *Crocum metallorum*, atque per præcipitationem *Crocum emeticum*, vulgò *Sulphuris aurati Antimonii diaphoretici* nomine notum, ſeparare poteris. E Regulo formantur Scyphi vel Globuli vomitorii; exinde parantur quoque Diaphoretica varia calcinata.

E Stibio ſpiritum elicere.

E Stibio poſſumus extrahere ſpiritum hoc modo: Stibium quod ſeplaſiariis Antimonium dicitur, tenuiſſimè manualibus molis ſubigitur, & trituratur: inde nova olla carbonibus accenſis condita rubeſcat tota, cui Stibium, Tartari duplum, Salnitri quadruplum optimè tuſa paulatim injicies, cumque tollitur fumus, operculo claude, ne ſurgens fumus evolet: tollito demum, & aliud projicito, dum totus comburatur pulvis, igni poſtea aliquantiſper proroget moras, extracta refrigerari ſinito, & ſuper extantes tollito feces, & in fundo inſidens vivum Argentum reperies, quod vocant Chymiſtæ *Regulum*, & Plumbum præ ſe fert, facileque in hoc transformatur. Si enim (*Dioſcorides ait*) paulo magis crematur, in Plumbum vertitur. *Porta.*

Crocus Metallorum.

Rec. Antimonii electi, Nitri puri & ſiccati ana libr. j. Minutiſſimè trita & mixta in crucibulo ignito detonentur, poſtea maſſam exemtam in Aquâ ſolvendo, pars ſubtilior eluatur, ac poſtquam hæc ſubſederit, aqua decantetur, novâque affuſâ pulvis probè eluatur, liquor autem decantatus & cum Aceto præcipitatus dat *Sulphur auratum Antimonii diaphoreticum*, communiter ſic dictum. Crocus hic emeticus eſt, in ſubſtantiâ minimè dandus, niſi naturis valdè robuſtis, in Infuſo autem pro emetico propinatur, dum unciæ v. g. duæ Vini albi generoſi duodecim vel 15. aut 20. granis hujus Croci per 12. horas plus minus ſuperaffuſæ relinquuntur, hinc filtrantur ac bibuntur. Valent in Cruditatibus Stomachi, Vertigine, Cephalalgiâ ac Epilepſiâ ſympathicis.

Antimonium diaphoreticum.

Rec. Nitri depurati & ſiccati libr. iij. Antimon. optimi libr. j. Pulveriſata ſubtiliter, mixtaque benè, in Crucibulum ignitum ſucceſſivè injiciendo detonentur, & calcinentur,

quo

quo peracto, Maſſa copiosâ aquâ fontanâ frigidâ diluatur, & commovendo pulvis ſubtilior cum eâ decantetur, exiccandus, poſtquam ſubſederit, & aliquoties affusâ novâ calente aquâ edulcoratus fuerit. Aqua verò iſta Nitrum, quod ex Antimonio hauſit, per exhalationem ſuppeditat, diciturque *Nitrum Antimoniatum*, ſeorſim uſui aſſervandum, *Antimonium* autem *diaphoreticum*, quod candidiſſimus eſſe pulvis debet, ſanguinem purificat, diaphoreſin & ſudorem movet, ſcabiem curat, acidum ſanguinis corroſivum deſtruit, circulationem ejus promovet, adeoque in Febribus continuis, Scorbuto, Eryſipelate, Inflammatione, Lue venereâ, &c. proficuum exiſtit. Doſ. m. ac v. gr. 12. ad 20. vel 30.

Bezoardicum Minerale.

Rec. Croci Metallorum libram unam, Spiritûs Nitri optimi libras ſex. Crocum Retortæ injice, Spiritum per vices affunde, oſtio manente aperto, ne frangatur Retorta à calore & æſtu fermentationis. Poſtquam Spiritus omnis affuſus eſt, & Retorta iterum frigefieri incipit, mox eam Arenæ Balneo impone; ſicque ſubdito igne Spiritum Recipiens vas appoſitum abſtrahe ad ſiccitatem uſque: poſtmodum materiam ſemel vel iterùm elutriatam, nivisque inſtar albam, ſuper fornacem calidam exicca, & uſui adſerva. Doſis à gr 6. ad gr. 15. In omnibus Affectibus, in quibus Antimonium Diaphoreticum laudatur. *Zvingerus.*

Aliàs communiter & compendiosè magis Bezoardicum hoc præparant: Scil. miſce probè octodecim Nitri puri, ſiccatique uncias cum unciis ſex Mercurii Vitæ, vel Butyri Antimonii, dein materiam hanc in Crucibulo ignito detona, calcina, edulcora, atque ſicca. Quanquam autem hâc ratione quoque Sulphur emeticum Antimonii vel deſtruatur ſatis vel figatur probè, priorem tamen præparandi rationem præferimus. *Idem.*

Tinctura Antimonij.

Rec. Antimonii optimi uncias ſex, Salis ex Nitri & Tartari æqualibus portionibus invicem calcinatis atque detonatis facti uncias duodecim; fluant probè in tigillo forti, & adjice eis ſubinde carbonum pulverem, hocque continua, donec nulli carbones ampliùs ſuper maſſam fluentem alacriter cum ſcintillatione deflagrent. Tunc relinquatur Maſſa in igne per horam, & probè fluat, poſtea effundatur in Conum calefactum, ac ſtatim quàm calidè pulveri-

ſetur,

ſetur, eique affundatur Spiritus Vini rectificatus, quo tincto alius affundatur, & hoc continuetur, donec ſufficiens quantitas Spiritûs tincti habeatur. Iiſdem viribus pollet, atque Antimonium diaphoreticum, ac prætereа tamen adhuc Urinam movet. Doſis eſt à Gutt. 15. ad 30. *Jüngcken.*

Vitrum Antimonij.

Accipe Antimonii crudi libras duas, vel tres, contere ſuper lapide minutiſſimè: contritum immitte in patellam non vitreatam, atque admove ad ignem lentum, ut ita mundificetur, continuè agitando cum ſpatula ferrea, vel cochleari ferreo, donec incipiat veluti conglobari, tum removeatur, & rurſus ſuper lapide, ut antea comminuatur, iterumque igni admoveatur, fiatque hoc per decem, vel duodecim vices, calcinando & terendo, donec pulvis cineris ſubalbidi formam adipiſcatur. Poſtea immittatur in crucibulum, unà cum uncia Salis ammoniaci, & cooperiatur, inque copioſum ignem immittatur, atque obruatur, ita ut carbones trium digitorum altitudine excedant ipſum crucibulum: ita liquabitur, & coquetur ſufficienter intra dimidiæ horæ ſpatium, poſtea eximatur, & in pelvi aurichalcea tenuiter diffundatur, & refrigeretur, & habebis Vitrum Antimonii, quod hyacinthi inſtar pellucet. Datur à granis tribus uſque ad novem cum æquali menſura gummi Tragacanthæ, & Sacchari ſufficiente quantitate, in forma vel Tabularum, vel Electuarii, vel Pulveris. Hoc in colicis, & febricitantibus ſæpiſſimè feliciter ſum uſus.

Oleum Stibii.

Antimonium in tenuiſſimum pulverem redactum, ac cucurbitæ vitreæ impoſitum, Aceto acerrimo, & diſtillato maceratur ſuper levi ignis calore, tantiſper donec rubro colore Acetum inficiatur. Coloratum in aliud vitrum transfunditur, novumque fecibus ſuperaffunditur, donec rurſus rufum colorem concipiat. Iſtæ autem transfuſiones, & additiones novi Aceti ſuper feces, toties ſunt repetendæ, donec nullam ampliùs rubedinem pulveres ex ſe emittant. Acetum verò collectum levi igne deſtillari debet, donec rubedo paulatim condenſari incipiens, alembicum petere videatur. Tunc refrigeranda ſunt vaſa, ac liquor rubeus, quadraginta diebus fimo calido macerari debet,

debet, donec perfectam olei formam acquirat. *Quidam ad Gesnerum.*

Oleum seu Butyrum Antimonij.

Rec. Mercur. sublimat. corrosivi, Antimon. elect. ana libram unam. Pulverisata in mortario marmoreo optimè misceantur, cavendo sibi à fumo exhalante; & Retortæ, cujus tertiam circiter partem vacuam linques, injiciantur, super infuso uno alteroque aquæ simplicis cochleari, postea ex arenâ fiat destillatio in liquorem crassum instar *Butyri*, quem dein *Cinnabaris*, sensim ad latera Colli Retortæ adhærens, insequitur, quæ fractâ Retortâ colligatur, & aliquoties Aquâ fontanâ abluatur, Butyrum verò per residentiam depuretur. Butyrum hoc causticum est, & extus in erodendis absumendisque usurpatur Carnibus luxuriantibus, Verrucis, &c.

Quòd si Butyri istius uncia una cum Aquæ frigidæ unciis decem misceatur, tum pulvis albus, *Mercurius Vitæ* dictus, emeticam vim potentem habens, exinde præcipitatur. Liquor autem reliquus acidulus, si rectificetur, sub nomine *Spiritûs Vitrioli Philosophici*, aliorum Spirituum acidorum, Salis præcipuè, naturam habens, notus est. *Cinnabaris* verò Epilepsiæ, Convulsionibus, Vertigini, Hystericæ passioni, Arthriticis doloribus, aliisque malis egregiè medetur. *Pharmacopœa August. renovat.*

DE SECRETIS SULPHURIS.

Cap. X.

Sulphur sublimatum sive Flores ejus.

SULPHUR à sordibus probè repurgatum, Chalcantho in calcem redacto, & Sale torrefacto commiscetur, inditurque vasi, & ex arena calida urgetur, dum Flores appareant citrini. Quod si aliquoties iteretur, Flores tandem album acquirent colorem: qui per se, vel in Oleum reducti, & exhibiti, plurimorum morborum medicina existunt. *Innominatus.*

Flores Sulphuris simplices.

Sulphuris communis in frusta confracti uncias duas injice in cucurbitam terream vitreatam, & imposito alembico vi-

co vitreo ex arenâ ſublima, igne non nimium intenſo, ne ſulphur fluat, quod ita in Flores ſublimabitur, qui repetitis ſæpe alternis alembicorum vicibus ſunt colligendi, & denuo Sulphuris ſubinde aliquid cucurbitæ immittendum, quouſque ſufficiens Florum quantitas collecta fuerit. In Tuſſi, Pathiſi & Aſthmate imprimis laudantur. Doſ. à gr. 4. ad 10. vel 12. *Ibid.*

Tinctura Sulphuris.

Accipe Oleum Terebinthinæ claræ & albæ, cum Aqua fontana diſtillatæ, vel per balneum, vel per veſicam, quantum ſatis eſt, Sulphuris ſublimati, ſuper lapidem optimè triti, tantum, ut oleum Terebinthinæ per digitos duos emineat: miſceantur in vaſe vitreo benè, deinde ponatur ad Solem, vel fornacem, vel in Balneo Mariæ per dies aliquot, vel donec Oleum tingatur. Quo facto, ſenſim oleum effundatur in phiolam: rurſus aliud Oleum Terebinthinæ ſuperfundatur Sulphuri: iterumque in balneo digeratur, & effundatur. Quod cùm quater, quinquies, vel toties factum fuerit, donec Oleum non ampliùs ungatur: collectum oleum omne in Balneo Mariæ deſtillandum eſt, & remanebit Tinctura in fundo cucurbitæ, plurimorum morborum medicina.

Oleum ſulphuris.

Si vis autem Sulphuris oleum, ſic extrahes: vas vitreum habeto oris ampli, & concavum, in campanæ formam: ubi luto illeveris, pede ferreo ſuſpendatur filo, inferiùs autem amplum receptaculum locato, ut è marginibus campanæ, extillans oleum recipias, cujus medio terreum, vel ferreum accommodetur vas Sulphuris conditum: ignem tunc ſuccendito, & dum comburitur, aliud recentius ſuperindatur. Nam dum uritur, conſumeretur erigens ſe fumus. Vaſiſque ferens fundum, humectatis exhalationibus corporeſcit, & reciprocans in Oleum coaleſcit, ac inde dilabitur.

Aliud ignem admittens, & detinens.

Vivum cape Sulphur, non ignem expertum, ac Juniperi oleo portionibus æquis remiſceto, & igne è vitreis cucurbitis Oleum elicito, in neceſſariis utitor. *Joan. Bapt. Porta.*

DE SECRETIS CINNABARIS.

Cap. XI.

Modus parandi Cinnabarim.

OMNES, qui ſecretis, & rebus metallicis delectantur, artem conficiendi Cinnabaris agnoſcunt, ſed in parva admodum copia, ut duarum aut trium librarum. In Germania verò & Gallia quidam ſatis grandes faciunt maſſas, quas in Italiam advehunt. Quare cùm ipſi occultum hoc teneant, nos ad communem utilitatem, in publicum edere voluimus. Sumito Argenti vivi partes novem, Sulphuris citrini partes duas, quidam ſumunt tres, alii quatuor, alii cum Argento vivo æquant pondera. Nam ad pingendum Sulphuris copia abeſſe non poteſt, quin potius Cinnabaris accendit ruborem: ad alia verò, tres aut quatuor unciæ Sulphuris, in ſingulas Argenti vivi libras ſatis ſunt. Sulphur in patella, ſive olla aliqua ampla, ad ignem ponatur ut liqueſcat, liquatum ab igne removeatur paululum: deinde poſito Argento vivo in panno aliquo, addatur Sulphuri, ſenſim comprimendo pannum, & continuò miſcendo donec optimè permiſtum, frigidumque fuerit. His optimè miſtis, & frigefactis, materia eximatur, contundatur, atque ſubtiliter conteratur: deinde cribretur, & fiat pulvis, de quo ſumito tantum, quantum volueris, & ponatur in amplam cucurbitam vitream, luto ſapientiæ obductam. Verùm cucurbitam plenam eſſe non oportet, ſed ad quartam ſolùm partem. Quibus factis, ponatur cucurbita in fornace ſuper cineribus, & coquantur primò igne lento per horas tres, deinde aucto. Verùm ſi magnam copiam efficere voles, adde ſenſim pulverem alium, miſcendo ſemper baculo aliquo, cucurbitâ continuè ſuper igne ſtante. Sed ut res perfectè fiat, infundibulum in cucurbita ſitum eſſe oportet, per quod baculus in ſuprema parte circum luto obductus, ita ut infundibuli os, cùm demittitur baculus, obturet, quò continuè materia permiſceri queat. Quibus factis ac primò pulvere ad ignem per horas quinque cocto, donec vel omninò, vel pars aliqua ejus ſublimata fuerit, addantur duo cochlearia recentis pulveris calidi, attollendo baculum, ut injici queat: deinde rurſus demittendo. Ponitur autem baculus, ut alius pulvis injici valeat:

leat: nam nisi poneretur, cucurbitæ os ita à pulvere adhærente obstrueretur, propter sublimationem, ut alius addi non posset. Atque in hoc tota ars consistit, ad conficiendas massas quantumvis magnas. Si enim materia simul injiceretur, tunc antequam materia sublimaretur, cucurbita ipsa fornaxque liquesceret. Quare per partes ponenda erit, ut cùm prima pars cocta erit, atque cucurbitæ circumadhæserit, alia addatur; atque in fundo cucurbitæ coquatur, donec itidem ut prima adhæreat, atque rubescat. Atque sic continuè addendo pulverem, fiet massa Cinnabaris insignis, cujus in medio foramen erit, à baculo contractum. Quòd si foramen quoque obturare voles addito pulverem, baculo priùs extracto: deinde ore cucurbitæ obstructo, coquito tamdiu, donec pulvis in medio quoque sublimetur, adhæreat & obstruat foramen. Atque hic est modus conficiendi Cinnabarim optimus, isque in Italia huc usque incognitus. Cæterùm hoc animadvertendum videtur, ut baculus aliquando moveatur, attollaturque ne pulvis adhæreat, obstruatque infundibuli foramen: præterea si ignis quoque magnus atque continuus sit, nihil nocebit. *Alexius.*

Cinnabaris quomodo fixa reddatur.

Jam tertii ordinis medicinas aggredi opportunum fuerit: siquidem scio multum animos ab hujusmodi lectione detinuisse, cùm à libri initio nil aliud concupierint, sic pecuniæ luxus irrepit. Nunc profundiora naturæ mysteria panduntur, apud eos tamen, qui nummos exoptant, si ferè aliquis est qui eos non depereat. Et si alias ab antiquis tertii ordinis medicinas tradimus, cùm nobis non sit eorum copia, in aliud tempus fortasse differre censuimus. Multi sunt, qui multa tentârunt experimenta: quorum ea, quæ lucrosiora, & expeditiora sunt trademus. Et ex iis primò Cinnabarim fixam reddere, qui id facere quæsieris, ita faciendum esse censeo: Cinnabaris confractæ partes ad magnitudines juglandium vitreo in vase capacitatis ejusdem Argenti pondere jam triplicato, vel majori disseminatas condito, & vicissim inspersas, luto munias, & resiccari sinas, sin minùs in Solem, ut repetas oportebit: inde cineribus immersum tamdiu lento igne decoquas, quousque infractum plumbeo colore livescit, quòd si nec sic quidem, jugem operam impendas, dum ad id

perveneris: inde Plumbi duplo eluas, ac elotum examinibus omnibus expoſitum, pertinacius obſtabit, majoris ponderis & virtutis: & quò leviori uteris igne, tantò felicius res peragetur. Sic verò animatur Argentum, & amiſſum reſarcitur. Sublimato vivo Argento ex Aceto diſtillato bulliat, inde vivum Argentum remiſcebis, & in vitreo recurvo vaſe vivum Argentum fervefactum avolabit, & in receptaculum dilabetur, & ſervetur: ponderis (ſi ſapis) parum amiſiſſe comperies. Aliter ſic, & citius, & lucroſius ſic facies. Infractas Cinnabaris partes ad teſſerarum magnitudinem in oblongum linteum ſacculum accommodabis, ollæ lateribus undique diſtantem, inde lixivium peracerrimum fundas ex Alumine, Tartari duplo, vivæ Calcis quadruplo, & cineribus Roboris æquali portione, confectum, uti fieri ſolet, vel ratione aliquâ parandum: per diem ebullire ſinas, exime, & ebulliat cum oleo, jugem operam impendes, & integram cum nocte diem ſinito quoque illic eſſe, & exemtas ex oleo Cinnabaris partes, ovi Albumine ſubacto perlinito, ac in tertia parte elimatæ Argenti ſcobis revoluto, in fundo apti vaſis ſubſternito, ritè figulari cretâ munitum, ut diximus, ignem adhibe diebus tribus & adeo ſub finem augeſcat, ut igni cedat, & ferè liqueſcat, detrahe, & ex fecibus extremo Argenti examine perluito, & ad verum, & naturale deducito. Sic & aliter fixum reddere poſſumus: ſi teſtaceo in vaſe rotundo undique clauſo, ubi exili ſpiramento Cinnabarim immiſeris, glutino ex Ovi albumine illinas, ne vi ignis carbunculet, igni accommodato, paulatim vigorando, vel lignorum ferratura, quouſque eundem contraxiſſe colorem cernes: ne feſtines: opus enim omne corrumpit, & ſæpè à Philoſophis præceptum noſces: ſed hoc miniſterium quærit majus. Nec aliter inutiliter fixum additur, uſto ære inſparſo fictili in olla, priùs tamen Calcantho diſſeminato, & Calce expleta pertinaci muniatur luto, & triduo Vitrariorum fornaci relinquatur, detrahe, & Argentum Æs retinebit, ſi rectè hæc animadvertes non parum nanciſceris lucri: omnibus enim anteſtat, qui tali parantur arte, facultate, & fructu: nec pauca dixiſſe pœniteat. Id autem ingenioſorum reperit diligentia, unius Pharmacopolæ exemplo, qui cùm Cinnabarim conficere quæreret, in Argentum caſu optimè verſum invenit. Utilius fixum redditur, ſi Cinnabaris arte conficitur, Sulphure non aduſtibili, ac majori parte. *Joan. Bapt. Porta.*

Cinna-

Cinnabaris parandi modus, ad ſcribendum.

Cinnabaris, cùm ſuper lapide porphyrite optimè aquâ communi contrita, deinde exſiccata fuerit, ponatur in vas aliquod oſſeum, vel vitreum, Urinaque ſuperinfundatur: relinquaturque ſic aliquandiu, nam fundum materia petet, poſtea auferatur ſenſim Urina, atque rurſus recens addatur. Quod cum octies, aut decies factum fuerit, optimè purgatum erit. Quibus ſic ſe habentibus, ſumito Ovorum alba, optimè agitata, & in aquam puram diſſolvantur: eam aquam ſuper Cinnabarim effundito, ut tranſverſum digitum emineat, rurſusque ſimul agitato: deinde cùm reſiduum fecerit, auferentur Ovorum alba ſenſim, rurſusque recentia addantur, fiatque hoc toties, quoties cum Urina factum fuit. Hoc quidem nullâ aliâ ratione fit, quàm ut fœtens ille odor, ex Urina contractus evaneſcat. His omnibus factis, addantur albumina Ovorum recentia, miſceantur optimè, & fiat liquor ad ſcribendum, & pingendum. Cæterùm hic liquor, in vaſe aliquo obturato ſervandus erit: deinde cùm quis hoc uti volet, ligno aliquo miſcendus, ſervatur etiam diutiſſimè incorruptus. *Alexius.*

DE SECRETIS AURIPIGMENTI.

CAP. XII.

Auripigmentum ſublimare.

PRIMO Auripigmentum tenuiſſimè tritum, fictilem in ollam intus vitream conjiciatur, & Oleum affundatur, quod non minùs dodrante ſuperemineat, ligneâ rude miſcendo ſemper, ne fundo inhæreſcat, reſiccatum terito, ſimilemque impendas operam Aceto & acri Lixivio; pulvis demum cum Tartaro, vivâ Calce, Ærisve ramentis in vaſe claudatur vitreo oblongo, & concamerato. Non autem ad ſummum uſque labrum eſt replendum, ſed medio tenus, ritè ejus venter foris luto muniendus, & ad Solem ponendus, uſque dum reſiccatus fuerit, & igni reſiſtere valeat. Clibano hinc accommodabis, ſed os ne claudas, ne occluſo ſpiritu ſtranguletur, coërcitumque ſuſpiret auram: levis verberet ignis fundum vaſis, inde paulatim ſenis concreſcens horis igne tandem candeat, ejusque vi petat fugitiva pars vaſis cameras, ibique in argentum album conge-

ſtum inſideat, vas frange, detrahe, ad uſum recondito. Evenit idem in deſcenſu, nam in præceps faciliùs fertur. Si verò fuerint corpora gravia, aliis adjungantur levioribus, ut faciliùs aſcendat. Ad hunc modum cætera etiam metalla ſublimari poterunt. *Joan. Bapt. Porta.*

Oleum Auripigmenti ſive Arſenici.

Auripigmentum cum duplo ſalis Nitri pondere conteritur: deinde carbonibus ſub dio accenſis catinis imponitur, ſiniturque dum excandeſcat, huic poſtea Chymicus aſſidens Auripigmentum immittit, quod lento igne liqueſcere ſinit, donec non ampliùs ebulliat: mox rurſus tantum injicit, idemque ut priùs exurere permittit. Hoc tamdiu agit, uſque dum ſatis injectum fuerit: atque tunc conſumto jam ſale Nitri, igne vehementiore per horas quatuor, aut quinque urget, quoad Auripigmentum in fundo Butyri inſtar liquefactum reſideat, refrigeratumque aërio nitore albeſcat, pòſt conteritur, imponiturque marmori, & in loco humidiore ad liquorem reſolvitur: qui tandem ſingulari artificio ex ampulla deſtillatur. Hoc Auripigmenti oleum cum Melle illitum craſſitiem extenuat: Terebinthinâ exceptum Elephantiaſim abigit: Ani ulceribus, & iis, quæ cicatricem ægrè ducunt, prodeſt. *Paracelſus.*

DE SECRETIS CHRYSOCOLLÆ.

Cap. XIII.

Chryſocolla, quam Boracem *vocant, quomodo purganda, & multiplicanda.*

QUAM nunc *Boracem* appellant, ab antiquis Chryſocolla dicebatur, cujus duo genera fuêre, & naturale, & artificiale, ut ex *Dioſcoride*, *Plinio*, aliiſque conſtat. Eâ utebantur in quibuſdam medicinis, atque ad Aurum conſolidandum, quâ etiam hodie utuntur. Ineſt enim ei vis quædam, liquefactionem metalli ad conſolidandum aptè accelerandi. Utuntur etiam hac noſtri, ad Auri & Argenti ſcobem liquefaciendam, atque in unum corpus cogendam. Præterea & mulieres quædam ad Faciem dealbandam, & cutem mollem, venuſtamque reddendam, propterea quòd neque dentibus, neque cuti ullam perniciem afferat. Apud veteres reperiebatur viridis Chryſocolla, quæ hodie

hodie neque inveniri, neque parari poteſt. Habetur quidem à noſtris alba una, altera nigra, quæ fortaſſis nonnihil ad veterum viridem alludit. Alba, in fiſtula longa formata, & nervoſa, Alumini ſimilis eſt, ita, ut vel plurimi decipiantur, vel alios decipiat. Nam ſuper ignem depoſita ebullit, atque inflatur, remanet poſtea alba, ſpongioſa, & fragilis, Aluminis inſtar. Cognoſcitur autem differentia à peritis inter Alumen & Chryſocollam tribus modis: quorum primus eſt ex ſapore ſumtus, ſiquidem Aluminis ſapor quodammodo ſubacris, & aſtringens eſt, cùm neutrum horum Chryſocollæ inſit, ſed ferè ſaporem inſipidum contineat, ut medius ſit inter Oleum & Lactis ſerum. Quare plurimi Impoſtores, cùm alios decipere volunt, ponunt Aluminis fruſta in oleo Amygdalino, & Lactis ſero. Sunt præterea ex iis, qui addunt Mel, vel Saccharum, ut ſapor acris, aſtringensque Aluminis obtundatur. Reperiuntur & alii, qui ad ignem liquant res prædictas, addendo Salnitrum, Sodam herbam, ex qua Alumen in catino conficiunt, vel Sal alkali, Tartarum, Alumen ex Vini fecibus: deinde in loco frigido formant lapillos, ſimiles Chryſocollæ, ſed aliquo modo differentes. Nam Chryſocollæ lapilli ſunt longi, Aluminis verò quadri. Secundus modus: Alumen, cùm uſtum ad ignem fuerit, plurimùm materiæ relinquit uſtæ, ita, ut plus quàm antea eſſe conſpiciatur, minimum enim, quod ab uſtione relinquitur, exiſtit. Tertius denique modus, quo Alumen à Chryſocolla dignoſcitur, eſt, quòd metalla Alumen neque liquet, neque ita benè conſolidet, ut Chryſocolla. Nam quòd etiam aliquo modo liquefaciat, id accidit virtute Salnitri, Salis alkali & Tartari, quæ aliqua ex parte colliquationem juvant. Cæterùm cognoſci poteſt ex hoc, quòd Salnitrum ad ignem poſitum ſtridet, & ſcintillat. Quidam ex prædictis miſturis in Sero lactis diſſolutis, & in lapillos congelatis componunt lapides, verùm ſapore ſalſos, lucidos, & in liquando nimis vehementes. Quare volentes Aurum conſolidare, aut Argentum, ipſum Aurum, vel Argentum unà diſſolvunt. Quæ ſaccharum in ſe continet, auro vel argento ſemper inducit maculas. Fiunt etiam compoſitiones quædam, quæ etiamſi vim, ut Chryſocolla, conſolidandi, & colliquandi obtineant, tamen formâ & ſapore differunt, quarum aliquas paulò pòſt recenſebimus. Sed ut ad veram, & perfectam veniamus Chryſocollam, quæ noſtris temporibus invenitur, dicimus, ſuperioribus annis conſueviſſe ex

 Alexan-

Alexandria advehi doliola quædam, adipe quodam plena, in medio lapides parvulos continente, quod *paſtam Chryſocollæ* nominat, quam Arabum ſcriptores quidam veteres *Nitrum Alexandrinum* appellant. Hiſce verò temporibus ex occidente quoque advehitur, neſcio qua de cauſa, an ſcilicet ibi facta ſit, vel aliunde, nempe ex India apportetur, propter quod magnam ſuperioribus annis hic fuiſſe penuriam intelligerent. Eo enim tempore unc. j. vendebatur coronato uno, quo nunc libra facilè haberi poteſt. Modus autem parandi iis locis ſic ſe habet: in Auri & Argenti, atque etiam Æris fodina aquam quandam inveniunt, quæ (quemadmodum ego ipſe vidi, & expertus ſum) per ſe ipſa eſt apta: atque perfecta ad conſolidandum, liquandum vel Aurum vel Argentum, id quod etiam in Germaniæ quadam parte ſuperiore comperi, ubi ſimilis aqua invenitur, omnibus adhuc incolis incognita. Sumunt hanc aquam unà cum fecibus, quam coquunt ad certum ſpatium, quæ ſic colata, ſpatio temporis in lapides parvos, Nitro haud abſimiles, cogitur. Quoniam autem hi lapides conſiſtere ſic nequeunt, ſed diſſolvuntur, fit, ut his lapidibus, unà cum ſuis fecibus in fundo relictis, tanquam nutrimento Axungiam porcinam, vel alterius animalis pinguedinem addant. Hoc facto, ad fodinas ſeſe conferunt, ibique foſſam amplam faciunt, cujus fundum & materiam inſternunt, & ſuper hanc lapillos, quos diximus, collocant; deinde rurſus adipis maſſam, mox iterum lapillos, atque ita pergunt ad eam, quæ placet, altitudinem, alterum ſuper altero collocantes, ſic tamen, ut extremum ſtratum ſit ex illa pingui materia: ibi per menſes aliquot apertam relinquunt: quanquam plerique hæc omnia domi in terra, aut in amplis vaſis faciant. Cùm autem libet vendere, atque aliò mittere dolia, vel parva, vel magna, ut videtur, eâ materia unà cum lapidibus replent, & hoc paſtam Chryſocollæ, ſive Boracis appellant. Mittunt etiam ex jam dictis locis Chryſocollam & lapillos abſque jam dicta paſta, ſed eo paratos modo, quo jam diximus: quoniam abhinc triginta annos major copia factitii quàm ejus pinguis maſſæ afferebatur: propterea quòd in Italia eâ uti neſciebant, nec reparare, aut purgare lapillos nôrant: itaque nullus erat ferè ejus uſus, præterquam in quibuſdam diſtillationibus, ad fucos muliebres eliciendos. Verùm tandem quidam Venetus, & mulier quædam ab ipſo edocta,

cta, id refringere & conficere cœperunt, atque inde magnum quæstum fecêre, donec paulatim conficiendi modus & aliis cœpit innotescere: quamvis aliis magis, aliis minùs, fortè pauci sunt, qui eâ facilitate, & bonitate facere nôrint, quam nos hîc perfectè trademus. Sumito itaque hanc massam, eam inquam, quæ plurimos in se lapillos continet, & rancida minimè est, quoniam indicat esse veterem, & lapillos esse comminutos, atque magna ex parte consumtos: deinde in libras decem pastæ, aquæ tepidæ mediam situlam misce, & pone in vase aliquo testaceo, manibus benè pinsando, & miscendo, panis in morem. Quod cùm factum fuerit, coletur optimè, lapidesque in cribro relicti eximantur, ponanturque in catinum, superinfundendo oleum Olivarum, ut in acetariis conficiendis fieri solet: deinde cùm ad Solem benè purgati, & uncti manibus fuerint, ponantur in sacco misceanturque probè, sicut Sacchari confectiones solent, & serventur in ligneis vasis, tanquam optima Chrysocolla. Quòd si reficere, & multiplicare voles, sumito aquam illam colatam, atque ad ignem lentum coquito, ad perfectam usque confectionem, spumando tam feces, quàm spumam accuratè. Coctionem autem esse perfectam, tribus modis licet cognoscere: primò si aquæ gutta super unguem posita non diffluit: secundò ad modum Syruporum, si in charta hæreat: aut, (quod est tertium,) si funiculus in ea extinctus, & inter digitos ductus, asperitate quâdam digitos tentavit: si cocta fuerit, cacabus ab igne auferatur, & operculo ad hoc aptè parato, ne quid sordium ingredi queat, operiatur: mox in fusoris cumulo sepeliatur, superque furfur, crassioribus pannis, aut lodice, aut culcitrâ, pressè admodum contegatur: posses etiam fimo calenti, per octo vel decem dies condere. Quod cùm factum fuerit, auferatur, & invenies pinguedinem quandam, sive crustam in superficie, quam desumtam seponens, invenies præterea tanquam glaciei frustula quæ pariter exemta, inque alio vase posita, aquâ diligenter elues, & in umbra siccabis. Quo facto, illos lapillos, qui in setaceo cribro manserant, cum his novissimis misceto: inde Aluminis ex Vini fecibus albi, sed non ex eo, quod pro specimine proponi solet (nam id inutile est) sed ex optimo, libras tres, Nitri uncias octo, Aquæ communis situlas tres, misceantur, & ponantur ad ignem lentum, despumando benè, donec per-

 fectè,

fecte, ut priùs cocta fuerint. Quo facto, auferatur ab igne, & reponatur donec optimè resideat, tum sumito hujus aquæ situlam unam cum dimidia, ponatur ad ignem lentum, & cùm fervere incipit, addito prædictæ pinguedini, vel crustæ, sive cutis, superiùs exemtæ libras vij. cum dimidia, coquantur, quantum satis est, ut priùs. Tum ab igne removebis, ponesque in ligneo vase aliquo, supraque vas duos baculos, decussatim collocato, è quatuor baculorum angulis singulos funiculis alligato, sed, ut funiculi tendantur ad singula capita, plumbi frustum appendito, ac sic in materiam demittito, ita tamen, ut à fundo digitos quatuor absint: hoc autem fit, ut materia ad funiculos adhærescat. His rebus administratis, eo modo condes, ut aliud supra fecisti. Hoc autem in sacco, id est fovea non ponitur, sed ubi eximendum erit, quod funiculis adhæsit, pennâ oleo imbutâ linitur, reliquum verò cacabo adhærens, oleo erit conspergendum. Cæterùm lapilli, qui eximentur, non sint minores Avellanis: qui autem minores sunt, relinquantur in aqua, ac rursus coquantur ut suprà: atque sic continuando, donec omnis aqua in Chrysocollam convertatur. Verùm hoc notandum videtur, ut primæ massæ in aqua tepida dissolvendæ addatur, Ciceris instar, Coagulum leporinum, quò meliùs reliquæ Chrysocollæ partes coagulentur. *Alexius.*

DE SECRETIS SALIUM.

Cap. XIV.

Sal alkali.

FIAT fossa, cui transversim imponantur ligna, quibus supponatur acervus herbæ Kali, & accenso igne fiat, ut in foveam stillet liquor ex herba: qui liquor tandem concrescit, & fit Sal Alkali, coloris partim nigri, partim cineritii, valde acris & salsus, ut etiam corrodat. *Joan. Bauhinus.*

Sal ammoniacum quomodo sublimetur.

Sal ammoniacum sublimatur, vel ex squamâ Ferri, vel ex arena repurgata, vel per feculas Vini exsiccatas, & in salem redactas, hoc modo: Sal ammoniacum cum æquali squamarum Ferri pondere conteritur, inditurque vasi, & igne primùm

mùm exiguo, poſtea adauctiore urgetur, donec excandeſcat: in eo caloris gradu ſervatur horis duodecim: deinde refrigeratis omnibus, eximitur id quod elevatum eſt, & cum pari ſalis præparati pondere rurſum in altum pellitur, ut antea: idque toties reiteratur, donec Sal nivis inſtar albeſcat.

DE SECRETIS VITRI.

CAP. XV.

Vitri elaborandi modus.

MODUS elaborandi Vitrum conſtat hoc modo: Fruſta Vitri excocta, ex omni genere colorum (hæc autem Venetiis, ut pleraque alia, pulcherrima fiunt) candelæ exponuntur, & ut in tenuitatem quam volueris, atque mollitiem devenerint, confeſtim admota loco, annexaque franguntur, aut extenduntur: & ob celeritatem hæc ambabus manibus fiant. Difficilius eſt in his, non ut in aliis initium aſſequi, quàm ex initio exactam artem. *Cardanus.*

Vitrum fictitium.

Fit etiamnum pro adulterandis gemmis Vitrum fictitium, & illud ex Vitri albumine parant, quod alii ex arena fluviorum quorundam, & herbarum cineribus conficiunt, ſic efficies. Multa ovorum Albumina ſimul exagitabis, iis veſicam impleas: inde in ollam aquæ plenam ferventis immittas, ac diu coqui ſinas, detrahe & per multos dies reſiccari curabis, loco tamen non pulverulento: nam non relucens vituperatur, & ſic lapideſcet, ut in Vitri duritiem tranſeat. Si autem coloratum reddere quæſieris, coloratis aquis ebullire ſinas, ſi Topazion, aquâ in quâ Crocus diſſolutus, ſi Pyropum, Braſilii raſura: ſic alios tingito. At ſi Nitri pondus, vel gemmæ non explent, ponderoſos immiſceto colores, uti Cinnabarim, Argenti vivi ubertate non levem; ſic Vitri pondus imitabimur, non tamen duritie tum robuſtiſſimâ, ut ſcalpturis pertinaciter reſiſtat, nec radi abnuat lima. *Joan. Bapt. Porta.*

Vitrum ut molleſcat.

Vitrum molleſcit maximè Plumbo; tenax fit diuturnâ coctione, Plumbum metallaque in calcem priùs redigere opor-

oportet: absumitur enim pars impurior, & opaca, & vis illius tamen in vitro manet. *Cardanus.*

Vitrum ut dividas.

Ut Vitrum dividas, filum Sulphure & Oleo imbue, locum circumda, accende, repete, donec locus optimè incaluerit, inde statim filo alio, aquâ frigidâ madefacto, rursus circumdabis: frangitur enim eo loco, ac si divisum fuerit Adamante. Namque ex Adamante certius & exactius dividitur, sed longiore tempore opus est. Et rursus rotâ æneâ & Smiride. *Cardanus.*

Vitrum quomodo mollescat.

Si in sanguine Hirci & succo Senecionis Vitrum efferbuerit, aut maceratum fuerit, reddetur tam molle quàm est cera, vel argilla: sic ut quidvis ex eo fingi possit. Priori verò naturæ restituetur, si in frigidam aquam demergatur. *Geber & Albertus.*

Aliter ut mollescat.

Si sanguis Hirci, & Cineres Vitri æquis portionibus mittantur in acetum; deinde chymico organo distillentur, & in acceptam aquam Vitrum maceretur, plicatile, cereum, ac ductile evadet. Indurabitur verò, ac priori naturæ reddetur, si in frigidam mittatur, vel eadem lavetur. *Ex secretis cujusdam ingeniosi Vitriarii. Mizaldus.*

Vitrum viride ut fiat.

Vitrum viride fit ex cinere Silicis: salsum enim aliquid continet, & Kali simile: unde melius redditur. *Cardan.*

Crystallus ut fusilis fiat.

Crystallum terito, & in cerniculo in tenuissimum pulverem subcernito, cum Tartari salis medietate, ex qua orbiculos effingas, & crudo fictili validissimo fornacis igne totâ candeat nocte, nec liquescat, aptè deinde vase colliquetur, sed omnibus purga à sordibus: si enim fœtulentus fortasse fuerit, arguitur, & dolus detegitur, sed inoffensâ interniteat perspicuitate, quòd si salis plusculum suggeratur, celeriùs liquefit. Assolent multi Crystallum præparare aliter, ut faciliùs liquetur, sic & operi aptior est.

eſt. Ferreum cochlear capiunt magnum, luto muniunt, & in fractas cryſtalli partes igni committunt, dum illæ incandeſcant, inde Tartari oleo reſtinguunt, id multoties innovant, & æreo mortario terunt, ut faciliùs pulvis colliquetur. Hoc in adulterandis utimur gemmis. *Joan. Baptiſta Porta.*

Ad Vitrum ferruminandum.

Albumen ovi conquaſſatum, Calcique vivæ admiſtum Vitri fragmenta ferruminat, ac teſtacea quæque ita glutinat, ut diſſolvi nequeant, propter lentorem ac tenacitatem glutinoſam. *Mizaldus.*

Ad Vitri fragmenta conglutinanda.

Accipe Vernicem liquidam, craſſam, & inveteratam, cum qua fragmenta vitri conglutina, conjunge benè & liga, ne quovis modo disjungantur: deinde pone ad Solem, vel fornacem per multos dies, donec optimè ſiccetur vernix: quæ demùm circumhærent, cultello dextrè abradantur: & erunt optimè glutinata, ita ut neque liquore, neque aliâ aliquâ re unquam à glutine liberentur. Cavendum tamen, ne liquor calidus ſeu fervens infundatur. *Alexius.*

Vitra quomodo conglutinanda.

Accipe Viridis æris qu. ſatis eſt, incorporetur benè cum Vernice liquida, & utere. *Roſcellus.*

Gluten ad vaſa lapidea.

Rec. Minii, Ceruſſæ, Calcis vivæ, Vernicis ſcriptoriæ ana unc. ſem. omnia in tenuiſſimum pulverem redacta, cum quatuor ovorum Albuminibus incorporentur. *Roſcellus.*

Aliud ad idem.

Rec. Vernicis liquidæ,
Ceruſſæ,
Boli armen. ſing. q. ſufficit. Miſc. *Idem.*

Aliud ad idem.

Rec. Vitellorum ovorum q. ſ.
Viridis æris parum.
Miſce. *Idem.*

Aliud ad idem.

Rec. Viridis æris,

Mi-

Minii,
Vernicis liquidæ ſing. q. ſufficit.
Miſce. *Idem.*

Gluten ad Vitra.

Rec. Salis communis in aqua diſſoluti,
Cineris cribrati ana unc. j.
Farinæ ſiliginis drach. ij.
Miſce, & utere. *Roſcellus.*

Aliud ad idem.

Rec. Cornu cervi,
Laterum tritorum,
Picis Græcæ,
Spumæ ferri,
Albuminum ovorum ana q. ſatis eſt.
Miſce. *Idem.*

Aliud ad Vitra & Vaſa terrea.

Rec. Calcis vivæ,
Oſſium animalium,
Ceruſſæ ana unc. j.
Minii,
Viridis æris,
Tartari ana unc. ij.
Omnia in tenuiſſimum pulverem trita cum Vernice liquida commiſceantur. *Idem.*

Aliud ad idem.

Rec. Calcis,
Ceruſſæ,
Albuminum ovorum ana q. ſufficit.
Miſce. *Idem.*

Gluten ad Vitrea vaſa conjungenda.

Rec. Vitellorum ovorum,
Fabarum recentium,
Calcis vivæ ana q. ſufficit.
Miſceantur. *Roſcellus.*

Aliud ad Vitra & Lapides.

Rec. Vitri triti,
Calcis vivæ,
Lactis ficuum ana q. ſufficit.
Miſce. *Roſcellus.*

Aliud

Aliud ad idem

Rec. Ceræ novæ,
Picis Græcæ,
Masticis,
Olibani,
Laterum tritorum ana part. j.
Terenda triturentur, & ad ignem misceantur. *Idem.*

Aliud, Ejusdem.

Rec. Sulphuris,
Masticis,
Olibani,
Picis,
Cerussæ,
Cineris ana part. æqual.
Misceantur omnia benè ad ignem, & utere.

Aliud Ejusdem ad idem.

Rec. Calcis vivæ tritæ,
Vernicis liquidæ,
Albuminum ovorum ana q. sufficit.
Triturentur simul super lapide porphyrite, & fiat gluten pro lapidibus.

Aliud ad idem.

Rec. Masticis unc. sem. Ceræ albæ, Vitri triti, Laterum tritorum ana unc. sem. Misceantur optimè ad ignem, & fiat gluten pro lapidibus. *Roscellus.*

Speculorum compositio.

Specula, chalybea vocata, fiunt ex Æris partibus tribus, Stanni & Argenti parte una, Antimonii decima octava parte. Aliqui, imò plures Argentum compendii causâ relinquunt. Sunt, qui ex Stanni libra, Æris triente, colliquatis jam, ac Tartari uncia, Auripigmenti albi semiuncia additis, ac donec fumum emittant super prunas decoctis, laminas conficiant. Denique exceptum Metallum liquatum denuò tabulis ad rectitudinem formatis, calefactis, & fundo lachrymæ Laricis, & Vitis cinere lævigatis, in speculi figuram deducunt. Pòst aqua, & arena tabulæ glutino annexæ lævigant, inde Smirite, aut Pumice lævi, quartò Stanni calce. Argentea verò specula minori negotio miscentur, quandoquidem ipsum per se solum Argentum, id omninò præ-

præſtat, quod à Speculis requirimus, verum & illuſtrius, & minore ne frangantur periculo. *Cardanus.*

Specula quæ juniores homines efficiunt.

Specula quæ juniores homines repræſentant, ſunt quæ rugas non oſtendunt, & rubri aliquid immiſſum habent. Porrò rugas non oſtendunt, quæcunque non ſunt omninò exquiſita, ſed tamen ſplendida, itaque & talia vidimus, & caſu & arte fiunt, ut quædam decennio juniores redderent homines. *Idem.*

Quomodo res multiplicata videri poſſit.

Inter ludos, qui circumferuntur, non parum jucunditatis eſt ſpecillum, inſtrumentum vitreum illud, quod oculis apponimus, ut commodiùs aliquid intueamur: neque enim ex his, quæ oculos fallunt, potior reperiri poterit via, quàm in medio (eo enim permutato, permutantur omnia) illud ergo à ſolidiori vitro majorique craſſitie paretur, ut aptius in facies, & angulos accommodetur, quibus aliquid numerare volumus: in eorum tamen medio anguli metam habeant, & oculorum congruat aciei, ut diſgregetur viſus, ne verum conſpicere poſſit. E pluribus ergo ſuperficiebus jam paratis, oculis apponi, & ſi alicujus faciem intuebimur, Argentum vel oculatum totum: ſi naſum, non niſi naſum: ſic manus, digitos, & brachia, ut non hominem, ſed Poëtis fictum Briareum; ſi nummum videre contigerit, multos non unum conſpicies, ut nec manibus tangi valeat, ſed tangentem ſæpè ludat, meliusque fuerit cum eo dare, quàm accipere: ſi in trireme longius intuearis, armata videbitur claſſis. Si in ambulantem militem, exercitus agmine facto incedens, fitque ut res geminari videatur, & duplices cernas hominum facies, binaque corpora: & hinc fiunt diverſi conſpiciendi modi, ut res una alia videatur, quæ omnia quærentibus, & explorantibus patefiunt. *Joan. Bapt. Porta.*

Speculis planis, ut caput deorſum, pedes ſurſum videantur.

Si quis planis Speculis, ſurſum pedes, caput verò deorſum ſpectare conſpiciat (quanquam id repræſentandi proprium concavis Speculis ſit) planis tamen ſic efficere conabi-

nabimur: Specula plana bina secundùm eorum longitudinem collocabis, ut simul hæreant, ne hinc inde agiliter dimoveri possint rectumque efficiant angulum: ubi ritè paratum fuerit, secundùm longitudinis cohærentiam faciei opponatur, ut in uno media, in alio reliqua videatur facies, tunc speculo lævo, vel dextro inclinabis latere rectius inspectando, & caput intorqueri videbitur, cùm secundùm eorum latitudinem faciem dissecabunt, fiet imago hujusmodi, ut caput infrà, pedes verò supra locati videantur: quòd si amplum fuerit, totus spectabitur inversus homo, id autem mutuâ & multiplici evenit reflexione: ex unò enim in aliud resilit, ut obtortum videatur. *Idem.*

Speculum occulta detegens.

Speculi, quo occulta videamus talis est compositio. Plana duo specula ex Crystallo factitia, qualia Venetiis fiunt, qui non adeò ut chalybea vitiantur, æqualia ad unguem junge ita, ut alterius longitudo longitudini reliqui ad amussim hæreat, & ut circa axem possit velut integumentum circumvolvi, sic ut superficies unius cum alterius superficie quandoque unum planum efficiat: quandoque solidum, rectum, obtusum, acutumque, ut libuerit. Tunc in sublimi speculum immobile è directo loci suspendes latentis, ita ut speculi facies plano tuo perpendicularis immineat: speculi autem mobilis facies longitudinem loco, quem desideras, oppositam habeat: tunc quicquid geretur in cubiculo illo, modò lux adsit, circumvoluto mobili speculo, donec æqualem angulum faciat, quod oculus tibi declarabit, dum quod quæris vides, spectabis omnia. Quòd si locus, quem videre desideras sublimior sit, quàm ille, in quo es, editiore loco suspende. *Cardanus.*

Speculum, in quo ea cernuntur, quæ longè alienis in locis geruntur.

Eâdem ratione, si velis quod procul sit, quinque millia passuum videre, & interjectis muris, ut in hostili civitate, edito loco speculum ad perpendiculum seu finitori æquidistans quàm maximum suspende, aliud verò in manu habens, ut illius facies respiciat (non prorsus supina, neque ad perpendiculum exquisitè erecta) speculum quod superius collocasti, demum sensim te è directo primi speculi elongabis, paulatimque ac alternatim, modò dextra, modò sini-

ſtra inflectes, donec locum planè conſpicias in ſpeculo tuo, tunc illud vix movens à ſitu, videbis quæcunque illic aguntur, & fiunt: nec aliud eſt hujus rei, ut dixi, quàm machinarum hoſtilium ignearum impedimentum. *Idem.*

Speculum è planis, in quo unius rei imagines plures appareant.

Speculum autem è planis compactum, cui ſi una res demonſtrabitur, plura illius det ſimulachra, prudens invenit vetuſtas, ut è Ptolomæi ſcriptis percipitur, cujus talis eſt compoſitio. Plana tabula, vel loco, quo tale erectum quæris, hemicyclus diſponatur, & hanc ſecundùm imaginum numerum æquè dividas punctis: iis chordas ſubtendas, & apſides abſcindantur: inde ſimilis latitudinis parallelogramma erigas plana ſpecula & altitudinis, firmiter glutinentur, & accommodentur, ne convelli poſſint, ſecundùm longitudinem adjuncta, & ſuper planam ſuperficiem erecta, poſtremò ſpectantis oculus circuli locetur centro, ut uniformem ad omnia viſum habeat, ſingulis ſingulas ſpectabis facies, & in circulum diſpoſitas, uti in choreis ſæpè viſitur, vel theatrali ſpectaculo: Ideò ab eis *Theatricum*, vel *Theatrale* dicitur: è centro enim faceſſentes lineæ perpendiculares omnes, ſuper eorum ſuperficiem incidunt: in ſe ipſas ergo reflectuntur, ſic oculo imagines afferunt, depromens unaquæque ſuam, ſic devolvendo diverſeque ſitum variando, varios & diverſos monſtrat ſimulacrorum ſitus. *Joan. Bapt. Port.*

Speculum multividum conſtituere.

Speculum conſtituitur, quod *polythaton*, id eſt, multorum viſibilium dicitur: Illud enim aperiendo, & claudendo ſolius digiti viginti, & plura demonſtrat ſimulacra, ſic igitur id parabis. Ærea duo ſpecula, vel cryſtallina rectangula ſuper baſin eandem erigantur, ſintque in hemiola proportione, vel alia: & ſecundùm multitudinis latus unum ſimul colligentur, ut libri inſtar aptè claudi, & aperiri poſſint, & anguli diverſentur, qualia Venetiis factitare ſolent: faciem enim unam objiciens, in utroque plura cernes ora, & hoc quanto arctius clauſeris, minorique fuerint angulo, aperiendo autem minuentur, & obtuſiori cerneati angulo pauciora conſpicientur numero. Sic digitum

gitum ostendens, non nisi digitos cernes, dextra insuper dextra, & sinistra, sinistra convisuntur, quod speculis contrarium est, mutuaque id accidit reflexione, & pulsatione, unde imaginum vicissitudo est. *Idem.*

Speculum, in quo dorsum tuum videas.

Quòd si dorsum tuum videre velis, speculis duobus planis id commodè assequeris, quæ quantum majora fuerint, eò erunt etiam meliora. Primum retrò collocabis medio situ inter supinum & rectum, alterum sublimiore loco, quàm tu sis medio situ inter pronum, & erectum ante oculos tuos, optimeque quæcunque in tergo habes, videre poteris. Memineris etiam si, gratiâ exempli, annulum ex adverso speculo collocaveris, annulus verò & ipse speculum sit, velut incluso Saphiro, videbis in speculo imaginem annuli, cujus gemma imago tua apparebit: hoc autem ex multiplici reflexione continget. Idem in duobus continget Speculis, & multò majore miraculo in tribus. *Cardanus.*

Speculo ut uterum, & gulam videas.

At si profunda obscuraque, ut uterum, gulam; cubiculum tenebrosum videre propositum sit, amphoram magnam aquâ plenam vitream collocato è directo loci, & lumen post amphoram, ut amphora media sit in recta linea inter lumen, ac locum, quem videre desideras: inde omni alio sublato lumine, oculum tuum colloca, ubi amphoræ lumen non impedias, locum tamen inspicere possis, videbisque cuncta, ut in luce clara. *Idem.*

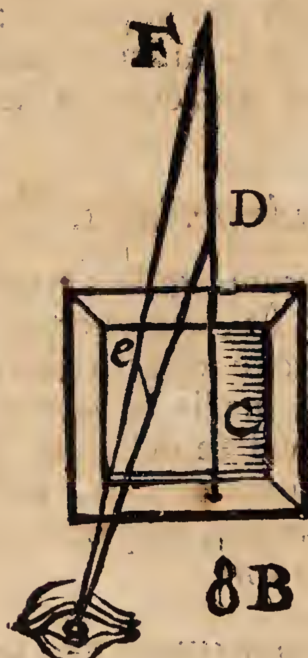
Speculum è planis componere, in quo imago una veniens, in altero recedens conspiciatur.

At Speculum in quo imago una veniens, in altero recedens conspiciatur, è planis componere sic facilè poteris. Plana duo sumes Specula, quorum longitudo latitudini dupla, vel sesquialtera erit, & id commoditatis gratiâ: nil enim eorum refert proportio: sint tamen longitudinis ejusdem & paria, & super stylum invicem inclinata uniantur, eriganturque super planum aliquod perpendiculariter, unde super mobile latus fixa moveantur specula, non dubium sanè est, quin & in uno accedi, & regredi in

altero inſpicias: & quantò hæc appropinquabitur, elongabitur illa tantò, ut ſimul in hoc veniens, in altero diſcedens videatur. *Joan. Bapt. Porta.*

Speculum plures repræſentans unius rei effigies.

Sunt & Specula, quæ multas facies oſtendunt, ut quæ è planis multis conſtant. Sed hæc notiſſima, illa admiratione digna, quæ unica ſuperficie plures reddunt imagines. Erat mihi ſpeculum quadratum, è vitro planum, quod utramque aurem geminatam referebat, quaſi ſecunda primæ eſſet imago: erat & remotior. Id effecit, ut crederem, ſpeculum fuiſſe in Hiſpania, & ipſum planum, quod duplicem referret imaginem, faciei alteram atque propinquiorem ſimillimam veræ, reliquam quaſi mortui: nam eadem ratio in utroque. Demonſtremus autem cauſam hujus, ut rem ſciamus, & conficere doceamus. Nam qui vident talia, perterrentur non ſolùm miraculo rei, ſed etiam imagine ipſa. Nam & aures illæ poſteriores pallidæ admodum videbantur. Quia igitur pallidiores hæ figuræ & minus efficaces, conſpicuæ, ac ſimiles primis imaginibus, manifeſtum eſt, quòd velut in Iride duplici, poſterior ex priore fit. Sed ex quo reflexio? Videtur etiam non ſemper duplex Iris, nec niſi in paucis ſpeculis duplices imagines. Sit igitur oculus A. quod videtur B. ſpeculum C. concurſus ad angulos æquales in C. puncto, concurſus cum recta & B. ad perpendiculum in D. ubi videbitur & B. Cùm igitur inclinantur B. & A. valde, quia A. B. C. parum diſtant à ſpeculi ſuperficie, refrangitur ex C. quia non ad unguem planum eſt ſpeculum, in E. Altius igitur E. quàm C. altius igitur F. videbitur ſupra D. Quod verò altius videtur, & ſub æquali angulo,

gulo, & longius eſſe exiſtimatur: quare F. poſt D. etiam eſſe videbitur. *Cardanus.*

Speculis planis, ut ea cernantur, quæ longè & alienis in locis geruntur.

Sic ſanè poterit quis occultè, & ſine ſuſpicione ea intueri, quæ longè, & alienis in locis tutò geruntur: quod aliter fieri non poſſet, ſedulus tamen eſto in ſpeculorum ſitu. Statuatur in domicilio locus, vel alibi, quo aliquid ſpectare libeat, & è feneſtra, vel foraminis regione ſpeculum accommodetur, quod faciem ſpectet tuam, & benè erectum, ſi fuerit opus, vel parietibus figatur, undique movendo, inclinando, quouſque quæſitum imaginet locum, quod oculis admovendo, & accedendo aſſequeris: & ſi arduum fuerit, Dioptra, vel alio inſtrumento minimè falles, & ſuper lineam perpendiculariter erigatur, angulum ſecantem, & reflexionis, & incidentiæ linearum, & ea intueberis, quæ loco in illo geruntur, & clarè. Sic & in diverſis eveniet locis. Hinc evenit, quod ſi uno minùs fuerit commodum ſpeculo, idem pluribus ſpectare poteris: vel ſi diſtantia nimia viſile deperdatur, vel parietibus & montibus interjecta dirimatur, Speculum ſuper accommodabis, & alterius regione ſuper lineam erectam, quæ angulum dividat rectum: ſin aliter, neutiquam eveniet, & locum conſpicies optatum: unum enim in aliud imaginem remittens, per decem & multis eliſa imago oculo evolat, eaque cernes, quæ primùm offenderint: dum imago per rectas profertur in lineas, nec locorum, vel parietum anfractum cohibetur viſile: facilisque fuerit conſtructio. Sic ſæpè ſimulachra transferre conſuevit. At ſi aliter faſtigioſum aliquod, vel erectum ſpectare quæſieris, quod neutiquam viſus cernere poſſit; ſecundùm longitudinem bina adjunges Specula, ut diximus, è ligno, vel parietis culmine firmiter alterum ut promineat, & rem habeat objectam: relinquunt verò funi, ut aptè dimoveri poſſit, quando libuerit, & cùm primò nunc obtuſum, nunc acutum cauſet angulum, uti uſus expoſtularit, dum viſæ rei linea ſecundi ſpeculi medio viſus refringatur, & incidentiæ, & reflexionis pares ſint anguli, & ſi alia videre quæris, erige: ſi infima deprime, donec refringatur viſui, tum demum ſpectabitur: ſi manibus alterum habebis, inſpecto illo facilius eveniet. *Joan. Bapt. Porta.*

Speculum horas oſtendens.

Sunt & qui Specula finxerunt, tot facies, quot horæ diei ſunt, oſtendentia, cujus rei teſtis eſt Ptolomæus. Sed & pars imaginis partem cujuscunque horæ declarabat. Sit igitur quadrilaterum, rectangulum, tertiâ parte, longius, quàm latum: diviſum autem in duodecim quadrata æqualia A B C D E F G H K L M & N: conſtruatur ſpeculum juxta eandem rationem diviſum totidem intervallis, atque ſuper ea velamen altius in A. B. & in B. quàm C. & in C. quàm D. ita ut D. ſpeculum tangat. Eadem ſit proportio E. ad F. & K. ad L. quæ A. ad B. & F. ad G. & L. ad M. quæ B. ad C. atque G. ad H. & M. ad N. quæ eſt C ad D. Sint verò velaminis partes ita diſtinctæ, ut altiores poſſint ſenſim transferri ſuper humiliores, ita ut primò ex A. in B. inde utraque velaminis pars ex B. in C. inde partes omnes in D. quo fit, ut cùm gravius fiat pondus, eo breviore rota circumferatur, ut tempore translationum fiant æqualia. Addantur igitur horologiorum rotæ ſingulis tetramorphis, ut ſint tres rotæ, atque in ſingulis diſcrimina æquationum, vel in Planetis ut motus ſit eò velocior propter rotam breviorem, quò pondus magis augetur: ita fiet, ut cùm poſt primi tetramorphim ſecunda, inde tertia detegatur, atque in ſingulis facies ſingulæ, ut pro horarum numero ac partium, facies ac partes facierum in ſpeculo videantur. Hæc autem omnia facilè in horologiis horarum inæqualium, quibus Romani utebantur, perſpiciuntur. Cùm enim rota, quæ volvitur, axem habuerit, ſuper quo movetur extra centrum ejus, tantò celeriùs movebitur in parte propinqua axi, quò axis ab eadem parte centro rotæ removebitur. *Cardanus.*

A	E	K
B	F	L
C	G	M
D	H	N

Speculum quomodo conſtituatur, ut nil imaginet, niſi quæ volueris.

Conſtituit ſic quoque Speculum, ut eo inſpecto aliquis imagine non viſâ ſuâ, alienam videat rei ſpeciem nec undique circumſpectam: Planum ſpeculum in pariete firmabis ſuper planum perpendiculariter erectum, & ſub notam anguli portionem capite inclinetur, è regione cujus parietem

rietem ſcindas, ſub certam picturæ vel idoli alicujus quantitatem: eamque ei apponas ſecundùm portionis quantitatem, ac operias, ut ſpectantem lateat, & res mirabilior videbitur, nec ad illud accedere poſſit. Speculum conſtituto loco imaginem refringet, ut viſu & viſibili per ſpeculum ictus fiat reciprocus, & ibi locetur oculus, quem locum reperies, ut ſuperiùs docui. Incedens ergo inſpector, nec ſui imaginem, nec quicquam cernet unquam, cùm ei opponitur, & ad ſtatutum pervenerit locum, picturæ vel alterius rei ſimulacrum cernet, quod nec alibi ſpectare valet. *Joan. Bapt. Porta.*

Speculum è planis quomodo conſtituatur, quo imaginem in aëre volitantem aſpicias.

Nec erit minoris conſtructionis, & voluptatis Speculum illud è planis compoſitum, quod humi jacens homines volitantes oſtendit, nec ſine miraculo intueberis. Si quis id aſſequi velit, facilis ſic erit conſtructio. Bina jungantur ligna, ut gnomonis figuram imitentur, & fixa undequaque conſtituant angulum, ut Orthogonii trianguli, & Iſoſcelis figuram habeant, firmiter inde in unoquoque pede Speculum magnum unum æquè ſibi è regione adverſans, & æquè ab angulo diſtans, proſternatur eorum alterum, jaceatque: quorum medio locetur ſpectator è terra elevatus aliquantulum, ut faciliùs calcanei formam accedendo, & recedendo cernat: illicò enim cernes, ſi in recta linea te conſtitues angulum illum ſecante, ſitque horitonæi æquidiſtans. Sic imagines Speculo illud in aliud tranſverberat, quod ſpectat intuitor: manus & pedes agitet, & jactet, ut volantes plumigeræ ſolent, ſic videbit ſuam imaginem in altero volitantem, ut ſemper moveatur, dum modò è reflexionis loco non faceſſat, nam vetaretur. *Idem.*

Speculo cylindrico convexo quis intuens, alterius rei penſilem imaginem in aëre ut videat.

Habet & columnare Speculum convexum, vel ejus hemycylindrum (quod parum referre arbitror) talem ſitum in domicilio, vel loco alio conſtitutum, ut claræ rei ſimulachrum in aëre non ſine miraculo pendulum imaginet. Quod ſi videre affectabis, ſic parabis. Cylindricum ſegmentum,

mentum, mediâ domo ſupra tabulam, vel tripodem erectum firmetur, ut perpendiculariter ſolum feriat, inde è foramine aliquo, vel rimula, à ſpeculo aliquantulum diſtanti oculus collocetur: & ſit fixus, ne hinc inde moveri poſſit: è ſpeculi deinde regione rumpatur paries, ac feneſtræ inſtar accommodetur, pyramidis formam habeat, intus conus, foris verò baſis extet, uti fieri ſolet, ubi pictura vel imago aliqua collocetur, ut oculo ſpectari poſſit, ſed à ſuperficie columnaris ſpeculi reflectatur: ut pictura illa extrà collocata, quæ ex oculi foramine videri non poteſt, in aëre penſilis videatur, quod non ſine admiratione quis intuebitur: efficit id quoque ſpeculum pyramide convexum: ſi ſic accommodabis, ut eandem referat imaginem. Fit quoque eo modo quem inferiùs explorabimus. *Idem.*

Sphærico concavo, ut penſilis quoque imago videri poſſit.

Poteſt & faciliùs ejuſdem rei imago reflexa in aëre videri, quam convexo cylindrico, & clarius concavo eveniet Speculo ſphærali, mirabilius tamen in ejus ſegmento: à ſpeculo enim longè videbitur, cùm in ſphæræ centro appareat. Illud obſcuro aliquo conſtitues loco, & ubi aliquantulum ab eo diſtabis, inverſum cernes caput, tu fixis oculis, & inconniventibus centrum aſpicias, donec ad tuas devenerit acies ultra ſpeculum in aëre reflexa ſpecies, ſemota penitus, dummodo, oculares radii per ſpeculi centrum acti, ſpectrum ſimulachrumque in ſpeculo quoque videas, inde vicinius viſum appropinquando major fit, ut manibus tangi videatur. Quòd ſi magna fuerit Speculi portio, non eſt qui non miretur: nam ſi propiùs accedet, ab imagine terretur, & videbitur naſus naſo obviare, & diſrumpi: ſi quis verò ſtricto mucrone invaſerit, videbitur ab altero invadi, manus perfodi, ut retrò manus agat, & ſi quis dum aliquis inflexerit, pugnum retrò demonſtraverit, videbitur & inſpector colapho affici, ut timeat, faciem retorqueat, & inclinet. Ut tandem faciliùs centrum noſcas, hac utere normâ, ne ad Mathematica divertaris. Pagina, vel cera portionis arcum capias, ut utrinque chordam inducas, & perpendiculariter bifariam ſecato, & in concurſantibus lineis, vel hemidiametris neceſſariò centrum reperies, quod in concavis omnibus cognoſci poteſt. Sunt & con-

& concavorum experientiæ multæ, quas in ſequentibus trademus. *Idem.*

Speculi concavi imaginationes & operationes.

Centro concavi hemicycli jam invento, diverſitates omnes cognoſcere facile erit, cùm ex eo omnia regulentur, & noſcantur. Si vis ergo inverſum ſpectare caput, extra ſpeculi centrum caput habeto, & inverſum ſtatim inſpicies & pedes ſurſum. Si perfectum non fuerit hemiſphærium, ſed ejus ſegmentum, intra caput faciliùs accommodare poteris, & ingentes conſpicies facies immanis Bacchi, & digitum brachii craſſitudine reddet. Talia fecit concava ſpecula *Aoſtius* (ut refert Seneca) ut redderent majorem juſto imaginem, qui quadra fuit libidinis magna, ſic ſpecula diſponens, ut dum draucum pateretur, ſui admiſſarii motus omnes averſus videret, talique falsâ membri craſſitie ſeipſum fallens oblectaretur. Sic iis omiſſis, dextra ſiniſtra videbuntur: & paulatim caput elongando, major efficitur facies, cùm centro vicinum fuerit, facies binas & quaternos cernet oculos, qui latius Speculum movendo videbuntur, vel caput: ob ſpeculi enim parvitatem ſimul videri non poſſunt. Cùm oculus in centro fuerit, non niſi ſeipſum cernet, eo tranſacto, & duplicatas facies, & inverſa bina cernet capita, dummodo linea per centrum acta oculorum intercapedinem feriat: omnia tamen in contrariam partem moveri videbuntur, inſpector foris cernat intuitu per oculares duos axes, ut geminata videat omnia quemadmodum ſæpè & ratione accidit, ut res plurimis modis duplicari videatur. Sic quoque Speculum in terra, vel tabula aliqua jaceat, & æquè ab eo diſtent, & invicem intueantur: os ſtrictum & longum, & deformis compreſſa multum apparebit facies. Hoc tamen optimi inter cætera tale retinet Speculum, quod eminus ignem jaculatur, nec combuſtionem cauſſatur parvam. Qui verò periculum facere concupierit, ſplendentis Solis radiis ſpeculum opponat, & fomitem, vel accendibilem rem centri loco collocet, quod accedendo, & removendo invenies, lucisque conus oſtendit, & inducit illicò flammam. Quòd ſi diu perſeverârit, Plumbum, vel Stannum colliquefacere poteſt, quanquam Aurum, & Argentum radios colliquâſſe ſolares, me legiſſe memini. Si verò majoris ſphæræ fuerit ſegmentum, per majorem accendit diſtantiam. *Idem.*

De Parabolæ segmento, & de Speculis aliis ustoriis.

Quod Speculum valdè perurat, sæpiùs retulimus, nunc verò quod maximum, & eminus ignem jaculetur, Speculum construere fuerit opportunum: postquam horum meminimus, quale *Galeni*, & multorum testimonio, *Archimedem* construxisse legimus, & hostium triremes incendisse. Scito paraboleam sectionem inter cæteras maximè perurere; radios enim violentiùs congregat, & in unum coarctat. Sectio hæc rectangula vel parabola dicitur. Ut verò cupientibus pateat fabrica, Speculum tale conficiendi cape normam. Sit distantia nota, ad quam radios emittere, & comburere quæris, eam dupla, & tali diametro rectangula rotunda Pyramis erigatur: commoditatis gratiâ è cera, vel creta fiat, inde plana superficiei axis æquidistans pyramidis abscindatur portio, & parabolica dicetur: si versus fastigium in amblygonio hyperbolem: versus basim in oxigonio ellipsim habebis, nos parabolam quærimus: sit tamen portio minor, ut faciliùs excavetur Speculum, & mirabilior res videatur: abscissæ portionis superficiem, plana tabula, vel ferri lamina (ut inferiùs docebitur) figuram imitaberis, inde per fastigium, & basis medium axem inducito fixum, & materiam aliquam excavabis chalybeam, vel ferream, vel (si mavis) mixturam aliquam, quâ parabis archetypum: tale sic efformatum Speculum Parabola dicitur, sed secundùm datam distantiam violenter Soli appositum, ut ipsius axis sit contra Solem, comburet: incidentes enim radii Speculo & perpendiculariter ferientes, simul in unum reflectuntur, & coincidunt, ut omnes unius radii vicem gerant comburentis multum: ideo nulla est inter sectiones alia, quæ longiùs & valentiùs ignem emittat, quàm Parabola. Aliter, quæ accedunt, multa Specula parantur, nec sine ignitione forti, uti ex planis multis simul coordinatis: ex uno enim hoc fieri non posset, ut constat geometricæ rationis examine. Sic tamen è planis ustorum fabricabis Speculum. Sphæricum aliquod concavum materiâ paretur qualibet, & simul in cava superficie ordinentur, ut se invicem tangant, nec vacuum relinquant, sintque Speculi segmenta hexagona quadrangula, vel trigona: & fuerit præstantius, ut multarum superficierum numero radii numerentur, sic Soli oppositum, circa centrum accendit ignem. Referebat *Attenius* ex septem hexa-

hexagonis Speculum in unum colligatis ignem accendi; nec experientia ſuccedit, niſi aliquantulum inclinetur; & ex omnium reflexione ignis accendatur. Nec aliter ex pluribus quoque globoſis tumentibus Speculis ignem accendi poſſe inficior, ut multorum numero fiat in unoquoque radiorum congreſſus: ex uno tamen impoſſibile nec ſine labore hujuſmodi talium compoſitio fieret. Poteſt quoque idem fieri, multorum Speculorum concavorum compoſitione, & interſecatione, nec ſine laborioſa operantis induſtria, ſed opus efficacius expedirent, nec minus interſectione multorum Speculorum pyramidalium. *Idem.*

Speculum conſtruere, quo multæ imaginum diverſitates videantur.

Nunc Speculum conſtruere conabimur, in quo multæ apparebunt imaginum diverſitates: & ſi tale difficilis fuerit conſtructionis, imaginum tamen diverſitate, & occurrentia rependet, ut ad ejus fabricam accedatur. Circulum capies arctæ, vel eximiæ capacitatis, quâ Speculum volueris, & hinc inde apſidis portiones abſcindas duas, ex pentagoni quantitate una, altera ex hexagono, quo patuit modo in Mathematicis: inde pentagoni arcus tabulâ quadam, vel ferro intus excavetur, ut ſuo gremio perfectè recipiat, ut ex ea reſecatus videatur, contrariæ autem diſpoſitionis hexagoni erit latus, nam illius quantitas convexa excipiatur tabula, ut inſtar illius arcus promineat, inde cerea, vel plumbea accipiatur bractea convenientis ſoliditatis, latitudine arcum hexagoni, & longitudine utroſque ſuperans, ſic deinde incurvetur lamella, ut ritè in excavato inſideat ligno, ne intercapedo, vel rimula relinquatur ulla, & convexa ſuperficies ſervata prominens, tunc intrinſecus applicetur ſecundùm ejus latitudinem, ne concavitatis forma adverſetur convexitati; ſed lamella eadem utraque ſine impedimento recipiat portiones; ſic parato Archetypo Chalybis, vel alterius rei mixtura Speculum conſtruatur, uti docebimus, & perpolitum multas oſtendet imaginum diverſitates. Primò dextra dextra videbuntur, & ſiniſtra ſiniſtra, cùm planorum omnium Speculorum paſſio ſit, ut oculus, qui fuerit dexter, hic lævus: & è lævo viciſſim fiet dexter. Si verò retrogradus tuleris, commenſuratum videbitur idolum, & imago anterius prominebit, ſi convexæ magis accedes ſuperficiei, turpis fiet imago, &

go, & quantò magis hæret, eò fiet deformior, & equino capiti magis aſſimilare videberis, quòd ſi Speculum inclinabis, inclinabitur & ipſa, & variando ſitum & Speculum, variationes conſpicies diverſas, nunc caput deorſum, & pedes ſurſum, & multa conſpicies, quæ in præſentia recenſere opus non eſt: nam ſuper volubilem ſedem locatum, ut utraſque poſſit facies oſtendere, antè & retro per ſe omnia intuitor cernet. Speculum quoque ex omnibus dictis componimus, ut eo ſolo imagines videantur, quæ in omnibus plura ora, nunc majora, nunc minora, nunc dextra, nunc ſiniſtra: hæc propiùs, illa remotiùs, & æqualia: ſi loco uno ſinuoſum, alio concavum, in medio planum locetur, magna imaginum diverſitas ſpectabitur. Speculo cylindrico convexo ore oppoſito, quantò longitudine deformior, eò gracilitate turpior videbitur, ſi ejus longitudo faciem tranſverſam ſecet, humilem vultum, & compreſſum, uti Rana, demonſtrat, ut non niſi dentes ſpectentur, eodem fermè pacto, qui in enſe ſpectabitur, vel ferro alio polito, & longo, ſi illum inclinabis antè, frons maxima, mentum verò parvum, & gracile Equi effigie. Contra verò retro, ſi in cavo intus inſpicies, plures unius rei conſpiciuntur ideæ, idoli vicem gerentes prælati ſpeculi. Si centro oculum appoſueris, tota cernes cum Speculi latitudine, ſic frontem, os, & reliqua: ſi tale invertes ſpeculum, ut latè faciem ſecet, inverſum caput cernes illico, & cætera, quæ in concavo retulimus. Si convexum pyramidale inſpicies, acuta frons, largum verò mentum, longiſſimus verò naſus. Multa autem concavo inſpicies ora, ſi ſecundùm cavum illud plures planorum Speculorum portiones accommodaveris: intuens enim aliquis ſecundum Speculorum numerum numerabit ea, ejuſdemque motus omnia, & tandem qualecunque fuerit Speculum: utpote non planum, ſemper diverſum ab idolo ſpectabitur. *Idem.*

In ſpeculum excavatum Idolum quomodo foràs emineat.

Recentiorum quoque induſtriâ factum eſt, ut Speculo in eodem plura cernantur ora, vel unius rei ſimulachra, ſine primi impedimento: retro enim excavant Speculum, & concavum parvum effingunt, unde foliolo inducto, uti docebimus, & ritè concinnato, alterius vicem foràs exhibebit. Hinc optimè inventum provenit, ut Speculo quis intuens,

intuens, alterius rei imaginem erectam cernat, ut non ſine ſpectantis admiratione, manibus corripiens nihil, niſi aërem tangat: ſæpè me hoc vidiſſe memini, & ſic res ſe habet: E Cryſtallo in Speculum parato, ſed melius ex Iride gemmâ, uti ſemper vidi, retrò Idolum, vel Imaginem excavant, quâ potuerint diligentiâ, folium inde accommodant ſupra, & in ſede locant, quantum enim profunditatis habebit, tantum extra ſuperficies eminebit, nec tibi ſatisfacies, niſi manibus tetigeris, an verè promineat, ſic literæ ritè leguntur, ut Argento fictæ videantur, nec tanta erit viſûs acies, quin reſpiciendo hallucinetur. *Idem.*

Ut Speculis bracteola inducatur, & vitreâ terminentur.

Jam apparitiones omnes in Speculis quas novimus narrâſſe viſus ſum: nunc autem reſtat, ut pauca & non prætereunda dicam, ut perfectam tradam eorum ſcientiam. Primò Speculorum terminationem, quæ è Cryſtallo, & Vitro parantur, inde aliorum mixturas, & polituras ut ſciens Artifex & noſcere, & componere ſciat: nam quanquam inter multa, quæ rerum referunt imaginem, velut aqua, gemmæ quædam, politumque metallum, nil æquè perſpicuè reddit ſimulachra, quàm Plumbum vitro ſublitum. Perſpicua ſpecula, è Cryſtallo, aut Vitro parantur; cryſtallinis planis folia quædam retrò inducuntur: cavis verò & convexis vitreis mixtura quædam inducitur, quâ tota illa perlinuntur. Cryſtallina ſpecula, ubi plana, & adæquata ſunt, quantitatis ejuſdem artifex ſtanneam efficiat bracteam planam, & tenuem, quâ poterit diligentiâ. Si enim Cryſtallum, vel vitrum non ſublineretur Plumbo, ob ſui vigorem, naturæque denſitatem, non ſiſteret impreſſam imaginem, ſed dilabi ſineret, quia Vitrum rarum, & pellucidum, ob ſui pellucentiam non contineret, unde evaneſceret in eo ſimulachrum, ut in Sole lumen: Inde ſupra hanc bracteam vivum Argentum digitis explicabis, ut ea totum combibat, & ubi in ſuperficie cernes hærere, eaque argentea videbitur, tu hanc manibus capies, & Speculo à parte aliqua inducere incipies, paulatim totum occupando, & circumplectendo diligenter laminâ eâ, ne aciem intrò concipiens, irritum faciat laborem, & ut ejici ampliùs nequeat. Ubi hoc accommodaveris, ſuper planum aliquod locato ac ſupra pondus inducito, & per diem ſic requieſcat. Hinc natura, rerum omnium

omnium parens, Oculum Speculi inſtar compoſuit, quippe à tergo pellucentibus partibus nigrorem quendam adjecit, quo ſublato, tolleretur & videndi facultas. Aliter poſſumus convexa Specula terminare ſic: Ingens formato vas è Vitro, rotundum pilæ inſtar, uti in Vitrariorum fornacibus fieri ſolet: & igne candens illud in ventre perforetur, vel apto inſtrumento, vel aliter colliquato jam vitro vas tangat, & Inflator ſuo fungatur munere: ſic in loco illo perforatur inflatum, foramenque per illud projicitur mixtura, quàm priùs parabis, & colliquatum in vas aliud commodum transferas, paribus ponderibus ſcilicet Stibii & Stanni contuſi & elimati, undique Operator per ſpaciolum revolvat permovens opus, ubi circumlitum fuerit concavum omne, eodem foramine ſuperfluum emanet, & frigeſcat: inde bina, vel plura ſecabis ſpecula, quod rectè perficies Smiri lapide: talem enim ſortitur naturam, ut Vitrum tactu & Cryſtallum ſecet. Perlucida, & terminata tandem ita habebis Specula. *Idem.*

Specula quomodo conflentur, & Speculorum mixtura, & politura.

Si concavum, convexum, diverſeque efformatum Speculum formare quæſieris, & parabolam & ſectionem, quam antea retulimus, cerâ archetypum parabis: aptius enim manibus accommodatur, in diverſam deducitur formam, & aptius erit operi, ubi quæſita Speculi figura cereum archetypum habes, ſequenti terrâ ritè præparatâ, tenui penicillo illinas, dum aliquam habuerit craſſitiem, inde ſupra craſſius tritum aliud manibus accommodabis, taliſque ſoliditatis, fuſum ſuſtinet metallum, ne vi ignis frangatur, & in partes plures diſſiliat, parvo tamen foramine relicto, quo cera detrahatur, & metallum immittas. Soli reſiccandum committas: nam igni inferveſcens fluitat cera, ſic in calidum cavum illud colliquatum immittito metallum, & refrigerari ſinito, & quæſiti Speculi habes formam. Terræ enim, quibus uti poterimus, multæ ſunt, uti Smiris, Tripolis vocatus, Pumicei lapilli, ſæpè & antiqui Taleri pulvis, cum quibus mutuò perfricantur: Hirci etiam combuſta oſſa, Ferri rubigo, & multa alia ritè tundantur, tenuique ſuccernantur incerniculo, hinc denuò in pilam mittantur, & tritentur. In vaſe dein ſuper ignem incandeſcere ſinunt, & in porphyreo lævigant marmore, ac tamdiu terunt, donec in te-

in tenuiſſimum vertatur pulverem, ut ferè tactum effugiat, & in auras evolare poſſit, inde aquâ, vel cerio ſubtiliorem efficiunt, omnes vel ex his aliquos tali madefaciunt aquâ, quam menſtruum vocant, vivis carbonibus ollam ſale plenam exaggerant: ubi ſal crepitare deſierit, in aqua diſſolvunt. Si ardenti aquâ madefacias, in frigidam adhuc terram projicere metallum poteris: id enim maximè refert, ut terra colliquatum recipiat metallum, uti Tripoli vocatum Aurum ſubſtinet, lapilli Plumbum, & Argentum, vel Æs molarum pulvis: iis non ſolum in ſpeculis uti poteris, ſed in aliis. Mixtura quâ in ſpeculorum efformatione utimur, ita ferè communiter ab omnibus efficitur. Æs cum Stanni triplo, Tartari paululum, & Arſenicum, ut fluat, & inſimul adcorporentur: alii cum Stanno Æris triplum, & Stibii tantillum, Argentum, vel Pyriten album adjungunt: alii ex Plumbo cum Argenti duplo aliisque efficiunt metallis, ſed ubi in teſtaceum vas, igni contumax, fuerit fuſum, in typos immittunt: ſic & aliter Specula temperantur, ſed horum meminiſſe ſufficiat. Jam Speculorum conſtructiones retulimus, nunc polituras ſupereſſe video, nimirum ut poſtquam conflata, & conſtructa fuerint, lævigentur, & præpoliantur. Ut ergo reſiliens radius ſimulacrum reddat, ac ita probè imaginet Speculum, multum lævor certè, & partium concinnitas facit. Si verò læve minimè fuerit, ſcinditur ſimulachrum, unde fit, ut hinc major, illinc minor appareat figura, & diverſa. Rude autem poſtquam fuerit Speculum, rotæ accommodetur, ubi arma expoliuntur, & ad omnium partium lævitatem, & æqualitatem reducas: ſi concavum, vel convexum polies, ne rotæ motus Speculum frangat, lignum dolabis, id ad ſpeculi formam reduces, & pice curabis, ne moveatur, inde linies ſubtiliter; dein infracto panno, vel corio valdè perfricabis, ac pumice in pollinem redacto (facilè enim pulveraſcit) ritè pumicabis, ut accommodetur, & lævorem inducas, vel ubi fixum adhæreat tabulæ, Stanni calx tripoli immittatur, & extricetur: in extrema autem politura tartaro, fuligine, Salicis vel Juniperi cineribus uti poteris, & maximè prænitebit. Smiris autem ſi adhibeatur, optimus quæratur, & conteres, & pannum incernes, aquâ madentem. *Joan. Bapt. Porta.*

Cryſtal-

Cryſtallini Priſmatis mira facultas.

Cryſtalli Priſma verò multas Speculorum vires habet, ut quod multas formas referat, tum etiam averſas capitibus in imo, & pedibus ſuprà, ut cava Specula, tum monoculos, & quatuor oculis. In ea etiam colores, maximè dum àdverſus Solem ſecundùm longitudinem collocatur, pulcherrimi, & inimitabiles apparent: verùm oculis applicatum, maximè ubi arbores ſunt, & prata, pulchritudinem cœleſtem refert, coronas, irides, tapeta ubique ſparſa, coloris ſplendidiſſimi, roſei, candidi, viridis, punicei, cœrulei, aurei, mixtique omnes & gratiſſimi aſpectûs: aliam in ſublimi atque adverſam effigiem rerum oſtendit, quaſi planis in montes aſſurgentibus. Finitorem etiam, ac regiones fingit, cum diſtantia maxima, atque jucundi viſûs, quem non labefactat, ſed recreat. Oportet autem magnum eſſe Priſma, puriſſimamque Cryſtallum.

DE SECRETIS
Lapidum & Gemmarum.
LIBER XI.

Lapides tum
- *Precioſi in*
  - *Genere*, De his, Cap. I.
  - *Specie, & diſtinguuntur vel*
    - *Viſu ſive colore*
      - *Extremo: ſic alii*
        - Candidi, Cap. II.
        - Nigri, Cap. III.
      - *Medio: ſic alii*
        - Rubri, Cap. IV.
        - Virides, Cap. V.
        - Cœrulei, Cap. VI.
    - *Tactu: ſic alii ad ſculpturam*
      - Apti, Cap. VII.
      - Inepti, Cap. IIX.
- *Minus precioſi*, Cap. IX.

D E

DE LAPIDIBUS PRECIOſis in genere. CAP. I.

Gemmarum fraudes.

ADULTERANTUR Gemmæ miris modis, qui tamen in tres deducuntur. Horum primus eſt vulgaris, ut inter duas planas tabulas Cryſtalli color cum glutine perſpicuo ponatur, inde coaleſcentibus his, gemma annulo clauditur, ut rima conjunctionis lateat: atque hic modus vulgaris ac vilis eſt. Peſſima eſt fraus, quæ ſubjicitur, nec vulgaris ad fallendum, cujus author *Zecolinus Medionenſis*, qui tabellam ex vero lapide, veluti pro Carbunculo ex Carbunculo, pro Smaragdo, ex Smaragdo nitidam, ac vilem ob tenuitatem coloris diluti, quarum maxima erat copia eritque ſemper, ut & hominum ejus conditionis, accipiebat, cui coæqualem ac craſſam ex Cryſtallo ſubjiciebat, glutinoque quàm tenuiſſimè poterat jungebat, interpoſito colore proprio, ut rubro ſplendido pro Carbunculo, viridi pro Smaragdo, cœruleo pro Sapphyro, utque rima lateret, auro claudebat, quo etiam ſuſpicio doli tolleretur. Vetitum enim eſt in Urbibus nobilioribus gemmam adulterinam auro claudere. In hac fraude nihil præter venditoris autoritatem deſideratur. Rima latet auro abdita, & ob tenuitatem color illuſtrem facit: ſumma ſuperficies, cùm ex genere ſit, veræ gemmæ nitorem proprium reddit. Ita mirificus hic artifex gemmariis etiam ipſis imponebat, donec agnitâ fraude cum fuga ſibi conſuleret, exilio ab omnibus nobilioribus urbibus damnaretur, atque ſic nimia Auri quantitate pudorem urbis noſtræ proſtituit undique: nec tamen ſpernendum latrocinium, gemma trium aureorum coronatorum, trecentis perſæpè, etiam longè pluris vendebatur. Tertius gemmas adulterandi modus longè nobilior, ac minùs damnatus eſt, arte cum natura luctante. Gemma in gemmam mutatur ignis ope. Sapphyrus nitidus, ſed alioqui diluti coloris, cum auro jungitur, apponitur ignis ſenſim, donec liqueſcat, fervet Aurum horis tribus, aut quatuor, inde gemma tollitur, & ſenſim refrigerari permittitur, invenies Adamantem: gemma enim manet: nec lima tangitur: quicquid autem eſt coloris cœrulei perit. Ideo coloris dilutiſſimi Sapphyros quærimus:

rimus: ſunt enim viliores, & celerius in Adamantem tranſeunt, atque perfectius mutantur. Qui primùm invenit hoc ditatus eſt valdè, breviqúe tempore. Inde detectâ re, adhuc lucrum arte relictum eſt, nitet enim plurimum, ob Sapphyri duritiem. Sunt qui ex eque marina gemma viliore, & molliore faciant Adamantes pulchros. Sunt & qui Sapphyrum non incoquant auro, ſed cretâ involutum in igne tantum, eodemque modo res ſuccedit. Obſervandum tamen eſt, ut gemmæ frigidæ ignis ſenſim circumdetur, & rurſus, ut peracto opere permittatur refrigerari ignis extinctione, nam detrahere ex igne haud tutum eſt. Vitium eſt, ſi quicquam remanſerit veſtigii de colore cœruleo. *Cardanus.*

Ad conficiendos Lapides precioſos.

Materiam effingendis lapidibus precioſis ſic præſtrues. Impletur veſica multis ovorum albuminibus, ſimul dilutis, & agitatis: tum demum infervente aquâ diu excoquenda committitur, & detracta loco minimè pulverulento, tanto tempore exſiccatur, donec vitri conſiſtentiam induiſſe videatur. Poſthæc in particulas dividitur, quæ paulò pòſt aquis, quo viſum erit colore intinctis & ſaturatis, injiciuntur, ut ibi deferveant, & colores propoſitos imbibant: croceum, ſi Topaſium habere voles & crocum in aquam diſſolveris: Pyropum, ſi braſilii ramenta, & ſcobem: & ita de reliquis. Pulchrum ſanè inventum, & paratu facile, quod ab experto accepi, & tibi commune eſſe volui, ſed eo animo, ne quem decipias. *Mizaldus.*

Ad fingendos Lapides precioſos.

Lapides precioſos cujuſcunque coloris ad hunc finges modum: calidiſſimi corporis ſilices, tamdiu in Figulorum, aut Vitriariorum fornace torrentur, donec in pulverem atteri poſſint. Cujus pars una per ſetaceum ex Creta, vel aliter, miſcetur partibus tribus Minii, Plumbi, à ſordibus repurgati, & vaſculo Aurifabrorum, crucibulo dicto, imponitur, ſed non ad ejus complementum. Additur nonnihil limaturæ Auri puri, vel foliorum ejuſdem, ſi Topaſium, vel Hyacinthum fingere voles: aut tantillum raſuræ Chalybis, Smaragdum: vel quippiam Azùri legitimi, ſi Sapphyrum, aut Amethiſtum: & ita de aliis coloribus. Tum demùm forti, & valido igni, reverberationis nuncupato, omnia

omnia confusa, & mixta tamdiu exponuntur, dum colliquescant, & mellis spissamentum induant. Ubi in ipsomet igne sponte vanescente refrixerint, effracto vasculo, lapidum materia sanè quàm elegans sese prodet, à perito lapidario, in quas tibi visum erit formas incidenda, expolienda ac tractanda, & postremò per solertem artificem annulo inserenda. Sunt qui ustos, & torrefactos silices atterant pistillo ferreo in mortario ejusdem metalli, pro Smaragdo fingendo: & cupro pro Topasio, absque alia colorum mixtura. Si pro siliceo pulvere Crystalli calcinati pulvisculo uti voles, omnia habebis multo elegantiora, preciosiora, duriora sicuti plus centies sum expertus. *Mizaldus.*

Gemmæ fictitiæ.

Sic quoque fiunt omnes gemmæ fictitiæ, primò Crystallum Berillos, vel lapides alios ignobiliores rotis lævigant, lateribus æqualiter quadris, vel quam quærunt inducunt formam, inde tincturam parant. Smaragdum ærugine, Carbunculum cinnabari, & brasile, Saphyrum cyano, Chrysolitum auro intermixto auripigmento: ne tamen perspicuitatem arceant eas masticles lachrymâ, vel gummi tingunt, & gemmam hinc inde divisam lento igni super laminam accommodant, talique inficiunt, quod ceu glutinum quoddam unit, ut sic tenaciter adcorporentur, ac dimoveri non possint: quòd si meraciùs rubent, aquam, si dilutiùs colorem addunt, & ad decorem proficit: subtus autem bractearum quadrulas accommodant: cumque annulo gemma insignita est, & in orarum extremis coloris tinctura non deprehenditur, quo omnes arguuntur, nec aliquibus fucum subolent. Varioque hujus colore mirè variatur gemmæ color. *Joan. Bapt. Porta.*

Modus conficiendi Gemmas duplices, cujusmodi Mediolani fiunt.

Sumito Masticis lachrymam, & cum colore aliquo conterito cum oleo; & pauca cera, & aqua etiam, si opus fuerit tingito. Quod cùm factum fuerit, sumito duo paria frustula Crystalli, ad rotam expolita, quâ voles formâ, & magnitudine, ita tamen, ut superius frustum, sit inferiore tenuius: sintque non secus adglutinata, & ab omni parte conjuncta, quàm cum digito unguis. Horum alterum, nempe

inferius in pala ferrea ſuper carbones ponito, donec calefiat, deinde prædictâ tinctâ Lachrymâ, in ſtylo poſitâ, & calente, ut fluere poſſit, tingito quantum ſatis eſſe videtur: mox alteram partem, nempe ſubtiliorem calidam, alteri ſuperimponito, & ſic agglutinabitur perfectè, abſque denſitate aliqua, & erit ab omni parte pellucida. Quibus factis gemmæ annulis ligentur, Auri folio rubenti Rubinis, virenti Smaragdis ſuppoſito. Folia autem omnis generis & coloris quomodo conficiantur, ſuo loco docebimus. *Alexius.*

Gemmæ ut niteſcant.

Si vis ſplendentem gemmis inferre nitorem:
Partem quære tibi tantummodo marmoris æqui,
Gemma ſuppoſita petræ ſed flumine pauco:
Sed ne lædatur, tractu leviore limetur
Quantò dureſcit, tantò magis ipſa nitebit.
Arnoldus de Villa Novâ.

Gemmarum ſectio, Ejuſdem.

Præduros lapides ſi ferro rumpere tentes:
Qui cupit egregio lapides irrumpere ferro:
Quos dilexerunt Reges nimium ſuper aurum,
Urbis Romanæ qui celſas jam tenuêre
Arces, ingenium quod ego ſub mente profunda
Inveni, capiant, quoniam nimis eſt precioſum:
Urinam mihi quæſivi pariterque cruorem
Ex hirco magno, modico ſub tempore paſto
Herba, quo facto, calefacto ſanguine gemmas
Incidi, veluti monſtravit Plinius *auctor,*
Artes qui ſcripſit quas plebs Romana probavit:
Atque ſimul lapidum virtutes ſcripſit honeſtè.
Quorum qui noſcit vires, plus diligit illos,
Primus ait verſus quot habet ſententia ſenſus.

Gemmarum ſculptura.

Sic gemmis durum ſculpendis effice ferrum:
Quisquis vult ſolito lapides irrumpere ferro,
Hos habeat ritus, ut acumen temperet ejus
Tempore quo ſolito magis utitur hircus amore.
Solus adeps hujus ſit ad iſtos aptior uſus.

Hujus

Hujus enim candens si quis pinguedine ferrum
Extinguit, subitò durescit acumine firmo. Idem.

De Gemmarum viribus & earundem imaginibus.

Cùm conspicerem, quos demonstrant effectus Gemmæ, naturali evenire virtute, horis, configurationibus, & cœlestibus caracteribus adjutæ, corroboratæque cum lapidum virtuti conformibus, signis describantur. Jam ab antiquis multæ posteritati relictæ sunt, & prætermissæ, nec minimum in monstris interpretandis earumque virtutibus intelligendis recentior insudat ætas, sed ante quàm quæ dicenda sunt præcepero, plurimos, qui horum meminerint, memoria repeto. *Ptolomæus* affert, hujus seculi facies cœlestibus vultibus subjectos esse, quibus mira sapientes operabantur, imagines construentes, & describentes: & Halyaben Rhodam Sapientem quendam Ægyptium Scorpionis sigillo thure impresso sanâsse, qui Scorpionis morsu afflictaretur, ille annulo Scorpionis imaginem deferebat, & insculpi jusserat cœli medium, medium, vel ortus cardinem occupante, & cum Luna juncto, quod & à Serapione simile narratur. Utilem quoque adversus serpentes imaginem effici posse *Porphyrius* autumat, cùm Luna cœlestem intrat serpentem, vel cùm feliciter aspicit, & multa, quæ brevitati studentes omittimus. Hîc breviter recensebimus operationes, configurationesque debitas. Ut rem igitur exordiamur, multiplici de causa ab antiquis scriptas reperimus, uti nostra se extendere potuit cognitio. Primò annulis claudebantur, ut tali literæ clauderentur sigillo, atque ex eo, qui literas dabat, facies cognosceretur: quod *Suetonius Tranquillus* de Augusto protulit, qui in diplomatibus libellisque & epistolis signandis usus est Sphynge, mox Magni Alexandri imagine, novissimè suo *Dioscoridis* manu sculpta, qua signare insecuti quoque principes perseveraverunt. Idem *Ovidius* quoque retulit in Tristibus: Et sæpè, quæ apud nos reperiuntur & in manus incidunt, diversis hominum faciebus scriptæ visuntur, atque è Sardoniche potissimùm fieri consueverunt, quòd solus ceram non convellat. Reperiuntur quoque contra diversa accidentia scriptæ, & lapidum, virtuti decentibus figurationibus corroboratæ, ut potior vividiorque existat lapidis operatio: inter cætera enim, quæ cœlestes influxus recipere possent, idoneæ sunt Gemmæ, nam quanquam cœ-

leſtibus muneribus capiendis duriores videantur, ubi tamen accipiunt, tenaciùs, & diutiùs retinent, quod *Jamblicho* quoque placitum video. Sic ſæpè annulis, quibus inſigniuntur, & decorantur, obverſas invenimus gemmas, intus enim, quod nudam tangebat digiti carnem, literarum notæ verbaque conſpiciuntur, ſtatis horis, opportunisque temporibus conſcripta, quorum figurandi & ſcribendi modum latè in ſequentibus intelliges. *Joan. Bapt. Porta.*

De Cœli & Planetarum imaginibus.

Hæc ſunt Cœli Planetarumque imaginum figuræ, quas ſæpè intuens, lapidum virtuti conformes inſcriptas reperies, uti Mercurium gracilem juvenem caduceum ferentem, capite pedibusque talaria. Martem loricatum, militem bellicoſum, vexillum, haſtam vel ſcutum ferentem. Venerem autem nudam mulierem, ſpeculum, & ſecum Cupidinem puerum habentem laſcivo actu: ſic Jovem ſolio ſedentem virgâ imperantem: falciferum ſenem Saturnum: radiis inſignitum Solem. Nec minus octavæ ſphæræ configurationes crebriùs in lapidibus iis perſpicere licet, ſimiæ, urſæ, coronæ, cygni, aquilæ, alati equi, ſerpentarii reliquorumque. Sic ſigna omnia, arietes, tauros, geminos, cancros, leones, & cætera: & ex ſtellarum naturis Planetis conformibus operationes eliciunt. Sunt & aliæ imaginum configurationes, quibus lapides veteres effigiabant, juxta Indorum, Ægyptiorum, Magorum, & aliorum Aſtrologorum ſententias, non tam viſibiles, quàm imaginabiles, ut in prima Arietis facie, hominem ajunt adſcendere nigrum, corporis ingentis, rubeos habentem oculos, pannoque præcinctum albo: aſcendit in ſecunda mulier chlamyde cooperta linteo, viridibus pannis cincta, unum retinens pedem. In tertia verò aſcendit homo rubeis indutus veſtibus, armillam habens manibus auream, cupiens & bonum facere, nec poteſt: ſic in cæteris aliis ſunt adſcriptæ, quas qui quæſierit, eorum quærat libros: longum enim, & nimis faſtidientis eſſet lectionis eorum opiniones recenſere, quæ & inter ſe diverſantur, ideò diverſis, & variis inſculptæ imaginibus reperiuntur. Sunt & alii aliter operantes, rem enim hominibus, & geſtibus exprimunt, ut ſi, (gratiâ exempli) amorem inducere cupiunt, dulces complexus, geſtus, & loquelas exprimunt, & oſculantes. At ſi odium vel iracundiam, terga obverſantes,

tes, se insimul fugientes, & abhorrentes, sic animi passiones omnes, quas inducere exoptant, figuris exprimunt, sed lapidum virtuti conformibus, aptis quoque insculpunt figurationibus, quæ quomodo aptari, & reperiri debeant, in sequentibus reperiuntur. *Idem.*

Quibus imaginibus effigiari debeant lapides, vel gemmæ.

Quæ configurationes inscribantur ab Ethnicis ad Cœlestem favorem aucupandum, reliquum est doceamus, ipsis aptari quomodo debeant, ac opportunum tempus eligendi normam. Amethysto sæpè insculptus Juvenis reperitur caducifer, galeratus & pedibus talaria, & manu aliquando sinistrâ Gallum tenens, quem Mercurium esse nôrunt omnes, nec à lapidis virtute discordat, unde sapientiam, & intellectum gestantibus pollicetur, multa cùm versatilis sit ejus natura. Achati inscripti Scorpiones reperiuntur, Aranei, Serpentes, animalia cætera venenosa, nunc hominem serpentibus insidentem, quem Serpentarium cœlestem Æsculapium esse noscunt, unde veneno, & Scorpionum morsibus medetur, & Siculo nascitur Achate flumine, ubi maximi gignuntur Scorpiones, & per eos Scorpionum ejus provinciæ pestis extincta est, horumque virtute natura defectus rependit. Inscribitur & Angifer in Hæmatite: legi enim Magos Persarum Regi suo consuluisse, ut hunc lapidem ferret, & contra venenum putant, ut Haly scribit. Jaspidi sæpè Leones, Gallos, Aquilas, Trophæa, Loricas, nunc Martem nunc armatum militem serpentes pedibus conculcantem, & in collo scutum insculpunt, & lapidis duritiei & virtuti respondentem hominem, sæpè victorem, belligerum, & invictum reddunt. Nechepsos autem Rex ad stomachi remedium, hujus enim virtute vegetatur, Draconem radios emittentem inscribi jussit. In Magnete sæpè Cynosuræ figura visitur, cùm maximè illius sideris amore detineri videatur: contactu enim ferrum ad illum vergit, ac compotem Virum illius virtutis efficit, utpote Saturnalis. In Selenite lapide semper Lunæ imago reperitur, & qui argenteo filo circumdatam tulerit, lunaris efficitur. Saphyro variæ imprimuntur animalium figuræ, ut horum morsus sanet. Hyacintho fulgura, ut ab eorum fragore gerentes reddat tutos. Corneolo variæ diversæque ob variam, & diversam ejus virtutem & operationem, qui lapis facilis

eſt ſculpturæ, & inventionis, unde filios Iſraël in deſerto horum multitudinem ſculpſiſſe fertur. Jam exempla retulimus, quomodo aptis lapidum operationibus, aptæ cœlorum configurationes ſcribi debeant. Sunt quoque qui annulos, quibus clauduntur lapides, è metallis effingunt, addictis Planetæ illi, ut faciliorem contrahant operandi facultatem: uti Saturni è plumbo, Solis ex Auro, Lunæ ex Argento, Saturnus generis ſolaris, vel lunaris evadat, quod non niſi profuturum exiſtimo.

Electiones in ſcribendis lapidibus neceſſariæ.

Sed majorem è cœlo virtutem ſuſcipere, & præcipere dicunt, ſi ſtatis temporibus, & opportunis inſcribantur: ſic enim animantur magisque iis influunt ſidere configurationes: & hoc fundamentum & radicem ſtatuunt omnium: nam ſi amorem excitare cupis aptis & benevolis aſpectibus: ſi odium accendere, iniquis & deſtruentibus utere, affectuque cognito tempus præparatur: nam ſi Veneris, vel Saturni imagines facere conſtituunt, illam taurum, libram, alterum aquarium, vel capricornum ſubire exſpectant, & veritas pateat, in eorum ſculpturis in leone Solem, in cancro Lunam, in geminis & virgine Mercurium reperimus. Sic in Leonis, vel Cancri figuram inſcribere volentes, in eis Solem & Lunam vagari cernunt, & illico inſcribunt, præcipuè id tamen cavent, ut Luna immunis, & ab omni ſit impedimento libera, utpote Martis, Saturnique, vel Solis combuſtionis. Præterea mentem adhibent, ne curſu vacuo, ſed creſcens, & velox, nec inſigni calce reperiatur (ſæpè enim infortunarum termini ſunt) in felici ſede conſpiciant eam fortunæ trigono, vel hexagono aſcendens in ortus cardine, vel cœli culmine, non in cadentibus: non ſit declinans, dolet enim tunc Planeta, & torpet aſcendentia ſigna diurna die, noctu verò nocturna, ut facilius repotiatur, nec impedimentum afferre poſſit. Contrà præpoſterè procedas, ſi odium vel infirmitatem inducere molieris, cùm ſignorum figuram inſcribere quærunt, non minus per triplicitates ſequentes invenies. Nam ex Ariete, Leone & Sagittario prima conſtat triplicitas, quorum in die Sol dominus, in nocte Jupiter, in crepuſculis autem frigorificum Saturni ſidus: & talibus ſignis, & ſculpturis frigidis medebantur ægritudinibus, Hydropiſi & Paralyſi: ſic ſecundùm reliquas triplicitates reliqua inſcribunt ſigna,

ſigna, aliis medentia infirmitatibus. Id tamen non omittam, quod teſtantur omnes ſeculorum turbæ, eorum virtutem elangueſcere, & extingui. Ideò quæ à majoribus factitata, nunc irrita prorſus, & varia conſpiciuntur. *Idem.*

DE GEMMIS IN SPECIE & primò de gemmis candidis.

CAP. II.

Adamantis proba.

ADAMAS in tantum diſſidet cum Magnete, Indico præſertim, ut juxtà poſitus, vel ſecundùm Albertum, ſuppoſitus, aut ſuperpoſitus, ex quorundam ſententia ferrum non patiatur ab eo attrahi, & rapi; vel ſi apprehenderit auferat. Quo argumento probari poterunt veri Adamantes ab adulterinis, qui hodie multi ſunt. Sed eam antipathiam hodierna negat experientia; niſi omninò falſi ſunt Adamantes. *Mizaldus.*

Adamas quomodo fingatur.

Primò omnium parabis Cryſtallum, ac in ollâ Vitrariorum fornaci per noctem indito, in aqua reſtinguito, tum minutiſſimè commolito, terito, cum Tartari ſale remiſceto, & ex aqua in pilulas cogito, quæ per noctem ferventiſſimo immorantes igni candeant, ne tamen colliquentur. Pòſt detrahe, & in aliud contumacius ignis vas dimitte, ubi binis immorentur diebus, & optimum habebis Adamantem. *Porta.*

Tinctura Adamantibus tam veris quàm adulterinis ſubjicienda.

Accipe fumum ex candela pelvi ſuppoſita, & cum Oleo maſtichino fiat mixtura, quæ in annuli pala Adamanti ſubjiciatur. *Alexius.*

Adamas quomodo expoliatur.

Non ab alio ferme, quàm à ſua ſcobe atteritur, & expolitur Adamas, ob duritiem. *Cardanus.*

Ad fingendas Margaritas.

Margaritas & Uniones ſic finges. Accipe candidos lapillos

pillos ex capitibus, vel oculis Piscium: quos munda, sicca, pulvera, & agitatis, despumatisque Ovorum albuminibus excipe, misce, ac tamdiu move, donec fiat velut massa, & spissamentum: ex quo Unionum corpuscula, dum recens, & tractabilis est materia, effinge, & setâ suillâ fiat foramen, transfigendo. Tum demum resiccata coque in lacte vaccino, & secreto loco procul à Sole & pulvere iterum sicca, donec perfectam duritiem induerint. Videbis, quod placuisse queat. *Mizaldus.*

Modus conficiendi Margaritas naturalibus similes.

Accipe Cretæ mundæ ejus, quâ vasa confici solent, formentur orbiculi perforati, magni vel parvi, ut tibi videbitur, deinde siccentur ad Solem, vel quod melius erit, in fornace aliqua: quoniam sic duriores efficiuntur. Quo facto, Bolo Armenâ, ex Ovi albo leviter admodum tingantur, deinde Argenti foliis obducantur, ut priùs aquâ maduerint, siccatæ autem dente lævigentur, & splendorem assument. Hoc facto sumito frustula Membranæ candidæ, eaque aquâ tepenti lavato, donec aliquantulum aqua spissetur, deinde subtiliter percolato, qua cùm uti voles, tepida sit, oportet. His peractis, singulos Uniones acu sive alio stylo tenuissimo per suum foramen figito, sic tamen ne foramen obturetur: mox in illa aqua, in qua membrana dissoluta est immergito, atque illico extrahito, & in omnes partes versato, ut glutinosus ille liquor æqualiter circa Unionem diffundatur. Quòd si non satis magnus videtur, immersionem iterato, sic candor ille argenteus per hujus liquorem tenuissimum meliùs pellucebit, ita ut naturalis prorsus Margarita esse videatur. Quòd si etiam cum naturali conferantur, semper pulchriores conspicientur, quoniam nitidiores rotundioresque sunt. *Alexius.*

Margaritas itidem confractas in unam conglobare.

In Margaritis adhibenda est non parva diligentia, cùm maximè ab omnibus, & præcipuè mulieribus expetantur, uti luxus & deliciarum irritamenta, & collo magnitudine insignes, & semiunciales lapillorum orbiculi, uti Crotala gestentur, & adeò adulteratæ concinnam formam mentiantur, ut tales Indicus non mittat Oceanus, nec quæ in conchis

chis naſcuntur proximis. Ut inſtitutum autem opus exequamur, primò ne labe aliqua, vel ſordibus deturpentur, quibus obſcuras reddes; Sacculo cum Smiri, Pumicis, Sepiæ oſſis pulveribus injiciantur, & ex aqua manibus tractentur, dum elotas & politas cognoveris, reſiccato, & in pollinem redigito, & diſſolvantur, vel Limonum ſucco, vel hujuſmodi vapore ſurgente, pendentes è vitrei vaſis collo per diem, vel forti Aquâ, non Vulgari tractabiles fiant: melius ergo ſub Fimo condito, quinis ſemper diebus innovando, dum ſolutas noveris, & pingue quoddam, velut oleum per humoris ſuperficiem enatare videbis, optimè excipiatur, vel veteris foramine, vel argenteo cochleari: inde remollitum pulverem manibus ſubmittes, & tractando in orbes digeres, inſtar pyrorum turbinatorum: ſique tua non reſpondet ars, ex argento parato typos, vel alio metallo auratos, & ſi margaritas dein pertuſas velis, Porci ſetâ, vel argentea acu perforentur, ſervatâ ſemper pinguedine, perungendo è filo pendentes, tereti vaſe vitreo claudito, & Soli exhibeto pauculis diebus, ut aſſentur, ne latera contingant, ut à venti, pulveris, rerumque aliorum injuriis vindicemus, ne obnubilentur, & variis obnoxiæ maculis Margaritæ reddantur, cùm duritiem contraxiſſe vides, ex Milii, vel Hordei pinſitâ farinâ, piſtorio opere in panificio ducta, circumlitas, & conditas furno coqui ſinito, vel Palumbis Margaritas commanducandas præbeto, quibus purgata ſint priùs viſcera, & ventriculus, vel qui jejuni ſint, aut alvum habent ſubductam: Ubi deglutierint, ſinito aliquantiſper: tum è ventre trahito, vel filo ſuſpenſorum, vel aliter interfectorum. Vel Margaritæ in lacte Ficûs ebulliant, & precioſas eas habebis. Si aliter placuerit, ubi ſucco Limonum, vel forti Aquâ ſunt diſſolutæ, clarâ lavabis lymphâ, vel diſtillatâ; lotiſque manibus, ne tractando ſordeſcant, & palleant. Sic lacteo Fici ſucco cochlearum aquâ, ferventi balneo diſtillatâ, aut Ovi albore glutinabis, perforabis & reſiccare curabis, argenteâ lavando ſemper aquâ, & commiſcendo. Aquam Argenti ſic parabis. Forti aqua ſolutum fatiſcat purgatum Argentum, levibus prunis evolet aqua, partem tertiam relinquendo, mox ab igne vas tractum dimittito, deinde ſub dio noctu relinquito, donec glacietur, & ita Argentum in cryſtallini lapilli ſpeciem converſum reperies; quod probè ablues fontis aquâ, ut lucidiores dein cònſpiciantur, quos vitreo condes

des vase, ac putri fimo solvere sinas, quo mergas factitios Uniones, & immorari sinito, & lucidos argenteo colore pellucenti reperies. Est artificium, quo maculæ ab Unionibus abolentur, & inter multa facile, & præstantissimum reperi. Majo mense in Lactucis rorem accipias sparsum, quo Uniones immergas per diem, & perlinito, & fulgida evadet Margarita, non absque ratione inventum reor; rore enim nascuntur. Nam certo anni tempore luxuriante conceptum sitiunt rorem, veluti maritum, cujus desiderio hiant, & cùm maximè lunares liquantur aspergines, oscitatione quadam hauriunt humorem cupitum, sic concipiunt, gravidæque fiunt, ac de saginæ qualitate reddunt habitum Unionum; nam si pura fuerit, candicant lapilli, si turbida, pallore languent, & rubescunt. *Joan. Bapt. Porta.*

Margaritæ quomodo dissolvantur.

Ut Margaritas dissolvas, ipsas integras lava, succumque Limonum bis aut ter cola, inde merge, & Soli expone: in quinque aut sex diebus colliquantur, ut Mellis, quod ad substantiam attinet, similitudinem referant. Possunt etiam Aceto stillatitio liquari. *Cardanus.*

Calcedonius quomodò fingatur.

Cùm igni ad colliquefaciendam Crystallum immittes, Argenti calcis parum remisceto per diem fornaci immorari sinito, sic pars internitebit, pars autem innubilabitur, & hebes erit. *Porta.*

DE SECRETIS GEMMARUM nigrarum.

CAP. III.

Ad Succinum fingendum.

SUCCINUM, seu Ambram hunc in modum finges & simulabis. Accipe Crystallum in tenuissimum pollinem redactam, & Ovorum albumina, exclusis germinibus, tamdiu agitata, & despumata, donec in aquam solvantur. Illis supradictum pulverem immisce, & coagita, addito momento Croci subtiliter pulverati, si luteam Ambram tibi comparare satagis. Tum demum omnia hæc in fistulam arun-

arundinaceam, vel inteſtinum aliquod, ſeu ampullam vitream injice, ac ferventi aquæ tantiſper committe, dum ſolidam & duram conſiſtentiam adepta fuiſſe deprehendes. Extracta ſuper marmore expoli, & in quam viſum erit formam effinge. Si ſphærulas precarias habere ſatagis, aut gladii capulum, perfora antequam ſicceſcat, poſtea Soli expone. Poteris pro concepto voto, & arbitrio alias colores miſcere, & ita lapides precioſis affines perbellè mentiri. Sed tum ante coctionem percolanda erit materia, ut corpus gemmæ diaphanum ſit, ac pellucidum. *Ex ſecreto artificio cujusdam ingenioſiſſimi amici mei. Mizaldus.*

Ad Succinum fingendum aliter.

Succinum imitaberis, ſi Maſtichen in olla liquidam per colum trajeceris, ut ſordibus expurgetur, & lucidior interniteat; parum deinde radicis, Curcumæ dictæ, cum ea remiſceto, & imagines efformato. Habebis etiam, ſi in Cryſtallum liquefactam Tartarum Vini albi crudum immittitur, & in vaſe ore circumlito, per naturalem diem igni detinetur. *Joan. Bapt. Porta.*

Succinum quomodo liqueſcat.

Succinum ſeu Ambra digitis, ac ſi eſſet Lutum facilè tractari poterit ac fingi, ſi in Ceram effervescentem, & deſpumatam projiciatur. Nam illinc adeò mollis, & tractabilis reducetur, ut etiam in ſigillis commodè uti poſſis, aut rebus aliis, quas formare tibi viſum erit. *Accepit à quodam ingenioſo plaſte & lapidario Mizaldus.*

DE SECRETIS GEMMARUM rubrarum.

CAP. IV.

Ad Rubinum fingendum.

SUNT qui Rubinum ad hunc fingant modum: accipiunt Salis alkalis vocati uncias quatuor, pulveris Cryſtalli uncias tres, battituræ Æris ſic nuncupatæ in officinis Italicis, unciam ſemis & Foliorum Auri grana ſex. Miſcentur omnia, & fuſorio Aurifabrorum vaſculo deliqueſcunt ad ignem reverberationis appellatum. Ubi in ipſomet igne elangueſcente refrixit vaſculum, frangitur, & materia ex eo ſecluditur, lapidarioque artifici formanda, & expolienda

da traditur, ac postremò includenda Auro, celebri Gemmario committitur. De quovis alio lapidis colore idem licebit tibi experiri, tantisper dum variam rerum istarum methodum, & sylvam à nobis aliquando accipies. *Mizald.*

Carbunculus quomodo fiat.

Si autem Carbunculus, vel, quem vocant, Rubinus placuerit, sic mentieris, ludi gratiâ: friabiles enim sunt, multumque cedunt, & particulas dissilientes facilè habent. Tritum Auripigmentum in rotundam immittes phialam, & igni accommodabis, inque ejus vasis collo reperies optimos, & colore flagrantissimos, quique multum suffunduntur Cocci rubore, rutilos emittentes ex sese radios. *Joan. Bapt. Porta.*

Modus efficiendi Rubinos.

Quòd si Rubinos efficere voles, sumito gummi Arabici, Aluminis Zuccharini, Aluminis rupini, singulorum partem unam, misceantur & coquantur, in aqua communi addendo aliquantulum verzini, minutatim incisi, Aluminis catini, quantum satis est (quantò enim plus ponitur, eò etiam obscurior redditur color) quò Masticis lachryma tingatur. Quod cùm factum fuerit, sumito duo paria frustula Crystalli ad rotam expolita, quâ voles formâ, & magnitudine, ita tamen ut superius frustum sit inferiori terminus: sintque non secus agglutinata, & ab omni parte conjuncta, quàm cum digito unguis. Horum alterum, nempe inferius in pala ferrea super carbones ponito, donec calefiat: deinde prædictâ tinctâ lachrymâ in stylo positâ, & calenti, ut fluere possit, tingito quantum satis esse videtur: mox alteram partem, nempe subtiliorem calidam, alteri superimponito, & sic agglutinabitur perfectè absque densitate aliqua, & erit ab omni parte pellucida gemma. *Alexius.*

Pyropus quomodo fingatur.

At Carbunculi, quæ Græcis *Pyropus*, nobis *Rubinus* dicitur, & magis fusci speciem, quæ Granata dicitur, sic efficimus, quæ purpureâ micet alacritate, aut vivaciore etiam suffundatur cocceo rubore per omnem intimam sui partem; quam si puram feceris, inoffensam admittet perspicuitatem. Crystallum in fusorio vase forti ad colliquefaciendum fornaci imponito, cui Minii parum addito, & per

per diem immorari ſinito, poſtero die detrahito, & refrigerari ſinito; poſtea pilâ tundatur, & cribro excutiatur, quibus quàm minimum in calcem redacti Æris addimus, igni iterum imponimus, & in colliquatum hujus pulveris ſequentis parum addimus. Igne fuſum Stannum triduo detineatur, & croceum, quod peſſum ierit, ne ampliùs eluvies illa innatet, remiſceto, & per naturalem diem ferro verſato, & nunquam ceſſa, quin verſes, quouſque refrixerit: ſic languidiùs, & lividiùs omnes rutilabunt, uti libuerit. *Joan. Bapt. Porta.*

Ad fingendum Lapidem Amethiſtum.

Si Amethiſtum lapidem velis fingere: accipe ſalis Alcali vocati uncias tres, Cryſtalli pulverati uncias quatuor, & limaturæ Æris unciam ſemis. Liqueſcant omnia forti igne in vaſculo Aurifabrorum, & ubi perfrixerit materia, fracto vaſculo educatur. *Mizaldus.*

Hyacinthus arte quomodo fiat.

Fictili ollâ & durâ Plumbum immittatur, ac Vitrariorum fornacis igni immittatur, inibique teneatur per menſem & dimidium, ſic Vitrum adipiſcetur hyacinthinum colorem naturalem: multumque gloriaberis, quòd non factitia deprehendatur, quæ loco inter iſtas habetur principe. *Joan. Bapt. Porta.*

Chryſolitus quomodo fingatur.

Chryſolitus ſic fiet. In colliquatam Cryſtallum ſextuplum Ferri ſtercoris, vel excrementi permiſceas, & pertinaciore igne vas crucietur tridui ſpacio. *Idem.*

Ad Balagios ſubtiles denſandos.

Balagii æquè ſubtiles, ut charta, in hunc modum augeri poſſunt: Sumito Cryſtallum optimam colore Balagii tinctam, granum Maſticis unum, & in cultelli, lignive mucrone ad ignem ponito, donec lachrymam Margaritæ ſimilem reddet, qua cum Balagio Cryſtallum agglutinato. Nam ea lachryma conglutinat ſine corpore, nec colorem mutat. Cryſtallum verò talem expoliendam, & illuſtrandam, atque demum in annulo figendam tradito: & erit pulcherrima, ac ſi tota Balagium eſſet. *Alexius.*

Ad Corallium ementiendum.

Corallium ingenioſo artificio ad hunc mentieris modum.

dum. Cornua Hirci derasa in pulverem & scobem converte, eaque forti lixivio, ex lignis Fraxini composito, diebus quindecim infunde. Postea extrahe, & Cinnabari in aqua solutæ misce, & lento igni committe, ut fiat spissamentum. Id si veri Corallii præ se feret colorem, in quas visum erit formas effinge, sicca, & secundùm artem expoli. Experimentum constat. *Mizaldus.*

Corallium in formulas digerere, & è multis fragmentis unum efformare.

Sæpè usu venit, ut multa fingantur ex Corallio gestamina, & nonnunquam ex assulis in plures formas digestum reddatur, ut vasa efformentur, cæteraque concretitia, ut in testæ duritiem transeant, nec minimi consurgunt pretii, ideò ritè rationem parandi exhibeamus, cùm à multis hujusmodi compositiones flagitentur, si optimè curabis, à marino parum differre scito. Optimorum Coralliorum, quæ eximiè rubent, ramenta, vel scidia pilâ tundantur, vel molâ, incerniculo succreta, quæque non transmeant, denuò pilâ tundantur dum in tenuissimum redigantur pulverem, ut autem abstergatur spurcitia, ferventi in aqua Sal alcali demergatur, ut liquescat in humorem; In Aquam hanc crateri infusam ubi pulveres injeceris, diligenter manibus exagita, ac probè versa. Postea ubi considere desierint, excolato, & priore aquâ effusâ, alia superinfundatur, manuque expansa denuò exagitentur, usque dum sordes omnes abierint; deinde copiosa aqua perfusa simplici tractentur tamdiu, donec sal abeat totum, & aqua salsilaginem non ampliùs sapiat, cùm hoc agnoveris, aheno transferas unà cum rebus maximè tingentibus, ut proniores ad colorandum reddantur, qualis est Cinnabaris, Sanguis draconis, Minium, Hæmatites, Bolus armenas, Rubrica, Coccus Baphica, Santalum, Brasile, Eritrodani radices, & similia, largè affusa Limonum succo, quem priùs parato, & purgato vel penicillis, vel vitreis Chymistarum organis, coquito dum aliquid habuerint humoris, sæpè rudiculâ, vel cochleari vertendo, ut permisceantur in vitrum: deinde transferto materiam cum reliquo succo, ut ipsius acrimonia solvatur, in vas longi colli, lati alvei, in cujus medio promineat foramen, quod ferè contingat mixturam, rectè permiscendo, vas fimo condito, ac innovato, dum dissolvantur, quod hujus-

hujuſmodi argumento percipere licet, dum guttatim Oleum rubicundiſſimum emergere conſpicies indies: ubi abundaveris, vas inclinando oleum decapula, ſervato & mixturam manibus tractabilem, & mollem accipito, manus autem munire primùm lardo, vel adipe aliquo oportet, nam inhæreſcens pertinaciter vix convellitur. Tunc vas efformato, imagines, aut ramoſiſſimum effinge, primoque ruderatum deformatum calenti Soli expone, caveto, ne pulvere ventoque infeſtetur, vel ſuperficiem deturpet vel in phialis in fimo condito, ſervato ſemper oleo perungendo: puniceum enim illum colorem conciliat, ac paulatim ſic corallium lapideſcens, in duritiem redit priſtinam, & ſonum, nitoremque ei induces expoliendo, vel leviter lævigando, ſic facilè peculiari, nativæque conſtitutioni reſtituetur. *Joan. Bapt. Porta.*

Corallium ut liqueſcat.

Corallium Berberorum ſucco, ut Uniones aceto, colliqueſcit. De cujus liquore cochlear aſſumtum, Dyſenteriam curat. Utrunque aſtringit, & refrigerat, ſanguinis excretiones coërcet, & ſtomachum laxum, languidumque roborat, ut *Dioſcorides*, *Galenus*, & Medici omnes teſtantur.

DE SECRETIS GEMMARUM viridium. CAP. V.

Smaragdus quomodo fingatur.

SMARAGDUS effingitur, ſi tali eum parabis modo. Æs optimum in fornace per triduum comburitur, detrahitur, pilâ contunditur, & ſuccernitur, dein vas cum communi oleo iterum fornaci imponitur: igni verò imbecilliori, per quatuor immoretur dies cum dupla arenæ, ex qua vitrum conficitur. Hinc in duro vaſe remiſſiori igni committatur per diei medietatem, & craſſiùs virentem reperies, viſu jucundiſſimum Smaragdum fictum, ut ſuaviter oculos alliciat. *Porta.*

Smaragdi aliiq; lapides precioſi quomodo conficiendi.

Accipe Salis alcali quantum ſatis eſt, diſſolvatur in aqua: deinde coletur per pannum è lana confectum, & ſiccetur, & poſtea rurſus in aqua diſſolvatur, ac ſiccetur.

Quod cùm tertiò factum fuerit, fiat pulvis, cui addatur Cryſtalli in pollinem redactæ, & à Pharmacopolis cribratæ unc. duas & ſemis, Salis alcali unc. duas, Floris Æris in aceto infuſi atque colati unc. unam, ponantur in vas aliquod vitreatum novum, optimè luto obductum, clauſumque, ne quovis modo reſpiret: deinde cùm in fornace Figuli, vel Vitriarii per horas vigintiquatuor fuerint, auferantur, fientque Gemmæ ſecundùm artem, preciosis ſimiles. *Alexius.*

Topazion quomodo fingatur.

Si vis componere Topazion: arenam ſumito, & cum ejus quadruplo combuſtum immiſceas Stannum, & in teſtaceo duro vaſe lento fornacium igni adhibe ibi per diem tenendo indeſinenter: valdè enim arena fuſibilis eſt. *Porta.*

Ad Topazium ementiendum.

Ovorum albumina vivæ Calci admixta, cum Croci pulvere diu agitata adeò dura evadunt intra menſem, ut Topazii gemmam ementiri poſſint; ſi orbiculari incluſa typo ſiccentur, excluſa perpoliantur & annulo accuratè committantur. Ex Italo quopiam. *Mizaldus.*

Praſius quomodo fingatur.

Sic quoque Praſius fit adulterinus: Cryſtallus colliquetur, cui duodecima immiſcetur Ferri, & Æris in Calcem bis redacti pars, per artificialem diem ſuper ignem ferreâ rudiculâ permiſceto ſine intermiſſione, & Smaragdo eveniet ſimilis, ſi dilutioris peroptas coloris, ſextum immiſceas Plumbo Calcis & Stanni: pòſt verſato, & igni per naturalem diem committito, mox ab igne amotum vas, ubi refrixerit, Praſium dabit. *Joan. Bapt. Porta.*

Cyanus quomodo fingatur.

Lapidem Cyanum ſi effingere velis: In liquefactum Cryſtallum terræ illius puſillum immittas, quam in Saphyro indicabimus, ritè firmâ rudiculâ permiſcendo, dum combibat, & per diem relinquatur, paria dein Argenti calcis pondera remiſceto, per æquale tempus in igne detinendo. *Idem.*

DE SECRETIS GEMMARUM coerulearum. CAP. VI.

Turchesia Lapis.

TURCHESIAM annulo gestatam, si ex equo cadat homo, excipere omnem ictum creditur, atque frangi etiam in frusta, servato homine: adjiciunt, oportere dono esse acceptum. Lapis hic colore cœli conspicuus est, nitetque. Probatur autem, quòd nocte subviridis videatur, quòd pars aversa, & quæ in imo est, nigra sit, quòd venas ex inferiore parte recipiat, quòd levis sit, nec admodum frigidus, quòd denique diluta calx ei superposita cœrulea videatur, coloremque gemmæ excipiat. Et cùm talis etiam fuerit, nec perspicuus, nec gemma; lima tangitur. Quin etiam ignibus propè admotus efflorescit color, & solo manuum udo flaccescit, & diluitur. *Cardanus.*

Saphyrus quomodo fingatur.

Saphyri facilis est tinctura talis. Si vitri pulvis cum cœrulea terra illa, quam figuli *Zapharum* vocant, portionis semisse mixtus, fornaci inditur, & triduo requiescere pateris vase forti, tunc perficitur. *Porta.*

Saphyrus ut in Adamantem commutetur.

Hoc Secretum gemmarum commune esse videtur: nam uno tantùm modo ferè omnes utuntur, qui quidem mihi non improbatur. Verùm ubi eum, quo utuntur ipsi, posuero, alium multò præstantiorem apponam. Primùm omnium scobem Ferri, Aurive sumunt: major tamen pars Auri scobe utitur: credunt enim ad hoc aptiorem esse quòd majoris sit pretii, sed falluntur cùm Ferri scobs longè sit aptior. Hanc scobem in crucibulis ad ignem ponunt, donec non liquescat quidem, sed candere ruberéve incipiat. Deinde Saphyros diluti coloris, & albicantes in ea sepeliunt, sinuntque non diu: mox exemtos (siquidem verum Adamantis colorem nondum attraxerunt) rursus imponunt: hocque toties faciunt, donec verum perfectumque acquirant colorem. Quo facto, in annulis ligant, ubi priùs pala eorum supradicta tinctura illita fuerit. *Alexius.*

Aliud ad idem, multò perfectius.

Accipe Enchausti albi, quod *Smaltum* vulgò vocant, subti-

ſubtiliſſimè contriti, ſcobis Ferri Aurive, ſingulorum partem unam, miſce: deinde Saphyrum ſumito, & Smalto puro, cum ſaliva in paſtæ formam redacto, obducito, beneque ad ignem exiccato. Hoc facto, filo ferreo tenui, & recocto, Saphyrum vinciunt, ut ex igne manu filo capto, extrahi poſſit: & ſic vinctum in dicta Ferri ſcobe, enchauſtoque rubenti condunt, ſinuntque ad ignem aliquandiu, ut ſuprà eſt dictum; deinde eximunt, & ſi colorem verum nondum aſſumſerit, rurſuſque condunt, donec perfectum, ac verum acquirat colorem. *Idem.*

Saphyrum in Adamantem vertere.

Si placeat Saphyrum in Adamantem vertere: Saphyrum ſumito dilutioris coloris, ut ferè albedinem retineat, eum in Ferri elimata ſcobe fuſorio in vaſe obruito, ac validiſſimo igne ubi excanduerit, (ne tamen colliquetur, neque plus, quàm deceat igne detineatur) & perfectum recepit colorem, de Adamante ſcilicet multùm fuerit mutuatus tum ab igne detrahe, & in uſum transfer. *Porta.*

Adamas quomodo molleſcat.

Adamas, qui etiam incudes (*Plinio teſte,*) reſpuit, molleſcere ac ſolvi fertur ſanguine calido Hirci, modò aliquandiu antè vinum biberit, ac Petroſelinum, vel montanum ille Siler comederit. *Albertus.*

DE SECRETIS GEMMARUM ad Sculpturam aptarum.

CAP. VII.

Sardonix albus quomodo fiat.

ALBUS Sardonix, quem alii *Cameum* vocant, ſi fieri debeat, imitarique eum velis, hunc obſerva modum: Conchas terito multas, parvas illas, quibus mulieres facies fucant, & expoliunt ornamenti cauſâ, & Limonum purgato ſucco imponito, ac dies decem fimo obruito, & lotam mixturam Ovi albore ſuper porphyritem terito, & quamvis imaginem effingi, & reſiccari curabis, factam tamen ſic lapidis materiam annulo inſigere etiam poteris, ut libuerit. *Porta.*

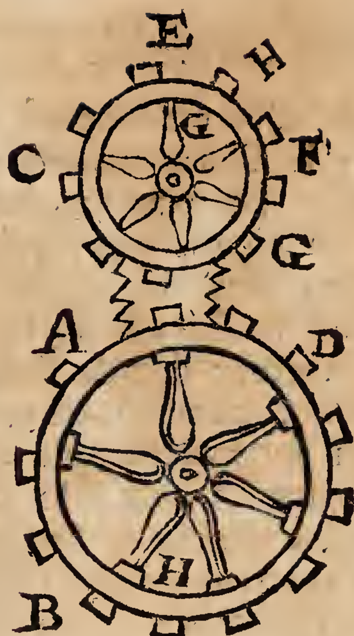
Ad

Ad formandos lapides Carmenos.

Accipe Cochlearum marinarum albarum optimè tritarum quantum volueris · ponantur in ſucco malorum Limoniorum, quinquies vel ſexies, per pannum è lana, quem filtrum vocant, colato ut ad digitos tres, vel quatuor emineat, & relinquatur ſic per dies decem in vaſe probè cooperto. Quo facto, ſuccus ſenſim effundatur, & reſiduum in fundo aquâ fontanâ lavetur: deinde ſuper lapide porphyrite conteratur optimè, cum Ovorum albis priùs diligenter contuſis. Quum aut materia, ut voles, liquida fuerit, ut ad formas recipiendas apta eſſe videatur, ſumito typos concavos, eoſque dulcium Amygdalarum oleo inungito, atque in eos typos materiam efformato, haud ſecus, ac ſi cera eſſet. Verùm antequam ex typis eximatur, typi ſunt diligenter componendi, illâ præſertim parte, in qua imagunculi in plano collocantur: cultelli igitur acumine poſtquam erit efformata, erit eximenda, inque papyro ad Solem ponenda, donec ſicca fuerit. Quum verò Cryſtallo nigrâ ſive Carneolæ alióve lapillo affigere voles, granum maſtiches ſumito, cultello aut ligneo ſtylo granum affixum igni admoveto: ubi verò lachrymam ſtillare videbis, eâ ſic fervente imagunculam & lapillum eâ parte, quâ agglutinantur, calefacta eſſe oportet: nam frigida non rectè adglutinari poſſent. Quòd ſi dictam materiam aliquo colore tinctam eſſe volueris, poſtquam è ſucco Limoniorum exemeris, quemvis cum Ovi albo colorem ſimul terendo admiſcere poteris, ſed colores oportet eſſe tenuiſſimos, alioqui materia neque ſolida fieret, neque ad formas effingendas apta. Qui autem in hac materia ſe exercere probè noverit, res pulcherrimas conficiet, non modò in Carmenis aliisve annulorum lapillis, verùm etiam in omni alio imaguncularum genere, tam eminentium, quàm concavarum. *Alex.*

Gemmæ, quâ arte cælentur.

Gemmæ cælantur & terebrantur mirâ arte. Hæc autem eſt: Rota magna lignea funiculo circumambitur, eodemque rurſus parva quæ magnæ ſuperſtat, eâ ratione, quâ à latere deſcriptas vides. Cùm igitur tanta portio A. B. C. quæ ſit A. B. quanta eſt D. E. F. tota circumagitur, vertitur

G. parva rota. Quoties igitur A. B. continetur in A. B. C. toties in una conversione rotæ majoris, quæ vocetur H. parva rota D. E. F. circumversabitur. Igitur qualis porportio magnitudinis ambitus H. vel axis ad ambitum G. vel axem, talis erit numeri revolutionum G. ad revolutiones H. igitur G. maximo impetu circumagetur, quia in brevissimo temporis spacio: quare axis G. K. terebrabit & comminuet gemmas. Ea ratione factis in G. denticulis, qui axem alterius rotæ circumagant, dentibus illius implicati, quò rota major esset, eò velociùs revolvetur. *Cardanus.*

Smaltum quomodo fingatur.

Si vis lapidem, quem vocant vulgò Smaltum, & album, sic fiat: Plumbi cinis cum crystallini pulveris duplo permisceto, in pilulas conglobato, & per noctem lento imponas igni, præcave tamen, ne res inhæreat vasi, ferri spathâ permisce, & colliquationis ignem auge, & fiet. Si vis ut hinc interniteat, hinc verò albescat, è dicta terra cum vitri duplo ex aqua globulos effingito, ac per noctem in reciprocationis igne apto vase liquato, rude aliquando ferreâ permiscendo, sic translucidæ partes, & hebetes parvo ejus orbiculo deprehenduntur. Si vis autem viride, quo solent parietes incrustari, ubi album effeceris, cum terræ cœruleæ illius pusillo misceas, & colliques, rude ferreâ agitando per noctem, & fiet. Horum exemplo reliquos tuo Marte effingere poteris, ut si Jaspidem, antiqui Lateris pulvere: si lacteo colore, Calce & Gypso. Omnes hæ tamen gemmæ si languidiùs micant, vel nube aliquâ circumfunduntur, angulis atterantur pluribus, ut nubilus color angulorum repercussu excitetur, & ad nitorem accedant pinguiorem. *Porta.*

DE

DE SECRETIS GEMMARUM ad Sculpturam ineptarum.

CAP. IIX.

Adamas ut fiat ex Saphyro.

SAPHYRUM coloris dilutioris in Adamantem convertes si scobe, seu limaturâ Ferri obrutum, in vase fusorio tamdiu validissimo igni exponas, donec incandescat. Ubi perfectum admiserit colorem, & ab Adamante plurimum fuerit mutuatus, tum demum extrahetur, repolietur, ac annulo affabrè inseretur. A quodam Aurifabro accepi. *Mizald.*

DE SECRETIS MINUS PRECIOSORUM. CAP. IX.

Lapides duri, ut pugno frangantur.

LAPIDEM frangimus palmi crassitudine, quem malleo frustra quando tentare licet, solo pugno. Ea res sic se habet: Lapis extenditur super planum ligneum, melius super lapideum elevatur ab altero capite, sic ut solum sustinetur, nullâ vi adhibitâ, inde pugno elata percutitur, quo ictu alliditur simul plano, & in multa frusta frangitur. Quòd si celeriùs feriat pugnus, aut seriùs, quàm extremam lapidis tabulam tetigeris, irrita evadit percussio, nec frangitur. Ita etiam levi ictu lateres fregimus. Cùm enim extremum simul cum vi ictus tabulæ illisum fuerit, pondus jungitur cum impetu, & fit non secus, ac malleo ictu vehementi percuteretur. Sed jam placet hoc demonstrare. Sit planum A. B. lapis in eo erectus C. D. impellaturque adeò violenter hic super A. B. ut aër, qui est medio è directoque sub E. dilabi nequeat. Omnis enim motus tempore indiget. Cùm igitur non dilabitur, necessariò lapidem franget: quia duo corpora penetrare se non possunt, nisi quod solidum est scindatur. Manifestum igitur ex hoc, quòd quanto lapis latior fuerit, & planum utriusque æquale, & quanto magis lapidem elevamus, & celeriùs erit ictus, eò faciliùs frangetur. Vidimus autem, qui super fune positum frangerent. *Cardanus.*

C E D

A B

Ut lapides quivis mollescant.

Lapides quivis facilè mollescunt, si illos in sanguine calido Bovis, & pinguedine Vervecis, cum forti Aceto pernoctare concesseris. *Mizaldus.*

Ad frangenda Saxa.

Refert *Olaus Magnus*, non aliâ re magis saxa frangi, quàm lardo accenso. Quod verisimile est, quoniam pingue humidum salique admixtum flammam diu acrem & efficacem retinet.

Lapis ignem humido quovis excitans.

Magnetem lapidem in ollam, vel aliud consimile vas conjice, vivâ Calce immersum: meliusque fuerit, si Colophoniam adjeceris cum Calcis pari portione: cùm vas expleveris, figulari cretâ circumlito spissamento, fornaci alternis eadem ignibus calcina, donec vehementer inalbuerit, cùm opus fuerit, aqua vel saliva superinfusa flammam excitato, quâ sopitâ, loco calido ad usum recondito. *Joan. Bapt. Porta.*

Lapidis conficiendi ratio, qui sputo madefactus flammam edat.

Accipe Calcis vivæ, Salnitri purissimi, Tutiæ Alexandrinæ non præparatæ, Calamitæ singulorum partem unam, Sulphuris vivi, Caphuræ singulorum partes duas: redigantur in pulverem tenuissimum omnia, cribrenturque, deinde pulvis in panno linteo novo, probè constringatur, atque in crucibulo ponatur, mox aliud crucibulum superaddatur, atque filis ferreis, & luto sapientiæ, optimè concludantur, ne ullo modo respirare possit, & ad Solem siccetur. Quibus factis, ponantur crucibula in fornace laterariâ, vel figulinâ, donec comburatur materia: quibus deinde ablatis, invenies materiam lateritio colore, & perfectam. Quæ cum gutta aquæ, vel sputo madefacta erit, statim Sulphure adhibito, flammam edit, quæ flatu deinde extinguitur. *Albertus.*

Alia faciendi ratio.

Sic aliter idem hoc efficies. Sumatur Magnetis lapidis prænarrata Calx, Salnitri sæpè purgati quadruplum, æquale pondus Camphoræ, vivi Sulphuris ignem nondum experti & Terebinthinæ resinæ oleum, & Vini fecis concretæ, quas semper Tartarum vocabimus, hæc omnia mola, vel pila trita

trita cribrentur: quæ infracta superſunt, denuò terantur, cribrenturque, inſuper auſteri Vini Ardentem aquam paratam habeas, eamque infundas, ut ſupereminea: vitreo vaſe condito, operculato, ne halitum expiret, fimo ſupponatur duobus vel tribus menſibus, denis viciſſim diebus innovando, donec mellis craſſamentum imitetur, nec ullum diviſionis judicium præbeat, flagranti inde carbone infervefcat, dum humiditas omnis evolet, & penitus ſiccata in lapidem coeat. Si hoc cognoveris, vas frange, & exemtam iterum terito compoſitionem, aquâ vel humore aliquo leviter ſuperinfuſo, flamma erigetur, & inter omnes principem hæc ſibi vendicat locum. *Porta.*

Lapis qui ſalivâ accenditur.

Conſtat ex libris tribus Calcis vivæ, Picis græcæ unciis tribus, & Herculei lapidis uncia: coquuntur trita in olla fictili lateribus concluſa, inde ſepelitur in Oleo laurino per dies quindecim, tum ſervatur in ſicco. *Cardanus.*

Aliter.

Si vivi Sulphuris, Salnitri purgati pari pondere, Camphoræ duplum, novæ Calci addantur, ac omnia mortario conterantur, uſque adeò tenuia, ut in auram evolare poſſint ſimul ſtrictè linteolo deligata, convolvantur, teſtaceo vaſe clauſa, ſuperillita argilla, ferventi deſiccentur Sole, hinc figulorum imponatur fornaci, cumque figulinum vas fuerit excoctum, in quo maxima eſt adhibenda diligentia, in lapidis duritiem quoque coibunt, & redigentur; extracta verò hinc ad uſum adhibebuntur. *Porta.*

Lapis Bufonis ut eliciatur.

Lapidem ex Bufone (qui Gallis *Crapaudina* vocatur) ad hunc modum eliciunt nonnulli, Bufo in quampiam caveolam cum panno puniceo detruditur, Soli ardentiſſimo dies aliquot exponitur, ibique tantiſper retorretur, ac ſiti excruciatur, donec onus capitis per os deponere, & evomere cogatur: quod per medium caveæ foramen, vaſculo ſuppoſito, excipi debet, vel aliter detrahi, idque celeriter, ne ab eo reſorbeatur. Sunt qui paulò tutius ac faciliùs rem eam exequuntur, Bufonem pertuſo multis locis, fictili immittendo, & Formicis depaſcendum in myrmecia exponendo. Sic enim fit, ut exesâ ejus carne, lapis ipſe

Kk 5 cum

cum offibus relinquatur: ficuti frequenter à nobis, & aliis plerifque expertum fuit. *Mizaldus.*

Bufonis lapidis proba.

Crapaudinem, feu Bufonum lapidem, de quo antè, legitimum experieris effe, fi in illum præoftenfum vel objectum, fe ita attollat Bufo, ac fi vellet contingere & faltu præripere: ufque adeò lapidem eum homini invidet. *Ex relatione cujufdam Medici Regii, qui id fe vidiffe nobis affirmabat. Mizaldus.*

Marmoreæ formæ variæ ut fiant.

Imagines & ftatuas marmoreas fic effinges: Cortices Ulmi & Populi cacumina decoque, & dum fervent, Calcem puriffimam immittito, donec formam coagulati quafi lactis acceperint: inde marmor candidiffimum tritum, ac cribratum adde, & in formas injice, ficcaque in umbra. Sic vafa etiam fingere licebit eximiâ pulchritudine, impensâ exiguâ. *Cardanus.*

Cryftalli fectio.

Cryftallus tali durus valet arte fecari.
Opportuna tibi quæretur lamina plumbi,
Huic etiam bini clavi jungantur utrinque,
Qui folito medium confument undique plumbum:
Nam plumbo foli tribuetur cura fecandi:
Ipfi cuftodes laminæ fint exteriores,
Ut fibi dent rectum recto confumere curfum:
Sed nec duritiem poteris prærumpere tantam
Mollitie plumbi, nifi quædam junxeris illi
Tanquam pulverea fornacis fragmine mittas
Quæ teneræ poffit laminæ connectere plumbi,
Æquum rurfus habent lateris fragmenta vigorem
Concidis adjuncta paulatim fluminis unda:
Si vim cryftalli cruor antea temperet: hirci
Sanguis enim facilem ferro facit hìc Adamantem.
Arnoldus Villanovanus.

Silices fluviales, quomodo fiant.

Lapides aquæ curfu atteruntur, atque ideo rotundos fieri neceffe eft. *Scaliger.*

Gluten pro lapidibus.

Rec. Vitrioli libram fem.

Gal-

Gallarum tritarum unc. ij.
Aceti acerrimi Menf. j.

Ponantur ad ignem, donec diffolvatur Vitriolum, poftea addatur

Limatura ferri libr. j.
Arenæ fcriptoriæ pars tertia.

Mifceantur benè: quo rimæ lapidum conjungantur. Quo facto, fumito Vernicis liquidæ, Olei lini ana part. j. mifceantur ad ignem, quo junctæ forinfecus oblinuntur. *Ex lib. manufcripto.*

Modus occultandi res in folidis corporibus.

Ex Onychis fragmentis, Ceruffa, Ovi cortice ac Cera gluten fit, quod fiffuras & rimas occultat in marmoribus, parietibus, ovis, atque aliis rebus albis: addi poteft gypfum & pro fubjecti ratione variari, quoniam ex his quædam candidiora, quædam minùs candida. Eadem quoque ratio Silicum, lignorum & metallorum. *Cardanus.*

DE SECRETIS

LIBER XII.

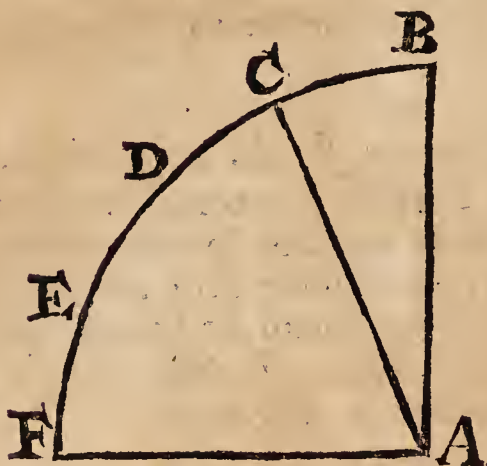
Effectrices variorum operum caufæ funt Ars, Natura, Deusq́. De naturalibus, Divinis operibus à nobis libris præcedentibus actum eft: Jam ergo res artificiales aggrediemur, quæ fedulâ manûs dexteritate, folerti hominum induftriâ exftruuntur, quales domus, fontes, pannus & varia veftimentorum, & aliarum rerum genera, quarum fecreta huc quoque transferenda duximus.

DE

DE SECRETIS DOMORUM.

Cap. I.

Ædificia quæ multum excalefacere aërem possunt.

LIQUET autem ædificia poſſe fieri, quæ etiam hyeme non parum aërem excalfaciant. Hæc verò non ad terræ centrum erecta rectè eſſe oportet, ſed ut Solem hyemalem ad perpendiculum excipiant. Itaque ut exemplum rei præbeam, ſit habitatio noſtra in A. ſuper plano A. F. perpendicularis è noſtro vertice ad centrum terræ A. B. quam conſtat diſtare ab æquinoctii circulo partib. XLIV. & media: ab hyemali igitur diſtabit partib. LXXVII. fiat igitur circuli pars quarta B. C. F. & fiat B. C. partium XXII. ex his quib. B. F. eſt nonaginta, diſtabit igitur punctus C. partibus nonaginta ab hyemali tropico: quare cùm Sol ibi erit erecta plana, aut cava cylindrica ſuperficie A. C. in meridie radios perpendiculares excipiet. Fiat etiam arcus C. E. partium XLVII. & juxta declinationem cujuſque diei Solis deſcribantur partes, & moles A. C. retrò agatur: ſicque perpetuo anno radios perpendiculares excipiet, ut ante tempus olera & fructus habere poſſit, reddaturque jucunda manſio. *Cardanus.*

Cubicula quomodo elegantia fieri debeant.

Contra ventorum injuriam, maris halitum imbriumque damna, pice parietes, Carthaginenſium more illinantur: non negligendum conſilium, neque dubium, quamvis Plinii ſit. Meliores tamen ſunt cruſtationes, quæ inter delicias cubi-

cubiculorum etiam adnumerari possunt. Fiunt autem parva impensa jucundissimæ, marmor ipsum æmulantes, atque diuturnæ, hoc modo: Calcem candidissimam, aquaque maceratam subigito: ejus verò spumam, quæ crustæ inducendæ aptissima est, mortario marmoreo diu tundito, diluito, compingito, ut serum non detineat, tunc enim aptissima est? crustam inducito, dum virescit planatoriis bacillisque fundito verberatoque, donec densetur: si rimas induxerit sparti aut Ibisci manipulis virgularum fissuras castigato: sic enim optimè constat experimento emendari posse: nam nec vestigium ullum manet: siccata igitur densataque crusta, ceram, mastichen pari pondere, adjectoque olei modico, colliquefacito, ac illo, carboneque ignito ex pelvi concalefacito, donec murus plenè unguentum ipsum combibat, sic enim splendorem dabit speculi: marmora vincet candore, quòd si caniculæ ardoribus, crustam contingat inducere, rudentes vetustos minutissimè concidito, calcique admisceto: sic enim immunius à fissuris evadit, quòd si sculpturas, aut signa, sive retonsa, sive prominentia, parieti adjicere libuerit, sigillis ex gypso celeriter perficies: materia quidem cerea, cerussa densata, aut calce demum unguento prædicto illita, decorem & integritatem servabunt per secula. *Idem.*

Habitationem delutare.

Si habitationem delutare velis, terram quàm maximè cretosam, vel rubricosam sumito, ei amurcam affundito, paleas indito, sinito quatriduum fracescat. Ubi benè fracuerit, rutro concidito, ubi concideris, delutato. Ita neque absterfio nocebit, neque mures cava facient, neque herba nascetur, neque lutamenta scindent se. *M. Cato.*

Areæ quomodo faciendæ.

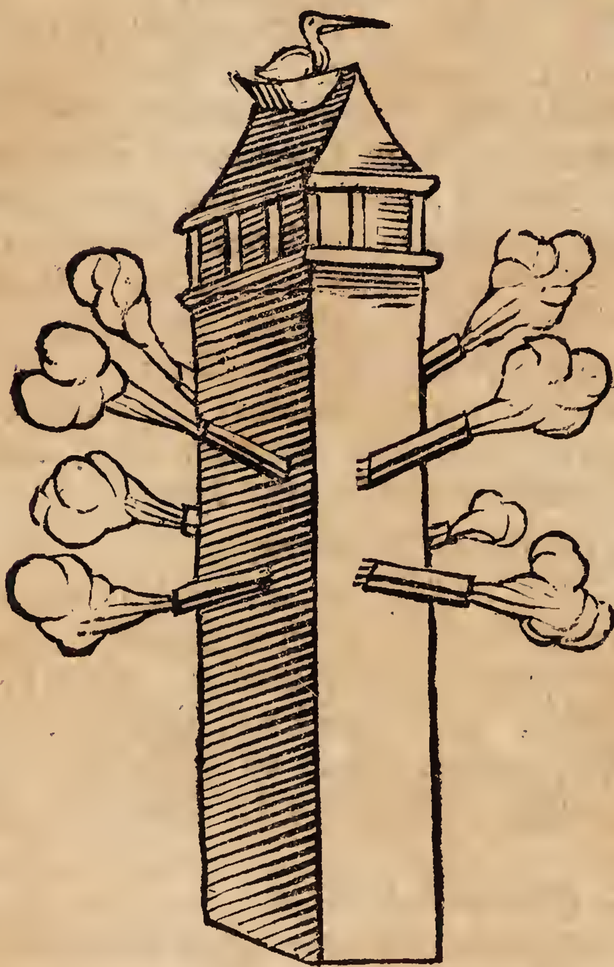
Quòd si Aream facere velis, sternito solum, non ad libellam, sed læviter castigatum, & confodito: postea Amurcâ conspergito benè, sinitoque combibat, postea comminuito probè in glebas, deinde cylindro, aut palmicula coæquato, & paliculis verberato; postea denuò Amurcâ conspergito: cùm aruerint, neque Mus, neque Formica nidum faciet, neque lutescet, neque herba nascetur: creta huic operi plurimum affert soliditatis. *Cardanus ex Catone.*

Area

Area quomodo fiat.

Aream, in quâ frumentum teratur, ſic facito: confodiatur minutè terra, Amurcâ benè conſpergatur, ut combibat quam plurimum, comminuito terram, & cylindro aut paviculâ coæquato. Ubi coæquata erit, neque Formicæ moleſtæ erunt, neque cùm pluerit, lutum erit. *Cato.*

Caminus fumum non repellens.

Venti repellunt fumum, & anguſtia Camini prohibet exitum, vel ſi anguſtior ſit in imo, ut non recipiat. Maxima autem cauſa eſt à ventis. Nam fumus altiùs ſemper aſcendit, tum ob levitatem; Ubi ventis occurrit, maximè cùm copia viridium lignorum adfuerit, retrogreditur, qui autem ex quatuor partibus foramina habet, à nullo vento impeditur: nam undique patet auxilium à nobis ratione excogitatum. In quatuor partibus Oriente, Occidente, Meridie, Septentrione binos colloca canales fictiles ex adverſo poſitos, ita ut alter ſurſum feratur, alter deorſum: nam impoſſibile eſt octo ventos, quatuor inferiùs tendentes, quatuor autem ſuperiùs, à quatuor cœli principalibus regionibus ſpirare. Quod ſi fiat, fumus minimè poteſt retrò pelli: atque id etiam experimento ad amuſſim comprobatum eſt. Adjuvat autem non parum latitudo Camini ſuprà non nihil amplior.

amplior. Plerunque etiam tutiores canales declives tantùm. Sed tutior omnibus eſt, qui vagina circumcingitur, quæ inferiùs non cohæret tecto. *Cardanus.*

Cubiculum ut viride videri poſſit.

Sit viridis Lampas, vitrea, & pellucida, ut pertranſeuntes radii medii colore inficiantur, & (quod in hoc plurimum conducit) oleo, vel omni, quo vivit, humido, immiſceatur ærugo, unà ritè terantur, ut humor fiat viridis, Ellychnium ex linteo coloris ejuſdem, vel goſſypio paretur uncto lampade in illa peruratur, oppoſitum feriens lumen; viride omne, & irruentium vultus oſtentat. *Porta.*

Cubiculum aliaq; omnia, ut nigra videantur.

Atramentum immiſce oleo, fuliginem, vel ſimile: melius autem è Sepiis factum & affuſum atramentum: nam lucernis admotum, ſi accenditur, atra lucet flamma. Sic *Anaxilaus* ex atramento Sepiæ aſtantes, Æthiopes reddebat, & nigros. *Idem.* Plura de his quære ſup. lib. 3.

DE SECRETIS HORTI.

CAP. II.

Hortus ut viridis & floridus fiat.

FLORIDUS evadet Hortus, ſi Loto tuſa, & in aquam conjecta, eum reſperſeris: aut Fœno græco in aqua trito ſulcos irroràris: aut Aſini calvariam in medium Horto depoſueris. *Vindanionius.*

Vivæ ſepis extructio.

Opportuno tempore colligito Rubi vaſtiſſimi, quem Caminum vocant, nec non Paliuri ſemina maturiſſima: ad hæc Acanthæ fructus, & cum Ervi farina ex aqua ad mellis craſſitiem omnia macerato: eaque miſcellâ puteales vel nauticos funes, aut alios veteres, detritos, ac jam putreſcentes imbuito, & ita inducito, ut intra illorum fibras, & capillamenta recepta ſemina ſervari poſſint, uſque ad verni temporis initia. Quo tempore ubi Sepes futura erit, duos ſulcos, à ſe duobus, tribúsve pedibus ſeparatos, ſeſquipedali altitudine inſtitue: prædictos funes cum impreſſis ſeminibus levi terrâ ibi adobrue, & ſi opus fuerit, identidem irriga. Ita fiet ut intra menſem, plus minùs tenel-

tenella ſentes ſurgat, ac procedat. Quæ adminiculis adjuvanda erit: quibus inter ſe per vacua ſulcorum ſpatia, enata conjungentur ſpineta, futura Horti vel Agri validiſſimum munimentum, & adversùs externas injurias tutiſſimum propugnaculum. Alii virgeam ſepem ſpatio quod ſulcis interjacet erigendam præcipiunt: quam ſuperſcendant utriuſque ſulci ſentes, & habeant, priuſquam roborentur, in quo conquieſcant. Alii vivam Sepem hunc in modum erigunt. Virgas Rubi craſſiores in ſegmenta, & particulas proſcindunt, easque ſcrobibus palmari altitudine apertis ſedulò obruunt, ac quotidie donec germen erumpat, & frondere conſpiciantur, foſſione ac rigatione, ſi tempus invitet, nutriunt, ac refocillant: & ita Sepem validam, tutam ac perennem conſtruunt, & ædificant. *Democritus*, *Columella*, & *Diophanes.*

Ad mirabiles extruendas Sepes.

Si plura diverſi generis ſemina ceræ, vel tenaci cuipiam materiæ in longitudinem tenuiter protenſæ incluſeris, eâ ſolo optimè ſtercorato ac ſubacto commiſeris, mirabilis ex ea congerie pullulabit Sepes. Regii olitoris hoc artificium & experimentum. *Mizaldus.*

Clepſydra ad hortos irrorandos.

Inter vaſa tam admiratione dignum, quàm vulgatum eſt Clepſydra, noſtris œnopho, magnitudine & formâ amphoris perſimilis: gracileſcit enim in collo, fundus perforatus, ut cribrum, ſuprema pars oſculum tantùm habet, fit ex Argilla figulino opere: poteſt & ex quacunque alia materia confici, aperto ſuperiore oſculo vacua demittitur in aquam, impleturque ad certam menſuram; inde obducto pollice, extrahitur ab ea, retineturque, irrigatur Horti pars, & cùm ceſſare vis, obducto pollice aquam continebis. *Cardanus.*

Secretum pro Hortis ſiticuloſis.

Quòd ſi puteo, vel fonte, vel piſcina caruerit Hortus, hortum tribus vel quatuor pedibus altius fodies, ad ſimilitudinem paſtini: nam ita cultus ſiccitates negliget. In quo id quoque obſervabis, ut quem humoris natura non adjuvat, per partes dividas: & hyeme ad meridiem, æſtate verò ad ſeptentrionem ſpatia colenda convertas. *Mizaldus.*

Terræ

Terræ hortensis probatio.

Terram Hortis accommodatam deprehendes, si aquâ lotam ac dissolutam limum multum habere videbis. In quo si superaverit aquositas, ineptam ac infœcundam judicabis. Si manu ac digitis illam contrectando valdè glutinosam, ac tenacem repereris, ac si esset cera, prorsus inutilem censebis. Oportebit autem ante omnia elapidatum esse Horti solum, ad hæc quàm minimè rimosum, ne Sol penetrans plantarum radices exurat. Erit autem terra illa temperatæ ubertatis, & culturæ facilis, quæ nec madida est valdè, nec sitiens, adhæc, quam recenter effossam alites quærunt, maximè Corvi, fossoris vestigia comitantes. Si improba fuerit, quidam emendari dixerunt, si super tenuem pinguis injiciatur, aut gracili, aridulæque humida ac pinguis misceatur. *Mizaldus.*

Quænam observanda sunt in stercorando Horto.

Quocunque tempore hortum, vel agrum stercorare libuerit, valdè curandum est, ut ab occasu æquinoctiali spiret ventus, sitque Luna decrescens, ac sicca. Nam observatione tali mirum in modum augetur ubertas. *Plin.*

Hortus quando seminandus.

Non sum nescius quosdam præcepisse, Hortum vel Agrum non esse disseminandum, nisi cùm terra pluviis permaduerit. Quæ si tempestivè & opportunè descendant, non improbo. Si, quod nonnunquam evenit, tardè labantur, quantumvis sitienti Horto, vel Agro semen committi poterit ex Columellæ sententia. Quæ res in quibusdam provinciis, ubi cœli status talis est, usurpari solet. Nam quod sicco solo ingestum est, perinde ac si esset domi repositum, non corrumpitur. Atque ubi redit imber multorum dierum sementis uno die surgit: sed ab Avibus & Formicis interim periclitatur: nisi ante sationem ei succurratur illis auxiliis, quæ suo loco exponentur. Ut ut fuerit, dabitur opera, ut hortus, vel ager qui Vere conseri debet, sub finem Autumni ante gelicidia pastinetur. Et qui Autumno oleribus, aut herbis vestiendus erit, Æstatis initio convertatur: ut hybernis frigoribus, vel æstivis Solibus (de magnis hortis loquor) gleba solvatur: ad hæc ut pravarum herbarum radices necentur. Cumque sationis appetet tempus,

quod unicuique regioni suum est ac proprium, runcandus erit, ac prorsum exherbandus Hortus: deinde stercorandus. His peractis, in areas digeretur: quæ ita informandæ erunt, ut runcantium manus ad dimidiam latitudinis partem facilè pervenire possint: ne dum herbas inutiles illæ persequuntur, semina pedibus interim conculcet Olitor. Verùm summè adnitendum erit, ut sationi serenitas, & temporis clementia succedat. Nam favente cœlo, tepentibus locis, & à Sole illustratis citissimè prorumpunt, ac pullulant semina: quibus ætas etiam nonnihil conferre solet. Quapropter videndum erit, ne vetusta, exusta, mista, emaciata, languida, aut adulterina sint semina. Quæ dum projiciuntur, boreales dies, ac valdè frigidi vitabuntur. Nam in his, terram veluti horridulam & occlusam, semina ægrè recipere, ac fovere manifestum est: diebus serenis ac temperatè calidis contrà. Si verò timor fuerit, ne frigoribus, pruinis ardoribusve perurantur, paleis contegi poterunt: quibus transversæ virgæ imponentur: & virgis Arundines, aut Sarmenta. Sunt apud Græcos rerum agrestium scriptores, qui sementem, augescente Lunâ, à quarta scilicet usque ad plenam facere consulant, dum sub terra est. Alii securiorem viam excogitantes, sationem præcocem non probant: quare in duo & tria, & quatuor tempora illam partiuntur: futuri temporis incertitudinem hoc modo vitare satagentes: & rusticanum *Columellæ* adagium in memoriam revocantes. *Serere ne dubites.* Oportebit igitur eum, qui seriam olerum plantationem instituit, videre, ut proba sint semina, terra apta, stercus bonum, & aqua prompta. Nam proba semina, quæ inde generabuntur similia efficient: terra apta, sic credita optimè servabit, ac fœcundabit: stercus succulentiorem reddet terram, ad hæc laxiorem, ut aquam facilius admittere possit, quæ radicibus impertiatur: aqua verò, quasi ex ubere omnia alet, ac fovebit. *Mizaldus.*

Secretum pulcherrimum pro servandis in terra seminibus absque noxa.

Si semina terræ mandanda succo Sempervivi paulò ante sationem madefacta fuerint, ab Avibus, Formicis, agrestibus Muribus, & aliis Hortorum prædonibus, non solùm illæsa servabuntur, sed quæ inde nascentur, etiam præstantiora evadent. *Aphricanus.*

Auxi-

Auxilium adversùs mala omnia & monſtra hortenſia.

Græci à malis omnibus & hortenſibus monſtris tuta ſervari tradunt, ſi Equæ aut Aſinæ calvaria, ſed non virginis, intra hortum ponatur, vel in ejus medio, affixa palo erigatur. Nam quæcunque ſpectabit, ſuâ præſentiâ fœcundabit, & illæſa cuſtodiet.

Ad tuendos Hortos.

Uva intorta ſi ſepibus apponatur, non ſolùm alienorum ingreſſum prohibet, verùm etiam maleficia ab Hortis propulſat. *Dioſcorides.*

Rigationis opportunum tempus, & qualis debet eſſe aqua.

Rigatio, quæ Solibus æſtivis, & maximè circa exortum Caniculæ, ſummopere ſolet prodeſſe ac probari, hora matutina, & veſpertina, ne à Sole inferveſcat aqua, & radices adurat. Sed ne tum quidem nimiæ debent eſſe rigationes, quoniam inebriatis radicibus nocent. Pro quibus non haurienda eſt aqua Putei altiſſimi: ne nimia frigiditate, & cruditate radices percellat. Quòd ſi alterius præſens non adfuerit facultas, horis aliquot antè haurienda erit, & ſub dio exponenda, ut tepeſcat. Rigationis modum ſtirpium ætas temperabit. Novellæ enim plantæ minùs ſitiunt, & quæ aſſuevêre, ſummè rigari deſiderant. Idque leviter ex clepſidra, ut æqualiter bibant radices, & non immergantur: nam ita animam terræ exhalatione vaneſcentem retinent. Ergo non univerſùm ingurgitabuntur plantæ, ſed quomodo ſitient, ita ſtillabitur aqua, vel ex ubere alent, & non inundans. *Mizaldus.*

Adversùs Tonitrua, Fulmen & Grandinem.

Nolarum & campanarum tinnitus (amotâ ſuperſtitione,) aut bombardarum longè lateque reboantes crepitus ut clamor eat cœlo, auxilium præſentiſſimum adverſùs tonitrua, fulmina, & nubes grandinem horrendam minantes. Nam vi ſoni moventis aërem ſurſum & ad latera exhalationes ad tertiam aëris regionem expelluntur. Item quicunque tergore fluvialis Equi, quem *Hippopotamum* nuncupant, circumſepti fuerint nequaquam à fulmine tanguntur. Quin & noxiæ non erunt tempeſtates, ut Archibius ad Antiochum Syriæ regem ſcripſit, ſi obſerata fictili

novo Rubeta, in medio Horti, vel Agri defodiatur. Per cujus ambitum plerique etiam Laurum multam, eam in rem plantant. Alii Aquilæ pennas, aut Vituli marini pellem in medio Horti, vel per quatuor ejus angulos suspendunt. Bulbus non sui corporis exiguitate fulminis impetum evadit, sed adversam, & fulminis ictum retorquentem, naturam possidet. *Ex Mizaldo.*

Aliud.

Ferunt lapidem, qui cum fulmine cadit (ut aliquando contingit) si in ostio suspendatur, domum à Fulmine præservare. *Guliel. Gratar.*

Adversùs instantem Pruinam, & Rubiginem.

Si instanti & prævisæ Rubigini ac Pruinæ obviam ire voles, paleas multas, si adsunt, aut Horti vel Agri evulsas herbas, frutices, & spineta, pluribus locis combures, maximè quâ parte ventus spirabit: ita enim impendens malum averti scripsit *Diophanes.* Porrò fumum trium Cancrorum ustorum cum bubulo vel caprino stercore aut paleis, auxilium præsentissimum esse scripsit *Apulejus. Plura de his vide lib.* 9.

Prognosticum fertilitatis, vel sterilitatis seminum quorumcunque.

Quod attinet ad prognosticon fertilitatis, aut sterilitatis seminis cujuscunque, tam sati, quàm seminandi, hac viâ procedes. Diebus viginti, aut triginta ante Caniculæ exortum, in quopiam loco diligenter subacto, de unoquoque semine legitimo, & recenti, probationis gratiâ, divisis spatiis, ac signatis, paululum seres: & si aëris urgebit incendium, opportunè negabis: ut projectum in aridam commodiùs pullulet, & ante cosmicum dicti sideris exortum, tempestivè se prodat. Hoc peracto, sedulus observabis, exacto Procyone, quodnam è jactis seminibus incolume, vegetum ac illæsum emerserit, & duraverit: atque illud fertile ac fœcundum evasurum prædices: reliquum verò, quod non prodiit, aut vietam, languidamque & flaccidam plantulam emisit, inutile ac sterile futurum tibi persuadebis. Nam certo certius est, insanum & æstuans Caniculæ sidus per illa sua canina incendia, quædam ex satis lædere, alia minimè. Ex quo noxa, vel beneficii judicium per annum futurum unicuique sementis generi, sidus naturâ ari-

dum ac fervens præſenti exitio vel ſalute nunciabit ac præmittet. *Mizaldus ex Zoroaſtre, & eſt unum ex Ægyptiorum experimentis.*

Adversùs Horti Erucas.

Veſpertilionis ſtercore, & Allii lignis, exemptis capitibus, ſuffitis, ita ut vapor per omnem Hortum diſpergatur, Erucæ necabuntur. *Anatolius.*

Ad Blattas Horti.

Ventriculum ovillum recentem ſtercore plenum & illotum defodito, non in profundum, ſed in ſuperficie. Invenies enim ipſum Blattis, praſocoridibus dictis, repletum. Si verò idem iterum feceris, omnes congregabis, & ſic apprehenſas perdes. *Dioph.*

Adversùs hortenſes Pulices.

A Pulicibus non lædentur plantæ, ſi naturali auxilio Erucam herbam pluribus locis admiſcueris.

Adversùs grandinem irruentem.

Si voles grandini irruenti occurrere, Vituli marini pellem, vel Hyænæ, aut Crocodili, per Horti vel Agri ſpacia circumferes, & in eorum congreſſu ſuſpendes, quemadmodum ſcripſit *Philoſtratus.*

Aliter.

Sunt qui grandinem inſtare animadvertentes, oblato ingenti Speculo imaginem nubis accipiunt, eoque remedio nubem, ſeu ſibi objecta deſpiciat, vel diſpliceat, ſeu tanquam geminata, alteri cedat, exemplo avertunt & amoliuntur. Plerique alii hac ſuperſtitione imbuuntur, ut plurium domorum clavibus de funiculo pendentibus, omne Horti ſpacium in orbem cingant, exiſtimantes grandinem ſine damno hac arte aliò cum ſua nube migraturam. Sunt qui dextrâ manu Teſtudinem paluſtrem ſupinam ferentes Hortum vel Agrum perambulent: & reverſi unde exierant, eâdem figurâ illam humi ſternant, ac glebas curvaturæ dorſi ejus objiciant, ne obverti poſſit, ſed ſupina permaneat, nubemque grandine prægnantem rectà intueatur. Quod quidam fieri præcipiunt horâ diei, vel noctis ſextâ. Non defuerunt apud priſcos qui eam in rem omne horti, vel agri ſpacium albâ Vite cingerent: aut Noctuam alis patentibus extenſam in illo ſuffigerent. *Mizaldus ex Columella, Philoſtrato & aliis priſcis.*

DE SECRETIS VESTIUM.

Cap. III.

Ad Maculas omnis generis ex veſtibus, pannisq; delendas.

ACCIPE Salis communis optimè triti, Saponis nigri, ſingulorum quantum ſatis eſt: quibus optimè miſtis, maculæ inungantur: deinde cùm ſiccatæ fuerint primò lixivio, deinde aquâ tepidâ laventur & evaneſcent. *Alexius.*

Ad maculas pannorum ſericorum, & aliorum delendas.

Vervecis pedes anteriores in cinerem redigito, ut fiat pulvis, quo panni priùs aquâ madefacti aſpergantur, poſtea cùm ad Solem ſiccati fuerint, iterum aquâ humectentur, pulvereque, ut priùs aſpergantur. Quibus ſæpius iteratis, pulvis optimè aquâ abluatur, & abſque dubio maculæ evaneſcent. *Idem.*

Smegma ad omnis generis maculas ex pannis delendas.

Accipe dimidium Fellis bubuli, Albuminum ovorum n. j. vel ij. miſceantur benè, addendo Aluminis uſti libram unam, pulveris Ireos unc. vj. Salis contriti parum & miſce. Quo facto addatur tantum Saponis albi, inciſi, vel raſi, quantum ad globos effingendos ſatis eſſe videatur, & ſiccentur in umbra, quoniam Sol iis adverſatur. Quæ ſi vendere volueris, æquali pondere ea conficito. Cùm autem maculas delere voles, pannum priùs aquâ frigidâ humectato, fricando optimè jam dicto Sapone; deinde aquâ frigidâ abluatur. Quòd ſi adhuc comparuerint maculæ, ſiccetur pannus: deinde rurſus, ut priùs, lavetur, & prorſus abſtergentur. *Idem.*

Aliud.

Accipe Smegmatis albi Veneti libram unam, Vitelli ovorum n. vj. Salis triti cochleare dimidium, ſucci Betæ quantum ſatis eſt. Miſceantur & fiat maſſa ad globos formandos, qui in umbra ſiccentur. Quando autem uti voles, pannum aquâ priùs abluito: deinde dicto ſapone fricato, mox aquâ abluito, & adimentur. *Idem.*

Aliud.

Aliud.

Accipe Smegmatis albi rasi libram unam, Fellis hircini, vel bubuli, Aluminis catini, singulorum unc. unam, Vitelli ovorum n. iij. Cineris parum: misceantur in mortario benè, fiantque pilæ, quibus, ut jam dictum est, utitor. *Idem.*

Aliud.

Accipe Fellis veteris bovis, quantum satis est, Fœniculi græci in pollinem redacti libram j. Smegmatis albi lib. unam & dimidiam, Lixivii fortis mensuras tres: misceantur, & coquantur ad ignem, usque ad consumtionem medii, & servetur ad Maculas delendas. *Idem.*

Aliud ad Maculas unctuosas.

Accipe Aluminis rochæ, Calcis vivæ, singulorum libram unam, Aluminis ex vini fecibus unc. sex, Smegmatis albi rasi, libras tres, Aquæ fontanæ libras quatuor. Misceantur, & aliquandiu ad ignem coquantur, deinde percoletur, & ad usum servetur. Quando autem uti voles, Maculas unctuosas ex utroque latere calido, benè confricato, mox aquâ purâ abluito. Quo facto, bis aut ter Sapone & aquâ abluantur Maculæ & absque dubio adimentur. *Idem.*

Aliud ad easdem Maculas.

Accipe Aquæ fluvialis mensuras duas, Fellis bubuli n. j. Aluminis usti unc. quatuor, Aluminis ex vini fecibus usti unc. tres, Camphoræ scrupulos duos, misceantur & coquantur usque ad consumtionem medietatis, deinde coletur, quo Maculæ lotæ bis térve delebuntur. *Idem.*

Ad Maculas ex panno purpureo, sive è lana sit sive serico, sine coloris detrimento delendas.

Accipe Succi Saponariæ quantum volueris, & super maculas ponito, ac sic per horas duas, vel tres sinito: deindè aquâ calidâ diligenter eluito. Quòd si nondum macula prorsus deleta sit, iterato. Quòd si pannus grano tinctus non fuerit, dicto succo aliquantum Saponis adjungito, & permisceto diligenter, atque iterum eluito, & Macula evanescet omnino. *Idem.*

Ad Maculas delendas ex pannis sericis albis & chermesinis.

Aquâ Vitæ ter distillatâ maculæ priùs humectentur deinde Ovi album supperaddatur, & siccetur ad Solem,

aquaque frigidâ abluantur probè. Quod cùm bis factum fuerit, Maculæ extinguentur. *Idem.*

Aliud.

Accipe Aquæ Aluminis quantum satis est, quâ maculas eluito benè, confricando pannum: deinde aquâ frigidâ abluito, & delebuntur, maximè si secundò factum fuerit. *Idem.*

Aliud.

Accipe Lixivii quantum sufficit, ponatur in ollam aliquam mundam ad ignem, donec ferè bullire incipiat; deinde addatur Aluminis contriti, Tartari in pulverem redacti, Smegmatis albi rasi, singulorum unc. iij. Fellis bubul. unc. ij. Commisceantur & coquantur ad consumtionem tertiæ vel quartæ partis, & fiat aqua, quâ cùm maculæ bis, aut ter lotæ, deinde siccatæ, denique aquâ frigidâ ablutæ fuerint, evanescent. *Idem.*

Ad Maculas panni.

Rec. Cineris Fagi q. s. cum aqua frigida fiat lixivium, cui adde parum Amurcæ Vini, & parum Luti usti ex clibano, misce, fiat lixivium, quo panni maculati laventur. *Ex lib. Germanico.*

Modus parandi aquam maculato linteo candido colorem restituentem.

Poteris autem hac ratione parare, si recipiantur Aluminis fecum unc. iiij. Fellis Equæ unc. ij. ebulliant ad quartæ partis consumtionem, cui dein adde Smegmatis albi frustulatim secti, nec non Aluminis unc. j. relinquatur per dies duos. Utere tandem, uti ex præcedentibus didicisti. *Ex lib. Germanico.*

Ad vinum ex panno quovis tollendum.

R. Lixivii ex cineribus Fagi parati & Fecum Vini albi ana q. s. His immerge pannum & per noctem relinque. Tandem abluatur, & Soli siccandus exponatur. *Idem.*

Modus tollendi omnes Maculas ex serico Carmesino.

Paretur Lixivium ex cineribus Vitis: in hujus Lixivii pelviculas duas conjice Aluminis de fecibus unc. sem. & relinque aliquandiu. Pòst per linteum coletur addendo ei Aluminis, & Saponis duri ana drach. ij. Saponis mollis drach. s. communis Salis unciæ partem quartam, totidem Salis Ammonia-

moniaci, ſucci Chelidonii dimidium, Fellis vitulini unciæ partem quartam. Hæc omnia invicem commixta per pannum lineum colabis. At ſi opus fuerit, oportet ut ſumas ſuccida lanarum Coccini, quibus adde lignum Braſilium minutim inciſum; decoquantur ad ignem paululum, & per lineum pannum rurſus exprimantur, ſic habes aquam rubram, quæ delebit omnes maculas.

Ad maculas Holoſerici.

Rec. Lixivii ex cineribus Vitium facti quantum ſufficit.
Aluminis fecis unc. ſem.
Aluminis rochæ drac. j.
Saponis Veneti drac. is.
Saponis liquidi drac. ſem.
Salis communis drac. ij.
Salis armoniaci drac. iis.
Succi Chelidonii drach. j.
Fellis Vituli drac. ij.

Miſceantur omnia, & colentur per pannum linteum. Cùm uti voles, ſumito lanam tonſam ejuſdem cum Holoſerico coloris, & in ſupradicto liquore intinge, atque cum eâ maculæ Holoſerici fricentur. *Ex lib. Germanico.*

Atramenti Maculæ quomodo ex panno adimendæ.

Pannum priùs Aceto acerrimo lavetur, exprimendo benè cum manibus & fricando, deinde cum aqua & ſapone, & delebuntur. *Iſabella Corteſe.*

Ad Maculas panni.

Rec. Aluminis rochæ drach. iij.
Aluminis fecis libram j.
Saponis albi unc. j.
Aquæ fontanæ q. ſ.

Contundantur, & in vaſe vitreato coquantur ad ignem leviter; deinde per filtrum colentur, quo panni laventur. *Roſcellus.*

Pannus, ut priſtinum colorem acquirat.

Rec. Calcis vivæ unc. ij.

Cineris Cerri unc. j.
Aquæ fontanæ unc. ij.
Miſce. *Roſcellus.*

Ad delendas Maculas atramenti vel vini ex pannis lineis, vel è lana confectis.

Accipe Succi Malorum limoniorum, vel aurantiorum vel citriorum quantum ſufficit, quo Maculæ humectentur, & ſiccentur ſæpiùs; deinde aquâ frigidâ abluantur, & delebuntur. Quòd ſi ex Atramento fuerint maculæ, Sapone albo & Aceto laventur. *Alexius.*

Ad Colorem Maculis imminutum pannis restituendum.

Rec. Tartari in cinerem uſti unc. unam, Aceti albi fortis menſuram unam: miſceantur & ad ignem ponantur tamdiu, donec bullire incipiat, deinde ab igne auferatur, & fiat aqua, quâ panni ſenſim & ſæpiùs humectati, priſtinum colorem recipient. *Idem.*

Aqua ad Maculas delendas, ex pannis quovis colore tinctis.

Accipe Fellis bubuli unc. ij. Aluminis ex vini fecibus, ſingulorum ſcrupulos duos, Tartari albi unc. iiij. Camphoræ ſcrupulum unum, Aquæ communis menſuras duas. Conterenda conterantur, miſceantur, & coquantur, donec ſpumare dèſinant; deinde addantur Aquæ vitæ ter diſtillatæ unc. quatuor, & ſervetur ad uſum. Quòd ſi pannus fuerit purpureus, ſumito panni fruſtum aliquod ei panno ſimile, in prædicta aqua madefactum, quo maculæ bis vel ter fricentur optimè, deinde aqua communi abluantur. Si verò alterius coloris fuerit Pannus, ejuſdem quoque coloris fruſtum aliquod ſumito, fiatque ut jam dictum eſt. *Idem.*

Ad Oleum aliudve pingue ex pannis ſine lotione tollendum.

Rec. Oſſa recta pedum Vervecis, quot volueris, in figulina, vel lateraria fornace comburantur optimè, fiatque pulvis ſubtiliſſimus, qui priùs calefactus ſuper maculas ponatur ad Solem donec nigreſcat, quod ubi fieri videris, illi-

illicò abjicito, novumque imponito: idque toties facito, quoad videris pulverem non jam nigrescere, atque sic maculæ absque coloris detrimento delebuntur. *Idem.*

Cuilibet panno colorem amissum reddere.

Rec. Cineris Roboris libram j. superfunde mensuras Aquæ quatuor, & relinque sic per noctem, Lixivio dein separato, adde Fellis Tauri n. 2. & Foliorum Betulæ exiccatorum M. j. simul bulliant ad horam semis, quoad Folia fundum petierint, frigescant. Postea ejus coloris Lanam, quo tingere vis pannum in Lixivio coquito ad ebullitionem usque & ad dies quatuordecim seponito, ita enim Lixivium colorem lanæ adsciscit. Tandem expressâ Lanâ pannum in lixivio tingito, & colorem pristinum recuperabit. *Ex lib. Germanico.*

Maculæ ex laneis Pannis quomodo delendæ.

Accipe Lixivium ex cineribus Fagi paratum, cui adde insuper fecum Vini, & Luti usti ex fornace Pistoris sing. pauxillum. His immerge Pannum, quodque maculatum est, & extrahet omnes maculas. Abluito tandem aquâ purâ & ad Solem relinquito, ut siccescat. *Idem.*

Aliud.

Rec. Aluminis fecum unc. vj. Tartari crudi unc. iiij. Aluminis unc. ij. Camphoræ, Sanguinis Draconis ana drach. sem. Terendo hæc tenuissimè commisceantur diligenter, his addes Fellis taurini novi, & pelviculos aquæ fontanæ totidem, invicem cum prædicta materia in lebete misceantur, ignique apposita ad consumtionem tertiæ partis ebulliant, & per pannum exprimantur: si verò non habueris Mel & Camphoram nihil refert, sufficit enim aqua. Ad usum autem accommodabis hac ratione. Panno lineo novo, in aqua hac immerso, frica maculas, & hoc iterando fac, donec evanescat. Quibus deletis, Pannum in eo locò antea maculatum aquâ calidâ ablue. Sin autem volueris delere maculas in panno candido, recipe aquam jam dictam, addendo smegmatis portiunculam, destilla & fac de cæteris, ut prioribus. *Idem.*

Vestimenta ne Tineæ tangant.

Vestimenta ne tineæ tangant, Amurcam decoquito ad dimi-

dimidium, ea ungito fundum arcæ, & extrinſecus, & pedes, & angulos. Ubi ea adaruerit, veſtimenta condito. Si ita feceris, tineæ non nocebunt. *M. Cato.*

Ad Maculas nigras pellibus albis inducendas, ut Leopardi, vel Pantheræ referant pelles.

Accipe Lithargyrii unciam unam, Calcis vivæ uncias duas, Aquæ menſuras tres. Miſceantur, & ponantur ad ignem lentum, donec calefiant tantùm, & non efferveſcant, deinde ab igne auferantur, & miſceantur, & fiat tinctura, qua pelles penicillo, è ſetis ſuillis confecto, maculæ inſpergantur. Quo facto, ſiccentur ad Solem, deinde virga aliqua percutiantur, & erit factum. Quòd ſi maculæ non probè conſpiciantur rurſus eadem maculæ tingantur, ut priùs, & compos fies. Hic color perſtat, ac pelles coloratas reddit. Quòd ſi & capilli, vel barba tingantur, venuſti reddentur. *Alexius.*

Calcei incorruptibles.

Albertus tradit ad compendium rei familiaris calceos optimos, & penè dixerim incorruptibiles fieri ex corio aſinino ea parte tergi, quâ onera bajulare ſolet Aſinus. Nam nullo temporis tractu atteruntur: neque ſi per lapides quis perpetuò ambulet, aut per ſpinas: nimiâ tamen vetuſtate adeò dureſcunt, ut fieri non poſſit, quemadmodum ſcripſit *Cardanus.*

DE SECRETIS FONTIUM.
Cap. IV.

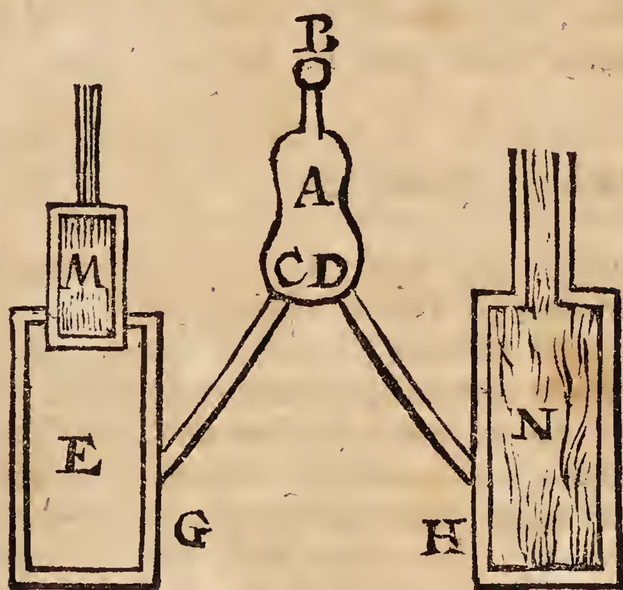
Putei in locis maritimis, ut Aquas dulces reddant.

MUNIENDA ſunt Putei latera perpetuo opere: quemadmodum ubi pilam ſtruimus ad pontes ſuper fluviis fabricandos. Defixis namque ſublicis materiam circumponimus, ultra quam humorem exantlamus. Ita fabris cæmenta, & lapides, mediis undis circumfluentibus, in ſicco ponere licet. Operis igitur ratio erit hæc. Latiſſima primùm foſſa fiet: puta ad demetientem lineam pe-

pedum centum, palis priùs defixis quàm longiſſimis. Quod limi intra valli ambitum fuerit, extractum batillis, aut arutænis, aut aliis machinis trans palos jacietur. Ita mare ſubmovebitur, & ab ejus aſſultibus corona munietur. Ubi id ſpatii exhauſto humore aut ſiccum, aut propemodum tale fuerit, rurſus intra munimentum, alium palorum ordinem quàm longiſſimorum inſtituemus: qui ordo à priorum ordine denum pedum ſtabit intervallo, quod ejecto limo interiore complebitur. Idem tertiò ac quartò fiet, quoad Aquæ dulces hauriantur. *Scaliger.*

Machina Cteſibica.

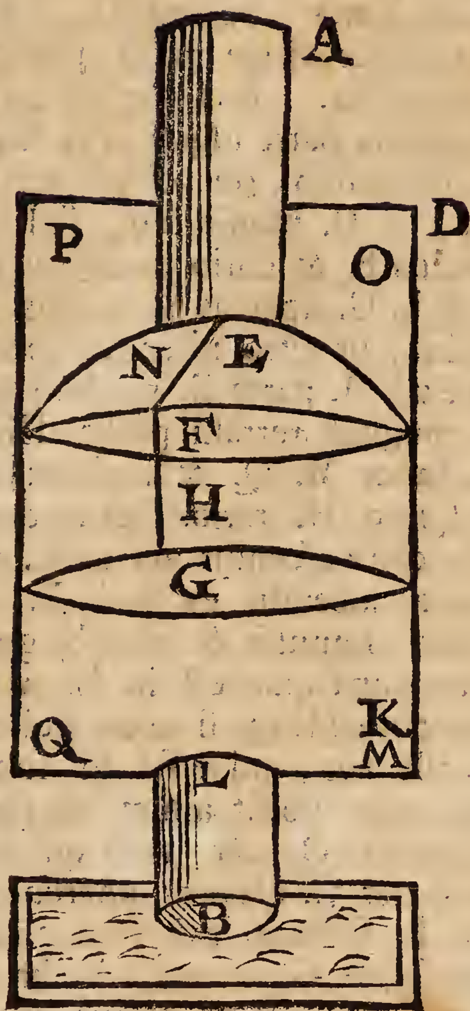
Ratio conſurgit machinæ Cteſibicæ: quæ ſic conſtat, ut etiam *Janellus Turrianus* Cremonenſis, Vir magni ingenii in omnibus quæ ad machinas pertinent, opere ipſo expreſſit. Catinus æreus, cujus ſummum os, per quod effundi aqua debet B. in imo ejus duo foramina C. & D. ſuper quibus axes aut coria ita collocentur ut in follibus: quæ ex inferiore parte eleventur verſùs A. ſed ſi comprimantur, occludant oſcula illa: hæreantque Catino ex oſculis C. & D. fiſtulæ duæ, dextra ac ſiniſtra producantur E. & F. & modiolis inferantur in G. & in H. Modioli inanes ſunt, & in aqua merſi, in imo habentes foramina K & M. in medio ſupra quæ axes cum corio ut in catino, qui elevari poſſint ad ſuperius, cùm verè premuntur oſcula, ad unguem concludant. In modiolis autem emboli maſculi M. & N. torno politi & oleo ſubacti, ut modiolos ad amuſſim impleant: inde vectibus & regulis ita ſint aptati ut ultrò citroque permeantes, cùm M. aſcendit exinaniturq; ſubjectum vas, alterna

terna vice N. descendat, & impleat Embolum, exprimatque quicquid in eo continetur. Hac ratione parata cùm ex N. trahitur M. embolus Masculus, locus Q. modioli exinanitur: quare elevatur axis & corium supra K. aquaque B. ascendit, donec impleatur modiolus ex primi motûs ratione: interim verò cùm N. pressus sit incipiat ex imo trahi alterno motu, descendetque M. embolus, cumque aqua quæ in spacio Q. continebatur non possit effluere, M. concludente superius modioli capacitatem ad unguem: descendere per K. quoniam axis foramen premit, & quò magis urgetur pondere & impetu ex superiore loco ab aqua, ita magis exquisitè hæret K. foramini: sequitur ut aqua per G. exeat, quâ solùm exitus patet, ascendensque per fistulam E. ingreditur elephas operculum in catinum per C. foramen, donec catinus impleatur: pòst cessante impulsu ex E. subsidet corium, & axis in C. vasque A. plenum manet. Interim verè dum M. ad K. descendit, N. ad summum modioli ascendit, modiolusque impletur aqua eâdem ratione: unde cùm rursus premitur, exprimit aquam per H. in F. & per D. eadem ratione in modiolum, qui cùm jam plenus sit aqua, nec illa per C. egredi possit, cùm axis & corium eo magis hæreant foramini, quo magis ab aqua ex superiore parte premuntur, sequitur ex secundi motus naturalis ratione, quo etiam gravia sursum feruntur, ut aqua per A. in B. ascendens effundatur, atque ita alternante motu ac pleno semper existente catino, ut effluere ex imo K. & I. in altum ascendes, quantum liber per B. desinat. *Card. de subtil.*

Machina Bambilica.

Ejusdem argumenti est tuba navium, quâ solent naves aquâ periclitantes, evacuare. Cujus exemplo constructa est machina *Bartholomæi Bambillæ*, quam nos vidimus Mediolani, nulla ex parte antiquis artificio inferior. B. D. tuba, inanis intus, lignea rotunda, vectibus & regulis fixa, latior parte superiore tota D. M. inferiore arctior: qua parte excipitur C. vase aquæ immersæ, & undique à lateribus perforato, ut aqua ingredi possit, lapilli autem & arena minimè, fundo vasis C. solido existente, sic fiet ut tubam aquam ex vase puram, cùm opus fuerit,

fuerit, non lapillos aut arenam, quibus machina impediretur, hauriet. In loco M. ubi arctior pars latiori committitur, corium superius ex parte M. annectitur, cui superimminet lamina tenuis plumbea, ut cùm elevetur ex parte Q. pondere suo denuò cadat, & integat canalem L. exquisitè, embolus autem masculus A. E. minor tubæ latitudine, sed tamen in supremo ubi est D. ad amussim tubæ, foramen obstruet. Inane autem sit O. P. Ex imo emboli tres ferreę solitæ prodeant, ad latera tubæ intus pertingentes, quas corio circumvesties, ne contactu tubam exulcerent. Hæ tripodis imaginem referunt. Inferius latiores ac magis distantes, ubi F. quàm superius ubi E. Manifestum est igitur, totum spatium juxta N. esse inane, nec præter virgulas aliquid esse in eo: quo fit, ut pervia sit via ex O. & P. in N. atque vicissim ex N. in O. & P. totum enim spatium supra F. inane est, nec in eo aliquid continetur, præter embolum & virgulas H. In imo harum virgularum circulus F. capitibus earum annexus constituatur, nec totus inanis, sed in medio tantùm, & ubi foramen relinquitur, corio supernè, ac super corium plumbi lamina tenui, ut in M. dictum est, integatur, sic ut cùm integitur ne aër possit transire, & corium tamen cum plumbo elevari possit versùs N. & foramen ipsum detegere. Hoc itaque fiat sic, corium media

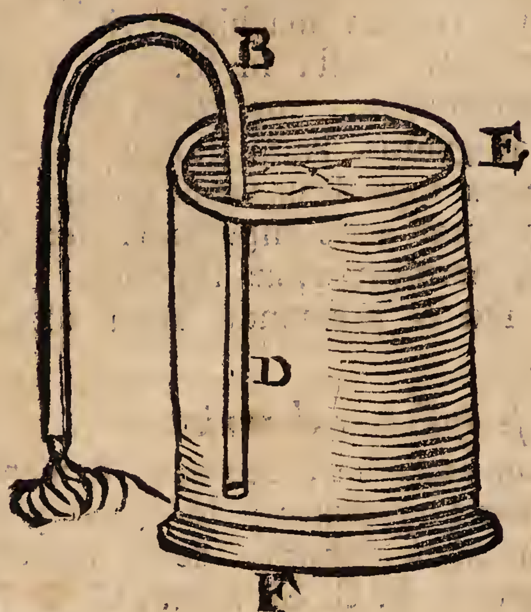
media quasi parte annexum fuerit circulo, capiat virgarum continente: reliqua parte disjunctum, ac solum ad amussim foramen aliud, cùm hæret, occludens. Ex ipsis rursus virgarum capitibus tres aliæ virgæ recta prodeant, lateribus introrsum tubæ hærentes. Has corium circumambit undequaque ad F. supremâ parte usque in G. hærens, ad amussim lateribus tubæ introrsum, ne vel aër ex K. in N. possit permeare. Ita fiet, ut H. modiolum, sed inversum, videatur: est enim fundus F. & corio circum vestibus undequaque tereti forma, & in G. apertus ac patens. Quo peracto ita aptetur A. embolus, ut citro ultroque commeare modò descendendo usque ad M. parte G. modioli inversi, modò sursum ubi nunc pingitur retrahi possit. His itaque sic dispositis, jaceat G. super M. Q. & incipiat elevari, tunc aër contentus in spatio H. rarior factus demum trahit Q. & elevat: cujus successu ascendit aër ex L. in K. spacium, hujus successu aqua ascendit ex B. in L. Cùm autem embolus descendit aëris impulsu & plumbi gravitate, ilicò Q. descendit: quare aqua quæ est in L. necessariò manet: nam recluso operculo M. Q. si aqua descenderet, convelleretur modicus ille aër, qui esset in suprema parte L. supra aquam, cùm non possit alium haurire aërem ex K. propter operculum M. Q. aër verò qui in K. continebatur, dum descendit per G. elevans operculum F. effugit in spatium O. & per P. formam exit foras: ita sæpiùs repetito ascensu descensuque G. & emboli impletur locus L. aqua, pòst rursus elevato G. & ob motus primi rationem ne aër in K. nimis convellatur, elevato Q. operculo aqua ingreditur spacium K. donec impleatur & simul cum eo spatium H. quod, ut dixi, commune est K. quia G. est modioli os patens, & nùlla ex parte conclusum. Sit igitur jam plenum & rursus embolus descendet; aqua igitur quæ in H. est, elevabit operculum F. & implebit spacia N. & O. Cùm autem rursus trahitur embolus, ne aqua quæ O. ascenderat rursum descendat prohibet operculum F. quòd gravitate tum propriâ tum aquæ superincumbentis, cadens obturat foramen. Itaque constat, hac machinâ aquam semper ascendere, & nunquam posse descendere: unde cùm pervenerit ad P. effunditur per P. os tubæ in locum quem volueris, tuncque minimo labore quantum voles aquæ ex B. exhauries: nam plena jam tuba facilior fit motus emboli A. *Card. de subtil.*

Tuba ad Aquas hauriendas.

Tubæ verò quibus ſiccantur naves, tum fontes & ſcaturigines aquarum, ſimpliciore conſtructione conſtant. Manente ratione B. & C. ne lapides machinam impediant, embolus quatuor habet corii fruſta in imo, & totidem juxtà, duorum tamen cubitorum, aut paulò plus ſpatio diſtincta, quæ supernè alligantur. Palmi longitudo eſt eorum: & ut trahuntur, aqua ingreditur vacui ratione: cùm deſcendunt, dilatantur propter aëris impulſum, ſed & ob celeritatem aliquid rurſus permeat aquæ ſuperiùs. Itaque non ſolùm trahendo, ſed & premendo aqua aſcendit. *Cardan. de ſubtil.*

Ut Aqua ſe ipſam exhauriat.

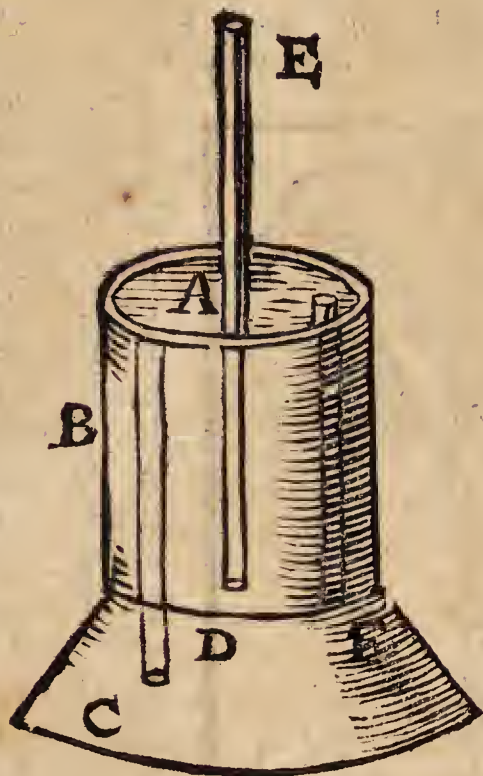
Quomodo Aqua tantum aſcendat, quantum deſcendere poteſt, dum à motu raritatis adjuvatur: id ipſum planius exemplo patebit. Vas ſit aquâ plenum, cujus ſupremum E. imum F. in quo canalis A. B. C. Sit autem C. D. linea æqualiter à finitore diſtans, ſecundùm quem libella ducitur: Impleatur autem canalis A. B. C. aquâ, & emittetur aqua per C. dico, quòd exhauriet quicquid eſt aquæ ſupra C. D. lineam, nihil autem ejus quod eſt intra C. D. lineam, ſed canalis plenus pendebit, & vas uſque ad C. D. aquâ plenum conſpicietur. Hoc itaque ſic eſſe, declarat exemplum. Forſan quis dicat, hæc ad aquæ contractionem debuiſſe transferri: ſed non oportuit, quandoquidem ſeu aquâ, ſeu vino, oleo, lactéve vas plenum fuerit, nihil intersit. Itaque hujus potius ratio reddenda eſt experimenti. Aqua igitur quæ ſupra C D. eſt, cùm tanta ad unguem ſit, quæ aſcendit, quanta eſt illa, quæ ex C. effunditur, ſeu Canalis latior ſit in C. quàm in A. ſeu arctior, quia ſemper totus canalis ad unguem plenus eſt, levior eſt aqua quæ effunditur per C. Quòd verò levior ſit aqua in parte ſupra B. D. quàm in C. ſit, quia aqua ſupra C. D. deſcendere appetit, ut ſit inferior illa quæ eſt in C. igitur comprimit aquam & in canalem impellit. Quæ autem eſt infra C. D. non appetit eſſe in C. quia C. altius eſt loco ejus, ideo non vult aſcendere, ſed aqua quæ effluit ex C. non præbet conſiderandi cauſam, cùm tamen ſit humilior ipſa aqua quæ in vaſe continetur: quia attractio illa non fit niſi continuitatis ratione: continuitas pendet ex ratione raritatis, quæ nulla eſſe poteſt aquâ egrediente os canalis C. Denique tota hæc contempla-

tio absolvitur hoc argumento, quòd aqua quæ debet trahere aliam aquam secum, oportet ut vase contineatur, quoniam sine illo convelli nequit, sed ab aëre juvatur adveniente, & ut sic corpus continuum ad æquilibrium perveniat. Cùm igitur humilius est osculum C. ad aliud perveniet: Cùm autem sublimius, non descendet: quia quæ è directo est loci inferioris; ut in A. ascendere cogetur ad C. quod est in directo D. Si autem aqua descendat primò, deinde ascendat, ut in figura sequente, ex A. in B. inde in E. postmodum in C. & in D. tunc pervenire poterit si D. minus distet à linea B. C. quàm A. locus ex quo descendit. Sed oportet in singulis spatiis certam esse differentiam altitudinis A. & D. Quantò enim longior fuerit, eò major differentia A. & D. juxta altitudinis mensuram esse debet. Hinc errores quorundam; qui ad libramen cùm conati essent aquas deducere, maximas jacturas impensarum susceperunt. In singulis igitur millibus passuum, altius palmo esse debet quàm D. ut in decem millibus passuum decem palmis. Causa hujus rei est aquæ rotunditas evidens, quæ etiam in urceorum superficie apparet. Unde ad libramentum licèt A. sit altius, quàm D. non tamen erit altius quandoque loco medio inter A. D. indiget etiam impetu quodam. Sed hæc nunc præter intentum quasi sunt, volui tamen ob magnitudinem periculi, & erroris frequentiam hæc subjecisse. *Cardan. de subtil.*

Machina Heronis.

Nunc de motu qui ex gravi & levi componitur, dicendum

dum erit. Pro cujus exemplo mirificè ſe offert Heronis machina, quam nos ſæpe tractavimus. Ea ſic habet: A. labrum aquâ plenum, ſub quo vas B. & ipſum aquâ plenum, ſit junctum A. ut ex altero in alterum aqua permeare non poſſit ſub B. vas aliud quod vocetur C. inane. Fiſtula D. feratur ex B. in C. cujus ſummum os fermè ad labrum perveniat. Fiſtula alia E. quæ ſupra labrum non parum aſcendat, & inſerta labro in medio penetret uſque ad imum primi vaſis, non tamen ipſi imo jungatur alia fiſtula F. cujus ſupremum in imo labri oſculo ſitum ſit, inferius in ipſo ſepto inter duo vaſa finiatur, ita tamen ut aqua ex labro per ſuperius os in vas C. deferatur. Tunc verò videmus aquam, quæ eſt in B. vaſe, per E. fiſtulam emitti, ac eò donec finiatur labri aqua, uſque perſeverare. Id quomodo fiat ex duobus motibus compoſitis demonſtrandum. Aqua deſcendens per F. fiſtulam in vas B. ſuperius. At verò cùm ibi locus aquâ plenus ſit, cogitur aqua deſcendere per E. fiſtulam preſſa ab aëre, atque ſic effunditur. *Cardanus de ſubtil.*

Cochlea Archimedis.

Eſt Archimedis inventum Cochlea appellata, cujus meminit *Diodorus Siculus* in antiquâ hiſtoriâ bis dicens Ægyptum ſiccatam beneficio cochleæ ab Archimede inventæ. Quòd ſi ita eſt, cùm Archimedes ſecundi belli punici temporibus floruerit, neſcio quo pacto antiquo tempore benè potuerit Ægyptus habitari. Utcunque tamen res habeat, inſtrumentum id nobiliſſimum procul dubio eſt, atque tali artifice haud indignum. Meminit hujus *Vitruvius* in fine ſui operis. Sed Geleaz de Rubeis civis noſter

ster faberque ferrarius, cujus infrà mentionem facturi sumus, cùm jam olim inventam ipse quasi primus autor existimaret se reperisse, præ lætitia insanivit. Vidimus eum

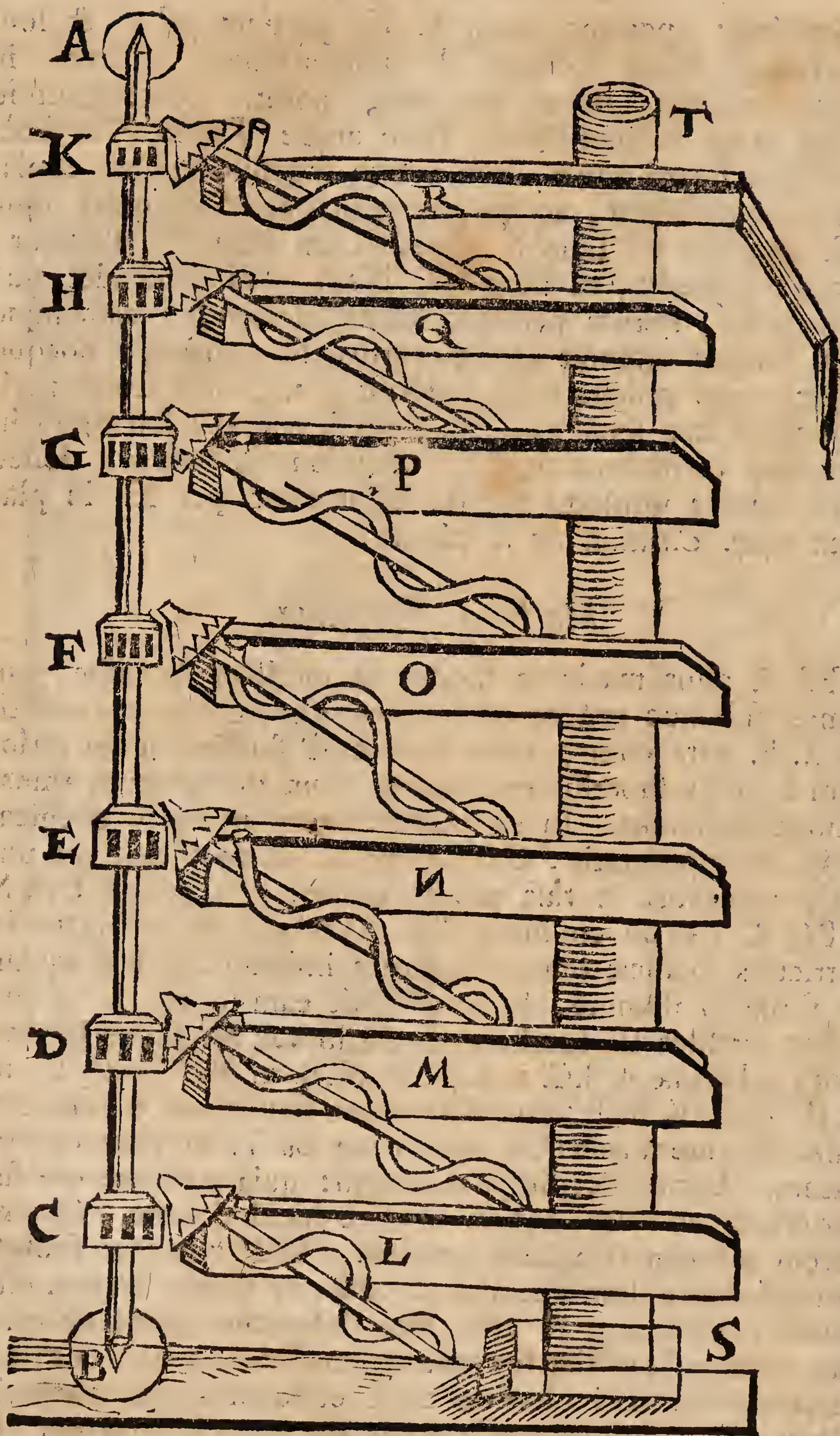

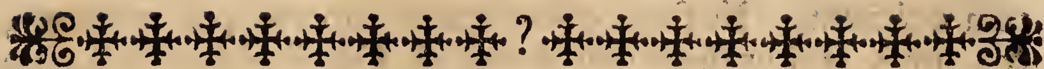
versantem trusatilem machinam, ac paulò pòst mente excussum. Erat autem machina talis. Lignum A. H. solidum, rectum, rotundum, æqualeque, ac tam longum ac inclinatum, ad superficiem aquæ, infixumque alveo quantum opus est, supra ipsam aquam promineat, canali ut vides metallico simplici ad cochleæ imaginem fabricato circumtegatur. Sunt qui multiplici utantur, tres mihi necessarii esse videntur, quique adeò sensim ascendat, ut omnia spatia compleantur. Duo ora habet canalis: inferius quidem latius; angustius, quod superius est. Vocetur autem illud K. Demonstrandum est igitur, quòd ubi terminis A. & H. tignum claudatur, ita circumverti possit, quod motu aquæ circumvertetur. Secundò, quòd ubi circumagatur aqua ascendet effundeturque per K. Nam pinnæ, quæ additæ sunt B C D E F G. seu inter spacia alterutrinque seu in conjunctionibus tigni cum canali, occurrentes aquæ necessariò vertent illud instrumentum: quia augeri possunt longitudine ac latitu-

latitudine: pondus verò A. H. parvum eſt, & longè minus etiam factum ob inclinationem & axes in annulis poſitos, ita ut circumagi poſſit. Oſtendunt id etiam molæ in fluminibus, Pado atque Ticino, ut licèt leniſſimè fluant aquæ, hoc tamen ingenio lapides molares circumactitant, ac molunt triticum. Sed quòd aqua ipſa aſcendat ex Loin K. patet: Cùm enim E elevatur, parsque ſuccedit, fit humilior: igitur aqua deſcendet, quâ aſcendente, iterum pars ſuccedens deſcendit: eademque ratio ſemper oſtendit aquam verſùs K. tendere: hocque experimento pulcherrimè congruit, nos non ſemel periculum de hac fecimus, converſo igitur axe ſeu tigno in fœmineis cardinibus A. & H. in quibus intruditur, donec aquâ canalis impletus fuerit, effundetur per K. in planum ripæ. *Cardan. de ſubtilitate.*

Machina Auguſtana.

Eſt & alius machinæ modus ut intelligo Auguſtæ, qui tamen ſub hoc genere comprehenditur, columna verſatilis A. B. rota cum paxillis vertitur à flumine juxta rationem à nobis ſuperiùs declaratam, dum de motuum translatione ageremus. In ea curriculi pro numero cochlearum, exempli gratia, C D E F G H K. & cochleæ, pro numero vaſorum, & vaſa pro alitudine: vaſa autem L M N O P Q R. fixa in columna S T. Verſa A B. vertuntur in curriculis cochleæ omnes, quarum infima C. haurit aquam ex ſubjecto flumine, & transfundit eam in vas L. à quo haurit cochlea D. fundens aquam in vas M. atque ita uno motu columnæ A.B.C. in L.D. in M.B. in M.F. in O. G. in P. H. in Q. K. in R. aquam fundunt haurientes è ſubjectis vaſis. K. autem transfert aquam per os V. in locum deſtinatum. Contingit rurſus dubitatio: quia cochleæ ore ſuperiore aſcendente, aquam mittere haud debent. Quamobrem primam triplicem fecimus. Sed videntur ſubſultim effundere dum aſcendunt: quia, ut demonſtratum eſt, partes deſcendunt, & aqua tota deſcendit, quam ob cauſam compreſſa exilit, ſed non quemadmodum ore cochleæ deſcendente, ſed pluribus circa eundem axem cochleis poſitis, fit continua non ſolùm, ſed æqualis aquarum effuſio. *Card. de ſubtil.*

A
T
K
R
H
Q
G
P
F
O
E
N
D
M
C
L
S
B

DE SECRETIS METEORORUM.

LIBER XIII.

De appellationibus Ventorum.

A QUATUOR mundi partibus quatuor venti primarii ſpirant, Subſolanus, Favonius, Boreas, & Auſter. Subſolanus itaque ab Orientali illâ plaga fertur, habetque à lateribus adſpirantes ipſi, Eurum & Cæciam. Favonius autem ex Occidentali plaga ſpirans, Japygem habet & Aphricum, qui ipſum medium conſtituunt. Boreas ex Septentrionali parte ſpirans, habet Thraciam, & Aquilonem, qui ipſum medium conſtituunt. Auſter porrò à Meridie fertur, habetque medium ipſum facientes Aphricoauſtrum, & Euroauſtrum. Quo fit, ut in totum duodecim venti exiſtant. Cæterùm Favonium præ aliis ventis agriculturæ commodum eſſe, etiam *Florentinus* ait, & nos quoque fatemur. *Dionyſius.*

Prænotiones ſereni Aëris.

CAP. I.

LUNA tertiâ & quartâ die tenuis, & pura apparens ſerenitatem ſignificat. Plena etiam exiſtens ſi pura apparuerit ſerenitatem portendit. Quin & ſemiplena pura apparens, ſerenitatem annunciat. At verò rubicundior exiſtens, ventum ſignificat. Si qua pars ejus denigrata videatur, pluviam indicat. Sol quoque purus exoriens, ſerenitatem ſignificat, & modicâ nebulâ ante exortum ipſius apparente, ſerenitas erit; ipſo occidente, ſi nebulæ circum ipſum diſtractæ extiterint, pluvia timenda non eſt. Occidens autem citra nebulas purus, etiam ſequentem diem ſerenam promittit. Si verò citra nebulam Sol emerſerit, nebulæ autem poſtea prope ipſum ſteterint rubicundiores, neque nocte, neque ſequenti die pluet. Nebulæ rubicundiores divulſæ circa occaſus, pluviæ timo-

rem eximunt. Noctua continenter canens per noctem, & cornix leniter die vociferans, & Corvi plures gregatim veluti gaudentes & clamantes, serenitatem significant. *Aratus.*

Prænotiones tempestuosi Aëris, & ex quibus signis Pluvias exspectare oportet.

CAP. II.

LUNA tertiâ ac quartâ die obtusa habens cornua & tenebricosa pluviam significat. Circulus autem ejus rubens, aut igneus apparens, tempestatem indicat. Plena Luna, si quid circum ipsam denigratum videatur, pluviam ostendit. Si verò circum totam Lunam areæ duæ sive tres exciterint, maximam tempestatem futuram significant, præsertim ubi illæ nigriores fuerint. Sol rubeus in exortu, & nigrescens, pluvias designat. Sole exoriente si circa radios tenebricosa nebula apparuerit, pluviam significat. Occidens verò Sol si juxta sinistram partem nebulam nigram habet propinquam pluviam statim sperare oportet. Tonitrua & fulgura ex qua parte fiunt, inde tempestatem portendunt. Si modò ex Australi parte; modò ex Boreali ventus progreditur, ampliusque aviculæ palustres & marinæ si in aqua assiduò lavent, tempestatem annuntiant. Iris dupla apparens, pluviam præsagit. Scintillæ ex ollis, aut vasis æreis micantes, pluviam designant. Cornix in littore caput madefaciens aut tota natans, & noctu vehementiùs vociferans, pluvias annunciat. Gallinæ domesticæ frequenter pulvere se opplentes, & clamantes, & corvi & graculi gregatim apparentes, & crocitantes, & hirundines circa paludes aut piscinas, aut fluvios cum clamore volantes, imbrem indicant. Muscæ etiam amplius pungentes, & anseres cum clangore cibum appetentes, & araneæ citra ventum deorsum latæ, & lucernarum flammæ nigrescentes, & ovium greges lascivientes, tempestatem futuram significant. Boves ad meridiem spectantes aut ungulas circumlingentes, & post mugitum in bubile progredientes, pluvias designant. Similiter & lupus animatior propè domos accurrens, & canes terram effodientes, & ulula matutinum ululatum edens; & aviculæ ad partes pelagi fugientes, tempestatem portendunt. Grues citiùs venientes, ac festinantes, tempestatem statim futuram

turam oſtendunt. Mures ſtridentes tempeſtatem ſignificant. Porrò ubi plura ſigna ſimul concurrunt, firmior ſpes erit. Maximè verò quartas tum augeſcentis, tum decreſcentis Lunæ obſervare oportet. Hæ enim Aëris motum mutant. *Idem.*

Tempeſtatis ex marinæ Aquæ concoctu præſagia, tum quid portendant hyberna Tonitrua.

CAP. III.

OBSERVAVI ſæpiùs ſcaphâ in ulteriora littora devectus, manu ſalo immerſa, aquas marinas prorſus egelidas, ac tepore imbutas, quod ipſum tempeſtates ante triduum imminere portendit, ventoſque impetuoſos, ac fluctus validos. Cùm enim in alto remotoque mari, unde ad nos æſtus devehitur, tempeſtas incubuit, aqua marina concuſſa, atque agitata ferveſcit, utque manus complòſo calore perfunditur, mox ad nos turbines ac tempeſtates devolvuntur, fluctusque in ſummam altitudinem intumeſcunt. Sic ineunte Vere tempeſtates auſtrinæ herbas, & gramina eliciunt concuſſu, & agitatione aëris concalefacta. Similiter ſi quando hybernis menſibus tonitru ingruat, ac cœlum fulmine coruſcat, crebriſque ignibus æthera micat: ſubſecuturam tempeſtatem ventoſque Typhonicos exorituros, ac ſæviſſimos in Oceano æſtus indicat. Cùm enim præter temporis rationem contraque naturæ ordinem excitatur aëris illa intemperies, neceſſe eſt validam ſubeſſe cauſſam, quæ illos turbines commoveat: nunquam enim tale quiddam obſervavi, quin poſtridie horrendæ tempeſtates ſint exortæ, magnaque aquarum eluvies deſcenderit. Fulmen enim, & tonitru æſtati familiaria ſunt, quemadmodum & ardentes febres: quæ ſi hyberno tempore invadant, ac concitentur, ex vehementi id fieri cauſa oportet, quam prohibere ac reprimere temporis contrarietas non potuit. Quo ſpectat illud Hippocratis: Minùs periculosè ægrotant ii, quorum vel naturæ, vel ætati, vel conſuetudini, vel tempori familiaris morbus eſt, quàm quibus horum nulli affinis cognatusque exiſtit. *Lemnius.*

Prænotiones longioris Tempeſtatis hyemalis.

CAP. IV.

Ilices & Quercus multum fructum ferentes diuturniorem

rem Hyemem fore ſignificant. Et Capræ & Oves initæ, rurſusque iniri expetentes, longiorem hyemem portendunt. Si animalium greges terram effoderint, & capita ad Boream extenderint, magnam hyemem prænunciant. *Idem.*

Prænotiones an præcox, aut ſerotinus futurus ſit Annus.

CAP. V.

PRAESTAT prænoſſe utrum præcox, aut ſerotinus Annus fiet. Etenim ſemine uberiore uti melius eſt ſerotino anno apparente, propterea quòd quædam ex ſeminibus in medio tempore corrumpantur. Si igitur poſt vindemiam imber continget ante Plejadum occaſum, præcox annus erit. Si verò ſimul cum occaſu Plejadum imber fiet, medius. Si verò poſt Plejadum occaſum pluvia cœperit, ſerotinus fiet annus. Democritus autem & Apulejus ajunt, talem futuram expectare oportere tempeſtatem, qualis erit dies ejus feſti, quod Romani Bruniam appellant, hoc eſt, quarta & vigeſima menſis Novembris, qui Græcis aliquibus Dios vocatur. Alii quidem ex obſervatione quadam aſſerunt, juxta ſimilitudinem quartæ & vigeſimæ prædicti menſis Novembris in qua Bruma ſit, futurum eſſe deinde ſequentem Decembrem menſem. Juxta ſimilitudinem autem ſextæ & vigeſimæ ejuſdem Novembris, Februarium. Verùm hoc aliquando quidem contingere ſolet, aliquando verò nequaquam. Quin & illud quidam ex obſervatione tradunt, quòd à ſeptima menſis Martii die uſque ad decimam quartam ejuſdem menſis aër frigidior fieri ſoleat. In illis enim diebus 40. martyres in paganorum manus traditi ſupplicio affecti, fidei ſuæ teſtimonium præbuerunt. *Didymus.*

Significatio effectuum ex primo Tonitru ſingulis annis, poſt Canis ortum.

CAP. VI.

PRIMUM tonitru cenſendum eſt ſingulis annis, quod poſt Canis ortum contingit. Quare obſervandum eſt, in qua domo circuli Zodiaci Luna exiſtat tum, cùm primum tonitru auditur. Etenim ſi, Luná in Ariete exiſtente, tonitru fiat, conſternatos & dubiæ rationis quoſdam in

regio-

regione futuros ſignificat, & futuros timores, hominumque fugam, poſtea verò quietum ſtatum. In Tauro verò Luna exiſtente ſi tonuerit, frumenti & hordei corruptionem portendit & locuſtarum inſultum. In regia autem aula gaudium. His verò qui ad orientem habitant, anguſtiam & famem. In Geminis ſi tonuerit, turbas & morbum indicat, frumenti corruptelam, & arborum perditionem. In Cancro hordei corruptionem, & ſiccitatem, & bonam mortem, circa Martium verò & Aprilem pluviarum copiam. In Leone frumenti, & hordei perniciem in montana regione, & pruritus & impetigines. In Virgine regis interitum, & alienigenum regionis Regem, navigantibus periculum, circa ſata rubiginem. In Libra bella, & plagarum multitudinem, & fructuum corruptionem. In Scorpione fames erit, volatilia autem multiplicabuntur. In Sagittario, commotionem ſignificat in regione, in montana regione frumenti fertilitatem, in campeſtri corruptionem. In Capricorno, pluvias fore ſignificat in dies quinquaginta, & Regis dolum, ac vituperium, & indecoram loquacitatem, & alieni Regis apparitionem ab Oriente, qui univerſo terrarum orbi dominabitur, fructuum abundantia erit, & Virorum præcellentium mors: ovium verò generatio. In Aquario, bella grandia in regione maritima, fructuum aliorum fertilitatem, leguminum autem perniciem. In Piſcibus, frumenti corruptionem modicam, & mortem Viri potentis. *Zoroaſter.*

Pluviæ præſagium. CAP. VII.

ILLUD ſanè mirum, his qui cauſam non expenderint: quòd ſi Pluvia non imminet, ſaltant Tineæ: ſi imminet, contorquentur ſolùm: non enim adeò afficiuntur cùm humidus eſt Aër, ob id nec adeò exiliunt: plerunque autem imminente Pluviâ, Aër humidus eſt. *Cardan.*

Ventos præſagientia. CAP. IIX.

VENTOS prænunciant mare undis exæſtuans, & in littoribus valdè reſonans. Idem faciunt montium juga pura exiſtentia. Spinæ item, & arida folia in contrarium à ventis volutata. Tonitrua & fulgura in æſtate undecunque ferantur, inde ventum expectare oportet. Quocunque ſtellæ delabentes vergunt, illinc ventum expectandum ſignificant. *Zoroaſter.*

Quo-

Quomodo Grandinem abigere oporteat.

CAP. IX.

AJUNT quidam ſuperſtitioſi, quòd ſi quis Speculum incumbenti nubi oſtendat, Grandinem præterituram. Et rurſus ſi Hyænæ, aut Crocodili, aut Phocæ pellem loco circumducas, eademque præ foribus domus ſuſpendas, Grando non cadet. Si verò & claves multas diverſarum ædium per circulum Regionis funiculis alligaveris, Grando præteribit. Et ſi in domibus Tauros ſtatues ligneos, valdè juvabit. Et Teſtudinem paluſtrem ſi in dextra manu poſueris ſupinam modica terra circum eam aggeſta, ut nequeat ſeipſam vertere ac abire, quod ipſum facere non poterit, ſi terra ſub pedibus ipſius concavior fuerit facta; quum enim non reperiat, quod inſtar ſuſtentaculi apprehendere queat, manet in loco: quo facto neque in arvum, neque in ullum aliquem locum Grando cadet. Sunt autem qui tradant, horâ ſextâ diei, aut noctis circumgeſtationem Teſtudinis, & depoſitionem fieri oportere. *Apulejus Roma* ait, uvam in tabellâ depictam in vinea conſecrandam eſſe occidente Lyrâ, & fructum manere illæſum. Incipit autem occidere Lyra ad decimam Calend. Decembris: Perfectè quidem occidit primâ Nonarum Februarii, id eſt, ipſo Nonarum die. Atque hæc quidem à Veteribus tradita ſunt. Ego verò quædam ex relatis valdè indecora eſſe opinor & vitanda, omneſque moneo talibus, ut nequaquam animum advertant. Quin & Equi fluviatilis pellis ſegmenta ad ſingulos terminos poſita, Grandinis, ùt ſuperſtitiosè ferunt, minas cohibent, ac ſiſtunt. *Philoſtratus.*

Adversùs Fulmen. CAP. X.

HIPPOPOTAMI pellem intra Regionem defodito, & eo loci fulmen non cadet. *Idem. Superſtitio Phyſica.*

Aliud.

Laurum adverſùs Fulmen remedium eſſe *Plinius* ſcribit. Unde antiqui Fulmen timentes, Lauri coronam ſuo capiti imponebant. Idem de Ficu fertur. *Guil. Gratarol.*

Adversùs Tempeſtates. CAP. XI.

IN Apennino Italiæ intra Bononiam & Piſas monte, exortâ tempeſtate, mulieres ad oras procurrunt, eas elevatis manibus conſignantes, caſeo in die Aſcenſionis Domini preſ-

preſſo, decuſſatimque ſignato, crucis figura impreſſo fune, atque ita ſe per annum fore illæſas arbitrantur. Eodem in Apennino ovum in Aſcenſionis feſto excluſum adſervant, ſummoque illigant tecto, atque hoc modo iſtas ædes à Tempeſtatis injuria tutas fore exiſtimant. Alii ſtratâ menſâ in medio cubiculi, imponunt inter duas cereas ardentes Ceraunium lapidem ein Donnerkeyl is tum ſudat, quod ipſis videtur miraculum: cùm tamen non minùs naturâ id fiat, quàm vitrearum feneſtrarum ſudatio, aut tum temporis, aut in hypocauſto calente. Cæterùm Tempeſtates agris non nocebunt, ſi Corallii triti in quatuor agri angulis præcipuis ſpargantur. *Vvierus & Fallopius.*

Iris quomodo videri poſſit. CAP. XII.

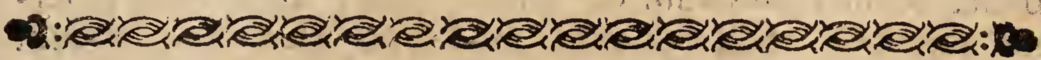
IRIS multis modis videri poterit, commodius tamen è Cryſtallo paretur, vel ex Iride quoque gemma, ſexangulæ Cryſtallo ſimili, quam ſic Majores appellavêre, cùm Solis ſubdita radiis, ſumma tecti laquearia ſubjectumque planum tremula verberet umbra, Iridique colores ſimiles oſtendat. Sic enim naſcitur hexagona: ſin minus arte paretur trigona longitudine dodrantali, latitudine duorum digitorum, inde rota expoliatur, & concinnetur. Cùm ergo Iridem videre quæſieris, Cryſtallinum, vel Vitreum Priſma manibus ſumes, & in longitudine oculis accommodabis, ſi per infernam ſuperficiem intueberis, omnia diversè colorata puniceo, viridi, xantho, & cæruleo: item ſi ad ſupernam ſuperficiem oculos flexeris, permutatur colorum ſitus, cùm permutentur perpendiculares, & hoc clarius Solis Luce, nec contemnendum rei ſpecimen erit, ſi Hortos inſpexeris undique tapetis ſparſos, floribus & coronis ornatos, & ambulantes Homines, uti Angeli viſuntur veſtium fimbria iiſdem coloribus redimita: ſi ſecundùm latitudinem oculis accommodabitur, in latum colores videbis: ſi ſupra, vel ſub oculos invertes, inverſa, & erecta abſque coloribus vides, ſpectans verò quaternis inſpicietur oculis, omnia tamen inflexa, ob oculorum convexitatem, aliquam inde cera ſuperficiem opacando, & ſæpè per oculos revolvendo ea videt, quæ potiùs ſunt faſtidientis, quàm voluptuoſæ narrationis pertractare. Idem quoque ſic videre poſſumus. Sic ſi in pelvim aquæ plenam ſpeculum immergatur, diligens intuitor in parietum marginibus, iridis colores generatos reperiet, & pulchriores. Aliter vitreum vas, vel pellucidum aliquod

quod rotundum, foris aqua perfusum Soli oppones: radiis enim solis ictum, rutilo aëris repercussu in subjecto plano cœlestis arcûs speciem imitabitur, per varias Solis inflexiones. Sic Soli aquam objiciendo stillatim, è regione nigra in superficie dissultans, Iris spectabitur, ut sæpè remigantibus evenit, aquarum motum: idem quoque evenire conspicitur circa lucernas Austro flante, & maximè humidos oculos habentibus. *Joan. Bapt. Porta.*

Draconis volantis constructio. CAP. XIII.

EXTAT & artificium, quod aliquibus Draco volans, vel Cometæ sidus dicitur, cujus talis est constructio. E subtilioribus Arundinum paxillis quadrangulum constituatur, vel longitudo ad latitudinem hemioliam, sit proportionis diametrorum duorum, & ex oppositis partibus vel angulis immittantur, quarum intersecatione funiculus illigetur, & ejusdem quantitatis, cum duobus aliis jungatur, è capitibus machinæ provenientibus: sic papyro, vel subtili lino obtegatur, ne quod grave in ea sit; inde è terris, montibus, vel altiorum locorum fastigio, æqualibus, & uniformibus ventis credenda, non validis ne disrumpatur machina, nec levibus, si undique silebit aura: nam eam non sublimat, ventorumque segnities irritum faciet laborem: ipsa recto non incedat tramite, sed obliquo, quod efficit funis tractus è capite uno, ex altero longa cauda, quam è restibus effinges æquidistantibus & papyris passim religatis, sic levi tractu immissa artificis manibus committenda, qui nec segniter, nec oscitanter, sed validè impellat: & sic volutans carbasus aëra petit, ubi paululum fuerit elevatum (hic enim ex domorum anfractu disruptus est ventus) ut vix manibus compesci, vel retineri queat, Laternam aliqui suprà locant, ut Cometa videatur. Sclopum alii, charta & pyrio pulvere involutum, & cùm in aëre quiescit, immittitur per restim accensus funiculus annulo, vel lubrico aliquo, statimque velum petens, ignem ori admovet, maximoque Tonitru, in plures machina dissilit partes, & ad terram procumbit. Ælurum aliqui vel catulum ligant, ac per aëra immissas auscultant voces. Hinc auspicari poterit ingeniosus principia, quonam pacto & homo volare possit ingentibus alis, cubito & pectore deligatis, eas autem à pueritia paulatim jactare assuescat, loco semper sublimiori. Quòd si quisquam id mirum putaverit,

verit, adjiciat ea, quæ Archytam Pythagoricum commentum esse, atque fecisse traditur, plerique enim nobilium Græcorum, & *Favorinus Philosophus* memoriarum veterum exequentissimus, affirmatissimè scripserunt, simulacrum Columbæ è ligno ab Archyta ratione quadam disciplinaque mechanica factum volâsse, ita erat scilicet libramentis suspensum & aura spiritûs inclusa, atque occulta concitum. *Joan. Bapt. Porta.*

DE SECRETIS ORGANICIS.

LIBER XIV.

DE SECRETIS GRAMMAticis, quomodo videlicet occultè loquendum.

CAP. I.

Locutio quomodo occultetur.

VOCES septem modis occultantur: primus est absentia, hæc tutissima est, & cùm non deprehendatur, suspicione caret. Inde obmurmuratio, vel locutio submissa quæ indecora est, & suspicione plena, & sæpenumero maximorum malorum causa fuit. Tertius linguam alienam, ut Græca-Latinis, Germanica-Italis miscendo; sed & hic suspicionem parit, & est indecorus. Quartus est per nutus ut colludentes: est autem hic maximè turpis & irrisorius. Quintus est per verba alia significantia, qui circulatoribus est familiaris. Itali ad Calman locutionem vocant. Ea indiget longâ observatione: si quis tamen dextrè eâ utatur, suspicione carere potest. Utilis est, ad pueros instituendos, qui in domo serviunt. Sextus est cùm circumcisè loquimur, hic haud irrisorius est, & gravem Virum decet, cùm ancipitem sensum reddat. Adeoque legitimus, ut etiam scriptis magnorum Virorum sit familiaris. *Cardanus.*

Locu-

Locutio per sibilum.

Locutio per sibilum duobus modis contingit, alter quidem ut in his Fistulis, quibus canimus simul & loquimur. Vox lingua dearticulatur, latet non animadvertentibus parvum sub magno, & umbra sub sono. Constant fistulæ illæ cicutis simplicibus, ligneis, unico foramine lato, sub eo posito, per quod inflantur: id verò membranâ tenui contectum est undequaque, ita & vox & sermo resonat. Sed reliquus modus in elevatione vocum per paria spatia constat; quibus singulæ literæ significantur, & ex literis dictiones, & oratio tota indiget consuetudine, sed non est assuetis ardua res. *Idem.*

Quomodo cum Urbe obsessâ, per faces procul colloqui liceat.

Est & aliud communicandorum consiliorum obsessis Urbibus remedium, quod tutum est, & semper paratum: nec minùs licet intelligere, quæ velint, qui auxilio veniunt, aut venturi sunt, quàm Urbis statum patefacere, parumque differt ab epistola. Igitur si civitas ipsa cupit exploratori, quæ velit, significare, aut exercitus duci in auxilium venienti, super quinque turres procul invicem positas, ita ut longè distinctæ videantur, singulæ faces ardentes collocentur, singulique qui eas tenent, verba quæ significaturi sunt scripta ante se habeant, & ut in litera succedit quæ ad facem pertineat suam,

aut

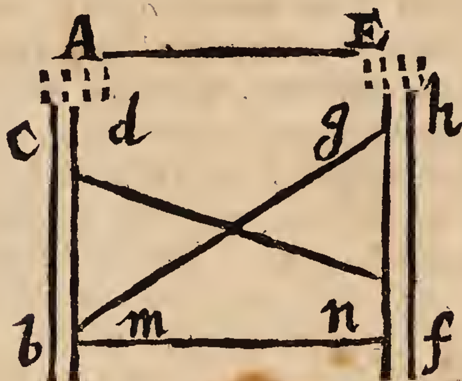
aut duæ treſve, eam eaſve facem elevando, aut deprimendo, aut in dextram, aut ſiniſtram flectendo, ſignificet. Pari ratione, ex altiſſima turri conſilia Ducis in auxilium venientis, exercitu hoſtium intermedio, quiſque literas conjungendo intelliget, prorſus hoſtibus nec advertentibus, ne dum inſciis, quòd faces auxiliariorum humiles erunt. *Card.*

Modi quibus res ex Urbe obſeſſa ſignificentur.

Nunc tempus eſt, ut doceamus, quomodo abſque epiſtola res procul ſignificari poſſint: id cum facibus fieri poſſe modò docuimus: exiſtimantes noſtrum eſſe inventum, ſed olim à Polybio in quodam fragmento deſcriptos duos modos hujus generis, alios tamen à noſtro invenimus, qui cùm obſcuri ſint, & mutili, non ab re eſſe exiſtimavi, ut à nobis explicarentur, ſimul locupletem facturus doctrinam de hoc, ut commodè ea uti poſſimus. Igitur ænea vaſa utrinque conſtituit longa, arcta ſed profunda, in ternas, aut quaternas partes diviſa, & in his, ut in lampadibus fieri ſolet, ligna cum ſubere poſita, ſuper lignis tædæ impoſitæ, è directo in limbo vaſis res inſcriptæ principaliores, veluti frumento indigemus, ſeditio in urbe eſt, præſidium receptum, peſte laboratur, cras foras erumpemus: atque multa alia capita rerum. Ergo utrinque impletis vaſis aqua: & tædis accenſis, ubi aliquandiu arſerint, detracta fiſtula, fax deſcendit ad imum: ſubducta aqua, alter legit, quæ in limbo ſcripta ſunt. Sed hic modus ſatis rudis eſt: nec docet, quæ velimus, verùm ex infinito numero fortuitorum pauca admodum, nec perfecta. Alium deinde ſubjungit, noſtro ſatis conformem, qui talis eſt; Ex conſtituto utrique habent 5. tabellas, in quarum ſingulis alph. elementa 5 aut 4. ſaltem eo ordine, quo vides deſcripta ſunt.

1.	a	f	m	r	y
2.	b	g	n	s	z
3.	c	h	o	t	
4.	d	i	p	u	
5.	e	l	q	x	

Qui verò volunt oſtendere, quæ velint, decem habent tedas ardentes, quarum quinque à dextris, aliæ à ſiniſtris ſunt collocatæ: igitur primùm faces elevantur ab eis qui aliquid ſignificare voluerint, ac toties, donec alii facem eleveñt, ne initium incertum ſit. Ubi reſpondemus ſigno, & ſi quæ fiunt animadvertere docuerint, totidem faces elevantur à dextra quotus eſt numerus tabulæ, in qua litera eſt deſcripta, inde à ſiniſtra totidem, quotus eſt numerus elementi in tabula. Gratia exempli, volo ſignificare *Veniemus*, à dextra quatuor faces, quia V. in quarta tabula eſt, & totidem à ſiniſtra elevabimus, nam V. quarto in ordine tabulæ collocata eſt: inde X. nam à dextra ad quintam à ſiniſtra pro E: eſt enim in prima tabula quinto loco deſcripta. Inde tres à dextra, duas à ſiniſtra pro N. & pro I. duas à dextra: eſt enim I. in ſecunda tabula: & quia eſt in quarto loco, quatuor à ſiniſtra: rurſus pro E. unam à dextra: quinque à ſiniſtra: & pro M. tres à dextra, unam à ſiniſtra: & pro V. quatuor à dextra, totidem à ſiniſtra: & pro S. quatuor à dextra, duas à ſiniſtra. Nos verò alium modum ab his, atque etiam eo, quem ſuprà deſcripſimus, trademus: ut cum duobus facibus res tota abſolvatur, ad omnem confuſionem vitandam. Igitur conſtitutis duabus facibus prælongis, ut ſufficiant ad totam ſententiam per elementa declarandam, atque in tanta diſtantia inter ſe, ut pro intervallo eorum, quibus ſignum hoc proponitur, in diſtantia quatuor cubitorum eſſe judicetur.

Datoque ac recepto ſigno à complicibus utrinque facibus elevatis, aut abditis ut initium rei ſtatuatur, ſiniſtra elevata, elementum unum ſignificabit: debet autem elevari decem cubitis, depreſſa ſicut lateat, aliud in ſiniſtrum latus inclinata, aliud in dextrum, aliud ut quatuor amplectatur elementa, totidem dextra ſignificabit, erit autem pro arbitrio, & pro condicto elementorum ordine ſit ita hoſtibus, ut amicis res pateat, poteris enim primo loco pro A conſtituere N. vel aliud quodcunque volueris elementum, habes igitur jam octo elementa, quatuor

quatuor habes ſi ambæ faces moveantur ſimul: utpote elevatæ I. abſconditæ L. in ſiniſtram inclinatæ M. in dextra N. Rurſus ſiniſtra elevata & dextra depreſſa O. in ſiniſtram inclinata P. in dextram Q. Siniſtra quoque depreſſa, tres alias notas, in ſiniſtram tres alias, ut ſint viginti & unum elementa, & abſolutum alphabetum uſque ad Z. literam. Superſunt præter has, tres aliæ differentiæ, quæ à ſiniſtra face in dextram partem inclinata prodeunt, cùm dextra ſimul mota fuerit ſurſum aut deorſum, aut in ſiniſtram partem. His igitur conſtituemus 0. 1. 2. Et ſic repetatur 3. 6. 9. ut conſtituantur ſecunda vice ab I. uſque ad 1. repetiti prima conſtitutio 9. 18. 27. Et ita habes ab uno uſque ad 38. Quòd ſi quarto repetieris primum ſignum 27. ſecundum 54. tertium 81. ſignificabit, perveniesque uſque ad 119. Ita quinto habebis 81. 162. 343. & ſummam omnium 462. Neque parum eſt tam brevi duabus funibus, quarum altera eodem modo ſemper ſe habet, ſcilicet ut ad dextram inclinetur, reliqua trivariam variatur omnes numeros ſignificari ab unitate uſque ad 462. Atque hic modus minimè fallax eſt, aut confuſus, brevisque & perfectus. Verùm exercitatione in talibus opus eſt, & ut antea de his, obſeſſi cum auxiliaribus convenerint. Noctem etiam eſſe claram atque ſerenam, & abſque Lunæ lumine. *Idem.*

DE SECRETIS SCRIBENDI.

CAP. II.

Literæ in tenebris conſpicuæ quonam fiant pacto.

SI quis furtivo ſcripto rei conſcio, novo aſtu excogitata quæpiam nuntiare quæſierit, quæ tantùm nocte intempeſtâ conſpectari queant, in tedularum liquore graphicè deſcribendo pagina ſaturetur, maximâ adhibitâ ſedulitate, & ineffigiata interdiu apparebit. *Joan. Bapt. Porta.*

Literæ occultæ, quas non quivis legere poſſit.

Occultandi ratio triplex eſt, tranſmutandi, quæ in uſu, ut de Cæſare olim Suetonius, velut ſi pro a. d. pro b. n. ſcribatur. Eſt autem infinitorum generum. Secundus translatione fit, atque hic duplex. Primus cùm tribus literis exempli gratia, omnia ſcribimus, facilius autem ad-

dita aspiratione, ne quid de his prorsus præter hanc sit varietatis. Cb ‘abb ‘aacb acaccab bb ababbba cabbca ‘abb ‘abcbacab bbb ‘acabbcbbabbabb ‘ab ‘b cbaabbaacb ‘acc ababbbab cab cbbb bbb ‘aa ‘ac ‘aaabaa bbb ‘ca cbabb ‘abacabbaa ‘ca ‘abbca cbabab. Alter translationis modus est, ut delitescant, in quibusdam suspicionis nota quædam, ut in Laconica scytala, in aliis nulla penitus relicta, qui modus est elegantiss. Nam membranas duas æquales accipiet delineatas ad scribendum, atque in ipsis lineis foramina sparsim è regione in utraque parva, sed tamen pro elementorum magnitudine seu altitudine facies. Quædam septem, quædam tria, quædam octo, vel decem elementa continebunt; ut omnia simul foramina CXX. elementa simul junctis omnibus, quæ inscribi possunt, contineant. Harum alteram dabis illi, ad quem scribere desideras. Cùm verò opus est, scribe primùm sententiam tuam quàm brevissimè potes, sic ut numerum elementorum minorem contineat sententia, quàm is est, quem cupiunt intervalla. Inde in membrana supposita foraminibus scribes eam sententiam, atque item in alia atque alia: demum imple spacia primæ membranæ sententias complendo, donec sensus constet. Hanc secundam sententiam complebis in secunda membranâ, sic ut verba N. sententiæ cohærere videantur: in tertia quoque ita aptabis, ut illæsis primis literis, sententiâ totâ verborum numerus magnitudoque constent, ac concinnitatem retineant. Quibus peractis superpone exemplar, quod præcidisti membranæ coæquali, atque ita terminis foraminum puncta tenuissima signabis eò usque, quò literæ pertingant, quas scribere desideras: tum tertiam membranam accipe, epistolamque continuis verbis decenti spaciorum ordine ac magnitudine, tum etiam literarum scribe, sic ut primò sententia ac verba illius inter punctorum terminos contineantur. Ergo fuci suspicio tunc nulla manet, alter cùm recipit, superposito exemplari sententiam animi tui illicò intelligit. Nec huic rei tametsi laboris haud levis sit, aliquid ad significandam sententiam periculosis temporibus amicis suis par inveniri potest. Tertia occultandi ratio fit, cùm literæ alumine scribuntur: latent enim: immersæ aqua leguntur, quia aqua membranam reddit obscuriorem, in qua candicat alumen. Quæ verò sale ammoniaco, apparent dum igni exponunt. Ita alii ceparum succo scribunt, quæ omnes ignibus expositæ legi possunt,

secus

ſecus delitеſcunt. Sed opus eſt haud mediocri diligentiâ. *Ex Cardano de Subtilitate.*

Literas lumine interpoſito legere.

Hæc eſt ſcribendi inopinabilis latebra, nec ut cæteræ leviter igne detegitur: Si colore corporeo albo ſcriptitaveris, uti Ceruſſa liquido immixta gummi, vel conſimili ſit chartæ concolor, néve aliquid ſit diſcerniculi, vel conjectare poſſit, tunc oculo, & lumini interjecta ſideris vel candelæ, ubi deſcriptæ fuerint literæ, ocularibus radiis penetrari non ſinunt, ſic obſcuriuſculæ conſpiciuntur. *Porta.*

Literæ indelebiles, quomodo corporibus humanis inſcribantur.

Si placeat quandocunque novas inſcribere figuras, facillimè efficies in æſtuario diviſa ſummâ cute novaculâ, vel phlebotomo, prius depicta atramento in cute figura: inde rimas minio, vel cæruleo, aut terra coloris quem depingere cupis implebis, & ſtatim ob calorem contracto colore cutis concreſcit in imaginem. Aliter ut experimento didici, & abſque balneo: Aquæ ſeparationis Auri cantharides toto die naturali immerſas ſines: inde calamo tenui ſeu literas, ſeu formam aliam quam volueris delineabis in cute, ſic ut aquæ veſtigia relinquantur, confeſtim erumpent veſicæ albæ locis, quæ aqua occupavit. His perfractis & die una conſolidatis, perpetua cicatrix alba ſuccedet, atque omnino indelebilis niſi vi, formam depictam ad unguem referens. *Cardanus.*

Literæ ut nigro exemplo candicent.

Si velimus, ut literæ in nigro exemplo candicent, eſt adhuc occultior mentis conceptum proferendi ratio. Luteum, Ovique albumen validè exagitatum, inſtar ſcriptorii atramenti liqueſcat, hujuſmodi literas, vel lineamenta protrahe, jam exiccatis, colore atro papyrus ſuperlinatur, & inquinetur: ubi verò literæ jam obrutæ liqueſcant velis, lato ferro, vel cultro leviter eas erodendo, tenebricoſum dilacerantes velum, uti nebulas diſcutientes ſupra modum candore panduntur inſigni. *Porta.*

In Ovo modus ſcribendi.

Alumen ex Aceto ſubtiliter, multumque terito, & cortici

quidquid velis affigurabis, ferventi Soli exiccato, muriæ vel acri aceto impone tribus, vel quatuor diebus, resiccatum coquito, cumque fuerit tostum, cortice nudabis, & duro Albumini inscriptas literas reperies. Inde occurrit alterum: Cera circumlinito ovo, stylo literas exarando, fatiscentes rimas humore reple, ac aceto macerari finito per diem, cùm ceram sustuleris, decorticato & pervium corticem, & ovo impressas leges literarum figuras. *Aphricanus.*

Literæ delitescentes ut conspiciantur, & conspicuæ delitescant.

Si optabis ut literæ delitescentes conspiciantur, & conspicuæ delitescant, potieris, si stillatitio Calcanthi liquore, vel Ardenti Aqua affusa, donec solutum fatiscat, ac papyro literas duxeris: jam enim siccescentibus celantur: porrò combustam paleam ex aceto triturabis, & quæ sumus scripturi, in priorum interstitio versuum latè describito. Omphacitis inde Galla albo Vino decoquatur, spongia madida, cùm cordi evenerit, leviter expergificando, & super eas inducta atterendo, vernaculus nobis color ater obliteratus delitescit, pristinus verò invisibilis refricatus nobis fiet conspicuus. *Porta.*

Scripta quomodo occultentur.

Diluitur tantum Atramenti scriptorii in aquâ, ut vix in scripto exemplo vestigium nigredinis appareat: qua siccata, super eadem verba, iisdemque lituris alia, ex carbone Salicis, & Aqua pluvia spissata scribitur, quæ verum Atramentum refert. Ubi siccata fuerit transmissaque, libeatque legere, Galla aquæ incoquitur, impositaque spongia ac expressa mediocriter detergitur epistola nuper conscripta, ita ut neque Carbo nec Lachryma nec Galla adhæreat, reliqua prior emergit cum Gallæ colore, & in tenacitate affigatur chartæ & obumbretur. *Cardanus.*

Literæ quæ igne, vel aquâ visibiles redduntur.

Ast reddere Literas igne vel aquâ visibiles sic possumus, & literas in carminum intercapedinibus, & syllabarum coagmentis, & distantiis protrahere. Contineat epistola inane quippiam, ut inconditè putet positas, & interceptæ, aut nihil omnino aut ægerrimè sentient. Si Citrii, Medici mali, Cepæ & omnium ferè acrium succo descripseris,

ris, si igni infervescit, eorum acrimonia deteguntur illicò. Majus aliquantulum subtilitatis habet, si Alumine aquâ dissoluto scripseris: cumque lectioni accedit, aquæ immergendo, latè evadent visibiles, & elegantes. Si verò candicent, velis, & lacteas, sic facies. Lithargyrium primò teritur, in fictile aquam continens cum aceto conjicitur, decoquitur, & decoctum per colum trajicitur, servatur: inde Limonis succo citrigeri generis literas exarato: jam enim siccescentibus abduntur, si servato liquore immerseris; lacteas & conspicuas videbis. Si Mulierum ubera, vel manus ea madeant, prædicto insperso liquore lacte resudabunt, utitor si inops aliquando eorum fueris. Sic quoque literæ Hirci adipe lapideque occultæ prorsus, si lapis idem aceto demergatur, prodeunt illicò, & quasi sculptæ foras eminentes extabunt. Si autem absoluta aqua perscribendo, literas increscere jubes, ut gnavius expeditiusque itineribus accingamur: Gallas, & Calchantum subtiliter pinsito, inde pulverem chartæ inspergito, panno perfricato, recteque expoliantur, & ut sit chartæ concolor, & pertinacius inhæreat, contuso Juniperi gummi (quod scriptoribus *Vernigo* dicitur) addatur reliquis, cùm usu evenerit, aquâ, vel salivâ scribito, & nigrescunt. *Idem.*

Literæ quæ non leguntur, nisi de nocte.

Literas, quæ non leguntur nisi de nocte, cum Felle Testudinis scribe, aut lacte Ficus si ponatur ad ignem, aut cum aqua vermis lucentis de sero. *Albertus.*

Modus cognoscendi Literas in charta latentes.

Cùm sint tria genera eorum, cum quibus literæ occultæ scribuntur, atque imperfectæ: vel quia res alia desideratur, ut quæ sebo, cinere aut carbonibus indigent, vel quia aquâ, & lachrymâ Arabica, Calcantho, aut perspicuo verbo verbi gratiâ, Alumine (in aqua enim candor videtur) pinguntur: vel quia densitate, ex. gr. scribentur soluto Sale ammoniaco, nam ab igne coguntur: necesse est ut qui explorare velit, & inunctam Oleo chartam contra Solem inspiciat, & ut mergat in aqua, & ut igni exponat, & ut Calcanthi pulverem inspergat. *Cardanus.*

Literæ, ut constitutis diebus deciduæ sint & evanescant.

Quantum humanum evolat ingenium, dum naturæ se-

creta pandis? Demergantur tenuis elimatus Chalybs in separationis aquam, pondere jam triplicato, quibus liquidæ Picis, vel Terebinthinæ resinæ fuligo addatur, ut nigrior fiat, & dolium cooperies, super porphyrite multum teratur, scribe, & consenescentes decident literæ. Hoc silentio prætereundum non putavi, quod præcipuum, & tanquam rei caput est, periculum frequenter facere oportet: nam si diutiùs in charta commoratur, fortis Aquæ plusculum suggeratur, & si fueris sedulus, subcrocea non remanebunt vestigia, hac indicii normâ frui poteris. Sic aliud consimile genus habebis, si sic mentiri satius fuerit: Chrysocolla, ammoniacum Sal, & Alumen æquali certent inter se pondere, tusa omnia fictili condantur, & forte ex Calce parato Lixivium, & faucibus excepturi vasis lineo panno obtento, colato: si igitur parum ebulliat, atramento immisce, & ubi incolumes aliquantulum durabunt, jamque flaccescentes fient & caducæ, ad usum recondito. *Porta.*

Modus delendi literas.

Cerussam in æstate cum lacte ficus misce, & in pastillos redige: siccato in umbra, & tere, ac rursus novo lacte Ficus imbue, forma pastillos, siccato, terito: atque id repete quater, inde serva. Cùm opus est, literas leviter madefacito, & pulverem illum inspergito, sic ut undique adhæreat, sinito per horas duodecim saltem, confricato tenui linteo asperiusculo, in quo gossipium includatur. *Cardanus.*

Literæ quomodo deleantur.

Rec. Salis communis
Salis gemmæ
Aluminis rochæ ana unc. ij.
Salis ammoniaci unc. iiij.

Mista destillentur secundum artem. Hac aquâ literæ humectatæ, evanescent. *Fallopius.*

Literæ ut penitus abstergantur.

Sed lituras, maculas, vel literas penitus abstergere si quæsieris; Calcanthi & Salnitri aquâ calamo supra literas delineato. Vel è Sale alkali & Sulphure, parvis conglobatis orbiculis perfrica, sic erodet, ut nec vestigium remaneat. *Porta.*

Literæ in lapidibus quomodo inscribantur.

Si in silicem nullo compendio aliquid inscribere velis, obli-

oblinito totum cerâ, inde inſcribito quod lubet, cerâ tamen exactè derasâ, ubi literæ ſunt, ut nudus Silex appareat: pòſt merge lapidem in aceto acerrimo per ſeptem horas, & exime: at ſi pluribus horis immerſus maneat, citiùs cruſta excidet. Contingit enim fermè, quod in humanis corporibus, cùm eſcharotica vocata medicamenta applicantur: ſupplet in aceto vim potentioris medicamenti mora, & multitudo aceti, cùm mergatur. Siccat enim & penetrat. Unde lapidem comminui neceſſe eſt. Palàm autem eſt, & hoc ad alios lapides traduci poſſe, qui non ſint multò duriores. *Cardanus.*

Ad Literas obliterandas.

Literas ſic facilè obliterabis ac delebis. Accipe carnem leporinam, ſicca, tere in pulverem, & vivæ calci miſce, ac literis ſuperpone, vel illine, & infra triduum nullum comparebit illarum veſtigium. Ex vetuſtiſſimo quodam exemplari. *Mizaldus.*

Epiſtolæ quomodo concludantur, ut aperiri clanculum nequeant.

Epiſtolarum uſus, & ratio obſignandi tam utilis eſt, quàm etiam neceſſaria. Si igitur adſit ſigillum, antequam cera imponatur, charta ſub eo in capillamenta divaricanda eſt, ſi id feceris, inde cera tolli non poteſt ullâ arte, quin capillamentum pereat. Dignoſcitur ergo apertâ epiſtolâ ex adverſa ſigilli parte fraus. Rurſus ſigillum non adſit, altera ex parte regula & ſtylo divaricanda eſt pars A D. poſtquam jam plicata fuerit, epiſtolæ cohæret pars AD. (quæ rectangula, & oblonga eſſe debet) duabus ſciſſuris, altera tangente A. altera propè valde deducenda eſt adverſam partem epiſtolæ per B. inde rurſus reducenda per C. & demum præciſa parte, & in mucronem formatâ reducenda iterum pars mucronata E. ſub BC. ex B. in C. ita ut pars, quæ tegit B C. quadrata ſit, non mucronata. Pòſt ex adverſa parte

pars foliis ad unguem æqualis ac ſimilis A. D. abſcindenda eſt: ita fiet un ſimiles ſint alterutrinque partes, nec unde clauſa ſit dignoſcere quiſquam facilè queat. Inſcribendæ etiam ſunt literæ utrinque ſuper obſignatum locum. *Cardanus.*

Epiſtola quomodo clàm aperienda.

Literas obſignatas aperire ſolent ſeta Caudæ Equinæ, ſed priùs parum ceram excalefaciunt, res hæc manuum agilitate & judicio, quàm doctrinâ conſtat: reſtituere oportet è regione prioris loci, ne conſuetudine ſigilli, ſitus mutatus prodat dolum. Aliter inunge ſigilli locum, inde ſuperinfunde dilutum Gypſum tenuiſſimum, ex aqua cum modico glutinis piſcium, aut lachrymæ Arabicæ; ſinito cogi, & ita ſigillum adulterinum habebis. *Idem.*

Literæ ne comburi poſſint.

Ne literæ poſſint comburi, Accipe Acetum acerrimum, & Ovorum albumina. In quibus dilue, & coagita Hydrargyrum, eaque miſcellaneâ papyrum ter inunge, ac toties reſicca. Poſtea ſcribe ibi quicquid viſum fuerit, & in ignem projice, videbis abſque ulla combuſtione reſilire. *Ex antiquo libro.*

Literas ut à muribus tuearis.

Atramentum librarum diluto Abſynthii temperatum, literas à muribus tuetur, herba verò ipſa veſtibus inſerta, tineas arcet. *Dioſcorides.*

Albæ literæ ut legi poſſint.

Ammoniacum ſal tritum, & aquæ miſtum, literas albas, & à papyri colore nihil diſtantes reddit: ſed ſi igni admoveris, nigreſcent. Ad hunc modum Aluminis pulvere ſcripta non apparent, niſi chartam, dum voles legere, in aquam demerſeris. *Mizaldus.*

Scytale Laconica.

Duo lina teretia polita æqualiaque omnino, charta ſic ad cochleæ inſtar ſtricta, & æquali à ſummo uſque ad imum involvebant alterum, ut nihil omninò è ligno con-

conſpici poſſet, inde alterutrinque capita, quæ non integebantur præcidebant in formam, quam è latere vides. Unum ex his lignis Imperator exercitus accipiebat, reliquum apud ſe retinebant. Ubi opus eſſet epiſtola, chartam ligno prædicta ratione involvebant capitibus utrinque affixis, & in medio etiam tenuiſſima cera certis locis: inde ſcribebant, quæ

vellent: eaque à ligno avulſa, epiſtolæ loco tranſmittebant. *Cardanus.*

Literæ ut aquâ viſibiles reddantur.

Cum aqua, in qua Alumen diſſolutum ſit, ſcribito, cumque lectioni accedis, aquæ immergendo, latè evadent, viſibiles, & elegantes. *Alexius.*

Literæ albæ, ut citò nigreſcant.

Aceto vel Urinâ clanculum in manibus, vel alibi literas exarabis: cùm exiccatæ fuerint, nec veſtigia apparent, & vis eluceſcat, fuligine, vel colore, quem ubertim infectoriæ dant officinæ, extricato, & nigricabunt valdè. Si easdem albas quæſieris, chartas ficulneo lacte delineato, exiccatas carbonis polline inſperſo confricato, & detergito. *Joan. Bapt. Porta.*

Atramenti conficiendi modus optimus.

Sumito Gallarum optimarum in tres aut quatuor partes inciſarum, vel leviter contritarum quantum volueris, quæ cùm in oleo pauco, aliquantulum fuerint frixæ, ponantur in ollam vitreatam, ſuperinfundendo Vini albi tantum, ut ad quatuor, vel plures digitos emineat: deinde adde Gummi Arabici contriti lib. ſ. Vitrioli contriti unc. viij. miſceantur, & ponantur ad Solem per dies aliquot, miſcendo quotidie. Poſteà cùm aliquantulum, & ad ſufficientiam cocta fuerint, coletur, & erit perfectum. Cæterùm fecibus relictis recens Vinum addi poteſt, deinde coqui, colari, & hoc toties fieri poteſt, quòties vinum non ampliùs à fecibus tingitur. His quidem vinis ſimul miſtis, addantur Gallæ, Gummi, Vitriolum recentia, ut ſupra: deinde cùm rur-

rursus ad Solem posita, demumque cocta fuerint, multò melius erit, quàm priùs. Quò enim sæpius iterentur hæc, eò etiam melius evadet Atramentum. Quòd si Atramentum spissius, quàm par esset evaderet, addatur parum Lixivii, & fiet fluidum. Si verò nimis esset fluidum, addatur Gummi Arabicum. Cæterum Gallas parvas, crispas, ac duras esse oportet, quemadmodum Vitriolum coloris cœrulei: gummi præterea lucidum & friabile. *Alexius.*

Atramenti pulvis, quem quisque proficiscens secum ferre potest, modò aquâ vel vino contemperetur. Hic etiam pulvis reddit Atramentum perfectius.

Sumito nucleos Persicorum, vel Armeniacorum, vel Amygdalarum, & ponantur ad ignem, donec candescant, auferantur, & serventur. Quo facto, sumito Resinæ piceæ quantum satis est, ponatur in vas aliquod, vel ollam ad ignem, & cum candelâ vel carbone accensa fuerit, cooperiatur operculo aliquo, ita ut spirare, non extingui, sed fumus optimè recipi possit: deinde cùm Resina omninò consumta, vasaque frigida fuerint, abstergatur fumus in operculo hærens, & servetur. Quòd si quis tantum laboris, pro conficiendo fumo insumere nollet, emat ab iis, qui Typographorum Atramentum conficiunt. De hoc itaque fumo sumito part. j. pulveris Nucleorum accensorum part. ij. Vitrioli part. j. Gallarum frixarum, ut superiùs dictum, part. j. Gummi Arabici part. iv. Redigantur in pulverem, cribrentur, & misceantur, fiatque pulvis in corio servandus. Quandò autem uti voles, sumito hujus pulveris parum: cui adde aliquantulum Aquæ, vel Vini, vel Aceti, & misce benè & utitor. Atque sic habes Atramentum repentinum, quòd quisque secum, absque effusionis periculo ferre possit. Quòd si hic pulvis addatur Atramento non bono, perfectissimum redditur. *Idem.*

Atramentum paratu facile, neque magno precio: præterea non solùm ad scribendum, verùm etiam ad libros imprimendos aptum.

Rec. Ejus tincturæ, quâ coria tinguntur, quantum volueris, Fellis Sepiarum, quantum satis est, misce & fiat Atramentum. Verùm si melius efficere voles, adjungito prædictum

dictum pulverem ex illis carbonibus, Vitriolo, Galla & Gummi. Hoc etiam Atramento libri imprimi poterunt: præsertim si aliquantulum Vernicis, & olei Lini additur, ut liquidius & tenacius fiat. Cæterùm Atramentum pro imprimendis libris, ex solo fumo Resinæ conficitur, ut suprà dictum est, addendo Vernicis liquidæ quantum satis est, & coquendo parum, fiat Atramentum, vel liquidius, vel spissius, ut res ipsa poscere videbitur. Nam hyeme liquidius, æstate firmius esse debet. Quòd si liquidius efficere voles, adde plus olei Lini: si verò durius, minùs olei, & plus fumi, meliusque coque. Verùm durius Atramentum elegantiores efficit literas. Quòd si rubrum Atramentum conficere cupias, loco fumi sumito Cinnabaris optimè contritæ, quantum volueris: si verò viride, Æris florem accipito: si cæruleum, ut paucis retro annis utebantur, sumito cæruleum Germanicum, vel ençhaustum vitreum, quod Venetiis habetur. Reliqua fiant, ut in communi Atramento dictum est. *Idem.*

Atramentum perpetuum.

Stuchum vocant Artifices colorem perpetuum, quò maximè sepulchris literæ solent inscribi, jam prius literis in marmore incisis: constat fumo olei è semine Lini Pici navali commixto. Ejus enim fumi nigredo non mutatur, nec pix ab aqua, aut vento corrumpitur. *Cardanus.*

Rubrica scriptoria.

Accipe ligni Brasilii minutim incisi unc. unam, Cerussæ, Aluminis, singulorum drachmas duas: terantur & misceantur: quibus tantum Urinæ superinfundito, donec cooperiantur, relinquanturque sic per tres dies, miscendo quotidie ter aut quater: deinde coletur per linteum, ponaturque in catino aliquo vitreato, vel mortario, & siccentur in loco aliquo, ab aëre & Sole remoto, & serventur. Quando autem ad scribendum uti voles, Aqua gummi temperata conficito. *Alexius.*

Pulvis abstergens Atramenti maculas, vel literas, scriptas in papyro.

Accipe Cerussæ optimè contritæ, lactis Ficuum, singulorum quantum sufficit. Misceantur, & fiat massa, quæ cùm exsic-

exſiccata, deinde rurſus imbuta lacte, atque ſic ſexies factum fuerit, fiat pulvis & ſervetur. Quando autem Atramentum, vel literas à papyro auferre velis, ſumito Pannum aquâ imbutum; deinde expreſſum, ponatur ſupra Atramentum, vel literas tamdiu, donec humectata ſint. Quod cùm factum fuerit, pulvis prædictus ſuperaſpergatur, & relinquatur ſic per noctem unam: deinde manè cum panno aliquo linteo ſicco fricetur leviter, quo facto, papyrum candidiſſimum videbis, & ad ſcribendum aptiſſimum. Quòd ſi omnino deletum atramentum non eſſet, iteretur, ut prius: & fieri nequit, quin auferatur. Quòd ſi attenuata charta nimium ſit, ea frictione glutine, quo ligna ferruminantur, leviter liquefacta, Ceruſſæ vel farinæ puſillo admiſto, denſabitur. *Idem.*

Ad literas aureas.

Ad ſcribendum aureis literis ſume Croci, & Auripigmenti partes æquales, dilue cum Felle caprino, & tamdiu ſub fimo equino ſepeli, donec fiat veluti ſpiſſamentum. Cum quo pinge, vel ſcribe. Idem fiet, ſi acceperis drach. ij. Aloes & Croci tantundem, eaque in pollinem redacta, Albumine ovi exceperis, & diu multumque agitaveris. *Ex quodam Grammatographo. Mizaldus.*

Ad literas aureas aliter.

Accipe Auripigmenti, Cryſtalli, ſingulorum unciam unam, redigantur in pulverem ſingula: deinde miſceantur cum Ovi albo, & fiat liquor ad ſcribendum. *Alexius.*

Ad Literas argenteas.

Argenteas literas ſic facies abſque Argento. Sume Stanni optimi unciam unam, Argenti vivi uncias duas, miſceantur, & liqueſcant. Deinde terantur cum aqua Gummata, & ex ea materia ubi opus erit, formentur literæ. *Mizaldus.*

Color viridis ad ſcribendum.

Accipe floris Æris, Lithargyrii, Argenti vivi, ſingulorum quantum ſufficit: terantur, & miſceantur ſimul cum Urina Infantis maſculi, & habebis colorem pulcherrimum Smaragdo ſimilem, non ſolùm ad miniandum, ſed etiam ad ſcribendum. *Alexius.*

Ad Literas virides.

Virides literas ſic facies: Accipe folia Rutæ, ſuccum exprime,

prime, florem Æris, & parum Croci adde, tere, & dum uti voles, aquâ gummosâ excipe, ac ſcribe. *Miz. & Alex.*

Liquor viridis ad ſcribendum & pingendum.

Accipe floris Æris, quantum ſatis eſſe videtur, ponatur in Aceto, donec liquefiat: deinde coletur per pannum ſubtilem. Quod cùm factum fuerit, ſuper lapide Porphyrite teratur optimè cum aqua communi, addendo parum Mellis. Deinde cùm benè ſiccatum fuerit, iterum ſuper lapide Porphyrite, cum aqua gummi teratur, & res erit perfecta. *Alex.*

Cœrulei parandi ratio.

Cœruleum cum Melle, ut Æris flos conterendum, ſed purgandum non eſt. Temperatur autem ovi Albo agitato, aut Glutinis aqua, & non Gummi. Aqua hæc glutinis fit ex viſcerum glutine lucido, & liquefacto & colato, ut ex gummi ſolet.

Cinnabarim parandi ratio.

Cinnabaris, cùm ſuper lapide porphyrite optimè aquâ communi contrita, deinde exſiccata fuerit, ponatur in vas aliquod oſſeum vel vitreum, urina ſuperinfundatur, relinquaturque ſic aliquandiu: nam fundum materia petet: poſtea auferatur ſenſim Urina, ac rurſus recens addatur. Quod cùm octies aut decies factum fuerit, optimè purgatum erit. Quibus ſic ſe habentibus ſumito Ovorum alba, optimè agitata, & in aquam puram diſſolvatur, eam aquam ſuper cinnabarim effundito, ut tranſverſum digitum emineat, rurſusque ſimul agitato; deinde cùm reſiduum fecerit, auferantur ovorum alba ſenſim, rurſusque recentia addantur, fiatque ut cum Urina. Nec alia ratione fit, quàm ut fœtens ille odor, ex Urina contractus evaneſcat. His omnibus factis, addantur Albumina ovorum recentia, miſceantur optimè, fiat liquor, & in vaſe aliquo obturato ſervandus erit: deinde cùm quis hoc uti volet, ligno aliquo miſcendus, ſervatur etiam diutiſſimè incorruptus. *Alexius.*

Liquor ad ſcribendum tanto candore præſtans, ut papyrum vincat in eoque legi poſſit.

Sumito Ovorum cortices optimè lotas, eaſque ſuper porphyrite, & marmore cum aqua conterito, & ſcintilla impoſitâ, ſinito, donec in fundo materia reſideat. Quo facto ſenſim auferatur aqua, materiaque vel per ſe, vel ad Solem ſiccetur, ſerveturque. Quando autem uti voles, accipito Gum-

to Gummi ammoniaci, exempto flavo cortice, quantum satis est, ponatur in Aceto distillato per noctem unam, donec dissolvatur: deinde coletur, cui addatur aliquantulum prædicti pulveris, & fiat liquor omnium albissimus ad scribendum, & pingendum. Hoc etiam liquore, primaria quædam fœmina in Italia ad faciem dealbandam utitur, propterea quòd absque ulla aliqua læsione cutis, & dentium, ita faciem albam reddit, ut non illita sed naturâ sic esse videatur. Verùm si ad faciem uti velis, liquorem multò rariorem, & tenuiorem esse oportet, ut meliùs penetrare & durare queat. Cæterùm si ad hunc effectum aliquantulum calcis combustæ addideris, optimè feceris. *Idem.*

Modus parandi Vernicem, ad membranas sive papyrum lævigandum, quâ utimur ad scribendum: quæ melior est & pulchrior eâ, qua vulgò utuntur: nec ut illa vulgaris malè olet.

Vernix qua scriptores utuntur ad conficiendos libros, est gummi Juniperi in pulverem redactum. Ex hoc etiam gummi cum Lini oleo cocto liquida Vernix conficitur. Utuntur scriptores prædictâ Vernice contritâ, ut meliùs Atramentum suscipiat charta, nec perfluat. Verùm si meliorem, atque minore precio parare voles, sumito Ovorum cortices mundatos, & leviter contritos, eosque in olla aliqua benè coopertâ, in fornace vel Figuli, vel Vitriarii tamdiu sinito, donec optimè in calcem ac cinerem vertantur, deinde cribrentur, & fiat pulvis albissimus. Quum autem uti voles, ponatur aliquantulum super papyrum, ac leporino pede hinc inde spargatur, quod reliquum est, abstergatur, & ita ad scribendum reddetur optima. Verùm si posteaquam scriptum est, & exsiccatum, pulverem auferri desideres, aliquantulum cum medulla panis fricetur, & absterget pulverem omnem. *Idem.*

Modus parandi tabulas albas, delebiles, in quibus scribitur stylo æneo: cujusmodi libelli in Germania fiunt.

Accipe Gypsi mundi ac cribrati quantum satis est, & cum colla cervina, aut alia dissolves: quod cùm exiccatum fuerit, radatur, politum fiat, & lucidum. Quibus sic se habentibus, rursus ut priùs dissolvatur, & radatur: deinde sumito Cerussæ in tenuissimum pulverem redactæ, & cribratæ, quan-

quantum satis est: misceatur cum oleo Lini cocto, & fiat Unguentum, quo illinantur tabulæ: quæ cùm benè illitæ fuerint, siccentur in umbra per dies quinque aut sex, deinde panno aliquo, in aqua intincto, & expresso, expoliantur tabulæ, & sic relinquuntur per dies quindecim, aut viginti, donec optimè siccentur, quibus ad scribendum, delendumque quod scriptum fuerit, utitor. *Idem.*

Libri quomodo obduci queant Auro.

Accipe Boli armeni ad nucis quantitatem, Sacchari candidi ad ciceris magnitudinem. Redigantur in pulverem tenuissimum simul: deinde addantur alba Ovorum, misceantur optimè contundendo. Quo facto, sumito librum optimè ligatum, & sub prælo cum Ovorum albo illitum: deinde cùm exiccatum fuerit, illinatur prædicta compositione, & siccetur friceturque benè ut politum, leveque fiat. Quum autem Auro eos obducere voles, aquâ communi priùs humectentur: deinde subitò auro superposito, bombyce premantur leviter, & exiccata dente lævigentur, atque ferro frigido formæ imprimantur. *Idem.*

DE SECRETIS SCIENTIARUM.

LIBER XV.

Præcedenti libro earum Artium secreta expedivimus, quibus veluti instrumentis ad varias scientias & Artes discendas aut docendas utimur. Nunc ergo superest, ut instrumentis expeditis ipsas Scientias, & Artes aggrediamur, & ea quæ nobis ex his inter Secreta referri debere videbuntur, exponamus. Sunt autem Scientiæ vel Physicæ, vel Metaphysicæ, vel Mathematicæ, vel Morales. De physicæ scientiæ secretis antea passim à no-

à nobis actum est. De cæteris in hoc libro nonnulla persequemur. Itaque Metaphysicæ scientiæ tractationem de Deo, & Angelis seu Dæmonibus bonis aut malis sub se complectitur. Suprà quidem primo & secundo libris de Deo, & Angelis aliquid egimus. Hîc tamen aliâ ratione Metaphysica tractaturi sumus. Suprà namque meram de Deo & Angelis scientiam proposuimus, non quatenus ad aliquod opus, aut effectum ex ipsa scientia prodeuntem referenda fuerat, quod jam paucis exequemur, ut hîc formam, suprà verò materiam tradidisse videamur. Non hîc enim quid Deus sit quotq; personis consistat, quid Dæmones sint exponemus, sed quomodo nobis Deus cognitus applicandus sit, Dæmonesq; boni conciliandi; mali verò procul à nobis repellendi. Quâ quidem ratione quævis bona consequimur, ut hæc meritò potissima secretorum pars censeri debeat.

Quâ ratione Deo conjungamur, eoq; nobis conciliato, fruamur.

CAP. I.

MULTA multi secreta magnis extulerunt laudibus, quæ vel ad scientias, vel ad opes & divitias, vel ad honores, sanitatem, aliaque corporis & fortunæ bona comparanda proferuntur: Cùm tamen in hâc vitâ nullum sit sanâ conscientiâ bonum hominibus magis exoptandum, cumque nihil sit, quod æterna felicitate magis expeti debeat, hoc certè secretum secretorum est, quod omnes Philosophi Christiano lumine destituti, nec non ex Theologis plurimi nequaquam assequi potuerunt, quomodo sc. Deo nobis reconciliato conjungamur, eoque nobis juncto fruamur, ut in hâc & alterâ futurâ vitâ genus omne bonorum consequamur. Veteres equidem Philosophi, primam rerum omnium causam animadverterunt, quæ quod malum est oderit,

oderit, & puniat: bonum verò complectatur, & præmiis afficiat. Cùm itaque judicarent Deum omnis boni, adeoque perfectæ felicitatis esse scaturiginem, probè quidem statuerunt, ita nobis nostram esse quærendam felicitatem, ut & sublimi contemplatione Deum verè agnoscamus, perfectisque virtutibus ei conjungamur: In hoc tamen aberratum est, quòd nec subtili contemplatione Deum verè agnoverint, nec perfectas obtinuerint virtutes. Quis autem, & quid Deus verè sit, aliàs ostendimus, ubi rationibus Philosophicis fidei tamen nostræ consonis, veterum Philosophorum errores palàm fecimus, eosque patefactâ veritate confutavimus. At verò quæ sint perfectæ virtutes quibus vinculum nostræ cum Deo conjunctionis describitur, suo forsan tempore docebimus, si licuerit Ethices Christianæ formulam in lucem perferre. Cæterùm ut secretum quod proponimus, intelligatur, sciendum est Deum (ut qui perfectissimè bonus sit) nihil acceptare quod quantumlibet malum existit. Novimus autem, & fateri, quisquis novit, cogitur, non saltem imperfectum esse quod in nobis est bonum, seu voluntatis seu quis intellectûs virtutes examinet, sed etiam vitiis, & erroribus conspurcatum. Quamobrem si Deo conjungi velimus, præteritorum, & futurorum habenda est ratio: Præteritorum quidem, ut expientur mala, quæ jam perpetrata sunt: Futurorum verò ut mens nostra, voluntasque ab omnibus erroribus & vitiis expurgentur optimè. Hoc fieri neutiquam potest: Illud verò fiet hac ratione, si pœnas in æternum usque reprobationi destinatas sustineamus. Hæc est vera Philosophandi ratio, quæ nos in desperationem deducit, ut viribus & jure destituti divinam gratiam imploremus. Secreti quidem hæc prima pars est, quam percepisse volunt Arist. cùm moriturus exclamat *Ens entium miserere mei*, & ob hanc deprecationem eum aliqui salvum fore credunt: Ego verò ut nulli salutem detrahere possum, ita nullum quoque propterea salvandum esse judico, si Dei gratiam imploraverit: Deus enim justus necessariò, at misericors non item: Cùm Deus dum severè justitiam exequitur, Deus sit etiam absque misericordia. Quoniam ergo justus quidem absque misericordia potest esse Deus: at verò misericors absque justitia vice versa non est: Ob id ut Divinam exoremus misericordiam aliqua nobis opus est justitia, sed ubinam hæc justitia quæretur? An in nobis, vel alio? Utique seu sit in nobis, seu sit in alio quærenda, duo ad eam justitiam omninò pertinent ac requiruntur, nimirum

ut patiendo ſufficiens pœna luatur: Deinde ut agendo Deo perfectè obediatur. Neutrum in nobis eſt. Nam ſi peccatorum pœnas examines, æterna ſunt & nullo eluibiles tempore: Sin autem dicas hanc aut illam pœnam ſatis eſſe, toto cœlo aberrabis, cùm vinculum noſtræ cum Deo conjunctionis, etiam leviſſimo peccato diſſolvatur. At hoc diſſoluto, æternæ felicitatis hæreditas abrumpitur. Præterea quod ut Deo conjungamur, perfecta requiritur obedientia; quàm hæc à nobis aliena ſit, ſatis intelliget qui perfectarum virtutum naturam agnoverit, in quibus nil vitioſum admittitur. Ubinam ergo juſtitiam exquiremus, cujus adminiculo ad exorandam Dei miſericordiam aditum habeamus? Methodica morborum curatio eſt, ut mali cauſas intueamur, & eis applicentur remedia contraria. Philoſophicis demonſtrationibus aliàs docuimus, humanum genus à duobus primis parentibus incœpiſſe, non naturali quidem modo. Sic enim ab aliis, ut nos facti fuiſſent, quibus poſteriores cenſerentur: ſed modo miraculoſo, à prima nimirum cauſa, quæ cùm perfectè bona eſſet, primos ita parentes fecit, ut finem ſuum, adeoque ſibi deſtinatam felicitatem conſequerentur. Unde igitur hoc malum cui obnoxii ſumus in nos irrepſit? Miſeria nobis, imperfectio & mali cujuslibet, peccatique fomes connaſcitur. A noſtris ergo parentibus, malum hoc, hæreditariâ ſorte nanciſcimur. Cùm itaque miſeri ſimus alterius vitio: par eſt ut (ſiquidem aliqua ſalutis ratio ſuppetat) alterius merito bonum amiſſum recuperemus, cùm ex nobis ipſis Divinæ Juſtitiæ ſatisfieri non poſſit. Sed quis ille erit qui tantum promereatur? Num Plato? Num Ariſtoteles? Num Diva Maria? Num Divus Petrus, aut alius ex Sanctis quiſpiam? Ut Deo ſatisfaciat, oportet pœnam luere ſufficientem & perfectam offerre obedientiam. At ſi dicas Platonis meritum, noſtram eſſe juſtitiam, Platonem oportuit ut Divino judicio faceret ſatis, pro ſuis ipſius peccatis æternas luere pœnas, & nihilominus eſſe Deo perfectè obtemperantem: Id ſi potuit (quod falſiſſimum eſt) pro ſe ſolummodò ſatisfecit, nec nobis quicquam fuit promeritus. Eadem eſt aliorum ratio, quicunque à peccatoribus progeniti, hujuſce mali fomitem contraxerunt. Cæterùm quòd malum hoc in omnium gentium familiis animadvertatur, rationi conſentaneum eſt, hujuſce mali ſcaturiginem ad primos referendam eſſe parentes. In nullo igitur

tur homine noſtra nobis quærenda eſt juſtitia: Talis enim ſponſor, aut interceſſor requiritur, qui Deum nunquam offenderit, atque adeò in maledictione natus non ſit, ut ſunt omnes, quos hæc naturalis hominum procreatio ſuſcitavit. Nam ſi quis vel leviſſimè peccaverit, vel fuerit hæreditate natalitiâ reprobus, pro ſe ipſo nequaquam ſatisfacere poterit, multò minùs aliis boni quidpiam promerebitur. Ecquid igitur, an in Angelis, aut Dæmonibus noſtræ ſalutis aditum quæremus? Incerti ſumus: Nam nec ejus rei ratio ſuppetit, nec authoritas Philoſophorum ſatis eſt; Cùm ratione ſalutis via nequeat inveſtigari, deſperandum eſt, aut aliò mens convertenda, ut ex auditu & credendo conſequamur, quod intelligendo non poſſumus. Judæis à primo ſtatim primorum parentum lapſu futurus redemtor Meſſias ille exoptatiſſimus promiſſus eſt, qui totius mundi peccata ſufferret. Hic homo natus eſt, & ſuâ paſſione perfectâque obedientiâ, ſevero Dei judicio, noſtro nomine, ſatisfecit. Verùm ſi homo fuit (inquies) eidem fuit, cui nos, obnoxius condemnationi, ſicque nec perfectè Deo obtemperare potuit, ſibique non alii cuipiam paſſus eſt. Myſterium hîc animadverte: Noſter hic Meſſias non eſt ex naturali hominum ſerie: ſic enim peccatorem naſci oportuiſſet: Sed eum Deus extraordinario modo ſuſcitavit. Nam non ex viri & mulieris copulâ natus eſt noſter Redemtor, qui modus eſt hæreditariæ propagationis. Sed ex Maria virgine ſacroſancto Divinæ majeſtatis lumine (quem Sanctum Spiritum vocamus) illuſtrata conceptus eſt, quo fit ut is homo, Deusque ſit, matris nimirum Mariæ virginis Filius, & Dei Patris altiſſimi. Paſſus hic eſt, mortuusque ſub Pontio Pilato, cùm tamen eſſet naturâ puriſſimus operibusque ſanctiſſimus. Quemadmodum itaque primorum parentum lapſu, vinculum noſtræ cum Deo conjunctionis diſruptum eſt, ſic hujus interceſſoris ſanctiſſimi merito, idem vinculum reſtitutum: Sed eâ ratione tamen ut naturalis hominum propagatio non ob id interrumpatur, ſed ut cœpit ad extremum uſque hominem proceſſura ſit, quò mors in omnem hominem deſcendat, ut omnis homo fiat gratiæ capax, ſiquidem gratia peccatum præſupponit. An verò ſatis eſt, hunc Mediatorem eſſe paſſum, ut omnis homo ſalvetur, cùm non uni magis quàm alteri paſſus ſit? Neutiquam certè ſatis hoc eſt: Sed ut peccatum à noſtris parentibus, in nos transfunditur, dum in

utero materno concipimur: Sic necessarium est, ut hoc nostri Mediatoris meritum nobis adaptemus, quæ *spiritualis est regeneratio* Theologis. Hæc applicatio in hunc modum fit, cùm nos scilicet nostram confitentes miseriam, certò credimus hunc Mediatorem JESUM CHRISTUM pro nobis esse mortuum, ut nobis hac ratione peccata nostra remitterentur, atque adeò Dei Patris gratiam nacti felicitatem æternam consequeremur. Hoc itaque secretum est, quo Deo, nobis reconciliato, conjungimur, quo securam nacti quietem, sinceraque freti conscientiâ, & spe nunquam deceptura gaudentes hujus vitæ terminum, nostrique Redemptoris adventum exspectamus, qui nos in regni sui palatia deducturus est. *Nic. Taurellus.*

Quomodo ea, quæ desideramus scire, assequamur.

Cap. II.

UNICA & vera via ad omnia secreta est, ut recurras ad Deum, omnis boni authorem; & (sicut Christus docet) Primò *quæras regnum Dei & justitiam ejus, & cætera adjicientur vobis.*

2. Item, *Cavete ne corda vestra graventur crapulâ & ebrietate, & curis hujus vitæ.*

3. Item, *Commendes curas Domino, & ipse faciet.*

4. Item, *Ego Dominus Deus tuus, docens te utilia, gubernans te in viâ quâ ambulas.*

5. *Et intellectum tibi dabo, & docebo te: in via quam gradieris, oculo meo te regam.*

6. Item, *vos qui mali estis, scitis dare bona filiis vestris: quantò magis pater vester, qui est in cœlis, dabit Spiritum sanctum petentibus.*

7. Item, *Si volueritis facere voluntatem patris mei, qui in cœlis est, verè discipuli mei estis, & veniemus ad vos, & mansionem apud vos faciemus.*

Septem hæc scripturæ loca, si de litera ad spiritum seu in actum deduxeris, errare non poteris, quin desideratam metam attingas, à scopo non aberrabis, & ipse Deus per Spiritum sanctum suum te docebit utilia & vera: dabit etiam tibi ministros Angelos suos, tuos comites, doctores & adjutores, ad omne secretum mundi. Mandabit & omni creaturæ, ut tibi obediat, ut lætus & gaudens dicas cum Apostolis, tibi obedire spiritus. Tandem quod maximum est, certus eris, nomen tuum scriptum esse in cœlis.

ALIA

ALIA via eſt, & communior, ut tibi revelentur, etiam te inſcio, ſecreta à Deo vel Spiritibus, quia ſecretum in ſua poteſtate habent, vel per ſomnia, vel per fortes imaginationes, ſeu impreſſiones. Aut ex nativitatis conſtellatione per cœleſtes intelligentias.

TERTIA via eſt improbus labor, quo ſine aliquo Divino Numine nihil magni admiratione dignum aliquis aſſequitur, ſicut dicitur:

Tu nihil invita dicas faciásve Minerva.

Quia omne bonum à Deo, ſolo bono à quo quæ volumus impetrari oportet, in ſpiritu & veritate ac ſimplici corde orando. Concluſio ſecreti ſecretorum eſt, ut ſe quiſque excitet ad orandum pro eo, quod quis deſiderat, & non patietur repulſam. Nam deſpiciat aliquis orationem ſuam: nam à quo petitur Deus & largiri poteſt, & largiri vult, modò agnoſcamus authorem, à quo ſimpliciter petamus deſideria noſtra. Clemens & bonus pater amat filios deſideriorum, ſicut & Danielem, & citiùs exaudit, quàm nos evincere poſſimus duritiem cordis noſtri ad orandum, ſed non vult, ut demus Sanctum canibus, non vult eſſe deſpectum, & contemtum clenidiorum theſauri ſui. Ergo diligenter & ſæpe legas, & relegas has ſequentes regulas, ac vitam omnesque cogitationes tuas inſtituas, atque dirigas ad eas præceptiones, & omnia tibi ex animi tui ſententia cedent in Domino, cui confidis. 1. Qui vult ſecreta ſcire, ſecreta ſecreti ſciat cuſtodire, & revelanda revelet: ſigillanda ſigillet: & ſacrum non det canibus, nec Margaritas projiciat ante porcos. Hanc legem obſerva & aperientur tibi oculi mentis ad intelligenda ſecreta, & audies tibi divinitùs revelari, quicquid animus tuus deſideravit. Habebis etiam promta Angelorum Dei & ſpirituum in natura miniſteria obſequentiora, quàm ullus animus humanus deſiderare poſſit. 2. In omnibus invoca nomen Domini, & ſine invocatione Dei per unigenitum Filium nihil ſuſcipias ad cogitandum vel faciendum. Utere autem ſpiritibus tibi datis ac attributis tanquam miniſtris, ſine temeritate & præſumtione cum debita reverentia erga ſpirituum Dominum, tanquam legatis Dei, & quod reliquum eſt vitæ, pacificè perages ad Dei honorem, & tuam ac proximi utilitatem. 3. Vive tibi & Muſis, multitudinis amicitias

vita: temporis sis avarus: omnibus beneficus: utere donis tuis: vocationi invigila: verbum Dei nunquam recedat ab ore tuo. 4. Obtempera benè monentibus, fuge procrastinationem omnem: ad constantiam & gravitatem in dictis & factis tuis te assuefac: tentationibus tentatoris resiste per Verbum Dei: fuge mundana; cœlestia quære: non innitaris prudentiæ tuæ, sed in omnibus ad Deum respice, secundùm Scripturæ sententiam. Cùm nescimus quid facimus, ad te, Deus, elevamus oculos nostros, & à te expectamus auxilium. Ubi enim humana nos destituunt præsidia, ibi Dei affulget auxilium secundùm Philonis dictum. 5. Diligas Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex omnibus viribus tuis, & proximum sicut teipsum, & Dominus te custodiet tanquam pupillam oculi sui, & ab omni malo liberabit, ac te replebit omni suo bono, nihilque desiderabit anima tua, cujus non compos sis futurus, modò tibi ad salutem corporis & animi contulerit. 6. Quicquid didiceris, frequenter repete, & menti tuæ infige, & multum discas non multa: quia animus humanus non potest omnibus par esse, nisi divinitùs quis regeneratus sit. Huic nihil est tam arduum, aut tam multiplex, cui par esse non possit. 7. Invoca me in die tribulationis, & exaudiam te, & honorificabis me, dicit Dominus. Omnis autem ignorantia est tribulatio animi: Invocato ergo in ignorantia tua Dominum, &exaudiet te: & memento, ut honorem tribuas Deo ac dicas cum Psalmista: *Non nobis, Domine, non nobis: sed Nomini tuo da gloriam. Ex Magia veterum.*

Ut boni Dæmones nobis concilientur.

Cap. III.

INEXPLETUS est hominum animus, utpote qui non sit iis contentus, quæ natura, Deusque concesserunt: Magicis enim artibus Dæmones in auxilium convocantur, ut & prædictione rerum abstrusarum, & edendis miraculis humanæ libidini satisfiat. Duplices autem fecerunt magi Dæmones, proprios nimirum, & communes. Proprii sunt qui nobis ab ortu primo assistunt, geniosque nuncupant, quasi congenitos. Horum triplex quoque genus constituitur: Alius enim sacer est, qui vitæ hujus actiones ad omne bonum dirigit: Alius est genituræ, qui propriè genius appellatur: Tertius autem professionis est, de quibus copiosè *Cornelius*

Agrip

Agrippa. Hi ſunt vitæ cuſtodes, & actionum directores, qui non alliciuntur quidem, utpote qui jam nobis adſint: ſed vitæ ſanctimoniâ, puritate cordis, & ſedulitate conſervantur, & ad auxilium excitantur. Genituræ Dæmones, & profeſſionis & in fluctibus cœleſtibus prodire volunt Aſtronomi, quo fit, ut ex erectis nativitatib. quid unicuique ſit expectandum, prædicere nitantur. Dæmones autem qui ſunt extra nos, magi variis rationibus alliciunt, ut voti participes fiant: Diſcrimine tamen duplici, cùm Dæmonum alii boni ſint, alii verò mali. Ut hinc aliam velint licitam eſſe magiam, aliam verò illicitam; Hanc quidem, cùm mali Dæmones circulis, aut aliâ ratione conjurantur, ut Magis obtemperare cogantur. At illam, cùm mali Dæmones verbo divino, vel exorciſmis propelluntur, vel cùm boni Dæmones inventis eorum nominibus arte calculatoriâ, & aſtronomica ex diſpoſitione corporum cœleſtium, characteribus & ſignaculis, vel etiam ſacris obteſtationibus alliciuntur. Præclara nempe res hæc eſt, niſi ſuperſtitione plena ſit, impoſturis, & impietate. Quoniam verò Magi complures ſe bonos ſpiritus habere gloriantur, res hæc diligenter obſervanda eſt, an boni vel mali ſint, ne dum ad hoſce magos confugimus, Cacodæmonis auxilium imploremus, quæ prima via eſt ad perditionem. In eos enim Diabolus poteſtatem habet, qui licitis, & à Deo traditis mediis contemtis, ad eum confugiunt. Hi nebulones (Magos intelligo) miſerrimas aniculas perſequuntur, & plures tamen animas perdunt, quàm Sagæ corpora. Sit ergo ſincera vitæ puritas, & inculpata fides hominis ſpiritum familiarem habentis, & miracula exercentis primum certumque boni ſpiritûs indicium, qualis fuit Moſi, Heliæ, Eliſæi, Petri & aliorum Apoſtolorum, licèt ſingularis Dei virtus appellari debeat potiùs, quàm ſpiritus. Ex impia verò vita, vel hypocritica contrarium intelligatur: Hypocriticam dixi, Sæpè ſiquidem ſe Diabolus in Angelum lucis transformat, ut homines hac ratione decipiantur. Alia quoque via eſt Spirituum dignoſcendorum. Nam boni Spiritus nequaquam mediis accommodant, ut vel vitris includantur, vel characteribus, aut circulationibus utendum ſit. Tales enim ceremoniæ pacti ſigna ſunt, quod icit dæmon cum circulatore: Boni verò ſpiritus non paciſcuntur. Nullum ergo bonum ſpiritum in Magis agnoſcimus: Boni ſiquidem ſpiritus ſolo Dei juſſu reguntur, nec characteribus, ſigna-

culis, nominibúsve moveantur phantasticis, ut sese cuiquam adjungant, & ad explendam ejus libidinem miracula exerceant superatis naturæ limitibus. *Nic. Taurellus.*

Ut vinciantur Mali spiritus. Cap. IV.

CUM itaque ratio nulla sit, ut bonos spiritus arbitrio nostro submittamus, cum malis paciscendum est, & quia non possumus superos, Archeronta movebimus. Ars certè magica facili negotio addiscitur. Nam si te Diabolus animadvertat ejus desiderio teneri, subitò edocebit. Sunt autem varia magicæ artis instrumenta, quibus sese Diabolus accommodat, ut circulus, varii characteres, nomina, plantæ, radices, unguenta, vitra, annuli, missa quoque & alia hujusmodi. Decipitur his leve hominum vulgus, ut hisce rebus existiment, divinas inesse vires, cùm tamen nihil minùs possint. Diabolus enim (ut probè *Vvierus* asserit) nullis creaturis, nominibus, aut signis usque adeò delectatur, ut ceu canis oblato pane allici possit, nec ullâ re tantopere offenditur, ut fugiendum sit; Sed characteribus, & signis, literis, nominibus, imprecationi & aliis similibus, ut etiam herbis & radicibus hæc vis per accidens inest, ut spiritus evocari vel cogi possint, hoc est, quia se volunt hac ratione ligari, ut multas animas ligent, captivasque ducant.

Apparatus ad artem Magicam discendam est septuplex. Cap. V.

PRIMUS est, ut diu noctuque cogitet, quomodo in veram Dei notitiam adscendat, tum per Verbum revelatum inde usque à Mundo condito; tum per scalam creationis, & creaturarum; tum per mirabiles effectiones, quas exhibent visibiles & invisibiles Dei creaturæ. Secundò requiritur, ut homo in seipsum descendat, seseque met optimè novisse studeat, quid mortale in se habeat, quid immortale, quidque cujusque partis sui proprium sit, quid diversum. Tertiò, ut discat per immortalem sui partem æternum Deum colere, amare, & timere, atque in spiritu & veritate adorare: cum mortali verò sui parte ea facere, quæ sciverit Deo grata esse, & proximo utilia. Hæc sunt tria summa & prima Magiæ præcepta, quibus quisque se paraverit ad veram seu divinam sapientiam concupiscendam & affe-

& assequendam, ut dignus habeatur, cui Angelicæ creaturæ inserviant, non tantùm occultè, sed etiam manifestè, & de facie ad faciem. Quartò cùm ab utero matris quilibet ad certum genus vitæ vocetur invigilandum, ut quilibet pernoscat, an ad Magiam natus sit, & ad quam ejus speciem. Quod quivis percipiet, qui hæc nostra legens, facilè perceperit, & experiundo se successus habere senserit. Nam non nisi parvulis & humilibus talia & tanta dantur dona. Quintò advertendum, num circa se manifestè assistentes sentiat spiritus in maximis negotiis suscipiendis. Quòd si tales senserit, manifestum, quod ex Dei ordinatione fiat Magus, hoc est, talis persona quæ ministerio spirituum utatur ad præclaras res efficiendas. Hic utplurimum peccatur, vel negligentiâ vel inscitiâ, vel contemtu, vel etiam nimiâ superstitione; peccatur etiam ingratitudine erga Deum, quâ clarissimi plerique viri, sibi postea exitium attraxerunt: peccatur & temeritate ac pervicaciâ: ac tandem etiam, quando dona Dei non eo in honore habentur, quo requiritur & parergis præferuntur. Sextò, fide & taciturnitate opus est futuro mago, maximè ut nihil proferat secretum, quæ à spiritu sibi interdicuntur, sicut Danieli mandatur. Sigillanda quædam, hoc est, non proferenda in publicum. Sic neque Paulo liberum erat, quæ viderat in revelatione, ut propagaret. Nemo crediderit quantum in hoc unico præceptum situm sit. Septimò requiritur justitia summa in futuro mago, hoc est, ut nihil impium, iniquum, injustum suscipiat, imò ne in animum quidem admittat, & sic defendetur divinitùs ab omni malo. Porrò cùm circa se senserit aliquid incorporeum agens, vel exteriori aliquo sensu, vel interiori, se deinde secundùm septem subsequentes leges gubernet ad magicum consequendum finem. Prima hæc esto lex, ut sciat à Deo ordinatum sibi talem spiritum, ac cogitet, se habere inspectorem suarum actionum & cogitationum omnium: Ideò omnem vitam suam ad ordinem perscriptum in verbo Dei dirigat.

Secundò semper cum Davide oret: Spiritum sanctum tuum ne auferas à me & spiritu principali confirma me. *Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo. Ne des quæso Pater cœlestis potestatem spiritui mendaci, quemadmodum dedisti super Achab, ut periret, sed custodi me in veritate tua*, Amen. Tertiò assuefaciat se ad probandos spiritus,

tus, ſicut Scriptura monet: nam de ſpinis non leguntur uvæ. Omnia probemus, quod bonum & laudabile eſt apprehendamus; quod repugnat voluntati divinæ, fugiamus. Quartum eſt, ut ſimus remotiſſimi ab omni ſuperſtitione. Eſt autem ſuperſtitio hoc in loco, tribuere divinitatem rebus, in quibus nihil eſt divini: aut etiam electo à nobis cultu ſine mandato Dei velle Deum colere: quales ſunt omnes ceremoniæ magicæ ſathanæ, qui impudenter ſe tanquam Deum coli vult. Quintò fugienda eſt idololatria, quæ ſuo proprio motu potentiam divinam alligat idolis, aut aliis rebus, ubi non ſunt à Creatore vel naturæ ordine poſitæ, qualia multa Cacomagi effingunt. Sextò fugienda etiam inſidioſa Diaboli Cacozylia, quâ imitatur creationis & Creatoris potentiam, ut verbo res producat, quæ non ſunt ut ſint, quod eſt ſolummodo omnipotentis Dei, & creaturæ incommunicabile. Septimò inhærendum donis Dei, & Sancti Spiritûs, ut ea diligenter cognoſcamus & excolamus toto pectore, & omnibus viribus noſtris. *Ex Magia veterum.*

DE MAGIA IN GENERE.

Cap. VI.

MULTÆ quidem ſunt rationes, quibus Magi Dæmones alliciunt, ut tamen eas paucis contraheremus, ea quæ *Cornelius Agrippa* de Magiæ ſpeciebus in ſua declamatione de Vanitate Scientiarum, & excellentia verbi Dei conſcripſit, huc referenda eſſe duximus. Exigit etiam hic locus (*inquit*) ut de Magis dicamus: Nam & ipſa cum Aſtrologia ſic conjuncta, & cognata eſt, ut qui Magiam abſque Aſtronomia profiteatur, is nihil agat, ſed totâ aberret viâ. *Suidas* Magiam à Maguſæis & nomen & originem traxiſſe putat. Communis opinio eſt, nomen eſſe Perſicum, cui adſtipulantur *Porphyrius*, & *Apulejus*, & ſignificare eorum linguâ idem, quod Sacerdotem, Sapientem, ſive Philoſophum. Magis itaque omnem Philoſophiam, Phyſicam & Mathematicam complexa etiam vires Religionum illis adjungit. Hinc & Goetiam, & Theurgiam in ſe quoque continet. Qua de cauſa Magiam plerique bivariam dividunt, in *Naturalem* videlicet, & *Ceremonialem. Agrippa.*

DE

DE MAGIA NATURALI.

CAP. VII.

NATURALEM Magiam non aliud putant quàm naturalium ſcientiarum ſummam poteſtatem; quam idcircò ſummum Philoſophiæ naturalis apicem, ejuſque abſolutiſſimam conſummationem vocant, & quæ ſit activa portio ſcientiæ naturalis, quæ naturalium virtutum adminiculo, ex mutua earum & opportuna applicatione opera edit ſupra omnem admirationis captum: Quâ m`giâ Æthiopes maximè, & Indi utebantur, ubi herbarum & lapidum, cæterorumque ad id ſpectantium facultas ſuppetebat. Ejus meminiſſe volunt Hieronymum ad Paulinum, ubi ait, Apollonium Tyanæum fuiſſe Magum ſeu Philoſophum ut Pythagorici. Ejus etiam generis fuiſſe Magos, qui Chriſtum natum muneribus inviſentes adoraverunt, quos Evangeliorum interpretes exponunt Chaldæorum Philoſophos: Quales fuerunt *Hiarchas* apud Bragmanas, *Teſpion* apud Gymnoſophiſtas, *Budda* apud Babylonios, *Numa Pompilius* apud Romanos, *Zamolxides* apud Thraces, *Abbaris* apud Hyperboreos, *Hermes* apud Ægyptios, *Zoroaſtes* Oromaſi filius apud Perſas. Nam Indi, Æthiopes, & Chaldæi, & Perſæ hac maximè præcelluêre Magiâ. Quâ idcirco (ut narrat Plato in Alcibiade) imbuuntur Perſarum regum filii, ut ad mundanæ Reipubl. imaginem, ſuam & ipſi Rempublicam adminiſtrare, diſtribuereque condiſcant: Et *Cic. in Divinationum libris ait*, neminem apud Perſas regno potiri, qui priùs Magiam non didicerit. Magia itaque naturalis ea eſt, quæ rerum omnium naturalium, atque cœleſtium vires contemplata, earumque ſympathiam curiosâ indagine ſcrutata, reconditas ac latentes in natura poteſtates ita in apertum producit: Inferiora ſuperiorum dotibus, tanquam quaſdam illecebras ſic copulans, per eorum mutuam applicationem ad invicem, ut exinde ſtupenda exurgant miracula, non tam arte quàm naturâ, cui ſe ars ita miniſtram exhibet hæc operanti. Nam Magi naturæ accuratiſſimi exploratores, conducentes ea, quæ naturâ præparata ſunt, applicando activa paſſivis, ſæpiſſimè ante tempus à natura ordinatum effectus producunt, quæ vulgus putat miracula, cùm tamen naturalia opera ſint, interveniente ſola temporis præventione:

tione: ut si quis in mense Martio Rosas producat, & maturas Uvas, aut satas Fabas, vel Petroselinum intra paucas horas excrescere faciat in perfectam plantam, & iis majora, ut nubes, pluvias, tonitrua, & divisorum generum animalia, & rerum transmutationes quàm plurimas, cujusmodi multas fecisse se jactat *Rogerius Bachon*, pura, & naturali magia. Scripserunt de illius operibus Zoroaster, Hermes, Evanthes rex Arabum, Zacharias Babylonius, Joseph Hebræus, Bocus, Aron, Zenotenus, Kirannides, Almadal, Thetel, Alcindus, Abel, Ptolomæus, Geber, Zahel, Naxabarub, Tebith, Berith, Salomon, Astaphon, Hipparchus, Alcmæon, Appollonius, Triphon & plerique alii, quorum aliqua opera adhuc integra, & pleraque fragmenta, adhuc extantia, ad manus meas aliquando pervenerunt. Ex recentioribus verò scripserunt in naturali magia pauci, & illi quidem pauca, ut Albertus, Arnoldus de Villanova, Raimundus Lullius, Bachon, & Apponus, & author libri ad Alphonsum, sub peccatricis nomine editus, qui tamen unà cum naturali magia, plurimum superstitionis admiscet: quod quidem fecerunt & alii. *Idem.*

DE MAGIA MATHEMATICA.

Cap. IIX.

SUNT præterea alii naturâ sagacissimi æmulatores, inquisitoresque audacissimi, qui absque naturalibus virtutibus, ex solis mathematicis disciplinis, adscitis cœlorum influxibus sese naturæ operum similia producere posse pollicentur, ut corpora euntia vel loquentia, quæ tamen non habeant virtutes animales: Qualis fuit columba Architæ lignea, quæ volabat; & statuæ Mercurii, quæ loquebantur; caput æneum ab Alberto Magno fabricatum, quod locutum perhibent. Excelluit in iis Boëtius, vir maximi ingenii, & multiplicis eruditionis, ad quem de istiusmodi scribens Cassiodorus: Tibi (*inquit*) ardua cognoscere, & miracula monstrare propositum est: tuæ artis ingenio metalla mugiunt, Diomedes in arce gravius buccinatur, æneus anguis insibilat, aves simulatæ sunt, & quæ vocem propriam nesciunt habere, dulcedinem cantilenæ probantur emittere: Parva de illo inferimus, cui cœlum imitari fas est. De istis puto artificiis dictum est, quod apud Platonem legimus in undecimo de Legibus: Ars data est mortali-

talibus, quo res posteriores quasdam progenerarent, non quidem veritatis, & divinitatis participes, sed simulacra quædam sibiipsis cognata deducerent, atque eousque progressi sunt Magi, homines audacissimi omnia perpetrare, favente maximè antiquo illo, & valido serpente scientiarum pollicitatore, ut similes illi tanquam simiæ Deum, & naturam æmulari conarentur. *Idem.*

DE MAGIA VENEFICA.

CAP. IX.

EST præterea naturalis Magiæ species, quam veneficam sive pharmaciam vocant, quæ Poculis, Philtris, variisque Veneficiorum medicamentis perficitur: cujusmodi Democritus confecisse legitur, quo boni, felicesque filii gignantur: Et aliud quo avium voces ritè intelligamus, sicut de Appollonio narrant *Philostratus*, atque *Porphyrius*: *Vergilius* etiam de quibusdam Herbis ponticis locutus dixit:

His ego sæpè lupum fieri & se condere sylvis
Mœrim, sæpè animas imis exire sepulchris,
Atque satas alio vidi traducere messes.

Et *Plinius* narrat, quendam Demarchum parasitum in sacrificio, quod Arcades Jovi Lycæo humana hostia faciebant, immolati pueri exta degustasse, & in lupum se convertisse: propter quam hominum in lupos immutationem, putat Augustinus Pani Lycæo, & Jovi Lycæo nomen fuisse impositum. Narrat idem Augustinus, dum esset in Italia, quasdam fœminas magas, Circes instar, dato viatoribus veneficio in caseo, eos in jumenta vertisse: cumque portassent, quæ placuissent onera, rursus in homines restituisse, idque patri cuidam Præstantio tunc accidisse. Sed & ne quis hæc putet omnino deliramenta esse, & impossibilia, is recordetur quomodo S. literæ narrant, Nabuchodonosorem regem, mutatum in bovem, & septem annis fœno vixisse, tandem Dei misericordiâ in hominem rediisse: cujus corpus post mortem illius filius Evilmerodat in escam dedit vulturibus, ne quando resurgeret à mortuis, qui jam de bestia redierat in hominem: Ejusmodi plura de Magis Pharaonis narrat Exodus. Verùm de iis sive magis sive veneficis loquitur sapiens, dum dicit: Exhorruisti illos Deus, quia terribilia opera tibi faciebant per medi-

medicamina. Illud præterea vos ſcire volo, non ſolùm naturalia ſcrutari hos Magos, verùm etiam ea, quæ naturam comitantur, ac quodammodo exuunt, ut motus, numeros, figuras, ſonos, voces, concentus, lumina, & animi affectus, atque verba. Sic Pſylli, & Marſi convocabant ſerpentes, alii aliis deprimentes fugabant: Sic Orpheus Argonautarum tempeſtatem hymno compeſcuit: Et Homerus narrat, Ulyſſi ſanguinem verbis reſtrictum. Et in lege duodecim tabularum iis, qui meſſes excantaſſent, pœna conſtituta eſt, ut non dubium ſit, Magos etiam ſolis verbis, & affectibus, aliiſque ſimilibus, non in ſe ipſos modò, ſed etiam in res extraneas ſæpe mirum aliquem producere effectum, quæ omnia non ſecus vim inſitam in res alias profundere, illaſque ad ſe trahere, vel abs ſe propellere, ſeu alio quovis modo afficere putant, quàm Magnes ferrum, & Succinum paleas attrahunt: ſive Adamas, & Allium Magnetem ligant, ſicque per hanc rerum gradariam, ac concatenatam ſibi ſympathiam, non ſolùm dona naturalia, & cœleſtia, ſed etiam intellectualia & divina Jamblichus, Proclus atque Syneſius, ex Magorum ſententia, deſuper ſuſcipi poſſe confirmant: quod Proclus in lib. de Sacrificio, & Magis fatetur, ſcilicet per hujuſcemodi rerum conſenſum Magos etiam numina evocare ſolitos. Ad tantam enim eorum quidam devoluti ſunt inſaniam, ut ex diverſis ſtellarum conſtellationibus, per temporum intervalla, & quadam proportionum ratione ritè obſervatis, conſtructam imaginem cœlitum nutu vitæ intellectuſque ſpiritum accepturam putent, quo conſulentibus illam reſpondeat, & occultæ veritatis arcana revelet. Hinc patet, hanc naturalem Magiam nonnunquam in Goetiam, & Theurgiam fuiſſe reclinatam, & ſæpiſſimè malorum Dæmonum vaframentis, erroribuſque homines obretiri. *Idem.*

DE GOETIA NECROMANTICA.

Cap. X.

CEREMONIALIS autem Magiæ ſpecies ſunt *Goetia* atque *Theurgia*. Goetica, immundorum ſpirituum commerciis inauſpicata, nefariæ curioſitatis ritibus, illicitis carminibus, deprecamentis concinnata, omnium legum placitis eſt exterminata, & execrata. Hujus generis

neris sunt, quos Necromanticos & Maleficos hodie nuncupamus.

Gens invisa Deis, maculandi callida cœli,
Quos genuit natura mali, qui sidera mundi,
Juraque fixarum possunt pervertere rerum.
Nam nunc stare polos, & flumina mittere norunt,
Æthera sub terras adigunt, montesque revellunt.

Hi sunt ergo, qui defunctorum inclamant animas, & illi, quos veteres dicebant *Epodor*, qui excantant pueros, & in eloquium oraculi eliciunt, & qui Dæmones paredros circumferunt, quale quiddam de Socrate legimus, & qui ut dicitur, spiritus pascunt in vitro, per quos se prophetare mentiuntur. Et hi omnes bivariam procedunt. Nam alii Dæmones malos quadam virtute maximè divinorum nominum adjuratos, advocare & cogere student: quippe cùm omnis creatura timet, & reveretur nomen illius, qui fecit eam, non mirum si Goetici, quique etiam infideles, pagani, Judæi, Sarraceni, & cujuscunque prophani collegii, sive sectæ homines, Divini nominis invocatione Dæmones adstringant: Alii autem nefandissimi, detestando, omnibus ignibus plectendo scelere, se Dæmonibus submittentes illis sacrificant, & adorant, idololatræ & vilissimæ dejectionis rei effecti sunt: quibus criminibus etsi priores non sunt obnoxii, tamen manifestis periculis se exponunt: Nam etiam coacti Dæmones invigilant, quò errantes nos decipiant. Ex horum verò Goeticorum anagyri, profluxerunt omnes isti tenebrarum Libri, quos improbatæ lectionis Ulpianus Jurisconsultus appellat, protinusque corrumpendos esse statuit. Cujusmodi primus excogitasse dicitur Zabulus quidam, illicitis artibus deditus: deinde Barnabas quidam Cyprius: Et hodie adhuc circumferuntur confictis titulis libri, sub nominibus Adæ, Abelis, Enoch, Abrahæ, Salomonis: item Pauli, Honorii, Cypriani, Alberti, Thomæ, Hieronymi, & Eboracensis cujusdam, quorum nugas stultè secuti sunt Alphonsus rex Castiliæ, Robertus Anglicus, Bachon, & Apponus, & plerique alii deplorati ingenii homines. Præterea non homines modò & sanctos, & patriarchas, & angelos Dei tam execrabilium dogmatum fecerunt authores: sed & libros à Raziele, Raphaele, Adami, & Tobiæ angelis conscriptos ostentant: qui libri tamen acutius inspi-

cienti ſuorum præceptorum canonem, ritum, conſuetudinem, verborum, & characterum genus, extructionis ordinem, inſulſam phraſin, apertè ſeſe produnt, non niſi meras nugas, ac impoſturas continere ac poſterioribus temporibus ab omnibus antiquæ Magiæ ignaris, perditiſſimis perditionum artificibus eſſe conflatos, ex prophanis quibusdam obſervationibus noſtræ religionis cæremoniis admixtis, inſitisque multis ignotis nominibus & ſignaculis ut perterreant rudes, & ſimplices, & ſtupori ſint inſenſatis, & his qui neſciunt bonas literas. Neque tamen propterea patet has artes eſſe fabulas. Nam niſi reverâ eſſent, atque per illas multa mira ac noxia fierent, non tam arcta de illis ſtatuiſſent divinæ & humanæ leges, eas exterminandas eſſe de terra. Cur autem Goetici iſtis ſolis malis utantur Dæmonibus, ea ratio eſt; quia boni Angeli difficile comparent, quia Dei juſſum exſpectant, nec niſi mundis corde, & vitâ ſanctis hominibus congrediuntur: mali autem faciles ſe exhibent ad invocandum, falsò faventes, divinitatem mentientes, ſemper præſto, ut aſtu ſuo decipiant, ut venerentur, ut adorentur: Et quia mulieres ſecretorum ſunt avidiores, ac minus cautæ, atque in ſuperſtitionem proclives, faciliusque illuduntur, ideò illis ſe præbent faciliores, faciuntque ingentia prodigia: cujusmodi de Circe, Medea, & de aliis canunt Poëtæ: teſtantur Plinius, Cicero, Seneca, Auguſtinus, & multi alii, tum Philoſophi, tum Catholici Doctores, & Hiſtorici: ipſæ etiam Sacræ Literæ. Nam in libris Regum legimus, Pythoniſſam mulierem, quæ erat in Endor, evocaſſe animam Samuelis Prophetæ, ſeu malignum ſpiritum, qui illius ſumſerit imaginem. Tamen Hebræorum Magiſtri dicunt, quod etiam Auguſtinus ad Simplicianum fieri poſſe non negat, quia fuerit vetus ſpiritus Samuelis, qui ante completum annum diſceſſu ex corpore facilè evocari potuit, prout docent Goetici. Quinetiam Magi necromantici, illud naturalibus quibuſdam viribus, ac vinculis fieri poſſe autumant, ſicut nos in libris noſtris de Occulta Philoſophia tractamus. Ideoque antiqui Patres, rerum ſpiritualium periti, non ſine cauſa ordinaverunt, ut corpora mortuorum ſepelirentur in loco ſacro, & luminibus ſocientur, aquâ aſpergantur, thure & incenſo ſuffumigentur, & expientur orationibus, quouſque ſuper terram extiterint. Nam ut ajunt Magiſtri Hebræorum, omne corpus noſtrum, & carnale

nale animal, & quicquid in nobis ſuper materia carnis malè diſpoſita innititur, relinquitur in cibum ſerpenti, & ut ipſi vocant Azazeli, qui eſt dominus carnis, & ſanguinis, & princeps hujus mundi, & vocatur in Levitico princeps deſertorum, cui dictum eſt in Geneſi: *Terram comedes omnibus diebus vitæ tuæ.* Et in Eſaja: *Pulvis panis tuus*, hoc eſt, corpus noſtrum creatum ex pulvere terræ, quamdiu non fuerit ſanctificatum & tranſmutatum in melius, ut non amplius ſerpentis, ſed Dei ſit effectum, videlicet ex carnali ſpirituale, juxta verbum Pauli dicentis: *Seminatur quod animale eſt, & reſurget quod ſpirituale eſt.* Et alibi: *Omnes immutabuntur*, quia multi remanſuri ſunt in perpetuum cibum ſerpentis. Hanc itaque turpem, & horridam carnis materiam, ac ſerpentis cibum morte deponimus, illam aliquando in meliorem ſortem, & ſpiritualem tranſmutatam aſſumturi, quod erit in reſurrectione mortuorum. Et jam factum eſt in his, qui primitias reſurrectionis deguſtarunt, & multi hoc ipſum virtute defici ſpiritus in hac vita conſecuti ſunt, Enoch, & Helias, & Moyſes, quorum corpora tranſmutata in naturam ſpiritualem non viderunt corruptionem, nec ſicut cætera cadavera poteſtati ſerpentis relicta ſunt. Atque hæc eſt illa diſceptatio diaboli cum Michaële de corpore Moyſi, cujus meminit in epiſtola ſua Judas. Sed de Goetia, & Necromantia hæc ſatis.

DE THEURGIA. CAP. XI.

THEURGIAM verò plerique putant haud illicitam, quaſi hæc bonis Angelis, divinoque Numine regatur: Cùm ſæpiſſimè tamen ſub Dei, & Angelorum nominibus malis Dæmonum fallaciis obſtringatur: Non ſolùm ſiquidem naturalibus viribus, ſed etiam certis ritibus, & Ceremoniis cœleſtes, & per illas divinas virtutes nobis conciliamus, & attrahimus: de quibus multis regulis antiqui Magi editis voluminibus pertractant. Omnium autem ceremoniarum pars maxima, in munditia ſecunda conſiſtit: primùm quidem animi, deinde etiam corporis & eorum quæ circa corpus ſunt, ut in cute, in veſtibus, in habitaculis, in vaſis, in utenſilibus, oblationibus, hoſtiis, ſacrificiis, quorum munditia ad divinorum conſuetudinem, & contuitum diſponit, & in ſacris ſummopere efflagitatur juxta verba Eſajæ, *Lavamini & mundi eſtote*, &

auferte malum cogitationum vestrarum. Immunditia verò quia aërem frequenter, & hominem inficit, mundissimum illum cœlestium, & divinorum influxum disturbat, & mundos Dei spiritus fugat. Verùm nonnunquam immundi spiritus, & deceptrices potestates, ut venerentur, & adorentur pro Diis, etiam hanc munditiam requirunt. Ideò hìc maximâ opus est cautelâ, de quibus latè in libris nostris de occulta Philosophia disseruimus. Verùm de hac Theurgia, sive divinorum magia plura disputans Porphyrius, tandem concludit, Theurgicis consecrationibus posse quidem animam hominis idoneam reddi, ad susceptionem spirituum, & angelorum, ad videndos Deos: reditum verò ad Deum hac arte præstari posse inficiatur omnino. Ejus itaque scholæ sunt, ars Almadel, ars notoria, ars Paulina, ars revelationum, & ejusmodi superstitionum plura, quæ eò ipso sunt perniciosiora, quò apparent imperitis diviniora. *C. Agrippa.*

DE CABALA.

Cap. XII.

VERUM occurrunt hic mihi verba Plinii, qui, Est & alia (*inquit*) Magices factio, à Moyse etiamnum, & Latopæa Judæis pendens: quæ verba me de Cabala Judæorum commonefaciunt, quam in monte Sina à Deo ipso Moysi datam penes Hebræos constans opinio est: ac deinceps successionum gradus citra literarum monumenta, usque in Esræ tempora posterioribus solâ vivâ voce tradita, quemadmodum Pythagorica dogmata olim ab Archippo & Lysiade, qui in Græcia Thebis Scholas habuerunt, tradebantur, in quibus discipuli memoriter doctorum præcepta tenentes, ingenio & memoriâ pro libris utebantur: Sic & Judæi quidam literas aspernati, in memoria & observatione, ac vocali traditione hanc collocarunt: Unde *Cabala* ab Hebræis, quasi solo auditu unius ab altero receptio nuncupata est. Ars (ut fertur) pervetusta, nomen autem non nisi recentibus temporibus Christianis cognitum. Ejus verò duplicem tradunt scientiam, unam de Bressili, quam & Cosmologiam appellant, videlicet rerum, creaturarum naturalium, & cœlestium vires explicantem, & legis bibliæque arcana Philosophicis rationibus exponentem: quæ profectò hac ratione nihil differt

differt à Magia naturali, in qua Salomonem regem præstitiſſe credimus. Legitur namque in ſacris Hebræorum hiſtoriis, illum diſputare ſolitum à cedro Libani uſque ad Hyſſopum: item de jumentis, volucribus, reptilibus, & piſcibus, quæ omnia magicas quaſdam naturæ vires præ ſe ferre poſſunt. Ipſe quoque inter poſteriores Moyſes Ægyptius, in expoſitionibus ſuis ſuper Pentateuchum, & plures Thalmudiſtæ, hanc inſecuti ſunt. Alteram verò ejus ſcientiam vocant de *Mercava*, quæ eſt de ſublimioribus divinarum, angelicarumque virtutum, ſacrorum nominum, & ſignaculorum contemplationibus: quædam quaſi ſymbolica Theologia, in qua literæ, numeri, figuræ, res & nomina, & elementorum apices, ac lineæ, puncta & accentus, omnia ſunt profundiſſimarum rerum, & magnorum arcanorum ſignificativa. Hanc rurſus bivariam ſecant: In *Arithmeticam* videlicet, quæ *Notariacon* vocatur, de Angelicis virtutibus, nominibus, ſignaculis, etiam Dæmonum ac animarum conditionibus tractans: atque in *Theomantiam*, quæ divinæ majeſtatis myſteria, emanationes, ſacraque nomina, & pientacula ſcrutatur: quam qui novit, hunc ajunt admirandis pollere virtutibus, ita quod dum velit, futura omnia præſciat, toti naturæ imperet, in Dæmones, Angelos jus habeat, & miracula faciat. Hac putant Moyſen tot ſigna edidiſſe: virgas in colubrum, aquas in ſanguinem vertiſſe, ranas, muſcas, pediculos, phantaſtas, bruchos, ignem cum grandine, veſicas, & tabes Ægyptiis immiſiſſe: primogenitum omne ab homine uſque ad pecus interemiſſe: ſuosque deducentem mare aperuiſſe, fontem de petra, coturnices de cœlo produxiſſe: aquas amaras dulcoràſſe: fulgura, & nubes per diem, columnam ignis per noctem ſuis præmiſiſſe: vocem Dei viventis ad populum è cœlis devocâſſe: arrogantes, murmurantes leprâ percuſſiſſe: malè merentes ſubitâ ſtrage, alios terræ hiatu abſorptos affeciſſe: populum cœleſti cibo paviſſe: Serpentes placâſſe: venenatos curâſſe: numeroſam turbam ab infirmitate, veſtes eorum à corroſione conſervâſſe: & hoſtium victricem reddidiſſe. Hac denique miraculorum arte & Joſue ſtare Solem præcepiſſe: Heliam ignem in adverſarios è cœlo devocâſſe, puerum mortuum vitæ reſtituiſſe: Danielem Leonum ora perſtrinxiſſe: tres in camino æſtuantis incendii carmina luſiſſe. Porro hac arte aſtruunt perfidi Judæi etiam Chriſtum tam

tam admiranda sæpe fecisse. Salomonem quoque hanc percalluisse, atque ex ea artem contra Dæmones, eorum denique vincula, & conjurationum modos, ac contra morbos excantamenta tradidisse, ut author est Josephus. Verùm ego Deum Moysi, cæterisque Prophetis multa, quæ continentur sub cortice Verborum legis, prophano vulgo non communicanda mysteria retexisse, ut non dubito, si hanc quam jactant Hebræi Cabalæ artem, quam ego multo labore aliquando scrutatus sum, non nisi meram superstitionis rapsodiam, ac Theurgicam quandam Magiam agnosco: quòd si (ut Judæi jactant) à Deo profecta, ad vitæ perfectionem, ad hominum salutem, ad Dei cultum, ad intelligentiæ veritatem conduceret, profectò spiritus ille veritatis, qui repudiatâ synagogâ venit nos docere omnem veritatem, hanc usque in hæc postrema tempora, suam non celasset Ecclesiam: quæ profectò omnia novit quæ sunt Dei, cujus benedictio baptismus, cæteraque salutis sacramenta revelata ac perfecta sunt in omni lingua. Uniuscujusque enim linguæ par est, & eadem virtus, modò par sit, & eadem pietas: Nec est aliud nomen in cœlis, nec in terra, in quo oporteat nos salvos fieri, præter unum nomen JESU, in quo recapitulantur & continentur omnia. Hinc Judæi in divinis nominibus peritissimi, parum aut nihil post Christum operari possunt, sicut prisci illorum patres. Quod autem experimur, & videmus hujus artis (ut vocant) revolutionibus, sæpè miras magnorum mysteriorum è sacris literis extorqueri sententias, totum hoc nihil aliud est, quàm lusus quidam allegoriarum, quas otiosi homines in singulis literis, & punctis, & numeris occupati, quod hac lingua, & scribendi ritus facilè patiuntur, pro eorum arbitrio fingunt, atque refingunt: quæ etsi nonnunquam magna sonent mysteria, nihil tamen probare, nec evincere queunt, quin juxta verba Gregorii, eadem facilitate contemnere liceat, quâ afferuntur. Confinxit simili artificio pleraque Rabarus Monachus, sed latinis characteribus, & versibus, insertis variis imaginibus, qui quaque versus lecti, per quælibet superficiei, ac imaginum lineamenta, sacrum aliquod denunciant mysterium, depictæ illic historiæ repræsentativum, quæ etiam ex prophanis literis extorqueri posse nemo negat, qui Valeriæ Probæ ex Vergilii carminibus compositas de Christo centones legerit, quæ omnia & ejusmodi, sunt speculationes otioso-

rum

rum hominum. Quod autem ad miraculorum operationem attinet, neminem veſtrum puto tam ſtolidæ cervicis, qui de illis credat aliquam artem haberi vel ſcientiam. Eſt itaque nihil aliud hæc Judæorum Cabala, quàm perniciosiſſima quædam ſuperſtitio, quæ verba & nomina, & literas, ſparſim in Scriptura poſitas, pro arbitrio ſuo colligunt, dividunt, transferunt: Et alterum ex altero facientes, ſolvunt membra veritatis, ſermones, inductiones, & parabolas hinc inde ex propriis fictionibus conſtruentes, aptare illis volunt eloquia Dei, & per imprudenter exortas ſupputationes dictionum, ſyllabarum, literarum, numerorum, tentant violentas, blaſphemas perfidiæ ſuæ inferre probationes. Præterea iis nugis inflati, ineffabilia Dei myſteria, & quæ ſunt ſuper ſcripturam arcana, ſeſe invenire & ſcire jactant, per quæ etiam prophetare & Virtutes, & miracula ſeſe perficere, ſine rubore magnaque audacia mentiri non erubeſcunt. Sed accidit illis quod cani Æſopico, qui pane relicto, & in ejus umbram inhians, perdidit eſcam: Sic perfidum hoc, & duræ cervicis hominum genus, ſemper in umbris Scripturæ occupatum, & circa illas vanitates ſuâ artificiosâ, ſed ſuperſtitiosâ Cabalâ impetum faciens, amittit panem vitæ æternæ, & inanibus nominibus depaſtum, perdit verbum veritatis. Ex hoc Caballiſticæ ſuperſtitionis Judaico fermento prodierunt puto Ophitæ, Gnoſtici, & Valentiniani hæretici, qui ipſi quoque cum diſcipulis ſuis Græcam quandam Cabalam commentati ſunt, omnia Chriſtianæ fidei myſteria pervertentes, & hæretica pravitate ad Græcas literas, & numeros protrahentes, ex illis conſtruentes corpus, quod vocant veritatis, docentes absque illis literarum, & numerorum myſteriis non poſſe in Evangelicis literis inveniri veritatem, quia variæ ſunt, & alicubi ſibi repugnantes, plenæque parabolis ſcriptæ, ut videntes non videant & audientes non audiant, & intelligentes non intelligant, ſed cæcis & errantibus juxta ſuæ cæcitatis, erroris capacitatem propoſitas: latentem verò ſub illis ſinceram veritatem ſolis perfectis non per ſcripta, ſed per vivæ vocis ſucceſſivam pronuntiationem eſſe creditam: atque hanc eſſe illam Alphabetariam, & Arithmeticam Theologiam, quam Chriſtus ſecreto manifeſtavit Apoſtolis, & quam Paulus ſe loqui dicit non niſi inter præfectos. Cùm enim hæc altiſſima ſint myſteria, ideò nec ſcripta eſſe, nec ſcribi, ſed in ſilentio ſervari apud

ſapientes in abſcondito ſecum illa abſcondentes. Sapiens autem apud eos nemo, niſi qui maxima hæreſeos monſtra fabricare novit. *Idem.*

DE PRÆSTIGIIS.

Cap. XIII.

SED redeamus ad Magiam, cujus particula etiam eſt Præſtigiorum artificium, hoc eſt, Illuſionum, quæ ſecundùm apparentiam tantùm fiunt, quibus Magi phantaſmata edunt, multaque miracula, circulatoris fraudibus ludunt, & ſomnia immittunt, quod non tam Goeticis incantamentis & imprecationibus, Dæmonumque fallaciis, quàm etiam certis ſuffumigiorum vaporibus, luminibus, philtris, collyriis, allegationibus, & ſuſpenſionibus, præterea annulis, imaginibus, ſpeculis, ſimilibusque magicæ artis pharmacis, & inſtrumentis naturali, cœleſtique virtute perpetratur. Multa manuum promtâ ſubtilitate, & induſtriâ fiunt, cujuſmodi ab hiſtrionibus & joculatoribus quotidie fieri cernimus, quos idcirco *Chiroſophos*, hoc eſt, manuſapientes appellamus. Extant de hoc artificio libri præſtigiorum Hermetis, & quorundam aliorum. Legimus quoque Paſeten quendam præſtigiatorem, refertiſſimum convivium hoſpitibus monſtrare ſolitum, idque cùm libuit evanuiſſe diſcumbentibus omnibus fame & ſiti eluſis. Numam Pompilium etiam iſtiuſmodi præſtigiis uſum legimus. Sed & doctiſſimum Pythagoram id ridiculum aliquando factitâſſe, ut quæ collibuiſſet, ſanguine perſcriberet in ſpeculo, quo ad pleni luminis Lunæ orbem obverſo, ſtanti à tergo res exaratas in diſco Lunæ commonſtrâſſet. Huc ſpectat etiam quidquid de hominum tranſmutationibus legitur decantatum à Poëtis, traditum ab hiſtoricis, & à nonnullis Chriſtianis Theologis, inſuper à ſacris literis adſertum. Sic apparent homines aſini, vel equi, vel alia animalia, oculis faſcinatis, aut perturbato medio, idque arte naturali. Nonnunquam etiam hæc fiunt à nobis, & malis ſpiritibus, ſeu ad bonorum preces ab ipſo Deo, ſicut in Sacris Literis legimus de Heliſæo Propheta, obſeſſo ab exercitu regis vallantis Dothain. Verùm puris & apertis à Deo oculis, iſta non poſſunt illudere: Sic mulier illa quæ à vulgo jumentum judicabatur, Hilarioni non jumentum, ſed quod erat mulier videbatur. Ea igitur quæ hoc modo ſecundùm apparentiam

tiam fiunt, præſtigia dicuntur: quæ autem fiunt arte permutantium, aut transferentium, ut de Nabuchodonoſore, aut meſſibus ad alios agros traductis, de his diximus ſuperiùs: Verùm de hac præſtigiorum arte ſic ait Jamblichus: *Quæ præſtigiati ſeu faſcinati imaginantur, præter imaginativa, nullam habent actionis, & eſſentiæ veritatem.* Ejuſmodi namque artificii finis eſt, non facere ſimpliciter, ſed uſque ad apparentiam imaginamenta porrigere, quorum mox nullum compareat veſtigium. Jam itaque ex his quæ dicta ſunt, patet, non aliud eſſe Magiam, quàm complexum Idololatriæ, Aſtrologiæ, ſuperſtitioſæque Medicinæ. Jamque etiam à magis magna hæreticorum caterva, in Eccleſia orta eſt, qui ſicut Jannes & Mambres reſtiterunt Moyſi, ſic illi reſtiterunt Apoſtolicæ veritati. Horum princeps fuit Simon Samaritanus, qui Romæ ſub Claudio Cæſare propter hanc artem ſtatuâ donatus eſt, cum hac inſcriptione; *Simoni ſancto Deo.* Ejus blaſphemias copiosè narrant Clemens, Euſebius, & Irenæus. Ex hoc Simone, tanquam ex hæreſium omnium ſeminario, per multas ſucceſſiones monſtroſi Ophitæ, turpes Gnoſtici, impii Valentiniani, Cerdoniani, Martianiſtæ, Montaniani, & multi alii hæretici prodierunt, propter quæſtum, inanem gloriam, mentientes adversùs Deum, utilitatem nullam, neque beneficia hominibus præteſtantes, ſed decipientes, & in perniciem, & in errorem mittentes, qui credunt illis, confundentur in judicio Dei. Verùm de Magicis ſcripſi ego juvenis adhuc libros tres, amplo ſatis volumine, quos de *Occulta Philoſophia* nuncupavi: in quibus quicquid tunc per curioſam adoleſcentiam erratum eſt, nunc cautior hac palinodiâ recantatum volo: Permultum enim temporis, & rerum in hiſce vanitatibus olim contrivi. Tandem hoc profeci, quòd ſciam quibus rationibus oporteat alios ab hac pernicie dehortari. Quicunque enim non in veritate, nec in virtute Dei, ſed in eluſione Dæmonum, ſecundùm operationem malorum ſpirituum, divinare & prophetare præſumunt, & per vanitates magicas, exorciſmos, incantationes, amatores, agogima, & cætera opera Dæmoniaca & idololatriæ fraudes exercentes, præſtigia & phantaſmata oſtentantes, mox ceſſantia miracula ſeſe operari jactant: omnes hi cum Janne & Mambre, & Simone Mago æternis ignibus cruciandi deſtinabuntur. *Idem.*

Sathanam profligandi methodus certissima.

Cap. XIII.

DE variis illicitæ Magiæ speciebus, quâ nimirum ratione Dæmones bonos, aut malos alliciamus, ut nos voti nostri compotes reddant, atque adeò mira tum prædicere, tum efficere possimus, de his inquam in genere quantum fidei nostræ professio tulit, hactenus dictum est satis. Cùm autem doctrina quæ circa Dæmones occupetur trib. maximè constet capitibus, scilicet ut bonos Dæmones nobis adsciscamus, & eosdem cordis puritate, vitæque sanctimonia conservemus: aut malos ad nobis obtemperandum obstringamus, quæ manifesta est illicitæ Magiæ species: Tum denique ut malos Dæmones à nobis propellamus, eorumque maleficia à nobis arceamus: superest ut postremum hoc caput, duobus aliis jam expeditis, aggrediamur. Diligenter itaque omnium primò in his attendendum fuerit, an quæ nobis mala curanda proponuntur, verè Dæmoniaca sint, aut inflicta naturaliter. Enim verò tam rara sæpenumerò, & gravia in morbis suboriuntur symptomata, quæ licèt naturæ impetu exoriantur, tamen ad maleficium mox referunt rerum imperiti, atque exiguæ fidei homines: quemadmodum in diversis convulsionum speciebus, melancholia, epilepsia, uteri suffocatione, putrescente semine, & multivariis venenorum effectibus frequenter apparet. At inter hos affectus, & accidentia discernens prudens, & circumspectus Medicus, ubi ea pensicularit exacta trutina, adhibito etiam ad diligentem causarum naturalium indagationem, justo, quoad fieri potest, perpendiculo, ubi naturæ limites malum exuperare egredique, ac sathanæ, qui spiritus est, motus actionesque animadverterit, in spiritualem Medicum, Ecclesiastem nempe, aut Ecclesiæ ministrum inculpatum, sanæ doctrinæ, tenentem mysterium fidei cum pura conscientia, vitæ innocentia notum, non turpiter lucri cupidum, non vinolentum, cui etiam bonum à piis perhibeatur testimonium, curationis onus transferet. Interim meminisse operæ pretium est, multa non ex maleficio evenientia, sed ex occulta naturæ occasione, Medicos quandoque latere, ut enim rebus inest secreta juvandi proprietas, ita & nocendi: quam tamen non perpetuò agnoscit Medicus. Tantum tamen operæ à Medico

hic accedet, si fortè æger natura, vel ex morbo, aut aliunde humore melancholico (uti aptæ suis operationibus materiæ non illibenter se insinuare solet Dæmonium) aut alio succo maligno gravari videatur, ut hic priùs blandè expurgetur medicamento. Tradit enim *Pomponatius*, priscos exorcistas, quos præcantatores vocant, ante conjurationem, obsessorum corpora ab atra bile expurgasse. Morbis siquidem geminis ut plurimum hi infestantur, corporis nempe, ex melancholico succo genitis: & animi, ut amentiâ, mœrore, timore, vitæ odio, & desperatione, quibus nocte diuque ejusmodi homines macerat juratus humani generis hostis, & veluti lugubribus tentationibus ita vellicat, ut quasi aquila apud inferos Titii jecur arrodere videatur. Obsessos expulso eo humore, non amplius mirabilia facere, experimento se vidisse, in expositione illius problematis dicit Conciliator. Uxorem quoque cujusdam sutoris à Dæmonio agitatam, variaque sonantem idiomata, eo modo perfectè curavit *Galgarandus Medicus*, Mantuæ celeberrimus. *Joan. Vvierus.*

Curandi Dæmoniaci exemplum insigne.

CAP. XIV.

SINGULAREM, & suo loco imitandam aliquando curationis eorum, quos vexat Diabolus, rationem, ex sequenti colliges historia. Philippus Wesselich Coloniensis, Monachus Abbatiæ *Knechtenstein*, integer & simplex, à spiritu referente Abbatem macilentum, ante multos annos mortuum, exagitabatur miserè, & multivariam circa annum quinquagesimum supra millesimum quingentesimum: interdum avehebatur sub tectum, aliàs per ligna transversa conjunctoria supra campanam intrudebatur, plerunque per murum transferebatur inopinatò, inventus quandoque est corpore super piscinam projecto, capite autem in terram reclinante. Tandem se prodit spiritus, diutinæ multiplicis vexationis causam explicat: se nimirum esse illum Abbatem Matthiam Durensem, tot annis sepultum, ac eo torqueri, quòd suspensam D. Virginis effigiem exquisitè depingi curarit: nec satis fuisse factum Pictoris Novesiani laboribus & impensis, qui inde jacturam senserit, ac sibi ipsi vim fecerit: verum id fuit. Subnectebat hinc solutionis modum, cujus nomine hanc exorsus erat

fatu-

fabulam Diabolus: expiari scilicet hoc delictum non posse, aut ullâ se liberari ratione, nisi religionis ergò apud Treviros, & Aquisgranum peregrinaretur hic Philippus (quem ob simplicitatem accommodatum suis ludibriis organum ratus est Diabolus) atque tres missæ, de Trinitate scilicet, de domina & tempore, in ejus assertionem recitarentur. Ut hìc spiritûs voto satisfieret, consuluerunt Theologi Colonienses: & capitaliter id reliqui postulabant quoque Monachi, à suo superstite etiamnum Abbate Dn. Gerardo Strailgen Morensi, qui saniori institutione atque acri increpatione in aliam potiùs sententiam Philippum existimavit traducendum, ut videlicet fide vivâ omnis miserationis Deo patri, & Christo assertori nostro unico confisus, Dæmonis imposturas animo negligeret forti: redeuntique Spiritui objiceret, se non esse sui juris, at sub aliorum degere imperio, propterea nec posse ob rerum penuriam se obedire ejus votis. Quo facto, Spiritus respondit: Dic Suppriori (de eo enim confirmandi sui instituti spem conceperat.) Quare Abbas, ubi Dæmonem perseverare, nec Monachum ullis illusionibus satis confidenter resistere animadverterit, ipsum denuò rectiùs instituit studiosè hortatus, ut resipisceret, nec adeò pronas offerret Satanæ technis aures: si verò manes uti hactenus, audire pergeret, se illum flagris, & quidem capitaliter cæsurum severissimè minitatus est. Hinc irritos suos Spiritus videns conatus ob Abbatis constantiam, & animum Philippi magis erectum fiduciâ in Deum adversùs fraudulenta exitialiaque Dæmonii studia, nunquam rediit, alioque migravit. Hanc curandi methodum in eo fraudum diabolicarum genere, in usum revocare arbitror. *Vvierus.*

Contra Dæmonum machinamenta consilium saluberrimum, ex Eodem.

Cap. XV.

SALUBERRIMUM adversùs Dæmonum machinamenta consilium, in conscripta hac præservationis Lege, subjungam ex Chrysostomo his verbis: Sicut sine calceamentis, vel vestimentis vestrûm nemo in forum descendere vellet, sic sine Dei verbo nunquam in forum prodeas, quum es januæ vestibula transgressurus, hoc priùs loquere verbum: ABRENUNTIO TIBI SATANA, ET CONJUNGOR

GOR TIBI CHRISTE. Nunquam abſque hac voce exeas: hæc erit tibi baculus, hæc armatura, hæc turris inexpugnabilis. Cum hoc verbo Deo te commendans, exito: ſic enim non tantùm homo obvius, verùm nec ipſe Diabolus te lædere poterit, cum his te cernens armis ubique apparentem. Et hæc te ipſum jam hîc doce, ut cùm ſignum cœperis, ſis miles paratus, & contra Diabolum trophæum erigens juſtitiæ coronam capias, quam nos aſſequi contingat gratiâ & benignitate Domini noſtri JESU Chriſti, per quem, & cum quo Patri gloria, ſimul & Spiritui ſancto poteſtas, & honor in ſæcula ſæculorum.

Dæmones & maleficia quibus materiis arceri credebat antiquitas, & Eccleſia Romana, ex eodem Vviero.

CAP. XVI.

IN ejuſmodi religione ſuum habere locum credebatur Sulphur, ad expiandum ſuffitu malos Dæmones: quo in purificationibus Sacerdotes uti ſolitos, velut & Aſphalto aut ablutione aquæ marinæ, ſcribit Proclus: quoniam purificat Sulphur ob odoris acumen, aquas verò marinas propter igneam portionem. Hinc *Ovidius de Medea:*

Terq; ſenem flamma, ter aqua, ter ſulphure luſtrat.

Expiare & Pentaphyllon herba putabatur, proinde in hanc rem uſurpant eam Sacerdotes antiqui: quemadmodum & Olivæ ramos, quæ tantæ eſſe puritatis dicitur, ut ferant Olivam à meretrice plantatam, vel infructuoſam perpetuò manere, vel omninò exareſcere. Simili modo expiationi conferre arbitrantur Thus, Myrrham, Verbenam Valerianam, *Phu* Arabibus dictam, Palmam Chriſti portatam, Antirrhinon, vel radicem Bryoniæ ſiccam, ac radicis Ariſtolochiæ ſiccæ ſuffitum: item Benedictam, & Caryophyllatam, Scillam quoque in limine domûs ſuſpenſam. Tantum gloriæ tradiderunt quidam herbæ Vetonicæ, ut domus in qua ſata ſit, exiſtimetur tuta à piaculis omnibus. Holitha herba in Moravia naſci fertur rara, quæ ſpiritus malignos pellat. Similiter fel Canis nigri ſuffitum, vel ejusdem ſanguis linitus per omnes parietes, maximè præſtare dicitur tam ad expiandum Dæmones malos, quàm male-

maleficia, ubicunque fuerint. Sunt & alia antiquis contra fascinationes commendata, velut Palmarum lignum in pomo osseum dente limatum, radix Satyrii, Orchis cognominati, fœminæ scilicet, quæ distinguitur internodiis, & ramosiore frutice. Rutam fascini amuletum esse, tradit *Aristoteles*. Alissum in domo suspensum, salutare amuletum existere contra hominum quadrupedumque fascinationes, item Rhamni tertii ramum valvis fenestrisve impositum, veneficia omnia depellere, tradit *Dioscorides*. Contra hæc quoque valere Cynocephaliam, docet Appion Grammaticus. Baccharem herbam bene olentem, Virgilii testimonio freti, contra fascinum singulari pollere virtute putant in Bucol.

——Bacchare frontem
Cingite, ne vati noceat mala lingua futuro.

Resistere & fascino frontis Hyænæ corium legitur. Huc etiam multi lapides, tum ex aliis, tum ex Alberto, ut mendacibus Diaboli nundinis accedat authoritatis pondus, conferri queunt. Jaspidem, empusis & aliis idolis adversari refert *Dionysius*. Corallum rubrum collo infantium appensum, aut armillis insertum, in brachioque gestatum, vel etiam in domo retentum, prærogativam habere ajunt contra fascinum. Lyncurius lapis præstigias ab oculis auferre creditur; quomodo Heliotropius lapis visum perstringere, & gestantem invisibilem reddere: Lipparis suffitus omnes bestias evocare, Synochitides umbras inferorum educere, Anachitides Divorum imagines apparere facere: Enectis somniantibus suppositus oracula reddere putatur, Oleum ex gagate sacratum Dæmoniacis conferre, superstitiose docet *Mesue*. Dicuntur & pennæ Upupæ suffitæ, phantasmata fugare. Ovum quoque in lustrationibus acciri solent quæ ova lustralia dicta sunt, unde Ovidius:

Adveniat quæ lustret anus lectumque locumque
Deferat & tremula sulphur & ova manu.

Ligatum adhæc sanare creditur Picus avis commesta, suffumigium ex dente hominis mortui: si item totum corpus inungatur ex felle corvino, & oleo sesamino ex Cleopatra: si vel Argentum vivum in calamo, vel Avellanæ nucleo vacuo cum cera occlusum sub pulvinari maleficio læsi collocetur, aut sub limine ostii, per quod is in domum, vel

vel cubiculum ingreditur. Hic noſtri in primis confugient ad ſuffimentum prunæ, cui cor piſcis, & jecur impoſitum erat à Tobia: ex cujus odore in ſuperiora Ægypti fugiſſe Dæmonium legitur, ubi angelus illud ligavit, ut non tam ſuffumigio fugatum, non reſpondeo, quàm Tobiæ junioris caſtitate & attentâ ipſius, ejuſque conjugis ad Deum miſericordem oratione ex angeli inſtitutione. Narrat & *Euſebius* Serapin, qui Græcis Pluto dicitur, apud Ægyptios ſymbola dediſſe, quibus Dæmones expellerentur: docuiſſe etiam ſimplices, quomodo aſſumtis brutorum figuris inſidientur hominibus Dæmones: quibus maximè obnoxii fiant, qui cibis ſubinde diſtendantur lautioribus. In ſinum deſpuere, adverſùs faſcinationes, veteribus quoque in uſu fuiſſe legitur. Sic apud Theocritum:

Ὡς μὴ βασκανθῶ δ̓, τρὶς εἰς ἐμὸν ἔπλυσα κόλπον.

Ovidius:

Deſpuat in molles tam ſibi quiſque ſinus.

Vehementiore ad hæc ſtrepitu, & maleolentium graminum fumo diſſolvi, & ſedari aëreorum Dæmoniorum inſultum, creditum eſt. Idcirco (ait Gaudentius Merula) tanquam ex Academicorum officina fluxerint, etiam nunc Italæ mulieres tempeſtatibus imminentibus, diri odoris pabula ſub dio comburunt: Sacerdotes autem more Thracum (qui tempeſtate imminente, armati cum ſtrictis enſibus & crotalis, horribilique clamore in nubes fremebant) ad obſtrepera cymbala, quæ campanæ dicuntur, convolant: magis confidentes in boatibus illis apud Deum inanibus quàm orationibus, & jejuniis. De ſuis conterraneis ferè quid ſimile ſcribit *Olaus Gothus*, qui concitato in nubibus fragore, ſagittas ex arcubus in aëra excutientes, oſtendebant ſe opem ferre Diis ſuis velle, quos tunc ab aliis expugnari putabant. Nec eâ temerariâ ſuperſtitione contenti, inuſitati ponderis malleos, quos Joviales vocabant, ingenti ære complexos, magnaque religione cultos, ad eum uſum habebant, ut per eos tanquam per Claudiana tonitrua, & per uſitatam rerum ſimilitudinem, cœli fragores, quos malleis cieri credebant, exprimerent: tantique ſonitus vim fabrilium ſpecie imitantes, Deorum ſuorum bellis ſic adeſſe, admodum religioſum exiſtimarent. Durabat is Jovialium malleorum uſus uſque ad annum à Chriſto nato

1130.

1130. Apud noſtros quoque proavos, non ſana parochorum doctrina inolevit, longa annorum ſerie perſuaſio, Artemiſiam in feriis Divo Joanni Baptiſtæ ſacris ante domos ſuſpenſam, item alios frutices, & plantas, atque etiam candelas faceſque, deſignatis quibuſdam diebus celebrioribus aqua luſtrali rigatas, vel neſcio quomodo expiatas, quando uſus poſtulat, incenſas, contra tempeſtates, fulmina, tonitrua (in quæ etiam agminatim è veſtigio ad omnium campanarum violentum continuumque tractum, atque pulſum, ut præſentiſſimum auxilium, & anchoram ſacram concurritur) & adverſus Diaboli poteſtatem, opera, & quæcunque maleficia, velut prærogativa quadam valere. Quoſdam incendere ipſo die Joannis Baptiſtæ faſciculum luſtratarum herbarum contra tonitrua, fulmina, grandinem, & credere eo ſuffumigio, Diabolum profligari, tempeſtateſque ſedari, tradit Martinus de Arles. At veritati minimè oportet præſcribere vetuſtatis obſervantiam. Fides eſt, ſpiritualis exiſtens, quæ Dæmonem exterminat: verbum item Dei ſpiritu efficax. Vetuſta hujus rei teſtimonia, & exempla, in veritatis libris ſacroſanctis quàmplurima, atque irrefutabilia leguntur. In hanc inſuper rem variè quibuſcunque ſubſtantiis applicantur exorciſmi, quibus herbæ ita conſecrantur, ut ſint utentibus eis ſanitas animæ & corporis, fietque precatio, ut ex omnibus hominibus pecoribuſque, quæ inde guſtaverunt, putredo & cuncta Diaboli phantaſmata explebantur, &c. Ex agendis & obſequialibus, hæc nota. Huc pertinet aqua in uſum innumerum ab omnipotente Creatore condita, quæ novas vires induerit iis verbis, EXORCISSO TE Creaturam aquæ in nomine Dei Patris omnipotentis, & in nomine JESU Chriſti filii ejus Domini noſtri, & in virtute Spiritus ſancti, ut fias aqua exorciſſata ad effugandam omnem poteſtatem inimici, ipſum inimicum eradicare, & explantare valeas cum angelis ſuis apoſtaticis. Alexander primus Romanus pontifex author fuit, ut hujuſmodi luſtrata aqua conſecraretur ad Dæmones pellendos, & ut in templo domique ſervaretur: ſed in Græcorum Eccleſia hæc aqua condemnatur, ut ſuperſtitioſa. Habet item virtutem ſuam peculiarem ſal. Eo quoque Eliſæus ex Dei mandato inſalubrem aquam Hierichuntis reddidit ſalubrem: jam autem absque eo exorciſmus redditur ſanctior, præſtantiorque contra Satanam hoc modo: Exorciſſo te creatura

ſalis

ſalis per Deum † vivum, per Deum † verum, per Deum † ſanctum, per Deum, qui te per Eliſæum Prophetam in aquam mitti juſſit, ut ſanaretur ſterilitas aquæ, ut efficiaris ſal exorciſatus in ſalutem credentium, ut ſis omnibus te ſumentibus ſanitas mentis, & corporis: effugiat atque diſcedat ab eo loco qui te aſperſus fuerit, omnis phantaſia & nequitia, vel verſutia diabolicæ fraudis, omniſque ſpiritus immundus adjuratus, &c. *Alex.* 1. *in epiſt. Decretal.* 1. Idem textu, ext. in C. aquam ſale conſperſam, de Conſecrat. diſt. 3. Huc referatur & nobile illud Balſamum virtutis variæ præter inſignem ejus odorem. Quo ut Reges, & Sacerdotes Levitici inungerentur, in veræ electionis confirmationem conſtituit in ſua politia Moſes, donec hominem indueret æternus Rex, & Sacerdos Jeſus Chriſtus. In ea Eccleſia autem Romana gravibus exorciſmis, & trina expiatione ad crucis modum facta luſtratur, noviesque cum multo murmure genu ter flexo ſalutatur, Ave ſanctum oleum, ter, Ave ſanctum criſma, ter, Ave ſanctum balſamum: atque hujus ope, & præſtantia non ſolùm creditur exturbari Dæmonium, ſed ejus loco ſubſtitui Spiritum ſanctum.

Curatio eorum, qui Lamiarum maleficio affici vel Dæmonis obſidione ſubigi creduntur.

CAP. XVII.

CURATIONIS ratio hìc partim erit προφυλακτική, exoptatiſſima medicationis pars, ut à faſcino, & incantationum ludibriis quis præſervetur: partim etiam μεθοδική, ut ii, quos jam maleficio colliſos credimus, ritè legitimoque reſtituantur ordine, atque erit illa aliquo modo communis ex Sacrarum literarum fontibus deprompta: non autem Magica, vel ſuperſtitioſa tantopere à multis deſiderata, excultaque. Quum verò quicquid hactenus rerum monſtroſarum in hanc relatum eſt hiſtoriam, Diaboli ſint artes, opera, ludificationes, larvæ & ſpectra, contra hunc nos circumquaque validis aggeribus, præſidiiſque infallibilibus communiri eſt operæ pretium. Atqui Spiritus cùm ſit, ſpirituali accingamur armaturâ: quam ex Divina Pauli exhortatione cognoſcere, atque univerſis complecti nervis decet, qui ita hortatur: Quod ſupereſt, fratres mei, ſitis fortes per Dominum, perque potentiam roboris illius. Induite totam Dei armaturam, ut adverſùs Diaboli aſſul-

tus consistere possitis. Quoniam non est nobis lucta adversùs sanguinem, & carnem, sed adversùs mundi dominos, rectores tenebrarum seculi hujus, adversùs spirituales astutias in cœlestibus. Quapropter assumite universam Dei armaturam, ut possitis resistere in die malo, & omnibus parati stare. State igitur lumbis circumcinctis baltheo per veritatem, & induti thorace justitiæ, & calceati pedibus, ut parati sitis ad Evangelium pacis: super omnia assumtoque scuto fidei, quo possitis omnia jacula mali illius ignita extinguere; Galeamque salutarem accipite, & gladium spiritûs, qui est verbum Dei, in omni deprecatione, & obsecratione, orantes in omni tempore, in spiritu, & ad hoc ipsum vigilantes cum omni sedulitate. Petrus item fideliter admonet: *Sobrii estote, vigilate quoniam adversarius vester Diabolus tanquam leo rugiens obambulat, quærens quem devoret.* Cui resistite solidi in fide, scientes easdem adflictiones, vestræ, quæ in mundo est, fraternitati consummari. Hic enim agit in incredulis. Hic & saluberrima Tertulliani exhortatio suum habebit locum, qui nos velut Jobum fortissimum Dei athletam, adversùs tentationum insultus pugnare voluit: item serico vestiri probitatis, purpurâ pudicitiæ, chlamyde patientiæ. In animum quoque inducendum suadet, cuncta, quæ Dæmon ad nostræ integritatis eversionem machinatur, in gloriam constantis casura: & ejus machinamenta in hunc finem à Deo permissa esse, ut quâ constantiâ perferre adversa velimus, experiatur: quemadmodum apud Hieremiam Prophetam quoque legimus: Dominus exercituum justi probator est. D. Maximus in lib. de Charitate, Dæmones non infringere interficereque jubet: atque illud haud dubiè perfici, quando cum præceptorum Dei observatione affectus in nobis effervescentes vincimus: hoc verò, quùm prorsus affectibus sint carentes, illis universam calumniandi occasionem præscindimus; cum Propheta dicentes: *Vade homicida, Dominus mecum est, bellator fortis: tu cades, & deleberis apud me in æternum.* *Olympiodorus cap.* 10. in Ecclesiasticæ historiæ interpretatione, omnes sensuum aditus occludendos censet, si cut neque per oculorum illecebras, neque per aurium prurigines, neque per nocentis linguæ petulantiam Dæmon admittatur: hoc enim signaculum contra Dæmones absolutissimum habeatur. Quidam duobus in pugnam progrediendum armis monent: precatione

quidem purâ, quæ in cœlum subvehat affectus: & scientiâ verâ, quâ salutaribus opinionibus communiat intellectum & suggerat quid sit orandum, ut ardenter oremus, non hæsitantes. D. Antonius ita suos confratres adversùs Dæmonum insultus munit: Magna, *inquiens*, dilectissimi adversùm Dæmones arma sunt, vita sincera, & intemerata ad Deum fides. Credite mihi experto, pertimescit Satanas rectè viventium vigilias, orationes, jejunia, mansuetudinem, voluntariam paupertatem, vanæ gloriæ contemtum, humilitatem, misericordiam, iræ dominium, & præcipuè purum erga Christum amorem. Novit teterrimus coluber ex præcepto Domini, sub justorum se jacere vestigiis, qui ait: Ecce dedi vobis potestatem calcare super serpentes, scorpiones, & super omnem virtutem inimici. Hic porrò præclarâ longaque oratione contra quascunque Dæmonum præstigias, vexationesque suos instituit. Rectè Hermes Trismegistus tradit, unam & solam custodiam hominum à Dæmonum astu, esse pietatem. Pium enim hominem nec Dæmon malus, nec fatum tenet. Et quemadmodum vera fides mirabilia adversùs Diabolum, ejusque potentiam in credentibus operatur: sic & falsa credulitas, Deo permittente, eventus cooperante Diabolo inauspicatos interdum gignit, vel potius demeretur. Cum Davide ergo confidenter dicamus: *Dominus mihi adjutor, non timebo quid faciat mihi homo.* Omnium itaque primum tanquam rei caput desideratur, ut in vera doctrina, & genuino Dei cultu instituti, nos totos resignemus, tradamusque ipsius voluntati fide vivâ, & spe indubitatâ, nos illi curæ esse: sub ipsius patrocinio, & tutela securos degere: ipsius primum gratia progenitos esse singularique nos consectari misericordia: servari verè confisos CHRISTUM in hoc nobis natum, filium nobis in salutarem redemptionem datum, & exhibitum qui peccata nostra supra humeros suos in ligno pertulit: & per potentiam Patris, à morte suscitatus, mortem vicit; & Satanæ imperium demolitus est, ut hic jam inde irrito conatu suas nobis machinetur insidias, si sepulti unà cum CHRISTO per baptismum in mortem, & peccatis mortui, in novitate vitæ ambulemus, justitiæque vivamus. Si etenim CHRISTO insiti, in illum atque Patrem ejus credimus, illius mandata observamus, vestigiis insistimus, abnegato Dæmone, omnibusque ejus consiliis, universa denique

 que

que impietate, opera Spiritûs ſectantes, fructusque fidei edentes, in charitate non ficta erga DEUM & proximum, in manſuetudine, benignitate, lenitate, temperantia, continentia, caſtitate, ſenſuum cohibitione, conſtanti cujuscunque adverſitatis, jacturæ & injuriæ tolerantia, vitæ demum innocentia, puris manibus extenſis orationi aſſiduæ intenti, peccati inquinamentum ut veneni pernicioſiſſimi perditiſſimique halitum, internecionis periculo repentè nos objicientem, declinantem maleficiorum profectò minas haud difficulter cavebimus, vel negligemus, vel tolerabimus. *Si verò quis peccaverit*, (inquit Johannes) *advocatum habemus apud Patrem* JESUM CHRISTUM, *juſtum. Et ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris: non pro noſtris autem tantùm ſed etiam pro totius mundi.* Et per hoc ſcimus, quoniam cognovimus eum, ſi juſſa illius obſervamus. Qui dicit, Novi eum, & qui præcepta ejus non ſervat, mendax eſt, & veritas in eo non eſt. Qui verò ſervat ſermonem ejus, verè in hoc charitas Dei perfecta eſt. Per hoc ſcimus, quòd in ipſo ſimus. Qui dicit ſe in eo manere, debet ſicut ille ambulavit, & ipſe ambulare. Qui committit peccatum, ex Diabolo eſt: quoniam ab initio Diabolus peccat. In hoc manifeſti ſunt filii Dei, & filii Diaboli. Omnis qui non facit juſtitiam non eſt ex Deo: & qui non diligit fratrem ſuum. Hinc Paulus, in Chriſto JESU neque circumciſionem, neque præputium valere aſſerit: ſed fidem, quæ per dilectionem operatur: cujus fidei loco novam creaturam ſequenti capite ad Galatas locat: & obſervationem mandatorum Dei ad Corinthios ſupponit. Unde ſatis liquet, de qua hîc fide loquatur: quam amplecti, cuique firmiter inſiſtere oporteat. Non ſimplicem formulæ fidei præſcriptæ enarrationem propono, quam & facilè pronunciaret Diabolus, non etiam ore jactatam ab iis, quorum cor à Chriſto procul eſt, quæ conſopita, mortua, ſterilisque deliteſcit, nuſquam ſe prodens, velut infœcunda arbor exſcindenda, ignique mandanda: ſed hanc urgeo, quæ totum innovat hominem, virtute viva in Chriſti membris exercens: fructificans, efficax potentia Dei ad ſalutem habenti, ſacra ſalvationis noſtræ ancora, prora & puppis, petra contra quamcunque Satanæ poteſtatem, impetumque immobilis: in qua quicquid ſuperſtruitur, inviolatum perdurat, imò adverſus hanc ne quidem inferi portæ prævalent. Auguſtini hic audiatur

tur consilium: De ista tota Dæmonum ludificatione, *ait*, nos quid dicamus, qui hæc legent, fortassis expectant, quid Christiani agere debeant, quando inter idola gentium mira fieri asseruntur. Et quid dicemus, nisi de medio Babylonis esse fugiendum? Quod præceptum propheticum ita spiritualiter intelligitur, ut de hujus speculi civitate, quæ profectò & Angelorum, & hominum societas impiorum est, fidei passibus, quæ per dilectionem operatur, in Deum vivum proficiendo fugiamus. Quantò quippe in hæc ima potestatem Dæmonum majorem videmus, tantò tenacius mediatori est inhærendum, per quem de imis ad summa conscendimus. Hactenus ille. *Cyprianus* ad Fortunatum, de exhortatione martyrii. Adversarius, inquit, vetus est, & hostis antiquus, cum quo prælium gerimus. Sed mille annorum plenè complentur, ex quo hominem Diabolus impugnat. Omnia jam genera tentandi & artes atque insidias dejiciendi usu ipso vetustatis edidicit. Si imparatum Christi militem invenerit, si rudem, si non solicitum, ac toto corde vigilantem, circumvenit nescium, fallit incautum, decipit imperitum. Si quis verò dominica præcepta custodiens, & fortiter Christo adhærens, contra eum steterit, vincatur necesse est, quia Christus, quem confitetur, invictus est. Huic fundamento firmiter insistentes tantum abest, ut unquam ratione, Satanæ artibus, sive astutiis à vera in Deum viventem fiducia dimoveri possint, ut etiam variis, ac multiplicibus illius conatibus, & insultibus impetiti, exercitati, ac velut aurum in fornace examinati indies se ipsis sanctiores, justioresque evadant. Quare Dæmonibus imbecillitatem in eos, quos divina non destituisset gratia, exprobrare solet D. Antonius, in assiduis suis adversùs illos luctis: & eos expavescere verè credentes, asserit Petrus apud Clementem. Item justissimo Dei judicio in hujusmodi cogitationum vanitate languentibus, labores & afflictiones pro remedio conferri, idem Clemens tradit, postea subjiciens: Dæmonem, nisi quis voluntatibus ejus se sponte subdiderit, potestatem adversùs hominem non habere, ut vincat scilicet. Vitæ igitur emendatione & attentâ assiduâque oratione ad Christum confugiendum est, exemplo Chananeæ mulieris. Hæc, (*Chrysostomo authore*) non ivit ad Divinos, non quæsivit ligaturas, non defectionis reas mulieres: sed omnia reliquit tentamenta diabolica, & venit ad JESUM. Si enim volumus Deum sen-

tentiam mutare ſuam, noſtram in meliorem mutemus vitam. Ritè hic hortatur Jeſus Syrach: *Converte ad Dominum, & relinque peccata tua, precare ante faciem Domini, & minue offendicula.* Revertere ad Dominum, & avertere ab injuſtitia tua, & ne nimis odito exorationem, & agnoſce juſtitias, & judicia Dei, & ſta in ſorte propoſitionis, & orationis altiſſimi Dei, non demorieris in errore impiorum. Nec minus piè quàm prudenter, tribulatione inimicorum conſulit Joſaphat rex Juda: Cùm ignoramus quid agere debeamus, hoc ſolum habemus reſidui, ut oculos noſtros dirigamus ad te, Deus. Hic ſuum habeat locum Pſalmus Davidis 90.

Qui habitat in adjutorio Altiſſimi, in protectione Dei cœli commorabitur.

Dicit Domino, ſuſceptor meus es tu, & refugium meum, Deus meus, ſperabo in eum.

Quoniam ipſe me liberabis de laqueo venantium, & à verbo aſpero.

Scapulis ſuis obumbrabit tibi, & ſub pennis ejus ſperabis.

Scuto circumdabit te veritas ejus, non timebis à timore nocturno.

A ſagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris ab incurſu, & Dæmonio meridiano, &c. Vvierus.

Obſeſſis pluribus, uno in loco morantibus, quomodo ſuccurrendum.

Cap. XVIII.

Si uno loco maleficia collidantur ubi numero plures (quemadmodum in monaſteriis, potiſſimùm virginum, velut organorum Satanæ ludibriis magis accommodatorum, frequenter uſu venire cernimus) ante omnia hæc cura propendeat ut ſeparentur, & unaquælibet ad parentes, vel ſanguine aut affinitate proximos avehatur, quò ſingulæ ſeorſim commodius fideliuſque inſtitui & ſanari queant, inſtitutionis habito pro cujuſque neceſſitate, delectu: ne uno (quod ajunt) calopodio (quorundam ineptorum, mendacium, impoſtorum, ſuperſtitionis impietatiſque antiſtitum more) quis calceare conetur omnes, & diſſolutis præſcriptorum verborum minus convenientium formulis, commentitiiſque quibuſdam ritibus, & ſubſtantiis ad rem minimè facientibus, profligare pergat Dæmonem, in iis

iis ridentem illudentemque, & fugam plerunque ſimulantem egregiè, quaſi compulſum, licèt ultrò cedentem, ut nos incredulitatis labyrintho altius involvat, ſi vetitis eum mediis fugatum credamus: hac ratione è corporibus cedit ſæpenumerò, & quidem libenter, ut animas minus impeditè poſſideat, eisque dominetur. Quæ verò virgines arctius occluſæ cohibentur, nec egredi permittuntur, quod equidem ejuſmodi caſu comprobare nequeo: vel quæ in deſignato eo loco clementem Dei manum, patrisque virgam, cum vera ſui abnegatione fortiter tolerare cum Jobo in animum induxerint, mutuam hic præſtent in ſuorum cruciatuum intervallis operam, ſe mutuò conſolantes, modumque præſcriptum, quoad fieri poteſt obſervantes: nec ad hujuſmodi ſpectaculum admittantur juniores, ne territæ tormentorum raritate, & vehementiâ, quid mali contrahant, cùm eis avidè admodum inſidietur Diabolus. Cùm alias ad piam puellam, in cœnobio obſervatam, literas dediſſem, quibus virginum eo in loco olim incredibili cruciamentorum genere à Dæmonio exercitarum hiſtorias mihi cupiebam deſcribi, ea in hanc ferè ſententiam reſpondit: Duas adhuc ex illis ſupereſſe octogenarias propemodum, à quibus ſæpius audiviſſet, ne magna quidem ſe velle gravi illa caruiſſe calamitate, ex Dei voluntate nata, quòd inde peculiare gratiæ divinæ donum & illuminationem ſe conſequutas ſenſiſſent: nec ſecus earum teſtari vitam. Quid Antonio nocuit, ſeveros in ſuis cervicibus tuliſſe magiſtros? cui eos ſecundùm Dei voluntatem perpeſſo in majus ceſſit lucrum, & gloriam. Scribebat quoque, miſſos eo tempore fuiſſe undecunque viros doctos, qui terrificorum eorum Symptomatum larvas contuiti, eas penitiſſimè ſcrutarentur, amolirenturque: ſed quò in ejuſmodi conſiliis confidentius perſtitêre, eò malum recruduit gravius, ut tandem Dei opus eſſe ſingulare faterentur: à cujus manu, cùm id exciperent, & ſe toto corde ſub potenti ejus brachio ſubmitterent, ſemet integrè abnegantes, humilitatemque uſqueadeò amplexæ, quo etiam cunctis ſuis affectibus reſtiterint, eosque vicerint: & breviter, ad divini verbi normam toto animo vitam conformârint, tunc paulatim evanuerunt univerſæ illæ diræ. Piam epiſtolam illius virginis partim juſtis de cauſis inſerere volui, quòd id conſilium meo inſtituto prorſus reſponderet: & ne ejuſmodi virgines uſ-

que adeo à piorum numero alienas esse, quis temerè in animum inducat, etiamsi adhuc multa in iis desiderari non diffitear, quæ inscià, non sanâ informatione prætermittuntur. Porrò monasterium id ingressus, coràm cum altera contuli vetula; quæ id mali decem sustinuerat annos, eo nomine Deo gratias agens quàm maximas: ac si ætas admitteret, se libenter denuò iisdem velle calamitatum fluctibus objici asserebat: Hortata autem me est magnopere, ut si in consilium ad ita afflictas accerserer, ne exorcismos admitterem unquam. Quædam in eo tormentorum theatro constituta, à fratre virgis ex quorundam consilio excarnificabatur: quemadmodum ab ineptis etiamnum hodie consulitur, quasi Dæmonem profligent virgæ, & non potius eo modo ille carnificinam procuret, ea rei indignatione, pudore illa perculsa, contabuit pedetentim, & moritura cecinit, rogata verò cantionis caussam, respondit: eò quòd de salute sua æterna minimè hæsitaret. Altera quoque jam diu à Dæmonio excruciata, & morti proxima, se totam attenta oratione Deo offerebat, ut cum ea pro suo arbitrio quicquid vellet, in tempore, & in æternum ageret, dummodo ipsius glorificaretur nomen obsecrans: rogabatque reliquas virgines, ut post ejus mortem, non ex more, Miserere mei Deus, canerent: sed, Gloria Patri. Memorabile abnegationis veræ exemplum. *Vvierus.*

In concubitûs maleficio quid faciendum.

Cap. XIX.

De naturalis congressus, Satanæ opera præpediti, curatione ita scribit *Igmarus Remensis Archiepiscopus*: Si per fortiarias atque maleficas artes occulto, sed nunquam Dei injusto judicio permittente, & Diabolo præparante, concubitus non sequitur; hortandi sunt, quibus ista veniunt, ut corde contrito, & spiritu humilitatis, Deo & Sacerdoti purè confiteantur, &c. In controversia, ubi maritus ad congressum ineptus esse ex maleficio accusaretur, in foro Constantiensi decretum fuisse scribit *Ulricus Molitor*, ut primùm à Medicis ille, quem leges dicunt maleficiatum vel frigidum inspiceretur, num alia illius impotentiæ naturalis foveretur causa: deinde ut triennium adhuc uxor cum marito conviveret, qui suas interea tem-

temporis experiretur vires; atque eleemoſynas liberaliùs erogarent, & jejuniis vacarent, quo matrimonii inſtitutor Deus ejusmodi malum amoliri dignaretur. Decretum ſanè ad imitationem revocandum. *Vvierus.*

Aliud ejuſdem mali remedium ex eodem Vviero.

Quidam narrat conterraneum ſuum virum nobilem, juraſſe ligatum ſe feciſſe, ne cum mulieribus congrederetur, ac reſtitutum dexteritate quâdam, quâ hic alterius perſuaſionem confirmabat, adducens ei librum Cleopatræ, quem de fœminarum informanda ſpecioſitate fecerat, legensque locum, ubi eo modo ligatum corpus totum inungi jubet corvino felle, mixto cum ſeſamelæo, & ita juvari. Hoc audito confiſus ille libri verbis, id fecit, citoque augmentato libidinis æſtu reſtitutus eſt. Quemadmodum impiâ credulitate quis læditur: ſic & levari eadem credibile eſt, uſque obſervatur.

Exorciſmi quando, & quomodo, à quibus adhibendi. CAP. XX.

PORRO ſi dictis rationibus nondum cedit inflicta calamitas, opusque Satanæ perdurat, eum increpare licet ex Chriſti doctrina *Marci* 16. & quòd credentes per ejus nomen Dæmonia ſint ejecturi: Ea propter Apoſtolorum primitivæ purioris eccleſiæ exemplo, per Chriſti nomen expellat: miniſter verò ductus zelo, conſcientiæ bonæ teſtimonio fretus, habens peculiare illud Spiritus ſancti donum, ejiciendi nimirum Dæmonia: gladio ſpiritus, quippe verbo Dei accinctus, atque divinâ panopliâ circumquaque munitus, aſſumpto ſuper omnia fidei ſcuto, quo omnia jacula mali illius ignita queat extinguere, ne cum diſcipulis Chriſti Dæmonium fugare nequeuntibus à Chriſto audiat: O natio incredula & diſtorta, quò uſque tandem ero vobiſcum? quò uſque patiar vos? firmiter hinc infallibili nitatur promiſſioni: *Amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipſe faciet, & majora horum faciet, quia ego ad Patrem vado.* Et, *Quodcunque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam, ut glorificetur Pater per Filium. Si quid petieritis per nomen meum, ego faciam.* Scribit item Lucas, ſeptuaginta reverſos ad Chriſtum

cum gaudio discipulos, dicentes: Domine etiam Dæmonia subjiciuntur nobis per nomen tuum. Ait autem illis: Videbam Satanam sicut fulgur de cœlo cadentem. Ecce do vobis potestatem calcandi super serpentes, & scorpiones, & super omnem virtutem inimici, & nihil nocebit. Ita in Christi nomine flectuntur genua cœlestium, terrestrium, & inferorum. Nec aliud nomen sub cœlo datum est hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri. Solo hoc patris æterni Verbo creata sunt cœlum & terra, & quicquid in eis consistit. Ejus nutu in præcipitium ruit illa immensa Angelorum caterva. Ad Christi adventum imperiumque horruerunt, & profugerunt, quotquot arctissimo vinculo in sua custodia miseros mortales constrinxerant Diaboli. In hoc nomine credentes discipuli Dæmonia exturbarunt. Pythonis spiritum in Macedonia, ex puella Dæmoniaca ejecit Paulus his verbis: Præcipio tibi in nomine Jesu Christi, exire ab ea, & exiit eadem hora. Sic à Petro jussi sunt Dæmones egredi, qui vel unicum diem sibi indulgeri, subjugatis permanerent corporibus, rogabant: *teste Clemente.* Apud Hieronymum presbyterum in vita Hilarionis Palæstini Eremitæ, legitur de quodam Constantini Imperatoris candidato, ex Francia Germaniæ orto: quem à teneris unguiculis Dæmon obsederat malignus. Ductus igitur ille Gazam ad Hilarionem, exponensque tam Syrâ quàm Græcâ linguâ (quas tamen nusquam didicerat Dæmoniacus) multiplicem obsidionis causam, ei respondit vir sanctus: Non curo quomodo intraveris, sed ut exeas in nomine Domini nostri JESU Christi impero. In hoc nomine Simon Apostolus simulacrum Solis comminuit: & Judas Lunæ, Dæmonibus inde visibiliter Æthiopum forma expulsis. Dæmonem ex Solis idolo fugavit D. Thomas: Draconem sub Martis statua in Scythia exeuntem profligavit Philippus Apostolus: septem Dæmones similitudine canum inter monumenta commorantes secus viam, prætereuntesque graviter lædentes, abegit D. Andreas. Sic in capitolio Draconem clausisse Sylvestrem, & Philippum Leviathan fugasse, traditur. Joannes Evangelista superato veneno, Dæmonem in Dianæ templo ducentos & quadraginta novem annos commoratum, his verbis loco expulit: *Interdico tibi in nomine JESU Christi Nazareni, ne ultra hic habites:* & confestim decessit Epheso. Quocirca

circa justa Domitiani in Pathmon insulam exul deportabatur vir sanctissimus. Hic cum Cynops Magorum princeps in Para oppido contra Joannis doctrinam, & edita in Christi nomine miracula, ex falsa Sacerdotum Apollinis in Joannem criminatione, maleficiis populum dementaret, avocaretque, mortuos etiam se excitare jactabat: quorum facie assumtâ etiam Dæmones apparuerunt, è mari emersi. Tandem Joanni ait Cynops: Veni sodes ad Parmum ut aspicias potentiam meam, & ampliùs admiraberis. Igitur Joannes cum universa multitudine rediit, præcipiens illis tribus Dæmonibus, qui sub imagine hominum nuper resurgentium comitabantur, ne discederent. Concussis itaque manibus, & terribili maris sonitu peracto, Cynops se, ut antea, dimisit in mare, atque sic oculis hominum evanuit: qui clamare non cessabant, laudando dicentes: *Magnus es Cynops, & nemo præter te.* Joannes interim orabat Dominum, ut inter vivos ultra nequaquam connumeraretur Magus ille. Tum repentè vehemens est pelagi murmur auditum: & procellis ingruentibus ei loco, ubi se præcipitavit, nusquam apparuit. Et Dæmones, qui sub humana figura stabant, quasi jampridem suscitati à mortuis, adjurabantur ab Apostolo Dei dicente, *In nomine crucifixi JESU Christi hanc Insulam exite, nunquam redituri:* & statim ab universorum oculis disparuerunt, frustra expectantium Cynopia, si fortè ex freto resurgeret. Sic apparet, quantum verè Christianis Magistri nomen profuerit, & imitatio juverit. Hæc est conjuratio, hic vehemens fortisque exorcismus, hic modus fugandi Dæmonis certus, hæc brevis formula, hi sunt characteres, quibus invocatur omnipotentia rebus supra communem vitæ rationem agendis: hæc doctrina vera, hoc fundamentum solidum: hic philosophorum lapis longè quidem exsuperans eum, de quo Chymici hallucinati contendunt: imò lapis angularis, in quo omnis structura firmiter coagmentatur. Hæc sunt divina testimonia, hæc sacrorum monumenta, hæc veri sacerdotis femoralia, hæc purissima signa, hæ nostræ in exturbandis Dæmonibus ceremoniæ, paucis contentæ, facili usu, vili apparatu. Hæc ars cœlo sublimior, tartaro profundior, libera periculis, umbrarum hostis, contemtrix larvarum, simulacrorum perosa, nec thuris, nec meri indiga; universis manibus, lemuribus, larvis imperitans, omnia

sepul-

ſepulchra, & ſpecies mortuorum contemnens, & inania terriculamenta, & noctium occurſacula, & inferorum commeacula (*ut Capnion inquit*) exporrectâ fronte fugans, fatum & naturam vincens, & quicquid unquam ritè optamus, ſi modus à magiſtro traditus obſervetur, indeſinenter perficiens, & indeficienter adimplens. Verbo languores univerſos ſanavit, & Dæmones expulit Chriſtus. Si ergo ſecurè operari voles, neceſſariò illud Pauli conſilium ob oculos pone. *Quodcunque facitis in verbo & in opere, ut omne id in nomine Domini noſtri JESU Chriſti faciatis.* Hoc eſt ſalutiferum medicamentum: quin ipſa panacæa, vel potius hæc ſalus noſtra & medela. Rectè hinc *Nazianzenus in Defenſorio ait*, Dæmones adhuc contremiſcere, quando Chriſti nomen invocatur. Contra hunc nullæ ligaturarum præſtigiæ, nulla maleficiorum oſtenta, nec ulla Dæmonii opera, momentum quidem perdurant, quin dicto citiùs evaneſcunt. Proinde à Lactantio quàm veriſſimè dictum eſt: Dæmones juſtos, id eſt, veri Dei cultores metuere: cujus nomine adjurati, de corporibus excedunt: quorum verbis verberati, non modò ſe Dæmones eſſe confitentur, ſed etiam ſua nomina edunt. Quia nec Deo per quem adjurantur, nec juſtis quorum voce torquentur, mentiri poſſunt. Itaque maximis ſæpè ululatibus editis verberari ſe, ac ardere, & jam jamque exire proclamant. In hoc ordine curationis Scripturæ ſanctæ fundamento innixæ; nullam blaſphemiæ opinionem foveri luce meridiana clarius contuemur. *Joan. Vvierus.*

Dæmonia ejiciendi modus Eccleſiæ veteris.

Cap. XXI.

CÆTERUM ne quis hoc noſtrum conſilium velut ab uſitata noſtrorum hominum eccleſiaſticorum ratione, alienum calumnietur, & explodendum decernat, bonâ fide hìc beati Clementis verba ſubjungam, quibus pellendi Satanæ formam in Eccleſia véteri, & priore familiarem, noſtroque præſcripto conformem, pulchrè deſcribit *lib.* 8. *cap.* 32. conſtitutione S. Apoſtolus Jacobus Alphæi: Exorciſta non ordinatur, ſpontaneæ enim benevolentiæ eſt hoc certamen, & gratiæ Dei per Chriſtum ſuperventione Spiritus ſancti. Nam qui accipit chariſma curationum, per revelationem à Deo declaratur, quum

pateat

pateat omnibus gratia, quæ eſt in ipſo. Et libro eodem cap. 7. Poſtquam exiverunt Catechumeni, dicat Diaconus: Orate energumeni, hoc eſt, vexati ab immundis Spiritibus: intentè omnes pro ipſis orate, ut benignus Deus per Chriſtum increpet immundos & nequam ſpiritus, & eripiat ſervos ſuos ab imperio inimici, qui increpavit legionem Dæmonum, & principem malorum Diabolum, ipſe nunc increpet pietatis rebelles, & liberet figmenta ſua à vexatione ipſius, & purget ea, quæ ingenti ſapientia condidit. Etiam attentè oremus. Salva & excita illos Deus in virtute tua. Inclinate vos Energumeni, ut benedictionem accipiatis. Et Epiſcopus oret dicens: Qui fortem armatum ligaſti, & omnia vaſa ejus diripuiſti: qui dediſti nobis poteſtatem ambulandi ſuper ſerpentes, & ſcorpiones, & ſuper omnem virtutem inimici: qui homicidam ſerpentem ligatum tradidiſti nobis, tanquam paſſerem puerulis, quem cuncta pavent, & horrent à facie virtutis tuæ: qui eum dejeciſti, ſicut fulget è cœlo in terram, non lapſu vocali, ſed ab honore in ignominiam, ob voluntariam nequitiam: cujus aſpectus ſiccat abyſſos, & minæ liquefaciunt montes, & veritas Domini manet in æternum: quem laudant infantes, & lactantes benedicunt: quem celebrant, & adorant Angeli: qui aſpicit ſuper terram, & facit eam tremere: qui tangit montes, & fumigant: qui minatur mari, & ſiccat illud, & omnia flumina deſerta facit: cujus nubes pulvis pedum ejus: qui ambulat ſuper mare ſicut pavimentum: unigenite Deus magni Patris fili, increpa ſpiritus nequam, & libera operâ manuum tuarum ab alieni ſpiritus vexatione: quoniam tibi gloria, honor, & adoratio, per te tuo Patri in Sancto Spiritu in ſecula Amen. *Vvierus.*

De Dæmoniacis. CAP. XXII.

ETSI ſunt interdum Phyſicæ cauſæ furorum ſeu παραφρoσύνης ſeu μανίας: tamen certiſſimum eſt, Diabolos in aliquorum hominum corda ingredi, & efficere furores, & cruciatus in eis: quia manifeſtum eſt, tales homines interdum etiam ſine phyſicis remediis liberari. Et ſæpè hæc diabolica ſpectacula ſunt prodigia, & ſignificationes rerum futurarum. Ante annos duodecim mulier erat in Saxonia, quæ nullas literas didicerat: tamen quum agitaretur à Diabolo, poſt cruciatus loquebatur Græcè & Latinè de futuro

turo bello Saxonico : *Erat magna angustia in terra, & ira in populo :* ἔσται ἀνάγκη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὀργὴ ἐν τῷ λαῷ τούτῳ. Ante annos 16. erat in Marchia puella cui rapienti pilos à vestibus vertebantur illi pili in nummos Marchicos, quos devorabat puella longo fragore dentium. Et figuræ illæ nummorum interdum ex manibus ejus subitò extortæ, erant veri nummi, qui adhuc à nonnullis servantur : ac subinde magnos cruciatus sentiebat puella : sed à toto illo morbo liberata est post aliquot menses, & adhuc vivit sana. Sunt autem crebræ piorum precationes pro ea factæ, & consultò omissæ sunt aliæ ceremoniæ. In Italia audio fuisse mulierem, quæ etiam nullas didicerat literas : quæ cùm agitaretur à Diabolo, interrogata, quis versus Vergilii sit optimus, respondit :

Discite justitiam moniti & non temnere divos.

De illis miseris virginibus, quas Romæ cruciari audio, eas à Diabolo torqueri judico, & significantur pœnæ Italiæ & aliarum gentium. Nec verò dubito, verâ piorum precatione tolli id malum, & expelli Diabolos posse. Rectè etiam facient, si qui homines non Epicurei, sed verè invocantes Filium Dei Dominum nostrum Jesum Christum, seriò præcipiant Diabolis, ut ab illis miseris discedant, & de venturo judicio filii Dei, in quo malitia Diabolorum ostendetur, palàm universæ Ecclesiæ dicent, & de pœnis Diabolorum. Sed hæc oportet fieri seriò, & omittendæ sunt ceremoniæ τῆς ἀστρολατρείας, & lustralis aquæ, & falsarum invocationum Cornelii Agrippæ, vel Petri Aponensis & similium. Scio plura exempla, in quibus profuisse piorum precationem certum est. *Philipp. Melanch.*

Si jumenta præter naturam quid pati videantur, quid faciendum. Cap. XXIII.

Si verò præter naturam quid pati jumenta credantur (quod tamen cognitu difficillimum, cùm sæpe in pascuis venena vel depascantur, vel Spiritus attractu illiciant) primum omnium his pharmacum contra venena, vel similia vitia offerri potest, & reliqua administrari, quæ ex naturali conjectura, & arte (quam doctè copioseque tradit *Vegetius* de arte veterinaria, vel mulomedicina libris quatuor, item Columella, Cæsar Constantinus, & plerique

rique alii & recentiores) usui fore arbitramur, successum toleranter expectantes. Quæ si minus juverint, sed morte armentum abripiatur, velut speculum mentis oculis opponenda erit Jobi patientia : & quicquid id est calamitatis ac damni, Deo sic volenti (qui dedit & abstulit, idque sicut illi placitum est, ita facit) ferendum erit acceptum: nec ad Ariolos, aut Divinos, aut Pythonis spiritu turgidos, contra evidens Dei mandatum, impiè confugiendum, qui profectò imitatione sacrilega comprobare videntur M. Catonis idololatriam in agro lustrando certis ceremoniis, solennibus sacrificiis, verbis atque votis Telluri dicatis, ut insuetas alat arbores: ipsis etiam arboribus exoratis, ut transmigrent, & alieno in solo accrescant: rapis quoque obsecratis dum seruntur, ut sibi & familiæ vicinisque benignè conferant: precibus Marti fusis, ut ager pecoraque serventur. Suffimentum autem, animantium morbis prohibendis utile, legitur apud Vegetium, qui licèt id quoque, lustrare animalia, fascinum tollere, Dæmones fugare, & grandines inhibere, ab aliis malè persuasus scribit, tamen odore suo, causa quippe naturali, tam hominum, quàm animalium morbis resistere, & aërem defœcare addit, ita habet : Rec. Sulphuris vivi libras duas, Bituminis Judaici libram unam, Opopanacis achanti, Galbani, Castorei, Ireos crudæ an. unc. vj. Salis ammoniaci uncias duas, salis Cappadoces, Cornu cervini, lapidis Gagatis masculi, lapidis Gagatis fœminæ ana uncias tres, lapidis Hæmatitis, lapidis Sideritis, lapidis argeritis ana unciam unam, equuleas, id est, caballiones marinos, caudas marinas, ungues marinos ana N. vij. Uvæ marinæ uncias tres, medullæ cervinæ, cedrei, picis liquidæ, ana pondera tria, ossa sepiæ N. vij. Auri semiunciam, ballucæ siliquam. Hæc universa commisceantur, & succendantur. Sed si memoratos lapides aut invenire nequiveris, aut enormitate pretii ab emptione cessaveris, reliqua efficaciter prosunt. Interea tamen studiosè inquirendum, num aliquid monstri alatur, aut fucus alicubi foveatur: quemadmodum à quodam Latamo apud Batavos factum memini, qui stabula ingressus, lupi stercus clam in præsepibus abscondebat: cujus odore, ut voracis sui hostis præsentia, ob antipathiam, veluti malefico actu territæ pecudes, ultro citroque exultare, & insolito concitari furore videbantur, unde turbati rustici incantamentum esse conjicerent. Quocirca ad fabulæ

fabulæ actorem, velut è ſpecula hæc obſervantem, atque ſanandi maleficii nomine celebrem concurrebatur: qui tectâ faſcini materiâ, lupi nimirum excremento, occultè ablatâ, ocyus malum amoliebatur. Sublatâ enim causâ, tollitur effectus. Sic rem qualemcunque ex hac profeſſione faciebat: à viris tamen bonis admonebatur, ut maturè ejuſmodi falſitati renuntiaret, ne merita falſarium conſequeretur punitio. *Joan. Vvierus.*

Quibus verbis ſtupor ac taciturnitas in tormentis, & quæſtionibus induci creditur, & ſolvi.

Cap. XXIV.

INVENIUNTUR, qui cùm ſcelus aliquod capitale admiſerint, vel antequam ſubjiciantur quæſtioni, vel interea dum torquentur, quorundam aut ſcriptura, aut prolatione verborum conſequi ſibi videntur, ut & tacere poſſint & nihil omnino ſentire. Id quod tam firmiter ſibi perſuaſum habent, ut fuerint qui hac fiducia ultrò ſe tum carceri, tum quæſtioni obtulerint. A Diabolo enim, cujus intereſt ſcelera non puniri, ſed indies accumulari, confirmantur in malo, nec ſolùm organis vocis obſtructis impediuntur, ne loqui poſſit, verùm gravi etiam ſomno opprimuntur, ut nec audiant interrogata, nec tormenta ſentiant. Interim tamen his illi penduli verbis ac verſibus, ſanè per quam ἀπάτησι utuntur.

Imparibus meritis tria pendent corpora ramis.
Diſmas & Geſtas, in medio eſt divina poteſtas.
Diſmas damnatur, ſed Geſtas ad aſtra levatur.

Sunt qui verba Prophetæ ructent: *Eructavit cor meum verbum bonum, veritatem nunquam dicam regi.* Alii autem hac prece ſe muniunt: Quemadmodum lac beatæ glorioſæ Mariæ virginis fuit dulce, & ſuave Domino noſtro JESU Chriſto, ita hæc tortura, ſive chorda ſit dulcis & ſuavis brachiis, & membris meis: alii verò ſaltem hæc proferunt: *Jeſus autem tranſiens per medium illorum ibat. Os autem non comminuetis ex eo.* Et tamen contrarium videmus eventum. Licèt enim ϑηντήξιον ita Dæmon occupet, ut nihil ſentiant: oſſa tamen illis comminuuntur, & confringuntur. Quâ etiam ratione probari poſſet, eorum verborum nullam eſſe vim: quin ridicula potiùs eſſe, quàm credi-

credibilia, quæ jam propoſuimus. Enimverò nec Diabolo quidem eſſe promiſſum, ut efficiat aliquid ejusmodi, interea dum iis, ut ſuperſtitiosè utuntur flagitioſi, propter duas mihi cauſas videtur. Primò quòd cùm omnis poteſtas à Deo ſit, Diabolus nec ipſi nec legitimis ipſius actionibus poſſit reſiſtere, ut nocentes publicæ eripiat juſtitiæ: ſicut docet D. Auguſt. & Thom. Aquinas: Secundò, quòd impunitas ſcelerum Deo non placeat, & maleficiendi licentia minimè permittatur: Alioquin inſtitutus ordo, & Juſtitia Dei ſibi invicem repugnarent. Sed tamen hominum impietate ſic merente ſæpiùs hæc accidiſſe fateor. Teſtatur enim clariſſimus Jurisconſultus *Paulus Grillandus*, ſe bis id & vidiſſe, & in facto comperiſſe, his verbis: Primò Piſis dum eſſem Aſſeſſor magnifici D. Capitanei illius civitatis: deinde Romæ dum eſſem auditor criminalium cauſarum reverendiſſimi Domini Auditoris Cameræ, ubi quidam fur ſagaciſſimus, & duplicis malitiæ reus, contra quem erant examinati quindecim teſtes ſuper diverſis indiciis magni furti, 137. ducatorum aur. habens notitiam, quòd Curia præfati domini Auditoris procedebat contra ipſum, antequam perſonaliter compareret, accepit nonnulla ſortilegia contra torturam: quibus expertis iterum atque iterum videns quòd ſufficiebant ad parangonem quadam die, dum eò eſſem in ædibus turris novæ ad examinandum quoſdam alios reos, ille ſpontè veniens acceſſit ad me, & ſe conſtituit in carceribus ipſis, dicens, quòd ultrò venerat ad purgandum indicia, & notam infamiæ ſibi illatæ. Contra quem tamen neceſſe fuit devenire ad torturam tot indiciis contra ipſum laborantibus. In qua dum erat elevatus, dormiebat capite declivi, ac ſi jaceret in lecto, abſque ulla penitus lamentatione, aut clamore: & attractus chordæ erat tanquam ſtatua marmorea, qui dum elevabatur à principio, dicebat quædam verba ſubmiſſâ voce, deinde ſilebat, ut dormitans. Statim ego ſuſpicatus fui ne geſtaret aliquod ſortilegium, ſive facturam maleficam penes ſe, aut ex illis verbis captaret aliquod ſuffugium: perquiſivi quàm diligenter per omnes partes corporis ſui, demumque reperi in capite, ſub ſcuffia ſcilicet inter crines quandam parvam ſchedulam hæc verba continentem, videlicet † JESUS autem tranſiens † per medium illorum ibat † os non comminuetis ex eo † cum crucibus ita ſignatis: quam illicò abſtuli ab eo, qui licèt illa ſic ablata ſatis

conquereretur, nihilominus iterum pofitus ad torturam & elevatus iterum, illud idem ficut ante faciebat, & in principio ipfius elevationis nonnulla verba fubmiffâ voce dicebat, quæ percipere nunquam potui, nec quicquam confeffus eft. Demum mutatis tormentis, fub tormento taxilli fubjectus fuit, & fimiliter fpernendo dolores, nihil unquam confeffus eft: fed in fua negativa femper audacius convaluit, adeò ut neceffe mihi fuerit, eo inftante, ab inquifitione eundem abfolvere. Similis cafus occurrit Hippolyto de Marfiliis, dum erat officialis ducis Mediolani. Iterum ait *Grillandus*, nec dum eft annus elapfus, quòd audivi alium Romæ pofitum ad torturam, & repetitis vicib. graviter cruciatum, qui verba de lacte Mariæ Virginis fubmiffâ voce proferebat, & nullum dolorem pati, fed cuncta fpernere videbatur: & dormiebat ficut alius in tortura, adeò ut à tribus Judicibus, præfente procuratore fifcali examinatus, nulla unquam ab eo confeffio extorqueri potuerit, licet correus, & criminis focius id fateretur expreffè, & illum in focium nominaret: cujus proceffum vidi, illumque cognovi. Aliud exemplum, quod fimiliter in facto accidit mihi Romæ cujufdam maleficæ mulieris, quæ antequam elevaretur in tortura, verba quædam fubmiffâ voce dicebat: deinde elevata filebat penitus, veluti mortua, & nigrior apparebat in vultu carbone extincto, oculos extra caput valdè tremendos more illorum, qui ftrangulantur emittens, & nihil penitus loquebatur, neque boni, neque mali. Ultima autem hæc hiftoriola minimè noftro obftat inftituto. Nam fi ex lamiis noftris illa fuit malefica, quid mirum, fi diabolus linguam ei faucefque præclufcrit; ne fcilicet illa fuam innocentiam probaret, & Dæmonis ludibria detegeret. Superioribus verò exemplis fimile nuper habuimus Antverpiæ, in carnifice ejus urbis, Antione Gallo: quem quum innumera, eaque notiora flagitia commififfe nemo non fciret, adigere tamen nullum tormentorum genus, quamvis immane potuit, ea ut confiteretur, in tantam ftatim ἀκινησίαν ac fenfuum penè omnium alienationem incidebat. De qua cùm prudentiffimus Senatus Medicos ordinarios confuluiffet, ejufmodi ftuporem non nifi pharmacis quibufdam fomniferis induci poffe deprehendit. Nifi hac ratione inducta fit ea torturæ tolerantia, ut immenfos cruciatus perferret, Deus permittere potuit, quò iifdem ad refipifcentiam tandem cogeretur, vel ut reprobus,

probus, acerbiores dignasque extremè pœnas lueret. Siquidem gladio tandem cæſus eſt citra ullum pœnitentis animi indicium ebrius, qui multis retrò annis ſe hominum utriuſque ſexus innumerorum ſanguine inebriarat, quos multivario ſupplicii genere ob fidei confeſſionem vita ſpoliarat. Nonnulli tamen, *ait Grillandus*, dixerunt, quòd adverſùs iſtas conjurationes, & maleficia taciturnitatis reperiuntur remedia quædam, quæ diverſis precibus conficiuntur. Ex quibus dicunt, quòd omnes ligaturæ, & maleficia hujuſmodi diſſolvuntur, & reus graviſſima tormenta & cruciatus patitur in corpore: inter alia ſolent dicere verba illa Prophetæ: *Eructavit cor meum verbum bonum, dicam cuncta opera mea regi. Dominus labia mea aperiat, & os meum annunciabit veritatem:* &, *Confundatur nequitia peccatoris, perdes omnes qui loquuntur mendacium:* &: *Contere brachia iniqui rei, & lingua maligna ſubvertetur.* Ex quibus verbis, precibus, exorciſmis, dicunt maleficia ipſa reſolvi, & reum miſerabiliter cruciari. Super quibus tamen cogita, quia de virtute ipſorum remediorum non poſſem quicquam certi atteſtari, quòd illa nunquam expertus fui, nec per alium experiri hactenus vidi. Ego verò, licèt & D. Grillandus, & mille alii oculis id vidiſſent ſuis: tamen virtute ſculptorum, fieri nunquam credam. Enimverò fur ille etiam ſchedula ſpoliatus nihil adhuc, crudelius licèt diſtractus, confitebatur: nec ſubmurmurata verba inſenſibilem habitum inducere queunt. Quare vel ſomnificâ re aſſumtâ, aut à Diabolo, qui cum antea pepigiſſe animo tales, eique ſe devoviſſe, & etiam traditos eſſe neceſſe eſt, inſenſibilitate illata id fieri ſentio. *Joan. Vvierus.*

De naturalibus Pharmacis ſomniferis, quibus interdum illuduntur Lamiæ, de earum Unguentis, & quibusdam Plantis ſoporiferis, mentemque impenſè turbantibus.

CAP. XXV.

INTERDUM Empuſæ exornandæ adhibentur etiam naturalia quædam pharmaca, quibus ubi ſe inunxerint, confricuerintque, ita à fraudulento magiſtro inſtitutæ, Lamiæ, per caminum mox ſe evolaturas, ac per aërem longè lateque evagaturas ad tripudia, dulciſſima ſympoſia, concubitus, & gratiſſima rerum ſpectacula, confidunt: quæ tamen

men per insomnia ipsis ingerit ille Milleartifex, ubi ab inunctione somniferi omnino unguenti, in profundissimum lethargicumque somnum dilabuntur insciæ. Hæc ne somnia videantur, libuit adducere, quid solertissimus occultarum causarum indagator, *Joannes Baptista Porta*, Neapolitanus lib. 2. Magiæ naturalis. scribit: Adeò dira, inquiens, cupido hominum mentes invasit, ut quæ natura mortalium commoditati elargita est, abutantur, ut è multis horum simul coacervatis componant Lamiarum unguenta: quæ quanquam ipsæ superstitionis plurimum admisceant, naturali tamen vi venire patet intuenti, quæque ab eis accepe im, referam. Puerorum pinguedinem in aheneo vase decoquendo ex aqua capiunt, inspissando quod ex elixatione ultimum novissimumque subsidet, inde condunt, continuoque inserviunt usui: cum hac immiscent Eleoselinum Aconitum, frondes populneas, & Fuliginem. Vel aliter sic: Sium, Acorum vulgare, Pentaphyllon, Vespitilionis sanguinem, Solanum somniferum, & oleum (etsi diversa commiscent, ab iis parum dissidebunt) simul conficiunt, partes omnes perungunt, eas antea perfricando, ut rubescant, & revocetur calor, rarumque fiat, quod erat frigore concretum. Ut relaxetur caro, aperianturque pori Adipem adjungunt, vel oleum ipsius vicem subiens, ut succorum vis intro descendat, & fiat potior vegetiorque, id esse in causa non dubium reor. Sic non illuni nocte per aëra deferri videntur, ad convivia, sonos, tripudia, & formosorum juvenum concubitus, quos maximè exoptant: tanta est imaginationis vis, impressionum habitus, ut ferè cerebri pars ea, quæ memorativa dicitur, hujusmodi sit plena: cumque valdè sint ipsæ ad credendum naturæ pronitate felices, sic impressiones capessunt, ut Spiritus immutentur, nil noctu diuque aliud cogitantes: & ad hoc adjuvantur, cùm non vescantur nisi Betis, Radicibus, Castaneis, & leguminibus. Lamiarum quoque unguentum propemodum simile tradit *Cardanus*, post cujus inunctionem mirabilia videri apparet. Nam & de his, quæ non sunt, & tamen videntur, ibi sermo est. Constat pinguedine puerorum, ut dicunt, succisque Apii, Aconiti, Pentaphylli, Solani, ac Fuligine. Sed tamen dormire creduntur, dum hæc vident. Sperare autem sibi videntur theatra, viridaria, cænas, ornatus, vestes, formosos juvenes, reges, magistratus, imò res omnes, quibus delectantur, quibus etiam

etiam ſe frui arbitrantur. Cernunt item Dæmones, Corvos, carceres, ſolitudinem, tormenta. Hæc igitur ſunt violentorum inſomniorum cauſæ. Hinc etiam illas Apio victitare ait, Caſtaneis, Fabis, Cepis, Caulibus, Phaſeolisque, ſomnos turbulentos cientibus: ſic Magi per ſomnum ferri videntur in diverſas regiones, atque ibi multivariam affici, prout uniuſcujusque fuerit temperies, unguento adjuvante. Cui non abſimile ad inducendum profundum longumque ſomnum, adjungam hîc Oleum: R. Sem. lolii, hyoſcyami, cicutæ, papaveris rubri & nigri, lactucæ, portulacæ, ana part. IV. Baccarum ſolani ſomnifici part. j. ex his omnibus fiat oleum ſecundùm artis legem, & pro qualibet unciâ Olei iſtius miſceatur ſcrup. j. Opii Theb. Hinc ſumatur ſcrup. j. vel. j. ſ. & duorum dierum ſubſequatur ſomnus. Liquorem conciliantem mirificè ſomnum ad guttam unam aut alteram exhibitum, imò guttas liquoris, ſomni tot, quot illæ fuêre, horas introducentes, lubens hîc adderem: ſed præſtat non duplicari. Ejusmodi quædam ſimplicia puta lolium, faba inverſa, opium, hyoſcyamus, cicuta, papaveris ſpecies, ſolanum furioſum, ſomnificum, mandragora, nymphea, atque id genus reliqua, naturalium rerum peritis non omnino ignota inveniuntur, quibus intellectus, aut aufertur, vel turbatur: ut qui iis utatur, loquendo, audiendo, & reſpondendo amens videatur, vel in ſomnum altiſſimum ad dies etiam aliquot præcipitetur: at eorum uſum, & aquas, vina, pulveres, trochiſcos, olea, aliasque formas hinc conficiendi modum, ſilentio involvere malui, ne iis abutendi anſam alicui ſubminiſtraſſe videar. *Vvierus.*

Dæmon ut reſponſum dare videatur.

CAP. XXVI.

DÆMON reſponſa dabit hac ratione. Fit ſtatua parva ex orichalco coronati viri, aureâ veſte, cum cornibus in capite, facie, pedibus ac manibus nigris, pedes ac manus gryphis. Huic imagini ſceptrum ex ferro diligenter inaurato, ac virib. magnetis imbuto in dextra manu collocetur. Sedeat imago hæc ſuper ſolio ex ære ſplendenti aut cœruleo. Toti fabricæ vitrum in forma columnæ circumponatur, ut quandoque talem in manibus habuerim ſolidum, vel ſi placet inane, & ſolum ſolio vitrum jungatur. Inde ſuſpendatur machina tenui filo ad perpendiculum, ut pro arbitrio poſſit

circumvolvi. Deinde in cacumine elegantis virgæ conſtituto occultè fruſto Magnetis virgâ motâ ad partes, interrogetur imago. Pulchræ virgæ ignotæ, notæ ad characteres tum figuræ adjiciuntur. Poteſt & Magnes annulo aureo abſcondi. Eodem exemplo ſtatuam ſuper altare collocabimus è leviſſima materia, atque in ea ferrum Magnete imbutum, lapis autem Magnes ea parte muri collocetur, ut cùm ferrum illum reſpiciat, facies imaginis convertatur ad ſacrificium. Veriſimile autem eſt, talibus technis, nondum hominibus adeò ſolertibus, ſacerdotes antiquos plebi ignaræ ſæpius illuſiſſe. *Cardanus.*

Statua quæ quò libet ferri videtur.

CAP. XXVII.

ACCEDIT his tot præclaris dotibus, quòd Magnes ſub tabula poſitus, ferrum ſuper tabulam in æquilibrio poſitum, quanquam interpoſitâ tabulâ, celerrimè circumagit, non ſine levi aſtantium admiratione. Unde pelvis lignea aquâ plena ſuperponitur, in eâ navicula collocatur, tenuiſſimis tabellis compaginata, ſine ferro, ſed glutine tantùm: in prora muliercula formoſa flexa remo naviculam agens, ita ut illius naviculæ motu remus moveatur, & cum eo mulieris imago: ſub pede poſtremo mulieris claviculus lato capite, cujus pars illa latior pileus vocata promineat è tabula, ſic figatur, ut lateat ſub prora, nec tamen aquam tangat: optimi tandem Magnetis fruſtulum capiti virgæ ligneæ ex abiete, vel cornu inſeratur, quâ circumdatur lapis ipſe ſub tabula poſitus, atque ſic ſuppoſito Magnete clavi capiti producetur navis lapidis motu quocunque voles, videbiturque his, qui virgam non poſſunt conſpicere, imago illa quaſi animata, navim quocunque velis circumagere ac ducere, audienti quidem ac remiganti ſimilis: non igitur materia ipſa tranſit, ſed aliquid ſpiritui ſimile: nam tabula impediret motum, cùm corpora ſe invicem nequeant penetrare. *Cardanus.*

Statua quæ tangentes occidebat.

CAP. XXVIII.

MIRABILE dictu eſt, quod à Boëtio recitatur: inquit enim. Cùm Chennetus rex Cruthlintum Fenellæ filium occidiſſet, tum etiam Malcolmum Duffum

Regem,

Regem, & affinem Fenellæ, ille ſtatuam mira arte fabricari juſſit, in cujus manu pomum aureum gemmis nobilioribus refertum erat, quod quum quiſquam tetigiſſet, qui tangebat, ſtatim multis jaculis confoſſus, interitum ſibi accerſeret. Eo igitur dolo Regem nil ſuſpicantem, invitatum in Fetircarii oppido occidit. Cumque paratis equis ad portum primum, inde in Hiberniam ſe tranſtulit evaſitque. Nuper intellexi, quendam furem machina cœpiſſe, dum loculos expilare conaretur: nam machina vinculis firmioribus, veſti juncta erat. *Cardanus.*

Statua, quæ Solem ſemper reſpicit.

CAP. XXIX.

MEMINI me legiſſe, in Apis æde ſimulacrum Dæmonis fuiſſe, quod faciem in quamcunque partem Sol declinaret, verteret; id nobis in quacumque ſtatua imitari non erit difficile, ſi ad horologii rationem animadverteris occultis vectibus ac mola, ut vocant: quod ſpectaculum videre jucundius, quàm rationem conficiendi ſcriptam legiſſe. *Cardanus.*

De Auguriis.

CAP. XXX.

PRIMA quæque auſpicia in operis cujuſque initio accipienda ſunt: ut ſi veſtem tuam in initio operis à ſoricibus corroſam ſenſeris, deſine ab inceptis: ſi egrediens offenderis in limine, aut in via impegeris pedem, continentur: ſi quid mali ominis in principio negotiorum tuorum tibi occurrerit, differ inchoata, ne vel tota intentio fruſtretur, aut inutiliter compleatur: ſed expecta donec omine meliore fauſtam agendis arripias horam. Videmus animalia permulta ex vi quadam ipſis à natura inſita, præſtigioſa atque fatidica, nonne gallus cantu horas ſolertiſſimè indicat, & alis apertis leonem fugat? aves quamplures cantu & garritu, muſcæ acri puncturâ pluviam prænuntiant: & delphines crebris ſupra aquas ſaltibus tempeſtates præcurrunt. Longum eſſet retexere omnia præſagia quæ ex avibus, & animalibus didicêre Phrygii, Cilices, Arabes, Umbri, Tuſci, & alii populi, qui auguria ſecuti ſunt, quæ per illos multis experimentis & exemplis comprobata ſunt. In omnibus namque ſunt abſcondita futurorum oracula: maxima autem quæque tibi aves ominales prænunciabunt: Hæ

ſunt quæ ex hominibus in aves converſas eſſe referunt Poëtæ. Itaque quid cornix loquatur, diligenter auſculta, ſitumque ejus ſedentis, aut volantis à dextris an à ſiniſtris, loquax an clamoſa, an ſilens, præcedat an ſequatur, transmurisve expectet adventum, an fugiat, quóve diſcedat, omnia diligenter attende. Dicit Orus Apollo in Hieroglyphicis: Geminæ Cornices nuptias ſignificant, quoniam hoc animal duo ova parit, ex quibus marem & fœminam generari oportet: ſi autem, quod rariſſimè evenit, duo mares generentur, aut duæ fœminæ, jugatæ mares cum fœminis alteri Cornici non admiſcentur: itidem neque fœminæ alteri mari, ſed diſſociatæ, ſolæ degunt. Ideò unicæ Cornici occurrentes augurantur futurum, ut viduali vitâ ſibi vivendum ſit. Idem etiam portendit Columba nigra: hæc enim poſt maris interitum ſemper ſola degit. Corvos autem non minore diligentiâ obſervabis: hos namque rebus majoribus præferri, & Cornici præviduare dicunt: & ſenſit *Epictetus* Stoicus Philoſophus, & gravis author, ſi cui Corvus adverſim crocitaret, vel corpori, vel fortunæ, vel honori, vel uxori, aut natis adverſa portendere. Deinde Cygnos, qui aquarum ſecreta prænoſcunt conſiderabis: eorum namque hilaritas non modò nautis, ſed quibuſque præterea peregrinantibus felices præſagiunt eventus, niſi fortioris ſuperentur ſuperventu, ut puta Aquilæ, quæ potentiſſima imperii ſui majeſtate omnium avium fidem, ſi contrà loquatur, evacuat: cunctis ſiquidem avibus altius volat, profundiusque perſpicit, & ab ipſius Jovis arcano nunquam excluditur: altitudinem & victoriam, ſed per ſanguinem portendit: quia non aquam, ſed ſanguinem bibit. Locrenſibus adverſus Crotonienſes dimicantibus, aquila ſupervolans contulit victoriam: Hieroni ad prima bella egredienti, Aquila ex improviſo reſidens in clypeo regem illum futurum prænunciavit. Naſcente Alexandro Macedone duæ Aquilæ tota die ſupra domum ſedentes omen duplicis imperii Aſiæ & Europæ ei portenderunt. Eadem Lucio Tarquinio Priſco, Demarathi Corinthii filio, ob ſeditionem domo profugo, & in Hetruriam profecto Romamque petenti, pileum auferens, ac altè volans rurſum capiti reponens, Romanorum regnum illi portendit. Jam verò & Vultures ſignificant difficultatem, duritiem, & rapacitatem, quod in origine Urbis condendæ experientiâ verificatum eſt: futuræ quoque ſtragis loca oſtendunt ſeptem diebus præ-

prævenientes: & quoniam in eam partem respiciunt, in qua altera pars inferior futura est, tanquam inhians occidendorum majori numero, ideò solebant antiqui Reges speculatores mittere, qui renuntiarent, quam in partem versi respicerent Vultures. Phœnix autem singularis felicitatis successus pollicetur, quo viso nova Roma melioribus auspiciis condita est. Pellicanus, quia filiorum causâ periclitatur, significat hominem amicitiæ suæ pietate subiturum discrimen. Picta avis Pictanorum ubi nomen dedit, ac gentis levitatem colore, & voce præfiguravit. Ardea rerum arduarum auspicium est. Ciconia, concordiæ avis, concordiam facit. Grues à gruere antiquo verbo, quasi congruere dicti, semper adferunt, quod expedit, atque inimicorum insidias cavere faciunt. Cucupha gratitudinem indicat: sola enim hæc parentibus senio confectis gratiam refert: contrà Hippopotamus parricida, ingratitudinem meritorum omnium & veram injustitiam nunciat. Origis avis invidiosissima invidiam significat. Jamque etiam ex minoribus avibus Pica loquax, hospites nunciat: Albanellus prætervolans, si à sinistris ad dextram feratur, hospitii hilaritatem, si contrario contrarium indicat. Strix avis semper infausta est, & etiam Noctua: quæ quia noctu ex improviso aggreditur pullos, quemadmodum mors de improviso supervenit, ideo mortem prænuntiare dicitur, nonnunquam tamen quia noctis tenebris non cæcatur, hominis diligentiam, & vigilantiam significat, quòd residens in Hieronis hasta comprobavit.

Bubonum verò Dido dum miseretur Æneæ,
Infaustum sensit——
inde cecinit Poëta.
Solaque culminibus ferali carmine bubo
Sæpè queri & longas in fletum ducere voces. & alibi:
Ignavus bubo dirum mortalibus omen.

Idem in Capitolio cecinit, quum res Romanà apud Numantiam inferior fuit, atque quum Fregellæ ob factam in Romanos conjurationem sunt dirutæ. Inquit Almadel, Bubones & Nycticoraces cùm ad insolitas regiones mansionesque divertunt, indicio esse earundem regionum, & ædium homines morituros, propterea quòd aves illæ delectantur cadaveribus, easque præsentiunt: morituri autem homines, jam potestate cadavera sunt. Sed & de Accipitre litis prænuntio canit *Naso:*

Odimus accipitrem, quia vivit ſemper in armis.

Lælius Pompeji legatus in Hiſpania inter pabulatores occiditur, id fatum accipiter ſupra caput volitans, ſibi prænunciaſſe dicitur. Et inquit Almadel, quòd ejuſdem ſpeciei aves inter ſe pugnantes, regni mutationem ſignificant: ſi verò ſpecie diverſæ contra ſe invicem bellum gerant, & quæ amplius non viſæ conveniant, novam regionis illius fortunam portendunt. Minutulæ etiam aves, adventu vel receſſu ſuo familiam augeri, vel minui portendunt: earum verò volatus quantò ſerenior, tantò laudabilior. Unde *Melampus* augur, ex aviculis Græcorum ſtragem conjecit, quando ait: Vides ut nulla ſerenos ales agit curſus Hirundines, quoniam moribundæ pullis latebras parant. patrimonium amplum, vel à mortuis legatum portendunt. Veſpertilio fugienti occurrens, evaſionem ſignificat: nam ipſa licèt pennas non habeat, tamen evolat. Paſſer autem fugienti malum omen eſt, ipſe enim accipitrem fugiens ad noctuam percurrit, apud quam æquè periclitatur: tamen in amoribus boni auſpicii eſt: ſiquidem libidine concitus, ſepties in hora coit. Apes regibus bona omina ſunt: nam populum obſequentem monſtrant: muſcæ verò importunitatem & impudentiam ſignificant, quia ſæpius abactæ, continuò nihilominùs redeunt. Aves etiam domeſticæ auguriorum non ſunt expertes: nam galli cantu ſuo ſpem & iter inchoantis promovent. Quin & Tiberio naſcituro prægnans Livia mater ovum gallinæ ſubductum, eouſque ſinu ſuo fovit, donec gallus inſigniter criſtatus excluſus eſt, unde augures interpretati ſunt, naſciturum puerum fore regnaturum. Et ſcribit *Cicero* apud Thebaidam gallos gallinaceos canendo totis noctibus Beotiis, adversùs Lacedæmones præſagiiſſe victoriam: quòd augures ita interpretati ſunt, quoniam avis illa victa ſilet, canit autem ſi vicerit. Simili ratione etiam ab animalibus, & beſtiis eventuum omina capiuntur: nam occurſus muſtelæ ominoſus eſt. Leporis occurſus, itineranti timendus eſt, niſi captum cœperit. Mulus quoque infenſus eſt, quia ſterilis eſt. Porcus verò pernicioſus, talis eſt enim ejus natura, ideò pernicioſos homines ſignificat. Equus jurgiorum & pugnæ rationem habet: Unde apud Virgilium viſis equis albis exclamat Anchiſes:

—— Bellum ô terra hoſpita portas.
Bello armantur equi, bella hæc armenta minantur.

Tamen

Tamen quando currui juncti occurrunt, quia concordi jugo trahunt, pacem significant sperandam. Asinus inutilis est: profuit tamen Mario, qui cùm hostis patriæ pronuntiatus, vidit asinum oblatum pabulum spernentem, ad aquam properantem, quo augurio ostensam sibi salutis viam ratus, auxiliarem amicorum turbam, oravit, hoc unum auxilii genus exhiberent, & se ad mare conducerent: quo impetrato, parvæ superimpositus carinæ, Syllæ victoris minas evasit: utcunque tamen asellus in augurio occurrat, semper laborem, patientiam, impedimenta significat. Lupus verò obvius bonus nuncius est, cujus efficacia visa est in Hierone Siculo, cui lupus in literario ludo tabulam eripiens successum regni firmavit: tamen ejus, quem ante viderit vocem præludit. P. Africano & C. Fulvio Coss. Minturnis lupus vigilem laniavit, quando Rom. exercitus in Sicilia à fugitivis superatur. Quin & perfidos significat fidei homines: quod est in Romuli progenie: nam fides quam à matre lupa olim suxerunt, & sibi invicem ab initio servaverunt, velut lege quadam naturæ, manavit ad posteros. Leoni occurrere, cùm sit hoc animal inter cætera fortissimum, omnibus terrorem incutiens, bonum est: sed leænam mulieri occurrere, malum est, quia conceptum impedit, nam leæna non parit secundariò. Ovibus & capris occursare bonum est. Legitur quoque in ostentario Tuscorum si hoc animal insolito colore fuerit indutum, portendi Imperatori rerum omnium cum felicitate largitatem: Unde *Virgilius* ad Pollionem canit:

Ipsa sed in pratis aries jam suave rubenti
Murice, jam croceo mutabit vellera luto.

Bonum etiam, occurrere bobus triturantibus, sed melius arantibus, qui etsi viam rumpentes iter tardant, moram tamen hanc auspicii gratia compensant. Canis in itinere faustus est, quòd Cyrus expositus in sylvis, à cane ad regnum enutritus est: quem & Angelus, Tobiæ socius, non est aspernatus comitem. Castor quia venatoribus testiculos suos demordens abjectos relinquit, mali ominis est & homini, sibi ipsi damnum illaturum portendit. Jamque etiam ex minutis animalibus mures damnum significant: qui cùm in Capitolio aurum roserunt, eodem die ambo consules juxta Tarentum insidiis ab Annibale intercepti sunt. Locusta quasi loco stare faciens, aut loca exurens, vota præpedit, & mali ominis est: contrà cicadæ iter propo-

proponent, & bonum rerum nunciant eventum. Aranea à superioribus filum ducens, spem venturæ pecuniæ nunciare dicitur. Similiter & Formicæ, quia nôrunt sibi providere, & tutas parare latebras, ideò securitatem, & divitias portendunt, multitudinisque excercitum significant. Hinc cùm Tiberii Cæsaris mansuefactum Draconem Formicæ devorassent, responsum fuit, ut caverent multitudinis tumultum. Si tibi occurrat Anguis, cave à maledico inimico: nam hoc animal nullo alio membro pollet, quàm ore. Anguis in Regiam irrepens Tarquinio casum suum augurata est. Duo angues in lecto Sempronii Gracchi reperti sunt: dictum illi ab aruspice, si marem aut fœmellam emitteret, aut sibi aut uxori brevi moriendum: ille uxoris vitam suæ præferens, occiso mare fœmellam emisit, paucisque pòst diebus vitâ excessit. Sic Vipera mulieres pravas scelestosque filios significat, omnibus infensa, hæc enim seorsum ab aliis piscibus degit, nec juncta cum aliis invenitur. Inter omnia autem auspicia & omina, nullum homine efficacius est, nullum potentius, nullum quod evidentius veritatem exponat: ejus igitur occursanti conditionem, ætatem, sexum, professionem, situm, gestum, motum, excercitium, complexionem, habitum, nomen, verba sermonemque, omnia diligenter notabis, & requires: nam cùm cæteris animalibus tam multa insunt præsagiorum lumina, non dubium est, hæc multò efficaciora clarioraque humanæ animæ esse infusa, quod & *Tullius* ipse testatur, *inquiens*, humanis animis naturaliter quoddam auspicium inesse suæ æternitatis, ad omnes rerum series, & causas cognoscendas. In fundamentis Romanæ urbis caput hominis integrâ facie repertum, magnitudinem imperii præsagivit, & monti Capitolii nomen indidit. Brutiani milites contra Octavium, & M. Antonium præliaturi in castrorum porta Æthiopem offenderunt: quem licèt, ut adversæ rei augurium illicò trucidarent, tamen infeliciter pugnatum est, atque Brutus & Cassius ambo duces interiêre. Ipse etiam monachorum occursus vulgò ominosus habetur, magis autem si matutinus fuerit: quia id hominum genus plurimum è mortuario veluti vultures ex morticiniis victitat. *Agrippa.*

Lapides futura præcognoscere faciunt.

Ex his manifestum est, lapides aliquos esse qui sub lingua detenti, aut collo appensi, aut gestati in annulo, hominem

nem ad divinandum futura ac rectè prævidendum inducant. Quinque autem ad hoc sunt necessaria. Primus ut homo is, naturalis sit. Sunt autem tales veridici, moderati, & sub astro Veneris nati. Secundùm, ut eâ ætate, & tempore astrum illud dominetur. Cognoscetur autem id ex cogitationibus, si veræ aut falsæ sint, tum etiam ex somniis. Tertium, ut lapis is moveat enthusiasmum, id est, religionem in animo cientem. Quartum, ut genere congruat cum astro, veritatem significante. Quintum ut etiam ipse propriè in hoc sit efficax. Quòd si eo astro dominante appendatur, forsan magis etiam proficiet. *Cardanus.*

Ad divinandum.

Sic legimus, antiquos certis rebus naturalibus sæpè divinum aliquod & mirandum suscipere solitos: sic lapis, qui nascitur in pupilla oculorum Hyænæ sub lingua retentus, divinationem præstare dicitur. Idem fertur Selenites seu lapis lunaris efficere: sic Anchitide dicunt evocari imagines Deorum, synochitide umbras inferorum evocatas teneri: Similia Aglaoptis herba, quæ & Marmoritides vocatur, in marmoribus Arabiæ nascens Persico latere, efficit, ut narrat Plinius, atque magos eâ uti, cùm velint Deos evocare, esseque herbam theangelidam nomine, quâ potâ Magi divinent. *Agrippa.*

Ad divinandum ejusdem.

Vaticinaturo adhiberi solent suffumigationes ad phantasiam afficiendam, quæ quidem certis numinibus consentaneæ ad divinam inspirationem suscipiendam nos accommodant: sic dicunt, quòd suffitus ex semine Lini, & semine Psyllii, & radicibus Violæ & Apii, facit videre res futuras, & confert ad prophetiam.

DE SECRETIS GEOMETRICIS. CAP. XXXI.

Ad terræ ambitum inveniendum.

SIC Mathematici terræ totius ambitum ac dimetientem invenerunt. Vel enim per Lunæ defectus horarum distantiam in eodem circulo æquinoctiali æquè distanti cognoverunt: quâ habitâ, terreno itinere differentiam locorum

corum ſunt aſſecuti: nam per 24. unius diei multiplicando, & per horas diſtantiæ defectus lunaris dividendo, ambitum circuli illius invenerunt: inde demonſtratione Geometricâ ambitum æquinoctii circuli maximique, ac totius terræ, quem per ſeptem multiplicando, & per 22. dividendo, dimetientem terræ ſatis exquiſitâ ratione ſunt conſecuti. Vel procedendo ab Auſtro rectâ ad Boream, altitudinem poli unâ parte auxerunt. Metiti autem viam M. paſſuum LXXXVII. ac D. invenêre Italica. His enim nunc diſtantias locorum metimur, non paſſibus Ptolomæi. Ergo ductis LXXXVII. M. paſſuum & D. per partes cœli CCCLX. nam in totidem dividitur, paſſuum M. habebimus XXXI. M. & D. inſuper. Terræ totius ambitum hunc ſi per ſeptem multiplicamus, & per 22. diviſerimus, erit terræ dimetiens paſſuum MXM. XXII. Sed in his velle ad amuſſim certam quærere quantitatem ſtultum eſt. Dicamus igitur dimetientem terræ ſubductis 22. eſſe M. paſſuum decies mille. At qui navigant multis erroribus acti, ſinuoſumque non rectum agentes iter etiam ſponte, tum incertò ac vario ventorum impetu decepti, multò majorem ambitum terræ ſcripſerunt. Sed hæc ratio, ut veriſſima eſt, ita etiam maximè certo conſentit experimento: juvitque multum Hiſpanos, qui cùm tam diuturnum iter, longum terræ magnitudini repugnare intelligerent, diligenti ratione metiti errorem, illud fermè ad tertiam partem tum ſpacii tum temporis contraxêre. *Cardanus.*

Hora diei Sole lucente quomodo habeatur.

Horam diei Sole lucente, quocunque tempore ſic habebis. Dorſum Soli obverte, ſed ut extento brachio, & manu ſiniſtrâ, polliceque ſuper indicem collocato umbra ſtyli exigua in palmam cadat, tunc ſtylum ſub junctura pollicis colloca, & ad perpendiculum ſuperficiei palmæ conſidera umbram: nam ſi cadit ubi index manui jungitur, 24. eſt, aut octava: ſi in illius ſummo, 23. vel nona: ſi in medii digiti apice, 22. aut 10. ſi in annularis vertice, 21. aut undecima: ſi in vertice minimi, vigeſima, vel duodecima: Si in ultima junctura, decimanona, vel decimatertia. Si in ſecunda ejuſdem junctura, decimaoctava, vel decimaquarta: ſi in radice, ubi manui jungitur, decimaſeptima, vel decimaquinta: in lineæ menſalis initio, decimaſexta. Hanc tamen obſervationem ad craſſam Minervam, ut dici ſolet, pertinere haud obſcurum eſt. *Idem.*

Sphæra

Sphæra solida geographica.

Si cui desiderium describendi Orbis in Sphæra fuerit, id facilè ac bellissimè ex Ptolomæi verbis quinque dierum labore sic perficiet. Sphæram æneam exactè rotundam primùm sic fabricabis, æneum semicirculum secundùm quantitatem diametri confice, ac Sphæræ omni ex parte applica: si semper undequaque contingat, exactè rotunda est: ubi super excesserint, tantundem detrahendum; ubi defeceris, adjiciendum: cùm verò exquisitè rotunda facta fuerit, utrâque parte copulato: orbiculisque infigito, ut neque nimis molliter, nec aspera nimiùm circumvolvatur: pòst æquinoctialem circulum, ex auro tenuissimum, æqualiter à polis distantem summa cum diligentia describe, atque divides per 360. æquas portiones, ita unicuique parti punctus, omnibus autem quinque partibus numerus per quinarium superactus ascribatur: sic & semicirculum immobilem sphæræ æqualiter cohærentem ejus sedili ita affigemus, ut per sphæræ motum immobilis maneat: atque ita eum dividimus, ut ubi æquinoctialem ad perpendiculum secat, ab eo puncto 90. partes æquales distinguantur inter utrumque polum, ita ut totus semicirculus in 180. partes sit divisus, punctis singulis, numeris autem quibuslibet quinariis distributis, ita ut numeri ab æquinoctiali incipientes, in utramque partem ad nonaginta sectiones versùs polos terminentur. Cùm igitur loca inscribere volueris, numerum longitudinis in æquinoctiali quærito, ac ipsum (sphæram volvendo) meridiano subjicito, latitudine autem loci in ipso meridiano, sive citra, sive ultra per gradus partesque eorum inventâ, in ejus directo punctum signabis pro loci magnitudine: atque in singulis perficies. Per omnes autem quinque gradus æquinoctialis ad meridianum immobilem adductos meridianos à polo ad polum deduces, qui circuli XXXVI. erunt: eos autem præacutâ styli acie lineabis, similiter & parallelos, & climatum initia atque fines, in utraque sphæræ medietate ad Meridiani gradum firmiter adhærente, ac circumvoluta sphæra, donec ad primum punctum redierit, abradente stylo conscribes. His peractis, omnes circulos aureos, atque exiles admodum depinges, climatum exceptis, qui non æquè tenuiores habebuntur: maria ac flumina cæruleo, civitates & oppida rubeo, montes argenteo, colles sylvæque viri-

viridi: ſolum terrarum glauco diſtinguetur, nomina nigro ſuperadde. Unum autem animadvertere oportet, ut cunei typive locorum triplici ſint magnitudine diſtincta, maximo metropolis, medio civitates, minimo oppida deſignabuntur: quòd ſi & Principum dominia diſtinguere libeat, filo ambitum ejus viridi cinge: illud autem maximè in mente habendum eſt, ut noviſſimis, & caſtigatiſſimis commentariis utaris, atque decenti magnitudine, ea autem eſt, ut maximus circulus, hominis longitudinem æquet. *Cardanus.*

Quatuor ponderibus omnia perpendi pondera.

Si quis petat quatuor ponderibus tantum omnia perpendi pondera, quæ ſunt ab uno uſque ad 40. ita ut non opus ſit aliis ponderibus: Id efficies, ſi unum pondus ſit unius libræ, ſecundum trium, tertium 9. quartum 27. His enim potes omnia emetiri pondera ab uno ad 40. Ut ſi velis efficere 21. libras, pone in altera bilance 27. & 3. in altera verò 9. Si 20. libras petis, pone in altera 27. & 3. in altera 9. & 1. Eadem ratione licebit quinque ponderibus perpendere omnia pondera ab uno ad 121. uſque, ſcilicet 1. 3. 9. 27. 81. Idem per 6. ad 394. ſcilicet 1. 3. 9. 27. 81. 243. *Gemma Friſius.*

DE SECRETIS ARITHMETICIS.

Cap. XXXII.

Numerum indicare aliquem, quem aliquis concepit.

CONCEPIT quidam numerum aliquem, quem ut indices, ita agito. Jube eum triplare conceptum animo numerum, triplum mediare, deinde quotientem rurſus triplare, triplum hoc rurſus mediare. At ſi in priori mediatione impar fuerit numerus triplus (id enim inquirendum eſt) tum jube illum parem ex eo facere additione unitatis, ac deinde mediet, tum verò ex hac additione 1. recidat, idem jubebis eum facere, ſed tibi 2. ſervabis: deinde jube illum abjicere 9. quoties poteſt ex ultimo tuo numero, tu verò toties 4. numerabis, ac deinde abjicies ſi quid ſervaveris. Ut cogitaverit quiſpiam 7. id tripla, erunt 21. fiunt

fiunt 22. ea medietas, ſunt 11. tu verò retine 1. deinde jube ut rurſus triplet 11. fiunt 33. ea rurſus mediari non poſſunt: niſi unitate adjectâ, ita erunt 34. dimidium 17. valet: tu verò 2. hic collige, jam jube illum adjicere 4. quoties poteſt: verùm quoniam tantùm ſemel id licet 4. colliges: de reliquo nihil inquires, ſi pro rata 3. tibi ſervaveras, quæ cum 4. addita 7. faciunt. *Gemma Friſius.*

Rem abſconditam indicare alicui.

Si tres diverſæ res abſcondantur à tribus diverſis perſonis, tu verò per Arithmeticam, tanquam divinus vates unicuique dicere velis, quam abſconderit rem, ita agito: Sint tres res a b c. animo tuo ſignatæ, vero ordine animo tuo hæreant, primus, ſecundus, tertius, priuſquam res abſcondant, pone in medium 24. projectiles, ex his da primo 1. in manu, ſecundo 2. tertio 3. deinde colloca tres res ordine, & dic illis, ubi abiero, tum ſinguli unam ex his rebus quancunque velint, abſcondant, ſed eâ lege, ut qui abſconderit a. capiat ex 18. projectilibus relictis adhuc tot projectiles, quot habet is ipſe in manu. Qui verò b. abſconderit, duplum capiat, qui tantundem, c. quadruplum. Reliquum verò in menſa aut loco aperto relinquant. Hinc tribus rebus & perſonis pro ordine memoriæ infixis, ſecedat, quouſque res abſconderint ac rationem inierint. Tum reverſus inſpice reſiduos in tabula projectiles, qui perpetuò aut eſt 1. aut 3. aut 5. aut 6. aut 7. Si igitur unus tantùm fuerit, tum primus abſcondit a. 2. b. 3. c. Si duo tum primus abſcondit b. ſecundus a. tertius c. Reliquos ex Tabella annexa intelliges modos. *Idem.*

Reſidui Projectiles	Perſonæ	Res
	1	a
1	2	b
	3	c
	1	b
2	2	a
	3	c

3	1	a
	2	c
	3	b
5	1	b
	2	c
	3	a
6	1	c
	2	a
	3	b
7	1	c
	2	b
	3	a

De ſitu orbis inveſtigando, ac in certam terræ partem dirigendo navis ædificio per ſtellam viſam: nec non de locorum diſtantia veſtiganda ratione geometrica.

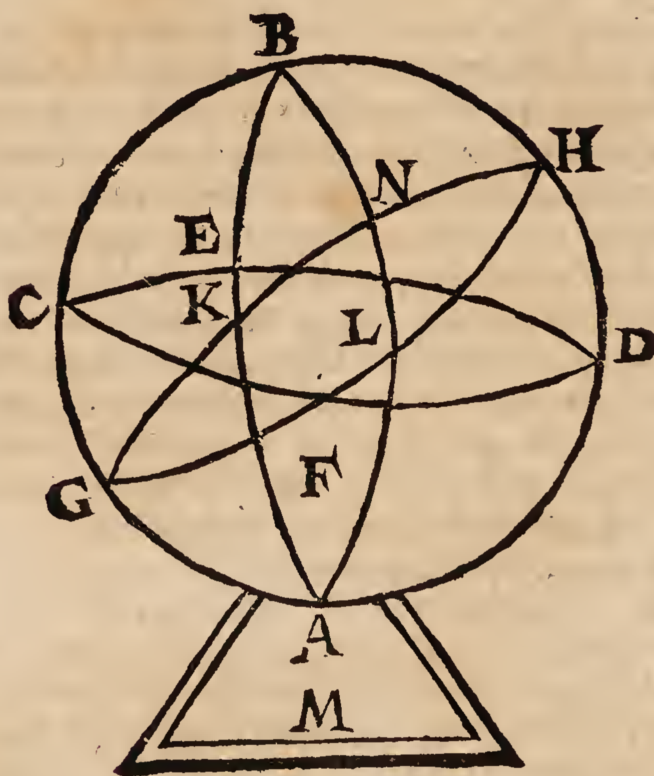
Situm alicujus loci ad quem inſtituenda ſit profectio, tum in anteriore Aſtrolabii facie, tum in tergo commonſtrare facillimum eſt: ut ſupervacaneum fortaſſe ſit multa hac de re verba fundere. Siquidem in dorſo Aſtrolabii perſpecta ejuſque utrunque navigationis terminum intercedit longitudinis differentia, numeratur in gradibus limbi ab ipſa meridiani linea ortum vel occaſum verſùs, pro alterius Regionis ſitu, fini applicetur dioptra: jamque in dioptræ ſpacio numeretur, & facie poli ab æquinoctiali centrum verſùs, nec mora in ſubjecto organi ſuper locum quæſitum commonſtrabit latitudinis ſupputatæ terminus. Ut itaque itineris inſtituti paulò certior evadam, præſertim ventorum dextræque auræ præſidio deſtitutus: Sic agito, cognitâ horâ loci tui applicabis illi ſolarem locum, idque dioptræ ſuperincumbentis indito, ac ſic ſtante reti, eadem linea relata ad punctum adeundæ regionis, jam antea deſignatum, monſtrabit illicò ſi qua ejus loci ſtella circulum meridianum contingat, aut etiam rectà ſupra caput feratur: unde hanc ſtellam tibi tanquam viæ rectricem ob oculos pone eò velum, gubernaculum omne convertito. Si enim forte fortuna inſigne aliquod ſidus

dus in ipſorum Zenith conſiſtit, jam quaſi Mercurii ſtatuam ingredi via tibi quæ digito ſignet. Sin verò meridianum ejus loci pertingat, ſed à Zenith aliquatenus in latitudinem evariet, eſt tibi utriuſque & ſtellæ ſpectatæ, & ipſius loci Zenith expiſcanda altitudinum diverſitas. Itaque ſi animo tuo, atque oculis quaſi circulum ingentem concipias, qui per polos & ſtellam viſam extendatur, atque in illo (quanquam difficile ſit) hujus differentiæ portionem imagineris, invenies cœli locum, licèt fortaſſe non aliqua ſtella illuſtrem. Qui tamen recta linea inter ſtellam antea repertam & polum referatur. Itaque & ipſum regionis locum ſideri ſubſtratum quaſi oculo ſortitus es, idque pro præſenti temporis puncto. Ac licèt non uſque adeò exactum, inſigne tamen habens profectionis compendium, quandoquidem nec in amuſſi conſiſtit nautis viæ veſtigandæ artificium: ſed ſingulis horis cogitandum eſt aliud atque aliud cœli punctum, huic regioni in caput impendere ac proin aſſiduè juxta horarum numerum tranſactum verſandum eſt rectè cum Zodiaco. Verùm hæc de navigatione nocturna. Interdiu, cùm aſtrorum ignes Phebeis radiis obtunduntur, ſol tibi ſigna dabit: ex ſolis altitudine, quæratur loci latitudo: ea nos per æquatoris parallelum dirigat, dum perficiendo longitudinis differentiæ marina milliaria ex ratione correſpondeant. Cumque eo differentiæ perduxeris quem ſibi locus adeundus vindicarit, ſcito te in ejus meridiano jam verſari. Verùm nunc per ipſum tecta ſurſum vel deorſum dirigenda navis eſt, dum & loci latitudo per inſtrumentum accepta latitudini olim perſpectæ conveniat. *Tantæ molis erat ventis dare vela ſiniſtris.* Utque obiter agnoſcas, quantum hoc angulo recto circuitionis fiat. Dabitur id ex penultima primi lib. Euclidis. Nam ſi utriuſque & longitudinis & latitudinis differentiæ multiplicetur arcus in ſe quadratæ ac productæ per additionem in unum colligantur. Summæ verò quæratur radix quadrata, ea ſignificat itineris conficiundi longitudinem per gradus æquales his, qui ſunt in parallelo proximi. Ea enim quæ paſſim traditur milliarium ratio ad æquatoris gradus circa ejus ſolius ambitum ſatis ſincera creditur: Ut nimirum pro milliaribus Italicis ea diſtantia ducatur in 60. pro Germanis in 15. pro Suevis in 12. nam non niſi

ad latitudinem 18. graduum doctrina hæc locum obtineret, ſed exactior hujus rei ratio dabitur ſuo loco. *Gemma Friſius.*

Quomodo viæ diſtantiâ cognitâ, locorum longitudo & latitudo cognoſcatur.

Propriè autem ut cùm per meteoroſcopium cognitâ loci diſtantiâ, ſcimus illius longitudinem, ac latitudinem: vel cognitâ diſtantiâ, & latitudine, longitudinem cognoſcimus. Sit igitur Meridiei circulus AEBF. fixus ſuper pede A M. In eo poli fingantur K F. & vertex tuus E. Alius circulus immobilis æquinoctii ABCD. fixus ſuper pedem A M. ad rectos angulos ſecans priorem circulum, & in ipſis polis F. & K. per paxillos verſatilis. Alius etiam in vertice paxillus verſatilis CEDL. Sit igitur diſtantia E N. nota rectaque, numerentur autem diviſis ſingulis circulis ex his in partes ter mille ſexcentas, partes illæ in C E D. per E N.

& conſtituatur CND. ſuper viam rectam ex civitate tua in N. locum & ubi punctus N. cadit ducatur GKHF. circulus mobilis meridiei, habebis igitur per arcum KN. latitudi-

titudinem loci, ſeu poli elevationem, & per G. C. differentiam longitudinis loci N. à tua urbe: cumque longitudo urbis tuæ jam nota ſit, erit & longitudo N. Quòd ſi altitudo N. nota fuerit, & iter rectum E N. circumductis circulis C E D. & N H. donec occurrant extrema arcuum E N. diſtantiæ rectæ, & K N. notæ altitudinis loci N. in unum, fiet arcus tunc G C. notus, differentia ſcilicet longitudinis loci N. à patria tua. Manifeſtum eſt autem quòd contrariâ ratione habitis longitudinibus & latitudinibus locorum, diſtantia quoque cognita erit. Quòd ſi velis, ut inſtrumentum unicuique ſerviat regioni, facies paxillos E L. mobiles in circulo meridiei, A K B F. ut ſub quacunque altitudine collocari vertex tuus poſſit. Porrò diviſiones ſingulas denas conſpicuè, & in quinas minus, inde in quinquagenas aureo colore, ut diſtinguantur diligenter, velut in ſtateris. Numerus autem neceſſarius non eſt, quia ubique principium ſtatuere oportet. *Idem.*

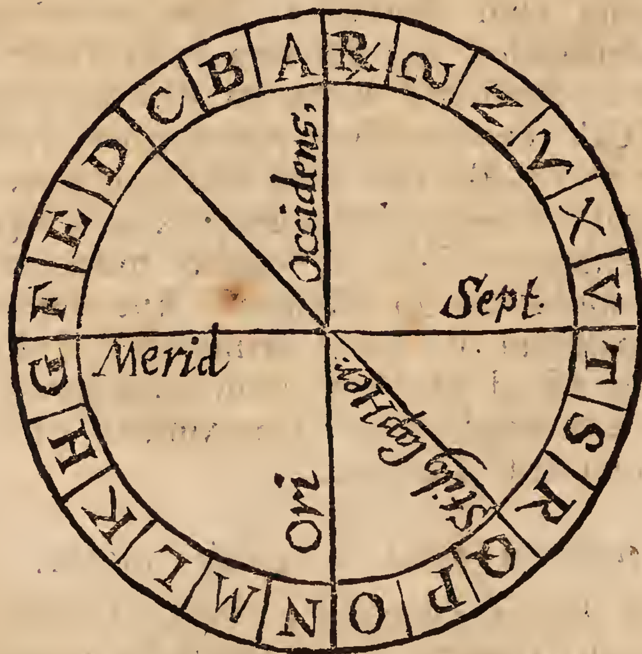
Navim quomodo, quot paſſuum M. exegerit, vel plauſtrum, deprehendamus.

Cùm currum aut navim facere volumus, quæ quot M. paſſuum exegerit nos doceat. Rota cujus ambitus ſit pedum duodecim cum dimidio: atque tympanum circa axem cum denticulo, qui ubi rota verſa fuerit rotæ occurrens CCCC. dentium, unum ex illis transferat. Ita perfectis CCCC. revolutionibus rotæ primæ, V. M. pedum exacti erunt paſſus M. Ubi verò rota hæc converſa fuerit altero denticulo detegat modiolum, ex quo lapis in ſubjectum vas æneum excidat, ut ſono & numero lapillorum M. paſſuum multitudinem oſtendat. Aut verſo indicabit in alia rota paſſuum M. Ita in artificioſis, (ut *Vitruvius* docet,) facile eſt ad exactam rerum cognitionem pervenire. Sed in contemplationibus proximum antè nominatum exemplum erit. *Cardanus.*

Inſtrumentum perennis motûs.

Antonio de Fantis Tarviſino, viro noſtræ ætatis erudito atque ingenioſo, viſum eſt inſtrumentum perpetui motûs conficere poſſe, tali induſtria, quali infrà deſcribitur: verùm ad hoc oſtendendum, tria ſupponit ſibi experimenta probata: primum quòd lapis Herculeus, ſi formâ circu-

lari figuretur, duo habet puncta è directo oppoſita: quorum alterum ſemper ad Boream, alterum ad Auſtrum tendit, ſi in æquilibrio, & liberè ſuſpendatur, & ſimiliter, ſi in pyxide lignea imponatur, ea verò in aqua tam diu circumvolvetur, donec ea puncta, quæ polos appellat, ad ſuas cœli partes reſpiciant. Hoc autem à nobis aliàs oſtenſum eſt. Secundum ſuppoſitum, quod ex experimento aſſumſit, eſt quòd Polus borealis auſtralem alterius trahit, & auſtralis borealem, ſi duo lapides orbiculares fuerint: quod ex primo quaſi ſuppoſito pendet: nam ſi Borealis Boream reſpicit ex adverſo, igitur auſtralis alterius collocabitur, quoniam in oppoſitis ſunt partibus; ut in figura videbis: quòd ſi polus Borealis Boreali, aut Auſtralis Auſtrali applicetur, qui plus poteſt, abigit debiliorem à ſe, & cogit, ut revertatur, ubi rota leviter moveri poſſit. Tertium ſuppoſitum eſt, quod agens plus agit, quàm reſiſtat: hoc dicit etiam experimento ſe comperiſſe. His conſtitutis, accepit formam orbicularem ex argento tenuiſſimam, veluti capſulæ ſpeculi rotundi, & diviſit eam in circuitu, & cuilibet diviſioni applicavit acum ferream, & poſuit diſtantiam unius ab altera ciceris magnitudinem: deinde in medio fixit lapidem Herculeum, ſive Magnetem: perfectiſſimum

figurâ ovali, ita ut in ſummitatibus figuræ ovalis poli adeſſent, & poſuit rotam ſuper axem, & in ejus centro ſtylum argenteum, tanquam rotæ diametrum: axis autem & ſtylus

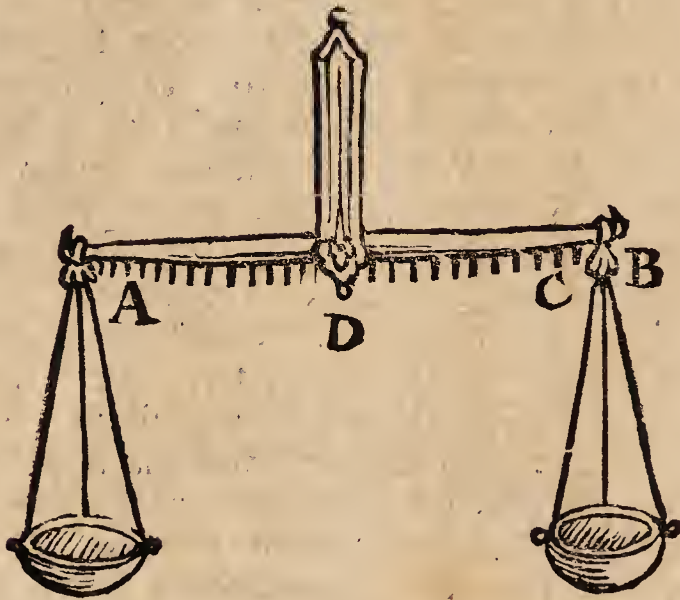
ſtylus immobiles ſunt, rota verò mobilis. Quòd autem perpetuò moveri debeat, ſic probat. Cùm enim extrema lapidis, ad ſe trahant partes proximiores, & ſecundum ſitum, & una dirigat ferrum ad Boream, & alia ad Auſtrum, fiet ut O. deſcendat in P. & P. deſcendat in Q. & ſimiliter A. in B. & B. in C. fertur enim ſic pars Orientis ad Boream, & Occidentis ad Auſtrum: quare ſe juvabunt, & motus erit unus ex primo ſuppoſito. Et quia per tertium ſuppoſitum, pars unaquæque magis trahit quàm reſiſtat, partes F. & T. G. & V. minus reſiſtunt, quàm tractantur partes N. R. O. A. & maximè quia priores ſtant in æquilibrio, & ad perpendiculum, ideo immobiles naturâ ſuâ: partes autem quæ ad Orientem & Occidentem, declives & mobiles. Et ſi quis dicat, quòd Occidentalis reſiſtit aſcendendo, ſi Orientalis debet deſcendere, dicit, quòd quantum ad motum gravitatis ſunt in æquilibrio, ſicut & ſuperior & inferior: ergo ratione gravitatis non impediunt, niſi quantum eſt gravitas rotæ, quæ parva admodum eſt: igitur cùm motus lapidis ſe juvent invicem, & gravitates non impediant, perpetuò circumagetur rota, quod dixit ſe expertum eſſe, nunquam ergo deficiet cauſa talis motus, atque ita erit perpetuus: nam acus rotam agunt. Rurſus conſtituit alium lapidem, qui ad perpendiculum illi priori ſuperſtet eâdemque ratione, ac demonſtratione utitur ad declarandum hunc motum eſſe perennem, atque hoc inventum, illud habet difficultatis, quòd ferrum quàm celerrimè ad lapidem ipſum fertur, unde concitata rota verſabitur cùm impetu: videntur autem perpetuâ inæqualitate carere, quoniam interrumpit motum: nemini autem dubium eſſe debet, quin remiſſum oporteat eſſe omnem motum, qui perpetuus futurus ſit, velut & cœli: at hic ſi remiſſus fuerit, erit etiam tardus: quia omnibus impedimentis obnoxius. *Card. ex lib. 9. de Varietate rerum.*

Librarum fucus, quo quæ graviora ſunt, leviora videntur.

Poſſumus facere libram, quæ vacua ponderibus æqua videbitur juſtisque notis ponderum majus rerum ipſarum pondus repræſentet. Sic enim (ut Ariſt. refert,) purpuram vendentes imponebant emptoribus. Cujus ratio ſic conſtat. Volenti libram, quæ pro undecim unciis duodecim

 præ

præ ſe ferat, virga A. B. ſumatur metallica, quæ in partes viginti tres æquas (nam totidem conſurgunt junctis undecim ac duodecim) dividatur. In fine undecimæ, & initio duodecimæ partis figatur lingua libramenti & agina.

Conſtat igitur D. C. undecimâ parte majorem eſſe A. D. cumque D. C. paulò major ſit A. D. & gravior, leviorem limâ, vel terebratione reddemus, aut lancem leviorem adjiciemus ipſi C. quàm A. adeò ut dum lances vacuæ ſunt longitudinis A. C. tenuitatis penſatâ ratione trutina ſub agina jaceat, nullam in partem librâ pendente: cui tamen cùm ex parte C. pondus unciarum undecim adjunxerimus, & nota duodecim unciarum in lance A. libra æquilibrium demonſtrabit. Cùm ergò nec adulterinæ ſint ponderum notæ, nec lancibus vacuis libra videatur vitioſa, fraus mutatis mercibus, ac notis hinc inde, ut notæ ſint in C. merces in A. manifeſtè deprehenditur. Nam C. latus infrà deſcendet duplici cauſa, & quia majus lanci ſuæ pondus ineſt, & quia C. D. ipſa D. A. longior eſt.

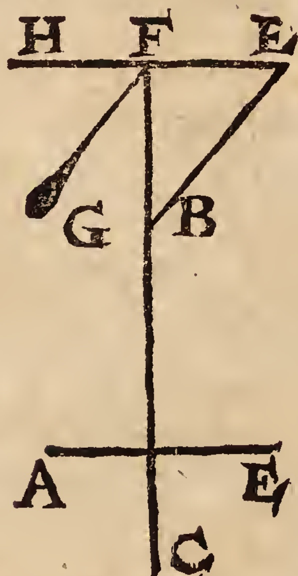
Pondera quomodo duplo celerius ſurſum trahantur, & cum dimidio funis.

Eſt inſtrumentum admiratione dignum, quod tamen parvâ induſtriâ fit. *Gabriel Arator* animadvertit fieri poſſe, ut pondera duplo celerius ſurſum traherentur, quàm

quàm ſolent vulgari ratione, hoc modo. Sit altitudo A. B. cujus medium D. & funi D. C. appenſum pondus C. Et in D. trochlea, in qua funis in A. cùm igitur trahetur, cochlea uſque ad E. D. C. fiet duplo brevior quantitate: igitur cùm D. erit in A. erit D. etiam in A: Hoc autem contingit, quia D. C. duplicatur aſcendendo deſcendendoque: igitur non conveniet, niſi cùm D. fuerit in medio A. B. vel infra: hoc autem inſtrumentum majori indiget vi, quàm ſi ſimpliciter traheretur pondus. Quia tamen rationibus dictis hæc attractio alleviari poteſt, fieri poteſt, ut eiſdem viribus, & in dimidio temporis trahatur: tantum poteſt ars atque ſubtilitas. *Idem.*

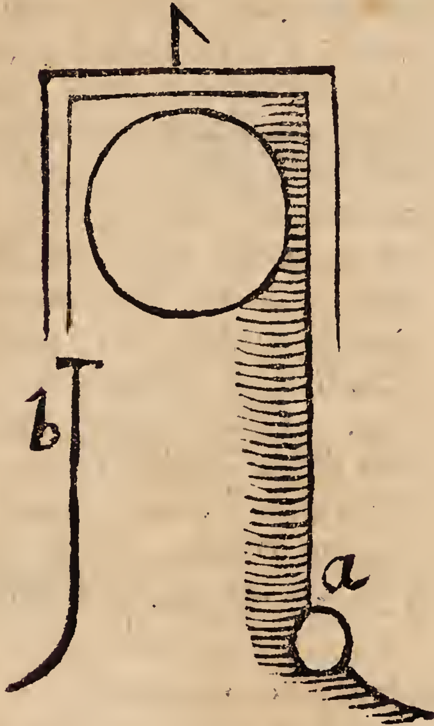
Inſtrumentum, quo trahens trahitur.

Eſt & artis ſed non unius opus inſtrumentum, cui ſi te manibus ſuſpenderis, dum trahis vehementiùs traheris. Conſtat hoc modo: A. B. pavimentum ſuperius: interim trahentis funis C. D. E. verò lignum ferrúmve inclinatum ſumma vi, cui C. D. funis annectitur, D. F. verò lignum, quod ſubjacet laquearibus, prohibetq; E. D. reverti: ipſi verò F. D. appendatur pondus E. D. ita ut F. D. circumagi poſſit verſus quandocunque F. D. non prematur ab E. D. nam F. D. orbiculo infigi-

infigitur tracta igitur C. D. relabitur F. D. versus E. sed tamen à latere propter pondus G. igitur E. D. ferrum, quod ab F. D. retinebatur, relabetur ad laqueare H. E. trahens sursum D. C. *Cardanus.*

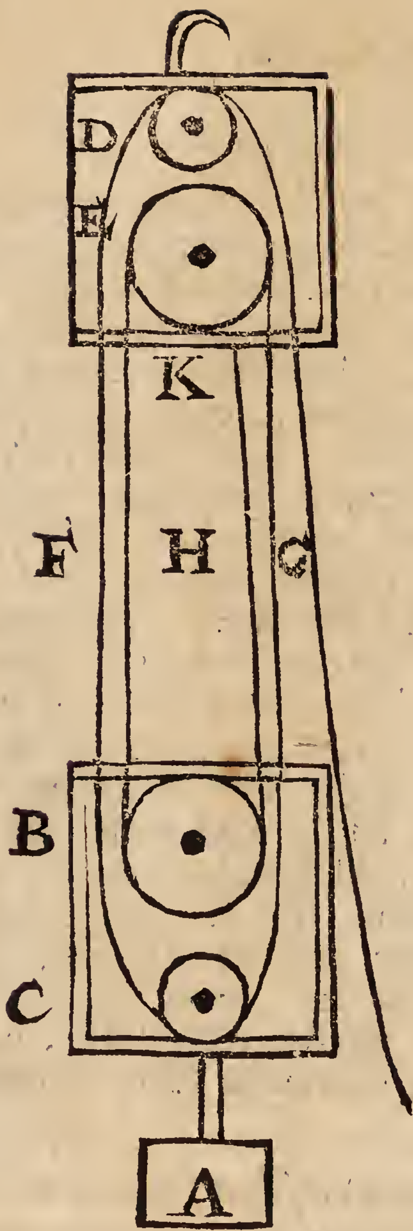
Instrumentum quo quisq; se ipsum sursum trahat.

Instrumentum facilè hominem sursum trahens: trochlea cum uncino ferreo, in ea orbiculus de more, circa quem funis, in fune pondus A paulò minus pondere corporis tui, ex altera parte baculus transversus B. Ergo appenso uncino trahes B. infra, ut A. pondus sursum ascendat & B. infra perveniat. Insidens igitur B. & ex altera parte apprehensa A. C. manibus, quia A. pondus paulò minus est pondere tui corporis, A. descendente rursus te ascendente facillimè: cùm libuerit descendere, id spontè facies, cùm corpus tuum gravius sit quàm A. igitur dimissâ fune raptim descendes. *Idem.*

Ponderum facilè levandorum ratio.

Est & aliud instrumentum in trochleis: constat hac ratione: Pondus A. annectitur trochleæ inferiori, in qua duo orbiculi B. & C. qui circumvertuntur. In superiore trochlea duo alii D. & E. funis circumagitur circa D. & descendit per F. ad C. & ascendit per G. & circumvertitur ad E. descendens per H. circumvertitur ipsi B. & ascendens trochleæ nectitur in K. Igitur ex L. pondus trahitur, & quia sustinetur ab FGHK. non erit nisi quarta pars ponderis A. quæ à singulis funibus sustinetur, quare à quarta parte roboris rursum trahi poterit. Et si in singulis trochleis tres essent orbiculi, à sexta roboris parte: atque ita

ita puer poterit immensum pondus sursum trahere, nisi quantum funium gravitas, orbiculorum asperitas, & motus difficultas obstant. Sed quia temporum proportio est, ut potentiorum, per binos orbiculos, quadruplo per ternos, sextuplo lentiùs trahet, quàm si eodem robore, imò etiam paulò majore supra existens unica traheret fune, longè autem lentius sextuplo vel quadruplo, quanto funis longitudo magis addit ad pondus: fit, ut puer ille vix in unius horæ spatio idem pondus his trochleis trahet, quòd sextuplo robustior vir, unica, superius existens, levare potest illud fune. Itaque artis & ingenii est, ut quisque pondus quodlibet levare possit. At verò, ut funis à pluribus trahi possit, sub orbiculo trahitur terræ æquidistans. Quòd si facilius trahere libet, ergatâ utimur, quod instrumentum in usu est omnibus: hoc enim axibus circumactis circumvoluta funis trahit pondera quæque. At in hoc etiam quantumlibet laborem levare licet axium longitudine: nam eò faciliùs trahunt, quò fuerint longiores. *Idem.*

Rotæ quibus maxima aqua hauritur.

Refert *Munsterus*, in Alsatia rotis bigalibus, curribusque è bubali corio, è profundissimis puteis tanto impetu aquam exhauriri, ut rotæ quamvis ligneæ sint & madidæ, ignem tamen excutiant. Vide igitur instrumentum illud tria egregia amplecti, altitudinem, capacitatem, atque celeritatem.

DE

DE SECRETIS MUSICIS.
Cap. XXXIII.

Lyra somnum concilians.

E LIGNIS materiam parato mitioribus, ut suaviorem efficiat, & remissiorem modulationem, uti Abiete, & Hederâ ex uno inferior, ex altero superior, compingitur pars, fides è tyris, & serpentibus conficiendæ, sed ex intestinis, vel membrana spinalem medullam contingente, quam erues flumine currenti, capiteque suspenso, reliquum marcescat, iis fidiculam accommoda, cytharámve, quæ digitis pulsata intonuerit, blandum, mollem, nec inamœnum efficit sonitum, gratumque audientibus conciliat soporem, ut inviti claudant oculos, non miti somno. Quod mirum hoc videri non debet, si id quoque Pythagoricos effecisse fertur, ut cùm diversas resolvere vellent in somno curas, quibusdam cantilenis uterentur, ut levis & quietus irreperet somnus, & experrecti statim cubili exurgentes quibusdam modulis aliis stuporem, somnique confusionem purgarent, ad subeundum munus aliquod. Æolio evenire tradit, quòd animi tranquillet tempestates, somnum pacatis tribuat. Est & aliud mirabile valdè, quòd ejus sonitus fertur præsens atocium: dum enim per aures ad animum delabitur, unde ab ejus sonitu expellantur, credentium arbitrio relinquatur, néve hæc aliquibus offendiculo sint, consultius fuerit omittere. *Porta.*

Lyra, quæ pulsata alteram ejusdem toni recubantem moveat.

Tendantur in unum nervi, & ad idem & perfectum perveniat unaquæque melos, si gravium unam pulsabis digitis, altera reboat, & movetur gravius in ea, sic acutarum, debitâ tamen approximatione: si id maximè non fuerit conspicuum, paleam supra inducito, & moveri videbis. *Sueton.* autem *Tranquillus in lib.* ludicræ historiæ, nervos ait in finibus brumali die alios digitis pelli, alios sonare. Hinc quispiam poterit ignarus soni lyram accommodare: si æquè tensa altera, & ad harmoniam ducta requiescat, alteram manibus intendendo, & relaxando, & pulsando, quous-

quousque quiescentis nervus moveatur, ejusdem toni signum: sic in cæteris. *Idem.*

Surdus ut Lyræ audiat sonum.

Si verò vis, ut Lyræ surdus audiat sonum, vel manibus aures obde ritè, ne sonum audias, tunc capulum lyræ, vel cytharæ mordicus prehendito, pulset eam alter, & concinnum in cerebro dabit sonum, fortasse suaviorem: nec solùm capulum dentibus captans, sed longissimam hastam, quæ lyram tangat, & per eam clarè auditur sonus, dicique poterit non auditus sensu, sed gustu percipere. *Idem.*

Lyræ, cytharæ, aliaq; instrumenta ut vento pulsentur.

Remanet hoc, quod haudquaquam inamœnum reor, ut Lyræ, Cytharæ, aliaque instrumenta vento pulsentur. Hoc sic perficies. Ubi vasta fuerit ventorum procella è regione adversanti accommodabis instrumenta, uti cytharas, tibias, sambucas fistulásve: adveniens enim ventus impetu ruit, leviter pulsat, & hiantes calamos percurrit, unde ex omnium sonitu vicinis auribus suavissimum percipies concentum, & lætaberis. *Idem.*

Tubarum sonus perpetuus.

Referunt in Obdera regione, ultra Obium flumen, Instrumenta esse, quæ in modum tubarum sponte pulsant. Et quamvis tota illa historia de Obio flumine, & aurea statua falsa sit, nihilominus res ipsa non solùm possibilis, sed etiam factu facilis: quemadmodum in Belgica Gallicaque per rotas molæ agitantur: ita tympana pulsari, inflari tubæ, & non solùm incondita voce resonare, sed etiam concentu miro possunt, atque id perpetuò; velut organis per folles inflatis. Non est, ut describam modum, quando dictu, & intellectu facilis sit, factu verò non adeò: nam follium loco ac digitorum, follium multitudo sola satisfaciet, fistulæ verò ad modulum compositæ erunt, elevationes autem alternatim. In Gallia etiam in plano fieri possent, ob ventorum assiduitatem: in Italia non nisi in montium verticibus, aut inter rupes. Sed Tubæ parvâ arte indigent, cùm aër collectus lato canali cogitur per tenuem fistulam in canales æneos vi ingredi: poteruntque etiam sic cum concentu, sed æquali esse. *Cardanus.*

Nola-

Nolarum harmonia.

Revocavit jam supradicta narratio in memoriam ejus, quod Bruxellis in Belgica vidi. Nolæ plurimæ in circuitu positæ super turri, ut fieri solet, vocum musicarum sonis proportionem obtinent: adeunt gnari artis, & tangentes singulas pro notis descriptis cantilenam pulsant, admiratione potius dignam, quàm jucundam auditu: nam nolæ non retinent vocem, sed cum ictu statim desinit. Idem Lovanii, Antuerpiæque fit. Transferri etiam potest ad urceos, aliaque vasa. *Idem.*

DE SECRETIS ASTROLOGICIS.

Cap. XXXIV.

De Caniculæ ortu, & prænotione eorum, quæ ex ipsa contingunt.

CANICULÆ ortus fit illuscente vigesimâ Julii mensis. Observandum est autem, in qua domo existente Lunâ, ejus exortus fiat. Etenim si in Leone existente fiet Caniculæ ortus, frumenti felicitas magna, olei item ac vini erit, aliarum quoque rerum omnium precium vile. Orietur tumultus & cædes, apparebit res, & aëris teneritudo: continget incursus gentis in aliam gentem, & sicut terræmotus, ac inundationes. In Virgine verò si Luna fuerit, multitudo imbrium cadet, magnaque rerum abundantia erit, parientes abortient, cervorum ac quadrupedum vilitas erit. In Libra eâdem existente, continget Regis motus, & quadrupedum commodus fructus, in populo tumultus, olei raritas, frumenti corruptela, vini verò & fructuum arborum foris lignosum putamen habentium abundantia. In Scorpione si eadem fuerit, Sacerdotum tumultus, Apum pernicies, & constitutio pestilentialis erit. In Sagittario eâdem existente, fertilis annus, & pluviosus, frumenti abundantia: Lætitia inter homines, pecorum autem interitus, & volucrium multa copia erit. Si verò in capricorno Luna fuerit, eadem orietur, exercituum motus & pluviarum copia & frumenti, vinique ac olei multa fertilitas omniumque precium vile. In Aquario eâdem existente, morietur Rex, frumentum corrumpetur,

petur, locustæ abundabunt, pluviæ raræ erunt, pestis grassabitur. In piscibus eâdem existente, si Canicula orietur, multæ pluviæ erunt, volucres peribunt, vinum & frumentum abundabunt, hominum corpora morbi invadent. Si verò in Ariete eâdem existente Caniculæ ortus fiat, animalium gregatim pascentium multus interitus erit, & pluviarum ubertas, frumenti copia exigua, olei fertilitas. Si autem in Tauro, pluviæ multæ, & grandines, & rubigo, & plagæ multæ. Si verò in Geminis, frumenti, & vini fertilitas, omnisque fructus erit, Rex deficiet, homines interibunt & exercitus movebuntur. In Cancro eâdem existente, siccitates, & fames erunt. *Diophanes.*

Ortus & Occasus apparentium stellarum.

Quandoquidem necesse est, agricolas nosse apparentium stellarum ortus & occasus, hoc modo de his conscripsi, ut etiam omninò rudes literarum ex auditu saltem facilè intelligere queant, tum ortus, tum occasus ipsarum tempora. Calendis Januarii mensis Delphinus oritur. Vigesima sexta Februarii Arcturus Vespertinus oritur. Calendis Aprilis Pleiades ad summam noctem occultantur. Vigesima tertia Aprilis Pleiades simul cum Solis ortu exoriuntur. Vigesima nona Aprilis Orion vespertinus occultatur. Trigesima Aprilis Succulæ simul cum Solis exortu oriuntur. Septima Maji Pleiades matutinæ apparent. Decima nona Maji Succulæ matutinæ oriuntur. Septima Junii Arcturus matutinus occidit. Vigesima tertia Junii Orion oriri incipit. Decima Julii Orion matutinus oritur. Decima tertia Julii Procyon matutinus oritur. Vigesimaquarta Canicula manè oritur. Vigesima sexta Julii Etesiæ spirare incipiunt. Trigesima Julii splendida stella in pectore Leonis oritur. Vigesima quinta Augusti Sagitta occidit. Decima quinta Septembris Arcturus oritur. Quinta Octobris Corona manè oritur. Vigesimaquarta Octobris Pleiades simul cum Solis exortu occidunt. Calendis Novembris Pleiades mane occidunt & Orion occidere incipit. Vigesima secunda Novembris, Canis tempore matutino occidit. *Diophanes.*

Duodecennium Jovis, & quæ efficit circumvertens, duodecim circuli Zodiaci domos.

Circulus Zodiacus in duodecim domos sectus est. Tres quidem

quidem Vernas, Arietem, Taurum, Geminos. Tres etiam æſtivas, Cancrum, Leonem, Virginem. Tres autumnales, Libram, Scorpium, Sagittarium. Tres hyemales, Capricornum, Aquarium, Piſces. At verò Jovis ſtella in unaquaque domo exiſtens ſubſcripta efficit. Quum ſtella Jovis in Ariete ſteterit, quæ domus Martis exiſtit, totus annus Borealis erit, participans etiam cum Euro vento. Hyems frigida, & nivoſa. Imbres autem continui erunt, & fluvii magni. Poſt Æquinoctium vernum, aër in aquas molles, ac denſas mutatur. Æſtas autem ordinata erit, & ſalubris. Autumnus æſtuoſus, eruntque in ipſo morbi, & maximè à capite, & diſtillationes, & tuſſes. Ex locis campeſtria magis fructum ferent: Supplicandum eſt autem, ut ne bella oriantur. *Democritus* dicit vinum bonum & durabile eſſe, annumque opportunum ad ſolam vitium plantationem. Frumentum verò in areis munire oportet propter imbres, fieri etiam volucrium raritatem, & bonum eſſe hortos apparare. Quum verò in Tauro fuerit domo Veneris, Principium quidem hyemis temperatum erit, & pluvioſum. Medium verò nivoſum. Finis frigidus. Maximè verò hyemabit à medio hyemis uſque ad æquinoctium vernum. Ver temperatum erit, & humidum uſque ad Caniculæ exortum. Æſtas æſtuoſa, Autumnus glacioſus, & morboſus. Maximè verò juvenibus lippitudines accedent. Campeſtres loci magis montanis fertiles erunt. Vinum injuriam patietur. Quapropter oportet vitem ſerò vindemiare. Erit autem & fructuum lignoſorum feracitas, avicularum raritas. Navigantibus annus ineptus. In hoc anno illuſtris vir morietur. Cæterùm Democritus in hoc anno multam grandinem fore dicit, & nives. Eteſias verò non ſimiliter ſpirare: & orandum, ut ne terræmotus fiant, & expeditionis militaris motus. Ubi verò in Geminis in Mercurii domo Jupiter fuerit, totus annus ventum auſtrinum, & aphricum ſentiet. Hyemis initium quidem erit ventoſum, medium verò temperatum, finis glacioſus & ventoſus. Ver temperatum, tenues habens aquas: frumentum erit multum, ventus ſplendidi ſpirant. Fructus in area vitiabuntur, præſertim in Syria. Morbi circa Autumnum orientur, in juvenibus maximè, ac mediæ ætatis, & mulieribus. Erunt & lippitudines autumno æſtuoſo exiſtente. Morientur etiam mulieres. Fructus lignoſi fertiles erunt. Aquæ fontium deficient. Præſtat autem fructus reponere, ob futu-

futuram sequentis anni sterilitatem. *Democritus* grandinis noxam futuram ait. Supplicandum ut ne pestilentes affectiones fiant. At si in domo Lunæ in Cancro Jupiter fuerit, hyems ut plurimum ab orientis partibus frigida erit, & caliginosa, & magnos fluvios habens. Circa Solstitium hybernum aquarum tolerantia erit. Post Æquinoctium vernum grandines erunt. Aspera loca magis fructum ferent. Annus autem salubris, excepto Autumno. *Democritus* in Autumno pustulas fervidas circa os erumpere dicit. Quare in Vere olera contingere oportet, alvumque solvere, præsertim juvenes, & mero uti. Olea ferax erit. Existente porrò Jove in Leone domo Solis, hyemis principium frigidum erit, & aquosum cum magnis ventis, ut & arbores concidant. Medium autem temperatum, finis frigidus. Ver pluviosum, Æstas Veri similis est. Deficient in ipsa aquæ fontibus, deficient item pascua brutis. Autumnus æstuosus, & morbosus, ex destillatione, & tussi. Quare modico pane utendum est, & vino plus. Frumentum moderatè habebit. Vitis & olea fertiles erunt. Accommodatus annus est ad inoculationem, non item ad plantationem. Magnorum mansuetorum animalium interitus erit, ferorum autem ingens ubertas. Vir insignis morietur: supplicare oportet ne terræ motus fiant. Tenente deinceps Jove Virginis signum, & domum Mercurii, hyems incipiens frigida erit. Media temperata, finiens hybernalis glaciem habens multam, & imbres, & fluvios magnos, ut etiam multi loci undis submergantur. Ver pluviosum, & arboribus noxium. Desinente Vere grandines in locis erunt. Æstas pluviosa, & caliginosa. Et oportet collectionem fructuum frumenti compendiosè fieri, ut ne ab imbribus corrumpantur. Autumnus ventosus & saluber. Vitis fertilis erit. Aptus annus ad vitium plantationem. Frumentum facilè corrumpetur. Salubris totus erit annus, nulli morbo obnoxius. Supplicandum autem est pro fructibus. In domo deinde Veneris Libra ubi Jupiter fuerit, principium hyemis aquosum erit. Medium temperatum, & ventosum, finis humidus, & pruinosus. Ver temperatum, habens infirmitates ex capite. Æstatis principium Veri simile erit: imò prægnantibus mulieribus periculosus erit annus. *Democritus* ait, in hoc anno nunquam magnos fluvios futuros, neque grandinem multam. Autumnum verò esse aquosum. Quum in domo Martis Scorpione

ne Jupiter ſteterit, hyems incipiens frigida erit cum grandine, media calida, finiens verò lenis. Ver erit hyemale, uſque ad Solſtitium æſtivum: pòſt imbres & tonitrua apparebunt. Aquæ fontium deficient: frumentum erit moderatum. Vitis & olea felicitate abundabunt. Boum corruptio erit. *Democritus* fluvios magnos futuros ait, & morbos circa Autumnum. Quare ſupplicare oportet, ne peſtilentes affectiones fiant. Oportet, inquit, cibo quidem pauco, potu verò uberiore uti. Quando in propria domo, in Sagittario Jupiter fuerit, hyemem habebit temperatam, & aquoſam, neque calidam neque frigidam. Fluvii magni erunt, deſinente autem hyeme, frigora & venti erunt. Ver Auſtrinum & pluvioſum. Æſtas temperata, & magis hybernalis. Oportet autem munire areas propter imbres. Autumnus ſecurus propter Eteſianum flatum. Et præcoces, & ſerotini fructus boni erunt, medii verò vitioſi, frumentum, & in campeſtribus, & in aſperis locis abundè proveniet. Vinum durabile erit, quod ſerius vindemiatur. Omnes arbores fertiles erunt. Annus aptus ad plantationem, & ad alia omnia. Magnorum animalium ingens multitudo, canum verò corruptio erit. Mare procelloſum, & venti magni, ſerotini. Vir circumſpectus morietur. Si Jupiter in Capricorno, in domo Saturni fuerit, hyemis initium temperatum erit. Medium humidum & frigidum, finis ventoſus. Aquæ verò auctæ ſatis, & aliis operibus nocivæ erunt. Capient autem acervatim incrementum, & aquæ, & frigora, & nives. Æſtas ante Caniculæ exortum ſimplex, & vulgaris, poſtea verò æſtuoſa, & morboſa. Spirabunt Eteſiæ ſplendidè, fient & terræmotus. Campeſtria magis fructum ferent. Vinum à pruina peribit. Lignoſi fructus abundabunt, parvis animalibus annus accommodatus eſt, magnis verò calamitoſus, & præſertim bobus. In autumno morbi exurgent ex capitis dolore, & lippitudinibus, & pruritu. Supplicandum eſt, ne fructus ex glacie, & ventis lædantur. Quando Jupiter in Aquario fuerit, & in domo Saturni, venti erunt multi commodi frumentario fructui, & maximè lignoſo, hyemis initium quidem frigidum, finis verò ventoſus. Ver aquoſum, magis hybernum ac pruinoſum. Æſtas ſine ventis, ob Eteſiarum ventorum vehementiam. Erunt & pluviæ in æſtate, ut etiam cereales fructus inundationem ſenſuri ſint ex parte. Autumno venti orientur aquoſi & fructi-

fructibus nocivi. Erunt & affectiones acutæ, ex humida causa juvenibus, & mediæ ætati. Erit etiam pruina, & uvas in multis locis lædet. Sata verò erunt optima cùm præcocia, tum serotina. Volucres peribunt, & feræ sylvestres. Erunt & naufragia multa, & vir insignis morietur. Supplicatione avertendæ sunt affectiones pestilentes, & terræmotus, & fulmina, ut ne fiant. Jove postremo in Piscibus, inque eorum propria domo existente, hyems orditur quidem pluviosa. Medium habet ventosum, finem verò grandinosum, ac nivosum. In Vere spirant venti Favonii splendidi. Æstas erit æstuosa. Autumnus ardens, præsertim mulierculis, ac virginibus. Inspirant autem & venti vitiosi, qui lignosum fructum exurunt. Sata erunt bona. Verùm areas munire oportet propter imbres: prægnantibus mulieribus annus periculosus. Democritus ait, & vitem & oleam fertilem futuram. Supplicandum autem, ne terræ motus fiant. *Zoroaster.*

DE SECRETIS AD PACEM pertinentibus. CAP. I.

Ut cui non nisi pacifica contingant.

SI planta Heliotropii, quæ *Solis sponsa* vocatur, Sole virginis signum tenente, colligatur, sub initium Septembris, & foliis Lauri involvatur, addito dente lupi, nullus contra portantem loqui poterit, nisi verba pacifica: author *Albertus*, qui hæc & alia innumera transcripsit ex quodam lib. Secretorum Ioannis Regis Arragoniæ. Cujus exemplar manu antiquissimâ descriptum, nec dum impressum, penes me habeo, inenarrabilium arcanorum fœcundum. *Mizaldus.*

DE SECRETIS BELLICIS. CAP. II.

Bellicum Stratagema.

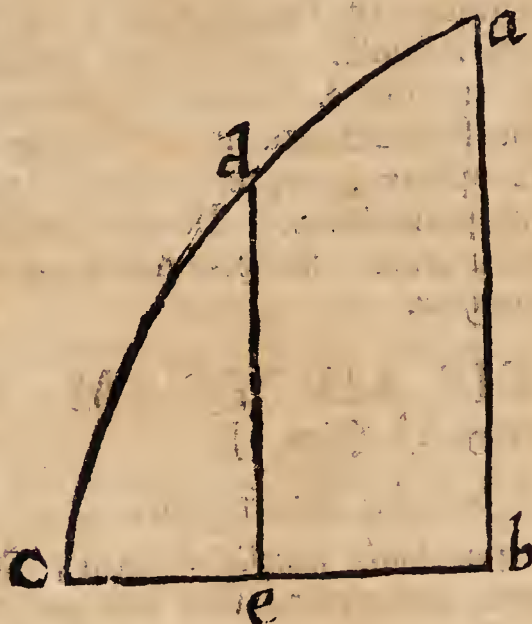
ELEPHAS viso Ariete mansuescit, ac furias impetumque remittit. Quibus machinamentis Romani Elephantos Pyrrhi Epirotarum Regis in fugam verterunt, & amplissimâ victoriâ potiti sunt. *Mizaldus.*

Ut quis ab hoſtibus lædi non poſſit.

Si quis hyænæ pelle ſuccinctus medios feratur in hoſtes, à nullo lædetur, & intrepidè præteribit, quod dicit Orus Apollo in hieroglyphicis.

Scalarum muralium ratio.

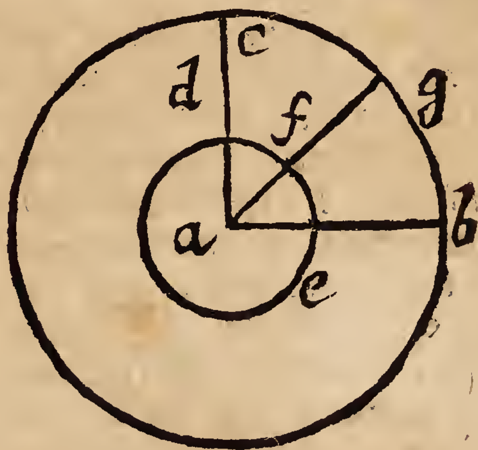
Scalarum ratio quæ in oppugnandis urbibus neceſſariæ videntur, à Polybio hac ratione deſcripta eſt. Murus A. B. pedes X. altus, ſcala A. C. XII. pedes longa eſſe debet: nam admota diſtabit C. A. B. latè XLIV. cùm enim duxerimus X. in ſe, fiunt centum: & XII. in ſe, CXLIV. Igitur cùm quadratum & æquale ſit quadratis A. B. & B. C. erit B. C. latus quadrati XLIV. quare B. C. eſt pedes ſex, & duæ tertiæ, & ita duæ tertiæ A. B. neque igitur admodum ardua ad ſcandendum, neque periculoſa, ut facilè retrò agatur: quæ eveniunt, ubi B. C. valdè brevis eſſet, nec facilè frangitur, quod evenit ubi B. C. longa valdè eſſet: difficilius etiam ob immenſam longitudinem tractantur. Suſtentaculum quoque D. E. in medio eſſe debet ipſius A. C. Nam conſtat quòd erit è directo medii, & A. B. ex demonſtratis ab Euclide: ob id dicit, Dux exercitûs, Geometriæ & Aſtrologiæ peritus eſſe debet. Cur autem D. E. in medio eſſe debeat, oſtendit: quoniam ſi D. ſit proximus A. debilior erit ſcala: ſi verò inferius, nimis erecta erit. Oportet præterea compaginationem, & extrema eſſe ferro munita, inferiusque cuſpide addi, ut terræ innixa maneat: ſuperius verò duci in cuſpidem juxta perpendiculum, ut appoſita hæreat. *Cardanus.*

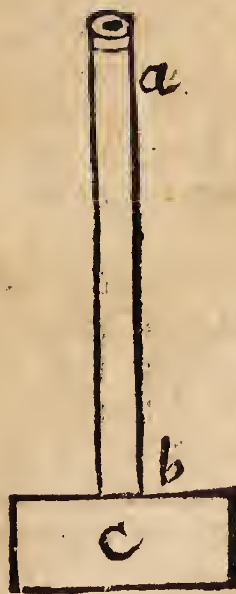
Fundæ bellicæ ad ejaculanda pondera.

Omne quod movetur violenter, eò velociùs movetur, quò celerius, & per longius ſpatium ab eo à quo movetur: Nam ſi longiſſimo ſpacio & tardiſſimè aut celerrimè atque breviſſi-

breviſſimo non procul ejaculabitur, longiſſimo ſpacio fertur quanto magis ab hypomochlio deſtiterit, & angulus in eo major fuerit. Sint A. B. A. C. A. G. duplæ A. D. A. E. A. F. Et ſint B.C. tripla B.G.& D.E. tripla E.F. quæ moventur duo E. & B. quæ æquali velocitate transferantur. Et E. perveniet ad D. & B. ad C. ejicitur B. duplo majore ſpatio quàm E: & ſi E. ad F. perveniat, B.

ad C. B. ſextuplo majore quàm E. non tamen neceſſe eſt, ut ad unguem ſervetur ratio hæc. Ut verò grave pondus feratur, majore tanto nixu anteferri illud oportet, quod ejici debet: quare & inſtrumentum ſolidius. His conſtitutis funda fiet machina tribus modis, quorum ſinguli variari multipliciter poſſunt: Nos tamen ſimplices tantùm dividemus, atque ex his unum bivariam diſtribuimus. Primus igitur hominum vi, dum uno impetu voceque (nam id plurimum refert, ut unà conſentiant vires, adeò ut incredibile ſit) circumductus funis trabique appenſus aut baculo, unum aut plures lapides emittit. Secundus ut tignum A.B. per vim retrò flectatur, in cujus capite caſtellum ſit C: ubi autem redierit, maximo impetu agitur, omne enim inflexum vi, ad ſuum locum redit, & aliquando ulterius eodem in tempore, niſi ejus vis frangatur. Unde fit ut duplici modo quæ inflectuntur, quantò magis inflectuntur, eò majore impetu redeant, tum quia celeriùs moventur, tum quia majus ſpacium pertranſeunt eodem in tempore. Quomodo autem per ergatas retrò agatur facilè ac celeriter, ſæpiùs dictum eſt. Oportet autem in tigno, ferrum eſſe juxta illius longitudinem.

Sed hic modus pluribus periculis obnoxius eſt, ne frangatur tignum, aut vis langueſcat, quoniam vim ſolùm naturalem habet.

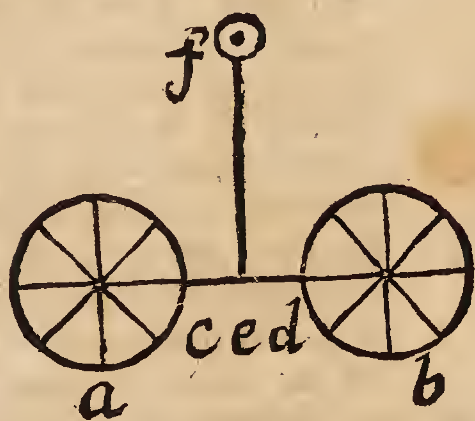
Tertius autem modus, omnibus aliis præſtantior eſt: Sint quatuor rudentes antrorſum, per quartam recti partem inflexi à perpendiculo, craſſitudine longioris palmi, quibus inſerta ſit trabs ad perpendiculum, & in ſuperficie pendenti. In hac verò tignum aliud firmiſſimum, & ferro munitum, & pro diſtantia ictus cum caſtello in ſummitate. Deducatur ergatis ac cochleis, donec æquidiſtet plano, atque ita per rectum cum quarta. Hæc funda ubi dimittatur, maximam vim habet: Multum autem diſtat à baliſta antiquorum, cujus actus plano æquidiſtans erat, & per rectam lineam. Hujuſmodi eſt, ſi G. latus alterum tigno plano firmiter inhæreat. Nam tunc magis contorquebit ictus & firmiùs, non tamen longiùs: plus enim ponderis feret. Habet hic modus id commodi, ut ABDD. rudentes relaxari poſſint, atque ita celeriter intendi funda. Et quia relaxati & ulterius tracti ac contorti, fiunt efficaciores ad emittendum. Multò etiam majorem in emittendo vim habent quatuor funes ligno uno: nec ita facilè frangi poſſunt, nec langueſcere. *Idem.*

Poliorchetes machina & aries.

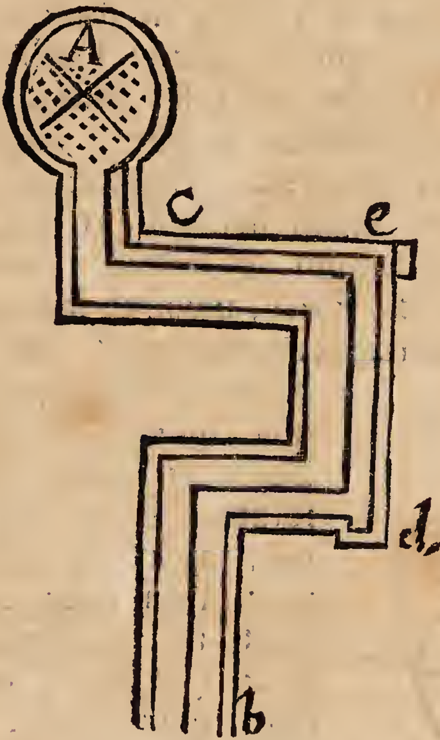
Πολιορκητὴς quoque machina fuit à ſubruendis urbibus dicta: Facta fuit adversùs Rhodios, altitudinis pedum CXXV. latitudinis LX. pondo CCCLX. millia. Ita bene compaginata, ut tutus eſſet adverſùs ignes: Et lapidem pondo CCCLX. baliſtæ ſuſtineret. Ex quo quanta vis eſſet alteri ad emittendum alteri ad ſuſtinendum, facilè dignoſci poteſt. Conſtat teſtudine, coriis, viminibusque ſuperſperſâ terrâ contectis ad ignem arcendum, atque hæc

hæc tutelæ gratiâ: rotis ac funibus, quibus vehitur juxta muros. Ex ariete, qui non minùs muros machinis noſtris igneis evertit, ſed difficilis admovetur. Conſtabat geminis trabibus, ambabus per longum directis, alterâque ſub altera collocatâ: Et quæ inferior erat, funibus ac ferreis orbibus à ſuperiore pendebat: hinc inde paxilli, quibus aliæ funes annexæ erant, trahebantque inferiorem trabem, quæ quantò magis retrahebatur, eò majore impetu redibat. Frons ferrea ad tutelam erat, ne ignibus abſumeretur, & ut muros perfoderet. Duos habebat uncinos, ut arietis caput referret: Nam neque acuta admodum erat in ſummitate, ut magis frangeret. Et neque æqualis, ut muri latera disjicerentur: Et cornua non recta ut dum retrahitur, ſummâ vi lapides ſecum trahens quibus implicatur dilaceraret celeriter muros. Is aries qui teſtudinibus inſeritur, tricuſpis, ne in reditu ſi cornua haberet, implicaretur lateribus teſtudinis baſim traheret. Solebat autem malleolis obnoxius eſſe. Erant etiam malleoli in modum ſagittæ cum acuto ferro, inter tubum & haſtile: materia erat bitumine, reſinâ, ſulphure, ſtupâ, oleoque incendiario conſtans quæ accenſa materia extingueretur: ubi adhæſerat infixo ferro, aquâ ignis non extinguebatur: ſed terrâ ſolùm. Erant qui ferula medullam adjicerent Aſini haud commodi ad emittendum quod (ut dixi) rectà non emitterent, & etiam vi tantâ, ut fulmen imitarentur. Porrò teſtudines octo rotis inſiſtebant, majores etiam pluribus: quæ in unamquamque partem verſatiles eſſent. Id fiet, ſi axis in axe rurſus contineatur veluti rotæ A. B. vertantur circa axem C. D. machina axi inſideat per E. F. infixam trabem: Sed cochlea ſit in F. in qua vertatur quoties machinam verti oportuerit. Ita enim directis aliò rotis ac temone, qui ad perpendiculum inſiſtat axi, vertetur machina quocunque libuerit. *Idem.*

Cuniculorum igneorum, quos minas vocant, ftruendorum ratio.

Porrò eadem quæ machinarum, fed admirabilior cuniculorum ratio eft. Hujus tam atrocis inventi author fuit *Francifcus Georgius Senenfis.* Docuit hic Hifpanos arcem Lucillianam juxta Neapolim, quam Galli tuebantur, nunc Ovum vocatam, evertere, æde illius facra cum Gallis qui intus erant, etiam in mare ex monte translata. Ergo cùm arx minimè in monte jacet, videturque ob fitum inexpugnabilis, cuniculum effodiunt obliquum, altitudinis quatuor cubitorum, latitudinis duorum: Nec multum refert obliquitas, dum procul fueris: Sed cùm ad locum quem fubruere deftinas, perveneris, obliquum fpecum effe oportet, ut juxta A. tum verò ibi etiam folidam montis fubftantiam, ne vis ignis conclufi raritate loci evanefcat: Inde locus ille totus fermè completur pyrio, eoque tenuiffimo. Funis verò deducitur ex A. ufque ad fpecus B. hic juxta A. ubi pulvis eft, craffus ac latus in modum flocci.

Totus autem funis aceto, fulphuri, halinitro incoquitur: Inde intectus pyrio pulvere ficcatur in Sole: Denuo ficcato infpergitur tenuiffimus pyrius pulvis, & harundine circumveftitur ab A. ufque ad B: Inde cuneis, lapidibufque C. oftium, & ufque ad D. clauditur adeò diligenter, ut folius harundinis locus relinquatur. Igitur accenfo B. funis initio, celerrimè ob pyrium pulverem ignis ufque ad A. permeat, accenditque pulverem totum: Cumque cuneis & lapidibus obftructus locus fit, nec fi extrudantur ullus pateat, quia E. non eft in directo A. nec D. in directo C. nec B. in directo E. D. neceffarium eft ut

difrupto

disrupto monte, quicquid superius est, evertat, totam montis molem concutiens. Ob id viam B. A. non brevem esse oportet: nec locum A. aliqua ex tenui montis parte, ne qua tenue esset obstaculum ignis erumperet, superioremque illæsum relinqueret. Obliquitas igitur tanti miraculi causa est, ut etiam montes disrumpantur. *Idem.*

Pulvis citò ac vehementer ardens.

Pulvis etiam qui facillimè ardet, & cujus flamma vehementer exurit, constat pyrio pulvere, & tertia sulphuris & Græcæ picis parte. *Idem.*

Pulvis pyrius absque strepitu sphærulam ejiciens è machinis.

Ergo quod ardet tenuissimum, & siccissimum esse necesse est, ut palea, aqua ardens, pyrius pulvis. Sed in hoc aliquid est terreum, propter quod Halinitrum, ideoque strepitum edit. Conati sunt ob id quidam detracto halinitro pulverem componere, qui sine strepitu sphærulam emitteret. Quod sic lentè, & sine magna vi fieri potest. Atque hunc Brassavolus refert Ferrariæ ducem invenisse, sed qui sine impetu, ac ad XII. fermè passus tantùm extenderet ictum: cum magna autem vi (ut dixi) est impossibile. Detracto enim halinitro, adhuc adeò elaborare poterit pulvis pyrius, ut sphærulam emittat, & sine strepitu. Sed universum, quantum è strepitu, tantum ex impetu detraxeris.

Aliud ad idem.

Quòd pyrius pulvis strepitum edat, causa est ejus crassitiei adscribenda: Nam quò grana majora & duriora fuerint, tantò majorem edit pulvis sonitum. Ut ergo pulvis pyrius sine strepitu globum extrudat, pulvis ipse conteretur subtilissimè. *Felix Platerus D.*

Pulvis pyrius in bellicis instrumentis mira operans.

Si quis in vulgarem pulverem duodecimam Argenti vivi partem, Marchasitæ tantundem, & Colophoniæ, rectè pertunderit, & permiscuerit: hoc pulvere si bellica

repleverit instrumenta, ubi ignem admoverit, ingenti fragore dissilit machina, ut adstantium multos interimat. Contrà autem si in pyrium hunc pulverem combusta papyrus immisceatur, vel quod idem explebit, vulgaris fœni seminis duplum, si optimè trita immisceantur, validissimam vim retorquet, ut nec flammam, nec strepitum tam validum emittat: tali pulvere mira ingeniosus cogitabit experimenta. *Porta.*

Pulvis pyrius optimus.

Rec. Salis petræ libram j.
Carbonum tiliæ, vel juniperi unc. iij.
Sulphuris unc. ij. drach. ij.

Triturentur minutissimè, humectentur, & per cribrum in grana formentur. *Lucas Rhor.*

Pulvis pyrius sine strepitu.

Rec. Pulveris pyrii communis.
Boracis ana unc. sem.
Seminis fœni drach. ij.

Borax & semen pulverizentur minutissimè, & cum pyrio pulvere misceantur. *Innominatus.*

Ratio muniendarum Urbium.

Sed hæc mittamus, ad diversarum artium subtilitatis argumenta transeundum est. Quinque ex architectura mihi assumere volo. Primum quidem Urbium munitionem: Constat hæc triplici arte, prohibendo, repulsa, securitate defendentium: Nec est præter id invenire quicquam. Prohibemus tribus scilicet, aqua, fossa, muro. Fossa difficilem facit accessum, ad propugnandum non parum ob descensum, sed ob ascensum longè magis: Ob id præceps esse debet utraque ripa, sed maximè quæ juxta urbem est aut oppidum: latitudo passuum XL. profunda multiplex: Nam si triplicem feceris, non solùm inexpugnabilis, sed desperationem affert his, qui expugnare nituntur. Hæc habebat septem passus scaturientis aquæ: quoniam quæ nascitur intercipi, nec tolli ulla arte potest. Dum verò assistit ingredientes mergit, lubrico pede facto, & graves aqua prohibet ab ascensu: prohibet & cuniculos ut vix effodi possint: at his muri subruuntur. Accedit quòd

quòd injecta dissipat ac dissolvit: prohibetque ne ignis injectus grassetur in murorum perniciem. Muri crassitudine XXX. passuum cæmento tenui, lapide latericio, exterius vivo, duro, ac in rotundam figuram paululum prominente. Muri enim simplices in singula brachia (hoc enim genus mensuræ explicatum est) lateres apud nos XX. contineat: mediocres autem XXXII. ut crassilii. Altitudo illius passus centum: Nam decem sub fossa, LX. ad summum fossæ, XXX. autem suprà, aggere intus crassissimo fulciatur. Hæc in oppidis, minora Urbibus sufficiunt, in quibus præsidium est in milite. Si tamen adsint reddetur Urbs ipsa omninò inexpugnabilis. Repulsa constat aggeribus ac turribus in singulos CC. pedes, muro in medio recto, sed superius in orbem inclinato: Nam sic nec prohibet ictus turrium, hostis ignei globi inanes redduntur. Summa muri pars rotunda, ne disjecta machinis frusta occidant defensores. In interiore parte canalis, per quem tutò ire possint custodes. Terra quoque in imo cavata, ut sonent ictus cuniculos fodientium, & milites securè obambulare possint. Fornicum ratio sic constat: ut rotundior est, eò firmior, usque ad perfecti circuli figuram. Crassiores ab imo, & ut magis adscendunt tenuiores usque ad apicem. Latera utrinque ubi sinuari cœperint, ex latis tenuioribus lateribus constent, ut frequenti futura compages magis cohæreat. Fundamentum prominet, & si muro insistat, exciditur murus ut putei instar fundamentum fornicis suscipiat ac retineat. Illius crassitudo muri comparatione sesquilatera esse debet. Sed adhuc firmior & crassior qui substernitur. In singulos C. passus stercoraria cloaca puteusque: Nam aquæ necessitas abscedere cogit milites & utilitas adversùs ignes, & ut fervefacta in caput hostium projiciatur, mille quoque alia commoda præbet. Stercus aërem corrumpit. Viæ verò plures è muris occultæ ad intima civitatis multa arcent inconvenientia, commodumque militibus defendentibus ingens præbent, nec causam recessus illis relinquunt. Aliæ verò quatuor aut quinque occultæ omnibus præterquam ipsi Principi ad quinque M. vel etiam longiùs in lucos densos, & quos succidere jam longa consuetudo prohibeat finiantur. Pulchrè enim hoc facit ad emittendos nuncios, ad annonam importandam ac præsidia inducenda. Ipsi domorum urbis muri alio, ut dixi muro circum-

dentur

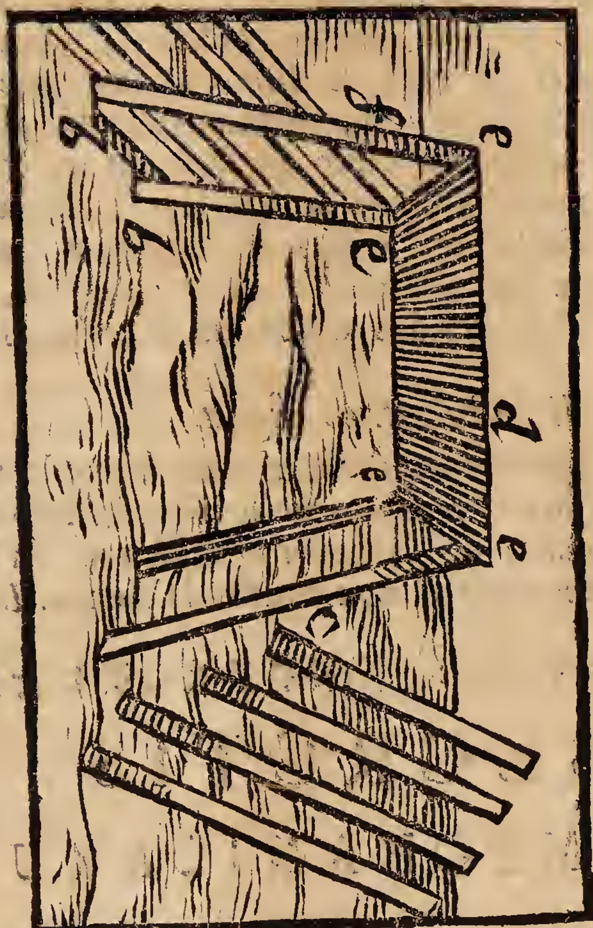
dentur ac munientur, nullaque domus promineat. Nuper Bura capta, cùm ictu tormenti domus tugurium concidisset, prominebat enim, & civitatis principes, qui in ea ad consulendum coierant extincti sunt. Et dum Galli urbem nostram obsiderent, M. Antonius Columna Camillusque Trivultius simili casu periêre: ob idque concisæ illorum vires primò, inde etiam fractæ demum ex Insubria funditùs potentia avulsa est. Ipsarum autem viarum, quæ secretò extra urbem feruntur, usus ad emittendos exploratores, quasi necessarius est. Nec protinus ad hoc auxilium confugiendum, neque tantisper expectandum, donec res perierit, sed sæviente obsidione jam & inopinatò. *Cardanus.*

Pontes ut super flumina construantur.

Sed jam ad aliud subtilius exemplum, nec minus utile transeamus. Ejus author fuit C. Cæsar, ut in quarto de bello Gallico refert. Pontem super Rhenum in decem diebus hac ratione perfecit, quem à paucis benè intellectum docere constituimus. Tigna bina C. litera significata sesquipedali crassitudine, longitudine tanta, ut imo fluminis fixa aquæ superficiem attingant, duorum pedum intervallo utrinque junge. Inde præacuta ab imo machinationibus immissa fistulisque firmata ad fluminis naturam prona ex uno latere figes, sic ut tignorum alterum ripæ proximius sit. Totidem æqualisque similiter juncta æquidistantia quadraginta pedum intervallo in inferiore fluminis parte adversùs illius impetum prona defigito, vocenturque F. Supremas juncturas C. & F. trabe latitudinis pedum duorum scilicet pro juncturæ magnitudine junges, binis fibulis ex utroque latere, ex interiore parte tigni in exteriorem, ut singulæ fibulæ singula tigna amplectantur revinctis. Æqualia his atque è directo posita ex altera parte fluminis, sit ut trabs detrahi alteri æquidester construes.

Schema medietatis pontis ab uno latere.

A sublicæ superiores adversus flumen B B. sublicæ inferiores annexæ ponti C. Tigna bina superiora D. Trabs latitudinis duorum pedum. E E E E. fibulæ connectentes, O. trabem cum tignis superiorib. & inferiorib. F. tigna bina inferiora, similiterque juncta. Has trabes juxta fluminis cursum posita I. multis aliis transversis superpositis invicem

cem etiam connexis jungito: quibus longuriis ac craticulis ſuperſtratis pons efficitur. Ad cujus ſecuritatem tigna plurima in ſuperiori fluminis parte prona adverſùs fluvii impetum, ſed tignis longè proniores, totique operi junctæ firmiter defigantur. Ita ſuperiora tigna fluminis impetum & projectas trabes excipient, & ipſa moles ut magis premetur ab undis, mutuo complexu firmior reddetur. Sed hic pons ſtabilis eſt, omnique oneri ſufficiens, nec convellendus. Ad celerem fabricam explicabunt ſolæ funes, & ergatæ, aut pelles inflatæ, aut tigna juncta. *Idem.*

Victoriæ præſagia.

Victoriæ præſagia ex quatuor rebus ſumuntur, Cœlo, velut cùm ſignum aliquod firmum in cœlo conſpicitur uni parti proprium: ut crux pro Chriſtianis; Luna pro his, qui Mahumetho addicti ſunt. Et ex his, quæ à cœlo cadunt, velut fulminibus atque ignibus. Ignes decidentes, cladem: ſi haſtæ ardere videantur, victoriam ſignificant. Verùm à duce obſervanda ſunt ſomnia, ſi integer vir ſit: qualia erunt, talem docebunt exitum: ſi probus, videat expreſſa, velut victoriam, aut fortunam alacriter excitantem ad pugnam: nam Pompei ſomnium lætum Pharſalicâ clade, non ſolùm falſum, ſed exitiale fuit. Ab animalibus verò certius ac frequentius: corvi & vultures quâ parte reſpiciunt, cladem prædicunt, quòd hæc animalia cadaveribus

bus vescantur. Deteriores apes vexillis insidentes, aut ducis tentorio: nam hoc animal absque vindicta, cùm mel fecerit, alvearibus solet excludi, & fumo atque igne pelli. Dux etiam quidam Helvetius, novem victoriis clarus, decimam præsagivit adventu canum ex hostium castris in propria, nam deserunt infaustum omen. Equi quoque alacres, & hinnientes victoriam; tristes & lugentes cladem prædicunt. Quædam etiam victoribus solent accidere, quæ claré illos admonent; vincendos obscurius. *Cardanus.*

Excidii Civitatum signa.

Excidii civitatum signa sunt, armatæ acies in cœlo visæ: apparuerunt tempore Machabæorum bello funestissimo: inde sub excidio Vespasiano ad id bellum destinato. In Germania quoque visas ferunt, sed non continuis diebus. *Idem.*

DE SECRETIS ARTIUM MECHANICARUM.

LIBER XVI.

Duobus libris præcedentibus artium & scientiarum quas liberales appellant Secreta expedivimus. Ut autem hæc Secretorum doctrina perficiatur, de mechanicis Artibus nonnihil hoc libro docendum est. Vocantur verò mechanicæ Artes, quæ manuum & instrumentorum usu, opus suum depromunt, qualis est Ars molitoria, fabrilis & similes, quarum secreta, quæ quidem occurrerint, paucis hinc referemus.

DE MOLITORUM SECRETIS.

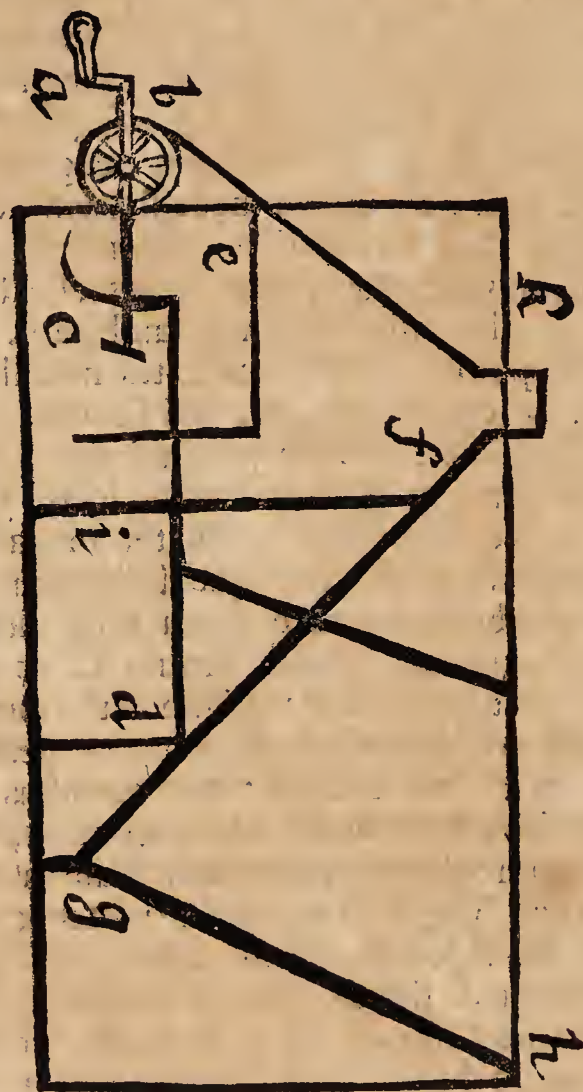
CAP. I.

Instrumentum mirabile ad cribrandam farinam.

ETSI hæc quasi parerga dicta videri possint, ut tamen

men artificiosam hominum inventionem edoceam, quæ ab aëris natura ortum sumsit, pulcherrimum instrumentum, quo farina cribratur, à triennio citra inventum edocere statui, ut simul intelligant homines, quàm levibus rebus, modò sint ingeniosæ, opes liceat comparare. Nam nunc cùm pistores omnes utilitatem habeant, ille verò privilegium consecutus sit à Cæsare, ne quis habere possit præter ejus consensum, vitam ex hac agit industria, & adeò brevi tempore sibi domum ædificavit. Neque enim pistores soli, sed collegia Sacerdotum, & virginum Deo sacrarum, & nobiles quicunque familiam magnam alunt, ob egregiam utilitatem, ne dicam necessitatem habent: plures etiam alii, quos non tam utilitas, quàm ipsa rei admiratio incitavit, fieri curavere. Hæc autem ipsius est structura. Rota est B. parva, in cujus extremo ambitu A. manubrium quo circumagi possit: Hæc duo extra machinam protenduntur. In rota circumvertitur, cui C. duo denticuli lignei ex adverso positi, aliique proximi duo, & ipsi ex adverso positi, verùm quasi intermedio loco priorum, ut cùm semel rota circumagitur, quater tangat lignum latum, imò tabellam D. E. utrinque suspensam capsulæ: ut rota vertente, tabella tremulo motu dum denticulis tangitur perpetuò agitetur. Porrò lignum C. & tabulæ pars parva capsula circumteguntur: Ligno seu tabellæ D E. superstat cribrum pollinarium F. G. obliquè pendens, & ex G. appensum in H. ne excidat: hoc tenuibus tabulis imò tenuissimis ac levissimis undequaque constat, præterquam in medio ubi cribro farina excutitur: Nam ut solet pars ea telâ lineâ constat. Capsa hæc omnia undequaque conclusa continentur. In cujus supremo capsula K. jacet, atque in ea quadrata quasi lignea patina levissima, in qua farina jacet: Hæc sic suspensa est, ut facilè concuti possit: Concutitur autem funiculo ei annexo altera rotæ parte, dextra scilicet juxta B. Memineris etiam cribrum F G. utroque ex capite patere, supremo ut farinam excipiat à patina: infimo, ut furfur ejiciat ex G. Tota autem capsa trifariam dividitur in LMN. erectis septis ex tenuibus tabulis firmis ac omnino immobilibus. Potest &, si libet, quadrifariam dividi. Hoc igitur constituto cùm circumagitur B. rota, funiculus concutit patellam, & denticuli tabellam. Patella excutit farinam in cribrum F. G. tabella cribrum con-

concutit: inde fit ut tenuiſſimus flos farinæ primo excutiatur cadatque in N.M. parte capſulæ: deſcendens verò cùm vehementius agitetur, pars inferior excutitur alia minùs ſincera in L M. inde ultimo deſcendit per os cribri infernum G. furfur totius in L. O. atque ita tria ſeorſim colliguntur, flos farinæ in M. N. farina craſſa in L. M. furfur

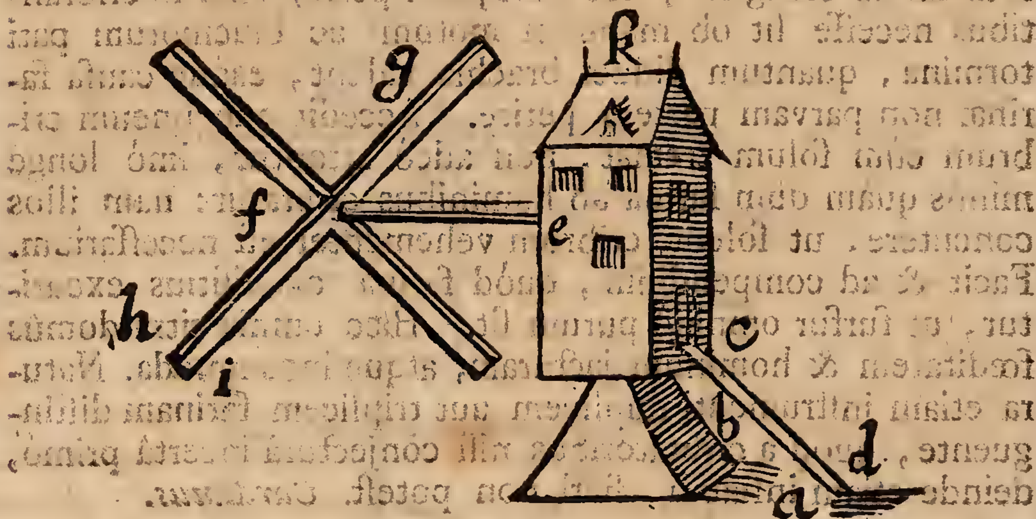
in L. O. quæ verò circumvolat farina tota, neceſſariò iterum redit in locum ſuum, ut nihil penitus pereat, quoniam capſula nullibi tranſpirat. Oportet autem (quod ipſa ratione facilè percipis) F. G. cribrum non nimis eſſe acclive: Nam farina uſque ad G. perveniret, & cum furfure ejiceretur. Quamobrem ſi ſeptum L. uſque ad os cribri tranſtuleris, vel aliud ſeptum ut in Padellæ eris, ſimul etiam paululum, ut vides, os ipſum G. ſuperius recurvaveris, ne vel

vel oboli jacturam feceris farinæ. Nunc quanta ex hoc sequantur instrumento commoda, intellige. Primum, unius hominis labore, qui rotam versat, & farinam imponit patellæ, & cùm loci pleni fuerint, cribratam colligit ac furfur trium cribratorum vices supplet. Secundum est, quòd ad hoc opus cùm neque adeò sit laboriosum nec noxium, quilibet sufficere potest, utilesque geruli habentur, qui longè minore precio cribratoribus conducuntur. Tertium quòd tota farina colligitur, nec quicquam perit, cùm in cribrantibus necesse sit ob manuum motum ac brachiorum pati tormina, quantum diduci brachia valent, eaque causa farinæ non parvam partem perire. Accedit quo lineum cribrum cùm solùm tremat, non adeò atteritur, imò longè minùs quàm dum farina ab hominibus cribratur: nam illos concutere, ut solent, cribrum vehementer est necessarium. Facit & ad compendium, quòd farina exquisitius excutitur, ut furfur omninò purum sit. Hæc omnia citra domûs fœditatem & hominum jacturam, atque incommoda. Natura etiam instrumenti duplicem aut triplicem farinam distinguente, quod à cribratoribus nisi conjecturâ incertâ primò, deinde etiam instabili, fieri non potest. *Cardanus.*

Molendini venti structura.

Neque prætereibo quod adeò est admirabile, ut antequam viderem, credere non potuerim: Et neque narrare, tam vulgatum esse absque levitatis crimine possum. Sed vincant jam studia sciendi, verecundiam. In Italia igitur non paucis regionibus, & in Gallia passim molendina fiunt, quæ ventorum flatibus circumvertuntur: Atque adeò vehementi impetu, ut tres equos cum equitibus circumagere possent. Adeoque præsenti utilitate ut modios VIII. Mediolanenses in singulas horas, id est, libras circiter ter mille frumenti molere possint. Tantâ verò industriâ fabricatum hoc opus, ut cùm cessat etiam ventus, quasi sponte adhuc circumvolvatur. Cùm multa vidissem, unius tantùm quod juxta Sanctum Maturinum vidi diligentius, dum iter istud diuturnum ac longissimum perago: Pro exemplo machinæ enarratio sufficiat. Statuatur rectius cardo multisque tignis suffultus A B., super hoc machina tota suffulciatur. Tignum è regione januæ C D. quo tota machina ad libitum circumvertitur. Sic verò aptatur, ut ventus ex obliquo, non à fronte, nec à latere petat, pinnas affixas intrusasque trabi rotun-

rotundæ E. F. ex adverſo januæ prominenti atque verſatili. Pinnæ igitur binæ ac binæ è directo ſibi junctæ ſunt, parumque diſtantes invicem, non tamen eidem trabis loco infixæ; prominent ad terram uſque fermè; tanta eſt longitudo illarum. Quælibet ex duabus ſuperficiebus conſtat; quarum ſingulæ continent quatuor aut quinque latitudinis

palmos, telaque extenſa complentur. Superficies verò ſuperior G H. retrorſum reſpicit paululum, ut anterior K L. eſt æquidiſtans ſuperficiei poſtremæ machinæ (ut igitur aër premit ſuperiorem pinnarum ſuperficiem quæ æqualis eſt inferiori, tota rota, atque cum ea aliæ, quæ intra machinam continentur, circumaguntur. Nam ſi pinnæ ad perpendiculum erigerentur, ſupra machinæ ſuperficiem, & ſecundum E F. longitudinem, ſic ut ventum exciperent, quemadmodum rotæ aquarum, & vela, tantum impedimenti rota ex ſuperiore pinna, quantum impetus ex inferiore. Itaque hac ratione factum eſt, ut aëre premente ſuperficiem G H. directè rota verſaretur K L. Cur autem etiam ſine vento circumducatur fermè, cauſa eſt motus jam inchoatus & acquiſitus impetus, quo verſatur moles ad æquilibrium exactè conſtituta: ut de annulo aliàs dixi. Sed & ventus licèt inferiùs ceſſaſſe videatur, ſuperiorem tamen pinnam pulſat. Hæc igitur diligentiùs explicaſſe volui. *Idem.*

DE

DE ARTE PISTORIA.

CAP. II.

Panis, qui diu incorruptus maneat, conficiendi ratio.

VErùm ut ad principale institutum revertar, generalis ratio servandi est exiccatio: Siccata enim diutissimè servantur: adeò ut panis biscoctus per annum quandoque integrum servetur: namque (ut aliàs demonstravimus) omne quod putrescit, propter humidum quid putrescit. Subducto igitur humido aqueo, diu manet. Verùm cùm difficile sit humidum aqueum auferre, quin etiam pinguis humidi aliquid absumatur, eò fit, ut minùs aliquando nutriat hic quàm communis. Sed & in navigiis humido aquæ totus situm trahit, magna verò ex parte, etiam computrescit, quamobrem & bis, & ter recoquere coguntur, aut corruptum edere. Referunt autem in Sava Insula, quæ CC. millibus passuum à Moluchiis distat, panem confici qui per triennium perduret: non tamen constat, quâ ratione id fiat, sed si ad nostra principia res ipsa reducatur, generalis quædam ratio subduci poterit. Itaque & densum & pinguem esse oportet, & lento igne tostum, immixtis aliquibus quæ naturâ suâ putredini maximè obsistunt: Verùm forsan ad eam metam pertingere non licebit, quoniam aër hic noster aut tenuior est aut humidior Indico illo, aut ex alia causa putredini inducendæ aptior. *Idem.*

Clibanus compendium pecuniæ faciens.

Clibanus ad coquendum multa, simul utilis nunc in usu Mediolani compendium duarum partium è tribus lignorum faciens, quoniam conclusus ignis, triplo efficaciores vires habet. Quadratam efficies formam duorum cubitorum fermè latitudine, altitudine unius cum medio è cretà lateribusque. Superius quatuor foramina ampla, rotunda pro magnitudine lebetum & patellarum. Superficiem totam superiorem intege ære: Sed ubi foramina adsunt, æs exscinde, fietque frustra hæc pro operculis. Ubi ergo usus erit patellas & lebetes suis locis impones. Ubi opus non est vase, operculum indito, ut clibanus nullibi respiret.

Sub solio superiore cavitas est, ostiolumque quadratum, per quod ligna carbonesque immittuntur: à latere verò multò latius, sed humilius ostium atque in inferiore parte. Medio solo crates ferrea simplex, per quam cinis demittitur: Constat itaque ostium per quod ligna immittuntur, in parte superiore esse, reliquum autem in inferiore. Coquuntur & in veru carnes, propositis cardinibus à lateribus ejus ostii, per quod cineres extrahi solent: nam ibi pruna torret carnes, & flamma in superiore solio, si aptetur rota, circumagit verua. Verùm tunc cùm exhalare eam oporteat, non tantum fit compendium lignorum. *Card.*

DE ARTE COQUINARIA.

Cap. III.

Carnes ut diu serventur incorruptæ.

CARNES verò servari incorruptas, inter montes Indiæ occidentalis tam diu referunt, ut supra fidem sit: Nam juxta Cuzcum urbem equos post quartum mensem occisos licèt, adeò esse recentes, ac sine odore tetro ullo, velut si nuper essent occisi. Causam esse reor non solam frigiditatem, quæ quamvis maxima sit hîc, tamen cum majore non tamdiu servantur. Est igitur & aër tenuior & salsus, forsan & cibi media aliquid contulerant. Corrumpuntur enim carnes in aqua celerius quàm in aëre, quia aër tenuior est, si cætera sint paria. Et rursus eâdem ratione caro diutiùs servatur, si æreus clavus infigatur: quoniam vis sulphuris siccat illam. *Idem.*

Carnes coctæ ut crudæ videantur.

Carnes quoque coctæ crudæ videntur inspersо agnino sanguine sicco. Solvitur enim, & carnium colorem mutat.

Carnes ut citò tenerescant.

Victimæ cæsorumque animalium carnes perquàm celeriter tenerescunt, & fragiles efficiuntur, quæ in fico pependerint. Cujus rationem in Symposiacis petivit *Plutarchus.* Cùm inter obsonia Aristonis (inquit) coquus immolatum Herculi gallinaceum gallum recentem, tenerum ac pene friabilem obtulisset: tam citam teneritudinem fico referebat *Aristion*, contendens jugulatas aves etiam præduras teneri-

teneritudinem contrahere, quæ penſiles fico adhæſerunt. Cauſam adfert quòd auram, halitumque vehementem ac digerentem exſpuat ficus, quo carnes deſiccantur ac concoquuntur. Idem etiam continget, ſi tritici acervo obruantur: aut penitus demergantur. *Mizaldus.*

Ut carnes imputres ſerventur.

Si clavus ex ære chalcitide conflatus ſuillis, corviniſve carnibus infigatur, eas à putredine illibatas, ſtiptica exſiccanda facultate diu conſervant, Plutarcho authore. Quod certa experientia noverunt metallorum foſſores qui in ſcaptenſulis verſari ſolent: neque ea de re, inquit Langius, hæſitabundum facta fide confirmarunt. *Idem.*

Ut diſſecta caro iterum coaleſcat.

Symphyti radices, quæ foris nigræ ſunt, intus candidæ & glutinoſæ, unà cum conciſis carnibus ipſis coquantur & ſcelerrimè conjungantur, ut inciſuræ non videantur. *Alexius.*

Ad accelerandam carnium cocturam.

Sunt qui pro comperto ſcribant, melonis fruſtulum ollæ immiſſum, celerem carnium cocturam juvare. Quod etiam præſtare ajunt urticæ aut ſinapis ſemen, aut ficulneos cauliculos. *Mizaldus.*

Caro annoſa & pervetuſta ut citiùs elixetur, & tenereſcat.

Hippolapathon, à nonnullis patientia dictum (Eſt autem olus culminoſum foliis amplis, ac prælongis, caule ubi maturuerit rubicundo, radice flaveſcenti) coquatur unà cum carnibus atque eduliis, & tenereſcent, eſuique apta reddentur. *Alexius.*

Ut Pavo coctus vivus videri poſſit.

Necatur Pavo, aut pennâ ſupernè in cerebrum immiſſâ, aut jugulatur ut hæduli ſolent, quò ſanguis exeat à gutture, deinde uſque ad caudam pellis leniter ſcinditur, ſciſſaque cum propriis pennis à toto corpore ad caput trahitur, quo abſciſſo cum pelle reſervato, cruribusque, Pavonem ipſum aromatib. ac odoriferis herbis refertum veru aſſabis,

infixis tamen priùs per pectus garyophyllis, involutoque collo lineo albo continuè aquâ humectato, ne omnino desiccetur. Coctum pavonem ex veru exemptum, propria pelle integes, & ut pedibus stare videatur, virgulas ferreas infixas tabulæ ad hoc fabrefactas per crura, ne cernantur, per corpus ad caput & caudam adiges. Sunt qui ad ludum & risum, camphoram cum lana ori indunt; ignemque ubi ad mensam fertur injiciunt. Inaurare etiam pavonem assum, & aromatibus conspersum bracteis aureis licet, ad voluptatem, & magnificentiam. Idem etiam fieri de phasianis, gruibus, anseribus, capis, ac cæteris avibus potest. *Porta.*

Ut Regulus seipsum in veru torreat.

Maximè mirandum est Regulum aviculam, veru ligneo perquàm tenui infixum, semetipsum torrere, & circumvertere. Sed lignum illud ex Corylo recenter extractum esse oportet, quod annotavit Cardanus. *Mizaldus.*

Ut Pullus celeriter coquatur.

Licebit etiam admonere, quòd Nux juglans pullo inclusa, illum ad celerem coctionem perducit. *Idem.*

Anser jam vivus excoctus.

Sit Anas, vel Anser, aliudve vivacius animal, sed in hoc anser omnibus antestat, colloque relicto toto sit implumis corpore, sit hinc inde obvallatus igne & circumseptus, non largè, ne impunis evadat: intus passim pocilla, & ollulas aquæ plenas, cui sal & mel adjiciantur, ibique lances elixatis malis sint plenæ, & tessellatim disco concisis, ipse totus liquamine obductus, & laridatus ut esculentior sit, & faciliùs decoquatur, ignem admove: festinare nolito, ubi calore effervere cœperit, circumambulando & fugiendo, præsepit ignis & iter includit: Sic improbus aquam absorbendo, compescetur. Cor cæteraque membra refrigerando, medicamenti vi laxat alvum, abstergit & exinanitur: Et ubi inferbuerit, interiora decoquet, spongiâ continuò cerebrum, & cor humectatur: ubi verò insaniâ ferri, & cespitare conspexeris, deficit cordi humidum, depone, convivis appones evulsis semper partibus vociferantem, ut ferè priùs commessetur, quàm mortuus videatur. Nec visu injucundum. *Porta.*

Mura

Murænа eodem tempore frixa, elixa, tostaq́;

Murænam primo panni attritu excruciatam veru infigas & elixas, ac frixas quasvis partes ter, quater lineis obvolvas linteolis, inspersо in vino pipere, in elixo petroselino, croco, mentha, fœniculo, & passo contusis, aquâ & sale, vel jusculo madeant, frixas oleo ad ignem volvi jubebis, fasciculi aspergine Origani semper humectando; ubi pars jam fuerit torrefacta, remove & optimum erit obsonium, epulaturis præbeto. *Idem.*

Ut Pisces charta frigantur.

Ex charta simplici frixorum vas efformato, ibi oleum & pisces ardentibus prunis, quibus flammæ desint, imponantur, & citiùs & commodiùs expediet. Nec superpondii modo addere pigeat, quod fortasse scisse non obfuerit: Sic

Pipionem exossem reddes,

Si exenteratum acri aceto per naturalem diem sines bene lotum, & aromatibus repletum: elixabis, vel assabis, sic eis caret, ossa ut simul mandi possint. *Idem.*

Aliud.

Atque ea de causa inventum est, quonam pacto non secus quàm in sartagine pisces in charta coquantur. Chartam seligito, quam vocamus papyrum, simplicem, erectisque spondis in modum lucernæ ex omni latere oleum infunde, & antequam exudet super puras prunas absque flamma impone. Nec penetrat oleum, refugiens ignem, nec ardet charta, quia non potest siccari oleo repugnante. Ignis verò non sine extremâ siccitate, nec flamma nec motus attenuare possunt ut ignis accendatur, incalescit tamen sensim mutatis prunis, atque ita fervet, quod mirum videtur, adeò ut impositi pisces coquantur. *Cardanus.*

Piscium præstans conditura.

Pisces sic optimè servabis: friges cum oleo mediocriter, non perfectè: Inde sale asperges tenus, sic ut saliti non sint, nec insipidi, foliisque Lauri & Myrthi interpositis, postquam paululum siccati fuerint, in cista collocabis. *Idem.*

Ut bonum ſinapi paretur.

Extemporaneum & generoſum ſinapi condimentum, ubicunque locorum fueris, ſic tibi comparabis. Habe uncias duas ſeminis ſinapi, cum ſemiuncia vulgaris cinamomi, quod officinæ canellam vocant. Utrunque in pollinem detritum, & ſufficienti aceto ac melle exceptum, in maſſam ſeu paſtam coge, & ex ea paſtillos vel ſphærulas finge, & ſole, calentéve clibano deſiccari permitte. Ubi uſus exiget, globulum unum ex vino aut aceto vel alio liquore dilue, ac diſſolve, & habebis ſinapiſmum paratu facilem, palato delectabilem, ac ſtomacho admodum utilem. *Mizaldus.*

Ut braſſica non coquatur.

Rectè mihi ſcripſiſſe videtur *Paxamus* ex Græcis geoponicis unus, quod ſi ferveſcenti & ebullienti braſſicæ paulum vini quis inſtillaverit, non amplius coquetur. Sed ſuis viribus defuncta, mutato colore corrumpetur. *Idem.*

Ut olla nunquam bulliat.

Scutum ſeu operculum teſtudinis fœminæ ſuper olla poſitum, facit ut illa nunquam ebulliat. *Idem.*

DE ARTE PHARMACOPOEORUM & Chymicorum.

CAP. IV.

Acetum Bezoardicum, Zvingeri.

REc. *Radic.* Angelic. Petaſitid. Rhabarb. Monach. Dictamn. alb. Helen. ſingul. unciam dimid. *Herb.* Alliar. Rut. *Summit.* Thym. Lavend. Flor. Keiri. ſingul. Manip. ſemis. *Baccar.* Juniper. unc. ſem. *Cortic.* Aurant. Citr. *Semin.* Aquileg. ana drachm. duas, Camphor. Myrrh. ana drach. j. Aceti Vini Sambucin. q. ſ. ad eminentiam ſex digitor. Stent per aliquot hebdomadas in loco tepido, poſtea liquor probè impraegnatus filtretur, & uſui aſſervetur. Vires habet inſignes tum curativas, tum præſervativas in Febribus contagioſis ac peſtilentibus, caſtrenſibus, ut & in aſſumtis venenis. Doſis eſt ad drachm. ij. vel iij.

Exter-

Externè quoque in Nodulo poteſt Naribus admoveri, vel pro Epithemate frontali in Cephalalgiis, aut Pectorali in Lipothymiis calidè applicatum inſervire.

Acetum Roſaceum.

Roſarum nondum apertarum & exungulatarum, ac per aliquot dies exiccatar. libræ uni affunde Aceti vini optimi probè filtrati libras 12. Expone in vitro benè clauſo per menſem radiis Solis æſtivi, tandem exprime Acetum, cui dein novas, ſi velis, Roſas infundere, ſimiliterque Soli exponere poteris. Vires habet diſcutientes, refrigerantes, alexipharmacas ac cephalicas. Eodem modo parare licet Aceta deſtillata Rutæ, Lavendul. Sambuc. Anth. Calend. &c.

Alcaheſt Glauberi, *ſ. Liquor Nitri fixi.*

Nitro puriſſimo repleatur Crucibulum, fortiſſimum ignem ferens, ad dimidias, imponatur carbonibus accenſis, permitte ut Nitrum fluat inſtar aquæ, tum verò injice aliquid carbonum pulveriſatorum, qui ſtrepitum cum nitro excitabunt, & conflictum; quo finito continuetur carbonum pulveris injectio & deflagratio, donec ſtrepitus ex novis injectis carbonibus non amplius excitetur; & Nitrum in crucibulo ſiccum ſub Maſſâ virideſcente in fundo ſubſideat. Quo facto Crucibulum repone in loco frigido per 24. horas, ut per attractam humiditatem maſſa è Crucibulo removeri queat ac dein in cellâ laminæ vitreæ impoſita in liquorem deliqueſcat, qui liquor tum filtretur & uſui aſſervetur.

Liquor hic eſt egregium ſolvens, antinephriticum, aperiens, antiſcorbuticum, quod utiliter purgantibus, aliisque Mixturis inditur. Solvit imprimis Reſinas & Gummata, Myrrham, & ſimilia, ut dein ex illis per affuſum Vini ſpiritum tanto felicior & pulchrior Tinctura haberi queat.

Aqua pro delendis Exanthematibus Cutaneis, Williſii.

Dimidia ſublimati Mercurii uncia Patinæ ſtanneæ immittatur, hincque affuſâ ſemilibrâ vel integrâ librâ Aquæ fontanæ, vel Aquæ flor. Fabar. aut Sigilli Salomonis, ſtent 24. horarum ſpatio, ſæpiùs ligneâ ſpatulâ agitando, & ita liquor nigreſcet, qui verò tandem filtratus clarus evadit, qui vitro

benè clauso ad usum asservetur. Eo autem liquore *Lichenes*, *Serpigines*, *Pustulæ scabiosæ*, imò & *Ulcera maligna*, *sordida*, *venerea*, bis quotidie lota, ac detersa persanantur. Quòd si acris fuerit nimis Aqua ista, temperari poterit Aquâ Solani, vel Spermatis ranarum.

Aqua vel Liquor Apii Selini, *Gallis Eau de Selery.*

Rec. Radic. Apii selini recent. cum totâ herbâ q. v. exempl. grat. Manip. iij. Contusis affunde per noctem Aquæ fontanæ quant. suffic. Postea destillentur circiter unciæ sex vel octo; seorsim eam Aquam serva pro liquore. Dein Recipe Sacchari albiss. cum Aquâ rosarum ad consistentiam mellis cocti unc. iiij. Liquoris Apii superioris uncias octo. Misce probè in vitro, & adde Spiritum vini rectificatum pro lubitu. Servetur hinc usui. Dosis cochlearia duo vel tria in Stomachi & cordis imbecillitate.

Aqua Rhizotico-Prophylactica, Zvingeri.

Recip. Radicum Angelic. Carlinæ, Dictamni alb. ana unciam unam, Tormentill. Zedoar. ana unciam semis, Camphor. drachm. j. Pulverisatis affunde Spiritus Vini generos. & Aceti destillat. ana q. s. ad eminentiam trium digitorum, stent ac serventur usui in Vitro benè clauso, pro communi usu ad sudandum, & præservandum ab Aurâ malignâ. Dos. Cochleare unum vel duo cum jusculo.

Aqua Antihectica, Zvingeri.

Mense Majo exemtum è Vitulo nigro Hepar adhuc calens in frusta disseca, cui dein statim duplum Salviæ nobilis recentis pondus, simplum verò Hepaticæ Nobilis minutim concisæ, duasque drachmas Camphoræ admisce, & postquam Cucurbitæ Vitreæ indideris omnia, affunde Vini albi veteris ad pondus omnium; digere per 24. horas in loco tepido, postea destilla per artem. Destillata aqua ad usum asservetur. Dantur ejus cochlearia duo vel tria mane ac vesperi adultis, Pueris autem unicum cochleare propinatur, in Atrophiâ, Hecticâ, Phthisi, Tabe dorsali &c.

Aqua Hysterica, D. Seyeri.

Rec. Succ. depurat. Artemis. Corticum Fabar. Mercurial. fœmin. Matricariæ, ana unc. vj. Cinamom. el. Cassiæ lign. Garyoph. Nuc. mosch. ana unc. j. Macis unc. jß. Flor. Lavendul. Anth. Salviæ, Meliss. ana p. iij. Fœcul. Bryon. drach. vj. Extract. Castorei semunciam. Vini Malvatici Libras ij. Infun-

Infunde per ſeptem dies, dein per Balneum Mar. deſtilla. Sumitur vel per ſe doſi cochlearis unius vel alterius, vel in Mixturis.

Aqua Theriacalis, Plateri.

Rec. Radic. Tormentill. Bardan. Pimpinell. Morſ. Diabol. Valerian. ana unc. iij. Oſtrutii, Angelic. Dictamn. alb. Gentian. Serpentariæ, ana unc. j. Cappar. recent. Nucum jugland. recent. ana unc. vj. Herb. Scabioſ. Verben. Calendul. cum floribus, ana M. iij. Card. bened. Rutæ, Aceroſ. ana M. ij. Inciſis & contuſis adde Camphoræ in Aquæ vitæ unciâ unâ ſolvendæ drachm. jſ. Mithridatii, unc. jſ. Vini alb. optim. M. ij. Aceti roſac. unc. ij. Deſtillentur in Baln. Mar. atque hinc uſui aſſervetur Aqua, de quâ ſubinde Cochleare plenum ſumatur in qualicunque veneno aſſumpto, temporibus contagioſis, in Colicâ, &c.

Aqua Cinamomi Bugloſſata, Officinarum.

Rec. Cinamom. opt. libram dimidiam, Herbar. & Flor. Bugloſſ. unc. ij. Meliſſ. Flor. Borragin. ana unc. j. Aqu. violar. optim. Aqu. Roſar. fragrant. ana q. ſ. vel libras quatuor. Miſce & poſt aliquot dierum digeſtionem deſtilla in Balneo Mar. Sumitur per Cochlearia, & Mixturis commiſcetur ad Spiritus refocillandos, vires reſtaurandas.

Aqua Cordialis vel Cardiaca Uſualis.

Rec. Aqu. Ceraſ. nigror. Roſar. Borragin. Bugloſſ. Flor. Violar. Flor. Til. ana drachm. vj. Cinamom. ſin. vin. unc. j. Corn. Cerv. phil. ppt. ſcrup. j. Corall. rub. præpar. gr. x. Confect. Man. Chriſt. perl. drachm. quinque. Miſce, detur ad Vitr. Sumitur per Cochlearia.

Aqua Diuretica, Zvingeri.

Rec. Radicum Aſparag. Filicis, Aquilegiæ, Ononid. Pimpinell. Saxifrag. Apii, Ireos noſtr. Vincetoxic. ana drachm. iij. Herb. Anſerin. Cherefol. Ulmariæ recent. ana Man. j. Bacc. Juniper. Alkekeng. ana Man. ſ. Semin. Aniſ. Aquilegiæ, Fœnic. Dauc. Geniſt. Petroſelin. ana drachm. ij. Nucleor. Perſic. & Ceraſor. ana unc. ij. Inciſis & contuſis affunde Aquar. Gramin. Ononid. Flor. Sambuc. Plantag. Vini alb. tenuis optim. ana libras duas, Succi Citri unc. iiij. Stent per biduum vel triduum in leni digeſtione benè clauſa. Dein ſtilla lento igne in Balneo Mar. Doſis eſt ab unc. ſ. ad unciam integram, vel ſeſquiunciam.

Aqua

Aqua ad Auditum, Plateri.

Rec. Fellis bovis unc. XXIV. Rad. Porri, Raphan. Cepar. ana unc. iiij. Castor. drachm. j. F. Infusio per aliquot dies, dein destilla per Balneum Maris. Subinde aliquid hujus Aquæ bombace exceptum Auri calide inditur, in Tinnitu, Barycojâ, & Otalgiâ.

Aqua Vitæ cum Castoreo Officinarum.

Rec. Herb. Salv. Meliss. Ocym. Rutæ, Anth. ana Man. 5. Nuc. Mosch. Cort. Citr. Zingib. Garyophyll. Cinamom. Cardamom. Cort. aur. ana drachm. ij. Castor. drach. j. s. Spiritus Vini Mens. j. M. F. Infusio per aliquot dies, dein destilla s. a. per Baln. Mar. & serva ad usum.

Aqua Stomachica rubra, Zvingeri.

Rec. Spirit. Anis. unc. XL. Santal. rubr. pulv. drach. vj. M. F. Infusio per aliquot dies, postea filtra, & adde Syrup. Cydon. unc. iijs. Aquæ Cinamom. bugloss. Saccharo probe edulcoratæ unc. iij. M. D. ad Vitrum. Dari potest cochleatim in Stomachi imbecillitatibus, Colicâ flatulent. Vomitibus.

Aqua Cardiaca, Officinarum.

Rec. Aqu. Borrag. Ceras. nigr. Meliss. Flor. acac. Violar. purp. ana unc. j. Cinamom. Flor. Tiliæ ana unc. ij. Rosar. unc. j. Julep. rosac. unc. vj. M. D. ad Phiolam.

Aqua Antasthmatica, Zvingeri.

Rec. Rad. Helen. Cariophyllat. Aristol. rot. ver. Ireos flor. Liquirit. Mutellin. ana unc. dimidiam, Fol. Hederæ terr. Hyssop. Bell. min. cum Florib. Veronic. Flor. Papav. rhead. Keir. ana Man. j. Baccar. Juniper. Laur. ana drach. ij. Jujubar. Dactylor. Sebesten. Pinear. Amygd. dulc. rec. excort. ana drachm. iij. Ficuum pingu. unc. j. Semin. Fœnic. unc. semis. Semin. Urtic. Nasturt. ana drach. ij. Cinam. elect. Cassi. lign. ver. Mac. ana drach. duas. Vini Malvat. Spirit. Vini simplic. ana Libras iiij. Aqu. Veronic. Hyssop. ana libr. ij. Incis. Contus. atque Mixta stent per aliquot dies Infusa in loco tepido, postmodum destilla per Baln. Mar. & Aquam in Vitro probe tecto asserva.

Aqua Anticolica, Dorncreilii.

Rec. Radic. Calam. arom. ver. unc. j. Galang. drach. iij. Flaved. Cortic. aurant. unc. iiij. Cinam. elect. drach. vj. Semin. Anis. Fœnic. ana drach. iij. sem. Cumin. drachm. vj. Bacc. Juniper. rec. unc. dimid. Bacc. Laur. drachm. iij. Pulverisentur subtiliss. & infundantur in Vini Malvatic. optim. libris sex. Stent in loco calido per 6. dies, dein destillentur in Baln. Mar. igne lentissimo, & servetur ad usum in Vitro probè clauso. Valet in Colicâ flatulentâ, & à Pituitâ frigidâ oriundâ. Dos. à drachm. ij. ad unciam unam vel per se, vel cum Aquâ carminativâ aliquâ.

Emulsio contra Ardorem Urinæ, Zvingeri.

Rec. Amygd. dulc. rec. excort. Granor. Pini. ana unciam semis, Semin. 4. frigid. major. ana drachm. ij. Aqu. Portulac. Fœnic. ana uncias ij. Aqu. Rosar. unc. j. Decocti radic. Liquirit. Libr. j. Sacch. alb. Syrup. de Alth. Fernel. Syrup. Viol. ana unc. j. s. M. F. l. a. Emulsio, de quâ singulis trihoriis vel quadrihoriis unciæ tres hauriantur.

Balsamum Vulnerarium, Zvingeri.

Rec. Radic. Aristol. rotund. ver. Bistort. Ulmar. Rhabarb. Monach. ana, unc. sem. Herb. Sanic., Pyrol. Geran. Robert. Lichen. petr. Ophiogloss. Summit. Gallii lutei, Hyperic. ana Man. sem. Flor. recent. Meliloti hortensis odorat. Manip. j. Flor. Verbasc. Calth. palustr. ana p. ij. Semin. Loti. hortens. odor. drachm. iij. Lumbric. terr. unc. ij. Cochlear. rubr. num. iiij. Incis. & contusis affunde Olei Nuc. Jugland. libras iij. Ol. Hyperic. simplic. libr. j. Vini rubr. boni libr. j. s. Coque leni igne ad humiditatis aqueæ consumtionem, dein exprime fortiter, expressoque Balsamo adde Myrrh. optimè pulverisatæ unc. j. s. Mastich. pulveris. unc. j. Terebinth. Venet. lot. unc. ij. Digere adhuc parum, donec omnia in Balsamum conversa sint rubicundum, externo usu probatissimum.

Balsamum Ophthalmicum, Zvingeri.

Rec. Butyr. recent. non saliti Vino albo probè loti uncias duas, Axungiæ Serpent. Aqu. rosar. lot. unc. j. Antimonii diaph. Lapid. calam. præp. ana drach. ij. Tut. præp. Mercur. præcip. alb. ana drachm. j. s. M. F. Balsamum,

mum, d. ad Fictil. Valet mirè in Ophthalmiis, oculorum ungue, Uveæ procidentiâ; si mane ac vesperi, vel sæpius magnitudo pisi majoris oculo immittatur, vel etiam Palpebræ dolentes, ac rubicundæ prurientes eo inungantur.

Candelæ fumantes Regiæ.

Rec. Carbonum Tiliæ leviss. unc. xvj. Asæ dulc. Styrac. calam. ana unc. semis. Balsam. Peruv. drachm. iij. Tacamahac. select. Ladan. pur. ana drachm. j. s. Mosch. orient. spir. rosar. solut. Ambr. grys. ana gr. xxiv. Zibeth. Olei destill. Thym. ana gr. xij. Cum Mucilag. Gummi Trag. Aqu. Rosar. fact. f. Candelæ minores in Umbrâ siccandæ.

Cauterium indolens s. Pyrapyron, Zvingeri.

Rec. Albi crudi sive Calcis vivæ part. ij. Rubri cocti sive Minii, part. j. Nigri unctuosi s. Saponis nigri q. s. M. F. Pasta, formentur inde Pilulæ, quibus recentibus adhuc utere; eas scil. saliva madefactas applicando ad locum corrodendum; operantur lentè, sed indolenter ac tutè.

Aqua Ophthalmica, Zvingeri.

Rec. Roris Majalis Mens. ij. Succ. Rutæ unc. iij. Misce & digere in Vase clauso sub Radiis Solis per 5. vel sex hebdomadas, pòst filtra, & Liquori filtrato adde Lapid. Calamin. præparat. Antimon. diaph. ana unc. semis, Camphor. Sacchar. Saturn. ana drachm. j. s. Misce probè, atque denuo in Solis radiis per aliquot hebdomadas digere; dein serva ad usum: & ubi eadem uti velis, probè priùs agita. Calefit autem leniter, linteola Aquæ immersa in Oculum exprimuntur, Oculoque dein calidè applicantur.

Decoctum Vulnerarium, Zvingeri.

Rec. Herb. Sanicul. Pyrol. Alchymill. Hepat. nobil. Artemis. Lichen. petr. Clemat. Daphnoid. ana M. j. Flor. Ros. rubr. Bell. min. ana Manip. dimid. Incisa tenuiter misce ad ch. Hujus autem mixturæ herbarum Manipulus in libris duabus Vini albi veteris, ac totidem libris Aquæ coquitur per horæ quadrantem; De Colaturâ postmodum mane, vesperi & noctu unciæ tres vel quatuor bibuntur; atque prosunt in Vulneribus, Ulceribus externis, internisque detergendis, mundificandis & consolidandis. Sanguis

guis etiam Salino-Acido-Scorbuticus inde corrigitur, eluatriatur atque edulcoratur; Decoctum proin utile in Scorbuto, Arthritide, Nephritide, Phthisi, & Hecticâ qualicunque.

Infusum Emmenagogum, Zvingeri.

Rec. Limat. Chalyb. unc. sem. Cinam. opt. drachm. ij. sem. Fœnic. Flor. Salis armon. ana drachm. j. s. Croc. orient. scrup. ij. Macis drachm. dimid. Summitat. Majoran. Roris mar. Artemis. Flor. Beton. ana Manipul. dimid. Incisis & contusis affunde Vini albi Veteris vel Rubri tenuis optim. Libras ij. Aquæ destill. Gramin. libr. j. Digere per quatriduum in loco tepido, quotidie agitando. Tandem Colaturæ adde Syrupi de 5. Radic. & Capillor. Vener. ana unc. j. s. Detur ad Vitr. De hoc Infuso sumantur quotidie mane ac vesperi bihorio ante pastum tria vel quatuor cochlearia. Ciet Menses, emendat Cachexiam, medetur Chlorosi & Leucoplegmatiæ, Urinam movet, Cordis palpitationem emendat.

Liquor Stypticus, Dolæi.

Rec. Alumin. Crud. Vitriol. Mart. Sacch. Saturn. ana part. æqual. Misce contusa invicem, & affunde Aceti Vini opt. Liquor. terr. sigillat. cum Spirit. Vitriol. ana part. æqu. & quant. suff. Digere, filtra. Dosis à gutt. 10 ad 30.

Essentia Ambræ liquida, D. Henr. Scretæ.

Rec. Ambr. grys. drachm. j. Mosch. Orientalis opt. gr. 15. Olei destill. Cinam. gutt. 15. Sacchari albi q. s. ad Ambram terendam, Spirit. rosar. q. s. ad Moschum solvendum v. g. ana drach. 6. Spiritus vini tartarisati unc. 6. Stent in Phialâ hermeticè sigillatâ in loco leviter calido per aliquot dies, donec Tinctura aureum colorem contraxerit, quam suaviter filtrabis, ac magmati residuo unam vel alteram unciam de Spiritu vini tartarisato affundere poteris, ut quod de Essentiâ restat, extrahatur, prout supra, & priori addatur.

Sal volatile oleosum, Ejusdem.

Rec. Salis Tartari puriss. libr. j. oleorum stillatit. Succin. alb. Amarac. Thymi, Serpill. ana drachm. ij. vel q. satis ad obtinendam offam. Tamdiu super Porphyrite vel in Mortario lapideo, vitreóve misceantur, donec offa alba appareat, ac olea benè Sali adhæreant. Postea adde Salis armoniaci purissimi Libram unam, confestim vel citò

probè

probè mixta sive solitariè, sive affusione Aquæ destillentur Artis lege in Cucurbitâ vitreâ ex Arenâ, donec urinosa salis pars unà cum Oleis junctis ascenderit; quod sal postea in limpidum solvitur liquorem, vel si Crystallos acquirat, pauxillo Spiritûs Vini tartarisati in liquorem verti poterit, de quo postmodum in Syrupo de Betonicâ, vel Aquâ appropriatâ cephalicâ mane ac vesperi 10. 15. ad 20. guttas assume. Omni Cephalææ antiquæ, ac Hemicraniæ, a stagnatione Lymphæ & crasso Sanguine, vel segni ejusdem motu ortis remedium conveniens.

Aqua Cosmetica discutiens ac detergens.

Rec. Aqu. Rosar. incarn. Flor. lib. alb. Chelidon. major. Succ. Limon. vel Citr. ana unc. j. Mercur. dulc. opt. drachm. j. f. Misce probè, usque dum Mercurius sit solutus: hinc noctu linteum liquori huic calefacto intinctum faciei, aliisve locis, ubi exanthemata sunt, calidè applicetur, ac postridie mane Facies Aqu. flor. Lil. alb. Acaciar. vel Malv. iterum abluatur. Sæpiùs reiterandum est hoc, donec facies nitida evaserit iterum. Si Rubor & Ardor simul jungantur exanthematibus aut maculis in facie, tum Aquæ illi permiscebis semunciam Mucilaginis semin. Psyll. Aqu. Rosar. fact. & Camphor. Spirit. Anth. solvend. drachm. j. Sunt etiam, qui loco Mercurii dulcis, sumunt Mercurium sublimatum corrosivum ad scrupulum unum vel semidrachmam.

Hydromel ex descriptione Guil. Arragosii.

Rec. Mellis optimi libr. dimid. Aquæ fontan. libras iiij. vel v. Bulliant lento igne ad despumationem perfectam. Tum cessante fervore extra ignem infunde Cinamomi contusi pro ratione ventriculi validi vel imbecillioris, ad libitum, coletur ut Oxymel, & servetur in Caveâ. Usus ejus est in pastu loco Vini extra Febrem in Tussi, Raucedine, Asthmate.

Syrupus Antihecticus, & Sceletyrbicus, Zvingeri.

Rec. Herb. recent. Beccabung. Cherefol. Fumar. Nasturt. aquat. ana unc. j. Trifol. fibr. Cochlear. ana unc. ß. Flor. recent. ac Fol. Bellid. minor. unc. ij. Mundatas has plantas omnes minutim incide & in mortario lapideo con-

tunde: postea Rec. Sacch. alb. opt. unc. quatuordecim vel sedecim. Aquar. Cherefol. Fumar. Scab. Flor. Til. ana unc. 5. vel 6. Solve super ignem lenem, solutum fervidumque adhuc Saccharum affunde Herbis contusis, statimque per Colum trajice cum lenissimâ expressione, Syrupum trajectum usui repone in loco frigido. Exhibetur man. ac vesper. cochleare unum vel alterum plenum in Atrophiâ, Anasarcâ, Rachitide, Hecticâ, Obstructione Hepatis, Lienis, Mesenterii, atque Uteri; In Tussi denique à pituitâ viscidâ pulmonibus impactâ originem ducente.

Elixir Stomachicum, Zvingeri.

Rec. Spirit. Ceras. nigr. rectific. libr. 4. Sacch. alb. libr. Cerasor. acidorum nigr. tantillum siccator. Pom. citr. ana uncias tres, Cinam. elect. drachm. sex, Caryophyll. aromat. unciam dimid. Mac. drachm. j. Incis. & contus. invicem misce, ac Phiolæ immitte; quam probè clausam per mensem Solis radiis expone, subinde intra octidui spatium agitando. Confert egregiè in Stomachi imbecillitate, catarrhis pectoralibus ac cephalicis. Dosis Cochleare unum vel alterum plenum.

Pilulæ usuales laxantes, Zvingeri.

Rec. Aloës succotr. unc. j. Scammon sulphurat. drach. ij. Extract. Centaur. min. scrupul. viij. Myrrh. elect. Cassiæ ligneæ ver. ana scrupul. iiij. Croc. oriental. scrupul. ij. Olei destill. Rorismar. q. s. M. F. l. a. Pilulæ num. 480. Inaur. ac pulver. liquirit. vel Cinam. consperf. d. ad scatulam. Pilulæ hæ Cholericis sunt & Phlegmaticis convenientes, sumuntur inde decem vel 12. paulo ante Cœnam, & sequenti mane purgabunt leniter, segnemque alvum subducent; Flatus discutient. Si bilem in se quis æstuantem persentiat, capiet simul drachmam dimidiam Cremoris Tartari, cum jusculo, aut Vino albo.

Pilulæ Antiloimicæ, Zvingeri.

Rec. Rhabarb. elect. Extract. Centaur. min. Unicorn. marin. ppr. Myrrh. elect. Bezoard. miner. ana drachm. ij. Extract. Angel. drachm. j. s. Extract. Croc. drach. dimid. Ol. stillat. cort. citr. gutt. xij. Mithridat. Damocr. q. s. Misc. f. l. a. Pilulæ pondere gran. ij. Serventur in Pyxide stanneâ.

Tempore contagioſo quotidie 5. vel 6. cum Vino rubro præſervativi loco ſumantur.

Pilulæ Anodynæ, Zvingeri.

Rec. Theriac. Cœleſt. drachm. j. Dent. aprin. præp. Antimon. diaph. opt. ana ſcrup. ij. Succin. alb. præp. Cinnab. nativ. opt. ana ſcrup. j. Eſſent. Croc. q. ſ. M.F. Pilulæ pondere gran. j. ſ. Doſis Pilulæ 5. ad 10. In Cephalalgiâ, Dolore Iſchiadico, Pleuritide nothâ, Tuſſi ferinâ, Vigiliis nimiis, Nephritide, Colicâ, Diarrhœis.

Pilulæ Odontalgicæ, Zvingeri.

Rec. Theriac. Cœleſt. ſcrupul. ij. Laud. Opiat. ſcrup. j. Radic. pyrethr. gr. xviij. Piperis alb. ſcrupul. dimid. Olei deſtill. garyophyll. gutt. viij. M. F. Pilulæ num. 60. Conſperſ. pulvere Cinam. d. ad Pyxid. Si dens fuerit cavus, maximeque dolens, ſubinde una indatur pilula; ſiſtit enim dolorem, cariem emendat, ſalivam cum levamine copioſam elicit, & vermiculos dentium necat.

Trochiſci Prophylactici ſublinguales, Zvingeri.

Rec. Radic. Ireos flor. drachm. ij. Angelic. drachm. j. Zedoar. ſcrupul. ij. Cortic. Citr. recent. drach. j. Bol. armen. præp. drachm. ij. Antim. diaph. Unicorn. mar. præpar. Cinam. optim. ana drachm. j. ſ. Garyoph. arom. ſcrup. ij. Moſch. ſpirit. roſ. ſolut. ſcrupul. dimid. Sacchari optim. unc. iiij. Mucilag. Gumm. Trag. aqu. Roſar. fact. q. ſ. fiant Trochiſci ſublinguales, Tempore contagioſo ſæpius lambendi.

Pulvis Antiphthiſicus, Zvingeri.

Rec. Pulver. Lichenis Petræi unc. ſ. Pulmon. Vulp. præpar. Diaphoret. Jovial. ana drachm. ij. Sacch. cand. alb. unc. j. M. F. pulv. ſubt. de quo ter quotidie ſcrupuli duo vel tres capiantur in Phthiſi, aliiſque Ulceribus internis.

Tragema Cephalicum, Zvingeri.

Rec. Summit. Majoran. ſicc. unc. j. ſem. Summit. Roriſmar. ſicc. unc. ſ. Cinam. opt. drachm. iij. Macis drach.

ij. Ebor

ij. Ebor. præp. unciam. dimid. 5. Nuc. moſch. Caryophyll. ana drachm. j. Semin. Fœnic. Aquileg. ana drachm. j. ſ. Sacch. alb. unc. ſedecim. M. F. Pulvis ſubt. d. ad Scatul. Cephalicus eſt, ſtomachicusque pulvis aperiens, diſcutiens, incidens, nervos roborans; in Cephalalgiâ, Hemicraniâ, Vertigine, Uteri ſuffocatione, Epilepſiâ, Catarrhis apoplecticis apprimè utilis. Doſis quotidie drachm. ij. ad unciam dimid.

Pulvis dentifricius, Zvingeri.

Rec. Oſſis Sepiæ libram dimid. Rad. Ireos flor. Sanguin. Drac. ana unc. j. ſ. Corall. rubr. unc. ij. ſantal. rubr. unc. j. ſ. Cinam. opt. unc. dimid. Alumin. uſt. drachm. ij. ſ. Miſc. F. Pulvis d. ad ſcat. Dentes mundificat, & ab omni carie tutos præſtat; poſt ſingulos inprimis paſtus eo dentes fricentur ac mundentur, ſine elotione ſequente. Vel ſume Radices Melvæ cortice ſuo nudatas, macera per 24. horas in Aceto roſaceo, evadent rubicundæ; cum his poſtea Dentifricio imbutis dentes abſterge.

Secretum expertiſſimum ad ſemen multiplicandum, ac Virilitatem reſuſcitandam atque confortandam, Henrici IV. Regis Galliar. Potentiſſ.

Rec. Nuc. Pinear. Piſtaciar. ana unc. ij. Cerebr. duorum Paſſerum vel unc. dimid. Stinc. marin. Radic. Satyr. recent. drachm. novem. Sacchar. cand. alb. unc. ij. Teſticulor. Capri priùs aſſator. num. ij. Omnia invicem contuſa coque cum lacte Vaccino, & per ſetaceum tranſmitte; quod primâ vice non tranſmiſſum erit, iterum coque atque hinc inſtar Caſſiæ exprime, idque repete, donec omnia ſint tranſmiſſa; tum adde Semin. Eruc. Cœpar. Napi Radic. Galang. Zingib. Cinam. elect. Cardamom. ana ſcrupul. ij. Ambræ gryſ. ſacchar. terend. ſcrupul. dimid. ſacch. albiſſ. libram dimid. Cum Aquâ Meliſſ. formentur Morſelli, quorum doſis erit drachm. ij. vel trium, duabus tribuſve ante coitum horis. Fœminis æquè ac Viris utile.

Olivæ ut celerrimè condiantur.

OLIVAS virides si citò libeat parare incidantur & in aqua calcis cum duplo cineris, per horas XXIV. sinantur tepere: pòst tepidâ quinquies laventur, inde aquâ salsâ. *Cardanus.*

Myrteæ baccæ, & ficulnei rami ut virides serventur.

Myrteæ baccæ cum cauliculis, & ficulnei rami cum foliis in fasciculos redacti, amurcâque sepulti virides servantur, sed vas gypso oblinere oportet: atque ita condiuntur quæcunque spectare potiùs quàm edere consilium est. *Idem.*

Rhabarbarum ut diu conservetur.

Cera si quid aliud medicamentorum vires servat, aërem enim prohibet, humectat moderatè. Constat, Rhabarbarum non aliâ re melius servari etiam ad annos XX. *Idem.*

Ad ceram rubeo colore tingendam.

Rec. Ceræ lib. j.
Terebinthinæ unc. iij. tempore hyberno.
Cinnabaris super lapidem pictorum benè triti.
Olei communis, sing. unc. j.

Liquefiat cera & terebinthina ad ignem, demum removeatur, & post aliqualem refrigerationem addatur oleum, & cinnabaris, beneque simul misceantur & servetur. Nonnulli loco Cinnabaris ponunt Minii unc. iij. pro qualibet libra ceræ. *Alexius.*

Ad Ceram viridi colore tingendam.

Rec. Ceræ lib. j.
Floris æris triti.
Olei communis sing. unc. j.

Liquefiat cera ad ignem, & cùm ferè refrixerit, addatur flos æris, & oleum, misceantur benè & viridis fiet. Quòd si hanc ceram tenacem facere voles, adde quantitatem terebinthinæ suprà scriptam in cera rubra. *Idem.*

Ad Ceram nigro colore tingendam.

Rec. Ceræ lib. j. liquescat ad ignem, cui deinde addatur

tur terræ nigræ, olei communis ſing. unc. j. miſceantur optimè, donec frigeſcat cera. Quòd ſi glutinoſam efficere voles, adde terebinthinam, ut antea dictum eſt. *Idem.*

Ad dealbandam ceram.

Rec. Ceræ quantum volueris.
Aquæ fontanæ partes ij.

Miſceantur & calefiant ad ignem, donec cera liqueſcat, deinde paululum permittatur quieſcere, donec tota cera natet ſuper faciem aquæ: Poſtea accipe vas aliquod vitreum, cujus pars exterior ſit lenis: & madefac in aqua frigida, deinde infundatur ferè medietas ejus in cera liquefacta: & extrahe cum cera quæ ſibi adhæret, & permitte ceram illam infrigidari, deinde ſepara eam à vaſe: Et tamdiu hoc facias, quoad tota cera ab aqua fuerit extracta: deinde dictam ceram taliter formatam Soli exponas, & rori in Majo: & illam ſæpe volvas: & tamdiu permittatur, donec fiat alba ut ceruſſa. Nonnulli tribus dieb. ipſam dealbant, ſervando prædictum modum, quando ſol in majori calore eſt: Et quia cera illa ſubtilis eſt, faciliterque à calore poſſet liquefieri, aſpergenda eſt aquâ fontanâ bis in die.

Aliud.

Exponatur cera quæcunque ad Solem, humectetur quotidie aquâ fontanâ, limpidâ tamen & purâ ſæpiùs lavando, redigaturque in paſtillorum formam, ut Sol eò melius poſſit operari: & ceram habebis, ad rem quamvis, albiſſimam. *Ludolph. Rolevincus.*

DE ARTE FABRILI.

CAP. V.

Horologia abſque fune.

STANT pro fune rotæ, in quibuſdam molæ ſuperpoſitæ, limacis figura, denticulis XXVI. quibuſdam etiam pluribus: ab his denticulis axis, qui totam agit machinam circumagitur. Id altero rota eſt denticulis XLIIX. in imo diſpoſitis, alterique rotæ implexis, ut cùm molæ nixu quæ in imo eſt circumvertitur, alia totidem dentibus implexa etiam circumvoluta totam machinam ſecum ducat. *Cardanus.*

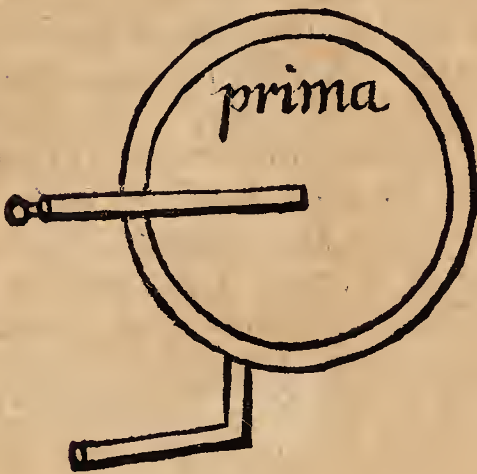
Vaſa quæ non frangantur.

Docuit hæc etiam vaſa pro liquandis metallis conficere:

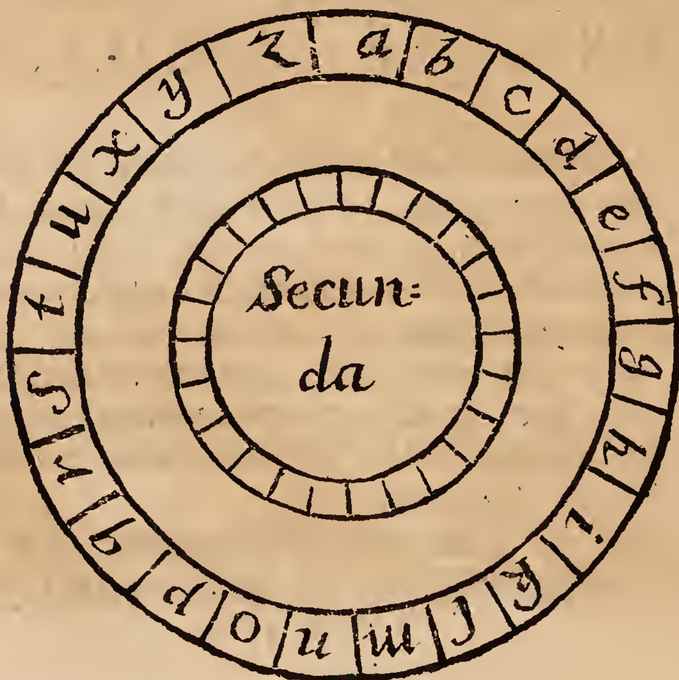
 Nam

Nam ex arietis cornibus, præcipuè ſummitate, & oſſibus in cinerem redactis, piſtilloque ſubactis fiunt. Si verò ſmirim aut ſummitates cervini cornu, vel mandibulas Lucii ignitas, ac in aceto extinctas bis aut ter addideris, neque frangentur vaſa, nec metallum effugiet: adduntur hæc intus & ubique ne combibat, ſed in imo præcipuè. *Idem.*

Sera quæ ſub quocunque nomine claudi poteſt.

Hanc *Janellus* conſtruxit, ſeptem conſtabat literis, nec ſub alio nomine quàm clauſa erat reſerari poterat. Orbis primùm erat ſolidus, atque ex adverſo lenis: parte anteriore canalis ex centro rectus prominebat, in cujus faſtigio cochlea maſculus brevis erat. Huic in margine orbis alius eſt canalis inanis, rotundus, magnitudine æqualis & æquidiſtans: atque ex adverſo duæ lineæ parvæ limbum diſtinguunt: His lineis 7. dictionis literæ, orbiculos circumagendo, aptandóve è directo poni debent, eo ordi-

ne quem ſervare inſtituiſti: ut nomen exempli gratiâ ſeptem literarum ſit ſerpens, ſinguli orbes è directo ſpacii duarum linearum ſuam literam conſtituent, ut vel claudi vel aperiri poſſit. Erunt enim ſeptem orbes in margine alphabetum habentes, quorum unum pro exemplo in margine deſcripſi: aut totidem numero, quotus eſt literarum numerus ſub quo claudi debet. In medio circulus latus, totidem diſtinctus ſpaciis, quot ſunt in margine literæ. Totidem quoque orbiculi dentati, quot ſunt ordines alphabeti. Hos in tertia figura denticulo adjecto deſcripſi, velut in quartam partem orbium ſecundæ figuræ poſteriorem, cum ſpatio in orbiculo medio, cujus denticulus parvi orbis infigatur. Manifeſtum eſt enim, ſic in circumverſo ſecundo orbe ſimul & tertium ſecum trahi, & tamen non niſi fixa litera loco ſuo unus alteri aut jungi poterit aut avelli. Cùm concluſa fuerit ſera, circumaguntur orbes abſque impedimento ut ſic nominis ratio confundatur. *Idem.*

Arca quæ pecunias recondit abſque indicio.

Nemo ignorat materiam è ferro, craſſitudine tabularum eſſe neceſſariam. Tùm verò uſitata, duplicem arcæ fundum, aut è lateribus arculas, & recondita ſcriniola abditoſque

tosque receſſus, quæ omnia ſagacem virum haud fallere poſſunt, cùm craſſitudinem partium & laterum invicem comparaverit. Itaque in lateribus, vel angulis decliviore loco foramen aperitur exiguum, intus verò cavitas eſt in tabula quantam volumus, imò plures includuntur pecuniæ, & cum cotto completur cavitas, inde tenuiſſima ligni ſcobe, & albo ovi locus quâ patet clauditur, ut etiam eum qui clauſerit fallat. *Cardanus.*

Aliud ad idem.

Tabula cavitati obducitur ita arctè, ut rima non appareat. In fruſto quod amoveri poteſt cochlea parva è metallo fœmina includitur, eique clavus ſuperponitur: alii illi conſimiles per arcam certo ordine diſponuntur, cùm referendus eſt locùs ſublato clavo cochlea maſcula intruditur, fruſtulumque tabulæ avellitur. Semper autem memineris ut loci inanitas, cùm quidpiam impoſueris, nec reſonet, cotto vel aliâ re ſimili impleatur. Plures etiam ſic latebras facere potes. *Idem.*

Aliud optimum ut nihil melius.

Seram aut ferreas laminas quibus arcæ integumentum annectitur, clavis in cochleæ formam aptatis tabulæ firmiter junges. Sub ſera aut lamina oſtiola ſint cavitatum: cùm reſerare volueris, ferrum habens ut à latere vides, in cujus extremo cavitas ſit, quæ capita clavorum firmiter apprehendat, ſic ut revolvi ſeram aut laminam ab arca disjungi permittant. Oportet autem, ut opus ſit ſtabile, clavis ſubigere cochleas fœminas, quæ clavos arctè ſuſcipiant easque arcæ lateri ſub bracteis dictis collocare. In arcis etiam quæ tela intus obducuntur, multi alii modi ſolent excogitari. Sed in univerſum danda eſt opera, ut vel omninò lateat foramen, ut primo exemplo docuimus, vel ut firmiſſimo præſidio & ſolita bractea abſcondatur. Sic etiam magis latebit: & oſculo ſolubilis arcæ inſertis tabularum capitibus integantur. *Idem.*

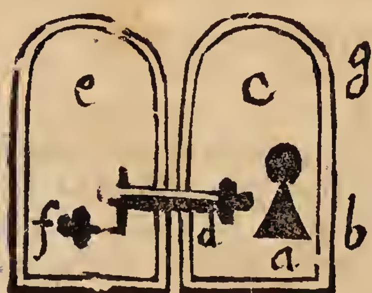
Sera mirabilis.

Non minoris hoc erat induſtriæ, quod mihi non ita pridem oblatum eſt, ſeræ genus inuſitatum quidem quo cæteris forte minùs commodum videatur, ſed viſu certè non inju-

injucundum ob ingenioſos ejus artificii ductus. Ferrea erat fiſtula A. digitos ſex aut plures longa, cui adfixum erat regulum B. inſtar Falcis tortuoſum, & ita quidem adhærens, ut foramen ad fiſtulæ latus exciſum, ex altera ſui parte poſſet inſeri, viciſſimque ſi quando aperienda eſſet ſera, educi. Ne verò ſine clavis adminiculo à quovis aperiretur, cuneus D. ea craſſitie quam fiſtulæ ferret capacitas, in fiſtulam G. duabus cuſpidibus, E. E. in duo anſæ ſeu repaguli modò deſcripti foramina intrudebatur. Cuſpides autem ex utroque latere pinnulis erant inſtructæ, quæ ubi foramina pertranſiſſent extendebantur, atque ita nec cuneus extrahi, nec repagulum ſolvi poterat, niſi clavis auxilio pinnulæ conſtringerentur, quo cunei exitum impediebant: Ea verò clavis F. alio quàm uſitato modo confecta erat: Inſtar enim bacilli oblonga exiſtens, in fiſtulam ex altera parte H. ingerebatur, duobusque in apice interſtitiis, I I. cunei pinnulas comprimebat, eaque ratione repagulum, demto cuneo, facilè extrahebatur.

Portæ ut à domeſticis ſolùm aperiri poſſint.

Sed ad mechanica redeo; deſcribamus autem duos modos, quibus conſtrui poſſunt feræ portarum, ut à domeſticis ſolùm poſſint aperiri, ab aliis minimè: ut ex his innumerabiles variaque ab his poſſis excogitare. Sit igitur A. annulus G. junctus baculo ferreo ſolido B C. annulus alius C D. in cujus medio B C. circumagitur (quia rotundus nec annulo junctus) intra poſtes eſt, A. autem extra prominet: Convenit autem baculus ipſi C D. D E. verò eſt lamina ferrea juncta annulo C D. ut circumacto annulo elevetur, per ſe autem ſpontè decidat: decidit autem F. uncum ferreum alteri poſti infixum, G H. pars januæ in qua annuli. Itaque cùm A circumducitur non movet C D. tum propter pondus D E. tum quia annexus baculus non eſt ipſi C D. Cùm verò G. H. impellitur, vehementer E. adhæret F. ideoque non poteſt elevari D E. cùm autem mediocriter B. adhæret C D. elevatur annexum C D. & D E. lamina, aperiturque porta. Igitur

tur & trahendo vehementer & non movendo immobilis D E. Mediocriter autem movetur, atque ita inter immobilia extrema, medium mobile manet. *Cardanus.*

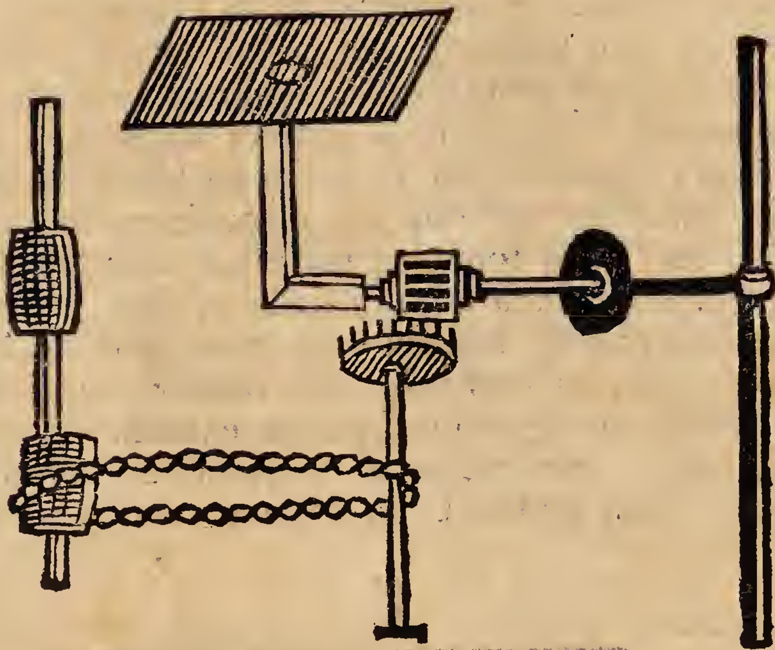
Alius modus.

A. annulus extra portam prominens, junctusque baculo, qui intra portam annulo B. jungitur, ipsi B. jungitur superius alter baculus C. ita ut circumagendo A. circumdetur & C. prominet autem C. aliquantò ultra postem interius, ita ut si circumvolvatur, non cadat supra D E. Est autem D E. lamina infixa posti G H. cum clavo, ita ut decidere possit & elevari, qua foramen, per quod clavo D intruditur, laxius est: Decidit autem in P. uncum, ut prius alteri posti fixum: Hoc totum artificium lignea tabula concava, quæ motum repaguli minimè impediat, posti GH. affixa integitur, sicut & in aliis, quæ occulta esse volumus, quia non sunt omnia improbo mundo communicanda. Trifariam igitur decipitur in hac constructione, qui compositionem & usum ignoraverit: primùm quòd cùm in aliis D E. sit annexum B. circumverti solent à sinistra in dextram: Hìc autem versa vice, quia aperiuntur valvæ eo quòd C. deprimit D. & ita propter hypomochlion elevatur E. Secundò quia cùm C promineat longius à porta quàm D E nisi retrahatur A. non cadet C super D & ita non aperietur. Tertiò quia si non statim aperiatur porta, C descendet infra D. & E. rursus concidet, quoniam C. longitudo vix extenditur ultra D. Ex quibus quartum sequitur quòd nisi fiant duo motus contrarii, non poterit janua aperiri. Oportet enim trahi ut C decurtetur, & impelli ut aperiatur: quos duos motus contrarios simul efficere insuetis non est admodum facile. *Idem.*

Instrumentum quo verua circumaguntur minimo igne.

Ferrea lamina lateribus camini muro utrinque infigitur. In ea est foramen in quo cuspis flagelli ferrei versatilis intruditur. Flabellum tenue est, & ab imo tympanum habet dentatum; cujus cuspis altera parum obtusa infigitur foramini superiori clavi, & ipsa in eo versatilis. In eodem clavo juxta foramen superius aliud est foramen à latere, cui intruditur cuspis alterius ferreæ virgæ, cui juxta cuspi-

cuſpidem, quæ eſt in clavo, rota ferrea cum denticulis circumducta, ſic ut denticuli tympano inſerantur, & ipſa cuſpis verſatilis, ut ex adverſa parte quæ includitur annulo: juxta medium ligneum circumducitur tympanum excavatum multis circulis, quorum cavitatibus catena circumacta ferrea rurſus circumambit circulum ferreum circumdans veru: ut quot fuerint circulorum cavitates in tympano ligneo, tot etiam ſint catenæ, totidem verua, quibus inſerantur. Ita ergo fit, ut fumo flagellum quod quaſi

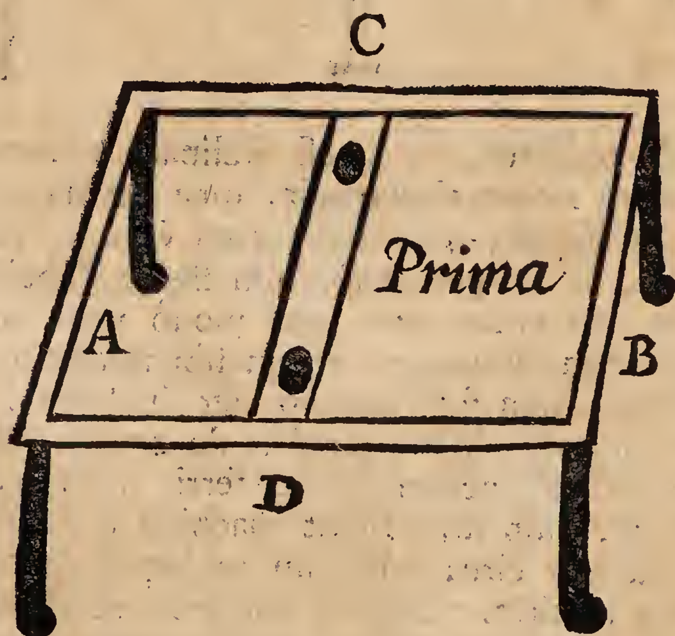

alis inæquale redditur, ac quaſi inclinatum convertatur, quo tympanum rotam circumagit, quæ catena ob inæqualitatem ſecum agens, convertit totum veru. Tantâ verò in æquilibrio, & ad perpendiculum flante flabello, vertitur facilitate, ut etiam ſine igne modò veru non adſit, etiam tympanum circumagat rotam ſibi inſertam, non obſcurâ ratione. Nam ſub camino aër incluſus, cùm in arctum feratur, vim habet, ut aliàs de cryptis oſtendimus. Indicioque hoc eſt, aërem ſurſum ferri. Atque eo maximè hoc contingit, cùm levis fuerit machina & benè polita, & camini ſpatium circa flabellum undequaque concluſum, ut minimum reſpiret. Camini nomine, ut clariùs intelligerer, quemadmodum etiam alibi licenter uſus ſum pro mea, qua polleo authoritate: non ignorans focum latinè aut fumidum operculum rectius dici debere: agitur flammâ

mâ potiùs quàm fumo, propter motum vehementem: à pruna nequaquam. Verua quoque rotunda esse oportet, eâ parte quâ insident macrotripo dicto: angularia enim non facilè vertuntur. *Idem.*

Mensæ quæ duplicantur.

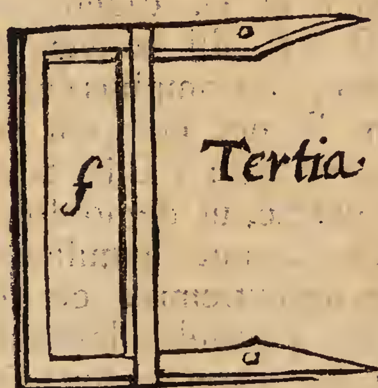
Non contemnenda est mensæ constructio, quæ à me sæpius in Belgica Gandavi maximè visa est. Sumatur quadrata margo veluti quatuor cubitos longa, totidemque aut paulò minus lata A B. in medio hujus sit secundùm transversum C D. tabula lata dodrante affixa clavis margini, atque in eadem duo foramina, in quibus paxilli possint intrudi infra descendere ac firmari, columnæ quatuor in capitibus marginis, & juxta illas quatuor foramina, singula singulis non è regione inter se posita in lateribus longitudinis, sed tanto intervallo ut sese repagula mutuò non impediant. Ipsa verò foramina usque ad marginis superficiem attingunt quadrata ac profunda ac lata pro magnitudine extremitatum repagulorum quæ ipsis inseruntur. Nam omnia tantum profunda esse debent, quantum est altitudo minima repagulorum, seu ut extrema eorum quibus inseruntur foraminibus ad unguem ex omni parte conveniant. Sub tabula C D. tignum collocari debet,

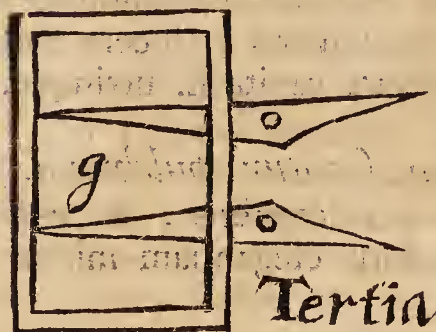

in quo

in quo incisuræ profundæ quatuor, juxta magnitudinem repagulorum, qua parte latiora sunt, latæ etiam ad modum eorum, ut ipsa recipere possint cùm intrudantur. Est postmodum tabula longa E lataque ad unguem quantum margo A B. & duos habet paxillos qui intruduntur C D. foraminibus, ita ut elevari ac descendere possit, loco moveri non possit, eaque perpetuo superstat margini, nisi si quis velit alia ex causa eam auferre paxillos elevando. Porrò tabula C D. super marginem insidet, elevatque pro sua crassitie E. tabulam à margine, dum repagula extenduntur. Demum fiant duæ tabulæ F & G. altitudine æquali exactè tabulæ C D. longitudine verò ac latitudine tantæ, ut ad unguem compleant spatia circa C D. ipsius marginis, adeò ut C D. & F. & G. simul junctæ æquentur E. his repagula bina & bina clavis, & glutino firmissimè subaffigantur: repagulorum verò longitudo æqualis sit A B. longitudini, latitudo quanta est cavitatum in margine quibus excipiuntur, altitudo etiam in extremitatibus æqualis ad unguem cavitatibus marginum, sed sensim ab utroque extremo versùs medium augetur, adeò ut altius medium sit extremis ad amussim, quantum est crassities C D. F G. tabularum, quas æquales esse supposuimus: In medio quoque ejus maximæ altitudi-

tudi-

tudinis duo utrinque tubera prominent è lateribus. Quibus expofitis oftendo rem perfectam effe. Cùm enim extremo repagulorum adverfo margini intruferis, medium eorum cavitati fubjectæ trabis infidebit. Cumque F & G. conveniant fpatiis circa C D. non excedent limbum nec deficient. Et quia altitudo F & G. tanta eft, quanta C D. fiet una quafi tabula ex tribus compofita C D F G. unius altitudinis, cui fuperinducta E. effigiem quadratæ tabulæ referet atque folidæ. Cùm verò exeris repagula, quæ latiora funt verfùs medium, ideo excedent cavitates, fenfimque elevabunt tabulam E. quæ ob paxillos patitur fe elevari: non enim conjuncta eft cum C D. & eoufque elevabitur, donec limbi interiores F & G. cadent extra E: tunc enim E cadet fuper C D & F. illi convenient: retinebuntur autem propter tubera, ne amplius extractæ rimam latiorem relinquant cum E. nec poterunt decidere, quia repagulorum extrema continentur à C D. tabula, cùm ad illius medium perveniant exactè, ut demonftratum eft, nec altiores poffunt effe quàm E. aut humiliores, quia differentia medii repagulorum ab extremis, eft fuppofita æqualis altitudini C D. Igitur repagula elevabunt tabulas, quibus affixa funt fupra marginem ad quantitatem altitudinis G D. Cùm igitur E. fuperftet, C D. erit ad libramentum E. tum F & G. quod erat demonftrandum. Manifeftum eft autem, quòd cùm volueris reducere rurfus F & G. fub E. quòd oportet elevare capita E. utrinque.

Ut arcæ colorem nancifcantur pulchrum.

Lignea fupellex quam amurcâ deterferis, & expoliveris, coloris gratiam ac fplendoris elegantiam miram contrahet. *Mizaldus.*

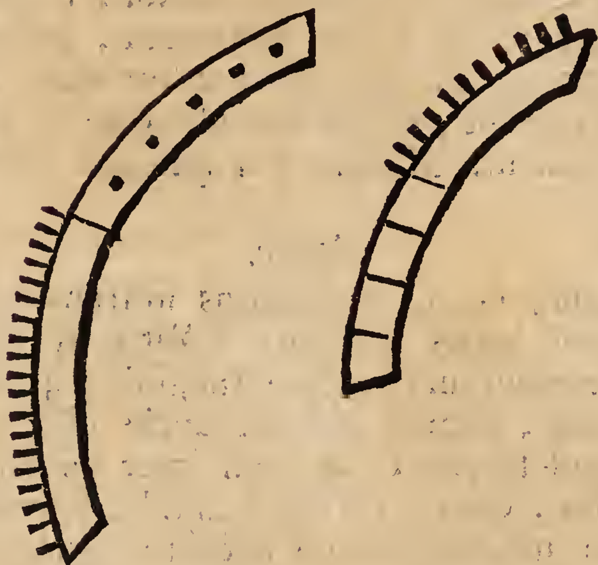
Arcæ ne fumo vitientur.

Lignea eadem amurca macerata, aut delibuta, nullo fumi tædio exardefcent. *Idem.*

Circuli ferrei omnibus vafis commodi.

Compendio eft rei familiaris, fi ferreis vinculis vafa vinciantur: Nam in fingulos annos fumtus eft fermè ex octava parte. Verùm & ferrei circuli quandoque franguntur, lignei autem frequenter dum muftum fervet. Remedio funt circuli ferrei, qui omnibus vafis conveniunt, quos Medio-

Mediolani è Germania delatos vidi, juxta templum beati Ambrosii. Eorum constructio talis est, circulorum ferreo-

rum portiones quasi maximorum vasorum, adeò parum incurvatæ junguntur, flexilibus fibris veluti nodis. Itaque fibularum auxilio adeò incurvantur, ut etiam minimis utribus possint convenire, in quibusdam harum sunt clavi exterius prominentes alterâ medietate, alterâ foramina quibus clavi alterius portionis excipiuntur, ita fit ut modò producti magnum explicent circulum, modò contracti parvum sed multiplicem. Extrema junguntur cochleâ masculâ, qui simplici foramini adversæ partis quasi annulo inclusa ac prominens eâ parte inseritur, quâ prominet feminæ cochleæ minimæ circulorum portionibus juncti: sed vecti ferreo, à quo circumducta constringit circulum, ut totum id, quo laxior est, auferatur, utroque in se coacto vinum effundi non permittat. *Cardanus.*

Ut arma cælentur.

Mira subtilitas est in cælandis armis, de qua partim aliàs partim nunc etiam dicetur. Modus ergo alius: picem, oleum lini, & thuris modum coquunt, inspissant, illinunt hoc quod vocant vernicem: depingunt stylo quod volunt: deinde implent locum ex quo vernix erasa est, aqua separationis: cui additum sit argentum sublimatum & ærugo, & intra viginti quatuor horas cælant figuram adeò pulchrè in ferro, ut non meliùs in cera possit fingi sigillum. *Idem.*

Acies

Acies cultrorum ut densa reddatur.

Aqua ex contusis lumbricis per pannum expressa, & succo raphani æquis portionibus mixta, usque adeò duram & densam reddit aciem cultrorum, ensium, & aliorum instrumentorum, quæ bis aut ter dum cuduntur in illa extincta fuerunt, ut ferrum aliud ac si plumbum esset, facilè incidant. *Acceptum à quodam Parisiensi Macharopæo.*

Aliter.

Aciem gladii, ensis, vel alterius instrumenti præstantissimam ad hunc facies modum. Mitte in libram unam lotii adolescentulorum, tantum fuliginis, quantum manu prehendi potest, additis quatuor unciis olei lini. Confusa omnia simul ferveant: & dum inter cudendum incandescit, gladius, ensis, vel quid aliud ad secandum parabile, in hoc miscellaneorum decocto intingatur, & ut artis est, probè temperetur. *Ab eximio aliquo Macharopæo. Mizaldus.*

Arma & instrumenta quævis ferrea, aut chalybea ut ab ærugine, & ferrugine vindicentur, ac splendida maneant.

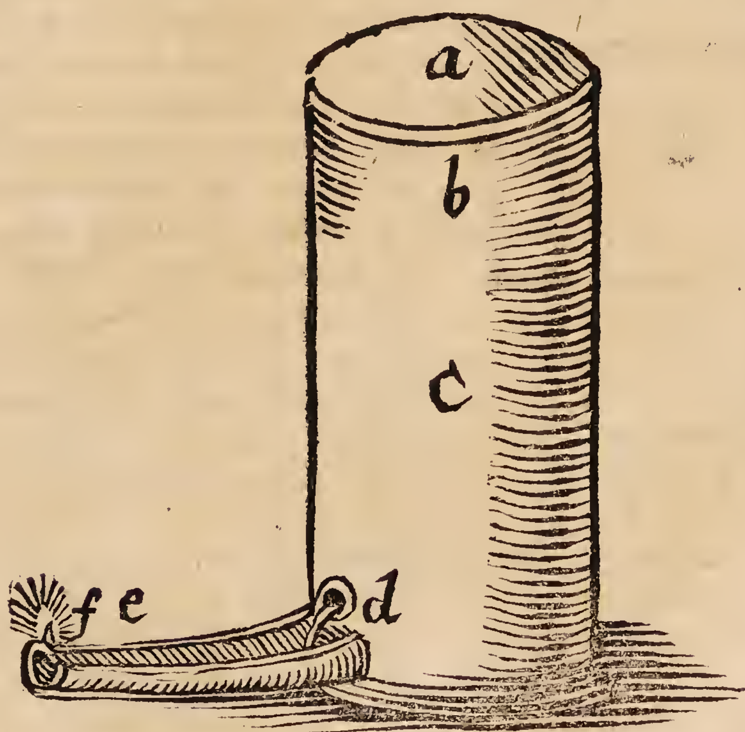
Illinantur aceto alumini mixto, aut cerussâ vel cervi medullâ: nam hæc oleo præstantiora habentur. Sed omnium præstantissimum fuerit, ac utilissimum, si plumbi scobem tenuissimum in plumbeo aut ferreo mortario diligenter subegeris, addito pauco oleo de spica (quod ultra conceptum scopum ad odoris gratiam plurimum faciet) & eo veluti unguine, ferrum aut chalybem illeveris. Hoc modo etiam per aquas, & vaporosum aërem, arma quævis ab omni æruginis, & ferruginis labe immunia portabis. *Ex quodam armorum perito fabro.*

Navicula spontè mobilis, ac sui remigii author. Eadem ratio volantis aviculæ est.

Materia ex junci medulla parabilis, vesiculis admista, aut pelliculis, quibus auri bracteatores, atque foliatores (sic enim libet nunc) utuntur, nervis obvoluta: ubi semicirculus rotam unam impulerit, motum præstabit aliarum, quibus alæ agitabantur. *Scaliger.*

Lucerna mirabilis.

Hac ratione lucerna mirabilis excogitata eſt, turris forma undequaque concluſa, ſoloque foramine D. contenta, per quod oleum ipſum infunditur, donec tota impleatur: Solida eſt ex ſtanno, cumque convertitur, ut inferius jacet, oleum effundi per D. non poteſt. Nam ſi effunderetur, quod eſt in C. deſcenderet gravis, & vacui ratione ad D. & quod eſſet in B. ad C. & quod eſſet in A. ad B. igitur vacuum in A. relinquatur, manet: quare etiam in B. oleum & in C. & in D. nihil ergo effunditur. Sed quonam pacto igitur dum accenſo ellychnio in F. oleum conſumatur per E. canalem ex ipſo D. exire poteſt, itaque ad vacui rationem rurſus pervenire videtur neceſſarium. Sive enim trahatur caloris vi, ſeu ſponte deſcendat oleum quantum ad vacui rationem attinet, nihil intereſſe videtur. Attamen experimentum edocet, ardere quidem lucernam, & ſenſim vacuam reddi: ſponte autem oleum nequaquam deſcendere. Cauſa igitur eſt, quòd ignis calefaciendo rarius ac tenuius efficit oleum: id rarius factum intumeſcit, & per D. foramen exuberat, leviſſimaque ejus pars interim aſcendit ad ſum-

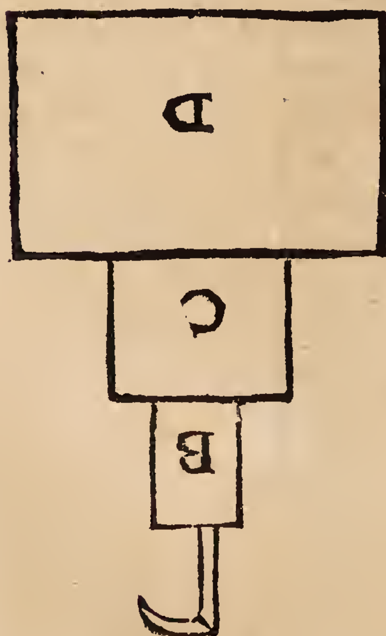

mum lucernæ, ubi A. ſcripſimus: quæ cùm multo aëre referta ſit, locum aëre complet ac ſic ſenſim augetur,

dum oleum effunditur. Quamobrem & illud diligenter cavere necessarium est, ne canalis D E F. justo brevior sit, aut ellychnium in F. majus: nam utroque modo oleum nimis calore celeriùs intumescit, adeò ut effundatur. Hac ratione excogitarunt Athenienses lucernam ante Minervæ simulacrum, quæ toto anno arderet. Nam ABCD. spacium auctum erat juxta multitudinem dierum anni: commodius forsan fuerit si subere craticulæ ferreæ substententur. Ideoque in vase maximè oleum effusum, perseverante flamma ellychnii sufficiet in totum annum. Ut verò perseveret, flamma ellychnium comburi non debet. Tale fit è lino Corpasio, hoc enim non uritur: aut è lapidum crustarum filis. *Cardanus de subtilitate.*

Lucerna totum annum durans.

Nunc modò, quoniam de lucerna loquuti sumus, quæ inferius osculum habet, quo ellychnium fovetur, demonstremus, non id obiter, sed necessariò tale esse debere, si diuturna lucerna esse debeat. Nam si in suprema parte sit osculum lucernæ, ut oleum absumatur, magis etiam elongabitur ignis ab oleo, quare nec benè ardebit, nec erit diuturna. Quòd si subere & ferro descendat, ut in lampade, durabit quidem plus: sed si oblonga fuerit lampas, abscondetur ignis sub vitro nec eminebit, luxque obtusa erit. Si verò lata lampas, obumbrabit lumen, diuturna tamen esse poterit. Hac igitur ratione lucernam pro toto anno constituemus: faciemus lucernam A. quæ tantum capiat olei, quantum sufficit pro una die. Huic sextuplo majorem faciemus B. jungemusque ipsi A. ex superiore parte. Ipsi verò sextuplum faciemus C. agglutinantes ipsi B. superius firmiter. Ipsi quoque C. faciemus D. sextuplam cum sextante, quam eodem modo adjungemus ipsi C. Sitque tota machina benè undique conclusa: suppeditabitque

bitque

bitque oleum toto anno, perpetuo ardente ellychnio, & illuſtrante. *Cardanus de Varietate.*

DE SECRETIS PIGMENTARIORUM.

CAP. VI.

Cœruleum tranſmarinum, abſque lapide Lazuli.

SUMITO Argenti cum aqua forti calcinati unc. j. Salis Armoniaci drach. duas cum dimidia, aceti quantum ſufficit: Miſceantur, & aliquandiu relinquantur, donec materia in fundo reſideat: deinde cùm acetum eminet, ſenſim auferatur: materia verò reliqua in fundo relicta, ponatur in cucurbitam vitream, optimè obturatam per dies viginti quinque, & habebis Indicum, ſive tranſmarinum cæruleum pulcherrimum. *Alexius.*

Color ad ſcribendum, & miniandum, Ejuſdem.

Accipe floris æris, lithargyrii, argenti vivi, ſingulorum quantum ſufficit. Terantur, & miſceantur ſimul cum urina infantis maſculi, habebis colorem pulcherrimum, ſmaragdo ſimilem, non ſolùm ad miniandum, ſed etiam ad ſcribendum.

Ad viridem colorem.

Rec. Floris æris probè contriti, quantum ſufficit, croci capillos quatuor. Ponantur in aceto fortiſſimo, addendo ſucci rutæ tantundem: deinde cùm panni in urina priùs imbuti, moxque in umbra exiccati fuerint bis vel ter in ſucco tingantur, deinde in umbra ſiccentur, & erunt perfecti. *Alexius.*

Color viridis Smaragdo ſimilis.

Accipe olei communis vel lini vel clari, libram j. Aluminis contriti libram dimidiam. Miſceantur, & in olla ponantur ad ignem, donec alumen reſolvatur: deinde addatur ad ignem, donec alumen reſolvatur: deinde addatur floris æris, in leviſſimum pulverem contriti tantum, ut à prædicto oleo in olla tegatur: mox operculo ſuperpoſito,

posito, auferatur ab igne, relinquaturque sic per octo, vel decem dies. Quo facto, rursus teratur optimè, addendo aliquantulum aquæ resinæ si fieri possit, & erit color pulcherrimus, ita ut naturali Smaragdo persimilis existat. *Idem.*

Modus efformandi omnis generis frondes virides, ut naturalibus similes habeantur.

Sumito frondes virides, quarum in præpostera parte majores venas ligno aliquo contundito, mox sequenti colore tingito, qui hujusmodi est: Accipe olei communis, vel lini, vel alterius rei, quæ fumum creat, quantum satis esse videatur, accendatur in lucerna olla superposita, ut totum fumum recipiat. Quod cùm factum fuerit, adhærens fumus diligenter colligatur, atque oleo, vel vernice liquida contemperetur, fiatque tinctura, quâ contusa pars frondis tingatur, cum panno linteo, vel bombyce, mox super chartam duplicem locetur pars tincta, comprimendo leviter manu, vel panno aliquo, quo charta tingi queat. Fronde mox dextrè sublatâ, chartam egregiè tinctam invenies, ad mininam usque venulam, ita ut prorsus naturali respondeat. Quòd si hanc viridi colore tingere voles: Accipe aceti acerrimi, floris æris, pastæ vesicæ, singulorum quantum satis est, coquatur, fiatque color viridis, quâ charta formata tingatur, atque hoc modo poteris efficere varia pulcherrima, quibus cubicula intrinsecus obduci possint. *Idem.*

Ebur & ossa quævis viridi colore tingenda.

Sume aquam fortem, quâ tantum æris, quantum fieri poterit, erodatur. In ea ossa, quibus formis visum erit, elaborata, pernoctare sine: & ita veros smaragdos colore imitabuntur. *Mizaldus.*

Ad rebus ruborem inducendum.

Erythrodanum, vulgò Rubia tinctorum dictum, ossa pecudum rubenti, & sandycino colore imbuit, si dies aliquot depastæ sint oves, etiam intacta radice, quæ rutila existit. Res ea similiter perspici potest in carnibus hujus pecoris elixis, & assatis. Nam rubicundæ apparent, sicuti ova in decocto ejus radicis elixata: putamine enim rubello non minùs hinc vestiuntur, quàm si cum ramentis, & præsegminibus brasiliani ligni percocta essent, vel cum radicibus anchusæ. *Idem.*

Modus

Modus parandi colores ex omni metallorum genere.

Accipe lapidem lydium optimè cum ovi albo contritum, & fiat liquor, quo scribe, ac super literas ducito, vel adfricato aurum, aut quodvis aliud metallum, & colorem ejus recipiet. *Alexius.*

Liquor aureus ad scribendum, & ferrum, lignea, vitrea vasa, ossa, aliaq; auro obducenda.

Ovum recens natum, alteraque parte fractum aliquo modo ut albumen auferri queat, sumito atque imple Argento vivo, & sale ammoniaco puro atque contrito, ita ut duæ sint partes argenti vivi, & una salis ammoniaci. Quod cùm impletum, & ligno aliquo materia benè mista fuerit, cooperiatur foramen operculo suo, deinde cerâ: deinde dimidii ovi cortice superadditis, ponatur sub fimo equino per viginti quinque dies. Quo deinde ablato, habebis liquorem aureum elegantissimum, ad scribendum & pingendum quodvis. Quòd si nimis dura, spissaque materia fuerit, aqua gummi misceantur, & mollior erit. *Idem.*

Liquor aureus sine auro.

Sumito succi florum croci recentium, vel si desit, croci contriti, auripigmenti optimi, & lucidi singulorum partem unam. Misceantur & terantur cum felle caprino, vel lupi piscis, quod melius est: deinde cùm in vase aliquo sub fimo positùm aliquandiu steterit, auferatur, & conservetur liquor ad scribendum & pingendum, & habebis aureum colorem pulcherrimum. *Idem.*

Pannus violaceus, ad pingendum & scribendum.

Accipe granorum Ebuli, maturorum, & contusorum quantum satis est, relinquantur in loco aliquo calido, donec putrescant: deinde aliquantum contundantur, succusque sub prelo exprimatur: deinde sumito calcis vivæ scutellam dimidiam, ponatur in catinum aliquem, superinfundendo tantum aquæ, donec ad duas vel tres scutellas aqua emineat: deinde sensim aqua colata, panni lintei

mundi, ſubtiles & veteres eâ humectentur, atque in umbra ſiccentur. Quo facto, aluminis aliquantum in aqua communi coquatur, pòſt pannos ſupradictos injicito, & bulliant aliquandiu: deinde cùm in umbra ſiccati fuerint, in ſuccum prædictum bis térve immergantur, & in umbra ſiccentur, collocando ſuper rete aliquod æqualiter, ne color uſquam defluat: & ſic erunt pittacia ſive peciolæ coloratæ in loco aliquo, à pulvere aëreque remoto ſervanda. Atque hic eſt verus modus tingendi pittacia quolibet colore, tam ad miniandum quàm ad ſcribendum, quem inſignis miniator nomine Evangeliſta ſemper tenuit, & probavit. *Idem.*

Effigies & imagines ſolidæ & pulchræ.

Cornea membrana, ex qua laternæ fiunt, cum glutine piſcium mundo, in formas ſubigitur aqua, figurasque effingit, omnium maximè nudæ puellæ: roſeum enim colorem facilè combibit candore pellucido: Nec ſolvitur ea compago igne icta. Vivas refert formas, tum flores varios, herbasque mixtis coloribus, ut non pauci hoc ſolo artificio vivant. *Cardanus.*

Color Cœruleus Indicus, tranſmarinus, perfectus.

Accipe lapidis lazuli, optimi, id eſt, marmorei & colore cœruleo, & venulis quibuſdam aureis ſubviridibuſque probè tincti (talis autem eſt, qui accenſos tamdiu, donec candeſcat poſitus, deinde frigidus non friatur, ſed durus atque cœruleo colore vehementer tinctus remanet) libram j. fringatur in fruſta parva, & ponatur ſuper carbones accenſos tamdiu donec optimè candeſcant; deinde cum aceto deſtillato extincti, exſiccati fuerint, cum ſequenti aqua ſuper lapide, cinnabaris more, terantur, quæ eſt hujuſmodi. Recipe Aquæ fontanæ menſuram unam, mellis crudi albi unc. ij. miſce & coque deſpumando optimè, deinde cùm ab igne ablatum, atque frigidum fuerit, adde ſenſim & non affatim, tantum ſanguinis Draconis, optimè triti, ut nucis magnitudinem referat; deinde coletur per pannum. Verùm animadvertendum, ne aqua nimis rubra, neque nimis lucida ſit, ſed medio ſe habeat modo, nempe ſit violacea, clara, ita ut cœruleus color

color aſſumat violaceum colorem. Deinde dictum lapidem ſic præparatum, cum hac ipſa aqua, tenuiſſimè, cinnabaris more, per horam aut amplius contere, mox in vaſe vitreo lato, & patenti collectum repone, & ſiccetur in umbra: deinde in tenuiſſimum pulverem redige ſerveturque in pannis lineis densè contextis, ſtrictè colligatum. Quibus factis fiat paſtillus.

Rec. Reſinæ,
Colophoniæ,
Maſticis,
Olei lini,
Terebinthinæ,
Ceræ novæ ſing. uncias duas.

Terenda conterantur in pùlverem tenuiſſimum, miſceantur, & coquantur, donec confectum ſit, miſcendo continuè; confectum autem deprehenditur, ſi ex eo gutta, in aquam frigidam injecta, manibus humidis non adhæreat: deinde fit calidum, per pannum rarum, in vaſe aquâ frigidâ pleno, coletur (nam frigidum fluere non poteſt) tamdiu in aqua ſinendum, donec concretum fuerit: tunc eximatur, ſicceturque, & miſceatur cum prædicto pulvere hoc modo: Paſtillus jam dictus cùm in partes minutas redactus fuerit, ponatur in æneo vaſe, ſtanno illito, igni ſubjecto: ubi fervere incipit, ſtatim amygdalarum amararum olei unc. j. infundito, ſimulque ferveat, non diu. Hoc facto, pulverem ex Lazuli lapide in alio vaſe paratum habes, ad quem ſit aliquis cum bacillo, miſcendo continuè, dum tu in pulverem ex altero vaſe materiam paulatim effundis: idque faciendum, donec optimè miſta fuerint: quæ deinde frigefacta, manibus oleo priùs lotis, tractentur, ſubigantur benè, & fiat paſta in forma panis, & ſervetur in vaſe aliquo vitreo, per dies ſaltem decem. Quum autem cœruleum extrahere voles, ſumito lixivium, ex vitium cineribus paratum atque ita calefactum, ut manibus tractari ſine læſione poſſit. Tum paſtillum ſume, atque in vaſe vitreato pone, in quod tantum lixivii infunde, quantum ſatis videatur ibi: paſtillum manibus leviter tractato, ſubagitatoque, donec cœruleum exire, atque apparere videbis: quo viſo lixivium ipſum cum cœruleo in vitreatum vas infunde, deinde cum recenti lixivio calido, in alio vaſe rurſus agitato, ac tractato ut priùs, atque ſic ſemper procedendo, atque

que iterando, donec cœruleum totum exierit. Verùm notandum, quòd è ſingulis libris optimi lapidis lazuli uncia tantùm una amittitur, remanentque undecim, nimirum perfecti unc. v. medii iij. ultimi itidem iij. Puri atque optimi, uncia, quæ ut minimum duobus coronatis cum dimidio æſtimatur, medii uno, ultimi, tertia coronati parte. Extracto autem Indico prorſus toto, ſimilitudinem diligenter attende, ut ſimile ſimili tripartito adjungas, ut dictum eſt, deinde lixivio puro, ſingulas partes per ſe eluito, mutatis vaſis, donec puræ, atque à paſtilli ſordibus repurgatæ optimè fuerint: tunc in umbra ſiccato in cubili clauſo. Hoc facto, ſumito aquæ vitæ poculum unum, in eaque aliquantulum verzini optimi macerato, eâdem aquâ Indicum aſpergatur, & ſiccetur, idque facito per triduum, ut Indicum totum ejus aquæ ſit particeps, atque ita colorabitur bellè, eritque optimum. Condantur in ſcorteis ſacculis ſingula. *Alexius.*

Modus parandi Laccam coccineam.

Rec. Purpuræ tomentum, lib. j. coquatur in lixivio, donec colorem aſſumat: lixivium deinde coletur, & exprimatur benè omnis ſubſtantia. Quòd ſi tomentum adhuc colore eſſet infectum, coquatur rurſus in alio lixivio, ut priùs: deinde omne lixivium ſic coloratum ponatur ad ignem, & non bulliat: cui addantur aluminis contriti, atque in aqua calida diſſoluti, unc. v. coletur in vaſe aliquo vitreo, ſuperinfundendo aquam calidam, idque fiat tamdiu donec non amplius rubra, ſed ſine colore lucida omninò evadat. Quo facto, color in colatorio reſidens eximatur, atque in umbra ſiccetur, & ſervetur. *Idem.*

Ad Oſſa viridi colore tingenda.

Calcis vivæ fruſtum magnum ponatur in aqua fontana per diem unum: ſequenti die ligno aliquo, circa meridiem, ac demum veſperi, miſta coletur, & ſervetur ad uſum. Interim tamen ſumito oſſa, quæ tingenda ſunt, & in aqua communi, in qua aluminis tantum diſſoluti fuerit, ut diſſolvi queat, coquito. Quæ cùm optimè in jam dicta aqua cocta fuerint, eximantur, ſiccentur, & aliquo modo in ſuperficie radantur: deinde ponatur in ſupradictam aquam calcis vivæ, adjuncto floris æris quantum ſatis eſt: coquantur benè omnia ſimul, demum extrahantur, ſiccentur, & fiant inde quæ voles opera. Quòd ſi aqua calcis deſit, urinam ſumito, quæ æquè bona cenſetur. *Idem.*

Aliud

Aliud ad tingenda Offa, aut Ebur, viridi colore, ut Smaragdi videantur.

Sumito aquam fortem, quâ tantum æris, vel orichalci, quantum fieri poteft, erodatur, in ea offa, priùs in formas varias, ut videbitur, elaborata, per noctem unam pofita finantur, atque ita veros Smaragdos colore imitabuntur. Quòd fi in fupradicta aqua argentum, æris loco, diffolutum fuerit, tantò melius erit. *Idem.*

Ad Offa rubro, cæruleo, vel aliis coloribus tingenda.

Primò offa in aqua aluminis, ut fuprà dictum, cocta effe oportet: deinde aqua calcis, vel urina in promptu exiftat, in quibus ponatur verzinum, vel rubrica, vel cæruleum, vel alius color, unà cum offibus, & coquantur benè, & fic habebis offa, quo volueris colore tincta. *Idem.*

Pulcherrimum ad ligna tingenda variè, quibus fabri lignarii utuntur, ad menfas conficiendas, variis teffellis, & figuris infignes.

Manè fumito ftercoris equini recentis, & adhuc humidi cum ftramine, quantum fatis eft, fupra quod ligna aliqua tranfverfa collocentur, cui fubjicito vas aliquod, liquorem recipiens. Quòd fi uno die tantum quantum fatis eft, extrahi non poffit, altero, & tertio, & quarto die colligas, donec fatis effe videatur: deinde coletur, addaturque in fingulas menfuras ejus liquoris, aluminis, & gummi Arabici, fingulorum fabæ inftar. In eo liquore, quos voles colores temperabis, variaque vafa facies, fi varios colores habere velis. His comparatis, frufta lignorum in vafis, ut lubet, condes, eaque ad Solem vel ignem pones: pòft ubi uti voles, frufta aliqua extrahito, reliqua finito. Nam quò diutiùs in vafis manent, eò magis colorem mutant. Et fic habebis ligna variè colorata, alia clariora & dilucidiora, alia magis fufca, alia media, qui colores nullâ elui ratione poffunt. *Idem.*

Modus conficiendi Hebeni, ut videatur naturalis.

Omnis generis ligna, Hebeni formam acquirere poffunt,

præsertim dura, quæ lucidiora, ut buxus, cedrus, morus tam albus quàm niger, quæ ligna omnium sunt ad hoc opus præstantissima, quamvis nigra morus aptior. Sumito itaque hujus generis ligna, atque in aqua aluminosa tres dies, vel ad Solem, vel prope ignem ponito, ut tantùm calefiant: deinde in oleo communi, vel sesamino, in quo vitrioli Romani, sulphuris, singulorum tantum, quantum avellanæ respondeat, coquito aliquandiu: nam quò magis coquuntur, eò etiam nigriora fiunt, modò ne nimium coquantur. Nam tunc & ambusta & fragilia fiunt. Ritè autem cocta si fuerint, nil pulchrius desiderari posse videtur.

Ad pelles cœruleo colore tingendas.

Sumito grana ebuli, vel sambuci, quantum satis esse videatur, coquantur primùm, ungantur pelles, & laventur optimè, pòst exprimantur. Hoc facto, sumes ebuli vel sambuci acinos, eosque in aqua in qua alumen sit liquefactum, coquito: mox eâdem aquâ pelles semel inficito, & siccato, rursusque tingito & aquâ fontanâ lavato, atque cultello, ab aversa parte aquam abstergito. Quod cùm factum fuerit, rursus tingantur supradicto colore aliquo, siccenturque, & cœruleo præstabunt. *Idem.*

Ad pelles rubro colore tingendas.

Pelles priùs unctæ, lotæ, expressæ, ut suprà & expansæ, ponantur in aqua, in qua coctum fuerit tartari sal: deinde cùm expressæ fuerint, addito prædictæ æquæ, cineris cancrorum ustorum quantum satis est, ea quàm optimè fricentur pelles: postea aquâ communi abluantur, & exprimantur. His factis sumito radicis rubræ, q. s. est cum aqua tartari mistæ, qua fricentur pelles benè: deinde rursus addito cineres cancrorum ustorum, fricentur, laventur, & exprimantur, deinde ligno brasilio tingantur, præsertim si nondum satis rubere videantur. Radices rubræ cum aqua calida, in quâ tartarum fuerit coctum, contemperandæ erunt, & per noctem relinquendæ: deinde addendum aliquantulum aluminis ex vini fece parati, vel catini in aqua dissoluti. Possunt etiam pelles purpuræ tomento tingi in lixivio ferventi, & cocto, & tracto colore erunt pulcherrimæ. *Idem.*

Ad

Ad viridem colorem pellibus inducendum.

Rec. Spinæ cervinæ,
Aluminis ſing. q. ſ. eſt.
Aquæ Fontanæ tantum, ut digitum unum emineat. Miſceantur, & ſemel efferveant: deinde cùm colatum fuerit, pelles priùs unctæ, lotæ, & ſiccatæ fricentur optimè, dictis acinis coctis. Quibus factis, rurſus alumine contrito fricentur, deinde rurſus ſtercore ovino combuſto, atque in ſupradictam aquam poſito, poſtea iterum granis: quæ cùm deinceps aquâ lotæ ac ſiccatæ fuerint, bis prædicto colore tingantur, & erunt perfectæ. *Idem.*

Aliter.

Rec. Spinæ cervinæ acinos maturos, contunde: deinde in aqua, alumine temperata, coque quantum volueris, quâ bis tingantur pelles priùs unctæ, lotæ, & expreſſæ, quæ cùm exiccatæ fuerint, tingantur colore flavo, ex liguſtri acinis coctis in aqua aluminoſa, & pauco croco, & erunt pulchræ. *Idem.*

Ad pelles cœruleo colore, alio modo tingendas.

Pelles tantùm corticibus uvarum nigrarum fricentur, donec violaceæ fuerint: deinde Indico pulvere ſuperaddito, rurſus fricentur, laventur, & ſiccentur. Poteſt etiam pulvis Indicus cum vino rubro contemperari, ut eo pelles lotæ tingantur. *Idem.*

Ad pelles rubeo colore tingendas.

Pelles benè lotæ, deinde in galla poſitæ, per horas duas, atque expreſſæ, tingantur, ſemel colore ſcotano, qui in aqua aluminoſa unà cum æris flore fuerit coctus. Quibus factis, inungantur pelles bis verzino, cum lixivio cocto. Verùm ſi pelles, Damarum pelles imitantes, tingere voles, in lixivio ſcotanus coquendus erit. *Idem.*

Aliud ad pelles viridi colore tingendas.

Recipe Acinorum { Sambuci contuſorum,
Ebuli contuſorum,
Spinæ cervinæ contuſorum ſing. q. ſ. eſt. }
Aluminis quantum volueris.
Miſceantur, & primò grana liguſtri acini, in lixivio ſe-

mel

mel ferveant: deinde adde acinos ebuli & ſambuci, quæ cùm ſemel quoque bullierint, cocta auferantur ab igne: quib. frigefactis, fricentur pelles granis primò; deinde ovino ſtercore uſto, demum aquâ ſupradictâ acinorum laventur, cultelloque ex adverſo abſtergantur, & pelles ſiccentur. Quòd ſi ſatis tinctæ non fuerint, penicillo iterum tingantur, addito pulvere Indico, ut perfectiores reddantur. *Idem.*

Ad hircinas pelles viridi colore tingendas.

Sumito hirci, aut capræ pelles, pumice expolitas: deinde oleo inunctas, demum lotas. Ad hæc in aqua calida colata, in qua gallarum tritarum unc. j. vel ij. poſitæ ſint, fricentur benè: deinde relinquantur ſic per horam unam, demum eximantur, exprimantur, & expandantur. His peractis, ſumito acinos Spinæ cervinæ menſe Julio collectos, quum ſunt virides, hos ſiccatos tenuiſſimè terito: aluminis contriti, in ſingulas pelles unc. ij. cum dicto pulvere liguſtri acinorum miſceantur, ſuperinfundendo aquam calidam: deinde frigida facta infundatur ſupra pelles, manu colorem imprimendo. Quibus factis, addatur aliquantulum ſtercoris capræ uſti, & contriti, & rurſus fricentur: mox laventur, aquaque cultello, ut ſuprà, abſtergantur, & expandantur. Deinde ſumito liguſtri acinos benè maturos eosque integros in aqua aluminoſa coquito aliquantulum, quâ unà cum acinis frigefactâ, manu fricentur pelles, & cinere dicto reſpergantur, aqua acinorum calida contemperata, laventur, & cultello abſtergantur: deinde ubi ſemel aqua viridi penicillo tincta fuerint, ſiccentur, & erunt perfectæ. Quòd ſi obſcuriorem colorem voles, quum acinos & alumen coquis, adde pulveris Indici aliquantulum tenuiſſimè contriti.

Pellium, è floribus liliorum tinctura.

Rec. Flores liliorum cœruleorum recentes.
Acinos Spinæ cervinæ aridos
Alumen ana q. ſ.

Terantur omnia, & miſceantur cum pauca aqua fontana, & ferventur in vaſe aliquo mundo. Deinde pelles prius inunctæ, & lotæ tingantur tum acinis & cinere, ut dictum: deinde laventur, aquaque cultello abſtergatur, & ſiccentur. Quo facto, tingantur pelles cum prædicto colore

lore in vaſe ſervato: deinde fricentur, corrugentur, lævigenturque ſecundùm artem. *Idem.*

Ad Oſſa cœruleo, rubroq; colore inficienda.

Cùm omnia oſſa alba, præſertim cornu cervi, tingi poſſint, ſumantur ea quæ placuerint: quæ cùm priùs fuerint parata, & formata ad uſum, coquantur priùs aliquandiu in aqua aluminoſa: deinde eximantur & ſiccentur. Quibus factis, ſumito floris æris, ſeri caprini, ſingulorum quantum ſatis eſt, miſceantur, & ſimul cum oſſibus in vas aliquod æneum, coopertum in fimo, per quindecim ponantur dies: deinde auferantur, & erunt pulcherrima. Quòd ſi pro ſero Urinam ſumas, optimè feceris. Porrò ſi rubra efficere voles, adde cinnabarim, vel laccam, ponantur in vas aliquod ligneum, aut vitreum, & non æneum. *Idem.*

Ad tingendas ſuillas ſetas, aut alia hujuſmodi quibus veſtes mundantur.

Sumito ſetas benè lotas: deinde in aquam, in qua alumen coctum fuerit, tamdiu immittito, donec aliquo modo colorem ſubflavum aſſumant. Deinde cape Rubiæ tinctorum contritæ, quantum ſatis eſt, ponatur in aceto: deinde aqua ad ignem, cui, poſtquam fervere cœperit, infundantur: quæ cùm aliquandiu coctæ fuerint, auferantur ab igne, relinquanturque, donec frigidæ evaſerint, deinde eximantur, & erunt pulcherrimæ. *Idem.*

Ad tingendas ſetas flavo, vel viridi, vel cœruleò, vel alio colore.

Setæ cùm priùs fuerint lotæ, & in aqua aluminoſa coctæ, ſcotano, & croco tingantur, ſiquidem flava habere velis: vel ſucco acinorum ſambuci, aut ebuli aut liliorum cœruleorum, ſi cœrulea: vel æris flore, ſi viridia. Atque ita his adhibitis, factoque periculo, an arrideant colores, ſetas variis coloribus infectas habere poteris. *Idem.*

Purpurinæ faciendæ modus, quo colore aureus color ad pingendum, & ſcribendum conficitur.

Rec. Stanni igne liquefacti, libram j. cui adde, ſi ab igne remotum fuerit,

Argenti

Argenti vivi unc. viij. vel x. miſcendo continuè.
Sulphuris contriti,
Salis ammoniaci contriti ſing. libram j.

Miſceantur omnia optimè, & terantur in mortario, vel lapideo vel vitreo, non æneo: deinde ponantur in cucurbitam ligneam magnam digitos duos, ſupra materiam luto inductam, & coquantur in fornace, primò igne perquàm lento, deinde aucto, miſcendo aliquandiu baculo, donec flavum colorem aſſumat. Quo facto auferatur ignis, & defervefcere permittantur, & ſic habebis purpurinam pulcherrimam, aureo colore infectam: quæ pòſt lixivio teritur, & urinâ, vel lixivio, adjuncto croci puſillo, eluitur, aquaque è gummi temperatur, ut infrà clariùs dicetur. *Idem.*

Modus parandæ laccæ è Verzino.

Sumes tomenti, cujuſvis generis libram j. Coquantur in lixivii ſextariis duobus, donec tomentum in aqua diſſolvatur. Quod cùm factum fuerit, ponatur in vas aliquod ligneum vel lapideum, adjiciendo ſenſim aluminis contriti libram j. ligneâ ſpatulâ continuè miſcendo, deinde etiam aquæ frigidæ ſextariis duobus ſenſim infuſis, in ſacculo coletur, & materia in ſacculo reſidua, in vaſe vitreo ſervetur. Quibus factis, ſumito ligni braſilii inciſi libram j. coquatur in ſextario lixivii, donec digitus unus evaneſcat: deinde fiat colatura, cui adde gummi Arabici contriti unc. j. & coquatur iterum, donec medius digitus abſumatur. Mox adjungito materiam in vitreo vaſe ſervatam, & miſceto optimè, deinde coletur, & eximatur, ex eoque quod in colatorio relictum eſt, fiant pilulæ, atque in umbra ſiccentur, & erunt perfectæ. *Idem.*

Modus parandi Tabulas albas, delebiles, in quibus ſcribitur ſtylo æneo, cujuſmodi ſunt libelli qui in Germania fiunt.

Gypſi mundi & cribrati, quantum ſatis eſt, capies, & cum colla cervina, aut alia diſſolves: quod cùm exſiccatum fuerit, radatur, ut politum fiat & lucidum. Quibus ſic ſe habentibus rurſus, ut priùs diſſolvatur, radatur: deinde ſumito ceruſſæ in tenuiſſimum pulverem redactæ, & cribratæ, quantum ſatis eſt: miſceatur cum oleo lini cocto, & fiat unguentum, quo illinantur tabulæ: quæ cùm benè illitæ fuerint, ſiccentur in umbra per dies quin-

que

que aut ſex, deinde panno aliquo, in aqua intincto, deinde expreſſo, expoliantur tabulæ, & ſic relinquantur per dies quindecim, aut viginti, donec optimè ſiccentur, quibus ad ſcribendum delendumque, quod ſcriptum fuerit, utimur. *Idem.*

Scriptoriæ rubricæ ratio.

Rec. Ligni braſilii minutim inciſi unc. j.
Ceruſſæ
Aluminis ſing. unc. ij.

Terantur & miſceantur: quibus tantum urinæ ſuperinfundito, donec cooperiantur, relinquanturque ſic per tres dies, miſcendo quotidie ter aut quater: deinde coletur per linteum ponaturque in catino aliquo vitreato, vel mortario, & ſiccentur in loco aliquo, ab aëre & Sole remoto & ſerventur. Quando autem ad ſcribendum uti voles, aqua gummi temperata conficito. *Idem.*

Ad Pelles inaurandas, quibus cùm alia, tum periſtromata, & aulæa fiunt.

Rec. Olei lini libras iij.
Vernicis.
Colophoniæ ſing. libram j.
Croci contriti unc. ſem.

Miſceantur & coquantur ad ignem tamdiu, donec gallinæ penna immiſſa, deinde extracta, videatur uſta: deinde auferantur ſubitò ab igne, addatur ſenſim aloës hepaticæ in pulverem redactæ, libra j. miſcendo continuè baculo aliquo dextrè, ne nimio fervore juſto altius ſubleventur. Nam cùm ſublevatur, ſubitò ab igne auferenda erunt, quouſque reſideant: deinde rurſus ad ignem ponenda, coquendaque tamdiu, donec optimè permiſta fuerint: poſtea auferantur ab igne, & cùm aliquantulum quieverint, coletur, & ſervetur in vaſe aliquo. Quòd ſi pro croco ſumas alborum liliorum croceos floſculos, optimè feceris. Cæterùm ſi pelles auro obducere voles, obducantur primò foliis argenti, vel ſtanni cum ovorum albo, vel gummi Arabico: deinde prædicto unguento inungantur, & ſubitò auri colorem recipient: deinde ſiccentur ad Solem, imprimendo formas, vel pingendo, & erunt pulcherrimæ. *Idem.*

Ad tingenda ſerica coccineo colore, quod Chermeſinum vocant.

Rec. Smegmatis duri, & raſi, quantum ſatis eſt, diſſolvatur in aqua communi: deinde imponantur ſerica panno aliquo linteo raro involuta, & coquantur ſimul ad ignem, per ſemihoram, movendo aliquando, ne vaſi adhæreſcant. Quibus deinde exemtis, & lotis aquâ ſalſâ, deinde communi, ſumito pro qualibet libra ſericorum libram unam, aut plus, aluminis in aqua frigida ſufficienti diſſoluti, in quam ſerica per ſe, abſque prædicto panno, injicito per horas octo. Quod cùm factum fuerit, eximantur ſerica, & laventur, primò in aqua communi, deinde ſalſa: atque iterum communi, quibus poſtea ſubitò in cacaba poſitis, unà cum ſequentibus cocci granis, quod in hunc modum ſe habet:

Rec. In ſingulis libris ſerici, Chermeſi, ſive cocci contriti & cribrati unc. iij. aut iiij. bulliant in tanta aqua communi, donec ſericum cooperiatur ad quatuor aut ſex digitos, adde ſimiliter in ſingulas ſerici libras, uncias tres gallarum in pulverem contritarum. Quòd ſi gallæ deſint, adde loco gallarum arſenici cryſtallini unc. ſ. pro libra ſerici, quod colorem perfectiorem reddit, niſi quòd tam aqua, quàm ejus vapores ſunt valdè periculoſi. Quando autem bullire incipit, tunc ſericum ita præparatum, ut ſuprà, injicito, & coquito per horas quatuor: deinde cùm exemtum fuerit, ſiccetur in umbra, & erit perfectum. *Idem.*

Modus parandi Verzini quatuor colorum.

Rec. Verzini quantum ſatis eſt, coquatur in ſufficienti quantitate aquæ, uſque ad conſumtionem tertiæ partis, vel donec color pulcher evadat: deinde ablato ab igne, in quatuor dividatur partes, quarum una per ſe ſervatur, & erit roſei coloris: alteræ adjungatur parum aquæ calcis, & erit punicei: alteræ addatur parum lixivii, & erit violacei coloris: ultimæ denique adjiciatur aliquantulum aluminis, & vini fecis, & erit viola obſcurior. Verùm cùm hæc adduntur, verzinum tepidum eſſe oportet. *Idem.*

Verzinum rubrum, alio modo.

Sumito menſuram aquæ communis, cui addito tantum

calcis, ut nucis magnitudini reſpondeat: deinde cùm ſic per integram noctem fuerit relicta, ſumito Verzini raſi tantum, ut ad dimidiam vaſis partem perveniat, cui ſuperinfundatur aqua calcis, colata, quæ cùm per quatuor horas ſteterint, coquantur, donec dimidia pars evaneſcat. Quod cùm ritè factum fuerit, auferatur ab igne, & ſenſim in aliud vas infundatur, ut color tantùm auferatur: cui denique addatur aluminis contriti parum, nempe tantum ut ciceris magnitudinem referat & ſervetur. Quòd ſi ad ſcribendum uti velis, adde aliquantulum aquæ gummatæ. Si verò mavis colorem puniceum, adjicito lixivii unc. iij. plus minúſve, & erit perfectum.

Color purpureus ut parandus.

Rec. Myrtillorum baccar. nigr. libras ij. aluminis unc. j. æris uſti unc. ſ. aquæ menſuram mediam. Hæc commiſceantur in aheno, & ad duorum digitorum conſummationem coquantur, frigefacta coletur, & vaſe puro excipiatur, & donec ad ſufficientiam craſſeſcat, relinquatur.

Coloris roſei parandi modus.

Aceti vel vini ſume q. placet, huic adde alumen in tenuiſſimum pollinem redactum, quo diſſoluto, lixivium forte ex calce conficiatur. Pòſt accipe ligni braſilii, aluminis q. ſ. quibus linteo involutis in lixivium ſuſpendantur, & ad diem illic relinquantur, dein ſuccum exprimito, & rurſus ſuſpendito: hoc fac iterando ter aut quater. Cùm tandem quartò expreſſeris, colorem optimum ſiccandum relinque. *Idem.*

Alius roſeus color.

Rec. Partes minii duas, ceruſſæ partem unam, contendo, probè miſceantur. Vel Sume auripigmenti, & minii ſing. æqualem partem, & agitando benè commiſceantur. *Idem.*

Color ſpadiceus ut parandus.

Sumatur Lignum braſilium infriatum, & vitriolum album, commixtis invicem ad ignem coquantur. Vel immiſce nigro colori minium & gummi q. ſ. *Idem.*

Color flavus.

Rec. Baccas rhamni circa feſtum Laurentii lectas, his tuſis aluminis triti adde paululum & in vaſe æneo aſſerva.

Aliter.

Accipe Cortices mali, his detrahe tunicam aſperam exteriorem, & abjice, reliquas in fruſta ſecabis ſuperinfundendo aquam, ad ignem bis vel ter ebulliant, adde alumen tritum & ſemel adhuc bulliant. *Idem.*

Aliud.

Optimum parabis luteum colorem, ſi ovi vitellum cum croco permiſcueris. Vel excipito crocum & alumen tritum panno lineo, ſuperinfunde acetum & exprimito. Item poteris invicem commiſcere crocum, vitellum ovi, gummi Arabicum & Alumen, & ad uſum reſervare. *Idem.*

Color viridis ut parandus.

Baccas Rhamni, poſt feſtum Michaëlis lectas contunde aquam ſuperinfundendo, & aluminis pauxillum addendo. Pòſt probè miſceantur & ad duos dies relinquantur. *Idem.*

Elegans viridis color.

Accipe mellis q. ſ. cui affunde aceti paululum plus, commiſce invicem diligenter in vaſe vitreo vel cupreo, quod melius, quo obturato fimo duodecim diebus immoretur. Idem recipe acetum vitreis chymiſtarum organis extractum, funde in vas cupreum, adde ſcobem cupri & ad locum calidum repone, cùm apparuerit acetum cœruleum, effunde in aliud vas vitreum. Pòſt acetum aliud affunde & repone, ut antea dictum. Et hoc fac iterando quoad ſufficientem coloris copiam habeas. Colatum tandem ut craſſeſcat linque. *Idem.*

Ad molendum ſive terendum aurum, ad miniandum & ſcribendum.

Rec. Folia auri, & quot volueris.
Mellis tres aut quatuor guttas.

Quibus miſtis & contuſis, ſervetur in vaſe oſſeo aliquo, ſi ad ſcribendum uti velis, addito aliquantulum aquæ gummatæ, & erit optimum.

Aliter.

Rec. Folia auri vel argenti quot volueris, ponantur in catino

catino vitreo, terſo, in quo digito tantum macerentur cum aquâ, donec optimè macerata fuerint: deinde impleatur aquâ communi, & miſceantur, relinquanturque per ſemihoram. Quibus factis ſenſim auferatur aqua, ita, ut aurum in fundo remaneat, quod ſiccetur, & ſervetur in vaſe cooperto. Quando autem ad ſcribendum uti voles, addito aquæ parum. *Idem.*

Aliter cum purpurina.

Rec. Purpurinæ quantum volueris, ponatur in catino cum urina, aut lixivio, digito miſcendo & macerando benè. Quod cùm factum fuerit, impleatur urinâ, vel lixivio, & relinquatur, donec reſiduum faciat: deinde rurſus maceretur, mutando urinam, vel lixivium toties, donec aqua, vel ultima urina lucida evadat: deinde ſenſim coletur urina: materiæ verò reliquæ addatur parum croci, aquæ gummatæ, & fiat liquor ad ſcribendum, miniandumque. *Idem.*

Compoſitio quæ Siſa vulgò dicitur, in qua aureæ bracteolæ expolitæ collocantur.

Rec. Gypſi optimi,
Boli Armen.
Aloës hepaticæ,
Sacchari candidi ſing. drach. ſ.

Terantur ſingula per ſe, quibus alterum ſuper alterum collocatis, addatur parum zibethi, vel mellis.

Ad aurum ponendum, ſimplex compoſitio.

Rec. Gypſi optimi,
Aloës hepaticæ,
Boli Armen. ſing. part. j.

Redigantur ſingula in pulverem, & contundantur cum ovorum albis: deinde colentur. Quòd ſi nimium eſſet fortis, adde aquam communem.

Aliter.

Sumito aquæ gummatæ q. ſ. eſt, qua ſola affigatur aurum, vel charta pergamena, vel corio, & erit perfectum. Valent etiam alba ovorum, lac ficuum.

Ad Aurum in nigra materia reponendum.

Sumito fumum ex lucernis, quo tingantur nigra: deinde ſuperaddatur aurum cum aqua gummata.

Marmor aut lignum, quomodo auro obducenda.

Rec. Boli Armeni,
Olei nucum, ſing. q. ſ. eſt.
Contundantur, & pinſentur ſimul: deinde quando aurum obducere voles, videas ne liquor nimium humidus, aut nimium ſiccus conſpiciatur. *Idem.*

Ad literas aureas ſine auro faciendas.

Rec. Auripigmenti,
Cryſtalli ſing. unc. j.
Redigantur in pulverem ſingula: deinde miſceantur cum ovi albo, & fiat liquor, quo ſcribatur. *Idem.*

Ut Literas argenteas abſq; argento facias.

Rec. Stanni unc. j.
Argenti vivi unc. ij.
Miſceantur, & liqueſcant ſimul: deinde cum aqua gummata contundantur, & ſcribe. *Idem.*

Ut Literæ virides fiant.

Sumito folia rutæ, ex quibus ſuccum exprimito, cui addito floris æris, croci, ſingulorum parum, contere, cùm uti voles, aquâ gummatâ, utere & ſcribe.

Ut Literæ albæ ſcribantur.

Sumito lactis ficuum q. ſ. eſt, & in vaſe aliquo vitreo ponito ad Solem, per ſemihoram. Cùm verò uti voles, aquam ſumito gummi, miſce, & ſcribe. Ubi ſcripſeris, tota papyrus atramento tingenda erit: deinde cùm exſiccata fuerit, panno aliquo linteo optimè fricanda, ut literæ cum ficuum lacte ſcriptæ, auferantur, ſpaciaque illa alba remaneant. Nam eo lacte effectum eſt, quò minus ſpacia literarum atramento tingerentur. Similiter valent etiam ovorum vitella, modò cum aqua contuſa, fiat liquor & ſcribatur: deinde cùm atramento tincta integra papyrus, atque exſiccata fuerit, fricentur literæ, vel panno aliquo vel cultello, & remanebunt literæ albiſſimæ. *Idem.*

Liquor

Liquor viridis ad ſcribendum & pingendum.

Rec. Floris æris quantum ſatis eſſe videtur, ponatur in aceto, donec liquefiat: deinde coletur per pannum ſubtile. Quod cùm factum fuerit, ſuper lapide porphyrite teratur optimè cum aqua communi, addendo parum mellis. Deinde cùm benè ſiccatum fuerit, rurſus ſuper lapide porphyrite, cum aqua gummi teratur, & res erit perfecta.

Cœrulei parandi alia ratio.

Cœruleum cum melle, ut æris flos, conterendum, ſed purgandum non eſt. Temperatur autem ovi albo agitato, aut glutinis aqua, & non gummi. Aqua hæc glutinis, fit ex viſcerum glutine lucido & liquefacto, & colato, ut ex gummi ſolet.

Cinnabaris parandi modus ad ſcribendum.

Cinnabaris, cùm ſuper lapide porphyrite optimè aquâ communi contrita, deinde exſiccata, fuerit, ponatur in vas aliquod oſſeum, vel vitreum, urinaque ſuperinfundatur, relinquaturque ſic aliquandiu: nam fundum materia petet: poſtea auferatur ſenſim urina, atque rurſus recens addatur. Quod cùm octies, aut decies factum fuerit, optimè purgatum erit. Quibus ſic ſe habentibus, ſumito ovorum alba optimè agitata, & in aquam puram diſſolvantur: eam aquam ſuper cinnabarim effundito, ut tranſverſum digitum emineat, rurſusque ſimul agitato: deinde cùm reſiduum fecerit, auferantur ovorum alba ſenſim, rurſusque recentia addantur, fiatque hoc toties, quoties cum urina factum fuit. Hoc quidem nullâ aliâ ratione fit quàm ut fœtens ille odor, ex urina contractus evaneſcat. His omnibus factis, addantur albumina ovorum recentia, miſceantur optimè, & fiat liquor ad ſcribendum, & pingendum. Cæterùm hic liquor in vaſe aliquo obturato ſervandus erit: deinde cùm quis hoc uti volet, ligno aliquo miſcendus ſervatur etiam diutiſſimè incorruptus.

Aqua fortis ad Serica, marmora, pannosq; linteos inaurandos.

Sumito glutinum ex pergameno confectum, quo illi-

natur tela ferica leviter, ne aqua illa penetrare queat. Quo facto fumito

Ceruffæ,
Boli Armen.
Floris æris fing. part. j.

Mifceantur, & redigantur in pulverem fuper lapide porphyrite, & fiat pulvis, qui ponatur in ollam aliquam vitreatam, addendo fandarachæ liquidæ tantum, quantum fatis effe videtur, ad ignem admodum lentum ne bulliat. Cæterùm fuper marmora gluten non erit ponendum, fed tantùm fortis aqua. *Idem.*

Libri auro quomodo obduci queant.

Rec. Boli Armen. ad nucis quantitatem.
Sacchari candidi ad ciceris magnitudinem.

Redigantur in pulverem tenuiffimum fimul: deinde addantur alba ovorum, mifceantur optimè, contundendo. Quo facto, fumito librum optimè ligatum, & fub prelo, cum ovorum albo illitum: deinde cùm exiccatum fuerit, illinatur prædictâ compofitione, & ficcetur, fricetur-que benè, ut politum læveque fiat. Quum autem auro eos obducere voles, aqua communi priùs humectentur: deinde fubitò auro fuperpofito, bombyce premantur leviter, & exiccati, dente lævigentur, atque ferro frigido formæ imprimantur. *Idem.*

Ad confervanda ovorum alba incorrupta ad cinnabarim parandam, aliosq; colores absq; arfenico, res perpaucis admodum cognita.

Sumito ovorum alba recentia & integra, quibus fuper-infundito in centum ova, tertias aceti partes, finitoque fic ad horas vigintiquatuor: deinde coletur per pannum linteum fubtile, ne frangantur ovorum alba, relinquan-turque fic per dies octo: quæ cùm deinde rurfus colata fuerint, ferventur ad ufum, in vafe aliquo cooperto.

Aqua fortis ad effigiandum.

Rec. Gummi Ammoniaci part. iij.
Arabici part. j.
Sagapeni part. iv.

Mifcean-

Miſceantur, & ponantur in aceto, donec molleſcant: deinde contundantur, colentur, & ſerventur ad uſum. *Idem.*

Aliter ad idem.

Rec. Gummi ammoniaci unc. j.
Arabici unc. iij.

Ponantur in aceto per horas xxiv. donec molleſcant: deinde adde mellis flavi, ad magnitudinem nucis, allii mundati, & contuſi caput unum, aloës hepaticæ parum: miſceantur, & coquantur aliquando in aceto: deinde coletur, exprimaturque benè ſubſtantia omnis. Quòd ſi videatur liquidius, coquatur denuò, donec juſtam conſiſtentiam acquirat, & ſervetur in vaſe aliquo vitreo. Quando autem uti voles, tingantur eâ, quæ auro obduci velis: deinde cùm exiccata, & oris halitu calido humectata fuerint: ſubitò auri folia ſuperponantur, ac penicillo, ſeu bombyce applicentur.

Modus quidam hactenus ignoratus, ſed facilis, molendi auri, vel argenti pulcherrimi coloris, quod expoliri, & gummi illuſtrari poteſt.

Sumito foliorum auri tantum, quantum volueris, ponantutur in crucibulum, vel teſtam ad ignem: deinde ſumito argenti vivi quater tantum, & ſimiliter in aliud crucibulum, vel teſtam ponatur ad ignem, ſed non propè, ut tantùm calefiat. Auri verò folia tamdiu ad ignem relinquenda, donec rubeſcere incipiant, ſed non liqueſcant. Quibus factis auferantur ab igne crucibula, & miſceatur argentum vivum cum auri foliis, miſcendo aliquantulum ſimul ligno aliquo: deinde ſubitò in ſcutellam aquæ plenam injiciantur, & fiat malagma. Verùm ſi aliter facere voles, folia auri cum argento vivo, ſuper lapide porphyrite conterantur, donec optimè miſta, atque contuſa: deinde bis, terve aquâ communi laventur, quòd ſi parum aceti, vel ſucci limoniorum addas, optimè feceris: nam meliùs citiusque permiſcentur. Itaque hoc malagma quocunque modo paratum, ſumito, atque per pannum lineum non rarum exprimatur, ut pars aliqua argenti vivi exeat: vel exprimatur per damæ, ſive agni candidam pellem, quod melius eſt: deinde quod in pelle hæſit, conteratur cum ſulphure vivo optimè

 priùs

priùs contrito, tanto, ut dimidiam massæ mensuram non excedat. Quibus factis, ponatur in vase aliquo ferreo ad ignem, optimè cooperto, ibique relinquatur donec totum sulphur combustum, & quod relictum, flavum fuerit: deinde frigidum in scutella aquæ plena toties lavetur, donec auri colorem sumat, & servetur ad usum. Quando autem quis uti volet, addat tantum aquæ rosarum, vel communis, in qua gummi Arabici dissolutum sit, quantum satis est: hæc misce, & fiat liquor aureus, ad scribendum, & pingendum. Quod cùm scriptum, pictumque fuerit, fricentur literæ, dente aliquo leviter, quod cum alio molito auro, quo omnes ferè pictores utuntur, fieri nequaquam potest. Cæterùm hoc secreto Veterum quidam usi sunt, ut in quibusdam veteribus libris videre licet. Verùm in poliendo, animum adhibere oportet, ut etiam papyro superaddita fiat: deinde etiam absque papyro, præsertim literis non ritè lucentibus. *Idem.*

Ad gummi faciendum (quod Vernicem vocant) pulcherrimum ad dictum aurum illustrandum, & omnia alia opera, coloribus infecta, & sine coloribus.

Rec. Belzoinum, inter duo folia papyri, contritum optimè, idque in ampulla ponito, ac tantum aquæ vitæ superfundito, ut ad tres, aut quatuor digitos emineat, croci capillos quinque, aut sex crassè contusos, vel integros, & relinquatur per unum, aut duos dies. Quod cùm factum fuerit coletur, quo cùm opera inaurata illustrare volueris, penicillo ea illines, & fient lucida & pulcherrima. Hæc materia citò siccatur, atque in multa durat secula. Quòd si argenti folia conterere voles, facito, ut suprà dictum est, nisi quòd loco sulphuris, sal accipiendum erit. Quæ si gummi opera illustrare voles, sumito medullæ belzoini: nempe partes illas albas in medio belzoini consistentes, quantum satis est, addendo tantum aquæ vitæ, quantum suprà dictum est: crocum autem non adhibebis. Hoc gummi possunt illiniri varia, sive picta sive non, ut mensæ, capsæ præsertim ex hebeni, aut nucum ligno: item Coria, sive auro obducta, sive non: quoniam non solùm lucida efficit, verùm etiam colores conservat. Præterea cùm statim exiccetur, neque pulveres, neque alias sordes admittit, quæ vel panno, vel cauda vulpina abstergi, atque auferri nequeat.

Modus

Modus terendi ſive molendi auri vel argenti facilè, quo periti Artifices utuntur.

Sumito folia auri, quæ in ſcutella aliqua vitrea cum julapio roſaceo conterito, & miſceto digito medio, ut optimè miſceantur: deinde ſuper lapide porphyrite, aut marmoreo poſitis, rurſus probè conterantur, addendo aquam ſenſim: pòſt auferatur, atque in ſcutellam colligetur lapide benè loto aqua, ut ritè colligi poſſit. Quibus ſic ſe habentibus, aurum benè digito lavetur: deinde cùm in fundo reſiduum fecerit, aqua ſenſim auferri debet, aliaque ſuperinfundi calida, ac denuò lavari, hocque toties faciendum donec julapium, lavando probè ablatum fuerit, aquaque dulcis amplius non apparuerit. Poſtea exſiccatum aurum, in vaſe aliquo vitreo ſuper cinerem calidam poſitum, tamdiu ſinendum erit, donec optimè calefiat, atque colorem ſuum naturalem recipiat: quo facto contemperetur aqua gummi, & fiat liquor ad uſum. *Idem.*

Liquor aureus facilis, & non multi precii.

Rec. Cortices arantiorum flavas, & ab interioribus optimè purgatas, & contuſas, ſulphuris flavi, & lucidi in pulverem redacti, quantum ſatis eſſe videatur: miſceantur, conteranturque benè ſimul, & ponantur in phialam aliquam vitream in loco humido per dies octo, aut decem, quâ deinde ablatâ, ad ignem calefiat liquor aureus ad pingendum & ſcribendum. *Idem.*

Aliud ad inaurandum quævis metalla.

Rec. Vernicis liquidæ libram j.
Terebinthinæ,
Olei lini ſing. unc. j.
Miſceantur omnia optimè, ſerventur ad uſum.

Atramenti conficiendi modus optimus.

Sumito gallarum optimarum in tres aut quatuor partes inciſarum, vel leviter contritarum quantum volueris, quæ cùm in oleo pauco, aliquantulum fuerint frixæ, ponantur in ollam vitreatam, ſuperinfundendo vini albi tantum, ut ad quatuor, vel plures digitos emineat: deinde adde gummi Arabici contriti lib. ſ. Vitrioli contriti unc.

 viij.

viij. miſceantur & ponantur ad Solem per dies aliquot, miſcendo quotidie. Poſtea cùm aliquantulum, & ad ſufficientiam cocta fuerint, coletur, & erit perfectum. Cæterùm fecibus relictis recens vinum addi poteſt, quoties vinum non ampliùs à fecibus tingitur. His quidem vinis ſimul miſtis, addantur gallæ, gummi, vitriolum recentia, ut ſuprà: deinde cùm rurſus ad Solem poſita, demumque cocta fuerint, multò melius erit, quàm prius. Quò enim ſæpius iterentur hæc, eò etiam melius evadet atramentum. Quòd ſi atramentum ſpiſſius, quàm par eſſet evaderet, addatur parum lixivii, & fiet fluidum. Si verò nimium eſſet fluidum, addatur gummi Arabicum. Cæterùm gallas parvas, criſpas, duras eſſe oportet, quemadmodum vitriolum coloris cœrulei: gummi præterea lucidum & friabile. *Idem.*

Atramenti pulvis, quem quiſque proficiſcens ſecum ferre poteſt, modò aquâ vel vino contemperetur. Hic etiam pulvis reddit atramentum perfectius.

Sumito nucleos perſicorum, vel armeniacorum, vel amygdalarum, ſive dulcium, ſive amararum, & ponantur ad ignem, donec candeſcant, auferantur, & ſerventur. Quo facto, ſumito reſinæ piceæ quantum ſatis eſt, ponatur in vas aliquod, vel ollam ad ignem, & cùm candelâ vel carbone accenſa fuerit, cooperiatur operculo aliquo; ita ut ſpirare, non extingui, ſed fumus optimè recipi poſſit: deinde cùm reſina omninò conſumta, vaſaque frigida fuerint, abſtergatur fumus in operculo hærens, & ſervetur. Quòd ſi quis tantum laboris, pro conficiendo fumo inſumere nollet, emat ab iis, qui impreſſorum atramentum conficiunt. De hoc itaque fumo ſumito part. j. pulveris nucleorum accenſorum part. ij. vitrioli part. j. gallarum frixarum, ut ſuperiùs dictum, part. j. gummi Arabici part. iv. Redigantur in pulverem, cribrentur, & miſceantur, fiatque pulvis in corio ſervandus. Quando autem uti voles, ſumito hujus pulveris parum: cui adde aliquantulum aquæ, vel vini, vel aceti, & miſce benè & utitor. Atque ſic habes atramentum repentinum, quod quiſque ſecum, abſque effuſionis periculo ferre poſſit. Quòd ſi hic pulvis addatur atramento non bono, perfectiſſimum redditur. *Idem.*

Atra-

Atramentum paratu facile, neque magno precio: præterea non solùm ad scribendum, verùm etiam ad libros imprimendos aptum.

Rec. Ejus tincturæ, quâ coria tinguntur, quantum volueris, fellis sæpiarum, quantum satis est, misce & fiat atramentum. Verùm si melius efficere voles, adjungito prædictum pulverem ex illis carbonibus, vitriolo, galla & gummi. Hoc etiam atramento libri imprimi poterunt: præsertim si aliquantulum vernicis, & olei lini addatur, ut liquidius & tenacius fiat. Cæterùm atramentum pro imprimendis libris, ex solo fumo resinæ conficitur, ut suprà dictum est, addendo vernicis liquidæ quantum satis est, & coquendo parum, fiat atramentum, vel liquidius, vel spissius, ut res ipsa poscere videbitur. Nam hyeme liquidius, æstate firmius esse debet. Quòd si liquidius efficere voles, adde plus olei lini: si verò durius, minus olei, & plus fumi, meliusque coque. Verùm durius atramentum elegantiores efficit literas. Quòd si rubrum atramentum conficere cupias, loco fumi sumito cinnabaris optimè contritæ, quantum volueris: si verò viride, & æris florem accipito: si cœruleum, ut paucis retro annis utebantur, sumito cœruleum Germanicum, vel enchaustum vitreum, quod Venetiis habetur. Reliqua fiant, ut in communi atramento dictum est. *Idem.*

Liquor ad scribendum tanto candore præstans, ut papyrum vincat, in eaq; legi possit.

Sumito ovorum cortices optimè lotas, easque super porphyrite, vel marmore, cum aqua conterito, & in scutella positas sinito, donec in fundo materia resideat: quo facto sensim auferatur aqua, materiaque vel per se vel ad Solem siccetur, serveturque. Quando autem uti voles, accipito gummi ammoniaci, exemto flavo cortice quantum satis est, ponatur in aceto distillato, per horam unam, donec dissolvatur: deinde coletur, cui addatur aliquantulum prædicti pulveris, & fiat liquor omnium albissimus ad scribendum & pingendum. Hoc etiam liquore primaria quædam fœmina Italica ad faciem dealbandam utitur, propterea quòd absque ulla aliqua læsione cutis, & dentium, ita faciem albam reddit, ut non illita,

illita, ſed naturâ ſic eſſe videatur. Verùm ſi ad faciem uti velis, liquorem multò rariorem & tenuiorem eſſe oportet, ut melius penetrare & durare queat. Cæterùm ſi ad hunc effectum aliquantulum talci combuſti, ut ſequenti libro docebitur, addideris, optimum feceris. *Idem.*

Pulvis abſtergens atramenti maculas, vel literas ſcriptas in papyro, quæ res ſcitu eſt pulcherrima atque commodiſſima.

Rec. Ceruſſæ optimè contritæ,
Lactis ficuum ſing. q. ſ. eſt.

Miſceantur, & fiat maſſa, quæ cùm exſiccata, deinde rurſus imbuta lacte, atque ſic ſexies factum fuerit, fiat pulvis & ſervetur. Quando autem atramentum vel literas à papyro auferri velis, ſumito pannum lineum, aquâ imbutum: deinde expreſſum, ponatur ſupra atramentum, vel literas, tamdiu, donec humectata ſint. Quod cùm factum fuerit, pulvis prædictus ſuperaſpergatur, & relinquatur ſic per noctem unam: deinde manè cum panno aliquo linteo ſicco fricetur leviter: quo facto, papyrum candidiſſimam videbis, & ad ſcribendum aptiſſimam. Quòd ſi omninò deletum atramentum non eſſet, iteretur ut priùs, & fieri nequit, quin auferatur. Quòd ſi attenuata charta nimium ſit eâ frictione, glutine, quo ligna ferruminantur, leviter liquefacto, ceruſſæ vel farinæ puſillo admiſto denſabitur. *Idem.*

Modus parandi vernicem, ad membranas, ſive papyrum lævigandam, quâ utimur ad ſcribendum: quæ melior eſt, & pulchrior eâ quâ vulgò utuntur, nec, ut vulgaris, malè olet.

Vernix quâ ſcriptores utuntur ad conficiendos libros, eſt gummi juniperi in pulverem redactum. Ex hoc etiam gummi cum lini oleo cocto liquida vernix conficitur: Utuntur ſcriptores prædicta vernice contrita, ut melius atramentum ſuſcipiat charta, nec perfluat. Verùm ſi meliorem, atque minore precio parare voles, ſumito ovorum cortices, mundatas & leviter contritas, eaſque in olla aliqua benè cooperta, in fornace, vel figuli, vel vitrearii tamdiu ſinito, donec optimè in calcem ac cinerem vertantur:

tantur: deinde cribrentur, & fiet pulvis albiſſimus. Quum autem uti voles, ponatur aliquantulum ſuper papyrum, atque leporino pede hinc inde ſpargatur, hinc quod reliquum eſt, abſtergatur, & ad ſcribendum reddetur optima. Verùm ſi poſteaquam ſcriptum eſt, & ſiccatum, pulverem auferri deſideres, aliquantum cum medulla panis fricetur, & abſterget pulverem omnem. *Idem.*

Liquor ad formandas Lineas, quæ deinde cùm ſuperſcriptum fuerit, auferri queunt, ita ut nullo modo ampliùs appareant.

Sumito tartari ad albedinem uſque uſti tantum, donec ad avellanæ magnitudinem accedat, diſſolvatur in ſcutella aquæ plena: deinde fiat colatura, cui adde lapidis lydii in tenuiſſimum pulverem contriti tantum, quantum ſatis eſſe videtur, miſce & fiat liquor ad formandas lineas, quas cùm auferri velis, fricetur papyrus cum medulla panis duri, & auferentur, ita ut ne veſtigium quidem reliquum ſit, quod eſt arcanum ſcitu dignum, & admodum utile. *Idem.*

Ratio ſolida in plano pingendi.

Verùm quæ in plano pinguntur, ſolida apparent. Hoc autem maximè duabus ex cauſis: altera eſt umbra, à qua oculus judicium illud refert. Si umbra igitur umbroſum & ſolidum corpus. Adeò enim ſenſus aſſeverare judico ex diuturno uſu contracto, ut referant in Inſulis nuper repertis, nec habitatis unquam aliàs, aves non refugientes, capi manibus. Altera eſt, ut conſideres, quæ pars corporis videatur, velut in cubo ſuprema anterior, dextra aut ſiniſtra: latent reliquæ ſuperficies: inde umbram ad lumen quod ante te finges ad altitudinem dimidii tecti collocabis, corpus autem pro lineis quæ ab oculo ad cubum ſuper planum extenduntur, & ab angulo intuitum conſtituere, & lumen è latere. Rurſus alia ratio eſt tabulæ, quæ in pariete pendet, alia ejus, quæ ſub oculis ac manibus finitori æquidiſtans jacet: verùm in omnibus hoc commune eſt, ut rem ipſam conſtituas eodem loco, & angulos & puncta eodem in plano, & ad lumen exprimas, ut terminos rei viſæ. Cùm enim anguli fuerint æquales, & coloribus, ac umbris adjuvantur, ut eadem corpora

corpora referant necesse est. Idem enim refert idem, & simile simile. Memento tamen, ut locum visus æqualis observes, is est humanæ figuræ caput, cùm homo in tabellâ pictus fuerit: quæcunque enim infra illud sunt, videbuntur humilia: quæcunque suprà, sublimia, non secus, quàm si verè tali in situ forent, oculus judicabit. Igitur ut solida referas, sunt hæc quatuor absolvenda; forma rei ex radiis oculorum sumta, umbra ex radiis lucis, color qui non alius esse debet, quàm ejus corporis sub ea luce, & sub eo situ collocati: ac demum situs in tabella ad hominis depicti rationem, cujus vertex è directo sit tuorum oculorum, statuendus est. *Cardanus.*

Ut in ligno figuras protuberantes efficias.

Sed placet inventum *Georgii Joachimi*, viri ingeniosi adjicere, quo in ligno figuras effingere docemur, lignum durum, rotundum, perpolitum, neque viride, neque planè siccum, crassitudine pugni vel etiam majore, in aquam aliquot diebus, donec intumescat, demissum, stylo ferreo malleoque ligneo sensim elaborato: erit autem cuneus cum margine, ut à latere vides, ne profundiùs possit immitti: cùm verò, quod voluisti, absolveris, torno lævigato lignum, ad unguem usque quo penetravit stylus: inde permitte in umbra siccari, nam vi coactæ intro ligni partes protuberabunt, atque ita formam, quam meditatus es, referent. Sit autem stylus obtusus aliquantulum. *Idem.*

Liquor aureus ad inauranda coria, argentum & vitrum.

Rec. Olei lini libras iij. coquantur in olla vitreata ad ignem lentum, donec satis esse videatur, id quod injectâ gallinæ pennâ illicoque exemtâ, facilè deprehendi poterit. Nam si extracta nudatur, satis coctum: si verò non, ampliùs coquendum erit. Verùm ut tutius & absque ullo periculo coquatur, fornacula conficienda erit, ita

ita ut olla superposita, flammam concipere nequeat, atque ipsum oleum accendere. Cocto itaque quantum satis est oleo, accipe resinæ piceæ, vernicis non liquidæ sing. unc. viij. aloës hepaticæ unc. iv. redigantur in pulverem omnia, & prædicto oleo addantur, & continenter baculo misceantur, maximè igne jam aucto, & coquantur ad julapii usque consistentiam. Quòd si liquor videretur clarior splendidiorque quàm par est, addito aloës citrini unc. j. sem. vel unc. ij. addendo minus sandarachæ, & sic paulò obscurior erit liquor, auroque similior. Cùm autem fuerit coctus, illicò ab igne auferatur, ne flammam concipiat (omnem enim consumeret) deinde sacculos binos acutos, quorum alterius acumen altero contineatur, habeto: in hunc subitò liquorem infundito, ut antè quàm frigefiat, subtiliter percoletur, & sic omnis utilis materia in fundo hærebit. Hæc perdiu conservatur, & quò vetustior, eò melior. Scito autem ab aloë aureum illum colorem pervenire, cætera corpus efficiunt & inspissant. Quòd si densiorem voles, cùm oleum ad certam mensuram inditum, coctum fuerit, quantum voles eximito: deinde præscriptum ordinem sequere, quæ ubi perfecta fuerint, tres quatuórve libras non excedent: quoniam minore pondere parari nequit. Artifices verò quadraginta vel sexaginta libras conficiunt simul, & servant à pulvere immunem. Quòd si vitrum vel stannum inaurare voles, penicillo tingito, & sic vasa auro puro obducta videbuntur. *Alexius.*

Ad marmora, & alabastrum, cæruleo vel violaceo colore inficienda.

Accipe Succi pastinacæ rubræ, liliorum cæruleorum, aceti albi sing. quantum satis est. Quòd si prædicti succi in promtu non sint, eo tempore parentur, quo flores & radices haberi queant, & serventur ad usum: vel si alterum desit, altero tantùm utere, misceantur, & coquantur aliquandiu, addendo in singulas libras succorum aceti, aluminis contriti unc. j. Quibus factis, marmora, vel alabastrum in prædicto succo ponantur, coquanturque tamdiu, donec probè fuerint infecta. Quòd si marmora præ magnitudine imponi nequeant, calefiant tantùm optimè eo in loco, quo sita sunt, deinde succo ferventi tingantur, & erunt pulcherrima. *Idem.*

Rosæ,

Rosæ, vel flores Caryophyllorum quomodo insigniantur.

Accipe salis ammoniaci quantum satis esse videatur, teratur super marmore cum aceto, & pauco saccharo, quod candidum vocatur: & ad usum servetur. Quando autem uti voles, sumito rosas, vel violas, quantum folia, ita cerâ applicato, ut prorsus plana conspiciantur: deinde super ea pingito quæcunque voles, prædicto liquore, & relinquantur sic per horam unam, ut siccescant, quo facto, auri, vel argenti folia superaddito, & cum bombyce leviter comprimito, sic quod affixum non erit, abstèrgatur, & quæ picta volueris, expressa bellè cernentur. *Idem.*

Ad picturas illustrandas.

Rec. Resinæ crassæ & albæ libram j.
Gummi unc. ij.
Terebinthinæ Venetæ unc. j.
Olei lini unc. ij.

Resina primò ad ignem liquescat, & coletur, deinde gummi in oleo communi sinatur, donec mollescat: quod cùm fuerit percolatum, misceantur omnia simul, & coquantur igne perlento miscendo continuè, quousque ritè omnia fuerint permista, & servetur ad usum. Hac misturâ si pictura aliqua munda illinita fuerit, pulcherrima splendidaque evadet. *Alexius.*

Alia quæ citò siccescit, Ejusdem.

Rec. Olibani masculi.
Gummi juniperi, sing. quantum satis est.

Misce, & fiat pulvis tenuissimus, cui addatur terebinthinæ Venetæ, quantum satis esse videatur, & misceantur ad ignem benè, deinde coletur, & servetur. Quum autem uti voles priùs calefiat mistura, deinde pictura leviter illinatur, & citò siccabitur, nitidaque evadet.

Alia Ejusdem.

Rec. Olei lini quantum volueris, distilletur in cucurbita vitrea, donec omne exierit oleum, de quo sumito unc. j. Vernicis ambræ unc. iij. misceantur ad ignem lentum probè, & fiat mistura, quâ calidâ utere ad omnis generis picturas,

ϲturas, ſive in ligno, ſive in tela fuerint. Verùm induſtriâ ac dexteritate opus eſt in utendo.

Quisque picturæ ignarus, ut rei alicujus effigiem ſtylo deſcribere poſſit, dummodo ſolùm colores aſſimilare diſcat.

Hoc in ſubjectam tabulam, vel ſolidiuſculam papyrum imagine repercuſſa (erit enim perito facillimum) ſi Sol defecerit, id alio imitaberis lumine: pleraque alia eveniunt, & cognoſces meliùs, quàm ut enarrarè poſſimus, præcipuè ſi diligens inſpector pertractaverit. Et huic réi conſcio quiſpiam occultè narrandi auſpicari poterit principia, & quæ voluerit, & remotè carceribus occluſo, nec leves poterunt imaginari technæ, diſtantiam ſpeculi emendabis magnitudine, ſat habes: qui ſe id feciſſe jactarunt, non niſi meras nugas protulerunt, nec aliquibus adhuc inventum putarim. *Joan. Bapt. Porta.*

Carmen de floribus ſeu coloribus, ad ſcribendum, pingendum, &c.

Flores in varios qui vult mutare colores,
Cauſa ſcribendi quos libri pagina poſcit.
Eſt opus ut ſegetes in ſummo mane pererret:
Et tunc diverſos flores ortusqúe recentes
Inveniet, properetqúe ſibi decerpere eoſdem:
Cumqúe domi fuerit caveat, ne ponat in unum
Illos, ſed faciat quod talis quis ſibi quærit:
Dum ſuper æqualem petram contriveris iſtos
Flores, in coctum pariter tum contere gypſum:
Sic tibi ſiccatos poteris ſervare colores.
Ex quibus in viridem ſi vis mutare, recentem
Quod ſi mandavi, veluti prius ipſa probavi.
Marcellus Palingenius.

Modus pingendi vaſa, & vitra, Ejuſdem.

O vos artifices qui ſculpere vultis honeſti
Vitrum nunc pandam vobis velut ipſe probavi.
Vermes quaſi vi pingues, quos vertit aratrum
Ex terra atque ſimul me quærere juſſit acetum
Utilis ars, iſtis rebus calidum atque cruorem

Aaa Ex

Rosæ, vel flores Caryophyllorum quomodo insigniantur.

Accipe salis ammoniaci quantum satis esse videatur, teratur super marmore cum aceto, & pauco saccharo, quod candidum vocatur: & ad usum servetur. Quando autem uti voles, sumito rosas, vel violas, quantum folia, ita cerâ applicato, ut prorsus plana conspiciantur: deinde super ea pingito quæcunque voles, prædicto liquore, & relinquantur sic per horam unam, ut siccescant, quo facto, auri, vel argenti folia superaddito, & cum bombyce leviter comprimito, sic quod affixum non erit, abstergatur, & quæ picta volueris, expressa bellè cernentur. *Idem.*

Ad picturas illustrandas.

Rec. Resinæ crassæ & albæ libram j.
Gummi unc. ij.
Terebinthinæ Venetæ unc. j.
Olei lini unc. ij.

Resina primò ad ignem liquescat, & coletur, deinde gummi in oleo communi sinatur, donec mollescat: quod cùm fuerit percolatum, misceantur omnia simul, & coquantur igne perlento miscendo continuè, quousque ritè omnia fuerint permista, & servetur ad usum. Hac mistura si pictura aliqua munda illinita fuerit, pulcherrima splendidaque evadet. *Alexius.*

Alia quæ citò siccescit, Ejusdem.

Rec. Olibani masculi.
Gummi juniperi, sing. quantum satis est.

Misce, & fiat pulvis tenuissimus, cui addatur terebinthinæ Venetæ, quantum satis esse videatur, & misceantur ad ignem benè, deinde coletur, & servetur. Quum autem uti voles priùs calefiat mistura, deinde pictura leviter illinatur, & citò siccabitur, nitidaque evadet.

Alia Ejusdem.

Rec. Olei lini quantum volueris, distilletur in cucurbita vitrea, donec omne exierit oleum, de quo sumito unc. j. Vernicis ambræ unc. iij. misceantur ad ignem lentum probè, & fiat mistura, quâ calidâ utere ad omnis generis picturas,

cturas, five in ligno, five in tela fuerint. Verùm induftriâ ac dexteritate opus eft in utendo.

Quisque picturæ ignarus, ut rei alicujus effigiem ftylo defcribere poffit, dummodo folùm colores affimilare difcat.

Hoc in fubjectam tabulam, vel folidiufculam papyrum imagine repercuffa (erit enim perito facillimum) fi Sol defecerit, id alio imitaberis lumine: pleraque alia eveniunt, & cognofces meliùs, quàm ut enarrare poffimus, præcipuè fi diligens infpector pertractaverit. Et huic rei confcio quifpiam occultè narrandi aufpicari poterit principia, & quæ voluerit, & remotè carceribus occlufo, nec leves poterunt imaginari technæ, diftantiam fpeculi emendabis magnitudine, fat habes: qui fe id feciffe jactarunt, non nifi meras nugas protulerunt, nec aliquibus adhuc inventum putarim. *Joan. Bapt. Porta.*

Carmen de floribus feu coloribus, ad fcribendum, pingendum, &c.

Flores in varios qui vult mutare colores,
Caufa fcribendi quos libri pagina pofcit.
Eft opus ut fegetes in fummo mane pererret:
Et tunc diverfos flores ortusque recentes
Inveniet, properetque fibi decerpere eofdem:
Cumque domi fuerit caveat, ne ponat in unum
Illos, fed faciat quod talis quis fibi quærit:
Dum fuper æqualem petram contriveris iftos
Flores, in coctum pariter tum contere gypfum:
Sic tibi ficcatos poteris fervare colores.
Ex quibus in viridem fi vis mutare, recentem
Quod fi mandavi, veluti prius ipfa probavi.
Marcellus Palingenius.

Modus pingendi vafa, & vitra, Ejufdem.

O vos artifices qui fculpere vultis honefti
Vitrum nunc pandam vobis velut ipfe probavi.
Vermes quafi vi pingues, quos vertit aratrum
Ex terra atque fimul me quærere juffit acetum
Utilis ars, iftis rebus calidum atque cruorem

Ex hirco ingenti solito quem tempore parvo
Ex hedera forti pavi tecto religatum :
Sanguine cum calido post hæc vermes & acetum
Infudi, ac totam phialam clarò renitentem
Unxi, quo pacto tentavi sculpere vitrum
Cum duro lapide Smerilli nomine dicto.

Ad vasa fictilia depingenda, Ejusdem.

De vitro si quis depingere vascula quærit,
Vitrum Romanum benè marmore conterat, & cùm
Ut pulvis fuerit claro pinguedine gummi
Fontis aqua mista, figulorum vascula pingat,
Siccaque fornaci mandes: sit terra probata
Quæ valeat flammis obstare, nitentia tandem
Regibus apta satis ex furno vascula tollet.
Eligat ipse duas rufo de marmore petras
Inter quas vitrum Romanum conteret, & cùm
Ut pulvis terræ fuerit pariter resolutum,
Hoc faciat liquidum clara pinguedine gummi:
Post hoc depingat peculas, quas finxit honestè
Figulus è terra, siccatas ponat easdem
Fornaci: caveatque simul quòd terra probata
Has teneat qua sic valeant obstare calori:
Illasque faciet plena virtute nitentes.

De vitro viridi quomodo fieri debeat, ad vasa fictilia depingenda.

His rebus vitri patet effectus preciosi:
Igni combustum sulphur, assum quare cuprum,
Atque teras horum splendens cum pulvere vitrum
Hoc cures sole liquidum ter reddere gummo,
Attamen inde litam post ignibus injice testam:
Assumet viridem quoniam pictura colorem
Exterior testæ, cum cœperit ipsa rubere.
Marcellus Palingenius.

De vitro albo, ad fictilia vasa depingenda.

Album picturis vitrum sic attenuabis:
Candens permistum cum sulphure contere vitrum,
His simul attritis, postquam fuerint quasi pulvis,
Exterius spissam depinges undique testam:
Injice post ipsam fornacis ab igne coquendam:

Cùm

Cùm ſimul ipſa rubet, ſibi cùm pictura cohæret
Extrahe, ſic ea pinges hinc vaſcula quædam
Ars velut in prima notat inſinuata libello. Idem.

De vitro nigro ad ea vaſa depingenda.

Sic etiam nigrum pingendi transfer in uſum:
Qui terra capitur cum gummo contere lazur,
Ut ſit perſpicuum, frangens in marmore vitrum
Ipſi miſcebis: rurſumque terendo parabis:
Hæc quoque cœruleam ſumat commiſtio formam
Quæ tamen in nigrum convertet ſingula vitrum. Idem.

Di vitro valde virente, Ejuſdem.

Sic etiam nimium tu virens effice vitrum:
Accipies aſſi ſubtilia fragmina cupri,
Quæ tamen ejuſdem poſt cum rubigine miſces;
Rurſus & admiſto ſplendenti contere vitro:
Protinus hinc pictam fornacibus injice teſtam
Poſtquam lucentem dabit ipſi flamma colorem,
Accipe: nam pulchram capiet hinc frigida formam:
Nam dum ſit vitrum nimis fervere, coloris
Hinc aufert propriam flammæ violentia formam.

De pictura eboris, Ejuſdem.

Pingere ſi quis ebur vult, ſic procedere debet.
Sculptura eboris auri pecula decorabis:
Quo tamen ipſa tibi res ordine congruat, audi:
Quære tibi piſcem, qui dicitur Huſa liquentem
Veſicam ſerva decoctam fluminis unda:
Inde locum pecula quemvis componere ſigna. Idem.

DE SECRETIS

LIBER XVII.

DE LUDICRIS.

FIUNT artificialiter lumina quædam per lampades, lychnos, candelas, & ejuſmodi ex certis quibuſdam rebus, & liquoribus, ad ſtellarum normam opportunè

tunè electis, & ad eorundem congruitatem inter se compositis, quæ quomodo accenduntur, atque solæ lucent, solent nonnullos mirabiles & cœlestes producere effectus, quos sæpè homines admirantur, quemadmodum ex Anaxilao narrat *Plin.* Equarum virus à coitu in lychnis accensum, equinorum capitum visum monstrificè repræsentare: simile fieri etiam ex asinis, & musciliones cum cera distemperatæ & accensæ faciunt videre muscas: & corium serpentis accensum in lampade, facit apparere serpentes. Et dicunt, quando uvæ sunt in flore, si quis circumligarit illis phialam plenam oleo, & dimiserit, donec fuerint maturæ, illuminato illo postea in lampade, facit videre uvas. Idem valere etiam in cæteris fructibus. Quòd si centaurea permisceatur cum melle, & sanguine Upupæ, & ponatur in lucerna, circumstantes apparebunt solito majores: & si per noctem illuminatur in sereno, videtur, quòd stellæ discurrant ad invicem. Piscis sepiæ atramento etiam ea vis est, ut lucernæ inadditum Æthiopes videre faciat. Fertur quoque, quòd candela ex quibusdam Saturnalibus rebus confecta, si accensa extinguatur in ore hominis recenter mortui, postea quoties sola luceat, inferat circumstantibus tristitiam maximam atque timorem. *Corn. Agrippa.*

Ut stantes sine capitibus videantur.

Auripigmentum subtilissimè tritum novâ ollâ ex oleo sinas ebullire, nec ab re fuerit, si sulphur immisceas, operculo ollæ imposito, ne croceus evolet vapor, id nova incendes lucerna, & astantes sine capitibus, & manibus videbuntur, oculos digitis comprimendo, dum candela accenditur, idque paulisper videbis, ut fieri poterit. *Alexius.*

Ludicrum de canibus.

Herba Cynoglossum, seu Lingua canis, matrici canis copulata, omnes urbis, vel ruris canes eo loci cogit, ubi occultata vel sepulta fuerit. Et si talis miscellanea collo canis ita appensa aut ligata erit, ut excuti non possit, videbis eum tamdiu circumvolvi ac rotari, donec semimortuo similis corruat. Illud idem sub planta pedis gestatum, omnem canum latratum ligat & impedit. *Albert.*

Ludi-

Ludicrum de pane.

Si pani in clibanum mittendo inserueris nucem vivo sulphure, sale petræ, & hydrargyro oppletam ac diligenter clusam, ubi incaluerit, videbis panem ita salire, ut jucundum ac plausibile spectaculum præsentibus omnibus exhibeat. *Mizaldus.*

Quomodo in tenebris ea conspicias, quæ foris à Sole illustrantur & cum suis coloribus.

Si quis id videre affectarit, fenestras omnes claudat oportet, proderitque si spiramenta quoque obturentur, ne lumen aliquod intrò irrumpens, omne destruat: unam tantùm terebrato: ac foramen rotundæ pyramidis formam habeat, cujus basis Solem, conus verò cubiculum aspiciat, è regione parietes albos, vel linteis, & papyro tectos oppones. Sic à Sole illustrata omnia, & deambulantes per plateas (ut antipodes) spectabis, quæque dextra, sinistra, commutataque omnia videbuntur, & quò longiùs à foramine distabunt, tantò majorem sibi adsciscunt formam, & si papyrum, vel tabulam appropinquabis, ea visuntur minora. Aliquantisper tamen immorando, non enim illicò simulacra apparebunt: Quia simile validum maximum cum sensu nonnunquam efficit sensationem, talemque invehit affectionem, ut non solùm, cùm sensus agunt, sensoriis insit, eaque lacessant, sed etiam cùm ex operibus discessere, diutiùs immorentur: quòd liquidè potest perspici; nam per Solem deambulantes, si ad tenebras convertimus, comitatur nos affectio ea, ut nihil vel ægerrimè cernamus, cùm adhuc in oculis servetur affectio ipsa à lumine facta, inde paulatim evanescente, clarè in tenebris aspicimus. Nunc autem enunciabo, quod adhuc semper tacui, & fatendum putavi, ut omnia cum suis coloribus videantur si quæritur: E regione speculum apponito, non quòd disgregando dissipet, sed colligendo uniat, tam accedendo movendoque quousque ad suam veræ imaginis quantitatem cognoveris, debitâ centri appropinquatione, & si attentiùs perpenderis inspectator, vultus, gestus, motus, hominumque cognosces vestes, cœlum nubibus dispersum, cyaneo colore, & volantes volucres, quòd si ad verum pervenerit, non parum lætaberis, mirumque cognosces,

obverſa omnia, quia centro ſpeculi vicina ſunt: ſi enim extra centrum elongabis, majora erecta, uti ſunt, conſpicies. Ut clarius appareat, feriat Sol vultus: ſin minus, ſpeculum dirigendo Solis reflexione ejaculetur, ut inſigni fulgore illuſtretur, debitâ tamen diſtantiâ, tamdiu ſitum variando: dum verum te aſſecutum eſſe cognoſces. Hinc Philoſophis & Medicis patet, quo fiat in oculis viſus loco, ac intromittendi dirimitur quæſtio ſic agitata, nec alio præſtantius utrumque artificio demonſtrari poterat; intromittitur enim idolum per pupillam feneſtræ inſtar vicemque obtinet ſpeculi parva magnæ ſphæræ portio, ultimo locata oculi: quòd ſi quis diſtantiam menſuraverit, centri loco fiet viſus, quod ſcio ingenioſis maximè placiturum. *Joan. Bapt. Porta.*

Funambulorum ratio.

Funambulorum ratio hæc eſt. Vir audax & exercitatus ſuper funem diſtentum admodum, nudis pedibus inambulat, dextra, lævaque pondus decem aut quindecim, vel etiam viginti librarum plumbeum continet, cùm ad dextram inclinatur intentus operi (ob hoc audaciſſimum eſſe oportet) ſiniſtram intendit ac extendit, remittit ac contrahit dextram, ita antequam vi dextra præponderet ſiniſtræ, pondera æquat, & corpus reducit ad æquilibrium, inde ſenſim, & pondera & brachia priſtino ſtatui reſtituit. Hoc autem neceſſarium eſt: nam antequam caſurus ſit, oportet partem alteram alterâ certâ proportione pondere eſſe graviorem. Cùm hæc proportio ſenſim acquiratur antequam ſit acquiſita, extento & intento etiam brachio ad aliam partem inclinatur: igitur non cadet. Cadere igitur poteſt, ſi vel funis non exactè extenſus fuerit: ſi membra ſtupore interim tentantur: ſi corpus non intentum validè contineatur: ſi pavitet, ſi delaſſetur, ſi arte, vel uſu careat, ut tardius extendat donec inclinetur, vel nimis extendat, ut in adverſam ejus partem: omitto quòd pondera rationem certam, aut ei appropinquam obtinere debent, ad ſingulorum tum pondus, tum magnitudinem ac etiam vires. Ergo ſi hæc ſex adſint, in nullo eſt periculo. Itaque quidam puer ſphæris ligneis pedibus ſuppoſitis, aliquando etiam ſacco incluſus totus præter brachia ſuper funem inter cacumina turrium extenſum maximo noſtro pro illius vita metu, ambulabat. Alius etiam deſcendebat ab imo ſolo ad

ad turrim, quod difficilius eſt, cùm renes in hac exercitatione multùm laborent. Item ſe è turri abſque ponderibus pronus per funem uſque ad ſolum extentis manibus demittebat: nam robur adeò manibus, & brachiis conſtans erat ac firmum, ut illis ponderum vice uteretur. Idem, quod miſerrimum eſt, funiculo ſatis tenui pede ſe ſuſpendebat è fune, ubi proximus maximè turri erat, infame ſpeculum atque horrendum. Robore inde renum & dorſi manibus vinculum apprehendebat, atque ita funi denuò ſe reſtituebat. Fingebant ambo ſe cadere præcipites, ſumma verò pedis hærebant funi capite prono. Quantum pedis ſummitati illius roboris ineſſe neceſſarium fuerit, intelligis: nam ſola curvatura digitorum atque ea in ſylveſtrem partem ſuſtinebantur. Puer etiam in præcipitem ſe dabat cum ſphæris alteraque earum fune inter pedis plantam, & ſphæram hærente, neſcio prorſus qua ratione ne ob rotunditatem dilaberetur, pendebat. Verùm ſupra fidem omnem atque expectationem ars fuit, atque audacia duorum Turcarum: tibi viſa ac toti urbi noſtræ refero. Duo erant juvenes corpore haud magno, ſed tereti: quiſque illorum primùm aſſumto homine in humeros per funem ad dimidium recti anguli acclivem adſcendebat, & abſque etiam ponderum auxilio. Inde adjectis gladiis trium fermè palmorum longitudinis, præacutis, acieque novaculæ, pedum malleolis, rurſus cum homine eodem adſcendebat, adeò diſtentis pedibus, ut nec in plana terræ ſuperficie facile fuerit ſic ambulare. Inde funi ſuperpoſita tabula, pedibus verò ſuppoſitis ſublicis quas noſtri cives vocant *ſcantias*, ſuper tabulam ſic poſitam ambulabat, cùm tabula ipſa per ſe ne vel momento funi ſuperſtare poſſet. Deinde quinque teretia ligna ferreo filo craſſiore transfixa, ob idque cohærentia, ſed ita ut nullum lateri poſſet rectè inſiſtere utrinque ſupponebat pedibus, cum quibus ſuper funem ambulabat, cùm nemo ſic per planum ſolum poſſit ambulare, imò ne ſtare queat, hinc inde rotundis lignis, quæ craſſiora brachio non eſſent dilabentibus. Poſtmodum ſuppoſitis patellis æneis abſque vinculo, quas pedum extenſione retinere cogebatur, ſuper fune ibat. Pòſt in caldario ſedens ſtabat, caldarium ſuper funem pendulum, horribile dictu. Quod verò proximum miraculo fuit, haſtam cum ponderibus vaſi ſubduxit, ut caldarium in aëre pendere videretur. Nam haſtam retrò inter vas & funem poſitam antè re-

 duxit.

duxit. Saltabat ad rhythmum ſuper fune pulſante tympano, & modò ſe præcipitem ex illa dabat hærens ſolo calce (his oculis vidi) modò tarſo ac cymba pedis: Stupeat neceſſe eſt, qui videat alterum eorum diſtento tenuiori funi, ut quæ pollicem non excederet craſſitudine, inſiſtere, ac immota tota ſuperiore parte, inferiorem tanto impetu cum fune agitare, ut hinc inde palmis plus quàm duodecim celerrimè ac quaſi jaculi jactu moveatur. Quod verò minus prodigioſum fuit, ſed ſupra fidem tamen omnem humanæ potentiæ eſt, quòd cùm è campo Joviæ arcis ad turrim quæ altiſſima eſt, adſcendiſſet cum ponderibus inde è ſumma turri adſcendit ad trabem per funem, quæ à plano plus tribus è quatuor recti anguli adeò erecta erat, diſtabat. Majore quoque miraculo deſcendit quàm adſcendiſſet, pronus ſcilicet tanquam ruiturus in caput. Animadverſum eſt, pollice pedis utriuſque dum funem continet adverſus alios digitos tantam vim ſuſtinuiſſe. Neque aliter fieri potuit, ut vel aſcenderet tam erecto fune, vel deſcendens non rueret præceps. Voluit dum hæc ageret hominem ſecum humeris ſuſtollere, magno precio etiam addito. Sed tam temerarii propoſiti complicem non invenit. Itaque nihil mirum eſt, quoſcunque maximos principes hoc ſpectaculo, ut re maximè egregiâ, delectatos fuiſſe. Plebem verò cenſuiſſe arte Dæmonum hæc fieri, quandoquidem ſupra vires humanas viderentur. *Cardan.*

Draco volans.

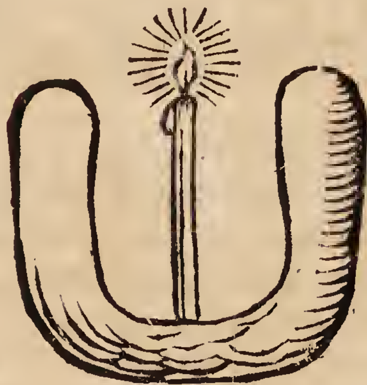
Extat artificium, quod aliquibus *Draco volans*, vel *Cometæ ſidus* dicitur, cujus talis fit conſtructio. E ſubtilioribus arundinum paxillis quadrangulum conſtituatur, ut longitudo latitudini hemiolæ ſit proportionis, diametri duo, & ex oppoſitis partibus, vel angulis immittantur, quarum interſecatione funiculus illigetur, & ejuſdem quantitatis, cum duobus aliis jungatur, è capitibus machinæ provenientibus: ſic papyro, vel ſubtili lino obtegatur, ne quid grave in ea ſit: inde à turris, montis, vel altiorum loci faſtigio, æqualibus & uniformibus ventis credenda, non validis, ne diſrumpatur machina, nec velis, ſi undique ſilebit aura: nam eam non ſublimat, ventorumque ſegnities irritum faciat laborem: ipſa recto non incedat tramite, ſed obliquè, quod afficit tactus è capite uno ex altera longa cauda, quam è reſtibus effinges æquidiſtantibus, & papyris paſſim religatis, ſic levi tractu immiſſa, artificis

cis manibus committenda, qui nec ſegniter, nec oſcitanter, ſed validè impellat: & ſic volitans carbaſus aëra petit, ubi paululum fuerit elevatum (hic enim ex domorum anfractu diſruptus eſt ventus) ut vix manibus compeſci, vel retineri queat. Laternam aliqui ſupra locant, ut Cometa videatur. Sclopum alii chartæ, & pyrio pulvere involutum, & cùm in aëre quieſcit, immittitur per reſtim accenſus funiculus, annulo, vel lubrico aliquo, ſtatimque velum patens, ignem ori admovet, maximoque tonitru, in plures machina diſſilit partes, & ad terram procumbit. Ælurum aliqui, vel catulum ligant, ac per aëra immiſſas auſcultant voces. Hinc auſpicari poterit ingenioſus principia, quonam pacto, & homo volare poſſit ingentib. alis cubito, & pectore deligatis, eas autem à pueritia paulatim jactare aſſueſcat, loco ſemper ſublimiori. Quòd ſi quiſpiam id mirum putaverit, adjiciat ea, quæ Archytam Pythagoricum commentum eſſe atque feciſſe traditur: plerique enim nobilium Græcorum, & *Favorinus Philoſophus* memoriarum veterum exequentiſſimus, affirmativè ſcripſerunt, ſimulachrum columbæ è ligno ab Archyta ratione quâdam diſciplinaque mechanicâ factum volaſſe, ita erat, ſcilicet libramentis ſuſpenſum, & aura ſpiritus incluſa, atque occulta concitum. *Joan. Bapt. Porta.*

Homines ut mortui videantur.

Vinum cum ſale ad conſumtionem partis tertiæ coquito, inde vinum illud accende; ſublatâ omni aliâ luce, & ipſis immobilibus manentibus, ſpeciem mortuorum præbebunt. *Cardanus.*

Vitrum duplicatum.

Jucundum etiam eſt vas duplici vitro conficere, ut à latere vides: in medio candela ardet: inter vitri ſuperficies, aqua aut humor varius ac perſpicuus ponitur: ita ut ſplendor duplicatus, & miraculorum varietas interluceat. Quidam autem in medio piſciculos inter vitri ſuperficies collocarunt, avicula modò piſciculos mirabatur, modò roſtro petere nitebatur. Licet multiplices candelas & lumina & vaſa humoreſque jungere, ut res fiat admirabilior. *Idem.*

Mulieribus lotium compescere.

Extat pastinacæ piscis è cauda aculeus quidam, quo nihil in mari execrabilius esse authores scribunt, mira operans multa: inter hæc & retinet, si mentem adhibes, mollis ubi terra vel horti fuerint, ac mejat vetula, illico aculeum defiges, ut totum abscondas, tamdiu ei lotium prohibebis, quamdiu scrobe effossâ detrahes: pauculis enim immoraberis diebus, & extemplo mejet, sic vetulas sæpè juvenes urina retinent, si alicujus usum interdixerint. *Joan. Bapt. Porta.*

Ut mulieres in mensa nihil edant.

Mulieres in mensa nihil edent, si ocimum ignorantibus illis sub obsonii patina cum radicibus integrum reponatur. *Autor Florent. Geoponicus.*

Convivæ ne accumbentes edant.

Si vis autem convivæ ne accumbentes edant, sic fiet: & quanquam minùs veritatis habeat, non tamen omittam. Acum habeas illam, quâ mortui sæpè linteis obvoluti resarciuntur, ac sæpè eos perforaverint, clàm cœnæ initio sub mensam figas, prohibet enim hæc convivarum esum, ut accumbentes potiùs cœnæ tædeat, quàm edendi, vel sedendi voluptas insit: detrahe ubi eos aliquantulum irriseris. *Joan. Bapt. Porta.*

Pistor ut panem in furnum non immittere possit.

Suspensi furis laqueum habeto, ubi habueris in instrumenti parte illa deligato, quæ furnum subintrat: si pistor in furnum panem immittere quæsierit, hinc inde discurrens, verum nunquam reperiet iter: & si immiserit, foras ejicietur pala, quod mirabile videbitur valdè, minus verum. *Idem.*

Ut quis in somno loquatur.

Rana & bubo efficiunt hominem loquacem, & ex his maximè lingua & cor: sic lingua ranæ aquaticæ supposita capiti, facit loqui in somnis: cor bubonis impositum mammæ mulieris dormientis sinistræ, fertur efficere, ut omnia secreta pronunciaret: idem fertur efficere cor noctuæ, & sevum leporis positum supra pectus dormientis. *Agrippa.*

Ut aliquis dormire non possit.

Oculus hirundinis positus in lecto, non permittit jacentem dormire donec auferatur. *Alb. Magnus.*

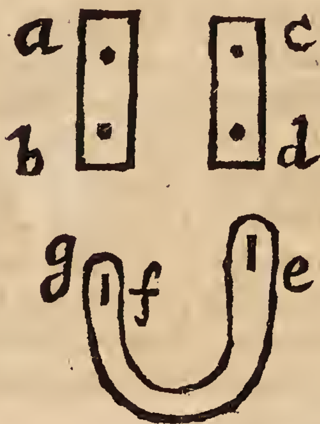
Mulier ut in somno patrata narret facinora.

At si mirabilius ultrò atque invitò vis, ut mulier in somnis patrata narret facinora, quod Democritum quoque sensisse video, magisque in mulieribus quàm viris prævalet, cùm ad loquelam promptiores, & loquaciores sint. Nocte intempestâ, ubi profundo mulier fuerit demersa somno, lacustris ranæ linguas: sic etiamnum sylvestris anatis bubonisque (quia noctu loquuntur) pectori supra cordis palpitationem admoveto, immorari sinito, & quantum poteris interrogato, nec iterare pertædescat, si illicò responsa non præbeat. Namque erumpens tandem vox cordis secreta manifestat, interrogatis omnibus vera semper responsura: simulatis carminibus aliqui evenire tradunt, cùm id omni abdicatâ superstitione operetur. Dii immortales unde hoc evenit, ut sic efficacissimè operetur, ut in somnis ea liberè narret, quæ vigilantes in cassum conamur: quis hoc fieri posse credat: leniter tamen ad eam accedendo loquitur blandè, in necessariis utitor. *Porta.*

Ludi adversùs convivas.

Si lintea, & mappæ calcanthi pulvere inficiantur, qui loti se detergent ea parte nigri fient, cùm tamen lintea priùs sint candidissima. Si gladii succo colocynthidis, omnia amara videbuntur. Si quam vocant assam, cuncta fœtida videbuntur. *Cardanus.*

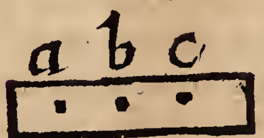
Ludicrum primum.

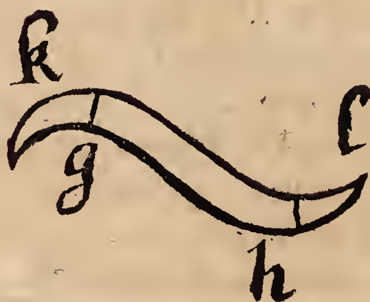
Duas tabellas strictas nec longas assumito, in quibus foramina duo A. B. & C. D. juxta tabellarum capita lorum verò discissum in E. & F. per longum, superponatur igitur E. super A. & ex inferiore parte G. ducatur per utrunque foramen: pòst per B. C. D. alternatim sursum atque deorsum, rursus autem per C. deorsum inducatur ut sursum ascendat, atque

atque eodem donec tabula A. B. per F. lori foramen possit educi, atque sic inclusum erit lorum utrique ligno: contrariâ ergo ratione extrahetur: ita ludimus, ut in meo ore, quanquam exiguo naturâ. *Idem.*

Ludicrum secundum.

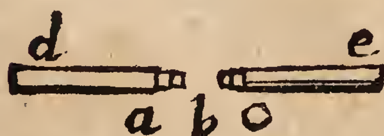

Similiter fiet, si duæ tabellæ minimi digiti longitudine tenues, & coæquales assumantur cum tribus foraminibus, in singulis æqualibus distinctis intervallis, ut à latere vides: lorum quoque transversim juxta capita divisum in G. & deorsum: ergo caput K. lori ducito sursum per B. L. autem per C. ex adverso, ut capita ex eadem parte promineant, post L. duc per G. post per A. sursum ut deorsum tendat L. inde L. rursus deorsum per D. & sursum per F. & deorsum sursum per E. inde rursus per D. post per H. sectionem transmittes tabulam A. B. C. inde reducta L. in contrarium per D. fiet ut conquiescat in E. velut K. in B. *Idem.*

Ludicrum tertium.

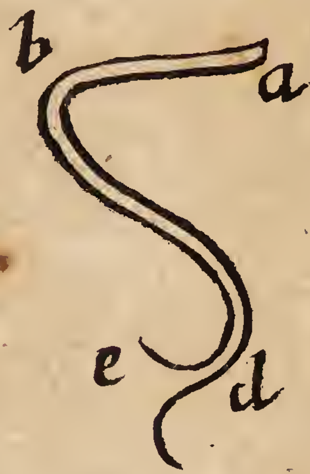
Aliud: duas habeto ligulas, quas plicabis ut à latere vides, jungesque eas filo ejusdem coloris, & super eos orbiculos tres induces, quibus pro numerandis precibus utimur, sint autem A. B. C. sed medium non appositum, ut quando filum jaceat, intelligeres. His paratis, reducito capita D. versus C. E. versus D. nodo super orbiculos injecto, deinde trade in manus alicujus, & stylo scriptorio præscinde filum B. infra D. & E. ponens, relinquentur ligulæ integræ, orbiculis excidentibus. *Idem.*

Ludi-

Ludicrum quartum.

Simile fermè eſt, quod contingit filo conduplicato velut A. B. C. ducatur extremitas D. per A. ita ſub digito lateat A. & C. ſub alio digito, remaneatque pars C. D. duplicata, ita dividatur C. D. gladio, & videbuntur quatuor initia & fines, ubi dimittas clanculum excidere C. D. apparebunt tantùm duo initia, & tamen filum videbatur quadrivariam diviſum. Hæc igitur ſubjungere volui, ut quiſque intelligeret artem deluſoriam, totam ejuſmodi, eſſe ut antequam, quomodo fiant, ſcias, miracula eſſe exiſtimes quæ fiunt: poſtquam noveris, puerilia eſſe cognoſcas. *Idem.*

Furtum cognoſcere.

Si volumus furtum cognoſcere, ſic poſſumus & ſubreptam illicò rem recuperare. Eſt lapis, qui *Ætites* dicitur, & veluti prægnans eſt: nam cùm quatitur lapillus, in utero ſonat, ſi quis ergo terit eum, & ſub cineritio pane decoctum, & conditum furi offerat, fur manſum devorare non poteſt, quin etiam cogitur, aut ſuffocari, aut fur deprehendi, quippe cum eo decoctum glutire nequit. *Porta.*

In vaſe urinali vitreo ut varia & mira conſpiciantur.

Recipe Croci, in panno linteo ligati, parum: ponatur in aqua fontana, donec benè coloretur: poſtea ſumito albumina ovorum, & cum jam dicta aqua conquaſſentur ſepties vel octies. Quo facto, ponatur hæc mixtura in vitro urinali, aquâ limpidâ pleno, & varia videbuntur in eo. *Fallopius.*

Panis ut in menſa ſaltet.

Argentum vivum in penulam imponito, obſtrue, & in panem calidum locato & ſaltabit. *Idem.*

Spectrum artificioſum.

Nox verò videtur harum ineptiarum mater. Verùm utut ine-

ineptiæ ſint, etiam quandoque magnarum, imò maximarum rerum cauſæ ſunt præſtigiæ. Veluti contingit Ceneтho ſecundo Scotorum Regi, qui cùm Picti patrem Alpinum captum occidiſſent, & ipſum Regem timore perculſis, cùm perſuadere non poſſet ſubditis ultionem, nam maxima pars nobilium, & militum regni paterno prælio ceciderat, principes regionum convocatos benignè excepit. Inde etiam hoſpitio & convivio dignatus eſt. Sequenti nocte in ſingula illorum cubicula, dum omnia ſilerent, ſingulos immittit homines, baculo in manu dextra ex putri ligno, quod velut fax ſplendet in tenebris (hoc enim aliàs docuimus, veſte ex corio piſcium non deſquamato, quod & ipſum noctu mirum in modum ſplendet, tum maximè baculo auxiliante, eſt autem horum piſcium magnorum in Scotia ingens copia) in ſiniſtra, quæ ori admota erat, ingens bovis cornu: nam & talia in ea inſula cornua boum eſſe declaravimus. Hi omnes per cornu reboant horrendâ voce, parendum eſſe regi: Pictos daturos pœnas ſcelerum, victoriam ingentem apud Scotos ſtare; ſe nuncios à Deo miſſos. Facile fuit ſomnolentis imponere, quum neque venientes, nec abeuntes videre poſſent: nam veſtem involverant dum abirent, baculum abſconderant. Ubi mane ventum ad conſilium eſt, quiſque narrat quod vidiſſet audiſſetque: ſed Rex metuens, ne fabula prodiret in publicum, ob idque detegeretur, primùm docet id ſibi etiam viſum, deinde cavere illos ne divinitus monita promulgando cœleſte numen haud dubiè propitium, infenſum redderent. Itaque nemine fucum agnoſcente, in bellum conſentiunt, fuitque eventus non minus quàm oraculo divino reſpondens: ſiquidem victi Picti ſemel, bis térve: ad extremum deleti ſunt à Scotis, ut ne reliquiæ, aut veſtigium ſupereſſet. *Cardanus.*

Spectrum ſecundum.

Aliud quo plures uſi ſunt: ſcarabeos vel teſtudines, aut cancros cimiteriis præſertim ſpargunt cum exiguis candelis: alii ſubtilius mortuorum Capitibus intra condunt candelas, horrendamque faciem præbent. Si autem locuſtarum dorſis candelæ exiguæ annectantur, terrorem non levem afferunt. Ignis enim ſaltare videbitur. *Idem.*

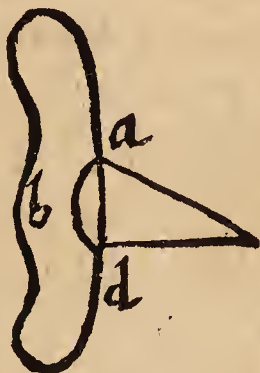
Spectrum tertium.

Aliud quo chirurgici etiam falluntur, exiſtimantque vulneratum

neratum membrum haud dubiè: cum manus ſic medicamento inficitur, ratione conſtat, ut pleraque experimento, & uſu: talia plurima edocuit vir Græcus natione, qui ad nos pervenit, quæ tamen ſolùm joci cauſâ fiunt, cùm nullam afferant utilitatem. Ratione igitur quoniam in vulneribus cavitas, ſanguis, atque nervi nonnunquam ſpectari ſolent: ſemper autem fermè vulneris labia. Cavitatem ergo prominentia laterum mentitur: ſanguinem, minium, aut lacca, vel cinnabaris optimè ſanguis draconis: nervos, fila: cuti & carnis labia, ceruſa, reſina, ſepo, vel cera alba: hæc autem experimento. Uſus ornat fallaciam. *Idem.*

Spectrum quartum.

Aliud quo omnia, quæ in domo ſunt, moveri videntur ut terræ motus tempore, ſed ſolus viſus in hoc fallitur. Primùm quidem laquearia, & parietes è ligno, aut cemento ſint forma ſerpentis, & ſtriata in obliquum, & inaurata ſic ut ſplendeant: inde flamma tremula, ut ſuo loco docuimus, & ablato omni alio lumine, dico omnia tremere videri. Nam quia pars AB. (ſed tortuoſitas in plano non benè exprimi poteſt) videtur juxta AC. lineam, lumen verò fertur per AD. neceſſe eſt, ut AB. moveri videatur, rectus enim motus luminis fertur per obliquum: igitur tum propter proprium tremorem flammæ, tum propter obliquitatem motus, videbitur tremere: Adjuvant autem plurimùm ad hoc ignis non ſplendidus, & cum fumo: nam debilis actio faciliùs vitiatur, quàm valida, ſed fumus flammæ ſociatus, & flamma imbecillis, quæ à levi ſubſtantia procedit, debilem viſum facit: igitur talis ignis flammaque levi fumo juncta, hoc ſpectri genus efficiet. *Idem.*

Spectrum quintum.

Non poſſum præterire, quod edoctus ſum per ſomnum hac nocte, quæ eſt vigeſima octava dies Januarij MDLIIII. præcedens, dum librum hunc ultimò tranſcriberem, videbam parietem in quo imagines depictæ erant plurimæ, quarum aliæ ambulabant, aliæ colloqui videbantur, ſtabant nonnullæ, erant quæ ſederent, quæque deambularent: mira

mira certè res. Tum ego, id mirum profectò eſt: tum quiſpiam qui aderat. Non eſt hoc miraculum, ſed tu inventor fuiſti hujus rationis: memini ſanè: tum ille excipiens inquit: Paries hic in crypto porticu ex adverſo viæ publicæ, quam ſcis eſſe maximè frequentatam, & nunc fortè fortuna milites tranſeunt, poſitus eſt. Illuceſcat Sol in via, docuiſti qua ratione imagines ex umbris in adverſo pariete videantur: hæ autem quæ plurimæ ſunt in extremitatibus parietis, ac quaſi confuſæ, nonnullæque in medio, & quas ſedere perſpicis, omnes ſunt picturæ, ad ſimilitudinem umbrarum efficτæ: ut cùm umbræ diſcedunt ex finibus parietis aliqua pictarum moveri videatur. Tum ego, certè pictas vix ab umbris diſtinguere licet. At ille, fuit hoc artis egregiæ opus: nam ſumta ratione ex libro tuo, dominus ædis hoc commentus eſt, hominum colloquentium effigies, non picturæ ſunt, ſed umbræ: ſtant enim hi duo in via, & mox diſceſſerunt. Verùm ego mecum recogitans intellexi, licere hoc idem in tabella facere, quæ transferri poſſet. *Cardanus.*

Spectra in nubibus quomodo fiant.

Nicolaus Siccus, præfectus juſtitiæ vir inſignis, quem honoris cauſâ nomino, dicebat ſe expertum eſſe flante vento, ſi equi adverſùs illum ferantur imagines leves, & velut è pluma, vel charta depictas, filoque annexas equi poſtilenæ, ferri per aërem, adeò ut ſi filum tenue ſit, res prorſus mira videatur, id verò jure meritò: nam cùm ventus in adverſum feratur, imago verò lata ſit ac levis, non poteſt recta decidere: ſed neque juxta venti impetum, velut reliqua, quæ decidere ſolent, quia à filo retinetur: neceſſe eſt igitur ſurſum ferri, ac ſpectri videndi cauſam præbere: verùm ad nubes uſque magna dubitatio eſt: aut enim filum frangetur, aut venti vis non eò uſque pertingit, aut impetum tanta longitudo fili retinere non poteſt. Verùm id aliis experiri ſinamus: compendioſior enim ratio in Æſopi fabella deſcripta eſt: nutrita enim aquila in his, quæ in ſublime volant, annexaque pedibus imagine, deinde dimiſſa ſpectri videndi cauſam ſubminiſtrabit. His quidem artibus ad accendendos militum animos, dum pugnaces exercitus propè poſiti ſunt, non inutiliter utimur. *Idem.*

Jocus

Jocus Necromanticus.

Jucundum id quoque nobis fait ſpectatoribus, quo *Andreas Albius*, Medicus doctiſſimus Bononiæ credulo cuidam amatori metum incuſſit: Demortui caput menſæ appoſuit, quod patefacturum eſſe nobis auditoribus promiſit, quiſnam ex nobis filiam civis cujuſpiam miſerè deperiret, quis etiam futurus eſſet amoris exitus, caput in hoc eſſe prædicturum. Ludicrum id non intelligentibus horrorem induxit, perinde atque ſi cacodæmonis ope vaticinium id proceſſiſſet. Verùm iis, qui jocum animadverterent, riſum movit. Hac autem arte res hæc inſtituta erat. Menſa quatuor columnis pedum inſtar ſuffulciebatur, quarum una excavata erat, menſæ perforatæ ſubdita: Foramen id, totaque menſa ſubtili quodam tapeto tegebatur, ne menſæ foramen conſpiceretur: Eo loco demortui caput poſitum conſiſtebat. Pavimentum autem in ea parte perforatum etiam erat, in qua columna excavata menſam ſuſtinebat, ut ex inferiori ædificio, in ſuperius & viciſſim ex ſuperiori in inferius voces tranſmitti poſſent. Quamobrem is, qui in inferiori erat, tubo quodam in excavatam menſæ columnam immiſſo, & alterâ ejuſdem tubi parte auri admotâ, facilè quid alter in ſuperiori conclavi conſiſtens rogaret, exaudiebat, reſponſaque dabat quæſitis apprimè convenientia. Succeſſit hoc eò faciliùs, quòd uterque amatoris eludendi ſecreta noviſſent: Sic enim fabulam hanc communicatis antè conſiliis dextrè peregerunt. Ad majorem etiam vaticinii fidem, candelas cereas accenſas circa demortui calvariam poſuit, verbaque peregrina recitavit. *Andreas Albius.*

Jocus alter hiſtrionicus.

Multis & hoc admirandum videbatur, quod tamen ubi modum quo ſimiliter agi poſſit, expoſuerimus, ludicrum exſtimabitur. Vitrum vir quidam nobis inſpicientibus obtulit, in quod annulum immiſit, qui ſua ſponte quoties id expeteremus in vitro ſaltitabat. Hic aſtus hac ratione peractus eſt. Subtilis cujusdam mulieris capillus annulo adaptatus erat, hominisque ludentis digitis. Cùm ergo ſaltandum eſſet annulo, digitos hiſtrio motitabat, quibus agitatis, ſimul annulus ipſe movebatur, nobis capillum nequaquam conſpicientibus. Fucum hic hiſtrio ſubtili com-

mento teget. Annulus hic (ajebat) lascivarum puellarum more non saltat, nisi meis ipsius digitis ei tympanum pulsem. *A quodam histrione Veneto.*

Ad faciendum aliquem pedere.

Si accipiantur pili asini, qui sunt juxta priapum ejus, & dentur alicui in potu triti cum vino cuivis, incipit statim pedere. *Albertus.*

Aliter.

Similiter si aliquis acceperit ova formicarum, & contriverit, & projecerit in aquam, & dederit ea in potu cuivis, statim non cessat pedere. Similiter faciunt cum vino. *Idem.*

Crepitus ventris moventia.

Quædam etiam veneficii potiùs quàm medicinæ loco habentur: sat sit leviora recensere. Crepitus ventris, ova formicarum, vel castanearum flores movent. *Cardanus.*

Ut hernioso crepitent testiculi.

Ut hernioso crepitent testiculi, sic optabis: Ubi eum igni accedere conspicies, & calefacere, sambuci vel ficûs igni viridia immittito ligna, ut comburantur: sic enim crepitum dabunt, ut secedere illinc cogatur. An id evenit, quam eructat, aura, illi vento simili, qui quoque eis officere solet. *Porta.*

Tympani mirum.

Fiunt & quædam, quæ spectra licèt non sint, admirationem tamen pariunt. Tympanum è pergameno figuris pingitur variis, ita ut sensim descendat ratio picturæ, & rursus descendentes excipiantur ab ascendentibus: in obliquum enim situs earum tendit, ac quasi per æquidistantes lineas, in medio lumen collocatur, quod more flammæ, quæ verua circumagit, tympanum vertit, cumque semper situ differentes figuræ occurrant oculis, omnes aut adscendere, aut descendere videntur, quod mirabile est. *Card.*

Ludicrum de pisis in olla coquendis.

Qui voluerit jucundo spectaculo ex ollis ferventibus pisa excludere, argentum vivum immittat, videbit rem pul-

pulchram, nisi labra ollaris excellens altitudo, vel ignis remissior obstiterit. Expertum tibi trado. *Mizaldus.*

Ovum ut in aëre ascendat.

Sic facere possumus, ut ovum in aërem ascendat: Ovi corticem vacuum rore complemus, & Majo mense eum accipimus: (alio enim tempore, ut æstate & autumno verus ros non est, ut physicis constat rationibus) & in meridie Soli oppones, & ab eo elevabitur, & si difficilis aliquando fuerit ascensus, baculi, vel tabulæ adminiculo, dum ascendere incipiat facilius elevabitur. *Joan. Bapt. Porta.*

Latrunculorum ludus.

Quæ proposita in memoriam revocant, quonam pacto duobus coloribus, imò uno tantùm, liceat plures differentias ostendere, velut in latrunculorum ludo typis mandando: ubi qui Hispanicum librum emiserunt, omnia confuderunt. Igitur loci nigri, lineis nigris, quasi cancellis sunt distinguendi, cùm albi puri relinquantur; latrunculorum verò figuræ, nigræ quidem totâ superficie, atramento tingantur, albæ verò in ambitu solùm linea nigra deducenda, totum quod interius in typo est album maneat. *Cardan.*

Tres Schedulæ non tactæ, ut situm permutent.

Alia quoque remanet ludicra subtilitas, ut tres schedulæ non tactæ situm permutent: Quod illud penitus ignoranti fieri non potest, quin mirabile videatur: Tres fiunt schedulæ longiusculæ è papyro vel linteis, seque mutuò æquali superent longitudine: nam capite uno æquatæ omnes, & æquè revolutæ devolvuntur, diversique situs reperiuntur, longior in medio, vel primo loco, si longior eadem in postremo fuerit loco, immobilis remanet, quòd non est, qui non putet à Dæmonibus factum, sed aliunde non evenit, nisi quia in resolutionis fine remanet procerior, & extrema, à qua exoritur, in revolvendo remanet. Quorundam fuit error, qui verborum vi, evenire putabant, ac de interrogatis omnibus, tanquam de oraculo responsa præbebant: nam si situm permutabant, ritè auspicari, effectusque propitiari, sin minus infortunari: nec voluêre rationibus, & experientiis fidem permutare, cùm habitum in credendo effecerint. *Joan. Bapt. Porta.*

Ludicrum de carnibus.

Instrumentorum fides seu chordulæ minutim excisæ, & carni recens coctæ (sive elixata fuerit illa, sive assata) inspersæ, eam vermiculosam, putrem ac insalubrem esse, discumbentibus jucunde mentiuntur. Quisquis rei hujus conscius erit, utili imposturâ solus pro arbitrio vesci poterit. *Mizaldus.*

Mulier ut omnia narret quæ fecit.

Quando vis, ut narret tibi mulier vel puella tua omnia, quæ fecit, accipe cor columbæ, & caput ranæ, & exicca utraque, & pulveriza supra pectus dormientis, & narrabit omnia, quæ fecit. *Albertus.*

Statuæ ligneæ miræ.

Mira sunt quæ de duabus statuis ligneis parvis, & colludentibus, à duobus Siculis fieri vidi: erant autem unico filo transfixæ hinc inde, quæ annexæ alterâ quidem parte ligneæ statuæque fixa manebit, reliqua tibiæ, quam ille pulsabat extenso utrinque filo: nullum saltationis genus non æmulabantur, gesticulantes miris modis, capite, cruribus, pedibus, brachiis totque in varias formas, ut ingenuè fatear me tanti artificii rationem non assequi: neque enim plura fila, neque modò extensa, modò remissa, sed unicum filum in singulis statuis, & semper intentum: nam multas alias vidi, quæ pluribus filis, atque his modò intentis, modò remissis agebantur, sed id nihil mirum. Id verò pulchrum erat, quòd saltationes gesticulationesque modis cantilenæ congruebant. *Cardanus.*

Capilli in serpentes.

Hæc tamen mirabilia visa sunt. Menstruatæ enim mulieris capilli in serpentes, & vermiculos vertuntur fimo obruti, & tempore brevi. Nec minùs putrefactus menstruorum sanguis rubetas sive ranas generare potest: facilè enim corrumpitur, & convertitur, & sæpè mulieres ex eodem cum humano fœtu bufones, lacertos, & iis similia generant. Et Salernitanas mulieres legimus conceptionis principio, cùm fœtus vivificari debent, tale animal apii, & porrorum interficere solent succo. Cùm mulier quædam præter opinionem prægnans videretur, fœtûs loco, quatuor

tuor animalia ranis ſimilia peperit, & ſæpè tali è cauſâ abortivit, cujus monſtruoſæ conceptionis, non eſt alia (credo) putanda cauſa. Ex corruptione quoque humani ſeminis, veluti vermes in inteſtinis. Alcippe Elephantem peperit, & ancilla inter initia belli Marſici ſerpentem generavit. Nec equorum minus è cauda ſetæ aquis injectæ, animam recipere, & vivificari videntur. Tuſum ocimum inter lateres humido loco Soli expoſitum, Scorpiones generat: quanquam Galenus neget. Combuſtæ Anatis pulvis, ſi humido inter patinas ſervetur obrutus loco, ingentem & maximam mirè generat Rubetam. Facilius autem Rana procreari poteſt illicò, ſi earum cernatur ornatus, non enim illas dico, quæ legitimo naturæ ordine, ſcilicet ex coitu, in aquis ſuos natales habent, ſed quæ per ſe naſcuntur, & temporariæ dictæ ſunt: & æſtivo tantùm imbre litorum & itinerum pulverulentis arenis generantur, earumque brevis eſt vita, vel ſæpè ventorum ara, altis montium jugis ſævientes, attollitur pulvis, aquisque mixtus, non ſolùm in ranas, ſed in lapides cogitur, ranas enim aliquando pluiſſe auctor eſt *Philarchus*, *& Heraclides Lembus*: circa Dardaniam & Pæoniam idem eveniſſe tradit, idque tam copioſè, ut domus & viæ replerentur. Et *Ælianus* cùm ex Italia Neapoli Puteolos iter faceret, ranas perſpexit, quarum pars, quod ad caput pertinet, repebat, & duobus pedibus agebatur, altera nondum conformata, concretioni limoſi humoris ſimilis trahebatur, & ex eodem corpore pars altera vivebat, pars altera tellus erat. Narrat *Macrobius* in Ægypto, quòd ex terra & imbre mures naſcuntur, & in aliis locis ranæ, ſerpentes & ſimilia, unde facilis eſt earum procreatio. Quidam enim cùm ſpuiſſet, ex ſputo ſtatim Rana creata eſt, & Daumatus Hiſpanus, quoties libuerat Ranarum maximam illico producebat copiam, ſic vermium, & ſcropharum ex coitu exceptum virus & ſanguinoſum modo jam dicto, ineunte Sole capricorni principium, ut piſcis exitu ejiciant, dum affatim lacte, & micis ſaturentur, ſubeuntes: perceptumque illud, quod apriam vocant, quod idem eſt, quod equis hippomanes, vitreo ſub fimo vaſe conditum, & operculatum, ne ſurgens calor evolet, aliquibus lateat diebus, præceptumque opus plumbeâ conditum pyxide erit uſui: qui id rectè noverit componere, non vulgare cernet experimentum. Si quis verò curioſius, quàm par ſit, noſcere concupiſcet, quam novimus ratio-

nem experimento fimo & admirabilem admodum mandragorum producendi. Si enim humanam feram ex ovo enatam fœneratitia jam nomenclatura vulgò appellari cœpiffe audio, fi cui allibuerit, & is ad exemplar galli fpermatis in ovo humanum & vitale afperferit virus operculo coercito ne fœtuofum calorem coercitum fufpiret, efferret femiferum animal, hinc humanam, hinc verò vernaculam gerens formam. Nec negat id *Avicenna*, fi occafio dabitur, alibi paulò uberius, fat fit normam & fieri poffe demonftraffe. Pleraque & majora jam omittuntur, apud infcios, & plebejos fide penitus caritura. De partu menftruofo, deque producendi per fimum vi, hæc dicta fufficiant. *Joan. Bapt. Porta.*

Arces & turres ut in aqua videas.

In vitreo vafe matulæ fimili aquam conjicies, parumque ex ea fumens crocum in linteo ligatum, donec tingatur aqua, confricato: inde ovi candidum digitis fepties aut octies confractum in ea ponito, totumque in vas illud conjicito permifcens aquæ: videbis enim ut referunt, quafi oppida, & arces, ac turres in aqua fparfas. *Cardanus.*

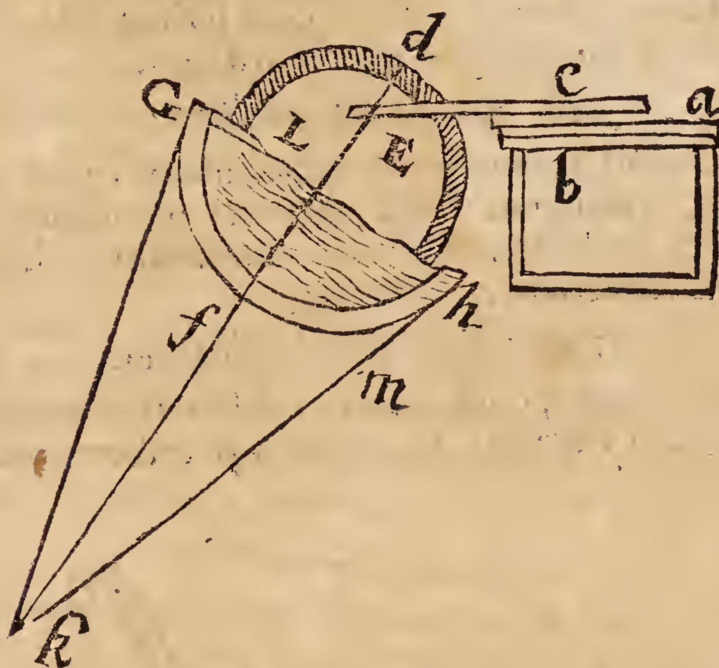
In ftrato hominis ut appareant pediculi fcaturientes, ut non poffit homo dormire.

Si vis facere, quòd in ftrato hominis appareant pediculi fcaturientes, ut non poffit homo dormire, tunc projice in lecto ejus pondus unciæ unius, vel mediæ Alkakengi, & fi acceperis pilos Afturis, fiet inde licinium, quod quando accenditur vident fe invicem omnes infimos ex vehementia infirmitatis, extenuationis. Accipe locuftam citrinam, & exicca ipfam, & tere, & pone in panno exequiarum, & incende ipfum oleo fambucino, in quocunque loco fueris, quod tibi dixi & mirabile. *Albertus.*

Situla aquâ quomodo fuftineatur.

Diximus de his, quæ plus fuftinent quàm ratio videatur oftendere, & de his, quæ mutuò fe fuftinent, nunc demonftrandum, quomodo aliquid fe ipfum fuftinere videtur. Sic abacus planus A B. & baculus C E. cujus exterior pars fit fub anfa D. fitulæ plenæ aqua GFH. & inter baculum C E. & F. fitulæ imum collocetur EF. lignum rectum arctè, ut dilabi non queat dico fitulam pendere nec cadere. Con-

Conſtat enim, quòd cùm F. ſit imum ſitulæ quòd baculus E F. & F. gravitatis centrum, & centrum terræ, quod ſit K. & centrum ſitulæ, quod ſit L. ſunt in una recta linea, quæ ſit KF. LE. Si igitur ſitula cadat, vel per rectam FK. vel prius inclinabitur latus aliquod, ut G. vel H. Si igitur inclinetur verſus H. in M. duco KM. quia igitur duæ lineæ veniunt ex K. KE. & KM. ad circulum, & KE. tranſit per cen-

trum circuli: id eſt, ſitulæ, erit ex demonſtratis ab Euclide in tertio elementorum KF. minor KM. igitur centrum gravitatis F. elongatum eſt à centro terræ K. ſponte, igitur motu naturali grave aſcendit, quod eſſe non poteſt. Non igitur ſitula deſcendit inclinando ſe ad aliquam partem. Sed neque per rectam KF. quia angulus FEC. rectus eſt, & conſtans, deſcendente D. in L. ducatur LB. igitur æqualis eſt E B. igitur cùm L B. opponatur recto vel quintam primi: triangulus L E B. duos rectos habebit, vel majori angulo majus latus non opponitur, quorum utrumque adverſatur his, quæ ab Euclide in primo elementorum ſunt demonſtrata. Ex quo ſequitur majus quoddam miraculum, & eſt, quòd aliquid ſpontè caſurum addito pondere non cadet. Nam poſita parte baculi B D. majore, D C. baculus cadet, quia extremum ejus cadendo appropinquatur centro terræ K. & ita C. poterit elevari, ſic cadet: tamen addito ſitulæ pon-

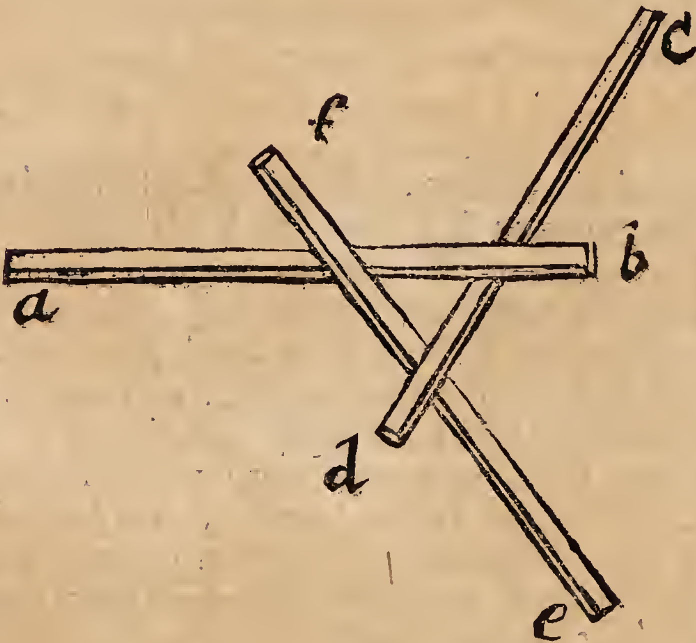
dere non cadet. Oportet autem (ne te cum risu astantium fallat experimentum: nam rudes ubi res non succedit, non hominem sed demonstrationes culpant) ut diligentissimus sis, primùm ut abaci superficies superior sit ad libellam posita, & lignum rectum ad unguem, nec flexile: & similiter lignum E F. rectum, & arctè junctum inter situlæ imum & C E. ita quòd faciat hærere firmiter lignum C E. manubrio D. Et quòd F. punctus sit centrum gravitatis, & situla rotunda. Multi legent hæc, sed pauci intelligent. Plura enim intelligere oportet, quàm quæ scripta sint, cùm tamen ad perfectionem nil desit. *Cardanus.*

An mulier sit adultera.

Dicunt, quòd si quis ponit adamantem capiti mulieris dormientis, manifestat si est adultera: quoniam si sic est, resilit territa de lecto: & si non, amplectitur virum suum cum grandi dilectione. *Albertus.*

Trabes mutuò se sustinentes.

Quædam etiam spontè videntur sustineri, ac etiam alia sustinent nullo vinculo; ut, capio A B. trabem, cui super-

pono C D. Ipsi C D. superpono E F. cadat sub A B. tunc dico, quòd nisi solvantur, cadere non possunt: nam A B. susti-

ſuſtinetur ab FE. & EF. à CD. & CD. ſuſtinetur ab AB. igitur nulla earum cadet. Locus autem DBF. ſuſtinetur, & ſuſtinet, experimento enim id patet, igitur ab aliquo ſuſtinetur; igitur ab omnibus, cùm par ſit omnium ratio, igitur firmiſſimus. Qui quantò magis premitur eò eſt firmior: nec fatiſcit, niſi aliqua illarum frangatur. *Card.*

Ut mulier confiteatur quæ fecerit.

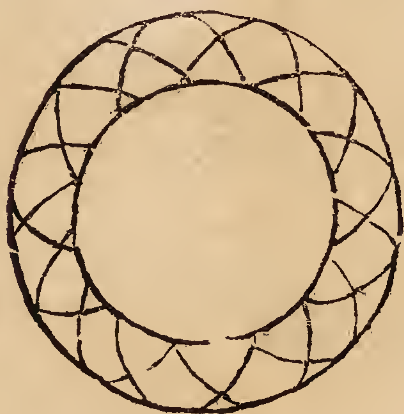
Ranam aquaticam comprehende vivam & tolle ejus linguam, & remitte illam in aquam, & pone illam linguam ſuper partem cordis fœminæ dormientis, quæ cùm interrogetur, vera dicit. *Albertus.*

Telum pendens nullis vinculis.

Simili modo & in Dianæ Epheſiæ templo literis mandatum inveni, Cupidinis telum nullis retentum laqueis pependiſſe, quod ſi cui ingenium æmulari libuerit, facilè id aſſequetur: levi ferro harundinem pro haſta adjicito, lapidemque herculeum cubiti magnitudine excavatum eximiæ bonitatis inſerito, teſtudini templi, appoſitumque ſpiculum per plura ſecula ſpontè pendere videbitur, neque id magno miraculo. *Cardanus.*

Annulus præſtigioſus.

Cingulus aut annulus præſtigioſus ſic fiet: elaborantur 3. circuli, aut ſi libet plures, ita contexti, unâ tamen ſolâ ductili lineâ, ut nulla ex parte alter alterum tangat: ſic fiet ut duo penduli in aëre ſtare videantur, miro artificio vafroque invento: at efficere facilius longè eſt quàm effingere: quanquam, ut potuimus, eum depinximus. Ratio autem talis eſt; ſi annulum triplicatum facere voluerimus, deſcribemus circulos duos, deinde accipiemus numerum, quem volumus, qui diviſus per tria, numerum circulorum annuli ſuperrelinquat unitatem: utpote ſedecim, nam diviſus per tria relinquit unum, &

exeunt quinque: divide igitur circulum exteriorem in partes ſedecim æquales, deſcribendo totidem quoque diviſiones in minore circulo efficiemus, ita tamen ut puncta inferiora intercipiant in medio ſuperiora: deinde ductis portionibus circulorum à puncto inferiore ad ſuperius, ab eo autem ad inferius, duobus ſemper intermiſſis, tandem redibit poſt exactos tres circulos ad eundem punctum, itaque unus circulus tres efficitur. Circulos autem hos extremos, ſeu qui prius deſcribuntur dimiſſi, ut melius deſcriptionis ratio intelligatur. Cæterùm juvat eos delere, ut abſolutius, & nitidius opus videatur. Oportet autem in ſectionibus, quæ in ſolido ſunt, non ſe tangere annulos corporeos. Sic enim penduli videbuntur, ac per ſe, cùm non ſit. *Cardanus.*

Ad furem dignoſcendum.

Si quis pulverem ex lapide aëtitis ſubcineritio pani incoxerit & ſuſpecto furi quidpiam de eo comedendum obtulerit, præmanſum bolum deglutire non poterit. *Mizaldus.*

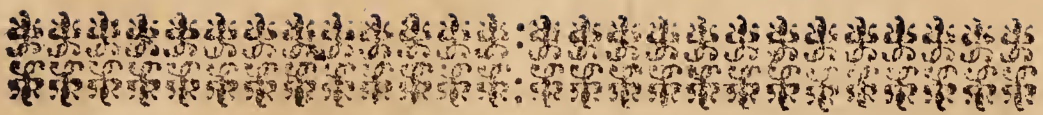
An corrupta ſit mulier.

Fumus ſeminum portulacæ, vel foliorum perſonatæ, quam *bardanam* vocant, per infundibulum vel aliter, in fœmineum pudendùm transmiſſus, ſtatim mulierem, ſi corrupta eſt, ad mejendum proritat: ſi non eſt, lotium continet. *Joan. Bapt. Porta.*

FINIS.

INDEX

INDEX RERUM ET SECRETORUM hujus VOLUMINIS.

A.

Ani

pitatum

Bubo-

Caricæ

F.

I.

ratur,

Lucerna

Morbi

Muscæ

ab Odo-

P.

Punica

Saxa

Vites

FINIS.

